116

30c4

DUKE
UNIVERSITY
LIBRARY

Treasure Room

…OMILY FOR RE-
…and keeping cleane, and comely
…*dorning of Churches.*

IT is a common cuſtom vſed of all men, when they intend to haue their friends or neighbours to come to their houſes to eate or drinke with them, or to haue any ſolemne aſſembly to treat and talke of any matter, they will haue their houſes, which they keepe in continuall reparations, to be cleane and fine, leſt they ſhould be counted ſluttiſh, or little to regard their friends & neighbours. How much more then ought the Houſe of GOD, which wee commonly call the Church, to be ſufficiently repaired in all …rably adorned and garniſhed, and to be kept cleane …rt of the people that ſhall reſort thereunto: …holy Scripture, how GODS Houſe, which …emple, and was the mother Church of all Jewry, …ay, and was oftentimes prophaned and defiled, … and vngodlineſſe of ſuch as had the charge there… …kings and Gouernours were in place, then com… …forthwith, that the Church and Temple of …ayred, and the deuotion of the people to bee gathe… …the ſame. Wee reade in the fourth booke of th… …oas, being a godly Prince, gaue commandement… …certaine offrings of the people, towards … …of Gods Temple…

4 Kings 22.

gently and zealouſly goe about to amend and reſtore ſuch plac
appoynted for the Congregation of GODS people to reſort vn
wherein they humbly and ioyntly render thanks to GOD for h
fits,and with one heart and voyce prayſe his holy Name. Third
was ſore diſpleaſed with his people, becauſe they builded, deck
trimmed vp their owne houſes,and ſuffered GODS Houſe t
ruine and decay, to lye vncomely and fulſomely. Wherefore G
ſore grieued with them, and plagued them, as appeareth in the P
Agge 1. Aggeus: Thus ſayth the Lord, Is it time for you to dwell in you
houſes, and the Lords Houſe not regarded? Yee haue ſowe
and gathered in but little, your meat and your clothes haue neyth
you, nor made you warme, and he that had his wages, put it
tomeleſſe purſe. By theſe plagues which God layd vpon his pe
neglecting of his Temple, it may euidently appeare,that God w
his Temple,his Church, the place where his Congregation ſha
to magnifie him,well edified,well repayred,and well maintained.
neyther regarding godlineſſe,nor the place of godly exerciſe,will ſ
Temple in the old Law was commanded to bee built and repa
GOD himſelfe, becauſe it had great promiſes annexed vnto it
cauſe it was a figure, a Sacrament, or a ſignification of Chriſt,
of his Church. To this may bee eaſily anſwered; Firſt, that o
ches are not deſtitute of promiſes, foraſmuch as our Sauiou
ſayth, Where two or three are gathered together in my Name,
I in the middeſt among them. A great number therefore com
Church together in the Name of Chriſt,haue there, that is to ſa
Church,their God and Sauiour Chriſt Ieſus preſent among
gregation of his faythfull people,by his grace, by his fauour a
aſſiſtance,according to his moſt aſſured and comfortable promiſe
then ought not Chriſtian people to build them Temples and C
hauing as great promiſes of the preſence of GOD,as euer had
for the materiall Temple which hee did build? As touching t
poynt,that Salomons Temple was a figure of Chriſt: wee know t
in the time of the cleare light of Chriſt Ieſus the Sonne of GO
ſhadowes, figures, and ſignifications are vtterly gone, all vaine
profitable ceremonies, both Iewiſh and Heatheniſh,fully aboliſh
herefore our Churches are not ſet vp for figures, and ſignific
eſſias and Chriſt to come, but for other godly and neceſſary pu
to ſay, That like as euery man hath his owne houſe t
himſelfe in,to reſt in,with ſuch like commodities: So
will haue his Houſe and place whither the whole

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΕΧΝΗΣ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ
βιβλία τρία.

ARISTOTELIS
de Rhetorica ſeu arte Dicendi Libri tres, *Græcolat.*

Contextu Græco, ad *exemplaria ſelectiora* emendato;

Latino, *Paraphraſi*, vbi opus, intertexto;

Vtroque, etiam *in Particulas* diſtincto.

Margini Interiori, adſcriptis *locis Authoris*, ex ipſo citatis, vel ἐκ παραλλήλου ſimilibus;

Exteriori, adpoſitâ *Analyticâ Methodo:* cuius *Tabulæ Synopticæ*, in ſua loca diſtributæ.

LONDINI
Typis EDUARDI GRIFFINI,
cIↄ. Iↄc. XIX.


Hæc olim Vates ARMA VIRVMQVE canent.

Th. R.
A717 R
24

Ad Sereniſsimum

CAROLVM
MAGNÆ BRITANNIÆ
PRINCIPEM.

PEripatetica olìm Diſciplina, quùm primò floreſceret, Macedonicũ illum Iuvenem, orbi Magnum exhibuit : Ea iàm, vetuſtate penè collapſa, ad Tuam, *Carole* Princeps, Magnitudinem confugit, cuius, tanquàm benigni Solis calore fota reuireſcat. Quo clementiùs dignabere, opuſculum hoc conſpectu beare tuo ; eiúſque Authorem, principem philoſophorum, veteri quaſi ſqualore excuſſo, in Satellitij Tui Gratiam admittere : non qui Te quicquam inſtitutis imbuat novis, ſed quò Principes

doceat exteros, quantis Tu illos, & Agendi & Dicendi virtutibus anteîs; quæ & amandum, & admirandum præſtent, Imperatorem Militibus, Regem Suis. Atque hæc propria quidẽ, & Genij, & Generis Tui; qui IACOBO natus es, eruditiſſimorum Principe, Principum eruditiſſimo; quem quùm Reipublicæ tantæ, & totius Literariæ ſummum Moderatorem nacti ſimus, ad has artes reliquaſque propagandas, exemplis ſublimibus excitamur; adeò vt, non iàm prouocemus Nationes exteras, (parùm id eſt;) ſed & noſtrorũ induſtriâ, & Principũ Præcellentium fœlicitate, triumphemus. His bonis, & per Te, nobis; & pro Se, Tibi indultum voluit benigniſſimus Deus; cui, vt poſteriora primis, præſentibus æterna, cumulatiſſimè præponderent, vota nuncupat indefeſsè

Celſitudini Tuæ

Humillimè devotiſſimus

THEODORUS GOVLSTON.

ARiſtoteles, Academiarum quotquot nutrijt orbis, fœliciſſimus Parens, in Lycæo quadragenarius Scholā aperuit; vbi, dùm Philoſophiæ matutinis, Rhetoricæ pomeridianis, viginti annorum decurſu incumberet, quantum Rhetoricorū voluminum exarauerit, non eſt facile diuinare. Vnum inter cætera, THEODECTIA *εἰσαγωγὴ nuncupatum* [a], *ſub Theodectis, tanquàm genuini Authoris, nomine, (quùm in illius tantùm gratiam eſſet conſcripta,* [b]*) aliquandiù circumferebatur; cui etiam conſimilem libellum, quo populari ſubueniret captui, adiunxit Author, nec infaceto nomine,* GRYLLVM [c]. *Sed iſta, vt & alia, craſſiori filo. Cætera, quùm ſecundis curis, (qui ipſi in omnibus mos fuit) expolienda eſſent,* AVREVM *tandem* OPVS, *quod præ manibus eſt, pertexuit, Vniuerſæ Artis Compendium abſolutiſſimum; hoc eſt,* ARISTOTELICVM; *ſiuè acumen Inuentionis, rerumq́; copiam ſpectes, ſiuè Methodū præceptorum, ſiuè Orationis ſtylum. Cuius eum Operis, tanquam genuini ſui, non puduiſſe, indicio eſt, quòd in eo mentionē paſsìm fecerit ſcriptorum* [d]*, quæ tunc ediderat, ἀναλυτικῶν, τοπικῶν, ἠθικῶν, ποιητικῶν. Neq́; huius Commentarij laudē in aliū quenquā tranſmouit Laertius* [e]*; qui, quùm hoſce libros, non tres, vt ætate noſtrâ, ſed duos tantùm, vt ſuâ, diſtinctos nominet, (ſiuè memoriâ lapſus, ſiuè librariâ fide læſus) eo tamen nomine excuſabilis ſit, quòd argumento librorū retento, numerum mutârit ſolùm, quùm ex duobus prioribus* DE FIDE, *conficeret vnū. Vtcunq́; habet, his libris continetur Dicendi Methodus vniuerſa. Cuius Naturā, qui, hodierno Scholarum more, ſimplicē ſynonymamq́; quæſierit, nugas egerit. Vt enim* LOGICAE, *cæteriſq́; id genus artibus, natura communis nulla, nulla Definitio; ità nec,* RHETORICAM *quæ definiat, Eſſentia compâret vna; quùm, vt Corpori humano, ita huic Oratorio, natura multiplex ſit, partes etiam variè coagmentatæ.* SOLIDVM *ei* ARTIFICIVM, *eſt ipſa* ENTHYMEMATICA FIDES, *tanquàm Corporis Elementaria baſis; quâ teneas,* QVID, & EX QVIBVS *dicas* [f]*: Huic ſuperuenit, quaſi cutaneus color,* ELOCVTIONIS *venuſtas; quâ doceare,* QVOMODÒ *dicas: Tertia, quæ reſtat,* HARMONIA MEMBRORVM, *iuſtaq́;* PARTIVM DISPOSITIO, *ediſſerit,* QVO ORDINE *rerumq́; collocatione dicas. Prima igitur viget eminetq́; oratoria* FIDES: *reliquæ duæ,* ELOCVTIO & DISPOSITIO, *ſi ad Artis normā exigantur* [g]*, ſuperuacaneæ illæ, & Appendiculæ quædam: ſi ad* FIDEM *reuocentur, vt Analoga ad ſuū Caput, & (vt Scholæ balbutiunt) ad* VNVM; *eam, tanquàm Exemplar Ideamq́; intuentur atq́; imitantur ſui. Ex quibus conficitur; de Rhetoricâ, in communi ſignificato, nihil commodè, ſine magna perturbatione potuiſſe dici: quicquid in primâ illâ parte præceptū fuerit, id duabus reliquis, analogicâ ratione, lumen addere. Vndè, vt in cæteris, ità in hac Methodo, permirus Ariſtoteles, cui, cùm in genere quod diceret, nihil eſſet; quæ ad communem Rhetoricæ materiam definitionemq́; ſpectant, in primâ ac principali eius ſpecie, (id eſt,* ENTHYMEMATICÂ FIDE) *artificio accurato expoſuit: id quod ex ſequenti Tabellâ, quaſi prælucente funali, ſummatìm hauries.*

[a] Vide huius lib. 3. ca. 9. p. 26. & Rhet. ad Alex. c. 1. p. 2. & Quintil. lib. 2.
[b] Valer. Max. li. 8. ca. 15.
[c] Laert. in Ariſt.
[d] Conſule Annotat. interior. margin.
[e] In vita Ariſt.
[f] Lib. 3. c. 1. p. 1.
[g] Lib. 3. c. 1. p. 10.

Prima pars Rhetoricæ [De Fide Enthymematicâ,] exprimitur Lib. 1. & 2.

Lib. I.

- Præmiſſis duobus (quæ cap. 2. p. 1. dicentur προχειρήματα) de *Similitudine Rhetoricæ & Dialecticæ*: Deque *Vtilitate huius Artis*: — Cap. 1.
- Accedit ad ipſam *Methodum*, ſeu *Artem*: Vbi
  - Definitâ Rhetoricâ [Quid ſit,] & Diuiſâ Fide in ſuas ſpecies: — Cap. 2.
  - Pertractat *Fidem Enthymematicam* duplicem: Viz.
    - Tùm eam, quæ *huic aut illi Generi* dicendi, *Propria* eſt:
      - Præmiſſo igitur, *Genera Orationum eſſe tria*: & *Fidem illorum Propriã* eſſe duplicem [*Vnam de Quæſtionibus ſingulorum* generũ *Proprÿs*; An ſit Vtile: An Honeſtum, &c. *Alteram de Quæſtionibus dictorũ* generum *Communibus*; An ſit Factum, An Futurum, &c.] — Cap. 3.
      - Declarat *Fidem Propriam*: Ac
        - 1, Illam, quæ ſumitur *de Proprÿs Quæſtionibus ſingulorum Generũ*,
          - *Deliberatiui.* — Vſque ad cap. 9.
          - *Demonſtratiui.* — Cap. 9.
          - *Iudicialis.* — Vſque ad fin. lib.

Lib. 2.

-
  -
    -
      -
        -
          - Ad *Iudicia* imprimis, necnon *ad Deliberationes*, pertinet, Tùm
            - *Morata Fides*, ea quâ mores ſuos exprimit, qui dicit. — Cap. 1.
            - *Affecta Fides*, quâ Audientium Affectus excitantur. — Vſque ad cap. 13.
          - Ad omnia tria Genera referuntur *hominum Mores*, atque ingenia varia; (Siuè ſint Actoris & Rei: Siuè eorum quibus conſultum volumus: Siuè eorum quos ornamus laudibus &c.) *Hÿ mores, conſequuntur cuiuſq;*
            - 1 *Affectus* animi.
            - 2 *Habitus* Morales.
            - 3 *Aetates.* — Ca. 14. 15. & 16.
            - 4 *Fortunas.* — Cap. 17. 18. 19.
        - 2, Illam, quæ eſt *de Quæſtionibus trium Generum Communibus*: [An ſit Factum, An Poſſibile, &c.] — Cap. 20.
    - Tùm eam, quæ *non tantùm* ſumitur *de Quæſtionibus* ſingulorum *Generum Proprÿs vel Communibus*; *ſed* latiſſimè quoquè *extenditur ad Quæſtiones quorumcunque generum Indefinitas*: Vndè dicitur Commvnis *Fides*: eaque 3ª: *Exemplum, Enthymema, & Sententia.* — Vſque ad finem lib. 2ⁱ.

☞ *In Quotationibus marginis interioris, ſequuti ſumus,*
In Organo & Phyſicis, Pacianam Editionem:
In Poetic. Editionem à nobis emittendam:
In cæteris, opera Ariſt. apud Læmarium, 1597.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΕΧΝΗΣ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ ΤΩΝ
εἰς τρία τὸ πρῶτον.

ARISTOTELIS Artis Rhetoricæ
LIBER PRIMVS.

Præmiſſæ ſeu προκείμενα communia de Rhetoricâ.

CAP. I.

Προκείμενα duo ſunt: Vnum, Quòd Rhetorica ſit Dialecticæ ſimilis, Partic. 1. vnde Theorema, Rhetoricam quodam modo conſtare ex Analyticâ ſcientiâ, Par. 13. Alterum, Quòd Rhetorica ſit vtilis, Par. 15. Corollaria duo, Par. 20. & 21.

Ἡ ΡΗΤΟΡΙΚΗ ἐστὶν ἀντίστροφος τῇ διαλεκτικῇ· ἀμφότεραι γὰρ περὶ τοιούτων τινῶν εἰσιν, ἃ κοινά, [a] τρόπον τινὰ ἁπάντων ἐστὶ γνωρίζειν, καὶ οὐδεμιᾶς ἐπιστήμης ἀφωρισμένης. διὸ καὶ πάντες τρόπον τινὰ [b] μετέχουσιν ἀμφοῖν. πάντες γὰρ μέχρι τινὸς καὶ ἐξετάζειν καὶ ὑπέχειν λόγον, καὶ ἀπολογεῖσθαι καὶ κατηγορεῖν ἐγχειροῦσιν. 2. Τῶν μὲν οὖν πολλῶν, οἱ μὲν, εἰκῇ ταῦτα δρῶσιν· οἱ δὲ, διὰ συνήθειαν ἀπὸ ἕξεως· ἐπεὶ δ' ἀμφοτέρως ἐνδέχεται, δῆλον ὅτι εἴη ἂν αὐτὰ καὶ ὁδοποιεῖν. δι' ὃ γὰρ ἐπιτυγχάνουσιν, οἵ τε διὰ συνήθειαν, καὶ οἱ ἀπὸ ταὐτομάτου, τὴν αἰτίαν θεωρεῖν ἐνδέχεται· τὸ δὲ τοιοῦτον, πάντες ἤδη ἂν ὁμολογήσαιεν,

[a] *Coniunge lib. Elench. ca. 11 par. 8.*

[b] *Vide ibid. p. 9.*

RHETORICA eſt [a] ſimilis *naturâ facultati* Dialecticæ: Ambæ enim in eiuſmodi quibuſdam *rebus* verſantur, quæ cùm communes *ſint*, & nullius ſcientiæ definitæ, ab omnibus quodam modo notificari poſſunt: Quamobrem etiam omnes quodam modo ambarum ſunt participes: Omnes enim quadamtenùs & exquirere & ſuſtinere rationem, & defendere & accuſare aggrediuntur. 2. [b] Ac ex *imperitâ* quidẽ multitudine, alij temerè hæc exercent: alij *etiam* propter conſuetudinem ex habitu: Quoniam verò *hæc* vtroque modo *fieri* contingit, perſpicuum *eſt* licere *hæc ipſa* etiã *certâ* methodo comprehendere. Cur enim vtriq; *id* conſequantur *quod volunt*, tùm qui ob conſuetudinem, tùm qui caſu *hæc exercent*, cauſam intueri contingit; atqui tale *quiddã* iam artis eſſe munus,

[a] Quòd Rhetorica ſit *facultas Dialecticæ ſimilis*, oſtendit; Quià Ambæ diſputandi vim habent *de Quæſtionibus communibus*; quas cunctis, etiam imperitis, quodãmodo declarare, in promptu eſt:

[b] Et ambarum diſputandi rationes, ſiquidem à vulgo hominum partìm naturæ inſtinctu, partìm vſu vulgari exerceantur; ad methodum artificioſam reduci poſſunt: Et proindè ambæ *diſputandi vim habent artificioſam.*

nemo non confitebitur. 3. Ac [c] hodiè quidem, qui artes orationũ componunt, exiguã ipſius *methodi* particulã confecerunt: Nam Fides, *quæ tertia eſt orationis pars*, artificioſa eſt ſolùm: Reliquæ verò *partes, Proœmiũ, Narratio &c*, additamenta *quædam ſunt*. Hij verò, de Enthymematibus quidẽ nihil dicunt, *id* quod eſt corpus Fidei; [d] de ijs verò, quæ ſunt extra rem, *& ad Proœmia, Narrationeſq; &c. ſpectant*, vt plurimùm cõmentantur: 4. [e] Criminatio enim, & miſericordia, & ira, & huiuſmodi animi perturbationes, *quæ in Proœmijs & Narrationibus locum habent*, non de re ſunt, ſed ad Iudicem *faciendũ referuntur*: [f] Adeò vt, ſi in omnibus Iudicijs eueniret, quẽadmodum & in nonnullis nunc euenit ciuitatibus, & maximè in ijs, quæ ſunt benè inſtitutæ, nihil haberent *hi Rhetores*, quod dicerent: Omnes enim, partim arbitrantur oportere ſic leges cauere; partim etiã *hac lege* vtuntur, & prohibent EXTRA REM dicere, ſicut etiam in Areopago: rectè hoc ſtatuentes: Non enim oportet Iudicẽ pervertere, ad iram exacuendo, vel invidiã, vel miſericordiã: Perinde enim *eſt*, ac ſiquis, quâ vſurus eſt regulâ, eam reddiderit perverſam. 5. [g] Præterea verò manifeſtũ *eſt*, eius qui controverſatur, nullũ *aliud officiũ* eſſe, niſi vt demonſtret rẽ eſſe, vel non eſſe; aut factam, vel non factam eſſe: [h] *At* verò vtrum magna, an parua; vtrum iuſta an iniuſta, quæcunq; legiſlator non definivit, *hæc* ipſum profectò Iudicem cognoſcere oportet, & non diſcere à controverſantibus. 6. [i] Ac maximè quidẽ conuenit leges rectè conditas, quæcunq; contingunt, ipſaſmet omnia definire, ac quàm pauciſſima poteſtati Iudicũ relinquere: [k] Primùm, quià facilius *eſt* vnum habere, & paucos, quàm multos, qui prudentiâ prędìti ſint; valeantq; leges ſcribere, & de cauſis decernere. 7. [l] Deinde, legum lationes, cùm multò *antè* tempore de rebus cogitârint, fiunt; at Iu-

τέχνης ἔργον ἐστί. 3. Νῦν μὲν οὖν οἱ τὰς τέχνας τῶν λόγων συντιθέντες, ὀλίγον πεποιήκασιν αὐτῆς μόριον· αἱ γὰρ πίστεις, ἔντεχνόν ἐστι μόνον· τὰ δ' ἄλλα, προσθῆκαι. οἱ δὲ, περὶ μὲν ἐνθυμημάτων, οὐδὲν λέγουσιν, ὅπερ ἐστὶ σῶμα τῆς πίστεως· περὶ δὲ τῶν ἔξω τοῦ πράγματος τὰ πλεῖστα πραγματεύονται. 4. διαβολὴ γὰρ, καὶ ἔλεος, καὶ ὀργὴ, καὶ τὰ τοιαῦτα πάθη τῆς ψυχῆς, οὐ περὶ τοῦ πράγματός ἐστιν, ἀλλὰ πρὸς τὸν δικαστήν· ὥστ', εἰ περὶ πάσας ἦν τὰς κρίσεις, καθάπερ ἐν ἐνίαις τε νῦν ἐστὶ τῶν πόλεων, καὶ μάλιστα ἐν ταῖς εὐνομουμέναις, οὐδὲν ἂν εἶχον ὅ, τι λέγωσιν. ἅπαντες γὰρ, οἱ μὲν, οἴονται δεῖν οὕτω τοὺς νόμους ἀγορεύειν· οἱ δὲ, καὶ χρῶνται, καὶ κωλύουσιν ἔξω τοῦ πράγματος λέγειν, καθάπερ καὶ ἐν ἀρείῳ πάγῳ· ὀρθῶς τοῦτο νομίζοντες· οὐ γὰρ δεῖ τὸν δικαστὴν διαστρέφειν, εἰς ὀργὴν προάγοντας, ἢ φθόνον, ἢ ἔλεον· ὅμοιον γὰρ κἂν εἴ τις, ᾧ μέλλει χρῆσθαι κανόνι, τοῦτο ποιήσει στρεβλόν[e]. 5. Ἔτι δὲ φανερὸν, ὅτι τοῦ μὲν ἀμφισβητοῦντος οὐδέν ἐστιν ἔξω τοῦ δεῖξαι τὸ πρᾶγμα, ὅτι ἐστὶν ἢ οὐκ ἔστιν, ἢ γέγονεν ἢ οὐ γέγονεν· εἰ δὲ μέγα ἢ μικρὸν, ἢ δίκαιον ἢ ἄδικον, ὅσα μὴ ὁ νομοθέτης διώρικεν, αὐτὸν δήπου τὸν δικαστὴν δεῖ γινώσκειν, καὶ οὐ μανθάνειν παρὰ τῶν ἀμφισβητούντων. 6. Μάλιστα μὲν οὖν προσήκει τοὺς ὀρθῶς κειμένους νόμους, ὅσα ἐνδέχεται, πάντα διορίζειν αὐτοὺς, καὶ ὅτι ἐλάχιστα καταλείπειν ἐπὶ τοῖς κρίνουσι· πρῶτον μὲν, ὅτι ἕνα λαβεῖν, καὶ ὀλίγους ῥᾷον, ἢ πολλοὺς εὖ φρονοῦντας καὶ δυναμένους νομοθετεῖν καὶ δικάζειν. 7. Ἔπειθ', αἱ μὲν νομοθεσίαι, ἐκ πολλοῦ χρόνου σκεψαμένων γίνονται· αἱ δὲ κρίσεις,

e Conian. 5. Ethic. ca. 14.

c Rhetoricæ autẽ ipſius (quò Dialecticæ ſimilis ſit) *artificium conſiſtere in Fide*, docet per Refutationem veterum; qui ſimilitudine hâc parùm obſeruatã, duplici nomine lapſi ſunt; tùm quòd nihil tradiderunt de Enthymematis, ex quibus conſtat pars orationis, quæ dicitur Fides:

d Tùm quò de ijs ſolis præceperunt, quæ extra rem ſunt &c. idque patet rationibus duabus:

e 1. *rat: ab ijs quæ ſunt extra rem & quæſtionem*: Ea ſunt concitatio affectuũ, commendatio morum, &c, de quibus ſolis pręcepta tradiderunt veteres.

f Vndè ipſi, in Ciuitatibus benè gubernatis, quæ prohibent affectus commouere, & extra rem dicere, ex arte, quam prodiderunt, verbum facere non poſſent.

g 2. *rat: à re ſeu Quæſtione*, quã de agitur. *vniuerſim* enim, de re & facto, *An ſit, &, An nocuit*, Oratoris ſolùm eſt diſputare, ac docere; quod veteres illi omninò non attigerunt:

h De magno autem & de Iuſto, *An tantũ fecit, an iniuſtè*; partim legiſlatoris eſt, definire; partim Iudicis, per ſeipſum cognoſcere.

i *Speciatim* vero, *Quæſtiones de Magno & Paruo* &c, magna ex parte a legiſlatore definiendæ ſunt, pauca in poteſtate Iudicis relinquenda: idque probat rat: tribus:

k *Prima à perſonis*, legiſlatorum ſci: & Iudicum.

l *Secunda à legibus & Iudicijs ipſis*, eorumque γενέσει· leges enim diù cogitantibus feruntur, Iudicia verò ex tempore.

σεις, ἀλλ' ἐξ ὑπογυίου· ὥστε χαλεπὸν ἀποδιδόναι τὸ δίκαιον καὶ τὸ συμφέρον, καλῶς, τοὺς κρίνοντας. 8. Τὸ δὲ πάντων μέγιστον, ὅτι ἡ μὲν τοῦ νομοθέτου κρίσις, οὐ κατὰ μέρος, οὔτε περὶ τῶν παρόντων, ἀλλὰ περὶ μελλόντων τε καὶ καθόλου ἐστίν· ὁ δ' ἐκκλησιαστὴς καὶ δικαστὴς, ἤδη περὶ παρόντων καὶ ἀφωρισμένων κρίνουσι· πρὸς [d] οὓς καὶ τὸ φιλεῖν ἤδη καὶ τὸ μισεῖν, καὶ τὸ ἴδιον συμφέρον (συνήρτηται) πολλάκις· ὥστε μηκέτι δύνασθαι θεωρεῖν ἱκανῶς τὸ ἀληθές, ἀλλ' ἐπισκοτεῖν τῇ κρίσει τὸ ἴδιον ἡδὺ ἢ λυπηρόν. Περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων, ὥσπερ [e] λέγομεν, δεῖ ὡς ἐλαχίστων ποιεῖν κύριον τὸν κριτήν· 9. Περὶ δὲ τοῦ γεγονέναι ἢ μὴ γεγονέναι, ἢ ἔσεσθαι ἢ μὴ ἔσεσθαι, ἢ εἶναι ἢ μὴ εἶναι, ἀνάγκη ἐπὶ τοῖς κριταῖς καταλείπειν· οὐ γὰρ δυνατὸν ταῦτα τὸν νομοθέτην προϊδεῖν. 10. Εἰ δὲ ταῦθ' οὕτως ἔχει, φανερὸν ὅτι τὰ ἔξω τοῦ πράγματος τεχνολογοῦσιν, ὅσοι τἆλλα διορίζουσιν, οἷον τί δεῖ τὸ προοίμιον, ἢ τὴν διήγησιν ἔχειν, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον μορίων· οὐδὲν γὰρ ἐν αὐτοῖς ἄλλο πραγματεύονται, πλὴν ὅπως τὸν κριτὴν [f] ποιόν τινα ποιήσωσι· περὶ δὲ τῶν ἐντέχνων πίστεων οὐδὲν δεικνύουσι· τοῦτο δ' ἐστίν, ὅθεν ἄν τις γένοιτο ἐνθυμηματικός· 11. Διὰ γὰρ τοῦτο, τῆς αὐτῆς οὔσης μεθόδου περὶ τὰ δημηγορικὰ καὶ δικανικά, καὶ καλλίονος καὶ πολιτικωτέρας τῆς δημηγορικῆς πραγματείας οὔσης, ἢ τῆς περὶ τὰ συναλλάγματα, περὶ μὲν ἐκείνης οὐδὲν λέγουσι, περὶ δὲ τοῦ δικάζεσθαι, πάντες πειρῶνται τεχνολογεῖν, ὅτι ἧττόν ἐστι πρὸ ἔργου τὰ ἔξω τοῦ πράγματος λέγειν ἐν τοῖς δημηγορικοῖς· καὶ ἧττόν ἐστι κακοῦργον ἡ δημηγορία δικολογίας, ἀλλὰ κοινότερον· 12. Ἐνταῦθα μὲν γὰρ

d Coniun. 3. Politic. ca. 16.

e Par. 6.

f Coniun lib Categ c.8 par. 1.

dicia, cùm de repentè: Adeò vt difficile *ſit* Iudicibus, *vnicuique* quod iuſtū, & quod vtile *ſit*, *benè iudicando* tribuere. 8. [m] Ex omnibus autē illud maximū *eſt*, quòd legiſlatoris quidē iudicium, non eſt de *rebus* ſingularib⁹, nec de præſentibus, ſed de ijs quæ & futuræ ſunt & vniuerſales; at concionalis auditor & Iudex, ſanè de præſentibus ac definitis iudicant; ad eoſq; & diligere vtique, & odio proſequi, & propria vtilitas adiuncta ſæpenumerò eſt: adeò vt non ampliùs poſſint perſpicere ſatis *id* quod verū eſt, ſed obſcuret iudiciū propria iucunditas, vel moleſtia. Ac de alijs quidem *quæſtionibus*, quemadmodum dicebamus, oportet quàm *poteſt*, pauciſſima Iudicum authoritati permittere. 9. [n] Verùm de *quæſtionibus*, An factum ſit aut non factum; An futurum aut non futurum; An ſit aut non ſit; *hæc* Iudicis ſententiæ relinquere neceſſe *erit*: Non enim fieri poteſt, vt hæc legiſlator prouideat. 10. [o] Iam ſi hæc ita *ſe* habeant, manifeſtū *eſt* ea quæ *ſunt* extra rē, *Magiſtros illos* præcipere, quicunq; alias *orationis partes præter Fidem* delineant: veluti; quid oporteat Procemio, aut Narrationi ineſſe, & reliquarum vnicuique particularū: Nihil enim in ipſis aliud *accuratè* tradunt, niſi vt Iudicem cuiuſdammodi efficiant; de artificioſâ verò fide, nihil oſtendunt; hoc eſt, vnde aliquis fieri Enthymematicus poſſit: 11. [p] Hac enim de causâ, cùm eadem ſit methodus de Orationibus deliberatiuis, & Iudicialibus; ſitq; pulchrior ac ciuilior Deliberationis traditio, quàm *ea* quæ de contractibus *eſt*; de illa tamen nihil dicunt *hi rhetores*, de *cauſis* autem iudicandis omnes conantur artē *&* *præcepta* tradere; [q] *propterea* quòd minùs prodeſt, ea quæ ſunt extra rem dicere in deliberatiuis: ac in Concione *verba facere*, minus malitioſum *quiddam eſt*, quàm diſceptatio de iure, magiſque ad res cōmunes *vtilis*: 12. [r] Hic enim diſceptator

m *Tertia à rebus*, de quibus leges & Iudicia ſunt.

n *Quæſtiones verò de facto, & de damno*, oportet omninò ſententiæ Iudicis remittere.

o Ex dictis part. 4. 5. & ſequ. concludit contra veteres: eos cum procemia, narrationes, & epilogos, fide ipsâ prætermiſsâ adornârint; illa duntaxat, quæ extra quæſtionem ſunt, expoſuiſſe.

p Expoſitus error veterum peperit aliud in ipſis vitium; nempe, vt in ſuis methodis, relictâ Inventione Deliberatiuâ, in Iudiciali ſolâ laborarent:

q Conſilium eorum id fuit; quia in Deliberatiuo genere nihil valet, ea quæ ſunt extra rem, afferre: minúſque fallaciarum vſus eſt, quàm in Iudiciali:

r In deliberationibus enim, ſat eſt, oſtendere rē eſſe vtilē

ceptator de *ſuis & proprijs rebus* iudicat, vt nihil aliud opus fuerit, niſi demonſtrare *rem* ita *ſe* habere, vt ait *is* qui conſilium dat: [f] In Iudicialibus verò, id non ſat *eſt*, ſed è re *dicentis* fuerit, reficere auditorem (ſiquidem de *rebus* alienis iudicium *fit*:) adeò vt *Iudices*, dum ſua *commoda* ſpectant, & ad gratiam *ac voluptatem* audiant; *in ferendâ ſententiâ, cuncta* largiantur ijs qui controuerſantur, non autem *verè* iudicent: [t] Quamobrem etiã multis *in iudicijs*, vt etiam priùs dixi, lex prohibet Extra rem dicere: Illic verò, *in Deliberatiuis*, diſceptatores hoc *per ſe* ſatis obſeruant, *vt nullâ lege ſit opus*. ¶ 13. [u] Quoniã verò manifeſtũ eſt artificioſam *dicendi* methodũ, ad Fidẽ pertinere: Fides autem, demonſtratio quædam eſt: (Tunc enim *Oratori* fidẽ habemus maximè, cùm demonſtratũ eſſe arbitremur) Demonſtratio autẽ Oratoria, eſt enthymema: Atq; hoc quidem, eſt probationum *omnium*, vt ſimpliciter dicam, potentiſſima: [y] Enthymema autem, *eſt* ſyllogiſmus quidam: Quæ verò ad ſyllogiſmum ſimiliter omnem *tam probabilem quàm ſophiſticum pertinent*, Dialecticæ eſt videre, vel ipſius vniuerſæ, vel partis alicuius: [z] Non *eſt* dubium, qui maximè hoc poteſt intueri, ex quibus *propoſitionibus* & quomodo fiat ſyllogiſmus, cum etiam enthymematicum eſſe maximè poſſe; [a] cùm aſſumpſerit, tùm in cuiuſmodi *rebus* verſentur enthymemata, tùm quas habeant differentias ad Logicos ſyllogiſmos. 14. [b] Nam & verum, & ſimile vero, eiuſdem eſt facultatis videre: [c] Simul autem & homines ad verum naturâ conformati ſunt ſatis, & plærunque conſequuntur veritatẽ. [d] Quamobrẽ *qui* probabilia rectè *& artificiosè* tenere *poteſt*, ſimiliter *ſe* habet, ac *is qui* veritatẽ conſequi [e] Ac alios quidẽ, ea quæ ſunt extra rẽ, præcipere, [f] & quã de cauſá magis deflexerint ad iuris diſceptationẽ, *ex antedictis* manifeſtũ *eſt*. ¶ 15. [g] Vtilis autẽ eſt Rhe-

f In Iudicijs verò, ſæpè proprijs cauſæ rebus neglectis, præſtat conciliare ſibi Iudicem: qui quidem, cùm aliorum res, non ſua ipſius, agitur, iure bonoque neglecto, eò animum intendit, vnde affulget ſpes commodi:

t Hinc digreſſiones extra cauſam, in Iudicijs, lege prohibitæ.

u *Ex hactenus dictis Theorema* (Quòd Rhetorica conſiſtat quodammodo ex Syllogiſticâ ſeu Analyticâ ſcientiâ) ſic colligitur. Cùm enim conſtet, Rhetoricæ artificium conſiſtere in fide Enthymematicâ:

y Et Enthymema ſit ſpecies quædam ſyllogiſmi; ſc. Dialecticus:

z Sequitur, qui Syllogiſticam ſcientiam tenet, in genere: eum hoc præſidio fretum, facilè enthymematicam ſeu Oratoriam fidem poſſe acquirere:

a Ita nimirum; ſi Enthymemata Oratoria diſtinxerit à ſyllogiſmis Dialecticis; id quod faciet noſter cap. 2. par. 16.

b Confirmatur dictũ ex eo, quia verum ſyllogiſticum conſyderatur ab eadem facultate, quâ veriſimile Oratorium; ſc. ab Analyticâ:

c Et omnes homines ad verum illud indagandum, ſatis ſuapte natura parati ſunt

d Vnde probabile Oratorium artificiosè intueri, idem fere eſt, ac verum ſyllogiſticum cognoſcere.

e Epilogus dictorũ par. 4. &c,

f Et par. 11. & 12.

g *Quod Rhetorica ſit vtilis*, probat contra ſophiſtas, &c, 1. *Ab*

ὁ κριτὴς περὶ τῶν οἰκείων κρίνει· ὥστ' οὐδὲν ἄλλο δεῖ, πλὴν ἀποδεῖξαι, ὅτι οὕτως ἔχει, ὥς φησιν ὁ συμβουλεύων· ἐν δὲ τοῖς δικανικοῖς, οὐχ ἱκανὸν τοῦτο, ἀλλὰ πρὸ ἔργου ἐστὶν ἀναλαβεῖν τὸν ἀκροατήν· περὶ ἀλλοτρίων γὰρ ἡ κρίσις· ὥστε, πρὸς τὸ αὑτῶν σκοπούμενοι, καὶ πρὸς χάριν ἀκροώμενοι, διδόασι τοῖς ἀμφισβητοῦσιν, ἀλλ' οὐ κρίνουσι. διὸ καὶ πολλαχοῦ, ὥσπερ καὶ πρότερον εἶπον g, ὁ νόμος κωλύει λέγειν ἔξω τοῦ πράγματος· ἐκεῖ δ' αὐτοὶ οἱ κριταὶ τοῦτο τηροῦσιν ἱκανῶς. ¶ 13. Ἐπεὶ δὲ φανερόν ἐστιν, ὅτι ἡ μὲν ἔντεχνος μέθοδος, περὶ τὰς πίστεις ἐστίν· ἡ δὲ πίστις, ἀπόδειξίς τις· τότε γὰρ πιστεύομεν μάλιστα, ὅταν ἀποδεδεῖχθαι ὑπολάβωμεν· ἔστι δ' ἀπόδειξις ῥητορικὴ, ἐνθύμημα· καὶ ἔστι τοῦτο, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, κυριώτατον τῶν πίστεων· τὸ δὲ ἐνθύμημα, συλλογισμός τις· περὶ δὲ συλλογισμοῦ ὁμοίως ἅπαντος, τῆς διαλεκτικῆς ἐστιν ἰδεῖν, ἢ αὐτῆς ὅλης, ἢ μέρους τινός· δῆλον δ' ὅτι ὁ μάλιστα τοῦτο δυνάμενος θεωρεῖν, ἐκ τίνων, καὶ πῶς γίνεται συλλογισμὸς, οὗτος καὶ ἐνθυμηματικὸς ἂν εἴη μάλιστα, προσλαβὼν περὶ ποῖά τέ ἐστι τὰ ἐνθυμήματα, καὶ τίνας ἔχει διαφορὰς πρὸς τοὺς λογικοὺς συλλογισμούς. 14. Τό, τε γὰρ ἀληθὲς, καὶ τὸ ὅμοιον τῷ ἀληθεῖ, τῆς αὐτῆς ἐστι δυνάμεως ἰδεῖν· ἅμα δὲ καὶ οἱ ἄνθρωποι πρὸς τὸ ἀληθὲς πεφύκασιν ἱκανῶς h, καὶ τὰ πλείω τυγχάνουσι τῆς ἀληθείας· διὸ πρὸς τὰ ἔνδοξα στοχαστικῶς ἔχειν, τοῦ ὁμοίως ἔχοντος καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειάν ἐστιν. ὅτι μὲν οὖν τὰ ἔξω τοῦ πράγματος οἱ ἄλλοι τεχνολογοῦσι, καὶ διότι μᾶλλον ἀπονενεύκασι πρὸς τὸ δικολογεῖν φανερόν. ¶ 15. Χρήσιμος

g *Par. 4.*

h *Coniunge Metaphyſ. l. 1. c. 1.*

[i] Centinn. Rhetor. ad Alex. c.1.

σιμος δέ ἐστιν ἡ ῥητορική [i], διά τε τὸ φύσει εἶναι κρείττω τἀληθῆ καὶ τὰ δίκαια, τῶν ἐναντίων· ὥστε ἐὰν μὴ κατὰ τὸ προσῆκον αἱ κρίσεις γίγνωνται, ἀνάγκη δι' αὑτῶν ἡττᾶσθαι· τοῦτο δέ ἐστιν ἄξιον ἐπιτιμήσεως. 16. Ἔτι δὲ πρὸς ἐνίους, οὐδ' εἰ τὴν ἀκριβεστάτην ἔχοιμεν ἐπιστήμην, ῥᾴδιον ἀπ' ἐκείνης πεῖσαι λέγοντας· διδασκαλίας γάρ ἐστιν ὁ κατὰ τὴν ἐπιστήμην λόγος. τοῦτο δὲ ἀδύνατον, ἀλλ' ἀνάγκη διὰ τῶν κοινῶν ποιεῖσθαι τὰς πίστεις καὶ τοὺς λόγους· ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς τοπικοῖς ἐλέγομεν [k] περὶ τῆς πρὸς τοὺς πολλοὺς ἐντεύξεως. 17. Ἔτι δὲ, τἀναντία δεῖ δύνασθαι πείθειν, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς συλλογισμοῖς· οὐχ ὅπως ἀμφότερα πράττωμεν· οὐ γὰρ δεῖ τὰ φαῦλα πείθειν· ἀλλ' ἵνα μήτε λανθάνῃ πῶς ἔχει, καὶ ὅπως ἄλλου χρωμένου τοῖς λόγοις αὐτοῖς μὴ δικαίως, λύειν ἔχωμεν. τῶν μὲν οὖν ἄλλων τεχνῶν οὐδεμία τἀναντία συλλογίζεται· ἡ δὲ διαλεκτικὴ καὶ ἡ ῥητορικὴ, μόναι τοῦτο ποιοῦσιν· ὁμοίως γάρ εἰσιν ἀμφότεραι τῶν ἐναντίων· τὰ μέντοι ὑποκείμενα πράγματα οὐχ ὁμοίως ἔχει, ἀλλ' ἀεὶ τἀληθῆ καὶ τὰ βελτίω τῇ φύσει εὐσυλλογιστότερα καὶ πιθανώτερα, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν. 18. Πρὸς δὲ τούτοις, ἄτοπον, εἰ τῷ σώματι μὲν αἰσχρὸν, μὴ δύνασθαι βοηθεῖν ἑαυτῷ, λόγῳ δ' οὐκ αἰσχρόν· ὃ μᾶλλον ἴδιόν ἐστιν ἀνθρώπου τῆς τοῦ σώματος χρείας. 19. Εἰ δ', ὅτι μεγάλα βλάψειεν ἂν ὁ χρώμενος ἀδίκως τῇ τοιαύτῃ δυνάμει τῶν λόγων, τοῦτό γε κοινόν ἐστι κατὰ πάντων τῶν ἀγαθῶν, πλὴν ἀρετῆς, καὶ μάλιστα κατὰ τῶν χρησιμωτάτων, οἷον ἰσχύος, ὑγιείας, πλούτου, στρατηγίας· τούτοις γὰρ ἄν τις

[k] Topic. 1.c.2 p.4.

torica, propterea quòd naturâ meliora ſunt vera & iuſta, quàm contraria: Quare, niſi prout conuenit, Iudicia exerceantur, neceſſe eſt, *meliora* per ipſa *contraria* ſuperari: Hoc autē *eſt* reprehenſione dignū. 16. [h] Præterea verò, apud nonnullos, quamvis exquiſitiſſimam haberemus rei ſcientiam, nequaquam *tamen* facile *eſſet*, per illam perſuadere dicendo: Diſciplinæ namque *eruditæ* eſt illa, quæ à ſcientia *proficiſcitur*, oratio: Hoc autem fieri non poteſt, *vt eruditiori diſciplinâ perſuadeatur indoctis*; [i] ſed neceſſe *eſt* ex communibus ducere fidē, & rationes: quemadmodum in Topicis dicebamus de collocutione cum imperitâ hominum multitudine. 17. [k] Deinde verò oportet contraria poſſe perſuadere, quemadmodum etiā in ſyllogiſmis Dialecticis, non quò vtraq; faciamus (non enim oportet mala perſuadere;) ſed vt [l] neq; lateant quomodo *illa ſe* habent; &, [m] cùm alius rationibus ipſis vtatur minùs rectè, *eaſdem nos* ſoluere poſſimus. [n] Ac aliarum quidem artium nulla ſyllogiſmo res contrarias concludit: Dialectica verò & Rhetorica ſolæ id faciunt: Æquè enim ſunt ambæ contrariorū: [o] Quanquam res *iiſdē* ſubiectæ non æquè *ſe* habent, ſed ſemper veræ, & meliores naturâ aptiores *ſunt*, vt ſyllogiſmo confirmentur, &, vt ſimpliciter dicam, magis idoneæ *ſunt* ad perſuadendum, *quàm contrariæ.* 18. [p] Adhæc, abſurdum eſt, ſi corpore quidem turpe *ſit*, non poſſe opitulari ſibi ipſi *quenquam*; Oratione verò *non poſſe*, turpe non *ſit*, quæ magis propria eſt hominis, quàm *ipſe* corporis vſus. 19. [q] Si verò *obijciat quis*, valdè læſurum eſſe *eum*, qui huiuſmodi dicendi facultate iniuſtè vtatur: hoc *crimen* commune *profectò* eſt & aduerſus omnia bona præter virtutē *moralem*; & maximè aduerſus vtiliſſima: velut robur, valetudinem, diuitias, diſciplinam militarem: Hijs enim profuerit

incommodo in Iudicijs: Abſque huius enim ope, vera & æqua, ob infantiam Oratoris, ſuperantur à contrarijs.

[h] *Secunda rat. ab Auditoribus imperitis*; apud quos ſubtilis & erudita oratio à principijs alicuius ſcientiæ profecta, minimè fidem facit; quia principia illa nondum ijs ſunt comperta:

[i] Sed oportet apud illos pervulgatâ vti ratione, & argumentis, quæ ex communibus ducuntur; qualia ſunt ex hac arte perdiſcenda.

[k] *Tertia rat. à facultate diſputandi in vtramq; partem*: quæ duplicis commodi cauſâ, paranda nobis eſt;

[l] *Primū eſt*, vt, quomodo res malæ confirmentur, ſciaſt

[m] *Alterum*, vt fallaces rationes reprehendere, & confutare valeas.

[n] Hanc autem facultatem à nulla alia arte habemus, præterquam à Dialecticâ & Rhetoricâ: Quippe quæ ambæ ſimili modo verſantur circa res contrarias:

[o] Tametſi res iiſdem ſubiectæ ſimili modo ſe non habeant: ſiquidem pars melior ſemper facilius ab Oratore defenditur &c.

[p] *Quarta rat. à turpi per collationem*: Si enim ignavus ſit is, qui vim vi depellere non poteſt, quod eſt corporis: certè & is meritò contemnendus, qui accuratæ alterius orationi reſiſtere neſcit &c.

[q] Criminatio Rhetoricæ (quòd per eam homines improbi reip. detrimenta importent: & proinde periculoſam eſſe) Soluitur; id enim non rei, ſeu facultatis vitium eſſe; ſed hominum, qui perversè præclara hâc arte vterentur.

r Epilog, dictor. à par. 1.

ſ Et à par. 15.

t *Subtexuntur antedictũ corollaria duo: Primum, Rhetoricã eſſe artem* ϛοχαςικὴν: officium enim ipſius non eſſe perſuadere (vt putauit Gorgias apud Platon:) ſed omnia omninò videre, quæ ad perſuadendum faciunt: Perſuadere autem, eſſe finem ab hoc officio diuerſum.

u *Secundum Corollar: contra Hippiam minor:* apud Platon: Similẽ etiã hac ex parte Rhetoricam eſſe Dialecticæ: quòd non modò videat id, quod eſt appoſitum ad perſuadendum, ſicut Dialectica; ſed illud etiã, quod videtur appoſitum, ſicut Sophiſtica:

x Differt tantùm nominibus tenùs; In Dialectica enim, alter Dialecticus, alter Sophiſta dicitur: In Rhetorica, ambo Oratores appellantur.

rit quis maximè, ſi vtatur iuſtè; nocuerit, ſi iniuſtè. ¶ 20. [r] Ac neq; eſſe quidem alicuius generis definiti Rhetoricã, ſed *tale*, qualis *eſt* Dialectica, [ſ] & vtilem eſſe, *ex dictis* manifeſtũ *eſt*. [t] Neque etiam Perſuadere eſſe munus ipſius, ſed videre, quæcunque appoſita ſint ad perſuadendum in quâque re; quemadmodũ etiam fieri conſtat in alijs artibus omnibus: Neque enim medicinæ *eſt*, ſanum facere, ſed quouſque *fieri* contingit, euſque perducere: Licet enim etiam illos, qui recuperare non poſſunt ſanitatẽ, *tamen* curare benè. ¶ 21. [u] Adhæc, eiuſdem eſſe *facultatis*, tùm appoſitum ad perſuadendum, tùm quod apparet appoſitum, videre; *vt* etiam in Dialecticâ, tùm ſyllogiſmum, tùm *qui* apparet ſyllogiſmus: Sophiſtica enim non eſt in facultate, ſed in præelectione: [x] tamen hîc quidem, *in Rhetoricâ*, alius erit orator ſecundum ſcientiam, alius verò ſecundum præelectionem: Ibi verò, *in Dialecticâ*, Sophiſta quidem, ſecundum præelectionem; Dialecticus autem, non ſecundum præelectionem, ſed ſecundum facultatem.

ὠφελήσειε τὰ μέγιστα, χρώμενος δικαίως· καὶ βλάψειεν, ἀδίκως. ¶ 20. Ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἔστιν, οὔτε ἑνός τινος γένους ἀφωρισμένου ἡ ῥητορική, ἀλλὰ καθάπερ ἡ διαλεκτική· καὶ ὅτι χρήσιμος, φανερόν· καὶ ὅτι οὐ τὸ πεῖσαι ἔργον αὐτῆς [1], ἀλλὰ τὸ ἰδεῖν τὰ ὑπάρχοντα πιθανὰ περὶ ἕκαστον, καθάπερ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις τέχναις πάσαις· οὐδὲ γὰρ ἰατρικῆς, τὸ ὑγιᾶ ποιῆσαι, ἀλλὰ μέχρις οὗ ἐνδέχεται, μέχρι τούτου προαγαγεῖν· ἔστι γὰρ καὶ τοὺς ἀδυνάτους μεταλαβεῖν ὑγιείας, ὅμως θεραπεῦσαι καλῶς. ¶ 21. Πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι τῆς αὐτῆς, τό, τε πιθανὸν καὶ τὸ φαινόμενον ἰδεῖν πιθανόν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῆς διαλεκτικῆς συλλογισμόν τε καὶ φαινόμενον συλλογισμόν· ἡ γὰρ σοφιστικὴ οὐκ ἐν τῇ δυνάμει, ἀλλ' ἐν τῇ προαιρέσει· πλὴν ἐνταῦθα μὲν ἔσται, ὁ μὲν, κατὰ τὴν ἐπιστήμην· ὁ δὲ, κατὰ τὴν προαίρεσιν, ῥήτωρ· ἐκεῖ δὲ, σοφιστὴς μὲν, κατὰ τὴν προαίρεσιν, διαλεκτικὸς δὲ, οὐ κατὰ τὴν προαίρεσιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν δύναμιν.

1 *Coniunge 1. Top. c. 3*

Quid ſit Rhetorica: & Fides Quotuplex.

Cap. II.

Definitio Rhetoricæ, part. 1. Fides duplex Artificioſa & artis expers, p. 2. Artificioſa triplex, Morata; affecta; argumentoſa, à pa 3. Argumenta ſunt Enthymema & exemplum, quorũ collationes proponit duas, Vnam, cum ſylleg. & Inductione Dialecticâ, par. 9: Alteram, cum ſyllog & inductione in genere, penes formam Analyticam, par. 10: Eaſque fuſiùs exponit, Priorem quidem à par. 13: Poſteriorem à part. 17.

a Propoſitio communis eorũ, quæ in ſequentibus dicentur;

b Et ſpecialis eorum, quæ in hoc capite.

c Præmiſsâ igitur definitione Rhetoricæ, quæ ab ipſius officio ſumitur.

[a] IAm verò de ipſa methodo conemur dicere, & Quomodo, & ex quibus poterimus conſequi *ea* quæ præmiſerimus. [b] Rurſus igitur, veluti de integro *ordientes*, *cùm* definiuerimus ipſam, Quid ſit, reliqua dicamus [c] Sit igitur Rhetorica, facultas de quaque re videndi, quod contingit eſſe idoneum ad faciendam fidem:

ΠΕρὶ δὲ αὐτῆς ἤδη τῆς μεθόδου πειρώμεθα λέγειν, πῶς τε καὶ ἐκ τίνων δυνησόμεθα τυγχάνειν τῶν [a] προκειμένων· πάλιν οὖν, οἷον ἐξ ὑπαρχῆς ὁρισάμενοι αὐτὴν τίς ἐστι, λέγωμεν τὰ λοιπά. Ἔστω δ' ἡ ῥητορική, δύναμις περὶ ἕκαστον τοῦ θεωρῆσαι τὸ ἐνδεχόμενον πιθανόν· τοῦτο

a *Cap. 1. p. 1. &c.*

τοῦτο γὰρ οὐδεμιᾶς ἑτέρας ἐστὶ τέχνης ἔργον· τῶν γὰρ ἄλλων ἑκάστη περὶ τὸ αὑτῇ ὑποκείμενόν ἐστι διδασκαλικὴ, καὶ πειστική· οἷον ἰατρικὴ, περὶ ὑγιεινὸν καὶ νοσερόν· καὶ γεωμετρία, περὶ τὰ συμβεβηκότα πάθη τοῖς μεγέθεσι· καὶ ἀριθμητικὴ, περὶ ἀριθμόν· ὁμοίως δὲ καὶ αἱ λοιπαὶ τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν· ἡ δὲ ῥητορικὴ, περὶ τοῦ δοθέντος, ὡς εἰπεῖν, δοκεῖ δύνασθαι θεωρεῖν τὸ πιθανόν. διὸ καὶ φαμὲν [b] αὐτὴν, οὐ περί τι γένος ἴδιον ἀφωρισμένον* ἔχειν τὸ τεχνικόν*. ¶ 2. Τῶν δὲ πίστεων, αἱ μὲν ἄτεχνοί εἰσιν, αἱ δὲ ἔντεχνοι. ἄτεχνα δὲ λέγω, ὅσα μὴ δι' ἡμῶν πεπόρισται, ἀλλὰ προϋπῆρχεν· οἷον, μάρτυρες, βάσανοι, συγγραφαὶ, καὶ ὅσα τοιαῦτα· ἔντεχνα δὲ, ὅσα διὰ τῆς μεθόδου καὶ δι' ἡμῶν κατασκευασθῆναι δυνατόν· ὥστε δεῖ τούτων, τοῖς μὲν, χρήσασθαι· τὰ δὲ, εὑρεῖν. ¶ 3. Τῶν δὲ διὰ τοῦ λόγου πεισομένων πίστεων τρία εἴδη ἐστίν· αἱ μὲν γὰρ, εἰσὶν ἐν τῷ ἤθει τοῦ λέγοντος· αἱ δὲ, ἐν τῷ τὸν ἀκροατὴν διαθεῖναί πως· αἱ δὲ, ἐν αὐτῷ τῷ λόγῳ, διὰ τοῦ δεικνύναι, ἢ φαίνεσθαι δεικνύναι. 4. Διὰ μὲν οὖν τοῦ ἤθους, ὅταν οὕτω λεχθῇ ὁ λόγος, ὥστε ἀξιόπιστον ποιῆσαι τὸν λέγοντα· τοῖς γὰρ ἐπιεικέσι πιστεύομεν μᾶλλον καὶ θᾶττον, περὶ πάντων μὲν, ἁπλῶς· ἐν οἷς δὲ τὸ ἀκριβὲς μή ἐστιν, ἀλλὰ τὸ ἀμφιδοξεῖν, καὶ παντελῶς. δεῖ δὲ καὶ τοῦτο συμβαίνειν διὰ τὸν λόγον, ἀλλὰ μὴ διὰ τὸ προδεδοξάσθαι ποιόν τινα εἶναι τὸν λέγοντα· οὐ γὰρ, ὥσπερ ἔνιοι τῶν τεχνολογούντων τιθέασιν ἐν τῇ τέχνῃ καὶ τὴν ἐπιείκειαν τοῦ λέγοντος, ὡς οὐδὲν συμβαλλομένην πρὸς τὸ πιθανόν· ἀλλὰ σχεδὸν, ὡς εἰπεῖν, κυριωτάτην ἔχει πίστιν τὸ ἦθος.

[b] Cap. 1.
* p. 1.
* p. 2.

[d] Hoc enim nullius alterius eſt artis munus: [e] cæterarum enim *artium* vnaquæque, circa rem ipſi ſubiectam exercet vim docendi & perſuadendi: velut Medicina circa ſanabile & morboſum; & Geometria circa affectiones quæ accidunt magnitudinibus; & Arithmetica circa numerum: Similitèr verò etiam reliquæ artes & ſcientiæ: [f] At Rhetorica de *quaque re* datâ, vt ita dicam, videtur poſſe intueri, quod appoſitum eſt ad faciendam fidem. Quamobrē etiam affirmamus, ipſam non circa aliquod proprium *ac* definitum genus habere *vim* artificioſam. ¶ 2. [g] Fides autem, vna non artificioſa eſt, altera artificioſa. [h] *Rationes* non artificioſas voco, quæcunque non à nobis excogitatæ ſunt, ſed antè extabant; veluti, teſtes, quæſtiones, Syngraphæ, & quæcunque *ſunt* huiuſmodi. [i] Artificioſas verò, quæcunque vt methodo *& operâ noſtrâ* comparentur, fieri poteſt: Quare oportebit, illis quidem vti, has verò etiam inuenire. ¶ 3. [k] Ac eius *quæ* ratione excogitatur, fidei ſpecies tres ſunt: nam vna conſiſtit in moribus eius qui dicit: altera in eo, vt auditor aliquo modo affectus ſit: tertia in ipſa ratione, eò quòd quis verè oſtendat, vel appareat oſtendere. 4. [l] Atque ob mores quidem, quoties ita prolata fuerit oratio, vt fide dignum reddiderit *eum*, qui dicit: [m] Probis enim magis & celeriùs credimus, ſimpliciter quidem, *ac generatim* in omnibus *rebus*; in *ijs* verò, in quibus exacta *cognitio* non ineſt, verùm opinio dubia, etiam præcipuè: [o] Oportet verò etiam id accidere propter orationē, ſed non quia anticipatum fuerit opinione, cuiuſdam modi eſſe eum, qui dicit: [p] Non enim *ſentiendum nobis eſt*, ſicut quidam Dicendi *magiſtri* in arte ſuâ ponunt etiam probitatem ipſius Dicentis; quaſi *morata eius oratio*, nihil conferat *ad id*, *quod* ad fidem *eſt* appoſitum; ſed *ea* propemodùm, vt ita dicam, potentiſſimam continet fidem

[d] Et explicatur per diſtinctionem ab alijs artibus omnibus:

[e] Illæ enim circa proprias res ſuas ſingulæ verſantur: i. affectiones tractant demonſtrantuè illas; quæ ſingulis ipſarum ſunt propriæ: vt Inductione liquet.

[f] Rhetorica autem è contra circa quamlibet quæſtionem vim ſuam exercet: id contemplando, quod ad illā adſtruendam vel evertendam faciat.

[g] Fidei oratoriæ genera colliguntur per diſtinctiones tres: *Prima diſtinct*: *Fides* alia artificialis; alia artis expers.

[h] Artis expers fides, quæ.

[i] Artificialis, quæ.

[k] *Secunda diſt. Fides artificialis triplex*: Morata, Affecta, & Argumentoſa.

[l] *Morata Fides*, eſt quæ tales dicentis mores exprimit, vt falſa illum dicere, qui audiunt, nullo modo putent:

[m] Ratio definitionis; Citò enim facileque aſſentimur ijs, quos viros bonos ſanctoſque eſſe autumamus:

[o] Bona autem de moribus dicentis æſtimatio excitari debet oratione eius artificioſā; non neceſſariò autem ex vita illius anteacta:

[p] Hallucinati enim ſunt veteres, qui præceptum hoc, quaſi neceſſarium poſuerunt; vt qui dicit, ſit vir probus: cùm tamen ſatis oratori ſit, ſi ad tempus boni viri perſonam oratione ſuâ ſibi affinxerit.

fidem. 5. q Ob auditores autem *fit fides*, quoties in affectum, orationis *vi* perducti fuerint: non enim ſimilitèr iudicamus dùm mœremus, atque *dùm* gaudemus; neque *dùm* amamus, ac *dùm* odio habemus: r Qua de re etiam ſolâ, affirmamus conari præcepta tradere eos, qui nunc artem conſcribunt. Ac de his quidem ſingulis, apertè agetur, cùm de affectibus dicemus. 6. ſ Ob rationes verò fidem habent; cùm verum, aut *id* quod *ſpecie tenus* apparet, oſtenderimus ex ijs, quæ in quibuſque *rebus ſunt appoſita* ad perſuadendum. 7. t Quoniã verò fides ex his eſt, manifeſtũ *eſt* tria hæc conſequi, eſſe *eius*, qui concludere ſyllogiſmo poterit & qui ſpeculari de moribus ac virtutibus, & tertio *loco*, qui de affectibus; *nempe* & quid vnuſquiſque affectuum ſit, & quale quid; atque ex quibus *auditori* inſeratur, & quomodo: Vndè colligitur, Rhetoricam, velut agnatũ quiddam eſſe Dialecticæ, & eius quæ de moribus eſt, tractationis, quam iuſtum eſt appellare Ciuilem. 8. u Quamobrem etiam *vafrè* ſubit perſonam ciuilis *ſcientiæ* Rhetorica: & * qui *ſibi* vendicant hanc *Rhetores, iniquè eam vendicant*, partim quidem, propter ignorantiam; partim verò, propter oſtentationem; partim etiam propter alias cauſas humanas: x Eſt enim particula quædam Dialecticæ, & effigies, quemadmodum etiam exordientes dicebamus: de re enim definitâ neutra ipſarum eſt ſcientia, *quæ tradat*, quomodo *res illa* ſe habeat; ſed facultates quædam ſunt parandi rationes. Ac de facultate quidem ipſarum, & quomodo ſe habeant inter ſe, dictum eſt propemodum ſatis. ¶ 9. y Quæ verò *cernuntur in eo*, quòd ratione oſtendant, vel ſpecie tenus appareant oſtendere; quemadmodum etiam in Dialecticis; *eorum* quidem vnum, Inductio eſt; alterum autem, ſyllogiſmus; quoddam verò, qui apparet ſyllogiſmus: ita hîc quoq;

5. Διὰ δὲ τῶν ἀκροατῶν, ὅταν εἰς πάθος ὑπὸ τοῦ λόγου προαχθῶσιν· οὐ γὰρ ὁμοίως ἀποδίδομεν τὰς κρίσεις λυπούμενοι καὶ χαίροντες, ἢ φιλοῦντες καὶ μισοῦντες· πρὸς ὃ καὶ μόνον πειρᾶσθαι φαμὲν c πραγματεύεσθαι τοὺς νῦν τεχνολογοῦντας. περὶ μὲν οὖν τούτων δηλωθήσεται καθ' ἕκαστον, ὅταν περὶ τῶν παθῶν λέγωμεν d. 6. Διὰ δὲ τῶν λόγων πιστεύουσιν, ὅταν ἀληθὲς ἢ φαινόμενον δείξωμεν, ἐκ τῶν περὶ ἕκαστα πιθανῶν. 7. Ἐπεὶ δ' αἱ πίστεις διὰ τούτων εἰσί, φανερὸν ὅτι ταῦτα τρία ἐστὶ λαβεῖν, τοῦ συλλογίσασθαι δυναμένου, καὶ τοῦ θεωρῆσαι τὰ περὶ τὰ ἤθη, καὶ τὰς ἀρετάς, καὶ τρίτον τὰ περὶ τὰ πάθη, τί τε ἕκαστόν ἐστι τῶν παθῶν, καὶ ποῖόν τι, καὶ ἐκ τίνων ἐγγίνεται, καὶ πῶς· ὥστε συμβαίνει τὴν ῥητορικὴν, οἷον παραφυές τι τῆς διαλεκτικῆς εἶναι, καὶ τῆς περὶ τὰ ἤθη πραγματείας, ἣν δίκαιόν ἐστι προσαγορεύειν πολιτικήν. 8. Διὸ καὶ ὑποδύεται ὑπὸ τὸ σχῆμα τὸ τῆς πολιτικῆς ἡ ῥητορική· καὶ οἱ ἀντιποιούμενοι ταύτης, τὰ μὲν, δι' ἀπαιδευσίαν· τὰ δὲ, δι' ἀλαζονείαν· τὰ δὲ, καὶ δι' ἄλλας αἰτίας ἀνθρωπικάς· ἔστι γὰρ μόριόν τι τῆς διαλεκτικῆς καὶ ὁμοίωμα, καθάπερ καὶ ἀρχόμενοι εἴπομεν e· περὶ οὐδενὸς γὰρ ὡρισμένου οὐδετέρα αὐτῶν ἐστιν ἐπιστήμη, πῶς ἔχει, ἀλλὰ δυνάμεις τινὲς τοῦ πορίσαι λόγους. περὶ μὲν οὖν τῆς δυνάμεως αὐτῶν, καὶ πῶς ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας, εἴρηται σχεδὸν ἱκανῶς. ¶ 9. Τῶν δὲ διὰ τοῦ δεικνύναι ἢ φαίνεσθαι δεικνύναι, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς διαλεκτικοῖς, f τὸ μὲν, ἐπαγωγή ἐστι· τὸ δὲ, συλλογισμός· τὸ δὲ, φαινόμενος συλλογισμός· καὶ ἐνταῦθα ὁμοίως·

q *Affecta fides*, eſt quæ motus eos, quos cauſa requirit, in auditorum animis excitat: Rat: variatis enim animorum motibus, variantur etiam iudicia.

r Hoc genus fidei magiſtri veteres tradiderunt, quo animi commouerentur; ceteras rationes faciendæ fidei omiſerunt.

ſ *Argumentoſa fides*, eſt quæ argumentis ex re ipſa petitis oritur &c.

t Ex tribus his fidei oratoriæ generib⁹ explicatis, Theorema deducit: Rhetoricam eſſe naturâ affinem tùm Dialecticæ facultati, propter argumenta; tùm Philoſophiæ morali, propter mores, & affectus.

u Illuſtratio vtriuſq; membri; Hinc enim Rhetorica, quamuis inferiorem ſe videt; politica tamen videri vult: & * Rhetores nõnulli, præcepta ſe de ciuitatibus regendis tradere profitebantur, &c: Sed hæc vafrè & iniquè:

x Rhetorica enim non eſt politica ſcientia; ſed potiùs effigies & ſimulachrũ quoddã Dialecticæ: vti dixi ca. 1. Hæ enim ambæ nullius rei definitæ naturam quærunt, quod facit Politica: ſed viã tantùm docent, rẽ argumentis confirmandi, vel euertendi.

y *Tertia Diſtinctio; Fidei Argumentoſæ duo genera; Enthymema & exemplum*: Horum Collationes proponit duas; *Vnam cum Syllogiſmo & Inductione Dialectica*: Hæc enim cum illis ità conueniunt, vt Enthymema ſit ſyllogiſmus; & exemplum Inductio.

c *Cap. 1. pa. 3.*

d *Lib. 2. cap. 2. & ſequent.*

e *Cap. 1. pa. 1.*

f *Topic. 1. cap. 10. pa. 1.*

ὁμοίως· ἔστι γάρ, τὸ μὲν παράδειγμα, ἐπαγωγή· τὸ δ' ἐνθύμημα, συλλογισμός. καλῶ δ', ἐνθύμημα μὲν, ῥητορικὸν συλλογισμόν· παράδειγμα δὲ, ἐπαγωγὴν ῥητορικήν. ¶ 10. Πάντες δὲ τὰς πίστεις ποιοῦνται διὰ τοῦ δεικνύναι, ἢ παραδείγματα λέγοντες, ἢ ἐνθυμήματα· καὶ παρὰ ταῦτα οὐδέν πως. ὥστ' εἴπερ καὶ ὅλως ἀνάγκη συλλογιζόμενον, ἢ ἐπάγοντα δεικνύναι ὁτιοῦν, ἢ ὁντιναοῦν (δῆλον δ' ἡμῖν τοῦτο ἐκ τῶν ἀναλυτικῶν [h].) ἀναγκαῖον ἑκάτερον αὐτῶν ἑκατέρῳ τούτων τὸ αὐτὸ εἶναι. 11. Τίς δ' ἐστὶ διαφορὰ παραδείγματος καὶ ἐνθυμήματος, φανερὸν ἐκ τῶν τοπικῶν [i]· ἐκεῖ γὰρ περὶ συλλογισμοῦ καὶ ἐπαγωγῆς εἴρηται πρότερον· ὅτι, τὸ μὲν, ἐπὶ τῶν πολλῶν καὶ ὁμοίων δείκνυσθαι ὅτι οὕτως ἔχει, ἐκεῖ μὲν, ἐπαγωγή ἐστιν· ἐνταῦθα δὲ, παράδειγμα· τὸ δὲ, τινῶν ὄντων, ἕτερόν τι διὰ ταῦτα συμβαίνειν παρὰ ταῦτα, τῷ ταῦτα εἶναι [k], ἢ καθόλου, ἢ ὡς ἐπιτοπολὺ, ἐκεῖ μὲν, συλλογισμός· ἐνταῦθα δὲ, ἐνθύμημα καλεῖται. 12. Φανερὸν δ' ὅτι καὶ ἑκάτερον ἔχει ἀγαθὸν, τὸ εἶδος τῆς ῥητορικῆς· καθάπερ γὰρ καὶ ἐν τοῖς μεθοδικοῖς εἴρηται, καὶ ἐν τούτοις ὁμοίως ἔχει· εἰσὶ γάρ, αἱ μὲν, παραδειγματώδεις [l] ῥητορεῖαι· αἱ δὲ, ἐνθυμηματικαί· καὶ ῥήτορες ὁμοίως, οἱ μὲν, παραδειγματώδεις· οἱ δὲ, ἐνθυμηματικοί. πιθανοὶ μὲν οὖν οὐχ ἧττον οἱ λόγοι οἱ διὰ τῶν παραδειγμάτων· θορυβοῦνται δὲ μᾶλλον οἱ ἐνθυμηματικοί. τὴν δ' αἰτίαν αὐτῶν, καὶ πῶς ἑκατέρῳ χρηστέον, ἐροῦμεν ὕστερον [m]. ¶ 13. Νῦν δὲ περὶ αὐτῶν τούτων μᾶλλον διορίσωμεν καθαρῶς· ἐπεὶ γὰρ τὸ πιθανὸν, τινὶ πιθανόν ἐστι,

h *Analy. Prior. l. 2. c. 23. p. 1.*

i *Topic. l. 1. c. 12.*

k *Coniun. 1. Topic. c. 1. & alibi.*

l *Vide 8. Topic. c. 14 p. 14.*

m *Infrà lib 2. c. 21. p 9. & 10. & lib. 3. c. 17. p. 6.*

ſimilitèr *ſe res habet* : nam exemplū, eſt inductio; Enthymema, Syllogiſmus *eſt*. [z] Ac Enthymema quidèm voco, oratorium ſyllogiſmum; Exemplum verò, Inductionem oratoriā. ¶ 10. [a] Omnes autē *Oratores qui* fidem oſtendendo faciunt, *eam faciunt* aut exempla proferentes, aut Enthymemata; & præter hæc *duo*, nullum quodammodò *genus aliud* : quare ſiquidem etiam omninò neceſſe *eſt*, ſyllogiſmo aut Inductione vtentem, oſtendere quamcunque *rem*, aut *hominem* quemcunque (perſpicuum autem eſt nobis hoc ex Analyticis:) neceſſarium *erit* vtrumque ipſorum, cum vtroque horum idem eſſe. 11. [b] Quæ verò ſit differentia Exempli & Enthymematis, manifeſtum *eſt* ex Topicis (ibi enim de ſyllogiſmo & Inductione dictum eſt prius:) *nempè*, cùm in multis & ſimilibus oſtendatur, *rem* ità *ſe* habere, *vt dicimus*; ibi quidem, Inductionem eſſe; hîc verò, Exemplum: At cùm quibuſdam poſitis, aliud quid ex his euenit præter hæc, eò quòd hæc ſint, vel in vniuerſum, vel plerumque; ibi quidem ſyllogiſmum, hîc verò Enthymema vocari. 12. [c] Manifeſtum verò *eſt* quòd Rhetoricæ forma etiā *ex his duobus* bonis vtrumlibet *in ſe* habeat: nam quemadmodum etiam in methodicis *libris* dictum eſt, & in his ſimilitèr *res ſe* habet: [d] ſunt enim, aliæ quidem orandi rationes, Exemplorum *plenæ*; aliæ verò, Enthymematum: & oratores ſimilitèr, alij quidem, exemplis *delectantur*, alij verò Enthymematibus: [e] àtque ad perſuadendum quidem, non minùs valent orationes, quæ exemplis *rem confirmant*: [f] perturbant verò magis, quæ *conſtant* ex Enthymematibus. Cauſam autem ipſorum, & quomodo vtroque *argumentandi genere ſit* vtendum, dicemus poſteriùs. ¶ 13. [g] Nunc verò de his ipſis *apertiùs* & dilucidiùs definiemus: Quoniam enim, quod appoſitum eſt ad perſua-

z Sed tamen ab ijſdem differunt: ſiquidem Enthymema non ſimplicitèr eſt Syllogiſmus, ſed oratorius; & ſimilitèr exemplum, Inductio oratoria.

a *Alteram cum Syllogiſmo & Inductione in genere*; *penes formam Analyticam*: Quâ ratione, *hæc omninò conueniunt*, & planè eadem ſunt *cum illis*:

b Veruntamen *inter ſeſe* Exemplum & Enthymema *manifeſtè differunt*; ijſdem nimirum differentijs, quib[us] diſtinguuntur Syllogiſmus & Inductio; quorum hæc, ſimulachra quædam ſunt:

c *Corollarium*; Rhetoricæ forma omnis, dotata eſt vtrovis tàm exemplorum, quàm Enthymematum bono:

d Omninò enim, Perorandi rationes, aliæ fuſiores ſunt, quæ exemplis conſtant; Aliæ totæ poſitæ ſunt in Enthymematibus &c.

e Speciatim verò, vtræque rationes æquè ad perſuadendum valent:

f Vehementiùs tamen percellunt enthymemata, vt inuiti etiam, qui audiunt, ad credendum rapiantur.

g Collationes propoſitas iam fuſiùs exponit: *Priorem quidem*, quæ fiebat *cum Syllogiſmo & Inductione Dialectica*; ſic: *Generatim enim*, Cùm propo-

fitiones omnes ad perſuadendũ aptæ, ad aliquẽ perſuadendũ referantur; & * aliæ ſua vi perſuadeant abſque probatione vlteriore; veluti principia:

* Aliæ verò, quòd ipſæ ex alijs fidem acceperunt; quæ propriè dicuntur probabiles:

* Cùmq; omnes artes in obeundo ſuo munere, non ſpectant propoſitiones eas, quæ referuntur ad ſingulas perſonas; ſed eas quæ ad ipſa genera:

h Colligitur, vt, nec alias artes, ità nec *Rhetoricam conſyderare propoſitiones* probabiles eas, quæ ſingulis hominibus videantur, ſed eas *quæ videntur toti alicui generi*, eorum ſc: hominum, qui animo benè affecti ſunt: atque hac in re, conuenit illa cum Dialecticâ:

i Differt autem; Quòd illius propoſitiones, ſint in diſputando; Rhetoricæ verò, in conſultando vtiles.

k *Speciatim verò*, Rhetoricæ officiũ, eſt de ijs quæſtionibus & rebus dicere, de quibus conſultatio inſtituitur; & apud eiuſm. perſonas, qui nequeunt per rationes longinquas ſeu proſyllogiſticas, rem aſſequi:

l Cæterum conſultatio inſtituitur de ijs, quæ contingunt alitèr ſe habere:

m Et rationes proſyllogiſticæ facilè comprehendi nequeunt; Cùm .n. Aliæ concludantur ex ijs, quæ adhuc proſyllogiſmo concluſæ ſunt; Aliæ ex illis quæ non ſunt probabiles:

n Illæ quidem ab auditoribus propter longitudinẽ, facilè comprehendi nequeunt;

o Hæ verò minimè probabiles videntur eſſe.

p Cùm igitur munus Rhetoricæ ſic ſe habeat; & munus

perſuadendum, alicui vt perſuadeat appoſitum eſt: & *. vnum quidẽ, ſtatim *atque auditur*, ſuâ vi appoſitum ad perſuadendum exiſtit atque credibile; * alterũ verò, eò quòd oſtendi videatur ex eiuſmodi: * nulla autem ars conſyderat ſingulare; velut, medicina *non ſpectat*, quid Socrati ſalubre ſit vel Calliæ, ſed quid tali *ægroto in genere*, vel talibus (hoc enim artificioſum *eſt*; ſingulare autem, infinitum, & ſub ſcientiam non cadens:) [h] ne Rhetorica quidem ſingulare probabile intuebitur; veluti Socrati vel Hippiæ; ſed quod talibus: quemadmodum etiam *facit* Dialectica: etenim illa Syllogiſmo concludit, non ex quibuſlibet (apparent enim quædam etiam ijs qui delirant) [i] ſed illa quidẽ, ex ijs quæ *alium* rationem deſyderant; Rhetorica verò, ex ijs quæ in conſultationem vtique venire conſueuerunt. 14. [k] Eſt autem munus ipſius, & de eiuſmodi *rebus*, de quibus conſultamus, arteſque nullas *traditas* habemus, *dicere*: & apud eiuſmodi auditores, qui non poſſunt per multa *interiecta rem* contueri, neque ratiocinari è longinquo. 15. [l] Atqui conſultamus de ijs quæ contingere apparent vtroque modo *ſe* habere: nam de ijs, quæ impoſſibilia *ſunt*, vt aliter vel facta ſint, vel futura ſint, vel *ſe* habeant, nemo conſultat, ſic *ea ſe habere* exiſtimans. (nullum enim alitèr, niſi ſic, *& de eiuſmodi rebus* contingit conſilium dare:) [m] contingit autem concludere ſyllogiſmo, & colligere, alia quidem, ex ſyllogiſmo concluſis priùs; alia verò, ex non concluſis quidem ſyllogiſmo, ſed ſyllogiſmo indigentibus, eò quòd non ſint probabilia: ac neceſſe *eſt* ex iſtis, [n] illud quidem, non eſſe facile ad conſequendum, propter longitudinem: (nam diſceptator ſupponitur eſſe ſimplex:) [o] hæc verò, minùs appoſita ad perſuadendum, quia neque ex confeſſis ſint, neque *ex* probabilibus. 16. [p] Quare neceſſarium

καὶ τὸ μὲν, εὐθὺς ὑπάρχει δι' αὑτὸ πιθανὸν καὶ πιστόν· τὸ δὲ, τῷ δείκνυσθαι δοκεῖν διὰ τοιούτων· οὐδεμία δὲ τέχνη σκοπεῖ τὸ καθ' ἕκαστον [n]· οἷον ἡ ἰατρικὴ, τί Σωκράτει τὸ ὑγιεινόν ἐστιν ἢ Καλλίᾳ, ἀλλὰ τί τῷ τοιῷδε, ἢ τοῖς τοιοῖσδε (τοῦτο γὰρ, ἔντεχνον· τὸ δὲ καθ' ἕκαστον, ἄπειρον καὶ οὐκ ἐπιστητόν·) οὐδὲ ἡ ῥητορικὴ τὸ καθ' ἕκαστον ἔνδοξον θεωρήσει· οἷον Σωκράτει ἢ Ἱππίᾳ· ἀλλὰ τὸ τοιοῖσδε, καθάπερ καὶ ἡ διαλεκτική· καὶ γὰρ ἐκείνη συλλογίζεται, οὐκ ἐξ ὧν ἔτυχε [o]· φαίνεται γὰρ ἄττα καὶ τοῖς παραληροῦσιν· ἀλλ' ἐκείνη μὲν, ἐκ τῶν λόγου δεομένων· ἡ δὲ ῥητορική, ἐκ τῶν ἤδη βουλεύεσθαι εἰωθότων· 14. Ἔστι δὲ τὸ ἔργον αὐτῆς, περί τε τοιούτων περὶ ὧν βουλευόμεθα, καὶ τέχνας μὴ ἔχομεν, καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις ἀκροαταῖς οἳ οὐ δύνανται διὰ πολλῶν συνορᾶν, οὐδὲ λογίζεσθαι πόρρωθεν. 15. Βουλευόμεθα δὲ περὶ τῶν φαινομένων ἐνδέχεσθαι ἀμφοτέρως ἔχειν [p]· περὶ γὰρ τῶν ἀδυνάτων ἄλλως ἢ γενέσθαι, ἢ ἔσεσθαι, ἢ ἔχειν, οὐδεὶς βουλεύεται, οὕτως ὑπολαμβάνων· οὐδὲν γὰρ πλέον ἢ οὕτως ἐνδέχεται συμβουλεύειν· ἐνδέχεται δὲ συλλογίζεσθαι καὶ συνάγειν, τὰ μὲν, ἐκ συλλελογισμένων πρότερον· τὰ δὲ, ἐξ οὐ συλλογιστῶν μὲν, δεομένων δὲ συλλογισμοῦ, διὰ τὸ μὴ εἶναι ἔνδοξα· ἀνάγκη δὲ τούτων, τὸ μὲν μὴ εἶναι εὐεπακολούθητον, διὰ τὸ μῆκος· ὁ γὰρ κριτὴς ὑπόκειται εἶναι ἁπλοῦς· τὰ δὲ, μὴ πιθανὰ, διὰ τὸ μὴ ἐξ ὁμολογουμένων εἶναι, μηδ' ἐνδόξων· 16. Ὥστε ἀναγκαῖον τὸ,

n Coniun. Ethic. 2. c. 2. & alib.

o Coniun. 1 Topic. c. 11. p. 9.

p Coniun. Ethic. 3. cap. 5.

τό, τε ἐνθύμημα εἶναι καὶ τὸ παράδειγμα περὶ τῶν ἐνδεχομένων ὡς τὰ πολλὰ ἔχειν καὶ ἄλλως· τὸ μὲν παράδειγμα, ἐπαγωγήν· τὸ δ' ἐνθύμημα, συλλογισμόν· καὶ ἐξ ὀλίγων τε καὶ πολλάκις ἐλαττόνων, ἢ ἐξ ὧν ὁ πρῶτος συλλογισμός· ἐὰν γὰρ ᾖ τι τούτων γνώριμον, οὐδὲν δεῖ λέγειν· αὐτὸς γὰρ τοῦτο προστίθησιν ὁ ἀκροατής· οἷον, ὅτι Δωριεὺς στεφανίτην ἀγῶνα νενίκηκεν, ἱκανὸν εἰπεῖν, ὅτι ὀλύμπια γὰρ νενίκηκε· τὸ δ', ὅτι στεφανίτης τὰ ὀλύμπια, οὐδὲ δεῖ προσθεῖναι· γινώσκουσι γὰρ πάντες. ¶ 17. Ἐπεὶ δ' ἐστὶν, ὀλίγα μὲν τῶν ἀναγκαίων ἐξ ὧν οἱ ῥητορικοὶ συλλογισμοί εἰσι· τὰ γὰρ πολλὰ περὶ ὧν αἱ κρίσεις καὶ αἱ σκέψεις [q], ἐνδέχεται καὶ ἄλλως ἔχειν· περὶ ὧν μὲν γὰρ πράττουσι, βουλεύονται [r] καὶ σκοποῦσι· τὰ δὲ πραττόμενα, πάντα τοιούτου γένους ἐστί· καὶ οὐδὲν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἐξ ἀνάγκης τούτων· τὰ δ' ὡς ἐπιτοπολὺ συμβαίνοντα καὶ ἐνδεχόμενα, ἐκ τοιούτων ἀνάγκη ἑτέρων συλλογίζεσθαι· τὰ δ' ἀναγκαῖα, ἐξ ἀναγκαίων· δῆλον δ' ἡμῖν καὶ τοῦτο ἐκ τῶν ἀναλυτικῶν [s]. φανερὸν ὅτι ἐξ ὧν τὰ ἐνθυμήματα λέγεται, τὰ μὲν, ἀναγκαῖα ἔσται· τὰ δὲ, πλεῖστα ὡς ἐπιτοπολύ· λέγεται γὰρ ἐνθυμήματα ἐξ εἰκότων καὶ σημείων· ὥστε ἀνάγκη τούτων ἑκάτερον ἑκατέρῳ ταὐτὸ εἶναι. 18. Τὸ μὲν γὰρ εἰκός ἐστιν [t], ὡς ἐπιτοπολὺ γινόμενον· οὐχ ἁπλῶς δὲ, καθάπερ ὁρίζονταί τινες· ἀλλὰ τὸ περὶ τὰ ἐνδεχόμενα ἄλλως ἔχειν, οὕτως ἔχον πρὸς ἐκεῖνο πρὸς ὃ εἰκός, ὡς τὸ καθόλου πρὸς τὸ κατὰ μέρος. 19. Τῶν δὲ σημείων [u], τὸ μὲν, οὕτως ἔχει, ὡς

q *Coniun. lib. de Interpr. c.* 8.

r *Coniun. 3. Ethic. cap.* 3.

s *Analy. Prior. l.* 1. *c.* 8. *p.* 2.

t *Coniun. Analyt. Prior l.* 2. *c.* 28. *p.* 1.

u *Coniun. Analyt. Prior. l.* 2. *cap.* 27.

eſt, cùm Enthymema, tùm exemplum eſſe de ijs quæ contingunt, vt plurimùm etiam aliter *ſe* habere: Exemplum quidẽ, inductionẽ; enthymema verò, ſyllogiſmũ; q & cùm ex paucis *propoſitionibus conſtare*; tùm ſæpè ex paucioribus, quàm *conſtat* primus ſyllogiſmus: ſi enim ſit aliqua *propoſitionum* harum *in Enthymemate vel Inductione*, nota, *hanc* enunciare non eſt opus; quoniam *naturæ ſuæ impulſu* hanc ipſe auditor adiungit: veluti, quòd DORIEVS Coronarium certamen vicit, ſatis *eſt* dicere, quia OLYMPIA vicerit: Illud autem, CORONARIVM *certamen eſſe* Olympia, minimè opus eſt *oratorem* adiungere: cognoſcunt enim omnes. ¶ 17. r Quoniam autem ſunt pauca è neceſſarijs, ex quibus oratorij Syllogiſmi conficiuntur: quàm plurima enim, de quibus iudicia, ac conſyderationes *ſunt*, contingit etiam aliter *ſe* habere: (quæ enim agunt *homines*, de ijs conſultant & conſyderant; quæ verò aguntur, omnia huiuſce generis *ſunt*; & nihil horum, propè dixerim, ex neceſſitate *eſt*:) s ea autem quæ plerunque accidunt & contingunt, neceſſe *eſt* ex alijs huiuſmodi *contingentibus* ſyllogiſmo concludi; ea verò quæ neceſſaria, ex neceſſarijs: (perſpicuum autẽ etiã hoc nobis *eſt* ex Analyticis) t Manifeſtũ *eſt*, eorũ ex quibus Enthymemata ducuntur, alia quidẽ, neceſſaria futura eſſe; plurima verò, quæ plerunq; *ſe habent*: u ducuntur enim Enthymemata ex veriſimilibus & ſignis: vt neceſſe *ſit* horum vtrumq; cum vtroq; idẽ eſſe. 18. x Veriſimile enim eſt, quod plerumque fit; non ſimpliciter autẽ, quemadmodum definiunt nonnulli; ſed quod *ſumitur* de ijs *rebus ſeu quæſtionibus*, quæ contingunt aliter *ſe* habere, ita *ſe* habens ad illud, ad quod *eſt* veriſimile, vt vniuerſale ad *ſuum* ſpeciale. 19. y Ex ſignis autem, vnum quidem, ita *ſe* habet, vt ſingu-

illud in enthymemate & exemplo poſitum ſit: Sequitur, hæc duo, contra atq; Syllogiſmum, & Inductionem, *de quæſtionibus eſſe ijs, quæ contingant aliter ſe habere*;

q Et *conſtare* non ex rationib⁹ proſyllogiſticis, ſed *ex propoſitionibus paucis* &c, ſæpè etiam non niſi ex vna, aut altera &c.

r *Poſterior collatio Enthymemat. & exempli* cum Syllogiſmo & Inductione, *penes formã Analyticam*, diſtinctiùs iam exponitur, *Primùm quidem de Enthymemate*, in hunc modum: Quoniam enim rationes neceſſariæ, ex quibus oratoria argumenta conſtant, pauciores reperiuntur: Nam ea de quibus oratores dicunt, plæraq; omnia ſunt contingentia; pauca verò, aut nulla ferè neceſſaria: s Atqui contingentia ex rationibus contingentibus, illaſi vi concludi ſolent; neceſſaria verò ex neceſſarijs:

t Sequitur; rationes illas, ex quibus oratoria Enthymemata ducuntur, *alias eſſe neceſſarias*; *alias, quæ plerunq; ſe habent*.

u Hæ autem rationes, eædem ſunt cũ *Veriſimilibus, & Signis*.

x *Veriſimile* enim, eſt ratio, ſeu id quod plærnnque fit, in ijs quæ contingunt in vtramque partem: & habet ſe, vt vniuerſale ad Speciale.

y *Signorum* autem Species colliguntur diſtinctionibus duabus 1: *Alind ſignum* ſe habet, vt

ſingulare ad vniuerſale; Aliud *è contra.*

z *Secunda eſt ſubdiſtinctio: Horum enim,* Aliud, eſt *Neceſſarium*; diciturq; Tecmerium; Aliud, *non neceſſarium.*

a *Quod ad ſubdiſtinctionem*; ea ſigna ſunt neceſſaria, ex quibus *fit ſyllogiſmus*, qui vitio caret: è contra, ea non neceſſaria, ex quibus *fit Paralogiſmus.*

b *Quod ad diſtinctionem attinet*; ſignum illud, quod eſt *vt ſingulare ad vniuerſale*; Aliud eſt *in tertia figura:*

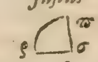
ſingularium aliquid ad vniuerſale; alterũ verò, vt vniuerſale aliquid ad ſpeciale: z Horum autem *ſignorum* illud quidem, quod neceſſarium *eſt*; Tecmerium *vocatur*: at quod non *eſt* neceſſarium, nomine *ſpeciali* caret, *quod* differentiam *ipſius à ſuperiori ſigno exprimat.* 20. a Ac neceſſaria quidẽ voco *ea*, ex quibus fit ſyllogiſmus: Quamobrem etiam huiuſmodi ſignũ *neceſſarium*, eſt Tecmerium: cùm enim *oratores* putent non contingere, vt *aduerſarius id* ſoluat, quod *ab ipſis* dictum eſt, tunc putant *à ſe* allatum eſſe Tecmerium, tanquam oſtenſum *planè ſit*, & terminatum: quia Tecmar & terminus idem eſt, iuxta antiquam *Græcorum* linguam. 21. b Ex ſignis autem illud quidem, *quod eſt* vt ſingulare ad vniuerſale, ità *ſe habet*; veluti, ſi quis diceret, ſignum eſt, SAPIENTES eſſe iuſtos, quia SOCRATES ſapiens erat & iuſtus.

τῶν καθ' ἕκαστόν τι πρὸς τὸ καθόλου· τὸ δέ, ὡς τῶν καθόλου τι πρὸς τὸ κατὰ μέρος. τούτων δέ, τὸ μὲν ἀναγκαῖον, τεκμήριον· τὸ δὲ μὴ ἀναγκαῖον, ἀνώνυμόν ἐστι κατὰ τὴν διαφοράν. 20. Ἀναγκαῖα μὲν οὖν λέγω, ἐξ ὧν γίνεται συλλογισμός· διὸ καὶ τεκμήριον τὸ τοιοῦτον τῶν σημείων ἐστίν· ὅταν γὰρ μὴ ἐνδέχεσθαι οἴωνται λῦσαι τὸ λεχθέν, τότε φέρειν οἴονται τεκμήριον, ὡς δεδειγμένον καὶ πεπερασμένον· τὸ γὰρ τέκμαρ καὶ πέρας ταὐτόν ἐστι κατὰ τὴν ἀρχαίαν γλῶτταν. 21. Ἔστι δέ, τῶν σημείων, τὸ μέν, ὡς τὸ καθ' ἕκαστον πρὸς τὸ καθόλου, ὧδε· οἷον εἴ τις εἴπειεν σημεῖον εἶναι, ὅτι οἱ σοφοὶ δίκαιοι· Σωκράτης γὰρ σοφὸς ἦν καὶ δίκαιος·

Syllogiſmus inutilis in 3. figurâ.

σ ϖ
I. *Socrates eſt iuſtus:*
σ ϱ
I. *Socrates eſt ſapiens: ergo*
ϱ ϖ
A. *Sapiens eſt iuſtus.*

Iuſtus



Sap. Socr.

Signum ſolubile in tertiâ figurâ.

Socrates eſt iuſtus.

----------*ergo*

Sapiens eſt iuſtus.

c Eſtque hæc ſigni ſpecies, ſolubilis; quia non eſt ſyllogiſtica.

d Aliud eſt *in prima figura*; eſtque ſignum inſolubile, quod ſolùm appellatur Tecmerium.

c Atq; hoc quidẽ, ſignũ eſt; ſed ſolui poteſt, etiamſi verũ ſit *id quod* dictum *eſt*: non .n. *veram* ſyllogiſmi formã *hoc* ſeruat. 22. d Hoc autẽ, veluti, ſi quis diceret, ſignũ *eſſe* ALIQVEM ægrotare, quia FEBRIM habet; vel *Aliquam* peperiſſe, quia LAC *in vberibus* habet, *eſt ſignũ* neceſſarium; id quod è ſignis omnibus ſolùm eſt Tecmeriũ: ſolum enim ſi verum ſit, ſolui non poteſt.

τοῦτο μὲν οὖν σημεῖόν ἐστι· λυτὸν δέ, κἂν ἀληθὲς ᾖ τὸ εἰρημένον· ἀσυλλόγιστον γάρ· 22. Τὸ δ', οἷον εἴ τις εἴπειε σημεῖον ὅτι νοσεῖ, πυρέττει γάρ· ἢ τέτοκεν· ὅτι γάλα ἔχει, ἀναγκαῖον· ὅπερ τῶν σημείων τεκμήριον μόνον ἐστί· μόνον γὰρ ἂν ἀληθὲς ᾖ, ἄλυτόν ἐστι·

Syllogi-

Syllogiſmus vtilis in prima figurâ.		*Tecmerium, quod eſt inſolubile in prima figura.*
β α		
Da. *Qui febrim habet, ægrotat.*	*Aegrot.* α	--------------
γ β		
Ri. *Quidam habet febrim: ergo*	β *Febrĩ habens* γ	*Quidã habet febrim : ergo*
γ α		
I. *Quidam ægrotat.*	*Quidam*	*Quidam ægrotat.*

23. Τὸ δὲ, ὡς τὸ καθόλου πρὸς τὸ κατὰ μέρος ἔχον· οἷον εἴ τις εἴπειεν, ὅτι πυρέττει, σημεῖον εἶναι· πυκνὸν γὰρ ἀναπνεῖ·

23. [e] Illud autem *genus*, quod *ſe habet*, vt vniuerſale ad ſuũ particulare, *ita eſt*; veluti ſi quis diceret, ALIQVEM febri laborare, ſignum eſſe, quia FREQVENTER anhelat.

[e] *Signum autem, vt vniuerſale ad ſpeciale, eſt in ſecunda figura:*

Syllogiſmus inutilis in ſecundâ figurâ.		*Signum ſolubile in ſecundâ figurâ.*
ν μ		
A. *Qui febri laborat, frequenter anhelat:*	*Febri lab. Frequ. anh.*	----------------
ξ μ		
I. *Aliquis frequenter anhelat:*	ν μ	*Aliquis frequenter anhelat : ergo*
ξ ν *ergo*	ξ	
I. *Aliquis febri laborat.*	*Aliquis*	*Aliquis febri laborat.*

λυτὸν δὲ καὶ τοῦτο, κἂν ἀληθὲς ᾖ· ἐνδέχεται γὰρ καὶ μὴ πυρέττοντα πνευστιᾶν. τί μὲν οὖν εἰκός ἐστι, καὶ τί σημεῖον, καὶ τί τεκμήριον, καὶ τί διαφέρουσιν, εἴρηται μὲν καὶ νῦν· μᾶλλον δὲ φανερῶς καὶ περὶ τούτων, καὶ διὰ τὴν αἰτίαν, τὰ μὲν, ἀσυλλόγιστά ἐστι· τὰ δὲ συλλελογισμένα, ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς [x] διώρισται περὶ αὐτῶν. 24. Παράδειγμα δὲ, ὅτι μὲν ἐστὶν ἐπαγωγὴ, [y] καὶ περὶ ποῖα ἐπαγωγὴ [z], εἴρηται· ἔστι δὲ, οὔτε ὡς μέρος πρὸς ὅλον, οὔτε ὡς ὅλον πρὸς μέρος, οὔτε ὡς ὅλον πρὸς ὅλον· [a] ἀλλ' ὡς μέρος πρὸς μέρος, ὅμοιον πρὸς ὅμοιον, ὅταν ἄμφω μὲν ᾖ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος· γνωριμώτερον δὲ θάτερον ᾖ θατέρου, παρά-

[x] *Analyt. Prior. l. 2. c. 27.*
[y] *Supra par. 9.*
[z] *Supra par. 16.*
[a] *Coniun. Analyt. Prior. l. 2. ca. 24. ſ. 4.*

[f] Solui autem poteſt etiam hoc, tametſi verum ſit: Contingit enim, etiam non laborantem febri, anhelitu premi. Quid igitur veriſimile ſit, & quid ſignũ & quid Tecmeriũ, & quid differant inter ſe, dictum quidem eſt etiam in præſenti: Apertiùs verò etiam de his *omnibus*, & quâ de causâ alia *ex iſtis* ſyllogiſmi formam non ſeruent, alia ſyllogiſmo *vero* concluſa ſint, in Analyticis *accuratè* definitum eſt de ipſis. 24. [g] Exemplum verò, quòd inductio quidem ſit, & circa quales *res ſit* inductio, *antea* dictum eſt: Eſt autem, [h] neque vt pars ad totum *ſe habens*, neque vt totum ad partem, neque vt totum ad totum; ſed [i] *quod eſt*, vt pars ad partem, ſimile ad ſimile, cùm ambo quidem ſubſint eidem generi, ſed notius alterum ſit altero, *id, inquam*, eſt exemplum:

[f] Eſtque hæc ſigni ſpecies etiam ſolubilis.

[g] Expoſitâ Enthymêmatis formâ Analyticâ; ſequitur *forma exempli*; de quo Quòd ſit inductio, & de Quibus, antea docuimus parr. 16. Nunc tenendum; Quid ſit,

[h] Tum *negatiuè*; Quatenùs ſcilicet differt à ſyllogiſmo & ſignis, &c.

[i] Tum *poſitiuè*: eſt enim ſe habens, vt ſimile ad ſimile, &c; cùm ambo eidem generi ſubijciuntur, &c.

k Illuſtratio, tùm *priorìs partis definitionis*, ab exemplis; de Dionyſio ſatellitium corporis ſui petente, &c.

l Tùm *poſterioris*.

emplū: [k] veluti, Quod TYRANNIDEM affectet Dionyſius, cùm cuſtodiā poſtulet: etenim PISISTRATVS priùs affectans, poſtulauit cuſtodiā, & cùm obtinuiſſet, tyrannidem *Athenis* occupauit: & THEAGENES, Megaris: Et alij, quoſcunque *idem factitaſſe* ſciunt, exemplum omnes fiunt Dionyſij, quem nondum ſciunt *homines*, an ob hanc cauſam petat; *ſcilicet, vt tyrannidem occupet*: [l] Omnia autem hæc *ſubſunt* eidem vniuerſali; Quòd AFFECTAT *is* tyrannidem, *qui* cuſtodiam petit. Ac ex quibus quidem ducatur, quæ videtur eſſe fides demonſtratiua, dictum eſt.

δειγμά ἐστιν· οἷον, ὅτι ἐπιβουλεύει τυραννίδι Διονύσιος, αἰτῶν τὴν φυλακήν [b]· καὶ γὰρ Πεισίστρατος πρότερον ἐπιβουλεύων, ᾔτει φυλακήν, καὶ λαβὼν ἐτυράννησε· καὶ Θεαγένης, ἐν Μεγάροις [c]· καὶ ἄλλοι ὅσους ἴσασι, παράδειγμα πάντες γίνονται τοῦ Διονυσίου, ὃν οὐκ ἴσασί πω, εἰ διὰ τοῦτο αἰτεῖ· πάντα δὲ ταῦτα ὑπὸ τὸ αὐτὸ καθόλου, ὅτι ὁ ἐπιβουλεύων τυραννίδι, φυλακὴν αἰτεῖ. ἐξ ὧν μὲν οὖν λέγονται αἱ δοκοῦσαι εἶναι πίστεις ἀποδεικτικαί, εἴρηται.

b Coniun. 3. Polit. ca. 15.

c Coniun. 5. Polit. c. 5.

De Enthymematibus proprijs & communibus: deq́ tribus orationum generibus.

CAP. III.

Enthymematica fides duplex; Vna propria ex formis proprijs; Altera communis ex locis communibus ducta, à Part. 1. vndè colligitur methodus operis ſequentis, vt priùs dicatur de formis, Part. 5. Genera orationum eſſe tria, à Part. 7. Fines ſingulorum ſeu Quæſtiones proprias, eſſe tres, à Part. 11. De quibus propoſitiones ſeu formæ propriæ ſumendæ ſunt, Part. 15. Quæſtiones alias eſſe generum communes, de quibus itidem ſumendæ ſunt quædam formæ, Part. 16.

a Præmit. Enthymemat. apud Rhetores, ſicut & Syllogiſmor. apud Logicos, duo eſſe genera:

b Alia ſunt *Oratoria ſeu Dialectica tantùm*; quippe quibus ſolùm vtitur Rhetorica ſeu Dialectica; interim vt ſint alijs artibus communia:

c Alia ſunt *ex ſingularum artium & facultatum proprijs rationib. formata*: Quib. etiā Oratori vel Dialect. vti conceditur, ſi modicè id faciat.

d Hinc, *Iſta propria*, ſæpè auditorib. falsò putantur Oratoria vel Dialectic. & * Rhetores vel Dialectici, dùm immodicè ipſa proferunt, excūt è finib. ſuis, & perſonā quam profitentur, exuunt.

e Diſtinctionem propoſitam apertiùs explicat: Syllogiſmi enim *illi Dialectici, & Enthymemata Oratoria* ſunt ea, quæ immediatè continentur, & ducuntur ſolùm à communibus locis.

[a] ENthymematum verò magna eſt differentia, & quæ propè omnes maximè latuit; ea quæ etiā *eſt* ſyllogiſmorū in Dialecticâ methodo: [b] Ipſorū enim alia quidē, ſecundum *facultatē* Rhetoricā ſe habent (ſicut etiam ſyllogiſmorū *alij*, ſecundùm Dialecticā methodū;) [c] alia verò, ſecundùm alias artes & facultates *ſingulas*, partìm extantes, partìm nondùm compertas. [d] Quamobrē etiā *oratores vel Dialectici ipſi per Enthymemata hæc, quæ ſingularū artiū propria ſunt* & facilè fallunt auditores, & * dū magis attingunt *ea*, quàm par eſt, tranſeunt à ſeipſis, *i. à Rhetorica vel Dialectica, in eā artē, cuius illa ſunt propria*. 2. [e] Magis autē apertum erit quod dicitur, *ſi id* pluribus *fuerit* explicatū: Dico enim & Dialecticos & Rhetoricos ſyllogiſmos eſſe, de quibus locos dicimus:

ΤΩν δὲ ἐνθυμημάτων μεγάλη διαφορά, καὶ μάλιστα λεληθυῖα σχεδὸν πάντας, ἐστίν, ἥπερ καὶ περὶ τὴν διαλεκτικὴν μέθοδον τῶν συλλογισμῶν· τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν, ἐστὶ κατὰ τὴν ῥητορικήν, ὥσπερ καὶ κατὰ τὴν διαλεκτικὴν μέθοδον τῶν συλλογισμῶν· τὰ δέ, κατ' ἄλλας τέχνας καὶ δυνάμεις, τὰς μέν, οὔσας· τὰς δέ, οὔπω κατειλημμένας· διὸ καὶ λανθάνουσί τε τοὺς ἀκροατάς, καὶ μᾶλλον ἁπτόμενοι κατὰ τρόπον, μεταβαίνουσιν ἐξ αὐτῶν. 2. Μᾶλλον δὲ σαφὲς ἔσται τὸ λεγόμενον, διὰ πλειόνων ῥηθέν· λέγω γὰρ διαλεκτικούς τε καὶ ῥητορικοὺς συλλογισμοὺς εἶναι, περὶ ὧν τοὺς τόπους λέγομεν· ἔτι

δ'

δ' εἰσὶν οἱ κοινῇ περὶ δικαίων, καὶ φυσικῶν, καὶ περὶ πολιτικῶν, καὶ περὶ πολλῶν διαφερόντων τῷ εἴδει· οἷον, ὁ τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον τόπος· οὐδὲν γὰρ μᾶλλον ἔσται ἐκ τούτου συλλογίσασθαι, ἢ ἐνθύμημα εἰπεῖν περὶ δικαίων, ἢ φυσικῶν, ἢ περὶ ὁτουοῦν· καίτοι ταῦτα εἴδει διαφέρει. 3. Ἴδια δὲ, ὅσα ἐκ τῶν περὶ ἕκαστον εἶδος καὶ γένος προτάσεών ἐστιν· οἷον, περὶ φυσικῶν εἰσὶ προτάσεις, ἐξ ὧν οὔτε ἐνθύμημα, οὔτε συλλογισμός ἐστι περὶ τῶν ἠθικῶν· καὶ περὶ τούτων ἄλλαι, ἐξ ὧν οὐκ ἔσται περὶ τῶν φυσικῶν· ὁμοίως δὲ τοῦτο ἔχει ἐπὶ πάντων. 4. Κἀκεῖνα μὲν οὐ ποιήσει περὶ οὐδὲν γένος ἔμφρονα· περὶ οὐδὲν γὰρ ὑποκείμενόν ἐστι· ταῦτα δὲ, ὅσῳ τις ἂν βέλτιον ἐκλέγηται τὰς προτάσεις, λήσει ποιήσας ἄλλην ἐπιστήμην τῆς διαλεκτικῆς καὶ ῥητορικῆς· ἂν γὰρ ἐντύχῃ ἀρχαῖς, οὐκ ἔτι διαλεκτικὴ, οὐδὲ ῥητορικὴ, ἀλλ' ἐκείνη ἔσται ἧς ἔχει τὰς ἀρχάς. ¶ 5. Ἔστι δὲ τὰ πλεῖστα τῶν ἐνθυμημάτων ἐκ τούτων τῶν εἰδῶν λεγόμενα, τῶν κατὰ μέρος καὶ ἰδίων· ἐκ δὲ τῶν κοινῶν, ἐλάττω. καθάπερ οὖν καὶ ἐν τοῖς τοπικοῖς, [a] καὶ ἐνταῦθα διαιρετέον τῶν ἐνθυμημάτων τά τε εἴδη καὶ τοὺς τόπους, ἐξ ὧν ληπτέον. 6. Λέγω δὲ, εἴδη μὲν, τὰς καθ' ἕκαστον γένος ἰδίας προτάσεις· τόπους δὲ, τοὺς κοινοὺς ὁμοίως πάντων· πρότερον οὖν εἴπωμεν περὶ τῶν εἰδῶν. ¶ 7. Πρῶτον δὲ λάβωμεν τὰ γένη τῆς ῥητορικῆς, ὅπως διελόμενοι πόσα ἐστὶ, περὶ δὲ τούτων χωρὶς λαμβάνωμεν τὰ στοιχεῖα καὶ τὰς προτάσεις. 8. Ἔστι δὲ τῆς ῥητορικῆς εἴδη τρία τὸν ἀριθμόν. τοσοῦτοι

[a] *Top. l. 2. & ſeq. per totum.*

[f] hij autē *loci* ſunt ij, qui communitèr *ſumi ſolent, tùm* de iuſtis, & naturalibus, & de ciuilibus; tùm de multis differentibus ſpecie, *quæ ſunt artium diuerſarum*: veluti, locus de Magis, & de Minùs *veriſimili*: nihilo enim magis licebit ex hoc *loco* ſyllogiſmum formare, aut Enthymema proferre de *rebus* iuſtis vel naturalibus, quàm de *alia re* quacumque: quanquam hæ quoq; res, *iuſtæ ſc: vel naturales*, ſpecie *inter ſe* differunt. 3. [g] Proprij verò *Syllogiſmi ſunt*, quicumque ex propoſitionibus vnicuiq; ſpeciei aut generi *inſitis* conſtant: veluti, de naturalibus ſunt propoſitiones, ex quibus neque Enthymema, neq; ſyllogiſmus eſt de moralibus: & de his aliæ, ex quibus non erit de naturalibus: ſimilitèrq; hoc *ſe* habet in omnibus. 4. [h] Atq; illa quidem, *communia*, non efficient *te* in aliquo genere peritum: quia circa nullam *certā* materiam *occupatæ* ſunt: [i] hæc verò, *proprias ſcilicet* propoſitiones, quantò quis meliora ſeligat, clàm efficiet diuerſam ſcientiam à Dialecticâ & Rhetoricâ: nam ſi incidat in principia *alicuius ſcientiæ*, iam non eſt *facultas* Dialectica, neq; Rhetorica; ſed illa euadet *ſcientia*, cuius principijs vtitur. ¶ 5. [k] Sunt autem plurima Enthymemata ex his ducta formis, quæ ſpeciales *ſunt* & propriæ; ex communibus verò *locis*, pauciora. [l] Itaq; quemadmodū etiam in Topicis *fecimus, ità* & hîc, diſtinguendæ *ſunt* enthymematū & formæ, & loci, ex quibus ſumenda *illa ſint*. 6. Voco autem, [m] formas quidem, ſecundum quodq; *orationis* genus proprias propoſitiones; [n] locos verò, qui paritèr ſunt omniū *generum* communes. [o] Priùs igitur dicamus de formis *quàm de locis cōmunibus*. ¶ 7. [p] Primùm autē aſſumamus genera Rhetoricæ, vt, *poſtquam hæc* diſtinxerimus, quot ſint, de his quidē, ſeparatìm aſſumamus *ipſorum* elementa & propoſitiones proprias. 8. [q] Genera autem Rhetoricæ, ſunt numero tria: Totidē namque

[f] *Loci communes* qui.

[g] Syllogiſmi autem *ſingularū artium proprij*, ſunt ij, qui conſtant ex propoſitionibus earundem artium proprijs; quæ quidem ad artes alias tranſferri nequeunt; quales ſunt Propoſition. Phyſicæ, Ethicæ, &c.

[h] *Communes etiam loci*, ex quibus ſyllogiſmi Dialectici vel Oratorij petuntur, tametſi multos, multoſque didiceris, nunquā facient te in vlla arte verè & Analyticè eruditum: [i] *Propoſitiones autem proprias* quò quis exquiſitiores capeſſit, clam aberrat ab arte Rhetoricâ vel Dialectica; ſiquidem propoſitiones illæ, quibus iam vtitur, non ſunt communia, ſed artis alicuius ſpecialis propria.

[k] His vſq; à part. 1. præmiſſis; methodus ſequer. ſic colligitur. Enthymemata ex propoſitionibus ducta, plura ſunt; ex communibus locis, perpauca.

[l] Ergo in opere ſequenti, ſigillatim recenſendæ erunt tùm *propoſitiones* ſeu formæ, tùm etiam *loci*:

[m] Atqui *formæ* ſunt propriè propoſit. in quoque ſpeciali genere adhibitæ, Deliber. Demonſtrat. Iudiciali:

[n] *Loci*, non magis huic quàm illi materiei addicti ſunt:

[o] Priùs igitur ex naturæ ordine dicamus de *formis*:

[p] Imprimis autem præſumenda ſunt *ſpecialia orationum genera*; de quibus ſumendæ ſunt formæ propriæ, &c.

[q] *Genera hæc tria eſſe, & quæ illa ſint*, probat ratione triplici:

Ab auditoribus; Ab ijs qui dicunt; à rebus ipſis earumque temporibus: Prçter hæc tria, *fines* etiam ſunt in vnoquoque genere; verùm illi ad Auditores propriè referuntur.

1 *r Auditores tres ſunt.* Concio; Iudex; Auſcultator:

ſ Vnde colligitur, tria eſſe genera, *Deliberatiuum, Demonſtratiuum, Iudiciale.*

2 *t Ex ijs qui dicunt, eorumq́; officijs diuerſis*, quæ ter bina ſunt, diſtinguuntur hæc tria genera: Deliberationis enim duo ſunt officia ſeu partes; *Hortatio & Dehortatio.*

u Iudicij etiam duæ; *Accuſatio & Defenſio.*

x Demonſtratiui itidem generis partes duæ; *Laudatio & Vituperatio.*

3 *y Ex rebus ipſis ſecundùm tres temporum differentias ſpectatis* diſtinguuntur etiam tria genera:

Deliberans enim diſceptat *de rebus futuris*;

z In Iudicijs & foro dicenti propoſitæ ſunt *res præteritæ*;

a Demonſtratiui generis diſceptatio propriè eſt *de rebus & factis præſentibus*;

b Interdum tamen, minuſq; propriè de præteritis vel futuris.

c *Fines autem (quos ad Auditorem referri antea dixit)* dicentibus tribus propriè proponuntur tres: quamuis quandoque admiſcent aliorum generum fines:

d Proprius enim deliberanti finis, eſt *vtile & pernicioſum*;

e Ei qui in Iudicijs verſatur, *Iuſtum & iniuſtum*;

namque exiſtunt etiam Auditores orationum: *Omnis* enim oratio ex tribus conſtat, tùm ex eo qui loquitur, tùm *ex re* de qua loquitur, tùm *ex eo* ad quem: Ac finis *eius qui dicit*, ad hunc refertur, intelligo, ad Auditorē: r Neceſſe autem *eſt* Auditorem, aut Auſcultatorem *quendam* eſſe, aut Diſceptatorem; & quidem diſceptatorē aut præteritorum, aut futurorum: eſt verò qui futura diſceptat, veluti qui in concione audit; qui præterita, veluti Iudex; qui facultatem *& vim Oratoris*, velut Auſcultator: ſ Quare ex neceſſitate tria erunt genera Orationum Oratoriarum; Deliberatiuum, Iudiciale, Demonſtratiuū. 9. t Deliberationis autē, vna quidem *pars, eſt* Hortatio; altera, Dehortatio: ſemper enim tùm qui priuatim deliberant, tùm qui publicè concionantur, horum alterum faciunt: u Iudicij verò, vna *pars*, accuſatio; altera, defenſio: horum enim alterutrum facere neceſſe *eſt*, *eos* qui controuerſantur: x at Demonſtratiui, vna *pars, eſt* laudatio; altera, vituperatio. 10. y Tempora verò vniuſcuiuſq; horum *accommodata* ſunt, deliberanti quidem, futurum: nam de futuris deliberat, vel hortando, vel dehortando: z iudicia verò tractanti, præteritum: nam de rebus factis ſemper, vnus accuſationem, alter defenſionem inſtituit. a At in demonſtrando *verſanti*, maximè proprium quidem *eſt* præſens: nam ſecundum ea quæ inſunt, laudant, aut vituperant omnes: b Sed *tamen* adhæc vtuntur ſæpè *alijs temporibus duobus*, & præterita *ſcilicet* in memoriam reuocantes, & de futuris coniecturam facientes. ¶ 11. c Finis autem ſingulis his *dicentibus* diuerſus eſt; & tribus ſunt tres: d deliberanti quidem, vtile & pernicioſum: qui enim adhortatur, *rem* ſuadet, vt meliorem; qui dehortatur, diſſuadet, vt deteriorem: Alios verò etiam *fines* ad hunc ſimul aſſumit, vel iuſtum aut iniuſtum, vel honeſtum aut turpe: e Iudicia verò

γὰρ καὶ οἱ ἀκροαταὶ τῶν λόγων ὑπάρχουσιν ὄντες· σύγκειται μὲν γὰρ ἐκ τριῶν ὁ λόγος, ἔκ τε τοῦ λέγοντος, καὶ περὶ οὗ λέγει, καὶ πρὸς ὅν· καὶ τὸ τέλος πρὸς τοῦτόν ἐστι, λέγω δὲ τὸν ἀκροατήν· ἀνάγκη δὲ τὸν ἀκροατὴν, ἢ θεωρὸν εἶναι, ἢ κριτήν· κριτὴν δὲ, ἢ τῶν γεγενημένων, ἢ τῶν μελλόντων· ἔστι δ', ὁ μὲν περὶ τῶν μελλόντων κρίνων, οἷον ἐκκλησιαστής· ὁ δὲ περὶ τῶν γεγενημένων, οἷον ὁ δικαστής· ὁ δὲ περὶ τῆς δυνάμεως, οἷον ὁ θεωρός· ὥστ' ἐξ ἀνάγκης ἂν εἴη τρία γένη τῶν λόγων τῶν ῥητορικῶν, συμβουλευτικὸν, δικανικὸν, ἐπιδεικτικόν. 9. Συμβουλῆς δὲ, τὸ μὲν, προτροπή· τὸ δὲ, ἀποτροπή· ἀεὶ γὰρ καὶ οἱ ἰδίᾳ συμβουλεύοντες, καὶ οἱ κοινῇ δημηγοροῦντες, τούτων θάτερον ποιοῦσι· δίκης δὲ, τὸ μὲν, κατηγορία· τὸ δὲ, ἀπολογία· τούτων γὰρ ὁποτερονοῦν ποιεῖν ἀνάγκη τοὺς ἀμφισβητοῦντας· ἐπιδεικτικοῦ δὲ, τὸ μὲν, ἔπαινος· τὸ δὲ, ψόγος. 10. Χρόνοι δὲ ἑκάστου τούτων εἰσὶ, τῷ μὲν συμβουλεύοντι, ὁ μέλλων· περὶ γὰρ τῶν ἐσομένων συμβουλεύει, ἢ προτρέπων, ἢ ἀποτρέπων· τῷ δὲ δικαζομένῳ, ὁ γενόμενος· περὶ γὰρ τῶν πεπραγμένων ἀεὶ, ὁ μὲν, κατηγορεῖ· ὁ δὲ, ἀπολογεῖται· τῷ δ' ἐπιδεικτικῷ, κυριώτατος μὲν ὁ παρών· κατὰ γὰρ τὰ ὑπάρχοντα ἐπαινοῦσιν, ἢ ψέγουσι πάντες. προσχρῶνται δὲ πολλάκις καὶ τὰ γενόμενα ἀναμιμνήσκοντες, καὶ τὰ μέλλοντα προεικάζοντες. ¶ 11. Τέλος δὲ ἑκάστοις τούτων ἕτερόν ἐστι· καὶ τρισὶν οὖσι, τρία· τῷ μὲν συμβουλεύοντι, τὸ συμφέρον καὶ βλαβερόν· ὁ μὲν γὰρ προτρέπων, ὡς βέλτιον συμβουλεύει· ὁ δὲ ἀποτρέπων, ὡς χεῖρον ἀποτρέπει· τὰ δ' ἄλλα πρὸς τοῦτο συμπαραλαμβάνει, ἢ δίκαιον ἢ ἄδικον, ἢ καλὸν ἢ αἰσχρόν· τοῖς δὲ δικαζομέ-

δικαζομένοις, τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον· τὰ δ᾽ ἄλλα καὶ οὗτοι συμπαραλαμβάνουσι πρὸς ταῦτα· τοῖς δὲ ἐπαινοῦσι καὶ ψέγουσι, τὸ καλὸν καὶ τὸ αἰσχρόν· τὰ δ᾽ ἄλλα καὶ οὗτοι πρὸς ταῦτα ἐπαναφέρουσι. 12. Σημεῖον δὲ, ὅτι τὸ εἰρημένον, ἑκάστοις τέλος· περὶ μὲν γὰρ τῶν ἄλλων ἐνίοτε οὐκ ἂν ἀμφισβητήσαιεν· οἷον, ὁ δικαζόμενος, ὡς οὐ γέγονεν, ἢ ὡς οὐκ ἔβλαψεν· ὅτι δ᾽ ἀδικεῖ, οὐδέποτ᾽ ἂν ὁμολογήσαιεν· οὐδὲν γὰρ ἂν ἔδει δίκης· 13. Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ συμβουλεύοντες, τὰ μὲν ἄλλα πολλάκις προΐενται· ὡς δὲ ἀσύμφορα συμβουλεύουσιν, ἢ ἀπ᾽ ὠφελίμων ἀποτρέπουσιν, οὐκ ἂν ὁμολογήσαιεν· ὡς δ᾽ οὐκ ἄδικον τοὺς ἀστυγείτονας καταδουλοῦσθαι, καὶ τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας, πολλάκις οὐδὲν φροντίζουσιν· 14. Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἐπαινοῦντες, καὶ οἱ ψέγοντες, οὐ σκοποῦσιν εἰ συμφέροντα ἔπραξεν, ἢ βλαβερά· ἀλλὰ καὶ ἐν ἐπαίνῳ πολλάκις τιθέασιν, ὅτι ὀλιγωρήσας τοῦ αὑτῷ λυσιτελοῦντος, ἔπραξέ τι καλόν· οἷον Ἀχιλλέα ἐπαινοῦσιν, ὅτι ἐβοήθησε τῷ ἑταίρῳ Πατρόκλῳ, εἰδὼς ὅτι δεῖ αὐτὸν ἀποθανεῖν, ἐξὸν ζῆν· τούτῳ δὲ, ὁ μὲν τοιοῦτος θάνατος, κάλλιον· τὸ δὲ ζῆν, συμφέρον. ¶ 15. Φανερὸν δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι ἀνάγκη περὶ τούτων ἔχειν πρῶτον τὰς προτάσεις· τὰ γὰρ τεκμήρια, καὶ τὰ εἰκότα, καὶ τὰ σημεῖα, προτάσεις εἰσὶ ῥητορικαί· ὅλως μὲν γὰρ συλλογισμὸς ἐκ προτάσεών ἐστι· τὸ δ᾽ ἐνθύμημα, συλλογισμός ἐστι, συνεστηκὼς ἐκ τῶν εἰρημένων προτάσεων. ¶ 16. Ἐπεὶ δὲ οὔτε πραχθῆναι οἷόν τε, οὔτε πραχθήσεσθαι τὰ ἀδύνατα, ἀλλὰ τὰ δυνατά· οὐδὲ τὰ μὴ γενόμενα, ἢ μὴ ἐσόμενα, οὐχ οἷόν τε, τὰ μὲν, πεπρᾶχθαι· τὰ δὲ, πραχθήσεσθαι· ἀναγκαῖον καὶ τῷ συμβουλεύοντι καὶ τῷ δικαζομένῳ, καὶ τῷ ἐπιδεικτι-

tractantibus, iuſtum & iniuſtum: alios verò etiam hi ſimul aſſumunt ad hos: [f] At laudantibus & vituperantibus, honeſtũ & turpe: alios autem & hi ad hos *fines* referunt. 12. [g] Quòd autem ſingulis *dicentibus* fines *iam* dicti, *ſint propoſiti*, *illud* indicio *eſt*: Nam de alijs quidẽ *finibus* interdùm non controuerſarentur ij, *qui litigant*; velut, qui iudicio *prouocatus*, quòd *res* facta non ſit, vel quòd *ipſe* non nocuerit, *interdùm non negat*; at *ſe* iniuſtè feciſſe, nunquam confitebitur: Ità enim nihil eſſet opus iudicio. 13. [h] Similitèr verò etiam qui deliberant, alia quidem ſæpenumerò dimittunt; *ſe* verò inutilia conſulere, aut ab vtilibus dehortari, non confitebuntur: Quin & non iniuſtum *eſſe*, finitimos & nullam iniuriam inferentes in ſeruitutem redigere, *id* ſępè non verentur *aſſerere*. 14. [i] Simili modo etiam qui laudant, & qui vituperant, non conſyderant vtiliáne egerit, an pernicioſa; ſed & in laude ſæpè ponunt, *aliquem*, neglecto eo, quod ſibi prodeſſet, honeſtum aliquod *facinus* feciſſe: [k] velut Achillem laudant, quòd adiuuerit ſodalem Patroclum, cùm ſciret ſe, *ſi hoc feciſſet*, mori oportere, *cùm alioqui ipſi* liceret viuere: at illi, eiuſmodi quidem mors, honeſtius *quiddam fuit*; ſed viuere, *fuiſſet* vtile. ¶ 15. [l] Manifeſtum autem *eſt* ex ijs quæ dicta ſunt, neceſſe *oratori eſſe*, de *finibus* his vt primùm habeat propoſitiones: Tecmeria enim, & veriſimilia, & ſigna, propoſitiones ſunt oratoriæ: etenim omninò ſyllogiſmus ex propoſitionibus conſtat: Enthymema verò, ſyllogiſmus eſt, conſtitutus ex ijs, quæ dictæ ſunt, propoſitionibus. ¶ 16. [m] Quoniam autem euenire nequit, vt facta ſint, vel in futurum facta fuerint, *quæ* impoſſibilia *ſunt*, ſed *quæ* poſſibilia; neq; ea quæ non facta *ſunt*, nec erunt, euenire poteſt, vt facta ſint, aut vt *in futurum* facta fuerint: Neceſſariũ eſt tùm deliberanti, tùm iudicia tractanti, tùm in demonſtrando verſanti, habere

D pro-

[f] Laudanti & vituperanti, *Honeſtum & turpe.*

[g] Quod autem hij ſunt proprij ſingulorũ fines & quæſtiones, illud argumento eſt; quòd de aliorum generum finibus, ſi premantur ab aduerſarijs, aliquando non contendunt, ſed ipſos ſibi eripi æquo animo patiuntur; proprios autẽ fines retinere & tueri toto pectore conantur: hoc enim faciunt Tùm qui in foro & iudicijs verſantur;

[h] Tùm qui in Deliberationibus;

[i] Tùm etiam qui in Demonſtratiuo genere laudant aut vituperant:

[k] Exempl. ex Platonis Sympoſio de Achille Iliad. φ.

[l] Ex præmiſſis diſtinctionibus colligitur; De quibus propriæ propoſitiones ſumendæ ſint, & quã methodo: nimirum, 1. ſumendas eſſe *de proprijs generũ finibus* ſeu quæſtionibus, *ſc. de vtili, honeſto, & iuſto*: id quod faciet toto hoc lib. 1.

[m] Deinde etiam ſumendas eſſe *de quæſtionibus generum communibus*; *ſc. de facto, futuro, poſſibili*: (quod fiet lib. 2. cap. 20.)

propoſitiones de Poſſibili & Impoſſibili; & *de quæſtionibus*, An Factum ſit, necne; &, An Erit, necne. 17 Præterea verò, [a] quoniam omnes tùm qui laudant & qui vituperant, tùm qui hortantur & qui dehortantur, tùm qui accuſant & qui defendunt, non ſolùm quæ dicta ſunt, oſtendere conantur; ſed etiam *rem* magnam *eſſe* vel paruam *eam, quæ eſt* vel bona aut mala, vel honeſta aut turpis, vel iuſta aut iniuſta, ſiue *hæc ſimpliciter* per ſe dicant, ſiue adinuicèm *è regione* comparent; perſpicuum *eſt*, oportere etiam *tùm* de Magnitudine & Paruitate, tùm de Maiori & Minori, propoſitiones habere, & in [o] vniuerſum, [p] & in vnoquoque *orationum genere*: veluti, *in Deliberatiuo*, quodnam *ſit* Maius bonú, vel Minus; [q] & *in Iudiciali, quæ ſit* Maior Iniuria, vel Iuſta Actio; [r] & ſimiliter etiam in alijs. Ac de quibus quidem neceſſariò oportebit aſſumere propoſitiones, *iam* dictum eſt.

[a] Itemq; *de Magno & paruo*:

Id quod faciet [o] tùm *in vniuerſum*, lib. 2. ca. 20. par. 35.
[p] Tùm *in ſingulis generibus*: in Deliberatiuo quidem, li. 1. cap. 7.
[q] In Iudiciali, lib. 1. cap. 15
[r] In Demonſtratiuo, lib. 1. cap 9. par. 47.

κῶ, ἔχειν προτάσεις περὶ δυνατοῦ καὶ ἀδυνάτου· καὶ εἰ γέγονεν, ἢ μή· καὶ εἰ ἔσται, ἢ μή. 17. Ἔτι δὲ, ἐπεὶ ἅπαντες καὶ ἐπαινοῦντες καὶ ψέγοντες, καὶ προτρέποντες καὶ ἀποτρέποντες, καὶ κατηγοροῦντες καὶ ἀπολογούμενοι, οὐ μόνον τὰ εἰρημένα δεικνύναι πειρῶνται· ἀλλὰ καὶ ὅτι μέγα ἢ μικρὸν, ἢ τὸ ἀγαθὸν ἢ τὸ κακὸν, ἢ τὸ καλὸν ἢ τὸ αἰσχρὸν, ἢ τὸ δίκαιον ἢ τὸ ἄδικον, ἢ καθ' αὐτὰ λέγοντες, ἢ πρὸς ἄλληλα [b] ἀντιπαραβάλλοντες, δῆλον ὅτι δέοι ἂν καὶ περὶ μεγέθους καὶ μικρότητος, καὶ τοῦ μείζονος καὶ τοῦ ἐλάττονος, προτάσεις ἔχειν, καὶ καθόλου καὶ περὶ ἑκάστου· οἷον, τί μεῖζον ἀγαθὸν ἢ ἔλαττον, ἢ ἀδίκημα ἢ δικαίωμα· ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων. περὶ ὧν μὲν οὖν ἐξ ἀνάγκης δεῖ λαβεῖν τὰς προτάσεις, εἴρηται.

[b] *Coniun. l. 5 de gen. animal. cap. 7.*

Tabula de Fide Propria generis deliberatiui.

In Fide Generis Deliberatiui duo ſunt;

- 1. Ea *De quibus* deliberatur, ſeu ſubiecta quæſtionum deliberatiuarum: quæ deſcribuntur, Qualia & Quot ſint. — Cap. 4.
- 2. Ea *Ex quibus* deliberatur; i *Elementa* & ☞ *Formæ*: Itaque
  - 1. Communitèr quidem, in quâuis Deliberatione, hæc *Elementa* ſeu *Formæ* duplicia ſunt:
    - Alia ſunt *Elementa* de felicitate, eiuſque partibus. — Cap. 5.
    - Alia ſunt *Elementa* & *Formæ* de bono ac vtili: eoque vel
      - Simplicitèr poſito: vt *Elementa* & *Formæ* de eo, An ſit bonum vel vtile. — Cap. 6.
      - Comparatè dicto: i. de bono & magno ſimul cõiunctis: vt *Elementa* & *Formæ* de eo, An ſit melius, vel vtilius. — Cap. 7.
  - 2. In Ciuitate ad Populum, vel in Senatu ad Principes viros; *Elementa*, ſunt ſingularum rerumpublicarum fines; *Formæ*, ſunt earundem inſtituta varia, quæ ad fines illos conducunt. — Cap. 8.

☞ *Formas, quæ in opere sequ. ſophiſticam rationem habent, notabit marginalis* ∽

De

De quibus ſit Delibe-ratio.

CAP. IIII.

Eorum de quibus deliberatur, deſcriptio, qualia ſint, à Par. 1. Et diuiſio; quinque eſſe illa numero, à Par. 4. Conſultatur enim de apparationibus pecuniarũ, Par. 7. De bello & pace, Par. 9. De cuſtodia regionis, Par. 11. De re cibariâ, Par. 13. De legum latione, Par. 15.

ΜΕτὰ δὲ ταῦτα διαιρετέον ἰδίᾳ περὶ ἑκάστου τούτων· οἷον, περὶ ὧν συμβουλὴ, καὶ περὶ ὧν οἱ ἐπιδεικτικοὶ λόγοι· τρίτον δὲ, περὶ ὧν αἱ δίκαι. 2. Πρῶτον μὲν οὖν ληπτέον, περὶ ποῖα ἀγαθὰ ἢ κακὰ ὁ συμβουλεύων συμβουλεύει· ἐπειδὴ οὐ περὶ ἅπαντα, ἀλλ' ὅσα ἐνδέχεται καὶ γίνεσθαι, καὶ μή· ὅσα δὲ ἐξ ἀνάγκης ἢ ἐστὶν ἢ ἔσται, ἢ ἀδύνατον εἶναι ἢ γενέσθαι, περὶ τούτων οὐκ ἔστι συμβουλή. 3. Οὐδὲ δὴ περὶ τῶν ἐνδεχομένων ἁπάντων· ἔστι γὰρ καὶ φύσει ἔνια [a], καὶ ἀπὸ τύχης γινόμενα ἀγαθὰ, τῶν ἐνδεχομένων καὶ γίγνεσθαι καὶ μή· περὶ ὧν οὐδὲν πρὸ ἔργου τὸ συμβουλεύειν· ἀλλὰ δῆλον ὅτι περὶ ὅσων ἐστὶ τὸ βουλεύεσθαι· τοιαῦτα δ' ἐστὶν ὅσα πέφυκεν ἀνάγεσθαι εἰς ἡμᾶς, καὶ ὧν ἡ ἀρχὴ τῆς γενέσεως ἐφ' ἡμῖν ἐστί· μέχρι γὰρ τούτου σκοποῦμεν, ἕως ἂν εὕρωμεν, εἰ ἡμῖν δυνατὰ, ἢ ἀδύνατα πρᾶξαι. ¶ 4. Καθ' ἕκαστον μὲν οὖν ἀκριβῶς διαριθμήσασθαι καὶ διαλαβεῖν εἰς εἴδη περὶ ὧν εἰώθασι χρηματίζειν· ἔτι δ', ὅσον ἐνδέχεται περὶ αὐτῶν διορίσαι κατὰ τὴν ἀλήθειαν, οὐ δεῖ κατὰ τὸν παρόντα καιρὸν ζητεῖν, διὰ τὸ μήτε τῆς ῥητορικῆς εἶναι τέχνης, ἀλλ' ἐμφρονεστέρας καὶ μᾶλλον ἀληθινῆς· πολλῷ δὲ πλείω δέδοται καὶ νῦν αὐτῇ,

a Vid. 3. Ethic. c. 5.

a POſt hæc verò diſtinguendũ *eſt* ſeparatìm de vnoquoque horum; veluti, de quibus deliberatio *ſit*, & de quibus demonſtratiuæ orationes; tertiò autem, de quibus iudicia. 2. b Ac primùm quidem ſumendum *eſt*, *is* qui deliberat, de cuiuſmodi bonis, aut malis deliberat: c Siquidem non de omnibus *deliberat*, ſed *de ijs* quæcunque contingit, & factum iri, & non *factum*: Quæcumque verò ex neceſſitate aut ſunt vel erunt; aut impoſſibile *eſt*, eſſe vel factum iri, de his *quidẽ* non eſt deliberatio. 3. d Proptereà nec de ijs *quidem*, quæ *fieri* contingit, omnibus (inter ea enim quæ contingit & fieri & non *fieri*, nonnulla ſunt bona, quæ vel à naturâ, vel à fortunâ fiunt, de quibus deliberare nihil quicquam prodeſt:) e Sed perſpicuum *eſt*, *de ijs deliberare homines*, de quibuſcumque conſultationem inire licet: f Eiuſmodi verò ſunt, quæcumque ſuâpte naturâ ad nos referuntur, & quorum principiũ generationis, in noſtra poteſtate *ſitum* eſt: Nam vſque eò *conſultando* conſyderamus, donec inuenerimus, poterimuſne *ea* nos, an non poterimus efficere. ¶ 4. g Ac vt ſingula quidẽ exactè *deinceps* enumerentur, & in ſpecies diſtribuantur *ea*, de quibus ſoliti ſunt *homines in concione* ſtatuere: Prætereà verò, vt quantum contingat, de ipſis ex veritate definiatur, *hæc* non oportet in præſentiâ requirere; h *proptereà* quòd & *id* non eſt artis Rhetoricæ, ſed prudentioris, & *quæ* veriùs res explicet; * & *quia* multò plura data ſunt, etiam nunc ipſi,

 quàm

a Propònit, in ſingulis tribus generibus percurrendis, ante omnia diſtinguendas eſſe res, ſeu quæſtiones, de quibus quæritur.

b *In Genere* itaque *Deliberatiuo*, primò ſumit, ea de quibus deliberatur, Qualia ſunt, *in genere*:

c Non enim eſſe illa, quæ ſint ἀναγκαῖα vel ἀδύνατα; ſed quæ ἐνδεχόμενα, contingentia:

d Nec eſſe quæuis contingentia; vt putà, quæ fiant φύσει, vel quæ τύχῃ:

e Verùm ea quæ φρονίμοι, i. non quæ ſtulti vel inſani facerent, ſed quæ prudentes viri:

f Talia ſunt *ea, quorum finis ad nos refertur, & principium agendi in arbitrio noſtro poſitum eſt.*

2 g *Speciatim ea*, quæ in delib. cadunt, enumeraturus, *notat*, illa nec ſubtili rat. diſtribuenda, nec philoſophicè definiẽda eſſe: ſiquidẽ hîc non tàm cor. veritat. quàm vſum indagamus:

h Rat. 2x; tùm quia curioſè hæc pertractare, pertinet ad ſcientiã Moral. *tũ quia Rhetoricæ plurima etiã poſtulata aliena conceſſi, nedum quicquam, ei proprium, eripui: vt exactiorem dictarum rerum diſquiſitionem, ipſa ſibi ven-

dicare minimè debeat:

[i] Confi m. rat. tenuis.n. admodum eſt Rhetorica : quia partim conſtat ex Analyt. ſcientiâ, quoad formã ſyllogiſt. partim ex morali, propter mores & affectus:

[k] Similis autẽ eſt Dialecticæ & Sophiſt. quaten. eſt facultas parandi rationes &c.

[l] Has autẽ facul. qui nimis exquiſitè concinnare velit, vt ſcientias; naturã ipſarũ penitùs diſſoluet; ſiquidem dum illarum dignitatem magis, quàm ferre poſſint, ſtudioſè exornet, clam in ipſas ſcientias reales incidet.

[m] Redit ad propoſitam notã; res ciuiles nobis, modo adhibito, & quantùm Oratori neceſſariæ fuerint, diſtinguendas eſſe; plenior ẽ ear. explicat. morali ſcientiæ relinqui oportere:

[n] Diuidit igitur *res Deliberatiuas*, quæ ſunt maioris ponderis, *in quinque genera.* [o] Deliberationem namque ineunt [1] De apparationibus pecuniarum, [2] De bello & pace, &c.

[p] *De apparationibus ſeu vijs parandarum pecuniarum* in rep. qui ſententiam dicturus eſt, duo ſciat oportet; Tùm reditus ſc. & vectigalia publica, &c.

[q] Tùm etiam ſumptus.

[r] Hæc autem cognitio χρηματιστικὴ tota petenda eſt, & ex patrimonij priuati augendi diligentiâ; & ex aliorum populorum inuentis, ad hanc rẽ idoneis.

[ſ] *De bello & pace, quæ iamiam inſtant,* attendendum erit, tùm Quæ ſit potentia, ſeu copiæ

quàm requirunt ipſius propria theoremata. 5. [i] Nam quod etiam priùs dixeramus, *idipſum* verum eſt, Rhetoricam, compoſitam quidem eſſe, cùm ex Analyticâ ſcientiâ, tùm ex Ciuili, quæ in moribus *verſatur*; [k] ſimilem verò eſſe, partim Dialecticæ, partim ſophiſticis rationibus: [l] Quantò *magis* autem quis vel Dialecticam, vel hanc *Rhetoricam*, non tanquam facultates, ſed *vt* ſcientias conetur inſtruere, *eò magis* naturam ipſorum clàm demolietur; *quia* migrat, dùm *eas* ornat, intra *ſepta eiuſmodi* ſcientiarum, quæ ſubiectas quaſdam res *conſyderant*, nec *ſunt* ſolius rationis. [m] Veruntamen, quæcunque operæ pretium eſt, vt diſtinguantur; ac præterea, relinquunt *exactiorem* contemplationẽ ciuili ſcientiæ, dicamus etiam in præſenti. *6.* [n] Ferè enim, de quibus conſultant omnes, & de quibus concionantur *illi*, qui deliberant, *res* præcipuæ ſunt quinque numero: [o] Atque hæ ſunt, & de [1] Apparationibus pecuniarum; & *de* [2] Bello ac Pace; præterea verò, de [3] Cuſtodia regionis; & de ijs quæ [4] Importantur & Exportantur; & de [5] Legum latione. ¶ 7. [p] Quare, de Apparationibus quidèm pecuniarum qui deliberaturus fuerit, *eum* oportebit reditus ciuitatis ſcire, qui & quanti *ſint*, vt, & ſiquis *negligentiâ* prætermiſſus ſit, *veteribus* adiungatur; & ſi quis minor *ſit, quàm ſtudio adhibito confici poſſit*, augeatur: [q] Præterea verò, ſumptus ciuitatis omnes; vt ſi quis ſuperuacaneus *ſit*, tollatur; & ſi quis maior, *quàm opus ſit*, minor efficiatur: Non enim ſolùm ad *facultates* quæ adſunt, adiungendo, ditiores *homines* fiunt, ſed etiam detrahendo de ſumptibus. 8. [r] Hæc autem, non ſolùm ex *rerum* priuatarum experientiâ contingit contueri; ſed neceſſarium quoque *eſt* eorum, quæ alij inuenerunt, *peritum & hiſtoricum* eſſe, ad *eam quæ* de his *habetur*, deliberationem. ¶ 9. [ſ] De Bello autem & Pace, *oportebit* facultatem ſcire ciui-

τῶν οἰκείων θεωρημάτων. 5. Ὅπερ γὰρ καὶ πρότερον εἰρηκότες τυγχάνομεν, ἀληθές ἐστιν, ὅτι ἡ ῥητορικὴ, σύγκειται μὲν ἔκ τε τῆς ἀναλυτικῆς ἐπιστήμης [b], καὶ τῆς περὶ τὰ ἤθη πολιτικῆς [c]· ὁμοία δ' ἐστὶ, τὰ μὲν, τῇ διαλεκτικῇ [d]· τὰ δὲ, τοῖς σοφιστικοῖς λόγοις [e]. ὅσῳ δ' ἄν τις, ἢ τὴν διαλεκτικὴν, ἢ ταύτην, μὴ καθάπερ ἂν δυνάμεις, ἀλλ' ἐπιστήμας πειρᾶται κατασκευάζειν, λήσεται τὴν φύσιν αὐτῶν ἀφανίσας, τῷ μεταβαίνειν ἐπισκευάζων εἰς ἐπιστήμας ὑποκειμένων τινῶν πραγμάτων, ἀλλὰ μὴ μόνον λόγων· ὅμως δὲ, ὅσα πρὸ ἔργου μέν ἐστι, διελεῖν· ἔτι δ', ὑπολείπει σκέψιν τῇ πολιτικῇ ἐπιστήμῃ, εἴπωμεν καὶ νῦν. 6. Σχεδὸν γὰρ, περὶ ὧν βουλεύονται πάντες, καὶ περὶ ἃ ἀγορεύουσιν οἱ συμβουλεύοντες, τὰ μέγιστα τυγχάνει πέντε τὸν ἀριθμὸν ὄντα· ταῦτα δ' ἐστὶ, περί τε πόρων, καὶ πολέμου καὶ εἰρήνης· ἔτι δὲ, περὶ φυλακῆς τῆς χώρας, καὶ τῶν εἰσαγομένων καὶ ἐξαγομένων· καὶ περὶ νομοθεσίας· ¶ 7. Ὥστε, περὶ μὲν πόρων [f] τὸν μέλλοντα συμβουλεύσειν, δέοι ἂν τὰς προσόδους τῆς πόλεως εἰδέναι, τίνες, καὶ πόσαι, ὅπως, εἴ τε τις παραλείπεται, προστεθῇ· καὶ εἴ τις ἐλάττων, αὐξηθῇ. ἔτι δὲ, τὰς δαπάνας τῆς πόλεως ἁπάσας, ὅπως εἴ τις περίεργος, ἀφαιρεθῇ· καὶ εἴ τις μείζων, ἐλάττων γίνηται· οὐ γὰρ μόνον πρὸς τὰ ὑπάρχοντα προστιθέντες πλουσιώτεροι γίνονται, ἀλλὰ καὶ ἀφαιροῦντες τῶν δαπανημάτων. 8. Ταῦτα δ', οὐ μόνον ἐκ τῆς περὶ τὰ ἴδια ἐμπειρίας οὐκ ἐνδέχεται συνορᾶν· ἀλλ' ἀναγκαῖον καὶ τῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις εὑρημένων, ἱστορικὸν εἶναι, πρὸς τὴν περὶ τούτων συμβουλήν. ¶ 9. Περὶ δὲ πολέμου καὶ εἰρήνης, τὴν δύναμιν εἰδέναι τῆς πόλεως,

[b] Cap 1. p. 13.
[c] Cap. 2. p. 7.
[d] Cap. 1. p. 1.
[e] Cap. 1. p. vlt.
[f] Vid. Oeconom l. 2.
[g] Vide 1. Polit c. 11.

λεως, ὁπόση τε ὑπάρχει ἤδη, καὶ πόσην ἐνδέχεται ὑπάρξαι· καὶ ποία τις, ἥ τε ὑπάρχουσά ἐστι, καὶ ἥτις ἐνδέχεται προσγενέσθαι· ἔτι δὲ, πολέμους τίνας, καὶ πῶς πεπολέμηκεν· οὐ μόνον δὲ τῆς οἰκείας πόλεως, ἀλλὰ καὶ τῶν ὁμόρων, ταῦτα ἀναγκαῖον εἰδέναι· 10. Ἢ καὶ πρὸς οὓς ἐπίδοξον πολεμεῖν, ὅπως, πρὸς μὲν τοὺς κρείττους, εἰρήνη ἄγηται· πρὸς δὲ τοὺς ἥττους, ἐπ᾽ αὐτοῖς ᾖ τὸ πολεμεῖν· καὶ τὰς δυνάμεις, πότερον ὅμοιαι, ἢ ἀνόμοιαι· ἔστι γὰρ καὶ ταύτῃ πλεονεκτεῖν, ἢ ἐλαττοῦσθαι· ἀναγκαῖον δὲ καὶ πρὸς ταῦτα, μὴ μόνον τοὺς οἰκείους πολέμους τεθεωρηκέναι, ἀλλὰ καὶ τοὺς τῶν ἄλλων, πῶς ἀναβαίνουσιν· ἀπὸ γὰρ τῶν ὁμοίων τὰ ὅμοια γίγνεσθαι πέφυκεν. 11. Ἔτι δὲ, περὶ φυλακῆς τῆς χώρας μὴ λανθάνειν, πῶς φυλάττεται, ἀλλὰ καὶ τὸ πλῆθος εἰδέναι τῆς φυλακῆς, καὶ τὸ εἶδος, καὶ τοὺς τόπους τῶν φυλακτηρίων· 12. (τοῦτο δ᾽ ἀδύνατον, μὴ ἔμπειρον ὄντα τῆς χώρας) ἵν᾽ εἴτ᾽ ἐλάττων ἡ φυλακὴ, προστεθῇ. καὶ εἴ τις περίεργος, ἀφαιρεθῇ· καὶ τοὺς ἐπιτηδείους τόπους τηρῶσι μᾶλλον. 13. Ἔτι δὲ, περὶ τροφῆς [h], πόση δαπάνη ἱκανὴ τῇ πόλει, καὶ ποία ἥ αὐτοῦ τε γιγνομένη καὶ εἰσαγώγιμος· καὶ τίνων τ᾽ ἐξαγωγῆς δέονται, καὶ τίνων εἰσαγωγῆς [i]· ἵνα πρὸς τούτους καὶ συμβολαὶ καὶ συνθῆκαι γίγνωνται· 14. Πρὸς δύο γὰρ διαφυλάττειν ἀναγκαῖον ἀνεγκλήτους τοὺς πολίτας, πρός τε τοὺς κρείττους, καὶ πρὸς τοὺς εἰς ταῦτα χρησίμους. ¶ 15. Εἰς δ᾽ ἀσφάλειαν, ἅπαντα μὲν ταῦτα ἀναγκαῖον δύνασθαι θεωρεῖν· οὐκ ἐλάχιστον δὲ περὶ νομοθεσίας ἐπαΐειν· ἐν γὰρ τοῖς νόμοις ἐστὶν ἡ σωτηρία

h *Vide 7. Polit. c. 5.*

1 *Coniun.* 2 *Oeconomic.*

tatis; & quanta iam adſit, & quantam contingat poſſe exiſtere; & qualis *ſit ea*, tùm quæ habetur, tùm ſi-quam contigerit *illi* adiungi: [t] Præterea verò, bella quænam, & quomodo geſſerit *ciuitas*: [u] Non ſolùm autem hæc, quæ *ſunt* propriæ ciuitatis, ſed *etiam* quæ finitimarum, neceſſariũ eſt ſcire. 10. [x] Præſertim *verò etiam* aduerſus quos opinio *eſt* bellum *quandoque* geſſum iri; vt cum potentioribus quidẽ, pax cuſtodiatur; cum minoribus verò, in ipſorum *arbitrio* ſit bellare: [y] Et copias *hoſtium futurorum*, vtrum ſimiles ſint, aut diſſimiles: Conſiſtit enim etiam in hac *parte*, vt plus valeamus, aut inferiores ſimus. [z] Neceſſarium verò eſt, etiam ad has *res ſuſcipiendas*, non ſolùm propria bella animaduertiſſe, ſed etiam aliorum, quem euentum habuerint: Ex ſimilibus enim ſimilia naturalitèr procreari ſolent. ¶ 11. [a] Præterea verò, de Cuſtodiâ regionis, non oportet latêre, [1] quomodo cuſtodiatur, ſed & [2] multitudinem ſcire cuſtodiæ; & [3] formam, & [4] loca præſidiorum; 12. [b] (hoc autẽ fieri non poteſt, niſi ab *homine ipſius* regionis perito) vt ſi minor *ſit* cuſtodia, *quàm oportet*, augeatur; & ſi-quæ *ſit* ſuperuacanea, tollatur; & *ciues* loca opportuna maiori *curâ* tueantur. ¶ 13. [c] Præterea verò, de re Cibaria *ſciendum*, [1] quantum alimentum ſit ſatis ciuitati; & [2] quale *ſit*, tùm quod hîc innaſcitur, tùm quod *huc* importatur; & [3] quarum rerum exportatione *noſtri ciues* indigeant, & quarum importatione; vt cum iis, *qui ad has ſunt vtiles*, etiam conuentiones & pactiones fiant. 14. [d] Apud duo enim *hominum genera* cuſtodire neceſſe eſt inculpatos ciues, cùm apud potentiores, tùm apud eos qui in his *rebus importandis vel exportandis ſunt nobis* vtiles. ¶ 15. [e] Atque hæc quidem omnia, incolumitatis causâ neceſſe eſt contemplari poſſe: Non minimũ autem *eſt*, legum ferendarum *rationem* intelligere: In legibus enim conſiſtit

militares ciuitatis propriæ;

t Tùm etiam quæ bella ſtrenuè geſſerit, & quo euentu:

u Nec tantùm res geſtas ſuæ reip. ſed ciuitatum etiam finitimarum.

x *De bello*, quod cum occultis hoſtibus *quandoque futurũ exiſtimatur*, tenendum; Tùm an futurum ſit cum hoſtibus, qui viribus nos ſuperârunt; an qui inferiores fuerunt:

y Tùm an eorum copiæ ſint noſtris ſimiles: pedeſtres, Nauales, &c.

z Nec tantùm ſpectanda ſunt ſuæ reip. bella cum hoſtibus geſta, quem exitum habuerint, &c. ſed aliorum etiam populorum.

a *De Cuſtodia regionũ*, ſeu tuendis finibus, quatuor expendenda ſunt, &c.

b Cognitio autẽ horum non aliunde manat, quàm ex peritiâ regionis vniuerſæ.

c *De re cibariâ*, ſeu Annonâ reip. tenenda ſunt tria &c.

d Videndum, ne ciues tui apud eos offendant, qui vel acceptam iniuriam bello vlciſci, vel res victui neceſſarias negare poſſunt.

e Res quatuor iam dictæ ſartã tectam ciuitatem conſeruant; potiſſimùm verò id facit *legum ferendarum facultas*:

ſalus ciuitatis. 16. [f] Quare neceſſarium *eſt, eum qui de repub. dicit*, ſcire, tùm quot ſint Rerumpub. formæ, [g] tùm qualis proſit cuique, & à quibus vt corrumpantur, naturam habeant, ſiue propria *ſint cuiuſque* ciuitatis, ſiue *ſint ei* contraria. [h] Dico autem à proprijs corrumpi, quia præter optimam Rempub. aliæ omnes tùm *ſi* remittantur, tùm *ſi* intendantur, corrumpuntur; [i] veluti, Democratia, non ſolùm *ſi* remittatur, debilior fit, vt tandem perueniat ad Oligarchiam; ſed etiam *ſi* intendatur nimis: [k] Sicut & naſi aduncitas, atque *ei contraria* ſimitas, non ſolùm ſi remittantur, perueniunt ad medium, *i. naſum rectum*; ſed etiam *è contra*, ſi nimia aduncitas vel ſimitas facta fuerit, ita diſponunt naſum, vt ne naris quidem *vlla* videatur eſſe. 17. [l] Vtile verò *eſt* ad legumlationes, non ſolùm intelligere, quæ Reipublicæ *forma nobis* proſit, cùm ex præteritis contempletur *quiſpiam*; [m] ſed etiam quæ *formæ* ſint apud alias *nationes*, cognoſcere, quales *ſcilicet formæ & leges* qualibus congruant. 18. [n] Quare perſpicuum *eſt*, ad legumlationem quidem, *libros* de regionum peregrinationibus vtiles eſſe, (hinc enim accipere licet gentium leges:) 19. [o] Ad ciuiles verò deliberationes, eorum qui de rebus geſtis ſcribunt, hiſtorias *conducere:* Sed omnia hæc *ad* Ciuilis ſcientiæ, non ad Rhetoricæ munus pertinent. Ac quæ quidèm tenere oportet, de quibus *quis* deliberaturus eſt, tot ſunt *præcipua & maxima*.

τῆς πόλεως· 16. Ὥστ' ἀναγκαῖον εἰδέναι, πόσα τέ ἐστι πολιτειῶν εἴδη, καὶ ποῖα συμφέρει ἑκάστῃ, καὶ ὑπὸ τίνων φθείρεσθαι πέφυκε [k], καὶ οἰκείων τῆς πολιτείας καὶ ἐναντίων· λέγω δὲ τὸ ὑπὸ οἰκείων φθείρεσθαι, ὅτι ἔξω τῆς βελτίστης πολιτείας, αἱ ἄλλαι πᾶσαι καὶ ἀνιέμεναι καὶ ἐπιτεινόμεναι, φθείρονται· οἷον, δημοκρατία, οὐ μόνον ἀνιεμένη, ἀσθενεστέρα γίνεται, ὥστε τέλος ἥξει εἰς ὀλιγαρχίαν, ἀλλὰ καὶ ἐπιτεινομένη σφόδρα· ὥσπερ καὶ ἡ γρυπότης καὶ ἡ σιμότης, οὐ μόνον ἀνιέμενα ἔρχεται εἰς τὸ μέσον, ἀλλὰ καὶ σφόδρα γρυπὰ γινόμενα, ἢ σιμὰ, οὕτω διατίθεται τὴν ῥῖνα, ὥστε μηδὲ μυκτῆρα δοκεῖν εἶναι. 17. Χρήσιμον δὲ πρὸς τὰς νομοθεσίας, τὸ μὴ μόνον ἐπαΐειν, τίς πολιτεία συμφέρει, ἐκ τῶν παρεληλυθότων θεωροῦντι, ἀλλὰ καὶ τὰς παρὰ τοῖς ἄλλοις εἰδέναι, αἱ ποῖαι τοῖς ποίοις ἁρμόττουσιν. 18. Ὥστε δῆλον ὅτι, πρὸς μὲν τὴν νομοθεσίαν αἱ τῆς γῆς περίοδοι χρήσιμοι· ἐντεῦθεν γὰρ λαβεῖν ἐστι τοὺς τῶν ἐθνῶν νόμους· 19. Πρὸς δὲ τὰς πολιτικὰς συμβουλὰς, αἱ τῶν περὶ τὰς πράξεις γραφόντων ἱστορίαι· ἅπαντα δὲ ταῦτα, πολιτικῆς, ἀλλ' οὐ ῥητορικῆς ἔργον ἐστί. περὶ ὧν μὲν οὖν ἔχειν δεῖ τὸν μέλλοντα συμβουλεύειν τὰ μέγιστα, τοσαῦτά ἐστιν.

[f] Ad leges ergo ritè condendas; tenendum erit, tùm quæ ſint *rerump. formæ*;

[g] Tùm quæ ſint *ſingularum cauſæ conſtructrices & corruptrices*; ſiue illæ à proprijs reb⁹ corrumpantur, ſiue à formis contrarijs.

[h] A proprijs ſibiq; aptis rebus corrumpuntur, cùm illæ vel nimis relaxatæ, vel nimis intenſæ pereunt:

[i] Exemplo hoc patet in ſtatu Democratico &c.

[k] Illuſtratur exemplum à ſimilitudine naſi ſimi, & adunci ſeu grypi.

[l] Ad probam legum lationem prodeſt, non modò antiquas res ciuitatis euoluere, cùm beata ciuium vita fuit:

[m] Sed & aliarum gentium ſtatus nouiſſe.

[n] Vnde, Ad leges bonas condendas, libros de terrarum ſitu & moribus conſcriptos conferre, colligitur ex partic. præcedenti.

[o] Omninò autem, ad ciuiles deliberationes, mirificè conducere hiſtoriam, colligitur ex partic. eâdem; itemque ex 8. & 10.

[k] Conius. 5. Polit. c. 1. &c.

CAP. V.

De felicitate, eiuſque partibus.

CAP. V.

Elementa de felicitate, Par. 1. Felicitatis definitiones, Par. 3. Et partes, Par. 4. De Nobilitate, Par. 6. De bona prole, Par. 8. De diuitijs, Par. 11. De bona fama, Par. 13. De honore, Par. 14. De corporis virtutibus, Sanitate, Pulchritudine, Robore, Magnitudine, Certandi facultate, à Par. 16. De bona ſenectute, Par. 21. De amicitia, Par. 23. De bona fortuna, Par 24. De virtutibus moralibus, Par. 26.

ΕΞ ὧν δὲ δεῖ, καὶ περὶ τούτων, καὶ περὶ τῶν ἄλλων προτρέπειν ἢ ἀποτρέπειν, λέγωμεν πάλιν. Σχεδὸν δὲ καὶ ἰδίᾳ ἑκάστῳ, καὶ κοινῇ πᾶσι σκοπός τις ἐστὶν, οὗ στοχαζόμενοι, καὶ αἱροῦνται, καὶ φεύγουσι· καὶ τοῦτό ἐστιν, ὡς ἐν κεφαλαίῳ εἰπεῖν, ἥτ' εὐδαιμονία, καὶ τὰ μόρια αὐτῆς· ὥστε παραδείγματος χάριν λάβωμεν, τί ἐστιν ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, ἡ εὐδαιμονία, καὶ ἐκ τίνων τὰ μόρια ταύτης· 2. Περὶ γὰρ ταύτης καὶ τῶν εἰς ταύτην συντεινόντων, καὶ τῶν ἐναντίων ταύτῃ, αἵ τε προτροπαὶ καὶ αἱ ἀποτροπαὶ πᾶσαί εἰσι· τὰ μὲν γὰρ παρασκευάζοντα ταύτην, ἢ τῶν μορίων τι, ἢ μεῖζον ἀντ' ἐλάττονος ποιοῦντα, δεῖ πράττειν· τὰ δὲ φθείροντα, ἢ ἐμποδίζοντα, ἢ τὰ ἐναντία ποιοῦντα μὴ πράττειν. ¶ 3. Ἔστω δὴ εὐδαιμονία, εὐπραξία μετ' ἀρετῆς· ἢ αὐτάρκεια ζωῆς· ἢ ὁ βίος ὁ μετ' ἀσφαλείας ἥδιστος· ἢ εὐθηνία κτημάτων καὶ σωμάτων, μετὰ δυνάμεως φυλακτικῆς τε καὶ πρακτικῆς τούτων· σχεδὸν γὰρ τούτων ἓν, ἢ πλείω, τὴν εὐδαιμονίαν ὁμολογοῦσιν εἶναι ἅπαντες. ¶ 4. Εἰ δή ἐστιν ἡ εὐδαιμονία τοιοῦτον, ἀνάγκη αὐτῆς εἶναι μέρη, εὐγένειαν, πολυφιλίαν, χρηστοφιλίαν, πλοῦτον, εὐτεκνίαν, πολυτεκνίαν,

[a] EX quibus verò *elementis & formis* oporteat, tùm de his *rebus iam dictis*, tùm de alijs *quibuſcunque* hortari vel dehortari, dicamus rursùs: [b] Ferè autem tum priuatìm cuique, tum communitèr omnibus ſcopus quidam eſt *propoſitus*, quem ſpectantes, & *bona* eligunt, & *mala* fugiunt *in vita homines*; atque hic eſt, vt ſummatìm dicam, tùm fœlicitas, tùm *ea quæ ſunt* partes ipſius: [c] Quare exempli gratiâ ſumamus, quid ſit (vt ſimplicitèr dicam) fœlicitas, & ex quibus particulæ ipſius *conſtent*: 2. [d] Nam ad hanc, & ad ea *quæ* ad hanc referuntur, *comparanda*, & *ad ea quæ* contraria huic *ſunt*, *euitanda*, cùm hortationes tùm dehortationes omnes ſuſcipiuntur: [e] Quæ enim parant *fœlicitatem* hanc, vel particularum aliquam, aut maiorem ex minore efficiunt, *ea* oportet agere; quæ verò *fœlicitatem* corrumpunt, vel impediunt, vel contraria efficiunt, *ea* non *oportebit* agere. ¶ 3. [f] Sit igitur fœlicitas, [1] benè ſe habens actio cum virtute *coniuncta*; vel [2] vita *ſufficientibus bonis & ſuâ ſorte* contenta; vel [3] iucundiſſima viuendi *ratio* cum ſecuritate; vel [4] optima poſſeſſionum & corporum conſtitutio, cum facultate & cuſtodiendi & tractandi hæc *ipſa*: ferè enim ex his vnū, vel plura, fœlicitatem confitentur eſſe omnes. ¶ 4 Si igitur fœlicitas eſt eiuſmodi, neceſſe *eſt* ipſius eſſe [g] partes, [1] nobilitatem, [2] amicorum copiam, bonorum amicitiam, [3] diuitias, [4] bonam prolem, multam prolem, [5] bonam

[a] Promittit elementa & formas, ex quibus hortari vel dehortari licet:

[b] Primùm *quidē elementa illa, quæ conſtant ex fine audientiū, ſc. felicitate*: Singuli (inquit) homines, totæque ciuitates, finem, ſcopumque propoſitum habent, ad quem omnes ſuas actiones referunt; nempe, felicitatem eiuſque partes:

[c] Ergo, & *Quid ſit fœlicitas, & quæ illius partes, tanquam elementa quædam, & definitiones communes*, ſumendum eſt:

[d] Omnes enim hortationes ad hanc, & ad ea quæ huc tendunt, nos vocant; dehortationes reuocant ab ijs, quæ his ſunt contraria, ſc. à miſeriâ eiuſque ſpeciebus:

[e] Explicatio vtriuſque membri.

[f] Primò igitur, *definitiones fœlicitatis vulgatæ*, ſunt quatuor.
1ª, quam ſecutus eſt Theophraſtus;
2ª, quam Stoici;
3ª, quam Epicurei;
4ª, Vulgaris.

[g] Deinde, *partes ſeu ſpecies fœlicitatis, decem* ferè numerātur:

[h] Confirmatur enumeratio, *partim à* definitione fœlicitatis ſecundâ. Maximè enim illa vita contenta eſt, quę ornatur Tùm *internis bonis*, qualia ſunt, & ea quę animi, & ea quę corporis;

[i] Tùm *externis* &c.

[k] *Partim etiam à* definit. fœlicit. 3ª: quia, vt vita ſecura ſit, efficiunt opes ciuiliſq; potẽtia necnon fortunæ benignitas.

[l] Definitiones ergo ſingular. partium enumerat. ſequuntur.

[m] 10. *Nobilitas* vna, eſt *publica*, ſeu totius gentis; eſtq; cùm *natio* vel *à populo antiquo* originem habuit;

[n] Vel *ab authoribus primis* illuſtribus, & à maioribus ſubſecutis, qui ob præclaras res commendati fuerunt.

[o] Altera nobilitas, eſt *priuata vnius proſapiæ*; cui claritas acquiritur: tùm ſi in ea ſtirpe extiterunt viri, aut fœminæ illuſtres &c.

[p] Tùm, ſi (quæ conditio quoque publicę nobilitatis fuit) authores primi illius ſtirpis, clari fuerint;

[q] Et maiores poſteà ſubſecuti, ob præclaras res ſuas, celebrati ſint.

[r] *Bona & multa proles*, vna eſt *publica totius ciuitatis*; quippe cui multa ſit iuuentus & bona;

[ſ] Siue è *corporis bonis* laudata:

[t] Siue *ex animi dotibus*.

[u] Altera *priuata eſt vnius familiæ*; in quâ liberi multi ſunt & boni;

Siue mares, ſeu fœminæ.

[5] bonam ſenectutem; præterea, [6] corporis virtutes; velut ſanitatem, pulchritudinem, robur, magnitudinem, facultatem certandi *gymnicam*; [7] gloriam, [8] honorem, [9] proſperitatem; [10] virtutem, præſertim *haſce* partes ipſius, prudentiam, fortitudinem, tẽperantiam, iuſtitiam: 5. [h] Sic enim *ſuâ ſorte & ſufficientibus bonis* maximè contentus erit *homo*, ſi adſint ipſi tùm interna, tũ externa bona: Nulla enim ſunt alia præter hæc *duo bonorum genera:* Bona autem in ipſo quidem, *ſeu interna, ſunt* cùm animi, tum corporis bona; [i] extra autem *ſeu externa*, nobilitas, & amici, & pecuniæ, & honor; [k] præterea verò, congruere arbitramur, vt facultates *ſeu bellicæ vires* adſint, & fortuna: Sic enim maximè ſecura *ipſius* vita eſſe poterit. ¶ 6. [l] Sumamus igitur eodẽ modo, etiam horũ vnumquodque quid ſit: [m] Ac Nobilitas quidem, genti & ciuitati *communis*, eſt *illa*, ſi *populi* indigenæ vel antiqui fuerint, [n] & ſi *eorum* duces primi illuſtres, & multi illuſtres nati ſint ex ipſis, in ijs *rebus*, quę ſub æmulationẽ *cadunt*: 7. [o] Priuatìm verò *in vna familia*, nobilitas *eſt ea*, quæ *vel* à viris *ſolis eſt*, vel à fœminis, & legitima origo ab vtriſque; [p] *in eâque*, ſicut in ciuitate, *requiritur* tùm vt primi *authores* præclari *fuerint*, vel ob virtutem, vel diuitias, vel aliam aliquam *earum rerum*, quæ honorantur; [q] tùm vt multi *ſint* illuſtres ex *eodem* genere *oriundi* & viri & mulieres, & iuuenes & ſenes. ¶ 8. [r] Bona proles verò & multa proles, non *ſunt* cognitu obſcura: Eſt autem, in Repub. quidem, bona proles, ſi iuuentus ſit multa & bona: [ſ] Bona verò, ex virtute corporis, velut magnitudine, pulchritudine, robore, facultate certandi: [t] *Quod ad* animam *attinet*, temperantia, & fortitudo, iuuenis *ſunt* virtutes. 9. [u] In priuatis autem *familijs*, bona proles & multa proles *eſt*, ſi proprij liberi multi & huiuſmodi ſint, tùm fœminæ tùm mares: Fœminarum verò virtus, *eſt*, ſi

εὐγήρειαν· ἔτι, τὰς τοῦ σώματος ἀρετάς, οἷον ὑγίειαν, κάλλος, ἰσχύν, μέγεθος, δύναμιν ἀγωνιστικήν· δόξαν, τιμήν, εὐτυχίαν· ἀρετήν, ἢ καὶ τὰ μέρη αὐτῆς, φρόνησιν, ἀνδρίαν, δικαιοσύνην, σωφροσύνην· 5. Οὕτω γὰρ ἂν αὐταρκέστατος εἴη, εἰ ὑπάρχει αὐτῷ τά τ' ἐν αὐτῷ, καὶ τὰ ἐκτὸς ἀγαθά· οὐ γάρ ἐστιν ἄλλα παρὰ ταῦτα. ἔστι δέ, ἐν αὐτῷ μέν, τὰ περὶ ψυχήν, καὶ τὰ ἐν σώματι· ἔξω δέ, εὐγένεια, καὶ φίλοι, καὶ χρήματα, καὶ τιμή· ἔτι δὲ προσήκειν οἰόμεθα, δυνάμεις ὑπάρχειν καὶ τύχην· οὕτω γὰρ ἂν ἀσφαλέστατος βίος εἴη. ¶ 6. Λάβωμεν τοίνυν ὁμοίως καὶ τούτων ἕκαστον τί ἐστιν. εὐγένεια μὲν οὖν ἐστίν, ἔθνει μὲν καὶ πόλει, τὸ αὐτόχθονας ἢ ἀρχαίους εἶναι, καὶ ἡγεμόνας τοὺς πρώτους ἐπιφανεῖς, καὶ πολλοὺς ἐπιφανεῖς γεγονέναι ἐξ αὐτῶν ἐπὶ τοῖς ζηλουμένοις· 7. Ἰδίᾳ δέ, εὐγένεια, ἡ ἀπ' ἀνδρῶν, ἢ ἀπὸ γυναικῶν, καὶ γνησιότης ἀπ' ἀμφοῖν, καὶ ὥσπερ ἐπὶ πόλεως, τούς τε πρώτους γνωρίμους, ἢ ἐπ' ἀρετῇ, ἢ πλούτῳ, ἢ ἄλλῳ τῳ τῶν τιμωμένων, καὶ πολλοὺς ἐπιφανεῖς ἐκ τοῦ γένους καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας, καὶ νέους καὶ πρεσβυτέρους· ¶ 8. Εὐτεκνία δὲ καὶ πολυτεκνία, οὐκ ἄδηλα· ἔστι δέ, τῷ κοινῷ μέν, εὐτεκνία, νεότης ἂν ᾖ πολλὴ καὶ ἀγαθή· ἀγαθὴ δέ, κατ' ἀρετὴν σώματος, οἷον μέγεθος, κάλλος, ἰσχύν, δύναμιν ἀγωνιστικήν· ψυχῆς δέ, σωφροσύνη, καὶ ἀνδρία, νέου ἀρεταί· 9. Ἰδίᾳ δέ, εὐτεκνία καὶ πολυτεκνία, τὸ τὰ ἴδια τέκνα πολλὰ καὶ τοιαῦτα εἶναι, καὶ θήλεα καὶ ἄρρενα· θηλειῶν δὲ ἀρετή, σώματος

σώματος μὲν, κάλλος, καὶ μέγεθος· ψυχῆς δὲ, σωφροσύνη, καὶ φιλεργία ἄνευ ἀνελευθερείας· 10. ὁμοίως δὲ καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ, καὶ κατ' ἄνδρας καὶ κατὰ γυναῖκας, δεῖ ζητεῖν, ἕκαστον ὑπάρχειν τῶν τοιούτων· ὅσοις γὰρ τὰ κατὰ γυναῖκας φαῦλα, ὥσπερ Λακεδαιμονίοις, σχεδὸν κατὰ τὸ ἥμισυ οὐκ εὐδαιμονοῦσι. ¶ 11. Πλούτου δὲ μέρη, νομίσματα, πλῆθος γῆς, χωρίων κτῆσις· ἔτι δὲ, ἐπίπλων κτῆσις, καὶ βοσκημάτων, καὶ ἀνδραπίδων, πλήθει, καὶ μεγέθει, καὶ κάλλει διαφερόντων· 12. ταῦτα δὲ πάντα, καὶ ἀσφαλῆ, καὶ ἐλευθέρια, καὶ χρήσιμα· ἔστι δὲ, χρήσιμα μὲν μᾶλλον, τὰ κάρπιμα· ἐλευθέρια δὲ, τὰ πρὸς ἀπόλαυσιν· κάρπιμα δὲ λέγω, ἀφ' ὧν αἱ πρόσοδοι· ἀπολαυστικὰ δὲ, ἀφ' ὧν μηδὲν παρὰ τὴν χρῆσιν γίγνεται, ὅ, τι καὶ ἄξιον. ὅρος δὲ, ἀσφαλείας μὲν, τὸ ἐνταῦθα καὶ οὕτω κεκτῆσθαι, ὥστ' ἐπ' αὐτῷ εἶναι τὴν χρῆσιν· τοῦ δὲ οἰκεῖον εἶναι, ἢ μὴ, ὅταν ἐφ' αὐτῷ ᾖ ἀπαλλοτριῶσαι· λέγω δὲ ἀπαλλοτρίωσιν, δόσιν καὶ πρᾶσιν. ὅλως δὲ, τὸ πλουτεῖν ἐστὶν ἐν τῷ χρῆσθαι μᾶλλον, ἢ ἐν τῷ κεκτῆσθαι· καὶ γὰρ ἡ ἐνέργειά ἐστι τῶν τοιούτων, καὶ ἡ χρῆσις, πλοῦτος. ¶ 13. Εὐδοξία δ' ἐστὶ, τὸ ὑπὸ πάντων σπουδαῖον ὑπολαμβάνεσθαι, ἢ τοιοῦτόν τι ἔχειν οὗ πάντες ἐφίενται, ἢ οἱ πολλοὶ, ἢ οἱ ἀγαθοὶ, ἢ οἱ φρόνιμοι. ¶ 14. Τιμὴ δὲ, ἐστὶ μὲν σημεῖον εὐεργετικῆς δόξης· τιμῶνται δὲ, δικαίως μὲν καὶ μάλιστα οἱ εὐεργετηκότες· οὐ μὴν ἀλλὰ τιμᾶται καὶ ὁ δυνάμενος εὐεργετεῖν· εὐεργεσία δὲ, ἢ εἰς σωτηρίαν, καὶ ὅσα αἴτια τοῦ εἶναι, ἢ εἰς πλοῦτον, ἢ εἰς τι τῶν ἄλλων ἀγαθῶν,

ſpectetur corpus,pulchritudo & magnitudo ; ſi animus, temperantia, & ſtudiũ operis ſine ſordibus. 10. [x] Oportet autẽ,tùm priuatìm,tùm publicè, & in viris paritèr, & in fœminis, quærere,vt vnumquodq; inſit ex iſtis: Quibuſcumq; enim *ciuitatibus vel familijs*, fœminæ vitioſæ *fuerint*, vt Lacedemonijs;ex dimidio ferè non ſunt *illæ* fœlices. ¶ 11. [y] Diuitiarum partes,*ſunt* nummi, terrarũ amplitudo, prædiorum poſſeſſio : [z] præterea verò, ſupellectilium poſſeſſio, & pecudum, & mancipiorum,*quæ* multitudine, & magnitudine, & pulchritudine excellant. 12. [a] Hæc autem omnia, & ſecura, & liberalia, & vtilia *eſſe oportet:* [1] ſunt autem, vtilia quidem magis, *ea* quæ fructuoſa ; [2] at liberalia, quæ in fruendo *ſunt poſita:* Fructuoſa dico, è quibus *ſunt pecuniarij* prouentus : In fruendo *poſita* verò, à quibus nihil præter vſum oritur,quod etiam æſtimandum *ſit :* [3] Definitio autem, ſecuritatis quidem, *eſt vt* in illis locis & eo modo *quis* poſſederit, vt *ipſorum* vſus in ipſius *poteſtate* ſit *poſitus:* [4] Proprietatis verò, vel contrà, quando in ſua poteſtate fuerit *ſua bona* alienare,*vel ſecùs:*Voco alienationem, donationem & venditionem. [b] Omninò , diuitem eſſe conſiſtit *in eo* vt vtatur magis, quàm *in eo* vt poſſederit : Nam huiuſmodi *bonorum* actus *ſeu occupatio*, & vſus ſunt, diuitiæ. ¶ 13. [c] Bona verò exiſtimatio, eſt *cùm quis* ab omnibus virtute præditus exiſtimetur, vel *cùm* aliquid eiuſmodi habeat quod omnes appetunt, aut multi, aut boni, aut prudentes *viri*. ¶ 14. [d] Honor,eſt quidem *bonæ* exiſtimationis *illius* indicium, quâ *quis* ad benefaciendum propenſus *eſt* : * Honorantur autem, * iuſtè quidem & maximè illi *qui iam* benefecerint: [e] Verumtamen honoratur etiam qui poteſt benefacere : [f] Beneficium verò, *eſt quod* aut ad ſalutem *eſt*,& quæcumque *ſunt* cauſæ cur ſimus, aut ad diuitias, aut ad aliquod ex alijs bonis, quorum

[x] Omninò ad ſobolem fœlicem & bonam (ſiue priuatã, ſeu publicam) requiritur, vt tàm fœminis, quàm maribus, præfatæ conditiones inſint.

[y] *Diuitiarũ 1. partes*, aliæ patrimonium ſeu hæreditatem efficiunt:

[z] Aliæ ſunt ornamenta quædã rei familiaris.

[a] Deinde conditiones quatuor ſunt, quib[9] placere illę poſſunt,

1[a], Vt ſint *vtiles*; quæ & fructuoſæ:

2[a], Vt *liberales*, ſeu libero homine dignæ ; quæ & animi cauſâ poſſidentur:

3[a], Vt *ſecuræ* & firmæ ; quæ omni periculo & lite vacuæ:

4[a],Vt *propriæ*: Proprietas autem eſt quiddam ad ſecuritatem pertinens.

[b] Omninò diues definitur is, qui in vſu potiùs, quàm in poſſeſſione horum bonorum, diues eſt.

[c] *Bona alicuius exiſtimatio* ex alterius opinione orta, ſeu gloria, quid :

[d] *Honor* [1] *quid:* &

* Qui honorantur , ac quam ob cauſam : ſc.

* Vel ob beneficia collata ; ex ijs enim tanquam ex fonte, oritur honor:

[e] Vel ob facultatem, & ſpem conferendi.

[f] Beneficia qualia ſint ea, quæ honore dignantur.

quorum non facilis *eſt* poſſeſſio; *idq;* vel omninò, vel hoc loco, vel certo tempore: Multi enim ob *illa, quæ* parua exiſtimantur, honorẽ conſequuntur; ſed *beneficij dandi* modi & occaſiones, *iſtius honoris ſunt* cauſæ. 15. [g] Partes autem Honoris, *ſunt* ſacrificia, monumenta in metris, & ſine metris, præmia, agri conſecrati, primi conſeſſus, ſepulchra, ſtatuæ, nutrimenta publica; [h] *Item* barbarici *honores*, velut *genibus flexis* adorationes, & *de vi ∂* ceſſiones *cum ſtupore quodam factæ*; *Item* dona, quæ apud ſingulos *populos* honorifica *ſunt*: [i] Etenim donum, eſt poſſeſſionis donatio, & honoris ſignum: * Quamobrem etiam ſtudioſi diuitiarum, & ſtudioſi honoris, ipſa *dona* expetunt: *Dona* enim, *in ſe* vtraque habent *ea*, quæ *vtrique* requirunt: Etenim *in illis* poſſeſſio eſt, quam appetunt ſtudioſi pecuniæ; & honorem *illa* habent, quem ſtudioſi honoris *deſyderant.* ¶ 16. [k] Corporis virtus, *eſt* [1] ſanitas: Hæc autem ità *accipienda eſt*, vt qui corporum habent vſum, ſint morbi expertes: Multi enim ſani ſunt, vt Herodicus dicitur; quos nemo *propter* ſanitatem fœlices *eſſe* prædicauerit, quòd *quò infirmam valetudinẽ tueantur*, abſtineant ab omnibus *officijs rebuſque* humanis, aut maximâ *earum* parte. 17. [a] Pulchritudo, diuerſa eſt in vnaquâque ætate: Ac iuuenis quidem pulchritudo, *eſt, vt* ad labores *ſuſtinendos* factum habeat corpus, *nempe* & ad curſum, & ad *actiones* violentas [l] *interim* vt iucundus *ipſe* ſit viſu ad voluptatem: Quamobrem quinquertiones, pulcherrimi *ſunt*, quòd ad vim & ad velocitatem ſimul, nati ſunt: [m] Eius au ẽ qui ætate viget, *forma eſt*, vt ad labores quidem bellicos *corpore factus ſit*, * *aſpectu* verò iucundus videatur cum terrore *quodã*. [n] At ſenis, vt ad labores quidem neceſſarios *ſatis* idoneum *habeat corpus*, [o] moleſtiâ verò *ſpectantibus non exhibeat*; quòd nihil habeat *eorum*

ὧν μὴ ῥᾳδία ἡ κτῆσις· ἢ ὅλως, ἢ ἐνταῦθα, ἢ ποτέ· πολλοὶ γὰρ διὰ μικρὰ δοκοῦντα, τιμῆς τυγχάνουσιν· ἀλλ' οἱ τρόποι καὶ οἱ καιροὶ αἴτιοι· 15. μέρη δὲ τιμῆς, θυσίαι, μνῆμαι ἐν μέτροις καὶ ἄνευ μέτρων, γέρα, τεμένη, προεδρίαι, τάφοι, εἰκόνες, τροφαὶ δημόσιαι· τὰ βαρβαρικά, οἷον προσκυνήσεις καὶ ἐκστάσεις· δῶρα τὰ παρ' ἑκάστοις τίμια· καὶ γὰρ τὸ δῶρον, ἐστὶ κτήματος δόσις, καὶ τιμῆς σημεῖον· διὸ καὶ οἱ φιλοχρήματοι, καὶ οἱ φιλότιμοι ἐφίενται αὐτῶν· ἀμφοτέροις γὰρ ἔχει, ὧν δέονται· καὶ γὰρ κτῆμά ἐστιν, οὗ ἐφίενται οἱ φιλοχρήματοι· καὶ τιμὴν ἔχει, οὗ οἱ φιλότιμοι. ¶ 16. Σώματος δὲ ἀρετή, ὑγίεια· αὕτη δὲ οὕτως, ὥστε ἀνόσοις εἶναι χρωμένοις τοῖς σώμασι· πολλοὶ γὰρ ὑγιαίνουσιν, ὥσπερ Ἡρόδικος λέγεται· οὓς οὐδεὶς ἂν εὐδαιμονίσειε τῆς ὑγιείας, διὰ τὸ πάντων ἀπέχεσθαι τῶν ἀνθρωπίνων, ἢ τῶν πλείστων· 17. κάλλος δέ, ἕτερον καθ' ἑκάστην ἡλικίαν ἐστί. νέου μὲν οὖν κάλλος, τὸ πρὸς τοὺς πόνους χρήσιμον ἔχειν τὸ σῶμα, τούς τε πρὸς δρόμον, καὶ πρὸς βίαν, ἡδὺν ὄντα ἰδεῖν πρὸς ἀπόλαυσιν· διὸ οἱ πένταθλοι, κάλλιστοι, ὅτι πρὸς βίαν, καὶ πρὸς τάχος ἅμα πεφύκασιν· ἀκμάζοντος δέ, πρὸς μὲν πόνους τοὺς πολεμικούς, ἡδὺν δὲ εἶναι δοκεῖν μετὰ φοβερότητος· γέροντος δέ, πρὸς μὲν πόνους τοὺς ἀναγκαίους ἱκανόν, ἄλυπον δέ, διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν ὧν τὸ γῆρας λωβᾶται·

[g] 2, *Partes honoris* complures; quæ *partim ad Deos, vel heroas* pertinent;

[h] *Partim ad homines.*

[i] Donum apud omnes magni æſtimatur; quia non modò eſt rei familiaris auctio, ſed & honoris etiam nota:

* Vnde non modò auari, ſed & ambitioſi, munerum auidi ſunt.

[k] *Corporis virtutes* quinque: 1 [a], *Sanitas*; in quâ duo requiruntur; primum, vt morbo quis careat; ſecundum, vt corporis muneribus fungi poſſit ità, vt magna pars hominum ſolet.

2 [a], *Pulchritudo*; eaq; Alia *Iuuenum* (qui ſunt vſque ad annos 30) in qua vnum eſt, vt corpus ad labores gymnicos ſit accõmodatum & validum;

[l] Alterum, eſt εὐμορφία, venuſtas:

[m] Alia *vigentis ætatis* (quæ eſt corporis ab annis 30. ad 35; animi ad 49.) in qua vnum eſt, vt corpus ſit ad labores militares accommodatum;

* Alterũ, eſt formæ dignitas:

[n] Alia *Senum*; in qua vnũ eſt, vt corpus ſit ad labores, ſi qui inciderint, tolerandos, non ineptum;

[o] Alterum, vt ne moleſti ſint ijs, qui vident.

λωβᾶται· 18. ἰσχὺς δὲ, ἐστὶ μὲν δύναμις τοῦ κινεῖν ἕτερον, ὡς βούλεται· ἀνάγκη δὲ κινεῖν ἕτερον, ἢ ἕλκοντα[a], ἢ ὠθοῦντα, ἢ αἴροντα, ἢ πιέζοντα, ἢ συνθλίβοντα· ὥστε ὁ ἰσχυρὸς, ἢ πᾶσιν, ἢ τούτων τισὶν ἐστὶν ἰσχυρός· 19. μεγέθους δὲ ἀρετὴ, τὸ ὑπερέχειν κατὰ τὸ μῆκος, καὶ βάθος, καὶ πλάτος τῶν πολλῶν, τοσούτῳ μείζονι, ὥστε μὴ βραδυτέρας ποιεῖν τὰς κινήσεις διὰ τὴν ὑπερβολήν. 20. ἀγωνιστικὴ δὲ τοῦ σώματος ἀρετὴ σύγκειται ἐκ μεγέθους, καὶ ἰσχύος, καὶ τάχους· καὶ γὰρ ὁ ταχὺς, ἰσχυρός ἐστιν· ὁ γὰρ δυνάμενος τὰ σκέλη ῥιπτεῖν πως, καὶ κινεῖν ταχὺ, καὶ πόρρω, δρομικός· ὁ δὲ θλίβειν, καὶ κατέχειν, παλαιστικός· ὁ δὲ ὦσαι τῇ πληγῇ, πυκτικός· ὁ δ᾽ ἀμφοτέροις τούτοις, παγκρατιαστικός· ὁ δὲ πᾶσι, πένταθλος. ¶ 21. Εὐγηρία δὲ, ἐστὶ βραδυτὴς γήρως μετ᾽ ἀλυπίας· οὔτε γὰρ εἰ ταχὺ γηράσκει, εὔγηρως· οὔτ᾽ εἰ μόλις μὲν, λυπηρῶς δέ· ἔστι δὲ καὶ ἐκ τῶν τοῦ σώματος ἀρετῶν, καὶ τύχης· μὴ ἄνοσος γὰρ ἂν, μηδὲ ἰσχυρὸς, οὐκ ἔσται ἀπαθὴς, οὐδ᾽ ἄλυπος καὶ πολυχρόνιος· οὔτ᾽ ἄνευ τύχης διαμείνειεν ἄν. 22. ἔστι δέ τις καὶ χωρὶς ἰσχύος καὶ ὑγιείας, ἄλλη δύναμις μακροβιότητος· πολλοὶ γὰρ ἄνευ τῶν τοῦ σώματος ἀρετῶν, μακρόβιοί εἰσιν. ἀλλ᾽ οὐδὲν ἡ ἀκριβολογία χρήσιμος ἡ περὶ τούτων εἰς τὰ νῦν. ¶ 23. Πολυφιλία δὲ καὶ χρηστοφιλία οὐκ ἄδηλα, τοῦ φίλου ὡρισμένου, ὅτι ἐστὶν ὁ τοιοῦτος φίλος, ὅστις ἃ οἴεται ἀγαθὰ εἶναι ἐκείνῳ, πρακτικός ἐστιν αὐτῶν δι᾽ ἐκεῖνον. ᾧ δὴ πολλοὶ τοιοῦτοι, πολύφιλος· ᾧ δὲ καὶ ἐπιεικεῖς

[a] Contin. 7. Phyſic. cap. 3.

quibus ſenectus ſordeſcit. 18. [3],Robur, eſt facultas mouendi alterum, vt velit *is qui mouet* : Neceſſe autem *eſt* mouere alterum, vel *ad ſe* trahendo, vel pellendo, vel tollendo, vel deprimendo, vel collidendo : ita vt robuſtus, vel omnibus, vel horum aliquibus robuſtus ſit. 19. [4], Magnitudinis virtus, *eſt* ſuperare proceritate, vel craſſitudine, vel latitudine multos, tantò *quidem* maiore, * vt ne tardiores *corporis* efficiat motiones propter *illam magnitudinis* exuperantiam. 20. [5] Certandi virtus corporis componitur ex magnitudine, & robore, atque velocitate (etenim velox, robuſtus eſt :) [p] Nā qui poteſt crura proijcere quodammodò, & mouere velocitèr, & longè, curſor *eſt* : [q] Qui verò *aduerſarium* ſtringere, & retinere, luctator : [r] At qui pellere plaga, pugil: [ſ] Qui autem vtriſque his *ſtringendo & pellendo, valet*, pancratiaſticus : [t] Verùm qui omnibus *his tribus pollet*, quinquertio. ¶ 21. [u] Bona ſenectus, eſt [1] tarditas ſenectutis [2] abſq; moleſtia: Neq; enim ſi *homo* velocitèr ſeneſcat, bonam ſenectutem *habet*, neq; ſi vix quidem *& ſerò*, cum moleſtijs tamen: [x] Conſtat autem *ſenectus bona* tàm ex corporis virtutibus, quàm *ex bonis* fortunæ: Nam *ſenex qui* neque ſanus eſt, neq; robuſtus, nec erit *malorū* affectuū expers, nec indolens *alijs*, & longæuus : [y] Neque *verò* ſine fortunæ *bono in vita longiùs* perdurare poterit. 22. [z] Eſt verò quædam etiam ſine robore & ſanitate, alia facultas diù viuendi : multi enim abſq; corporis virtutibus, diù viuunt : Verùm exquiſita horum tractatio non *eſt* vtilis ad ea, *de quibus* nunc *diſputamus*. ¶ 23. [a] Amicorū copia & bonorum amicitia non *ſunt* incerta, Amici definitione *allata*; ſiquidē huiuſcemodi eſt amicus, quicunque quæ putat bona eſſe illi *quem amat*, ſtudioſè ipſa facit propter illū. Cui itaq; multi *ſunt* huiuſmodi *homines*, *is* multos amicos habet; cui verò etiam boni viri *ſunt tales*, *is* bonos amicos

3ª, *Robur*.

4ª, *Magnitudo*; in quā requiritur, Tùm exuperantia ſecundùm omnes dimenſiones;

* Tùm vt ne propter hanc exuperantiam, muuera corporis impediantur.

5ª, *Certandi virtus*; quæ conſtat ex 2 ſuperiorib. ſc. 4ª, magnitudine, & 3ª, Robore; & inſuper ex celeritate. quæ eſt roboris quædam ſpecies:

[p] *Curſor* enim, eſt qui celeritate valet;

[q] *Luctator*, qui magnitudine;

[r] *Pugil* ſeu Palæſtrites, qui robore;

[ſ] *Pancratiaſtes*, qui robore & magnitudine;

[t] *Pentathlus*, qui celeritate, magnitudine, & robore.

[u] *Bona ſenectus*; quæ [1]. vt ſerò accedat, oportet; [2]. nec ſecum ferat incommoda illa, quæ moleſtiam ſpectantibus faceſſant:

[x] *Propriè*, illa conſtat & perficitur, Tùm ex virtutibus corporis; ſc. ſanitate, & robore;

[y] Tùm ex fortunæ bono.

[z] *Minùs propriè*, quò tolerabilis fiat, ſuſtentatur ope exercitiorum, & medicinæ quotidianæ, &c.

[a] *Amicitia bonorum & multorum*, quid ſit, facilè colligitur ex definitione Amici.

[b] *Proſperitas ſeu fortuna bona,* definitur cumulus eorum bonorum, quæ à fortuna proueniunt:

[c] Fortuna autem [1] *potiſſimùm, eſt cauſa eorum bonorũ,* quorũ Alia *ab arte* efficiuntur;
* Alia verò *à natura*:

[d] Et vniuersìm, eorum, *ob quæ excitatur inuidia*: Hâc enim regulâ, fortunæ bona à reliquis differunt.

[e] [2] *Eſt etiam eorum bonorum cauſa,* quorum certa ratio adferri non poteſt, & quæ pœnè abſurda ſunt.

[f] *Virtus animi,* ſiue Moralis ſit, ſiue Intellectualis, definietur infrà, cap. 9.

[g] Epilogus de Auditorũ fine, i. fœlicitate eiuſque partibus; quas etiam ſpectare debet is, qui eos ad agendum quidpiam impellit, &c.

amicos habere *dicitur*. ¶ 24. [b] Proſperitas *vitæ*, eſt *in ijs* bonis, quorum *ipſa* fortuna *eſt* author, *vt* hæc *nobis* eueniant, & adſint, vel omnia, vel plurima, vel maxima. [c] Cauſa autem eſt fortuna, nonnullorum quidem *bonorum*, quorũ & artes *ſunt cauſæ*; * multorum verò etiam non artificioſorũ; veluti quorumcunq; natura *eſt autor*: (contingit verò etiam vt *hæc* præter naturam *aliquando* ſint:) Nam ſanitatis quidem, ars *eſt* cauſa; at pulchritudinis & magnitudinis, natura: [d] Omninò, eiuſmodi bona ſunt à fortuna, ob quæ excitatur inuidia. 25. [e] Cauſa verò etiam eſt fortuna *eorum* bonorum, *quæ ſunt* præter rationem; velut, *ſi* alij deformes *ſunt* fratres, hic autem pulcher; aut alij non viderunt theſaurũ, hic autem inuênit; aut ſi *eum* qui propè erat, attigit telũ, hunc autem, non; aut ſi *quis* ſolus *aliquò* non iuit, *cùm aliàs eò* ſemper ire *conſueuiſſet*, hi verò qui ſemel *eò* ſunt profecti, perîerũt: Omnia enim eiuſmodi, boni fortunæ *euentus* videntur eſſe. ¶ 26. [f] De virtute autem, quoniam maximè proprius *dicendi* locus *eſt* in laudationibus *& genere Demonſtratiuo*, cùm de laudatione conficiemus ſermonem, tunc *erit* definiendũ. [g] Ac in quæ quidẽ oportet intueri *eos* qui hortantur, tanquã futura, *vt parentur*, aut præſentia, *vt conſeruentur*; & in quæ *eos*, qui dehortantur, manifeſtum *eſt*: *Illa* enim his ſunt contraria.

ἄνδρες, χρηστόφιλος. ¶ 24. Εὐτυχία δέ ἐστιν, ὧν ἡ τύχη ἀγαθῶν αἰτία, ταῦτα γίγνεσθαι καὶ ὑπάρχειν, ἢ πάντα, ἢ τὰ πλεῖστα, ἢ τὰ μέγιστα. αἰτία δέ ἐστιν ἡ τύχη, ἐνίων μὲν, ὧν καὶ αἱ τέχναι· πολλῶν δὲ καὶ ἀτέχνων, οἷον ὅσων ἡ φύσις· ἐνδέχεται δὲ καὶ παρὰ φύσιν εἶναι· ὑγιείας μὲν γὰρ, τέχνη αἰτία· κάλλους δὲ καὶ μεγέθους, φύσις. ὅλως δὲ, τὰ τοιαῦτα τῶν ἀγαθῶν ἐστὶν ἀπὸ τύχης, ἐφ' οἷς ἐστὶν ὁ φθόνος· 25. ἔστι δὲ καὶ τῶν παρὰ λόγον ἀγαθῶν αἰτία τύχη, οἷον εἰ οἱ ἄλλοι αἰσχροὶ ἀδελφοί· ὁ δὲ, καλός. ἢ οἱ ἄλλοι μὲν εἶδον τὸν θησαυρὸν, ὁ δ' εὗρεν· ἢ εἰ τοῦ πλησίον ἔτυχε τὸ βέλος· τούτου δὲ, μή. ἢ εἰ μὴ ἦλθε μόνος ἀεὶ φοιτῶν, οἱ δὲ, ἅπαξ ἐλθόντες διεφθάρησαν· πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα, εὐτυχήματα δοκεῖ εἶναι. ¶ 26. Περὶ δὲ ἀρετῆς, ἐπείπερ οἰκειότατος ὁ περὶ τοὺς ἐπαίνους τόπος, ὅταν περὶ ἐπαίνου ποιώμεθα τὸν λόγον, τότε διοριστέον. ὧν μὲν οὖν δεῖ στοχάζεσθαι προτρέποντας, ὡς ἐσομένων, ἢ ὑπαρχόντων, καὶ ὧν ἀποτρέποντας, φανερόν· τὰ γὰρ ἐναντία τούτων ἐστίν.

Formæ de bonis confeſſis & controuerſis.

Cap. VI.

Elementa de bono, ſunt definitiones boni, à Par. 2. Et vtilis Par. 3. Vndè colliguntur Propoſitiones, ſeu formæ duplices; aliæ de bonis confeſſis, à Par. 6. Aliæ de bonis controuerſis, à Par. 17.

[a] Cùm delib. ſcopus ſit vtile & pernicioſum, ex c. 3. p. 11.
* Ij autem qui audiunt, conſilium capiunt de medijs, quæ cùm ad ipſorum fines referan-

[a] QVoniam autem propoſitus eſt deliberanti ſcopus, *id quod* Vtile *eſt*: * conſultant autẽ *auditores* non de fine, ſed de ijs *rebus*, quę ad

Ἐπεὶ δὲ πρόκειται τῷ συμβουλεύοντι σκοπὸς, τὸ συμφέρον· βουλεύονται δὲ, οὐ περὶ τοῦ τέλους, ἀλλὰ περὶ τῶν πρὸς τὸ τέλος·

a Coniun. 3. Ethic. cap. 5.

τέλος [a] · ταῦτα δ᾽ ἐστὶ τὰ συμφέροντα κατὰ τὰς πράξεις · τὸ δὲ συμφέρον, ἀγαθόν · ληπτέον ἂν εἴη στοιχεῖα περὶ ἀγαθοῦ καὶ συμφέροντος ἁπλῶς · ¶ 2. Ἔστω δὴ ἀγαθὸν, ὃ ἂν αὐτὸ ἑαυτοῦ ἕνεκα ᾖ αἱρετόν · καὶ οὗ ἕνεκα ἄλλο αἱρούμεθα · καὶ οὗ ἐφίεται πάντα, ἢ πάντα τὰ αἴσθησιν ἔχοντα ἢ νοῦν, ἢ εἰ λάβοι νοῦν · καὶ ὅσα ὁ νοῦς ἂν ἑκάστῳ ἀποδοίη · καὶ ὅσα ὁ περὶ ἕκαστον νοῦς ἀποδίδωσιν ἑκάστῳ, τοῦτό ἐστιν ἑκάστῳ ἀγαθόν · καὶ οὗ παρόντος, εὖ διάκειται καὶ αὐτάρκως ἔχει · καὶ τὸ αὔταρκες · ¶ 3. Καὶ τὸ ποιητικὸν, ἢ φυλακτικὸν τῶν τοιούτων · καὶ ᾧ ἀκολουθεῖ τὰ τοιαῦτα · καὶ τὰ κωλυτικὰ τῶν ἐναντίων, καὶ τὰ φθαρτικά · 4. ἀκολουθεῖ δὲ διχῶς [b] · ἢ γὰρ ἅμα, ἢ ὕστερον · οἷον, τῷ μὲν μανθάνειν τὸ ἐπίστασθαι, ὕστερον · τῷ δὲ ὑγιαίνειν τὸ ζῆν, ἅμα · 5. καὶ τὰ ποιητικὰ τριχῶς, τὰ μὲν, ὡς τὸ ὑγιαίνειν, ὑγιείας · τὰ δὲ, ὡς σιτία, ὑγιείας · τὰ δὲ, ὡς τὸ γυμνάζεσθαι, ὅτι ὡς ἐπιτοπολὺ ποιεῖ ὑγίειαν ¶ 6. Τούτων δὲ κειμένων, ἀνάγκη τάς τε λήψεις τῶν ἀγαθῶν ἀγαθὰς εἶναι, καὶ τὰς τῶν κακῶν ἀποβολάς · ἀκολουθεῖ γὰρ, τῷ μὲν, τὸ μὴ ἔχειν τὸ κακὸν, ἅμα · τῷ δὲ, τὸ ἔχειν τὸ ἀγαθὸν, ὕστερον · 7. καὶ ἡ ἀντὶ ἐλάττονος ἀγαθοῦ, μείζονος λῆψις · καὶ ἀντὶ μείζονος κακοῦ, ἐλάττονος · ᾧ γὰρ ὑπερέχει τὸ μεῖζον τοῦ ἐλάττονος, τοῦτο γίνεται, τοῦ μὲν, λῆψις · τοῦ δ᾽, ἀποβολή · 8. καὶ τὰς ἀρετὰς δὲ ἀνάγκη ἀγαθὸν εἶναι · κατὰ γὰρ ταύτας εὖ τε διάκεινται οἱ ἔχοντες, καὶ ποιητικαὶ τῶν ἀγαθῶν εἰσὶ, καὶ πρακτικαί. περὶ ἑκάστης

b Coniun. 3. Topic. c. 2. p. 1.

finem *ordinantur:* Hæc autem ſunt *ea, quæ* in actionibus vtilia: [b] *Quod* verò vtile *eſt, id etiam eſt* bonū: [c] Sumenda erunt Elementa de Bono, ac de Vtili ſimplicitèr *dicto*. ¶ 2. [d] Sit igitur Bonum, quod ipſum ſui gratiâ eligendū ſit; & cuius gratiâ, aliud eligimus: [1] Et quod appetunt omnia, vel omnia ſenſum habentia, aut mentem, aut ſi aſſumerent mentē: [3] Et quæcunq; mens vnicuique dictauerit; & quæcunque mens, *quæ* cuique *ineſt*, dictauerit vnicuique, illud eſt vnicuiq; bonum: [4] Et quo præſente, *quis* benè diſpoſitus eſt, & *ſeipſo* contentum *ſe* habet; & *id* quod *ſibi* ſat *eſt vt nullo ampliùs indigeat.* ¶ 3. [e] Et quod idoneum *eſt* ad [1] efficienda, & cuſtodienda talia: [2] Et quod eiuſmodi *bona* conſequuntur: [3] Et quæ *idonea ſunt* ad prohibenda *ſeu tollenda* contraria, & quæ ad corrumpenda: 4. [f] Conſequuntur autem *res aliæ alias* dupliciter: Aut enim ſimùl, aut poſteriùs: Veluti, diſciplinam quidē, ſcientia, poſteriùs; ſanitatem verò, ſimul, vita *conſequitur*. 5 [g] Ac *idonea ſunt* ad efficiendum tripliciter; Alia quidem *interna & immediata*, vti ſanū eſſe *eſt cauſa* ſanitatis; alia *magis remota*, vti alimentum ſanitatem *efficit*; alia verò *externa*, vt exercitatio; quià *hæc* ſanitatem plerumquè efficit. ¶ 6. [h] His autem poſitis, neceſſe eſt, *vt* & ſumptiones bonorum bonæ ſint, & malorum depulſiones: * His enim *ſumptionibus*, Simùl conſequens eſt, *vt* non habeamus malum; illis verò *depulſionibus*, Poſteriùs *conſequens eſt*, vt habeamus bonum. 7. [i] Et pro minori bono, maioris ſumptio; & pro maiori malo, minoris: [k] Quâ enim *parte aliquod* maius ſuperat *id quod eſt* minus, hæc *pars* fit illius quidem *maioris boni*, ſumptio; huius verò *maioris mali*, depulſio: 8. [l] Et virtutes ſanè neceſſe *eſt vt* bonum ſint: Etenim ſecundum has & benè afficiuntur *ij* qui *ipſas* habent; [m] & *idoneæ* ſunt *iſtæ* ad bona efficienda, & agenda: De vnaquaque

tur, Vtilia ſunt ad ipſos:

[b] Cùmque vtile, ſit idem etiā Bonum:

[c] Sequitur, 1°. *ſumenda eſſe elementa generalia de Bono*:

[d] Ea verò ſunt, *tùm definitiones Boni*; quarum 1[a] ſumitur ratione *electionis*; eſtque gemina:

2[a], Ratione *appetitus*:

3[a], Rat. *Intellectus*; eſtque duplex, &c.

4[a], Rat. *optimæ diſpoſitionis*; & ſufficientiæ.

[e] *Tùm etiam deſcriptio Vtilis in genere ſumpti*, tripartita: 1[a]. 2[a]. 3[a].

[f] Diſtinct. 2. partis.

[g] Diſtinct. 1. part.

[h] Ex præmiſſis definit. *colligendæ ſunt propoſitiones, ſeu formæ*, primùm quidem *Generales*, de *Bonis ijs, quæ apud omnes certa ſunt & in confeſſo*: Quarum 1[a] *bimembr.*

* Probatur ex deſcriptione vtilis:

[i] 2[a] *forma*;

[k] Probatur ex formâ præcedenti.

[l] 3[a] *forma*, probatur, tùm ex definit. boni, 4[a].;

[m] Tùm ex deſcriptione vtilis.

n 4ª *forma*, prob. ex definitione boni, 2ª.

o Ex 4ª formâ, colligitur 5ª *bimembris*; cuius

p Prior pars, probatur ex definitione vtilis:

q Poſterior, ex parte priore, & definitione boni, 1ª.

r *Sequuntur formæ* de bonis confeſſis *ſpeciales*, ex generalib. deductæ.

1ª *De felicitate*; ducitur ex definitionibus boni, 1ª. & 4ª.; & itē ū n ex 1ª.

2ª *De bonis Moralibus*; elicitur ex formâ generali 3ª.

3ª *De bonis corporis*; probatur ex part. 16ª cap. præcedentis;

ſ Et ex definitione vtilis.

4ª *De diuitijs*; probatur 2. ratione:

2. ex definit. vtilis.

5ª *De amicitiâ*; probatur ex definit 1ª & ex definit. vtilis.

6ª *De honore & gloriâ*; ducitur ex formâ generali 5ª.; & probatur ex definit. vtilis.

7ª *De facultatibus animi*, tùm t artificioſis; probatur ex definit. vtilis:

u Tùm naturalibus, ingenij.

x Itemque *de ſcientijs*.

8ª *De ipſo viuere*; probatur ex definitione 1ª.

9ª *De iuſto*; nititur communitate boni.

y Epilog. De bonis confeſſis, & certis.

z 2 Formæ *de bonis dubijs & controuerſis*, ſumuntur ſex mo-

quaque autem *virtute*, & Quæ, & Cuiuſmodi *ſit*, ſeorsìm *poſteà* dicendum. 9. n Et *vt* voluptas bonum ſit: Omnia enim animalia appetunt ipſam naturæ *ductu*: o Quare & *illa quæ* iucunda, & pulchra *ſeu honeſta ſunt*, bona eſſe neceſſe *eſt*: p Illa enim, voluptatis efficientia *ſunt*: q Eorū autem quæ pulchra *ſeu honeſta ſunt*, quædam iucunda; quædam ipſa per ſe ſunt eligenda. 10. r Vt autem de ſingulis dicam, neceſſe *eſt* vt bona ſint hæc: 1 fœlicitas; *quia* & per ſe eligenda *eſt*, & ſe ipsâ contenta; & ipſius gratiâ multa eligimus: 11. 2 Iuſtitia, fortitudo, temperantia, magnanimitas, magnificentia, & alij eiuſmodi habitus: virtutes enim animi *ſunt*: 12. 3 Et ſanitas, & pulchritudo, & eiuſmodi: Virtutes enim *ſunt* corporis, & ſ conficientes *bonorum* multorū; velut ſanitas *conficiens eſt* & voluptatis, & vitæ: Quamobrem etiam *in Epigrammate Deliaco*, OPTIMVM videtur eſſe; quià duorum quæ apud multitudinem maximè honorantur, cauſa eſt; voluptatis, & vitæ: 13. 4 Diuitiæ; quià *ſunt* 1 virtus poſſeſſionis, & 2 conficientes multorum: 5 Amicus & amicitia; etenim per ſe *res* electione digna *eſt* amicus, & conficiens multorum: 6 Honor, gloria: etenim iucunda ſunt, & conficientia multorum; & ipſa plerunque *hoc* conſequitur, vt adſint *illa*, propter quæ *homines* honorantur. 14. 7 Facultas dicendi, agendi; quia t conficientia *ſunt* huiuſmodi omnia, bonorum: u Prætereà, indoles, memoriæ firmitas, docilitas, acumen ingenij, omnia eiuſmodi: conficientes enim bonorum ſunt facultates hæ: x ſimilitèr verò etiam ſcientiæ omnes, & artes: 15. Et 8 viuere: Si enim nullum aliud ſequeretur bonum, *viuere tamen ipſum* per ſe eligendum eſt: 16. 9 Et iuſtum: vtile enim quoddam communitèr eſt *toti ciuitati*. y Atque hæc quidem ferè cōfeſſa, *ſeu omnium confeſſione* cenſentur bona. ¶ 17. z In controuerſis autem

δὲ, καὶ τίς, καὶ ποία, χωρὶς ῥητέον c. 9. καὶ τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι· πάντα γὰρ ἐφίεται τὰ ζῶα αὐτῆς τῇ φύσει· ὥστε καὶ τὰ ἡδέα καὶ τὰ καλὰ, ἀνάγκη ἀγαθὰ εἶναι· τὰ μὲν γὰρ, ἡδονῆς ποιητικά· τῶν δὲ καλῶν, τὰ μὲν, ἡδέα· τὰ δὲ, αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ αἱρετά ἐστιν· 10. ὡς δὲ καθ' ἓν εἰπεῖν, ἀνάγκη ἀγαθὰ εἶναι τάδε· εὐδαιμονία· καὶ γὰρ καθ' αὑτὸ αἱρετὸν, καὶ αὔταρκες, καὶ ἕνεκα αὐτοῦ πολλὰ αἱρούμεθα· 11. δικαιοσύνη, ἀνδρία, σωφροσύνη, μεγαλοψυχία, μεγαλοπρέπεια, καὶ αἱ ἄλλαι αἱ τοιαῦται ἕξεις· ἀρεταὶ γὰρ ψυχῆς· 12. καὶ ὑγίεια, καὶ κάλλος, καὶ τὰ τοιαῦτα· ἀρεταὶ γὰρ σώματος, καὶ ποιητικαὶ πολλῶν· οἷον ὑγίεια, καὶ ἡδονῆς, καὶ τοῦ ζῆν. διὸ καὶ ἄριστον δοκεῖ εἶναι, ὅτι δύο τῶν τοῖς πολλοῖς τιμιωτάτων αἴτιόν ἐστιν, ἡδονῆς, καὶ τοῦ ζῆν· 13. πλοῦτος· ἀρετὴ γὰρ κτήσεως, καὶ ποιητικὸν πολλῶν· φίλος καὶ φιλία· καὶ γὰρ καθ' αὑτὸν αἱρετὸν ὁ φίλος, καὶ ποιητικὸν πολλῶν· τιμὴ, δόξα· καὶ γὰρ ἡδέα, καὶ ποιητικὰ πολλῶν, καὶ ἀκολουθεῖ αὐτοῖς ὡς ἐπιτοπολὺ, τὸ ὑπάρχειν ἐφ' οἷς τιμῶνται· 14. δύναμις τοῦ λέγειν, τοῦ πράττειν· ποιητικὰ γὰρ πάντα τὰ τοιαῦτα ἀγαθῶν· ἔτι, εὐφυΐα, μνῆμαι, εὐμάθεια, ἀγχίνοια, πάντα τὰ τοιαῦτα· ποιητικαὶ γὰρ αὗται ἀγαθῶν αἱ δυνάμεις εἰσίν· ὁμοίως δὲ καὶ αἱ ἐπιστῆμαι πᾶσαι, καὶ αἱ τέχναι· 15. καὶ τὸ ζῆν· εἰ γὰρ μηδὲν ἄλλο ἕποιτο ἀγαθὸν, καθ' αὑτὸ αἱρετόν ἐστι· 16. καὶ τὸ δίκαιον· συμφέρον γάρ τι κοινῇ ἐστί. ταῦτα μὲν οὖν σχεδὸν τὰ ὁμολογούμενα, ἀγαθά ἐστιν. ¶ 17. ἐν δὲ τοῖς ἀμφισβητησίμοις,

c Cap. 9. à part. 8.

μοις, ἐκ τῶν δὲ οἱ συλλογισμοί. ὧ τὸ ἐναντίον κακόν, τοῦτ' ἀγαθόν· 18. καὶ οὗ τὸ ἐναντίον τοῖς ἐχθροῖς συμφέρει· οἷον, εἰ τὸ δειλοὺς εἶναι μάλιστα συμφέρει τοῖς ἐχθροῖς, δῆλον ὅτι ἀνδρία μάλιστα ὠφέλιμον τοῖς πολίταις· 19. καὶ ὅλως, ὃ οἱ ἐχθροὶ βούλονται, ἢ ἐφ' ᾧ χαίρουσι, τοὐναντίον τούτῳ ὠφέλιμον φαίνεται· διὸ καλῶς εἴρηται,

"Ἦ κεν γηθήσαι Πρίαμος—

ἔστι δὲ οὐκ ἀεὶ τοῦτο, ἀλλ' ὡς ἐπιτοπολύ· οὐδὲν γὰρ κωλύει ἐνίοτε ταὐτὸ συμφέρειν τοῖς ἐναντίοις· ὅθεν λέγεται, ὡς τὰ κακὰ συνάγει τοὺς ἀνθρώπους [d], ὅταν ᾖ ταὐτὸ βλαβερὸν ἀμφοῖν· 20. καὶ οὗ μή ἐστιν ὑπερβολή, τοῦτο ἀγαθόν· ὃ δ' ἂν ᾖ μεῖζον ἢ δεῖ, κακόν· 21. καὶ οὗ ἕνεκα πολλὰ πεποίηται, ἢ δεδαπάνηται· φαινόμενον γὰρ ἀγαθὸν ἤδη· καὶ ὡς τέλος ἤδη τὸ τοιοῦτον ὑπολαμβάνεται· καὶ τέλος πολλῶν· τὸ δὲ τέλος, ἀγαθόν· ὅθεν ταῦτ' εἴρηται·

"Κὰδ δέ κεν εὐχωλὴν Πριάμῳ.

καί,

"Αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν.

καὶ ἡ παροιμία δέ,

τὸ, ἐπὶ θύραις τὴν ὑδρίαν.

22. καὶ οὗ πολλοὶ ἐφίενται, καὶ τὸ περιμάχητον φαινόμενον· οὗ γὰρ πάντες ἐφίενται, τοῦτο ἀγαθὸν ἦν [e]· οἱ δὲ πολλοί, ὥσπερ πάντες φαίνονται· 23. καὶ τὸ ἐπαινετόν· οὐδεὶς γὰρ τὸ μὴ ἀγαθὸν ἐπαινεῖ· 24. καὶ ὃ οἱ ἐχθροὶ καὶ οἱ φαῦλοι ἐπαινοῦσιν· ὥσπερ γὰρ πάντες ἤδη ὁμολογοῦσιν, εἰ καὶ οἱ κακῶς πεπονθότες· διὰ γὰρ τὸ φανερὸν, ὁμολογήσαιεν ἄν· ὥσπερ καὶ φαῦλοι, οὓς οἱ φίλοι ψέγουσι· καὶ ἀγαθοί, οὓς οἱ ἐχθροὶ μὴ ψέγουσι· διὸ λελοιδορῆσθαι ὑ-

d Coniun. 5 Polit. cap. 5.

e Part 2.

bonis, ſumendi erunt ſyllogiſmi ex *formis* his : [1] Cui contrarium malum, id bonum : 18. Et [2] cuius contrarium inimicis prodeſt; velut, ſi timidos eſſe, maximè prodeſt inimicis, perſpicuum *eſt* fortitudinem maximo emolumento ciuibus *eſſe* : 19. [3] Et omninò, quod inimici volunt, vel quo gaudent; contrarium huic, emolumento *eſſe ſpecie tenus* apparet : Quamobrem rectè dictum eſt à Neſtore,

[a] " *Certè gaudebit Priamus* :——

[b] Eſt autem non ſemper hoc *verum*, ſed plerumque : nihil enim prohibet, aliquando idem prodeſſe *hominibus inter ſe* diſſidentibus : vnde *Prouerbio* dicitur, Mala conciliare homines, quando ſit idem vtriſque detrimentoſum. 20. [c] Et cuius non eſt exuperantia, hoc bonum : quod autem fuerit maius quàm oportet, *id* malum : 21. [d] Et cuius gratiâ multi labores *ſuſcepti*, vel *multi* ſumptus facti ſunt: * ſpeciem enim *quandam* boni *in ſe hoc habet* ; & vt [e] finis iam huiuſmodi *omne* habetur; & *vt* finis multorum : Finis autem, bonũ *quoddam eſt* : Vnde illa dicta ſunt *à Iunone*,

[f] " *Et certè famam Priamo* : —Et *ab Vlyſſe*,

[2] " *Sed turpe eſt manſiſſe diu* : —Et Prouerbium ſanè *hoc*,

[3] " *In foribus vrceum aquæ plenũ frangere*.

22. [g] Et quod multi appetunt, & quod pugnâ dignum *ſpecie tenus* apparet : Quod enim omnes appetunt, hoc bonũ *eſſe definitum* fuit : Multi autem, tanquam omnes *eſſe ſpecie tenus* apparent. 23. [h] Et [1] quod laudabile *eſt*: nemo enim *id apertè* laudat, *quod* non *eſt* bonum. 24. [2] Et quod inimici & improbi *homines* laudant: *perinde* enim *eſt*, quaſi iam omnes confiteantur ; ſi etiam *illi* qui malè *à quoquam* affecti ſunt, *illud probent* : ob *id* enim, *quia* manifeſtum *eſt*, confiteantur *vtique* : [i] vt & improbi *cenſentur ij*, quos amici vituperant ; & probi, quos inimici non vituperant : Quamobrem *ſe* conuitio

dis: 1. Ratione *Oppoſitionũ*, tres ſunt;
1 [a].
2 [a].

3 [a] Forma apparens, & ſophiſtica ;

[a] Probat. ex Iliad. 10 ; vbi Neſtor, Græcorum ſimultatẽ ait, hoſtibus fore iucundam.
[b] Forma hæc 3 [a], non vniuerſalis eſt, ſed plerunque ſe habens.

[c] 2 Ratione *exuperantiæ bona*; vnica.

[d] 3 *Rat. laborum & ſumptuũ multorum*; forma,
Probatur, * tùm quià apparet eſſe bonum ;
[e] Tùm quià finis eſt, & cauſa bonorum ;

[f] Exempl. 1. ex Iliad. 2.

2 [m]. ex Iliad. 2.

3 [m].

[g] 4 *A deſyderijs hominum, de ea re excitatis*, & à concertatione inter ſe, de eâdem ; forma hæc ducitur à definit. 2 [a].

[h] 5 Rat. *laudis* ; 1 [a] forma de eo, quod omnes laudant :

2 [a] for. eſt de laude inimicorum & improborum ; probaturq; à definit. boni 3 [a] :

[i] Et è contra, de vituperio amicorum, ac de non vituperio inimicorum.

k 6. *A iudicio prudentium & bonorum* virorum; aut lectiſſimarum fœminarum.

l 7. Ratione *prælectionis*; omninò.n. omnes & * illa omnia, quæ ſuprà expoſita ſunt, ceteris poſthabitis, probant; & illa etiam quæ ſequentib. formis continentur: vtpote illa
1. Quæ inimicis obſunt: &c.
2. Quæ poſſibilia, ſiue facilia factu ſint, ſiue iam facta:
m Facilia factu, ſunt duplicia,

3. Quæ fiunt ex ſententiã.
n Siue ſint ſincerè bona;
o Siue admixtũ habeãt minus mali, quàm boni; nimirũ, cùm pœnam vel omninò non ſentiamus, vel minimam ſaltem.
4. Quæ propria, & non alieni iuris.
5. Quæ eminent inter alia ſui generis;
Probatur à forma generali 6 a.
6. Quæ ipſis accommodata ſunt, ſiue familiæ iure, ſiue ex facultate & viribus.
7. Quæ ſibi adhuc deſyderari putãt, tametſi perpuſilla fuerint.

8. Quæ nullo negotio confici, & ad exitum perduci poſſunt.
p Facilè abſolui poſſunt ea, Tùm quę alij omnes, vel multi &c. præſtiterunt:

q Tùm quibus gerendis, gratificabuntur amicis vel dolorem inurent inimicis.
9. Quæ ij, quos admirantur, alijs rebus relictis, agere ſtudẽt.
10. Ad quæ vel naturâ, & acumine ingenij; vel vſu, ſe aptos intelligunt.
11. Quæ nemo è populo, aut parui pretij homo attingat.

12. Quæ homines agere, valdè cupiunt; Rat. duplex &c.

uitio affectos eſſe exiſtimârunt Corinthij à Simonide, qui *ambiguè* cecinit; "*Corinthios verò ne accuſat quidem Ilium.* 25. [k] Et quod ex prudentibus aliquis, vel bonis viris, vel mulieribus, *ſuo iudicio cæteris* antepoſuit; velut, Vlyſſem Minerua, & Helenam Theſeus, & Alexandrũ *tres* Deæ, & Achillem Homerus. 26. [l] Et omninò, *quæ* præeligenda *ſunt*: præeligunt autem *homines* vt agant, & * *ea quæ* dicta *ſunt*, & *quæ* [1] inimicis mala, ac *quæ* amicis bona. 27. Et [2] *quæ ſunt* poſſibilia: [m] hæc autem ſunt bipartita, *nempe* & ea quæ facta ſunt, & ea quæ facilè fiunt: facilia verò *ſunt*, quæcunque vel ſine moleſtiâ *fiunt*, vel breui tempore: Difficile enim definitur vel moleſtiâ, vel longitudine temporis. 28. Et *ea præeligunt*, [3] ſi *quæ ſic fiunt* vt *ipſi* volunt: Volunt autem vel [n] nullum malum, vel [o] minus quàm *eſt ipſum* bonum: Hoc verò erit, ſi vel lateat pœna, vel parua ſit. 29. Et [4] *quæ cuiuſque* propria: Et quæ nemo *alius obire vel præſtare poteſt*. 30. Et [5] *ea quæ præ alijs omnibus ſunt* eximia: Sic enim *his* magis honor *acceſſerit*. 31. [6] Et congruentia ipſis: talia autem *ſunt*, tùm quæ conueniunt propter genus, tùm *propter* facultatem. 32. Et [7] quæ deficere arbitrantur, etiamſi parua ſint: nihil enim minùs præeligunt hęc, vt agant. 33 Et [8] quę benè deducuntur in actũ: *Sunt* enim *iſta* poſſibilia, tanquã facilia: [p] Benè autẽ deducuntur in actũ, tùm *illa* quæ omnes, vel multi, vel ſimiles, vel inferiores rectè *& fœliciter* abſoluerunt; tùm [q] *illa* quibus gratũ *quicquam* facient amicis, & quæ moleſtiã parient inimicis. 34. Et [9] quæcunq; *ij* quos admirantur, præeligunt *vt* agant. 35. Et [10] ad quæ ingenioſi ſunt & experti: Faciliùs enim *ſe* rectè effecturos arbitrantur. 36. Et [11] quæ nemo nequam *homo perficeret*: Laudanda enim magis, *quæ tales perficere deſperent*. 37. Et [12] quorum, *homines* cupiditate flagrant: Non enim ſolùm iucundũ *hoc eſt*, ſed & melius *eſſe ſpecie*

πέλαβον Κορίνθιοι ὑπὸ Σιμωνίδου ποιήματος, "Κορινθίοις δ' οὐ μέμφεται τὸ Ἴλιον· 25. καὶ ὃ τῶν φρονίμων τις, ἢ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ἢ γυναικῶν προέκρινεν· οἷον, Ὀδυσσέα Ἀθηνᾶ, καὶ Ἑλένην Θησεύς, καὶ Ἀλέξανδρον αἱ θεαί, καὶ Ἀχιλλέα Ὅμηρος· 26. καὶ ὅλως τὰ προαιρετά. προαιροῦνται δὲ πράττειν τά τε εἰρημένα, καὶ τὰ τοῖς ἐχθροῖς κακά, καὶ τὰ τοῖς φίλοις ἀγαθά· 27. καὶ τὰ δυνατά. ταῦτα δὲ διχῶς ἐστί, τά τε γενόμενα ἄν, καὶ τὰ ῥᾳδίως γινόμενα· ῥᾴδια δέ, ὅσα ἢ ἄνευ λύπης, ἢ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ· τὸ γὰρ χαλεπὸν ὁρίζεται ἢ λύπῃ, ἢ πλήθει χρόνου· 28. καὶ ἐὰν ὡς βούλονται· βούλονται δέ, ἢ μηδὲν κακόν, ἢ ἔλαττον τοῦ ἀγαθοῦ. τοῦτο δ' ἔσται, ἐὰν ἢ λανθάνῃ ἡ τιμωρία, ἢ μικρὰ ᾖ· 29. καὶ τὰ ἴδια. καὶ ἃ μηδείς· 30. καὶ τὰ περιττά· τιμὴ γὰρ οὕτω μᾶλλον· 31. καὶ τὰ ἁρμόττοντα αὐτοῖς· τοιαῦτα δὲ τά τε προσήκοντα κατὰ γένος καὶ δύναμιν· 32. καὶ ὧν ἐλλείπειν οἴονται, κἂν μικρὰ ᾖ· οὐδὲν γὰρ ἧττον προαιροῦνται ταῦτα πράττειν· 33. καὶ τὰ εὐκατέργαστα· δυνατὰ γάρ, ὡς ῥᾴδια· εὐκατέργαστα δέ, καὶ ἃ πάντες, ἢ οἱ ὅμοιοι, ἢ οἱ ἥττους κατώρθωσαν· καὶ ἃ χαριοῦνται τοῖς φίλοις, ἢ ἃ ἀπεχθήσονται τοῖς ἐχθροῖς. 34. καὶ ὅσα οὓς θαυμάζουσι προαιροῦνται πράττειν· 35. καὶ πρὸς ἃ εὐφυεῖς [f] εἰσὶ καὶ ἔμπειροι· ῥᾷον γὰρ κατορθώσειν οἴονται· 36. καὶ ἃ μηδεὶς φαῦλος· ἐπαινετὰ γὰρ μᾶλλον· 37. καὶ ὧν ἐπιθυμοῦντες τυγχάνουσιν· οὐ γὰρ μόνον ἡδύ, ἀλλὰ καὶ βέλτιον

f Coniun. ſect. 18. problem. 6.

πον φαίνεται· 38. καὶ μάλιστα ἕκαστοι πρὸς ἃ τοιοῦτοι· οἷον, οἱ φιλόνικοι, εἰ νίκη ἔσται· οἱ φιλότιμοι, εἰ τιμή· οἱ φιλοχρήματοι, εἰ χρήματα· καὶ οἱ ἄλλοι ὡσαύτως. περὶ μὲν οὖν ἀγαθοῦ καὶ τοῦ συμφέροντος, ἐκ τούτων ληπτέον τὰς πίστεις.

tenus apparet. 38. Et *ea* maximè ſinguli *præeligunt agere*, [13] ad quæ comparati *dicuntur*; velut, ſi victoria *propoſita* ſit *futura*, *hanc affectant* ſtudioſi victoriæ; ſi honor, ſtudioſi honoris; ſi pecuniæ, ſtudioſi pecuniarum; & alij eôdem modo. Ac de bono quidẽ & vtili *ſimpliciter dicto*, ex his *elementis & formis* ſumenda *eſt* fides.

13 Maximè denique illa, quæ ità diligunt, vt inde τοιοῦτοι appellentur, i. ad illas res propenſi & quaſi facti.

Formæ de bonis comparatis.

CAP. VII.

Elementa de maiori & magno, Part. 2. Ex quibus vnâ cum definitionibus boni capite præcedenti præmiſſis, colliguntur formæ de Maiori bono & vtili, ſiuè de meliori & vtiliori, à Part. 3.

Ἐπεὶ δὲ πολλάκις ὁμολογοῦντες ἄμφω συμφέρειν, περὶ τοῦ μᾶλλον [a] ἀμφισβητοῦσιν, ἐφεξῆς ἂν εἴη λεκτέον περὶ τοῦ μείζονος ἀγαθοῦ, καὶ τοῦ μᾶλλον συμφέροντος [b]. 2. ἔστω δὴ ὑπερέχον μὲν, τοσοῦτον καὶ ἔτι· ὑπερεχόμενον δὲ, τὸ ἐνυπάρχον. καὶ μεῖζον μὲν ἀεὶ καὶ πλεῖον πρὸς ἔλαττον· μέγα δὲ καὶ μικρὸν, καὶ πολὺ καὶ ὀλίγον, πρὸς τὸ τῶν πολλῶν μέγεθος· καὶ ὑπερέχον μὲν, τὸ μέγα· τὸ δὲ ἐλλεῖπον, μικρόν. καὶ πολὺ, καὶ ὀλίγον ὡσαύτως· 3. ἐπεὶ οὖν ἀγαθὸν λέγομεν, τό, τε αὐτὸ αὑτοῦ ἕνεκα καὶ μὴ ἄλλου αἱρετόν· καὶ οὗ πάντα ἐφίεται· καὶ ὃ νοῦν ἂν καὶ φρόνησιν λαβόντα ἕλοιτο· καὶ τὸ ποιητικὸν καὶ τὸ φυλακτικὸν, ἢ ᾧ ἕπεται τὰ τοιαῦτα· τὸ δ᾽ οὗ ἕνεκα, τὸ τέλος ἐστί· τέλος δ᾽ ἐστὶν, οὗ ἕνεκα τὰ ἄλλα· αὑτῷ δὲ ἀγαθὸν, τὸ πρὸς αὐτὸ ταῦτα πεπονθός· 4. ἀνάγκη τά τε πλείω

a Coniun. c. 3. p. 17.

b Coniun. 3. Topic. c. 2. p. 6.

[a] QVoniã autẽ ſæpè *in Deliberando*, qui confitentur vtrũq; vtile eſſe, de *eo*, AN *ſit* MAGIS *vtile*, controuerſantur; deinceps *ſequitur*, *vt* dicamus de Maiori bono, & *de* Magis vtili. ¶ 2. [b] Sit igitur SVPERANS, tantũ *quãtum id quod ſuperatum eſt*, & *etiam* amplius: *Quod* SVPERATVR verò, *ſit illud* quod ineſt *in eo quod ſuperat*: [c] Et MAIVS quidem *in quantitate*, & PLVS *in numero*, ſemper *refertur* ad *vnũ aliquod* MINVS: [d] MAGNVM verò & PARVVM, ac MVLTVM & PAVCVM, ad plurimorũ *referuntur* magnitudinẽ *&* numerũ: Et ſuperans quidem, magnũ *dicitur*; at deficiens, paruũ: Et multũ, & paucum eodẽ modo. ¶ 3. [e] Quoniam igitur Bonum dicimus, & quod ipſum ſui gratiâ, & non alterius, eligendũ *eſt*; & quod omnes appetunt; & quod illa quæ mentẽ ac prudentiã acceperint, eligerent; & quod *idoneũ eſt* ad efficiendũ atq; cuſtodiendum *bona*, aut quod huiuſmodi *bona* conſequuntur: [f] Id autem cuius gratiâ *res eligitur*, finis eſt: Finis verò eſt, cuius gratiâ alia *eliguntur*: [g] Ipſi autẽ *homini priuato ſeu rei cuiq; id* bonũ *eſt*, quod ad ipſum *ſe* habet ijs *rationibus*, quas *iam deſcripſimus*: 4. [h] Neceſſe *eſt*, & vt plura

a Propoſitio ſequentium, de Magis vel Minùs Vtili; ſeu de Meliori & Peiori.

b Præmiſſis igitur *elementis cõmunib.* ſc. Tùm Quid ſit *ſuperans*; & Quid *deficiens*.

c Tùm quæ horum ſpecies: Dicitur enim *ſuperans*, vel *Maius & plus*, quæ referuntur ad *vnũ certum terminum*; ſc. Minus, quod ſuperâtur;

d Vel *Magnum & multũ*, quæ indefinitè referuntur *ad plures terminos*: Similiterq; Paruum & paucum.

e Deducit *elementa & formas de Meliori, &c.* hoc modo: Cùm enim è capite præcedenti ſumptæ ſint definitiones Boni 4r; Quòd bonum ſit id, quod ſui gratiâ eligitur, &c.

f Id autem cuius gratiâ aliud elig eſt finis: & finis grat. cætera eliguntur: & proinde bonum illud ſupra definitum, erit abſolutè & omnibus bonum; cuius gratiâ cæt. omnia eliguntur:

g Bonum autem, quod alicui & certo homini bonum eſt, illius hominis gratiâ comparatur, ſecundum definitiones vniuerſalis boni expoſitas:

h Sequentur inde, variæ formæ

de maiori bono, &c. quarum *Aliæ ſunt ipſarũ rerum*, QVAE *ſuperant* ; 1m quidem, *ſi in numero ſuperent* : Plura bona ſunt maius bonum, quàm vnum aut pauciora.

[i] Deinde, *ſi in magnitudine ſuperent* ſecundùm proportionẽ : v.g. Si maximum in hoc genere ſuperet maximum in illo ; etiam hoc genus, maius erit illo.

[k] Et conuerſìm: Si hoc genus ſuperet illud, &c.

[l] Exemplum prioris partis directæ ;

[m] Poſterioris conuerſæ.

[n] Tertiò, *Si ſuperent in Conſequentiâ* : Quod enim eſt conſequens, maius eſt, quàm antecedens.

Conſequens autem, 3x eſt; Simùl; Poſteriùs; & facultate.

[o] Conſequens ſimùl, quid.

[p] Conſequ. poſteriùs, quid.

[q] Conſequ. facultate, quid.

[r] *Aliæ for. collig. rat. eorum*, QVIBVS *ſuperant* ; vt putà 1° Rat. *graduum in mole, virtute, &c.* quibus vnum, magis ſuperat, quàm alterum.

2° Rat. *Efficientiæ* : Maioris .n. boni efficiens eſt maius.

[ſ] Probatur forma ex definitione boni & vtilis, ca.6 p.3.

[t] Et conuerſìm; Id cuius efficiens maius, ipſum eſt maius.

3° Rat. *electionis per ſe*;

[u] Prob. ex definit. boni 1a; cap.6.p.2.

4° Rat. *finis*;

plura *bona*, quàm vnum aut pauciora, *dummodò* illud vnũ aut pauciora connumerentur, ſint maius bonum : *Illa* enim ſuperant ; at quod *ijſdem* continetur, *& ineſt, ab ipſis* ſuperatur. 5 [i] Et ſi maximũ *in vno genere* ſuperet maximũ *in alio* ; etiam *ipſorũ generũ* vnum *ſuperabit* alterũ: [k] Et *viciſſim*, quorumcunq; *generum* vnũ *excedat* alterũ, etiã maximũ *in vno eorũ*, *excedit* maximũ *in altero*; [l] veluti, ſi maximus vir muliere maximâ maior *eſt*, etiam omninò viri mulieribus *ſunt* maiores: [m] Et ſi viri mulieribus omninò maiores *ſunt*, etiam vir maximus maximâ muliere maior *eſt* : Proportione enim reſpondent *inter ſe* exuperantiæ *ipſorũ* generum, & maximarũ *rerũ quæ ſunt* in ipſis. 6. [n] Et quando, hoc quidem illi conſequens ſit, illud verò huic nequaquam : Conſequens verò *vnum alteri* eſt, vel *quia* ſimùl *conſequitur*, vel *quia* deinceps, vel *quia* facultate : Ineſt enim vſus Conſequentis in *vſu* Antecedentis : [o] Simùl autem conſequens eſt, *ex: g. ſi* ſanus eſt, vt viuat; huic verò illud non *ſimùl & neceſſariò eſt conſequens* : [p] Poſteriùs verò *conſequens eſt*; *ſi* diſcit *vt* ſciat : [q] Facultate verò, *ſi* ſacrilegium fecit *vt* ſurripiat : Qui enim ſacrilegiũ fecerit, etiã ſurripiet. 7. [r] Et cùm *duo ſeorſim* eandẽ rẽ *ſuperant*, quæ maiori [1] *mole, motu, &c. illã* ſuperant, *ea* maiora *ſunt* : Neceſſe enim *eſt* vt *hæc* ſuperent etiam *id quod eſt re propoſita* maius. 8. [2] Et maioris boni efficientia, maiora *ſunt* ([ſ] hæc enim definitio eſt *maioris boni*, vt *ipſum* ſit maioris efficiens.) [t] Et *id* cuius efficiens maius, eodem modo : Si enim ſalubre magis eligendũ, quàm iucundum, & maius bonũ *ſit*; etiam ſanitas *erit* maior quàm voluptas *ſeu iucunditas*. 9. [3] Et quod magis eligendum *eſt* per ſe quàm quod non per ſe : velut, robur, quàm ſalubre : [u] Hoc enim non ſui gratiâ ; illud verò ſui *gratiâ expetitur* ; id quod Bonum eſſe *definiuimus*. 10 [4] Et *ſi* alterum quidem ſit finis, alterum verò non finis, *illud eſt*

τοῦ ἑνὸς· καὶ τῶν ἐλαττόνων, συναριθμουμένου τοῦ ἑνὸς ἢ τῶν ἐλαττόνων, μεῖζον ἀγαθὸν εἶναι· ὑπερέχει γάρ· τὸ δὲ ἐνυπάρχον, ὑπερέχεται. 5. καὶ ἐὰν τὸ μέγιστον τοῦ μεγίστου ὑπερέχῃ, [d] καὶ αὐτὰ αὐτῶν· καὶ ὅσα αὐτὰ αὐτῶν, καὶ τὸ μέγιστον τοῦ μεγίστου· οἷον, εἰ ὁ μέγιστος ἀνὴρ γυναικὸς τῆς μεγίστης μείζων, καὶ ὅλως οἱ ἄνδρες τῶν γυναικῶν μείζους· καὶ εἰ οἱ ἄνδρες τῶν γυναικῶν ὅλως μείζους, καὶ ἀνὴρ ὁ μέγιστος τῆς μεγίστης γυναικὸς μείζων· ἀνάλογον γὰρ ἔχουσιν αἱ ὑπεροχαὶ τῶν γενῶν, καὶ τῶν μεγίστων ἐν αὐτοῖς· 6. καὶ ὅταν, τόδε μὲν τῷδε ἕπηται, ἐκεῖνο δὲ τούτῳ μή· ἕπεται δέ, ἢ τῷ ἅμα, ἢ τῷ ἐφεξῆς, ἢ τῇ δυνάμει [e]· ἐνυπάρχει γὰρ ἡ χρῆσις ἡ τοῦ ἑπομένου ἐν τῇ θατέρου. ἕπεται δέ, ἅμα μέν, τῷ ὑγιαίνειν τὸ ζῆν, τούτῳ δὲ ἐκεῖνο οὔ· ὕστερον δέ, τῷ μανθάνειν τὸ ἐπίστασθαι· δυνάμει δέ, τῷ ἱεροσυλεῖν τὸ ἀποστερεῖν· ὁ γὰρ ἱεροσυλήσας, κἂν ἀποστερήσειε· 7. καὶ τὰ ὑπερέχοντα τοῦ αὐτοῦ μείζονι, μείζω· ἀνάγκη γὰρ ὑπερέχειν καὶ τοῦ μείζονος· 8. καὶ τὰ μείζονος ἀγαθοῦ ποιητικά, μείζω· τοῦτο γὰρ ἦν τὸ μείζονος ποιητικῷ εἶναι· καὶ οὗ τὸ ποιητικὸν μεῖζον, [f] ὡσαύτως· εἰ γὰρ τὸ ὑγιεινὸν αἱρετώτερον τοῦ ἡδέος, καὶ μεῖζον ἀγαθόν, καὶ ἡ ὑγίεια τῆς ἡδονῆς μείζων· 9. καὶ τὸ αἱρετώτερον καθ᾽ αὑτό, [g] τοῦ μὴ καθ᾽ αὑτό· οἷον, ἰσχὺς, ὑγιεινοῦ· τὸ μὲν γάρ, οὐκ αὐτοῦ ἕνεκα· τὸ δέ, αὐτοῦ, ὅπερ ἦν τὸ ἀγαθόν [h]· 10. κἂν ᾖ, τὸ μὲν τέλος [i], τὸ δὲ μὴ τέλος· τὸ

[c] Coniun. 3. Topic. cap.2. p.2.

[d] Coniun. 3. Top. ca. 2. p. 17. 18.

[e] Coniun ca.6. pa.4.

[f] Coniun. 3. Top. ca. 3. pa 3.

[g] Coniun 3. Top. c. 1. pa 7.

[h] Supr p 3. & c. 6. p. 2.

[i] Coniun 3. Top. ca. 1 p 14.

τὸ μὲν γὰρ, ἄλλου ἕνεκα· τὸ δὲ, αὐτοῦ· οἷον, τὸ γυμνάζεσθαι, τοῦ εὖ ἔχειν τὸ σῶμα· 11. καὶ τὸ ἧττον προσδεόμενον θατέρου, ἢ ἑτέρων· αὐταρκέστερον γάρ· ἧττον δὲ προσδεῖται τὸ ἐλαττόνων ἢ ῥᾳόνων προσδεόμενον· 12. καὶ ὅταν, τόδε μὲν ἄνευ τοῦδε μὴ ᾖ, ἢ μὴ δυνατὸν ᾖ γενέσθαι, θάτερον δὲ ἄνευ τούτου· αὐταρκέστερον δὲ τὸ μὴ δεόμενον· ὥστε φαίνεται μεῖζον ἀγαθόν· 13. κἂν ᾖ ἀρχὴ, τὸ δὲ μὴ ἀρχή. κἂν ᾖ αἴτιον, τὸ δ' οὐκ αἴτιον, διὰ τὸ αὐτό· ἄνευ γὰρ αἰτίου καὶ ἀρχῆς, ἀδύνατον εἶναι, ἢ γενέσθαι· 14. καὶ δυοῖν ἀρχαῖν, τὸ ἀπὸ τῆς μείζονος ἀρχῆς, μεῖζον. καὶ δυοῖν αἰτίοιν, τὸ ἀπὸ τοῦ μείζονος αἰτίου, μεῖζον. καὶ ἀνάπαλιν δὲ, δυοῖν ἀρχαῖν, ἡ τοῦ μείζονος ἀρχὴ, μείζων· καὶ δυοῖν αἰτίοιν, τὸ τοῦ μείζονος αἴτιον, μεῖζον· 15. δῆλον οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι ἀμφοτέρως μεῖζόν ἐστι φαίνεσθαι· καὶ γὰρ εἰ ἀρχὴ τόδε, τὸ δὲ μὴ ἀρχή, δόξει μεῖζον εἶναι· καὶ εἰ μὴ ἀρχὴ, τὸ δὲ, ἀρχή· τὸ γὰρ τέλος, μεῖζον, καὶ οὐκ ἀρχή· ὥσπερ ὁ Λεωδάμας κατηγορῶν ἔφη Καλλιστράτου, τὸν βουλεύσαντα τοῦ πράξαντος μᾶλλον ἀδικεῖν. οὐ γὰρ ἦν πραχθῆναι μὴ βουλευσαμένου· πάλιν δὲ καὶ Χαβρίου, τὸ πράξαντα τοῦ βουλεύσαντος· οὐ γὰρ ἂν γενέσθαι, εἰ μὴ ἦν ὁ πράξων· τούτου γὰρ ἕνεκα ἐπιβουλεύουσιν, ὅπως πράξωσι· 16. καὶ τὸ σπανιώτερον τοῦ ἀφθόνου· οἷον, χρυσὸς σιδήρου, ἀχρηστότερος ὤν· μείζων γὰρ ἡ κτῆσις, διὰ τὸ χαλεπωτέραν εἶναι·

maius bonũ: [x] Hoc enim alterius gratiâ; at illud ſui *gratiâ ſuſcipitur*; veluti, exerceri, vt benè *ſe* habeat corpus. 11. [5] Et quod minùs *eſt* indigens altero, vel alijs: ſuis enim *opibus eſt* magis contentum: [y] *Illud* autem minùs indiget, quod paucioribus *tantùm* vel facilioribus indiget. 12. [z] Et quando, vnum quidem, ſine hac re non ſit, vel non poſſibile ſit factum eſſe; alterum verò, ſine hâc *omninò ſit:, ità vt non ſit alterius indigens:* [*] *Illud* autẽ quod nõ *eſt alterius* indigens, magis *eſt* ſeipſo contentũ: [a] Quare apparet maius *eſſe* bonum. 13. [6] Et ſi *vnum* principium ſit, alterum verò non principium: Et ſi *vnum* ſit cauſſa, alterum verò; non cauſa; propter eandem *rationem illud maius eſt*: Nam ſine cauſa vel principio, impoſſibile *eſt rem* eſſe, vel factam eſſe: 14. [b] Et cùm duo *ſint* principia, quod *eſt* à maiore principio, maius *eſt*: [c] Et cùm duæ cauſæ, quod *eſt* à maiore cauſa, maius *eſt*. Et [*] *proinde* è conuerſo; cùm principia duo *ſint*, maioris *rei* principiũ, maius: [*] Et cùm cauſæ duæ, maioris *rei* cauſa, *res* maior. 15. [d] Perſpicuum igitur *eſt* ex ijs quæ dicta ſunt, quòd vtroq; modo aliquid *ſpecie tenus* maius apparere poteſt: [e] Etenim, & ſi hoc *ſit* principiũ, illud verò non principium, videbitur maius eſſe; [f] & ſi hoc, principium, illud verò non principiũ: *Quod* enim finis *eſt*, & non principiũ, maius *eſt*: [g] vt Leodamas dixit, accuſans Calliſtratum; "EVM QVI conſuluerit, quàm *qui malè* egerit iniuſtiùs feciſſe: Quippe quòd non actum fuiſſet, niſi *quis* conſuluiſſet. [h] Rurſus verò etiam Chabriam *accuſans, dixit*, "EVM GRAVIÙS *peccâſſe* qui egerit, quàm qui conſuluerit: quòd non factum eſſet, niſi fuiſſet, qui ageret: Nam huius *rei* gratiâ conſilium *homines* ineunt, vt agant. 16. [7] Et quod rarius, quàm quod copioſum *eſt*; velut, aurũ, quàm ferrum, *tametſi* minores vſus præbeat: *Eius* enim poſſeſſio *eſt* maior, *ſeu pretioſior*; *quia paratu* eſt *illa* difficilior.

 17. [i] Alio

[x] Probatur ex definit. bon 1[a]: quia huiuſmodi bonum propter ſe ſuſcipitur, non propter aliud.

5° Rat. *tùm eius, quòd minus indigeat*:

[y] Probatur ex definitione boni 4[a]:

[z] *Tùm eius, quòd ſine illo eſſe poſſit*; ità vt non ſit illius indigens.

[*] Id aut. q[d] altero non indiget, eſt magis contentum.

[a] Proin q[d] ſine illo eſſe poſſit, ſpecie apparet maius bonum.

6° Ratione *Principij, & cauſæ*: Hîc *Aliæ formæ*, conſtant *ex collatione terminis duorum*: viz.
Vel vnius principij, cum vna re producta;
Vel vnius cauſæ, cum vno effectu.

[b] *Aliæ formæ* conſtant *ex collatione terminorum trium*: ſc.
Vel vnius rei productæ cum duobus principijs;
[c] Vel vnius effectus cum duabus cauſis.

[*] Conuerſa, tùm prioris partis;
[*] Tùm poſterioris.

[d] Ex ſupradictis, corollarium 1[x], quod ſpecie tenus apparet eſſe verum: Nam

[e] Et id quod eſt principium, videtur maius eo, quod non eſt princip. vt patet ex p. 13.

[f] Et id quod eſt non principium (ſc. finis) maius eo quod eſt princip. vti collig. ex p. 10[a].

[g] Vtriuſque horum exemplum, eſt Leodamas Orator, qui variatis temporib[us], prout cauſa poſtulabat, nunc omnem vim *in principio & conſilio* poſitam eſſe dixit; vt in Calliſtrato:

[h] Nunc in *fine & opere*, vt in Chabria.

7° Ratione *Raritatis, ſeu paucitatis*: Rara enim ob pretium & dignitatem, maiora ſunt; quia difficiliùs acquiruntur.

[i] Vel *Copiæ*: Copioſa enim ob vſum fructumque, qui frequentèr ex ipſis capitur, potiora habentur.

[k] Exempl. ex Pindaro, 1ª Ode Olymp.

[l] Et vniuerſim; *Ratione difficilioris* acquiſitionis: probatur forma ex part. 16.

[m] Vel *facilioris*; probatur hoc ex cap. præced. part. 28.

8ª Ratione *Oppoſitorum*; Siue *contrariorum*;

[n] Siue *Priuatiuorum*;

[o] Siue *Relatorum*; quorum formæ: 1ª, *Perfectus habitus* maior eſt quàm *diſpoſitio* ad eundem: ſiue in bonis;

[p] Siue in malis:

* Prob. ex par. 10.

2ª Quorum *opera*, honeſtiora & turpiora ſunt, etiam *habitus ipſi*, ex quibus *illa* manant, maiores ſunt:

* Et vice verſa.

[q] Probatio vtriuſq; partis, à communi axiomate.

3ª Quarum facultatum & diſpoſitionum *exuperantiæ* honeſtiores, & optabiliores ſunt, etiam *ipſæ facultates* & *diſpoſitiones*. [r] Exempl. in rebus naturalibus:

[ſ] In rebus moralibus.

[t] Et retrò.

4ª Quarum rerum *cupiditates* honeſtiores, vel meliores, etiã res *ipſæ cupitæ*, honeſtiores, &c.

[u] Et vicisſim.

5ª Quorum *ſcientiæ* honeſtiores, & meliores, etiam *res ipſæ ſcibiles* obiectæ, honeſtiores, &c.

[x] Et Conuerſim.

17. [i] Alio autem modo, copioſum *eſt maius* eo quod rarũ; quià *eius* vſus ſuperat *vſum alterius*: Quod enim ſæpè *in vſu eſt*, ſuperat *illud* quod rarò: Vnde dicitur à *Poëta*,

" [k] *Optima quidẽ elementorũ eſt aqua.*

18. [l] Et omninò *quod paratu eſt* difficilius, *maius eſt* eo quod facilius: *Quia* enim rarius: 19. [m] Alio autem modo, quod facilius, eo quod difficilius: *Se* enim *ita* habet vt volumus. 20. [8] Et cuius contrarium maius, *illud & maius eſt*. 21. [n] Et cuius priuatio maior, *eodem modo*. 22. [o] Et virtus *perfecta maior eſt*, quàm non virtus, [1] *ſeu diſpoſitio ad virtutem*; [p] & vitioſitas *abſoluta*, quàm non vitioſitas, maior *eſt*: * Nam illa quidem *ſunt* fines; hæc verò non *ſunt* fines: 23. [2] Et quorum opera honeſtiora, vel turpiora *ſunt*, maiora ipſa *ſunt*: * Et quorũ vitia, & virtutes maiores *ſunt*, etiam opera maiora *ſunt*: [q] Quoniam, vt *rerum* cauſæ & principia *ſe habent*, etiam euenta; & vt euenta, etiam cauſæ & principia. 24. [3] Et quorum exuperantia optabilior, vel honeſtior *eſt*, (veluti, exquiſitè videre, optabilius quàm *exactè* odorari) *ipſa maiora*: [r] Etenim viſus *præſtantior eſt* olfactu: [ſ] Et ſtudioſum ſodalium eſſe, quàm pecuniarum, honeſtius eſt: Quare etiam ſtudiũ ſodalium, quàm pecuniarum: [t] Et è contra verò, meliorum exuperantiæ, meliores; & honeſtiorum, honeſtiores. 25. [4] Et quorum cupiditates honeſtiores, vel meliores, *illa honeſtiora vel meliora*: Maiores enim appetitiones, *rerum* ſunt maiorum: [u] & *è contra* verò, honeſtiorũ, præſertìm meliorum cupiditates, meliores, & honeſtiores propter eandem *rationem*. 26. [5] Et quarum ſcientiæ honeſtiores vel probiores, etiam res *quæ ſcientijs illis præcipiuntur*, honeſtiores *ſunt* & probiores: Vt enim ſcientia *ſe* habet, *ita* etiam *id quod* verum *eſt*: Præcipit autẽ de rebus quas tractat, *ars* vnaquæque, *neque ad alias res tranſit*. [x] Et *è contrà* verò, probiorum ac honeſtiorũ ſcientiæ, *ſimilitèr*

17. ἄλλον δὲ τρόπον, τὸ ἄφθονον τοῦ σπανίου, ὅτι ἡ χρῆσις ὑπερέχει· τὸ γὰρ πολλάκις, τοῦ ὀλιγάκις ὑπερέχει· ὅθεν λέγεται,

"Ἄριστον μὲν ὕδωρ.

18. καὶ ὅλως τὸ χαλεπώτερον τοῦ ῥᾴονος [k]· σπανιώτερον γάρ· 19. ἄλλον δὲ τρόπον, τὸ ῥᾷον τοῦ χαλεπωτέρου· ἔχει γὰρ ὡς βουλόμεθα· 20. καὶ ᾧ τὸ ἐναντίον μεῖζον· 21. καὶ οὗ ἡ στέρησις μείζων· 22. καὶ ἀρετὴ μὴ ἀρετῆς, καὶ κακία μὴ κακίας μείζων· τὰ μὲν γὰρ, τέλη· τὰ δ', οὐ τέλη· 23. καὶ ὧν τὰ ἔργα καλλίω, ἢ αἰσχίω, μείζω αὐτά· καὶ ὧν αἱ κακίαι καὶ αἱ ἀρεταὶ μείζους, καὶ τὰ ἔργα μείζω· ἐπείπερ, ὡς τὰ αἴτια καὶ αἱ ἀρχαὶ, καὶ τὰ ἀποβαίνοντα· καὶ ὡς τὰ ἀποβαίνοντα, καὶ τὰ αἴτια καὶ αἱ ἀρχαί· 24. καὶ ὧν ἡ ὑπεροχὴ αἱρετωτέρα, ἢ καλλίων [l]· οἷον, τὸ ἀκριβῶς ὁρᾶν, αἱρετώτερον τοῦ ὀσφραίνεσθαι· καὶ γὰρ ὄψις, ὀσφρήσεως· καὶ τὸ φιλεταῖρον εἶναι, τοῦ φιλοχρήματον, μᾶλλον κάλλιον· ὥστε καὶ φιλεταιρία, φιλοχρηματίας. καὶ ἀντικειμένως δὲ, τῶν βελτιόνων αἱ ὑπερβολαὶ, βελτίους. καὶ καλλιόνων, καλλίους. 25. καὶ ὧν αἱ ἐπιθυμίαι καλλίους, ἢ βελτίους· αἱ γὰρ μείζους ὀρέξεις, μειζόνων εἰσί· καὶ τῶν καλλιόνων δὲ, ἢ καὶ βελτιόνων αἱ ἐπιθυμίαι, βελτίους καὶ καλλίους διὰ τὸ αὐτό· 26. καὶ ὧν αἱ ἐπιστῆμαι καλλίους ἢ σπουδαιότεραι, καὶ τὰ πράγματα καλλίω καὶ σπουδαιότερα· ὡς γὰρ ἔχει ἡ ἐπιστήμη, καὶ τὸ ἀληθές· κελεύει δὲ τὸ αὑτῆς ἑκάστη. καὶ τῶν σπουδαιοτέρων δὲ καὶ καλλιόνων αἱ ἐπιστῆμαι,

[k] Coniun. 3. Top. c. 2. p. 14.

[l] Coniun. 3. Top. ca. 3. p. 9.

[m] Coniun. 1. lib. de anim. c. 1.
[n] Coniun. 3. Top. c. 1. p. 4.
[o] Cap. 6. p. 2.
[p] Coniun. 3. Top c. 1. p. 11. & 13.
[q] Coniun. 3. Top ca. 1. p. 4.
[r] Coniun. 3 Top. ca. 2. p. 3.
[ſ] Ca. 6. pa. 2.
[t] Vide infr. c. 9. p. 4.
[u] Coniun. 3 Top. c. 3. p. 10.
[x] Coniun. 3. Top. c. 1. p. 3.

ἐπιστῆμαι [m], ἀνάλογον διὰ ταῦτα· 27. καὶ ὃ κρίναιεν ἂν ἢ κεκρίκασιν οἱ φρόνιμοι ἢ πάντες, ἢ οἱ πολλοὶ, ἢ οἱ πλείους, ἢ οἱ κράτιστοι, ἀγαθὸν, ἢ μεῖζον, ἀνάγκη οὕτως ἔχειν, ἢ ἁπλῶς, ἢ εἰ κατὰ τὴν φρόνησιν ἔκριναν [n]. 28. ἔστι δὲ τοῦτο κοινὸν καὶ κατὰ τῶν ἄλλων. καὶ γὰρ τί, καὶ ποσὸν, καὶ ποιὸν, οὕτως ἔχει, ὡς ἂν ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ φρόνησις εἴποι· ἀλλ' ἐπ' ἀγαθῶν εἰρήκαμεν· ὥρισται [o] γὰρ ἀγαθὸν εἶναι, ὃ λαβόντα τὰ πράγματα φρόνησιν, ἕλοιτ' ἂν ἕκαστον. δῆλον οὖν, ὅτι καὶ μεῖζον, ὃ μᾶλλον ἡ φρόνησις λέγει· 29. καὶ τὸ τοῖς βελτίοσιν ὑπάρχον [p], ἢ ἁπλῶς, ἢ ᾗ βελτίοις· οἷον ἡ ἀνδρία, ἰσχύος· 30. καὶ ὃ ἕλοιτ' ἂν ὁ βελτίων [q], ἢ ἁπλῶς, ἢ ᾗ βελτίων· οἷον τὸ ἀδικεῖσθαι μᾶλλον ἢ ἀδικεῖν· τοῦτο γὰρ ὁ δικαιότερος ἕλοιτ' ἄν· 31. καὶ τὸ ἥδιον, τοῦ ἧττον ἡδέος [r]· τὴν γὰρ ἡδονὴν πάντα διώκει, καὶ αὐτοῦ ἕνεκα τοῦ ἥδεσθαι ὀρέγονται. ὥρισται [ſ] δὲ τούτοις τὸ ἀγαθὸν, καὶ τὸ τέλος. ἥδιον δὲ, τό, τε ἀλυπότερον, καὶ τὸ πολυχρονιώτερον ἡδύ· 32. καὶ τὸ κάλλιον, τοῦ ἧττον καλοῦ· τὸ γὰρ καλόν ἐστιν, ἤτοι τὸ ἡδὺ, ἢ τὸ καθ' αὑτὸ αἱρετόν [t]· 33. καὶ ὅσων αὐτοὶ αὑτοῖς ἢ φίλοις βούλονται αἴτιοι εἶναι μᾶλλον [u], ταῦτα μείζω ἀγαθά· ὅσων δὲ ἥκιστα, μείζω κακά· 34. καὶ τὰ πολυχρονιώτερα, τῶν ὀλιγοχρονιωτέρων [x]· 35. καὶ τὰ βεβαιότερα, τῶν μὴ βεβαιοτέρων· ὑπερέχει γὰρ ἡ χρῆσις, τῶν μὲν, τῷ χρόνῳ· τῶν δὲ, τῇ βουλήσει· ὅταν γὰρ βούλωνται, ὑπάρχει μᾶλλον ἡ τοῦ βεβαίου·

atque ex eâdem proportione *ſe habent* ob eaſdem *cauſas*. 27. [9] Et quod iudicarent aut iudicauerunt prudentes, ſiue omnes ſiue *eorum* plurimi, ſiue plures, ſiue ij qui *inter ipſos conſilio plurimũ* pollent, *eſſe* bonum vel maius; neceſſe eſt ſic *ſe* habere, vel ſimpliciter, *nec magis in hac re quàm in illâ*, vel ſi *illi homines* ex prudentiâ iudicârint 28. [y] Poteſt verò hæc *forma* etiam de alijs *rebus* communitèr *enunciari*: Etenim *Categoria* Quid, & Quale, & Quantum, ſic *ſe* habet *quoad veritatẽ*, vt ſcientia *earũ rerũ*, & prudentia affirmauerit: [z] Verùm *nos hæc* de bonis *eligendis* pronunciauimus: Nam definitũ eſt bonum, *id* eſſe, quod quæ acceperint *res* prudentiam, eligerent ſingulæ: Perſpicuum igitur *eſt*, etiã maius *id eſſe*, quod prudentia magis *bonũ eſſe* dictat. 29. [10] Et quod melioribus ineſt vel ſimplicitèr, vel quatenùs meliores *ſunt*: velut *animi* fortitudo, quàm robur *corporis*. 30. [a] Et quod eligeret *vir* melior, vel ſimplicitèr, vel quatenùs melior; [b] velut, iniuriâ affici magis *bonum*, quàm iniuriâ afficere: Hoc .n. vir iuſtior eligeret. 31. [11] Et iucundius, quàm minùs iucundum: [c] Voluptatẽ enim omnia ſectantur, & ipſius *voluptatis* gratiâ, voluptate perfundi appetunt: His autem *conditionibus ſuprà* definitum eſt bonum, & finis: [d] *Ipſum* autem Iucundius, eſt, tùm quod minùs moleſtũ, tùm quod diutiùs iucundum. 32. [e] Et pulchrius *ſeu honeſtius*, quàm minùs pulchrum *ſeu honeſtum*: Nam honeſtum eſt, aut iucundum vtique, aut per ſe eligendũ. 33. [12] Et quorumcunq; *homines* ipſi *ſe* ſibi aut amicis volunt cauſam eſſe magis, *quàm alios*, hæc maiora *ſunt* bona; * quorumcunq; verò minimè *volunt*, maiora mala. 34. [13] Et diuturniora, quàm minus diuturna. 35. Et * firmiora, quàm minus firma: Superat enim vſus, * illorum quidem, tempore; * horum verò, arbitrio *&* *voluntate*: Nam quando *homines* velint, adeſt magis *vſus* rei firmæ.

9 Ratione *iudicij prudentiũ virorum.*

y Iudicium hoc prudentium virorum, non modò in rebus practicis, ſc. vtilib. æſtimandis, multum valet, ſed in rebus etiã Theoricis dijudicandis:

z Nos tamen hîc ipſum, bonis Practicis ſolùm coarctauimus: id q; ratione illâ perſuaſi, quæ ſumitur ex definitionib. boni, 2a & 3a ſuprà poſitis, cap. 6. par. 2a.

10 Rat: tùm *Subiectæ naturæ recipientis*: Cùm duo bona à naturis 2bus recipi poſſint, qd recipitur à meliori, melius eſt:

a Tùm *melioris viri eligentis*: Cùm enim duæ res diuerſæ, à duob. eligi poſſint; quæ à meliori elig. ea melior:

b Exemplo eſt, dictum Socratis apud Plat. in Gorgia.

11 Ratione *Iucundioris*:

c Probatur forma ex defin. boni 2a.

d Iucundius aliquid bifariàm dicitur, &c.

e Et rat. *Pulchrioris*: colligitur forma, partim ex præcedenti, partim ex definit. boni 1a.

12 *Cùm quis alicuius boni ſe authorem, ſibi, vel amicis eſſe mauult*, quàm alios, illud eſt maius bonum:

* Contra, de malo.

13 Ratione *Diuturnitatis*:

* Et *Firmitatis*.

* Diuturniora meliora ſunt; quia longo tempore permanent:

* Firmiora, meliora; quia ſemper voluntatibus noſtris præſtò ſunt.

14 Ratione *conſecutionis inter coniugata*: Vt enim in coniugatis primò poſitis fit conſecutio; ita etiam in alijs, quæ his prioribus adponi poſſunt.

15 Ratione *electionis vniuerſalis*: Siue omnes eligant;

* Siue plures.

f Ratio vtriuſque partis, à definitione boni 22.

16 Ratione *ſcientiæ & teſtimonÿ*, vel aduerſariorum, aut inimicorum;

* Vel Iudicũ, aut arbitrorũ:

g Rat: vtriuſq. Q d. n. inimici affirmẽt perinde eſt ac ſi oẽs;

h Quod Iudices, idem, ac ſi ij, qui in manu rem habent.

17 Ratione *Participationis*: Participem enim eſſe rei peruulgatæ, maius eſt bonum:

* Rat. à contrario.

i E contra, maius bonum eſt, participem eſſe rei inuſitatæ: Rat. ex par. 16.

18 Rat. Tùm *laudis*: Laudabiliora, meliora: ex c. præc. par. 9.

k Tùm *honoris*: Quib⁹ enim maior honor, ea maiora bona.

l E contra; quorum pœnæ legibus conſtitutæ maiores, maiora mala.

m Tùm *excellentiæ in ÿs rebus, quæ vulgò magnæ exiſtimantur*: Quæ enim his præſtant, maiora ſunt bona.

19 Ratione *diſtributionis rei in partes partiumq́; enumerationis*: Hinc enim fit, vt res ipſa ſic ſpecie tenus appareat, quaſi reuera maior ſit: Probatur hoc ex par. 21.

n Exempl. ex Iliad. 9.

o Itemq; rat. *Oppoſitæ Collectionis, & gradationis*, quæ magnã vim amplificandi in ſe habet:

36. [14] Item quemadmodum ex Coniugatis & ſimilibus caſibus *fit conſecutio*, etiam alia *ſeriatim* ſequuntur; velut, ſi quod fortitèr *agitur*, honeſtius magiſque eligendum *eſt*, quàm quod temperantèr; etiam fortitudo, quàm temperantia, magis eligenda; & fortem eſſe, quàm temperantẽ. 37. [15] Et quod omnes eligunt, quàm quod non omnes. 38. * Et quod plures, quàm quod pauciores: [f] Nam *id* bonũ eſſe *definiuimus*, quod omnes appetunt: Quare etiam maius *erit*, quod *appetunt* magis. 39. [16] Et quod controuerſantes aut inimici *maius eſſe aiunt*, * vel quod *ſupremi* iudices, *ſeu Prætores*, aut ÿ quos iſti *ad iudicandum, tanquam arbitros* deligunt: [g] Illud enim eſt, perinde ac ſi omnes affirmarent; [h] hoc verò *eſt, ac ſi* principes viri, & *iuris cauſæque* periti. 40. [17] Et interdum, cuius omnes participes ſunt, *illud obtinere* maius *eſt*: * Dedecus enim *eſt*, non eſſe *eius* participem: 41. [i] Interdum, *id* cuius nemo, aut cujus pauci: Quippe rarius *eſt hoc bonum*. 42. [18] Et quæ magis laudanda; quia honeſtiora. 43. [k] Et quorum honores maiores, eodem modo: Nam honor *eſt* quaſi quædam *dignitatis* æſtimatio: [l] Et quorum mulctæ *ſunt* maiores, *maiora ſunt mala*. 44. [m] Et *ea* quæ *maiora exiſtunt* ijs, quæ *omnium* confeſſione magna ſunt, vel *ſpecie tenus* apparent *eſſe magna*, maiora *ſunt*. 45. [19] Quinetiam, eædem res cùm diuiduntur in partes, *exinde* apparent *ſpecie tenus eſſe* maiores: Nam *in diuiſione*, multarum *rerum* exuperantia *ſpecie tenus* apparet: Vnde & Poeta ait, Meleagro, vt *ad bellum ineundũ* ſurgeret, perſuaſiſſe *vxorem ſuam*, dicendo,

[n] " *Quot mala hominibus accedunt, quorum vrbs capta fuerit:*
" *Viri quidem intereunt; vrbẽ autẽ ignis in puluerem redactam conſumit:*
" *Liberos verò alÿ abducunt, profundâq; cinctură præditas vxores.*

46. [o] Quin & *rem* componere & ſuperadſtruere, *ita vt in amplificando ſo-*

36. καὶ ὡς αἱ ἐκ τῶν συστοίχων καὶ τῶν ὁμοίων πτώσεων, καὶ τἆλλα ἀκολουθεῖ [y]. οἷον, εἰ τὸ ἀνδρείως κάλλιον καὶ αἱρετώτερον τοῦ σωφρόνως, καὶ ἀνδρεία σωφροσύνης αἱρετωτέρα, καὶ τὸ ἀνδρεῖον εἶναι, τοῦ σωφρονεῖν. 37. καὶ ὃ πάντες αἱροῦνται [z], τοῦ ὃ μὴ πάντες. 38. καὶ ὃ οἱ πλείους, ἢ οἱ ἐλάττους· ἀγαθὸν γὰρ ἦν [a], οὗ πάντες ἐφίενται· ὥστε καὶ μεῖζον, οὗ μᾶλλον. 39. καὶ ὃ οἱ ἀμφισβητοῦντες, ἢ οἱ ἐχθροί, ἢ οἱ κρίνοντες, ἢ οὓς οὗτοι κρίνουσι· τὸ μὲν γάρ, ὡς ἂν εἰ πάντες φαῖεν, ἐστί· τὸ δέ, οἱ κύριοι καὶ οἱ εἰδότες. 40. καὶ ὁτὲ μέν, οὗ πάντες μετέχουσι, μεῖζον· ἀτιμία γὰρ τὸ μὴ μετέχειν. 41. ὁτὲ δέ, οὗ μηδεὶς, ἢ οὗ ὀλίγοι· σπανιώτερον γάρ. 42. καὶ τὰ ἐπαινετώτερα [b]· καλλίω γάρ. 43. καὶ ὧν αἱ τιμαὶ μείζους [c], ὡσαύτως· ἡ γὰρ τιμή, ὥσπερ ἀξία τις ἐστί. καὶ ὧν αἱ ζημίαι μείζους [d]. 44. καὶ τὰ τῶν ὁμολογουμένων ἢ φαινομένων μεγάλων, μείζω. 45. καὶ διαιρούμενα δὲ εἰς τὰ μέρη τὰ αὐτά, μείζω φαίνεται· πλειόνων γὰρ ὑπεροχὴ φαίνεται· ὅθεν καὶ ὁ ποιητής φησι, πεῖσαι λέγουσαν τὸν Μελέαγρον ἀναστῆναι·

" Ὅσσα κάκ' ἀνθρώποισι πέλει, τῶν ἄστυ ἁλώῃ,
" Λαοὶ μὲν φθινύθουσι, πόλιν δέ τε πῦρ ἀμαθύνει,
" Τέκνα δέ τ' ἄλλοι ἄγουσι.

46. καὶ τὸ συντιθέναι δὲ καὶ ἐποικοδομεῖν, ὥσπερ Ἐπίχαρμος

y Coniun. 3. Topic. c. 3 p. 5.

z Coniun. 3 Top. c. 1. p. 4.

a Supr. pa. 3.

b Coniun. 3. Top. c. 1. p 20.

c Ibid.

d Coniun. 2. Politic. de Pittaci lege.

e Coniun. 1. de ort. animal.
f Par. 18.
g Par. 16.
h Coniun. c. 9. p. 41.
i Coniun. 3. Top. ca. 2. p. 5.
k Coniun. 3. Top. ca. 1. p 15.
l Ibid. p. 17.
m Ibid p. 16.

πίχαρμός [e] · διά τε τὸ αὐτὸ τῇ διαιρέσει · ἡ γὰρ σύνθεσις, ὑπεροχὴν δείκνυσι πολλῶν · καὶ ὅτι ἀρχὴ φαίνεται μεγάλων καὶ αἴτιον · 47. ἐπεὶ δὲ τὸ χαλεπώτερον [f] καὶ σπανιώτερον [g] μεῖζον, καὶ οἱ καιροὶ, καὶ αἱ ἡλικίαι, καὶ οἱ τόποι, καὶ οἱ χρόνοι, καὶ αἱ δυνάμεις ποιοῦσι μεγάλα · εἰ γὰρ παρὰ δύναμιν, καὶ παρ' ἡλικίαν, καὶ παρὰ τοὺς ὁμοίους, καὶ εἰ οὕτως, ἢ ἐνταῦθα, ἢ τότ', ἕξει μέγεθος καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν, καὶ δικαίων, καὶ τῶν ἐναντίων · ὅθεν καὶ τὸ ἐπίγραμμα τῷ ὀλυμπιονίκῃ [h] ·

" Πρόσθε μὲν ἀμφ' ὤμοισιν ἔχων τραχεῖαν ἄσιλλαν,

" Ἰχθῦς ἐξ Ἄργους εἰς Τεγέαν ἔφερον.

καὶ ὁ Ἰφικράτης αὐτὸν ἐνεκωμίαζε, λέγων,

Ἐξ ὧν ὑπῆρξε ταῦτα.

48. καὶ τὸ αὐτοφυὲς τοῦ ἐπικτήτου · χαλεπώτερον γάρ · ὅθεν καὶ ὁ ποιητής φησιν,

" Αὐτοδίδακτος δ' εἰμί.——

49. καὶ τὸ μεγάλου μέγιστον μέρος · οἷον, Περικλῆς τὸν ἐπιτάφιον λέγων, τὴν νεότητα ἐκ τῆς πόλεως ἀνῃρῆσθαι, ὥσπερ τὸ ἔαρ ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰ ἐξαιρεθείη · 50. καὶ τὰ ἐν χρείᾳ μείζονι, χρήσιμα [i], οἷον τὰ ἐν γήρᾳ καὶ νόσοις · 51. καὶ δυοῖν τὸ ἐγγύτερον τοῦ τέλους [k] · 52. καὶ τὸ αὐτῷ ἢ ἁπλῶς · 53. καὶ τὸ δυνατὸν, τοῦ ἀδυνάτου [l] · τὸ μὲν γὰρ, αὐτῷ · τὸ δ', οὔ · 54. καὶ τὰ ἐν τέλει τοῦ βίου [m] :

lebat Epicharmus, *maiorem eam apparere efficit* ; *idque* tùm propter idem *quod euenit* diuiſioni : Nam compoſitio multam *rerum diſiectarum* exuperantiã *ſeu ac umulationem* oſtendit : [p] tùm *etiam*, quia *in eo rerum* magnarũ principium & cauſa *ſpecie tenus* apparet. 47. [20] Quoniam verò *id* quod *eſt* difficilius, & rarius, *eſt* maius; etiam occaſiones, & ætates, & loci, & tempora, & vires efficiunt *res* magnas : Si *quis* enim ſupra vires, & ſupra ætatẽ, & ſupra ſimiles ; aut ſi eo modo, vel eo loco, vel tali tempore, *res aliquas geſſiſſe vel obtinuiſſe dicatur* ; *eæ* habebunt magnitudinem, & honeſtarum, & bonarum, & iuſtarum; & *vt harum, ita etiam his* contrariarum : Vnde & Epigramma *illud extat* in victorem Olympiorum;

[q] " *Nuper quidem circa humeros geſtans aſperum vas piſcatorium,*

" *Piſces ex Argis in oppidum Tegeam ferebam :*

[r] Et Iphicrates ſeipſum encomio ornauit, dicens,

" *Ex quantulis initijs extiterunt mihi honores iſti?*

48. [ſ] Et ex ipſo natum, *maius eſt*, quàm *poſteà* aſcitum : Difficilius enim *videtur*: Vnde & Poeta ait,

[t] " *Sum autem mihimet Doctor.* —

49. [21] Et rei magnæ maxima pars, *maius quiddam meliuſque eſt, quàm rei paruæ* : [u] velut, Pericles in funebri *oratione* dicebat; " *Iuuentutem ex ciuitate ablatam eſſe, perinde ac ſi ver ex anno ſublatum fuiſſet.* 50. [22] Et quæ in neceſſitate maiore, *nobis ſunt* vtilia; velut quæ in ſenectute, & morbis. 51. [23] Et, cùm duo *ſint quæ ad eundem finem faciunt* ; quod propinquius *eſt* fini, *eo, quod eſt remotius.* 52. [24] Et quod ipſi *ſiu priuato cuique prodeſt*, quàm *quod* ſimpliciter *bonum eſt*, *ſi commodum nullum importet.* 53. [x] Et id quod fieri poteſt, quàm quod non poteſt : Illud enim *eſt* ſibi *cuique priuato bonum* ; hoc verò, nequaquam. 54. [25] Et quæ in *ipſo* vitæ fine *inſunt*, maiora

Tùm quia res plures diſiectas coaceruare ſe, indicat : Plura autem magnum quiddam eſſe apparent: vti dixit part. 2 a.

p Tùm quia magnæ rei efficiendæ ſpeciem præ ſe fert.

20 Ratione *Circumſtantiarum*: collig. hæc forma ex 18. & 16 a. Circumſtantiæ enim occaſionum, ętatum, locorum, &c. multùm res augent, ita vt, quæ ſuâ vi ſpectatæ, puſillæ res viderentur, grandes nunc eſſe intelligantur, ſi has conditiones habuerint:

Siue in demonſtratiuo genere, honeſtæ ſint;
Siue in deliberatiuo, bonæ;
Siue in Iudiciali, iuſtæ.

q Exempl. primũ Certatoris Olympij, in Epigrammate:

r 2. Iphicratis Athenienſis Ducis ; qui ſutoris filius fuiſſet.

ſ Huc pertinet forma illa; Quod eſt natiuum, maius eſt eo, quod eſt adſcitum:

t Exempl. ex Odyſſ. 22; Verba ſunt Phemij cantoris.

21 Ratione *maximæ partis*: Magnæ .n. rei maxima pars, maius meliuſque eſt, quàm aut paruæ pars magna, aut magnæ parua:

u Exempl. ex Periclis Orat. funebr.

22 Rat. *fructus & commodi in rebus anguſtu.*

23 Rat. *propinquitat. ad finem*

24 Rat. *peculiaris commodi*: Quod enim huic bonum, maius eſt, quàm bonum in genere.

x Item, Quod fieri & à nobis obtineri poteſt, maius eſt, quàm quod non poteſt.

Probatur ex form. præced.

25 Rat. *coniunctionis, & pro*

pinquitatis cum vitæ fine, qui finis eſt optimus.

26 Rat. *veritatis potiùs, quàm opinionis alienæ*: Quæ enim ad rei veritatem ſpectantes, ſumimus, meliora, quàm quæ ad opinionem.

y Definitio eius, quod eſt ad opinionem:

z Probatur forma, exemplo.

a Proinde etiam, quæ homines (ſecundùm occultas voluntates) malunt ſibi eſſe, quàm videri, maiora ſunt:

b Quæ autem magis videri, minora: vt Sophiſtæ dixerunt de Iuſtitia; è quibus fuit Thraſymachus.

27 Ratione *Relationis ad plura*: Quod enim ad res plures accõmodatum eſt, maius eſt, quàm quod ad pauciores.

28 Rat. *ſimplicis & ſolitariæ poſitionis, & coniunctionis cum voluptate*: Si enim ſimul moleſtiã vacat, & voluptati etiam coniunctum ſit, maius bonũ eſt.

c Omninò, ratione *adiectionis, &c*: Si enim alteri rei adiunctum, totum maius efficit, & plus boni adfert, erit illud maius bonum.

d Item; Quæ præſentia ſunt, & non latent; meliora, quàm quæ præſentia ſolùm ſunt:

e Exemp. gr. ∽

29 Rat. *dilectionis*: Quod enim amabile eſt, & deſyderabile, melius eſt eo, quo facilè carere poſſumus: Idque

f Siue per ſe ſolùm ponatur;

g Siue cum alijs coniunctum:

h Exempl. Iudicij Locrenſis in quendam reum, &c.

maiora ſunt ijs, quæ remotiora: *Ea* enim quæ *immediatè* fini hærent, *dicenda ſunt* potiùs fines, *quàm quæ longiùs abſunt*. 55. [26] Et quæ *rei* veritatem *ſpectantes ſumimus*, quàm quæ ad *hominũ* opinionem: [y] Definitio autem eius QVOD AD OPINIONEM, *eſt id*, quod, ſi clam *ſe omnib'* futurũ *putaret*, nemo *vnquã* eligeret. [z] Quãobrẽ et à beneficium *ab alijs* accipere, videatur *vtiq;* optabilius, quàm beneficiũ *alijs* dare: Illud enim, etiãſi clã eſſe *debeat*, eliget *quiuis*; at beneficiũ *alijs* dare, *interim* vt *id* clã faciat, nemo videtur eſſe electurus. 56. [a] Et quæcunque *homines* eſſe magis quàm videri volũt: Ad veritatẽ enim *ſpectantes hæc eligunt* magis: [b] Quamobrẽ & iuſtitiã aiunt rẽ paruã eſſe; quià vt *quis* videatur *iuſtus* quàm vt ſit, magis eligendum *eſt*: *Benè* autẽ valere, minimè. 57. [27] Et quod ad multa vtilius; velut, quod ad vitã, atq; *ad* beatã vitã *degendã*, & ad voluptatem *conficiendã*, & ad *res* honeſtas gerendas: Quamobrẽ & diuitiæ, & ſanitas, res maximæ *vulgò* videntur eſſe: Omnes enim *dotes* has, *iſtæ in ſe* habent. 58. [28] Et quod magis *eſt* moleſtię expers, *ſimulq;* cum voluptate *coniunctũ*, *melius eo, quod ſolùm moleſtiã vacat*: Plura enim *ibi ſunt bona*, quàm vnum; ita vt bonũ *illud ſimul* exiſtat & voluptas, & moleſtiæ vacuitas. 59. [c] Et cùm duo *fuerint, quorũ nunc vnũ rei adiungatur, nunc alterum*; quod eidẽ *rei* adiunctum, totũ maius efficit, *id eſt maius*. 60. [d] Et quæ non latent, *cùm ſint* præſentia, quàm quæ latent: Ad veritatẽ enim *ſolam* tendunt hæc *magis quæ latent*: [e] Quamobrẽ diuitẽ eſſe appareat *vtiq;* maius bonũ, quã videri. 61. [29] Itẽ *id maius*, quod *eſt* deſyderabile *& vnicè charum*; [f] idq; *ſi* nonnullis quidẽ *ſit* ſolũ *per ſe*; [g] nõnullis verò, cũ alijs *coniunctũ*: [h] Quamobrẽ etiã haud par pœna *legibus conſtituta fuit*, ſi quis excœcârit *hominẽ* vno oculo vtentẽ, ac *ſi* eũ qui duos habet: *Quod* enim *ipſi* vnicè charum *erat*, ſublatum eſt. Ac ex quibus quidem *formis* oporteat fidẽ

τέλη γὰρ μᾶλλον τὰ πρὸς τῷ τέλει. 55. καὶ τὰ πρὸς ἀλήθειαν [n], τῶν πρὸς δόξαν. ὅρος δὲ τοῦ πρὸς δόξαν [o], ὃ λανθάνειν μέλλων, οὐκ ἂν ἕλοιτο. διὸ καὶ τὸ εὖ πάσχειν, τοῦ εὖ ποιεῖν δόξειεν ἂν αἱρετώτερον εἶναι. τὸ μὲν γὰρ, κἂν λανθάνῃ, αἱρήσεται. ποιεῖν δ' εὖ λανθάνων οὐ δοκεῖ ἂν ἑλέσθαι. 56. καὶ ὅσα εἶναι μᾶλλον ἢ δοκεῖν βούλονται. πρὸς ἀλήθειαν γὰρ μᾶλλον. διὸ καὶ τὴν δικαιοσύνην φασὶ μικρὸν εἶναι, ὅτι δοκεῖν ἢ εἶναι αἱρετώτερον. τὸ δὲ ὑγιαίνειν, οὔ. 54. καὶ τὸ πρὸς πολλὰ χρησιμώτερον [p]. οἷον, τὸ πρὸς τὸ ζῆν, καὶ εὖ ζῆν, καὶ τὴν ἡδονὴν, καὶ πράττειν τὰ καλά. διὸ ὁ πλοῦτος, καὶ ἡ ὑγίεια, μέγιστα δοκεῖ εἶναι. ἅπαντα γὰρ ἔχει ταῦτα. 58. καὶ τὸ ἀλυπότερον [q], καὶ τὸ μεθ' ἡδονῆς. πλείω γὰρ ἑνός. ὥστε ὑπάρχει καὶ ἡ ἡδονὴ ἀγαθὸν, καὶ ἀλυπία. 59. καὶ δυοῖν ὃ τῷ αὐτῷ προστιθέμενον [r], μεῖζον τὸ ὅλον ποιεῖ. 60. καὶ ἃ μὴ λανθάνει παρόντα, ἢ λανθάνει. πρὸς ἀλήθειαν γὰρ τείνει ταῦτα. διὸ τὸ πλουτεῖν φανείη ἂν μεῖζον ἀγαθὸν τοῦ δοκεῖν. 61. καὶ τὸ ἀγαπητόν. καὶ τοῖς μὲν, μόνον. τοῖς δὲ, μετ' ἄλλων. διὸ καὶ οὐκ ἴση ζημία, ἄν τις τὸν ἑτερόφθαλμον τυφλώσῃ, καὶ τὸν δύ' ἔχοντα. ἀγαπητὸν γὰρ ἀφῄρηται. ἐκ τίνων μὲν οὖν δεῖ τὰς πίστεις φέρειν ἐν τῷ προ-

τρέπειν

n Coniun 3. Top. c. 3. p. 14.

o Ibid.

p Coniun. 3. Top. c. 3. p. 17.

q Coniun. 3. Top. c. 2. p. 3. & 16.

r Coniun. 3. Top. c. 5. p. 7.

τρέπειν καὶ ἀποτρέπειν, σχεδὸν εἴρηται.

ducere in Hortando & *in* Dehortando, ferè dictum eſt.

De publica deliberatione.

CAP. VIII.

Ad publicam Deliberationem, aſſumptis Rerumpub. ſpeciebus, à Par. 4. Addit pro Elementis ſumendos eſſe Rerumpublicarum ſingularum fines, Par. 11. Vnde earum inſtituta & vtilia, &c. tanquàm propoſitiones propriæ colligantur, Par. 12. Hîc etiam perſuadendi vim habet, tenere principum & ciuitatũ mores, qui ex iiſdem finibus innoteſcunt, à Par. 13.

Μέγιστον δὲ, καὶ κυριώτατον ἁπάντων πρὸς τὸ δύνασθαι πείθειν, καὶ καλῶς συμβουλεύειν, τὰς πολιτείας ἁπάσας λαβεῖν, καὶ τὰ ἑκάστης ἔθη, καὶ νόμιμα καὶ συμφέροντα διελεῖν. 2. πείθονται γὰρ ἅπαντες τῷ συμφέροντι· συμφέρει δὲ τὸ σῶζον τὴν πολιτείαν. 3. ἔτι δὲ, κυρία μέν ἐστιν ἡ τοῦ κυρίου ἀπόφασις· τὰ δὲ κύρια διῄρηται κατὰ τὰς πολιτείας· ὅσαι γὰρ αἱ πολιτεῖαι, τοσαῦτα καὶ τὰ κύριά ἐστιν. ¶ 4. εἰσὶ δὲ πολιτεῖαι τέσσαρες [a], δημοκρατία, ὀλιγαρχία, ἀριστοκρατία μοναρχία· ὥστε, τὸ μὲν κύριον καὶ τὸ κρῖνον, τούτων δὴ ἂν εἴη μόριον, ἢ ὅλον τούτων. 5. ἔστι δὲ δημοκρατία μὲν, πολιτεία ἐν ᾗ κλήρῳ διανέμονται τὰς ἀρχάς. 6. ὀλιγαρχία δὲ, ἐν ᾗ οἱ ἀπὸ τιμημάτων. 7. ἀριστοκρατία δὲ, ἐν ᾗ οἱ κατὰ τὴν παιδείαν. παιδείαν δὲ λέγω, τὴν ὑπὸ τοῦ νόμου κειμένην· οἱ γὰρ ἐμμεμενηκότες ἐν τοῖς νομίμοις, ἐν τῇ ἀριστοκρατίᾳ ἄρχουσιν. ἀνάγκη δὲ τούτοις φαίνεσθαι

[a] Coniun. 3. Polit. cap. 7.

[a] EX omnibus autem *illud* maximum, ſumméq; accommodatũ *eſt*, quo perſuadere *quis*, atq; egregiè deliberare valeat; [1] Reſpub. aſſumpſiſſe omnes, [2] & vniuſcuiuſque conſuetudines ac inſtituta, atque *ea*, quæ vtilia *ſunt ipſis*, diſtinxiſſe. 2. [b] Obtemperant enim *mortales* omnes ei, quod *rebus ipſorum* vtile *eſt* : *Id* autem eſt vtile, quod Reipub. *ſtatum* conſeruat; *cuiuſmodi ſunt conſuetudines & inſtituta*. 3. [c] Prætereà, ſummam *in Repub.* authoritatem habet, Domini *ſeu Dominatus* enunciatio: Dominatus autem, iuxta Rerumpub. *differentias* diſtincti ſunt: Quot enim *numero* Reſpub., tot etiam dominatus ſunt, *quorũ iuriſdictio tenenda eſt ei qui deliberat*. ¶ 4 [d] Sunt autem *quatuor* Reſpublicæ, Democratia, Oligarchia, Ariſtocratia, Monarchia: Ità vt Dominatus quidem, & *id* quod *res omnes* iudicat, harum vtique particula fuerit *quædam*, aut totum harum. 5. [1] Eſt autem Democratia quidem, Reſpub. in quâ, ſorte *tantum*, *ciuibus omnibus ſine diſcrimine* diſtribuunt magiſtratus. 6. [2] Oligarchia verò, in quâ *Magiſtratus gerunt* ex cenſu. 7. [3] Ariſtocratia autem, in qua *ciuitatem regunt* ij qui reipub. diſciplinâ *inſtructi ſunt*: Diſciplinam voco, Inſtitutiones à legibus poſitas: Nam qui *in patrijs* ritibus inſtiterunt, *eoſque ritè obſeruârunt*, in Ariſtocratia dominantur: Neceſſe verò

[a] Propoſitio 1[x]; [1] *ſumendas eſſe rerumpubl. ſpecies*;

Et [2] *diſtinguenda eſſe earundẽ Inſtituta*, &c; quaſi proprias deliberandi formas:

[b] Ratio *poſter. membri* (cur diſtinguenda ſint rerump. Inſtituta, &c.) *ab vtili*, cui omnes homines parent; quià ad ipſorum fines conducit.

[c] Ratio *prior. membri, ex parte Ciuitatis*: Ideò ſumendas eſſe rerumpub. ſpecies ad perſuaſionẽ; quià Dominatus (quorũ authoritatem & enunciata tenere debet is qui deliberat) non niſi ex harũ diſtinctione intelliguntur.

[d] *Primùm* igitur, *aſſumit* 4[r] *rerump. formas*, ex opinione communi; in quibus ſingulis τὸ κύριον (i. ij qui ſummam poteſtatẽ habent) eſt vel pars quædam præcipua, vel tota reipub. forma, & ſtatus.

1. Democratia:

2. Oligarchia:

3. Ariſtocratia:

4. Monarchia;

e Cuius duæ ſpecies; Regnum, & Tyrannis.

f Deinde *ponit ſingularũ rerump. fines*; qui *Elementa* ſunt *communia*: quippe ad quos ſingulæ hæ, actiones & conſuetudines ſuas omnes dirigunt: vtpote,

1 *Democratiæ* finis, eſt *Libertas*:

2 *Oligarchiæ, diuitiæ*:

3 *Ariſtocratiæ, diſciplina patria*:

4 *Tyrannidis, cuſtodia ſui. Regni verò, & regis & ciuium ſalus.*

g Ex illis finibus, *colligit diſtinguenda eſſe cuiuſq; reip. inſtituta, & vtilia, & c*; quæ cùm ad eoſdē fines perducant, *Propriæ ſunt deliberandi formæ in rep.*

h Supradictis addit; *Tenendos eſſe Ciuitatum & principum virorum indolem & mores*; vt ex horũ perſpectione, moratã oratione (eã quæ huius loci propria eſt) fidē facere poſſit:

i Rat. Dùm .n. mores illor. commendet, eiuſq; reip ſe ſtudioſum præbeat; oratione tali faciet, vt videatur vir bonus, ipſiſq; beneuolus.

k Mores autem rerump. tenentur *ex earund. finib.* Animaduerſis ſc. reb. ijs quas ſingulę, vel vt fini ſuo conſequendo aptas, ſumunt, vel vt auerſas, repudiant.

l Epilogus dictorum

m Cap. 5°.

n Cap. 6°, & 7°:

o Cap. 8°.

rò *eſt*, hos *ſpecie tenus* apparere optimos: Vnde & nomē hoc accepit *Optimatum poteſtas*. 8. [4] Monarchia verò, vt *ipſum* nomen *indicat*, eſt in qua vnus omnium Dominus eſt. 9. [e] Huius verò vna quidē *ſpecies*, quæ ordine quodam *conſtituta eſt, nominatur* Regnum: 10. Altera autem, *quæ* nullis limitibus definita *eſt, dicitur* Tyrannis. ¶ 11. [f] Iam igitur finem cuiuſq; reipub. non oportet latêre: *Singuli enim ciuitatum ſtatus* eligunt ea quæ *faciunt* ad *ſuum* finem, *contraria verò reſpuunt*: [1] Ac Democratiæ quidem finis, eſt libertas: [2] Oligarchiæ verò, diuitiæ: [3] At Ariſtocratiæ, *ea* quæ *pertinent* ad *ciuitatis* diſciplinam, & inſtituta: [4] Tyrannidis autèm, ſatellitium *ſeu corporis* cuſtodia. ¶ 12. [g] Perſpicuum igitur *eſt*, *eas* conſuetudines, & inſtituta, & vtilia, quæ *pertinent* ad finem cuiuſque *reip.* diſtinguenda *nobis* eſſe: Siquidem *ij, qui in ſingulis rebuſpub. deliberant*, *omnia* ad hunc, *i. reipub. ſuæ finem* referentes, eligant ¶ 13. [h] Quoniam autèm non ſolùm Fides fit *eâ*, quæ demōſtrat oratione, ſed etiam moratâ: (Nam in eo fidem habemus dicenti, quòd *is* apparet *eſſe* cuiuſdam modi; hoc eſt, ſi bonus appareat, vel beneuolus, vel vtrumque:) oportebit mores Reipub. cuiuſq; nos tenere: [i] Nam mores quidem ſingularum, neceſſe *eſt* in ſingulis *Reb. ſpub.* (*cùm dicentis oratione effecti vel commendati ſint*) idoneos eſſe maximè ad faciendam fidem. 14. [k] Iſti autem *mores* accipientur ex iiſdem *finibus vnicuique Reipub. propoſitis*: Nam mores manifeſti *fiunt*, *cognitâ* præelectione: At præelectio refertur ad finem. 15. [l] Ac [m] quæ quidem oportet *eos* qui hortantur, appetere *& ſectari*, tanquàm futura *obtinenda*, vel præſentia *conſeruanda*: [n] Et ex quibus *formis* oportet de vtili Fidem ſumere: [o] Prætereà verò, de *ſingularum* Rerump. moribus, & inſtitutis; tùm ex quibus, tùm quomodò *oratione* abundabimus, quantũ conuenit præſenti tempori, dictũ eſt:

ἀρίστοις [b] · ὅθεν καὶ τοὔνομα εἴληφε τοῦτο · 8. μοναρχία δ' ἐστὶ, κατὰ τοὔνομα, ἐν ᾗ εἷς ἁπάντων κύριός ἐστι · 9. τούτων δὲ, ἡ μὲν κατὰ τάξιν τινὰ, βασιλεία · 10. ἡ δ' ἀόριστος, τυραννίς · ¶ 11. τὸ δὴ τέλος ἑκάστης πολιτείας οὐ δεῖ λανθάνειν · αἱροῦνται γὰρ τὰ πρὸς τὸ τέλος. ἔστι δὲ, δημοκρατίας μὲν τέλος, ἐλευθερία · ὀλιγαρχίας δὲ, πλοῦτος · ἀριστοκρατίας δὲ, τὰ πρὸς παιδείαν καὶ τὰ νόμιμα · τυραννίδος δὲ, φυλακή · ¶ 12. δῆλον οὖν ὅτι τὰ πρὸς τὸ τέλος ἑκάστης ἔθη, καὶ νόμιμα, καὶ συμφέροντα, διαιρετέον, εἴπερ αἱροῦνται πρὸς τοῦτο ἐπαναφέροντες · ¶ 13. ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον αἱ πίστεις γίνονται δι' ἀποδεικτικοῦ λόγου, ἀλλὰ καὶ δι' ἠθικοῦ (τῷ γὰρ ποιόν τινα φαίνεσθαι τὸν λέγοντα, πιστεύομεν · τοῦτο δ' ἐστὶν, ἂν ἀγαθὸς φαίνηται, ἢ εὔνους, ἢ ἄμφω) δέοι ἂν τὰ ἤθη τῶν πολιτειῶν ἑκάστης ἔχειν ἡμᾶς · τὸ μὲν γὰρ ἑκάστης ἦθος, πιθανώτατον ἀνάγκη πρὸς ἑκάστην εἶναι · 14. ταῦτα δὲ ληφθήσεται διὰ τῶν αὐτῶν · τὰ μὲν γὰρ ἤθη φανερὰ κατὰ τὴν προαίρεσιν · ἡ δὲ προαίρεσις, ἀναφέρεται πρὸς τὸ τέλος · 15. ὧν μὲν οὖν δεῖ ὀρέγεσθαι προτρέποντας, ὡς ἐσομένων ἢ ὄντων · καὶ ἐκ τίνων δεῖ τὰς περὶ τοῦ συμφέροντος πίστεις λαμβάνειν · ἔτι δὲ, περὶ τῶν κατὰ τὰς πολιτείας ἠθῶν καὶ νομίμων · διὰ τίνων τε καὶ πῶς εὐπορήσομεν, ἐφ' ὅσον ἦν τῷ παρόντι καιρῷ σύμμετρον, εἴρηται · διηκρίβω-

b Conium. 3. Polit. cap. 7.

κεῖνται γὰρ ἐν τοῖς πολιτικοῖς περὶ τούτων.

Exquiſitè enim de his diſputatum eſt in Politicis.

De genere demonſtratiuo.

CAP. IX.

In genere Demonſt. Ea EX QVIBVS *habetur oratio, Alia ſunt* Propria generis Demonſtrat: *vt,* 1° Elementa & Definitiones *Honeſti & Virtutis, à Par.* 4. *Deinde* Formæ *ſpeciales de Honeſtis, tùm Illæ, ex quibus* Laudationes & vituperat: *ducuntur, à Par.* 16: *Tùm Illæ, ex quibus* Encomia, & Opprobria *fiunt, à Par.* 42. *Alia verò, (ex quibus Demonſtrat. Oratio fit) ſunt* Rationes communes; Vna *ei communis cum* Deliberat: *genere, Par.* 46. Aliæ *communes cum* Iudiciali, *ſuntq; de magis Honeſto à Par.* 47.

Μετὰ δὲ ταῦτα λέγωμεν περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας, καὶ καλοῦ καὶ αἰσχροῦ· οὗτοι γὰρ σκοποὶ τῷ ἐπαινοῦντι καὶ ψέγοντι. 2. συμβήσεται γὰρ ἅμα περὶ τούτων λέγοντας, κἀκεῖνα δηλοῦν, ἐξ ὧν ποιοί τινες ὑποληφθησόμεθα κατὰ τὸ ἦθος· ὅπερ ἦν δευτέρα πίστις· ἐκ τῶν αὐτῶν γὰρ ἡμᾶς τε καὶ ἄλλον ἀξιόπιστον δυνησόμεθα ποιεῖν πρὸς ἀρετήν. 3. ἐπεὶ δὲ συμβαίνει καὶ χωρὶς σπουδῆς καὶ μετὰ σπουδῆς ἐπαινεῖν πολλάκις, οὐ μόνον ἄνθρωπον, ἢ θεὸν, ἀλλὰ καὶ ἄψυχα, καὶ τῶν ἄλλων ζώων τὸ τυχόν· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ περὶ τούτων ληπτέον τὰς προτάσεις. ὥστε ὅσον παραδείγματος χάριν, εἴπωμεν καὶ περὶ τούτων. 4 ¶ καλὸν μὲν οὖν ἐστιν, ὃ ἂν δι' αὑτὸ αἱρετὸν ὂν, ἐπαινετὸν ᾖ· ἢ ὃ ἂν ἀγαθὸν ὂν, ἡδὺ ᾖ [a], ὅτι ἀγαθόν. 5. εἰ δὲ τοῦτό ἐστι τὸ καλὸν, ἀνάγκη τὴν ἀρετὴν καλὸν εἶναι· ἀγαθὸν γὰρ ὂν, ἐπαινετόν ἐστιν. 6. ἀρετὴ δέ, ἐστὶ μὲν δύναμις, ὡς δοκεῖ, ποριστικὴ ἀγαθῶν καὶ φυλακτική· καὶ δύναμις εὐεργετικὴ πολλῶν καὶ

[a] *Coniun. ca. 7. pa. 32.*

[a] POſthæc autē dicamus de Virtute ac Vitio, & *omninò de* Honeſto ac Turpi: Hi enim fines Laudanti & Vituperanti *ſunt propoſiti.* 2. [b] Eueniet namq; dùm de his dicamus, ſimùl vt etiam illa aperiamus, ex quibus cuiuſdammodi exiſtimabimur ſecundum Mores; id quod erat ſecundum Fidei *genus:* Ex ijſdem enim *formis* & nos ipſos, & alium *quemlibet* efficere poterimus fide *ac æſtimatione* dignum, ob virtutem. 3. [c] Quoniam verò vſu venit, vt ſæpè & obitèr *ac oblectationis causâ*, & ex inſtituto *ſerióq;* laudemus, non ſolùm hominem, aut Deum, ſed etiam res inanimatas; & aliorum animalium quodlibet: [d] Ad eundem ſanè modum etiam de his finibus ſumendæ *ſunt* propoſitiones, *ſeu formæ:* Quare etiam de iſtis quantum exempli causâ *ſatis eſt*, dicamus. ¶ 4 [e] Ac honeſtū quidem eſt, quod cùm per ſe eligendum ſit, laudabile fuerit; vel quod cùm bonum ſit, iucundum fuerit, quià bonum. 5. [2] Quòd ſi hoc eſt honeſtum; neceſſe eſt virtutem eſſe *id quod* honeſtum *vocatur*: Bona enim cùm ſit, laudabilis res eſt. 6. [f] Virtus verò eſt facultas, vt videtur, parandi bona, *eademq;* conſeruandi; & [g] Poteſtas *in alios* beneficia conferendi multa

[a] Proponit, [1] explicand. eſſe *fines* generis demonſtrat: ſc. *honeſtum, & turpe*, &c. ex quibus laudare, vel vituperare poterimus.

[b] Cum hâc explicatione, illud quoque accedet commodi; vt vnâ eas teneamus formas, ex quibus Morata Fides ducitur.

[c] 2. Atque, vt laudare contingit, vel ſeriò, vel etiam ioco; ſæpè quidem res grandiores; interdùm etiam leuiculas:

[d] Iiſdem modis, iiſdemq; de rebus *formas & elementa taliū laudum* aſſumendas eſſe; & proinde ratione eas generali, miniméque ſubtili explicari oportere.

[e] Ea igitur *Ex Quibus* laudant &c. Alia ſunt *Generis Demonſtrat. Propria*: ſuntque

[1] *Elementa cōmunia, ſc. definitiones*

[1] Tùm ipſius *Honeſti.*

[2] Tùm *Virtutis*, quæ Honeſtum quiddam eſt: Eius

[f] Prior definitio, continet cōmoda, quæ virtutis ope comparantur.

[g] Poſterior, beneficiorum in alios collationem conſyderat.

multa & magna, eſtque omnium *bonorum effectrix* in omnibus. 7. [g] Partes autem virtutis *ſunt*, iuſtitia, fortitudo, temperantia, magnificentia, magnanimitas, liberalitas, manſuetudo, prudentia, ſapientia. 8. [h] Neceſſe verò *eſt*, maximas eſſe virtutes, *quæ* alijs vtiliſſimæ *ſunt*, ſiquidem virtus ſit beneficia conferendi poteſtas: [i] Idcirco *homines*, iuſtos & fortes *viros* maximè honorant: Hæc enim in bello, illa verò etiam in pace vtilis eſt ipſis. * Deinde *vtilis eſt* Liberalitas: Nam *liberales* profundunt *ſua bona*, neque cum alijs certant de pecunijs, quas maximè alij *vulgò* appetunt: [k] Eſt autem, * Iuſtitia quidem, virtus per quam, quæ ſunt ſua ſinguli habent, & vt *iubet* lex: * Iniuſtitia verò, per quam aliena, non vt *præcipit* lex. 10. [l] Fortitudo autem, per quam opera honeſta *homines* aggrediuntur in periculis, & vt lex præcipit; *ſuntque ſtrenui* adminiſtri legis: [m] Timiditas verò, *eſt vitium ei* contrarium. 11. [n] Temperantia autem, eſt virtus per quam ad voluptates corporis ſic *ſe* habent *homines*, vt lex præcipit: Intemperantia verò, contrarium. 12. [o] Liberalitas autem, *quæ* in pecunijs benefaciendi vim habet: Illiberalitas verò, contrarium. 13. [p] Magnanimitas autem, *eſt* virtus, *quæ* magna beneficia in alios conferre *ſtudet*: 14. [q] Magnificentia autem, virtus quæ in ſumptibus *faciendis* amplitudinem *& granditatem* affectat: * Puſillanimitas verò, & Paruificentia *ſeu ſordes*, *ſunt* contraria. 15. [r] Prudentia autem, eſt virtus rationis, per quam benè conſultare poſſunt de bonis & malis, quæ dicta ſunt facere ad fœlicitatem. [ſ] Ac de virtute quidem & vitio in vniuerſum, & de *ipſius* particu-

μεγάλων, καὶ πάντων περὶ πάντα· 7. μέρη δὲ ἀρετῆς, δικαιοσύνη, ἀνδρία, σωφροσύνη, μεγαλοπρέπεια, μεγαλοψυχία, ἐλευθεριότης, πραότης, φρόνησις, σοφία· 8. ἀνάγκη δὲ, μεγίστας εἶναι ἀρετὰς, τὰς τοῖς ἄλλοις χρησιμωτάτας, εἴπερ ἐστὶν ἡ ἀρετὴ δύναμις εὐεργετική. διὰ τοῦτο τοὺς δικαίους καὶ ἀνδρείους μάλιστα τιμῶσιν· ἡ μὲν γὰρ, ἐν πολέμῳ· ἡ δὲ, καὶ ἐν εἰρήνῃ χρήσιμός ἐστιν αὐτοῖς. εἶτα ἡ ἐλευθεριότης· προΐενται [b] γὰρ, καὶ οὐκ ἀνταγωνίζονται περὶ τῶν χρημάτων, ὧν μάλιστα ἐφίενται ἄλλοι· 9. ἔστι δὲ, δικαιοσύνη [c] μὲν, ἀρετὴ δι' ἣν τὰ αὑτῶν ἕκαστοι ἔχουσι, καὶ ὡς ὁ νόμος· ἀδικία δὲ, δι' ἣν τὰ ἀλλότρια, οὐχ ὡς ὁ νόμος· 10. ἀνδρία δὲ, δι' ἣν πρακτικοί εἰσι τῶν καλῶν ἔργων ἐν τοῖς κινδύνοις, καὶ ὡς ὁ νόμος κελεύει, καὶ ὑπηρετικοὶ τῷ νόμῳ· δειλία δὲ, τοὐναντίον· 11. σωφροσύνη δὲ, ἀρετὴ, δι' ἣν πρὸς τὰς ἡδονὰς τοῦ σώματος οὕτως ἔχουσιν ὡς ὁ νόμος κελεύει· ἀκολασία δὲ, τοὐναντίον· 12. ἐλευθεριότης δὲ, περὶ χρήματα, εὖ ποιητική· ἀνελευθερία δὲ, τοὐναντίον· 13. μεγαλοψυχία δὲ, ἀρετὴ μεγάλων ποιητικὴ εὐεργετημάτων· [μικροψυχία δὲ, τοὐναντίον·] 14. μεγαλοπρέπεια [d] δὲ, ἀρετὴ ἐν δαπανήμασι μεγέθους ποιητική· μικροψυχία δὲ καὶ μικροπρέπεια, τἀναντία· 15. φρόνησις δ' [e], ἐστὶν ἀρετὴ διανοίας, καθ' ἣν εὖ βουλεύεσθαι δύνανται περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν τῶν εἰρημένων εἰς εὐδαιμονίαν. περὶ μὲν οὖν ἀρετῆς καὶ κακίας καθόλου, καὶ περὶ τῶν μο-

[g] Tùm etiam *ſingularũ virtutũ partium, ſeu ſpecierũ*: quæ *numerantur* quidem, nouem:

[h] Inter has, illæ ſunt maximæ, quæ alijs maximos fructus ferunt: Vt patet ex definit. virtutis 2a.

[i] Confirm. hoc à iudicio multitudinis; qui *colunt iuſtos*; quià ex iuſtitia & domi & foris vtilitates maximæ:

* *Colunt etiam liberales*; quià multorum egeſtatem pecuniâ ſuâ ſubleuant.

[k] *Deſcribuntur* autem dictæ virtutis ſpecies, & vitia ijſdem contraria; Ex. gr.
* Iuſtitia; &
* Iniuſtitia:

[l] Fortitudo:

[m] Et Timiditas.

[n] Temperantia, & Intemperant.

[o] Liberalitas, & Illiberalitas.

[p] Magnanimitas, &

[q] Magnificentia:

* Iiſque contrariæ, Puſill. & Paruif.

[r] Prudentia.

[ſ] Epilog. de fundamento honeſti, i. de virtute, eiuſque ſpecieb.

[b] Coniun. 4. Ethic. ca. 1.

[c] Coniun. 5. Ethic. cap. 3.

[d] Coniun. 4. Ethic. c. 4.

[e] Coniun. 6. Ethic. c. 5.

μορίων, εἴρηται κατὰ τὸν ἐνεστῶτα καιρὸν ἱκανῶς. ¶ 16. Περὶ δὲ τῶν ἄλλων οὐ χαλεπὸν ἰδεῖν· φανερὸν γὰρ, ὅτι ἀνάγκη, τά τε ποιητικὰ τῆς ἀρετῆς εἶναι καλά· (πρὸς ἀρετὴν γάρ·) 17. καὶ τὰ ἀπ' ἀρετῆς γινόμενα. τοιαῦτα δὲ, τά τε σημεῖα τῆς ἀρετῆς, καὶ τὰ ἔργα [f]. ἐπεὶ δὲ τὰ σημεῖα, καὶ τὰ τοιαῦτα ὅσα ἐστὶν ἀγαθοῦ ἔργα ἢ πάθη, καλὰ, ἀνάγκη ὅσα τε ἀνδρίας ἔργα, ἢ σημεῖα ἀνδρίας, ἢ ἀνδρείως πέπρακται, καλὰ εἶναι· καὶ τὰ δίκαια, καὶ τὰ δικαίως ἔργα· πάθη δὲ, οὔ· ἐν μόνῃ γὰρ ταύτῃ τῶν ἀρετῶν, οὐκ ἀεὶ τὸ δικαίως, καλὸν, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ζημιοῦσθαι, αἰσχρὸν τὸ δικαίως μᾶλλον ἢ τὸ ἀδίκως· καὶ κατὰ τὰς ἄλλας δὲ ἀρετὰς, ὡσαύτως. 18. καὶ ἐφ' ὅσοις τὰ ἆθλα τιμὴ, οὐ καλά. καὶ ἐφ' ὅσοις τιμὴ μᾶλλον ἢ χρήματα. 19. καὶ ὅσα μὴ αὑτοῦ ἕνεκα πράττει τις τῶν αἱρετῶν. 20. καὶ τὰ ἁπλῶς ἀγαθὰ, ὅσα ὑπὲρ τῆς πατρίδος τις ἐποίησε, παριδὼν τὸ αὑτοῦ. καὶ τὰ τῇ φύσει ἀγαθὰ, καὶ ἃ μὴ αὐτῷ ἀγαθά· αὑτοῦ γὰρ ἕνεκα τὰ τοιαῦτα. 21. καὶ ὅσα τεθνεῶτι ἐνδέχεται ὑπάρχειν μᾶλλον, ἢ ζῶντι· τὸ γὰρ αὑτοῦ ἕνεκα μᾶλλον ἔχει τὰ ζῶντι. 22. καὶ ὅσα ἔργα τῶν ἄλλων ἕνεκα· ἧττον γὰρ αὑτοῦ. καὶ ὅσαι εὐπραγίαι περὶ ἄλλους, ἀλλὰ μὴ περὶ αὐτὸν, καὶ περὶ τοὺς εὖ ποιήσαντας· δίκαιον γάρ.

f Coniun. 4. Ethic. cap. 2.

g Coniun. 4. Ethic. ca. 7.

lis, dictũ eſt quantum præſenti tempori *ſcriptionique ſit* ſatis ¶ 16. [t] De alijs verò *quæ honeſta vel turpia ſunt*, difficile non *eſt* videre: Manifeſtum enim *eſt*, neceſſe *eſſe*, [1] vt & *ea* quæ efficere poſſunt virtutem, ſint honeſta (*referuntur* enim ad virtutem:) 17. [u] Et quæ à virtute proficiſcuntur: Eiuſmodi autem *ſunt*, *&* ſigna virtutis, & opera: [x] Quoniam verò ſigna, & eiuſmodi quæcunque ſunt *eximij* boni opera vel perpeſſiones, honeſta *ſunt*; neceſſe *eſt*, vt *etiam* [*] tùm *ea* quæcunque *ſunt* fortitudinis opera, vel ſigna fortitudinis, vel fortitèr geſta, honeſta *etiam* ſint: [y] Tùm *res* iuſtæ, & quæ iuſtè *adminiſtrata ſunt* opera; perpeſſiones verò, minimè: In ſolâ enim hâc inter virtutes, non ſempèr quod iuſtè *fit*, honeſtum eſt; verùm cùm quis pœnâ afficitur; turpius *eſt*, ſi *id fiat* iuſtè, quàm ſi iniuſtè: [z] Et de alijs virtutibus ſimilitèr *res ſe habet*. 18. [2] Et quibuſcunque præmium *propoſitum eſt* honor, honeſta *ſunt*: [a] Et quibuſcunque honor maiore ex parte *eſt præmium*, quàm pecuniæ. 19. [3] Et *eorum* [1] quæ eligenda *ſunt*, quæcunque non ſui gratiâ quis facit, *ſed alienâ*. 20. Et [2] quæ ſimplicitèr *& ſuâ vi ſunt* bona: *Cuiuſmodi ſunt* quæcunque pro patria geſſerit aliquis, *eo* quod ſui ipſius *gratiâ fit*, neglecto: [b] Et quæ à naturâ *obtinentur* bona: [c] Et quæ non illi ipſi, *qui ea habet*, *ſunt* bona: [d] Huiuſmodi enim *quæ ipſi ſunt bona*, *ſunt* ipſius gratiâ *duntaxat*. 21. Et [3] quæcunque mortuo adeſſe contingunt magis, quàm viuenti: *Id* enim quod ſui ipſius *priuati hominis* gratiâ *fieri & eſſe dicitur*, magis habent *ea* quæ viuenti *deferuntur*, *quàm quæ mortuo*. 22. Et [4] quæcunque opera aliorum gratiâ *ſuſcipiuntur*: Minùs enim ipſius *authoris gratiâ videntur facta*: [e] Et quæcunque probè *aut fœlicitèr* geſta *ſunt* in alienis *negotijs*; non autem in ſuis; [f] Et quæ in *negotijs* eorum, qui beneficia *in nos* contulerunt: *Hoc* enim iuſtum

t Hacten. Definitiones: Sequuntur *Honeſti Formæ*, ex quibus laudant, &c. Hæ varijs ſumuntur modis:

1º Ratione *virtutis*, *cui coniunctæ ſunt* ea quæ laudantur. *Generatim* enim, Honeſta ſunt, tùm ea, quæ ſunt *efficientia virtutis*:

u Tùm ea, quæ *à virtutibus dimanant*; vt earum ſigna, & opera:

x *Speciatìm igitur*, * *fortitudinis* non modò opera (vt, non abijcere clypeum, non deſerere aciem, &c.) & fortiter geſta, ſunt honeſta; ſed & ſigna fortitudinis (vt, vulnera, cædes, &c.)

y Itemque *res iuſtæ*, & opera, quæ iuſtè peraguntur, ſunt honeſta (non tamen ſigna iuſtitiæ, ſc. pœnæ, quas iuſtè in ſe perpetiuntur homines, honeſtatem vllam habent.)

z Et *aliarum virtut.* eod. modo:

2 Rat. *honoris*; Pulcherrima tùm quæ ſolo honore compenſantur;

a Tùm quæ frequentiùs honore, quàm pecuniâ; cùm vtrumque ipſis tribuatur.

3 Rat. *boni per ſe, & finis abſolutè ſumpti*; Honeſta ſunt 1 *Ea quæ*, *cùm* ſint eligenda, non ſuâ gerunt homines, ſed aliorum gratiâ.

2 *Ea quæ abſolutè bona ſunt*; vt omnia illa quæ pro ſalute ciuium, & patriâ geruntur:

b Et quæ non Marte noſtro, ſed à naturâ accepimus, &c.

c Et quæ habenti emolumentum nullum adferunt:

d Probatur à contrario.

3 *Quæ defunctis* frequentiùs, quàm viuis conceduntur; vt elogia, fana, &c.

4 *Ex operibus*, *ea ſunt honeſta*, quæ ſic fiunt, vt inde alij commodum capiant.

e Et ex rebus fœlicitèr geſtis, honeſtæ illæ, quæ adminiſtratæ ſunt in negotijs aliorum;

f Vel eorum, qui commodo nos aliquo priùs auxerint:

g Item beneſacta erga alios, omninò omnia.

4 Rat. eâ; *Si contraria ſint ijs, ob quæ erubeſcimus*, honeſta ſunt: vt contrà, illa ob quæ erubeſcimus, turpia;* Siue dicta ſint, vel facta: * Siue iamiam dicenda, aut facienda.

h Exempl. ex carminib. Sapphûs; quæ, Alcæo amatori, cùm interrogaret is quiddam, quod pudebat dicere; Reſpondit, rem, quam vetaret pudor proferre, turpem eſſe.

5 Rat. *ſolliciti animi in peragendis negotijs*, non metu, ſed exiſtimationis & honoris ſtimulo excitati: Negotia enim illa, in quibus tali ſollicitudine permouentur, honeſta ſunt.

6 Rat. *virtutum, & operum*, tùm quoad *ipſarum ſubiecta*: eorum enim, qui naturâ ſunt meliores, virtutes, & opera honeſtiora:

1 Tùm quoad *ipſarum fructum*: virtutes enim illæ imprimis honeſtæ, quibus frui magis, alijs, quàm qui ipſis præditi ſunt, liceat.

7 Rat. *vltionis*: inimicos enim, læſum vlciſci, nec in gratiam cum ijs redire, honeſtum putatur:

k Probatio prioris membri; quià iuſtum videtur:

l Poſterioris; quia eſt viri fortis.

m Item rat. *victoriæ, & honoris*, quæ honeſta eſſe patet, * tùm ex part. 18 a;

n Tùm ex part. 5 a.

8 Rat. *memorabilis*; for. tres.

1 Quæ alicuius famam extingui non patiuntur, honeſta ſunt, &c.

Et * quæ memoriam vnâ cum vitâ, aboleri non ſinunt:

Et * quæ adiunctum ſemper honorem habent.

2 Quæ præſtantia ſunt, honeſtiora vulgaribus:

Et * quæ ſolus quis habet, vt non alibi extent.

iuſtum eſt, *vt beneficia remuneremur:* g Et beneficia *in alios collata*: Non enim *cedunt hæc* in priuatum *commodum.* 23.[4] Et quæ contraria *ſunt ijs*, in quibus verecundantur: Nam verecundantur & * qui turpia dicunt, & qui faciunt; & * qui mox dicturi *facturiuè ſunt*: vt etiam [h] Sappho (cùm diceret *ei* Alcæus *amator*,

" *Cupio aliquid tibi dicere, ſed me prohibet pudor:*) cecinit,
" *Si veniſſes in bonarum* rerum *deſyderium & honeſtarum*;
Neque lingua malum animo agitatū *prolatura* trepidaret *dicere.*
" *Pudor tuos non occuparet oculos,*
" *Sed* liberè *locutus eſſes de re* quauis *iuſta.*

24. Et [5] *res* de quibus *animo* anguntur *vt eas ad exitum tutò perducere queant*, cùm minimè metuant, *ne quis eorum conatum impediat*: Etenim in *ijs* bonis quæ referuntur ad opinionem *ſeu gloriam*, hoc *modo* afficiuntur. 25.[6] Et eorum qui naturâ *ſunt* probiores, virtutes, & opera *ſunt* honeſtiora; veluti, viri, quàm mulieris. 26. [1] Et quarum *virtutum* fructus *ſeu voluptas* ad alios magis, quàm ad ipſos *peruenit*: Quamobrem iuſtum & iuſtitia, honeſta *ſunt.* 27. Et inimicos [7] vlciſci magis, *iiſque* non reconciliari, *honeſtius videtur, quàm contrarium*: [k] Nam & par pari referre, iuſtum *eſt*. Quod autem iuſtum *eſt*, *idem eſt* honeſtum:[l] Et *viri* fortis *officium eſt*, non cedere, *aut inferiorem ſe pati.* 28.[m] Et victoria, & honor, *ſunt è numero rerum* honeſtarum: Nam *hæc*, & * eligenda *ſunt*, *etiamſi* nullum fructum *homini* ferant; & [n] excellentiā virtutis *quandam* declarant. 29. [8] Et [1] elogia, *ac quæ memoriam alicuius ornant, honeſta ſunt*: Et quæ magis *ornant*, magis *honeſta*: Et * quæ non viuentem, *ſed mortuum etiam* ſequuntur: Et * quæ conſequitur honos. 30. Et [2] *ea* quæ eximia *ſunt præ alijs eiuſdem generis*: Et * quæ *vnus quis* ſolus poſſidet, pulchriora *ſunt*: Magis enim memoriâ

γάρ. καὶ τὰ εὐεργετήματα· οὐ γὰρ εἰς αὐτόν· 23. καὶ τὰ ἐναντία, ἢ ἐφ' οἷς αἰσχύνονται· τὰ γὰρ αἰσχρὰ αἰσχύνονται, καὶ λέγοντες, καὶ ποιοῦντες, καὶ μέλλοντες· ὥσπερ καὶ Σαπφὼ πεποίηκεν, εἰπόντος τοῦ Ἀλκαίου,

" Θέλω τι τ' εἰπεῖν, ἀλλά με κωλύει αἰδώς·
" Αἰ δ' ἦχες ἐς ἐσθλῶν ἵμερον ἢ καλῶν,
" Καὶ μή τ' εἰπεῖν γλῶσσ' ἐκύκα κακόν,
" Αἰδώς κέν σε οὐκ εἶχεν ὄμματα,
" Ἀλλ' ἔλεγες περὶ τῶ δικαίω.

24. καὶ περὶ ὧν ἀγωνιῶσι μὴ φοβούμενοι· περὶ γὰρ τῶν πρὸς δόξαν φερόντων ἀγαθῶν, τοῦτο πάσχουσι· 35. καὶ αἱ τῶν φύσει σπουδαιοτέρων ἀρεταί, καλλίους, καὶ τὰ ἔργα· οἷον, ἀνδρὸς, ἢ γυναικός· 26. καὶ αἱ ἀπολαυστικαὶ ἄλλοις μᾶλλον ἢ αὐτοῖς· διὸ τὸ δίκαιον καὶ ἡ δικαιοσύνη, καλόν· 27. καὶ τὸ τοὺς ἐχθροὺς τιμωρεῖσθαι μᾶλλον, καὶ μὴ καταλλάττεσθαι· τό, τε γὰρ ἀνταποδιδόναι, δίκαιον· τὸ δὲ δίκαιον, καλόν· καὶ ἀνδρείου, τὸ μὴ ἡττᾶσθαι· 28. καὶ νίκη, καὶ τιμή, τῶν καλῶν· αἱρετά τε γάρ, ἄκαρπα ὄντα, καὶ ὑπεροχὴν ἀρετῆς δηλοῖ· 29. καὶ τὰ μνημονεύματα· καὶ τὰ μᾶλλον, μᾶλλον. καὶ ἃ μὴ ζῶντι ἕπεται [h]· καὶ οἷς τιμὴ ἀκολουθεῖ· 30. καὶ τὰ περιττά. καὶ τὰ μόνῳ ὑπάρχοντα, καλλίω· εὐμνημονευτότερα

h Coniun. par. 21.

i Coniun. 4. Eth.c. cap.8, in fine.

k Coniun. 4 Eth.c. ca. 8.

ρα γάρ· 31. καὶ κτήματα ἄκαρπα [i]· ἐλευθεριώτερα γάρ· 32. καὶ τὰ παρ' ἑκάστοις δὲ ἴδια, καλά· 33. καὶ ὅσα σημεῖά ἐστι τῶν παρ' ἑκάστοις ἐπαινουμένων· οἷον ἐν Λακεδαίμονι κομᾶν, καλόν· ἐλευθερίας γὰρ σημεῖον· οὐ γάρ ἐστι κομῶντα ῥᾴδιον οὐδὲν ποιεῖν ἔργον θητικόν. καὶ τὸ μηδεμίαν ἐργάζεσθαι βάναυσον τέχνην· ἐλευθέρου γάρ, τὸ μὴ πρὸς ἄλλον ζῆν [k]· 34. ληπτέον δὲ καὶ τὰ σύνεγγυς τοῖς ὑπάρχουσιν, ὡς ταὐτὰ ὄντα, καὶ πρὸς ἔπαινον, καὶ πρὸς ψόγον· οἷον τὸν εὐλαβῆ καὶ ἄψυχρον, δειλὸν καὶ ἐπίβουλον· καὶ τὸν ἠλίθιον, χρηστόν· καὶ τὸν ἀνάλγητον, πρᾶον· 35. καὶ ἕκαστον δὲ, ἐκ τῶν παρακολουθούντων ἀεὶ κατὰ τὸ βέλτιστον· οἷον, τὸν ὀργίλον καὶ τὸν μανικὸν, ἁπλοῦν, καὶ τὸν αὐθάδη, μεγαλοπρεπῆ καὶ σεμνόν· 36. καὶ τοὺς ἐν ταῖς ὑπερβολαῖς, ὡς ἐν ταῖς ἀρεταῖς ὄντας· οἷον, τὸν θρασὺν, ἀνδρεῖον· καὶ τὸν ἄσωτον, ἐλευθέριον· δόξει τε γὰρ τοῖς πολλοῖς· καὶ ἅμα παραλογιστικὸν ἐκ τῆς αἰτίας· εἰ γὰρ οὗ μὴ ἀνάγκη, κινδυνευτικὸς, πολλῷ μᾶλλον ἂν δόξειεν, ὅπου καλόν· καὶ εἰ προετικὸς τοῖς τυχοῦσι, καὶ τοῖς φίλοις· ὑπερβολὴ γὰρ ἀρετῆς, τὸ πάντας εὖ ποιεῖν· 37. σκοπεῖν δὲ καὶ παρ' οἷς ὁ ἔπαινος· ὥσπερ γὰρ ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, οὐ χαλεπὸν Ἀθηναίους ἐν Ἀθηναίοις ἐπαινεῖν· 38. δεῖ δὲ τὸ παρ' ἑκάστοις τίμιον ὂν, λέγειν ὡς ὑπάρχον· οἷον, ἐν

celebranda *ſunt*. 31. Et [3] res poſſeſſæ *quæ* nullos fructus afferunt, *ſed voluptatis vel ſplendoris causâ coluntur*: Magis enim *ſunt* liberales. 32. [9] Et quidē [1] quæ propriè apud ſingulos *populos vigent*, honeſta *ſunt*. 33. Et [2] quæcunq; ſigna ſunt eorum, quæ apud quoſque laudantur; [n] veluti, Lacedæmone comam alere, honeſtum *eſt*: Nam libertatis & *ingenuitatis eſt* ſignum: Ei enim qui comam alit, haud *facile* eſt vllum obire munus ſeruile: Et [o] nullam exercere illiberalem artem, *vnde mercedem capiat*: Quià *pertinet* ad libertatem, nequaquam ad alterius *arbitrii* viuere. 34. [10] Sumere verò oportet etiam *illa*, quæ [1] vicina *ſunt* ijs reb[9], quæ *verè tales* ſunt, quaſi *illa* eadē *ſint cum iſtis*; [p] *Idq;* & ad laudem, & ad vituperium *etiam*; velut *ad depravandas virtutes, ſi* cautum & benè ammatum, *vocemus* timidum & aggreſſorem: Et *ad ornanda vitia, ſi* fatuum, frugi *hominem*: Et eum qui iniurias *ob ſtupiditatē* non ſentit, mitē. 35. Quin etiam *in laudando*, [2] vnumquodq; ex ijs quæ conſequuntur, ſemper in optimam *partem accipere oportet*; velut, iracundum & furioſum *appellare* ſimplicem; & arrogantem, magnificum & grandē. 36. Eos etiā, qui in [3] exuperantijs *verſantur & nimiū rei habēt, ita laudare*, quaſi in *ipſis medijs* virtutibus *conſtituti* eſſent; velut audacem, *appellare* fortem; & prodigum, liberalem: [1] Nam & *id* videbitur vulgò, *ità ſe habere*; [2] & ſimùl paralogiſmi *vim habebit* ex cauſa: Si enim vbi non *eſt* neceſſe, ad pericula *quæuis ſubeunda* paratus *fuit*, multò magis videbitur, vbi honeſtū *ſit*: Et ſi paratus *fuit* ad dilargiendum quibuſlibet, etiam *erit* amicis: Excellentia enim *eſt* virtutis, omnibus benefacere. 37. Conſyderare verò etiam *oportet*, apud [11] quos laudatio *ſit*: Etenim vt Socrates dicebat, "Non *eſt* difficile Athenienſes apud Athenienſes laudare. 38. [q] Oportet autē, *illud* quod apud ſingulos in honore eſt, dicere *ac demonſtrare*, quaſi

3 Res poſſeſſæ, quæ fructum nullum, præter dignitatem, Domino adferunt.

9 Rat. *Proprietatis*:
1 Quæ ſunt gentium propria, honeſta habentur: vt aſperitas victus olim apud Perſas.
2 Et ſigna eorum, quæ à ſingulis nationibus in honore habent*ur*.
n Exempla Lacedæmoniorum duo: vnum ex Xenophonte:

o Alterum exemp.

10 Rat. *propinquitatis cum virtutibus & vitijs*: 1. *Ea quæ virtutibus, & vitijs affinia* ſunt, appellanda ſunt ipſorum nomine; quorum illud ad laudem, hoc ad vituperium facit.
p Auxilio huius formæ, & virtutes inquinari, & vitia honeſtari poſſunt: vt patet exemplis.

2 Ea, *quæ virtutibus & vitijs ſunt conſequentia*, animaduertenda ſunt; ex ijſq; ſumenda illa, quæ excuſare, vel commendare poſſunt; repudianda contraria.

3 *Exuperantiæ virtutum*, ſunt ipſarum *virtutum* ſeu mediorum *nomine nuncupandæ*; cùm purgare quempiam volumus, eiuſq; vitia in laudes conuertere.

Hoc præcept. vtile erit, 1 quià impones ſic imperitis, qui media ab extremis diſtinguere neſciunt:
2 Quià in errorem eos induces, per fallaciam ex cauſa.

11 Ratione *ipſorum, apud quos dicitur*: ſiquidem nihil negotij eſt laudare eos qui audiunt, aut ipſorum dicta, & facta, apud ipſos: vt patet teſtimonio Socratis, apud Platon. in Menexeno.
q Præceptum hîc ſpeciale eſt; vt ea ſtudia, quæ apud quamlib.

nationem magni æſtimantur, extollas, tanquàm apud omnes abſolutéque τίμια:

r *Generale autem* præceptum eſt geminum; 1. vt ea quæ τίμια, i. honore digna ſunt, reducas ad honeſta:

2 Vt ea quoque reducas, quæ quis præclarè egit aut obtinuit; vel, *vti eum decuit*, & ab eo, vt ipſius naturæ, generi, diſciplinę, factiſq; congruentia, expectabantur.

ſ Vel, *Supra id, quod ei conuenit*: idque

t Siue fortunę bono, opibus, dignitateq; auctus ſit:

u Siue ex nobili ſtemmate oriundus.

x *Exempla* eorum, qui dignitate aucti, moderato animo fuerunt, ſunt Iphicrates dux Athenienſium:

y Et Olympiorum victor.

z *Exempl.* eius quæ in nobili familia facilem ſe præbuit, eſt Archedice; vti teſtatur Epitaph. ſepulchro ipſius inſcript: de quo Thucyd. lib. 6.

a Expoſit. formis laud: Nunc *ea ex quib. Encomia fiant*, ſic ducit:

* *Omninò*, ad laudand: quemlib. docebis, eum conſultò & prouiſione habitâ, egiſſe.

b Hoc cōmodè facies, ſi oſtendas, eum crebrò egiſſe.

c Illuſtr. præcepti: Hinc enim fit vt quodammodò ornare etiã poſſis fortuita, ſi oſtenderis, multa, & ſimilia ſic crebrò eueniſſe: Sic enim videbuntur, quaſi conſultò facta.

d *Speciatim*; 1. *Laus* indicat magnitudinem virtutis:

e Et proinde, cùm laudas, oſtendes, ex virtutib. præclaris egiſſe:

2 *Encomium*, non eſt actionis, aut virtutis, ſed ipſorum operum ex actionib. relictorum:

f At bona externa, vt nobilitas, &c. non propriè encomio, aut laude celebrantur; ſed aſſumuntur tantùm, vt ſigna, quibus probes, eum eſſe bonum, * ſiue quia nobilis:

* Siue, quia bene inſtitutus.

quaſi *abſolutè & ſuâ vi* exiſtat *honore dignũ*; velut, quod apud Scythas, aut Laconas, aut Philoſophos. 39. Et r omninò ſanè, z quod in honore *vſpiam eſt, id* reducere *oportet* ad honeſtum; ſiquidem videtur eſſe vicinum. 40. Et a *ea etiam* quæcunq; prout conuenit; velut, ſi digna *acquiſierit vel geſſerit* maioribus *ſuis*, & *rebus* antè *à ſe* acquiſitis *vel geſtis*: Ad fœlicitatem enim *facit*, & honeſtum *eſt*, adaugere *iam partũ* honorem. 40. ſ Aut ſi præterquàm conuenit, in meliorem tamen *partẽ*, & honeſtiorẽ; velut, t ſi proſperâ fortunâ vtens, moderatus *ſit*; aduerſâ autẽ, magnanimus; u aut nobiliori *genere* ortus, melior *ſit* & placabilior: x Huiuſmodi autem *eſt* illa Iphicratis *moderata vox*,

"*Ex quibus in quæ* perueni?

Et *illa* y Olympici victoris,

Priùs quidem circum humeros geſtans aſperum &c.

Et z illud Simonidæ *de Archedice*,

Quæ quamuis *patrem & maritum & fratres haberet reges*: non ideò tamen facta eſt inſolentior.

42. a Quoniam autem ex actionibus laus *peti ſolet*; propriũ autem *viri* probi *eſt*, *quod facit*, ex prælectione *facere*; * conandum *eſt* oſtendere, *eum* qui agit, ex prælectione *egiſſe*: b Vtile autem *ad hoc probandum*, *erit* ſi appareat *is* ſæpè *hoc anteà* egiſſe: c Quãobrem & quæ caſu *euenerunt*, & quæ à fortunâ *profecta ſunt*, ſumenda *nobis hoc modo erunt*, quaſi *ab illo* ex prælectione *facta fuerint*: Nam ſi multa & ſimilia proferantur, ſignum virtutis *hoc* eſſe videbitur & prælectionis. 43. d Eſt autem 1 laus *quidem*, oratio quæ indicat magnitudinem virtutis. e Oportet ergò actiones demonſtrare, *eſſe* tales, *i. à ſummâ virtute profectas*: 44. 2 Encomium verò, operum *& factorum* eſt: (f At *bona externa*, quæ circùm *ſunt*, ad Fidem *referuntur*; veluti, nobilitas & educatio: Veriſimile enim *eſt*, * ex bonis bonum *procreari*, * & illum qui ità fuerit educatus, talẽ

Σκύθαις, ἢ Λάκωσιν, ἢ φιλοσόφοις. 39. καὶ ὅλως δὲ, τὸ τίμιον ἄγειν εἰς τὸ καλόν· ἐπείπερ δοκεῖ γειτνιᾶν. 40. καὶ ὅσα κατὰ τὸ προσῆκον· οἷον, εἰ ἄξια τῶν προγόνων, καὶ τῶν προϋπηργμένων· εὐδαιμονικὸν γὰρ καὶ καλὸν, τὸ προσεπικτᾶσθαι τιμήν. 41. ἢ εἰ παρὰ τὸ προσῆκον ἐπὶ τὸ βέλτιον, καὶ τὸ κάλλιον· οἷον, εἰ ὁ εὐτυχῶν μὲν, μέτριος· ὁ δὲ ἀτυχῶν, μεγαλόψυχος· ἢ μείζων γιγνόμενος, βελτίων καὶ καταλλακτικώτερος. τοιοῦτον δὲ τὸ τοῦ Ἰφικράτους, "ἐξ οἵων εἰς οἷα·" καὶ τὸ τοῦ ὀλυμπιονίκου [l],

"Πρόσθε μὲν ἀμφ' ὤμοισιν ἔχων τραχεῖαν·

καὶ τὸ τοῦ Σιμωνίδου·

"Ἡ πατρός τε καὶ ἀνδρὸς, ἀδελφῶν τ' οὖσα τυράννων.

¶ 42. Ἐπεὶ δ' ἐκ τῶν πράξεων ὁ ἔπαινος· ἴδιον δὲ τοῦ σπουδαίου τὸ κατὰ προαίρεσιν· πειρατέον δεικνύναι πράττοντα κατὰ προαίρεσιν. χρήσιμον δὲ τὸ πολλάκις φαίνεσθαι πεπραχότα. διὸ καὶ τὰ συμπτώματα, καὶ τὰ ἀπὸ τύχης, ὡς ἐν προαιρέσει, ληπτέον· ἂν γὰρ πολλὰ καὶ ὅμοια προφέρηται, σημεῖον ἀρετῆς εἶναι δόξει καὶ προαιρέσεως. 43. ἔστι δ' ἔπαινος, λόγος ἐμφανίζων μέγεθος ἀρετῆς [m]· δεῖ οὖν τὰς πράξεις ἐπιδεικνύναι, ὡς τοιαῦται. 44. τὸ δ' ἐγκώμιον, τῶν ἔργων ἐστί (τὰ δὲ κύκλῳ, εἰς πίστιν· οἷον, εὐγένεια, καὶ παιδεία· εἰκὸς γὰρ ἐξ ἀγαθῶν ἀγαθὸν [n], καὶ τὸν οὕτω τραφέντα, τοιοῦτον εἶναι) διὸ

l Coninn. c. 7 p. 47.

m Coniun. 1. Ethic. ca. 12.

n Coniun. 3. Polit. ca. 13.

διὸ καὶ ἐγκωμιάζομεν πράξαντας [o]. τὰ δ᾽ ἔργα, σημεῖα τῆς [p] ἕξεώς ἐστιν· ἐπεὶ ἐπαινοῖμεν καὶ μὴ πεπραγότα, εἰ πιστεύοιμεν εἶναι τοιοῦτον· 45. μακαρισμὸς δὲ καὶ εὐδαιμονισμὸς, αὐτοῖς μὲν, ταὐτά· τούτοις δ᾽, οὐ ταὐτά, ἀλλ᾽ ὥσπερ ἡ εὐδαιμονία τὴν ἀρετὴν, καὶ ὁ εὐδαιμονισμὸς περιέχει ταῦτα [q]. ¶ 46. Ἔχει δὲ κοινὸν εἶδος ὁ ἔπαινος καὶ αἱ συμβουλαί· ἃ γὰρ ἐν τῷ συμβουλεύειν ὑπόθοιο ἄν, ταῦτα μετατεθέντα τῇ λέξει, ἐγκώμια γίγνεται. ἐπεὶ οὖν ἔχομεν ἃ δεῖ πράττειν, καὶ ποῖόν τινα εἶναι, δεῖ ταῦτα ὡς ὑποθήκας λέγοντας, τῇ λέξει μετατιθέναι καὶ στρέφειν· οἷον, ὅτι οὐ δεῖ μέγα φρονεῖν ἐπὶ τοῖς διὰ τύχην, ἀλλὰ τοῖς δι᾽ αὑτόν. οὕτω μὲν οὖν λεχθὲν, ὑποθήκην δύναται· ὡδὶ δ᾽, ἔπαινον· μέγα φρονῶν, οὐ τοῖς διὰ τύχην ὑπάρχουσιν, ἀλλὰ τοῖς δι᾽ αὑτόν. ὥστε ὅταν ἐπαινεῖν βούλῃ, ὅρα τί ἂν ὑπόθοιο· καὶ ὅταν ὑποθέσθαι, ὅρα τί ἂν ἐπαινέσειας. ἡ δὲ λέξις ἔσται ἀντικειμένη ἐξ ἀνάγκης, ὅταν, τὸ μὲν, κωλῦον· τὸ δὲ, μὴ κωλῦον, μετατεθῇ· ¶ 47. χρηστέον δὲ καὶ τῶν αὐξητικῶν πολλοῖς· οἷον, εἰ μόνος [r], ἢ πρῶτος, ἢ μετ᾽ ὀλίγων, ἢ καὶ ὃ μάλιστα, πεποίηκεν· ἅπαντα γὰρ ταῦτα, καλόν· 48. καὶ τὸ, ἐκ τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν· ταῦτα δὲ παρὰ τὸ προσῆκον· 49. καὶ εἰ πολλάκις τὸ αὐτὸ κατώρθωκε· μέγα γὰρ, καὶ οὐκ

o *Coniun.* 1. *Ethic.* c. 12. & 2. *Eudem.* c. 1.

p *Coniun.* ſec. 19. *Probl.* 27.

q *Coniun.* 1. *Ethic.* ca. 12.

r *Coniun.* *Rhet. ad Alex.* c. 4. & ca. 36.

eſſe.) Quamobrem etiam encomio celebramus *eos* qui *ante-hâc* egerunt: [g] Opera autem *ex actionibus relicta*, ſunt ſigna *ipſius* habitus: Siquidem laudamus etiam *eum* qui nullum *opus* egiſſet, ſi crederemus eſſe talem. 45. [3] Beatitudinis verò & Fœlicitatis prædicatio, inter ſe quidem, eadem *ſunt*; [h] cum his verò, (*Laude & encomio*) non *ſunt* eadem; verùm, quemadmodum fœlicitas virtutem *& actiones & opera*, ità fœlicitatis prædicatio continet hæc *omnia*; *Laudem, Encomiū, & ſimilia.* ¶ 46. [i] Habet autē communem formam Laudatio & Deliberatio: Quæ enim deliberando vtilitèr præciperes; ea tranſpoſitâ dictione, encomia fiunt: [k] Quoniam igitur tenemus qualia *quemq;* agere, & qualem eſſe oportet, debemus hæc tanquam *vtilia* præcepta proferentes, dictione tranſponere & conuertere; [l] velut, "Non oportere magnificè gloriari ijs quæ à fortunâ *contigerunt*, ſed ijs *bonis* quæ à propria *virtute proficiſcuntur*: Ac ità quidem dictum, præcepti vim habet; ſic verò, Laudationis; [m] "Enimverò *vir egregius de ſeipſo* magnificè ſentiens, non ob ea *bona*, quæ à fortunâ aderant, ſed ob illa, *quæ* ſuâ *ipſius virtute comparauit*: [n] Quare cùm laudare velis, vide, quid *potiſſimùm ad vitam honeſtè degendam* præciperes; & cùm præcipere, vide, quid laudares: [o] Dictionē autē neceſſe *erit* eſſe oppoſitam; *quippè* cùm & vna *pars*, quæ prohibet, & altera, quæ non prohibet, tranſpoſita ſit. ¶ 47. [p] Vtendū verò *eſt* etiam multis *formarū eiuſmodi*, quæ amplificandi vim habent; [q] veluti, [1] ſi fecit ſolus, aut primus, aut cum paucis, præſertìm *id* quod maximè *factum oportuit*: * Omnia enim hæc, honeſta *ſunt*. 48. Et [2] ea *formula, quæ ſumitur* ex temporibus & occaſionibus: Hæc autem *ſunt* ſupra *id* quod conuenit, *& contra quàm expectari poterat.* 49. Et [3] *illa*, ſi ſæpè idem rectè *& ex ſententiâ egit*: * Magnum enim *illud* & non

H à for-

g Hæc autem opera, quæ encomio ornamus, expreſſa ſunt ſigna virtutis, eius quē laudamus: ità vt encomium cum laude, hac ex parte quodammodò cōſentiat.

3 *Beatitudinis & fœlicitatis prædicatio*, licèt *inter ſeſe conueniant*;

h *A laude tamen, & encomio, & bonorum externorum commendatione, diſſentiunt*: quod patet ex analogiā inter has ipſas, & ipſarum obiecta.

i Hacten. elementa & formæ. Sequuntur *communes rat. duæ*: vna, *communis cum genere delib*: Siquidem ex quouis vtili præcepto, quod deliber. conueniebat, terminis ſententiæ tranſpoſitis, fieri poteſt laudatio, &c.

k Quomodò autem hoc fieri debet? Primùm, proferre oportet præceptum aliquod in vita vtile: Deindè, ipſam verborum ſtructuram cōtorquere, & tranſponere:

l Exempl huius, eſt ſententia illa de fortunæ bonis, quæ præcepti vim habet.

m Eam Iſocrates in laudationem tranſmutauit; Orat. de Euagora, rege Cyprio.

n Ex his conclud. general. regula: Cùm tibi laudandus ſit quiſpiam, vide quid ei potiſſimùm præciperes; & conuerſìm.

o Quo caſu fieri non poteſt quin locutio ſic immutata, fiat oppoſita: Altera enim vetat, altera minimè

p Aliæ formæ *cōmunes ſunt cum genere Iudiciali*: Sumuntur autē duobus modis:

q Vnus eſt *ratione facti tanti, & talis*: vbi 1ª forma de eo qui fecit.

* Probatur ex partic. 4.

2ª De temporibus & occaſionibus facti:

Prob. & pendet ex par. 41.

3ª De prælectione, & conſilio agendi.

* Prob. ex part. 42.

4[a] De præmio facti, & honoris ornamentis ipſum conſecutis; bimembris.
1. Pars:
2. Pars.
r Exemplum, forſan ſecundæ partis;
ſ Et primæ.

t *Alter modus amplificandi, eſt vt cum alijs comparatum, laude exornes* : quod & docet & facit Iſocrates in Panathenaico, & alibi: Hæc comparatio, dicitur ἀντιπαραβολὴ; eſtque propria generis Iudicialis.
u In hac contentione ſeruand id; vt cum illuſtriſſimis heroib. compares, non cum viris tantùm probis, qui inferiori conditione ſe habent:
x Summa horum : *Amplificatio generi Demonſtrat. maximè quadrat*; ſiquidem excellentiam notat, quâ ſuperare, honeſtum putatur.
y Vnde; Si (vt priùs dixi) cum illuſtriſſimis nequeas; ſaltem ob rationem iam allatam, cum quibuſuis alijs compares.
z *Omninò; Amplificatio, & exempla, & Enthymemata, vſurpantur in omni dicendi genere.* Verùm
a *Amplificatio*, accommodata magis eſt *demonſtratiuis cauſis*:

b *Exempla, Deliberatiuis*:

c *Enthymemata, Iudicialibus*:

d Epilogus dictorum, à part. 16.
e A part. 4.
f A part. 42.

à fortunâ, ſed proprio *conſilio & virtute factum* exiſtimabitur. 50. Item [q] *illa*; ſi *ea* quæ *homines ad virtutem* incitant & honoratos reddunt, ad hunc *quem laudamus*, *ornandum*, inuenta & præparata ſunt: Et, [s] *ſi* in hunc *ipſum* primum encomiũ factum ſit; [r] velut, in Hippolochum; [ſ] *Itemq;* Harmodio atq; Ariſtogitoni ſtatuas in foro collocatas eſſe: Similitèr verò etiam *ſumendæ ſunt formæ in opprobrijs* contrarijs. 51. Item, [t] ſi ex ipſo, *quem laudas*, non habes *formarum* copiam, cum alijs *eum* per contentionem comparare *oportet*; quod *quidem* ipſum Iſocrates faciebat, ob conſuetudinem ſcribendi *cauſas* Iudiciales. 52. [u] Oportet verò cum *viris* illuſtribus conferre: Amplificandi enim id vim habet, & honeſtum *eſt*, ſi probis viris melior *ſit*: [x] In laudes autem iure cadit amplificatio: etenim in excellentiâ *quâdam virtutis* conſiſtit: Excellentia verò, *eſt ex* honeſtorum *numero*: [y] Quamobrem ſi non cum illuſtribus, at cum alijs oportet comparare; ſiquidem excellentia, *quâ alios ſuperat*, videtur indicare virtutem. 53. [z] Omninò autem, ex ijs formis quæ omnibus *ſunt* orationibus communes, [a] Amplificatio quidem, aptior *eſt* ad demonſtratiuas: Actiones enim confeſſas ſumunt; vt reliquum *ſit* magnitudinem *ijs* & ornatum adiungere: 54. [b] Exempla verò, ad deliberatiuas: Nam ex antè geſtis futura conijcientes, *de conſilijs datis* iudicamus. 55. At [c] Enthymemata, ad Iudiciales: Nam Factum (*de quo plærunque in iudicijs quæritur*) cauſam & demonſtrationẽ, propter obſcuritatem *ſuam*, maximè recipit. 56. [d] Atque ex quibus quidẽ *formis*, laudes & vituperationes du cuntur propè omnes; [e] & in qualia intuentes oportet laudare & vituperare *quenquam*; [f] & *illa* ex quibus Encomia fiunt atque *etiam* opprobria, hæc ſunt: Cognitis enim his, *ea* quæ his *ſunt* contraria, *fient* manifeſta: Vituperatio enim *& opprobrium*, *ex*

ἀπὸ τύχης, ἀλλὰ δι' αὐτὸν ἂν δόξειε. 50. καὶ εἰ τὰ προτρέποντα καὶ τιμῶντα διὰ τοῦτον εὕρηται καὶ κατεσκευάσθη· καὶ εἰς ὃν πρῶτον ἐγκώμιον ἐποιήθη· οἷον, εἰς Ἱππόλοχον· καὶ, Ἁρμόδιον, καὶ Ἀριστογείτονα, τὸ ἐν ἀγορᾷ σταθῆναι. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἐναντίων. 51. κἂν μὴ καθ' αὐτὸν εὐπορῇς, πρὸς ἄλλους ἀντιπαραβάλλειν [ſ]· ὅπερ Ἰσοκράτης ἐποίει, διὰ τὴν συνήθειαν τοῦ δικολογεῖν. 52. δεῖ δὲ πρὸς ἐνδόξους συγκρίνειν· αὐξητικὸν γὰρ καὶ καλὸν, εἰ σπουδαίων βελτίων. πίπτει δ' εὐλόγως ἡ αὔξησις εἰς τοὺς ἐπαίνους· ἐν ὑπεροχῇ γάρ ἐστιν· ἡ δ' ὑπεροχὴ, τῶν καλῶν. διὸ κἂν μὴ πρὸς τοὺς ἐνδόξους, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἄλλους δεῖ παραβάλλειν, ἐπείπερ ἡ ὑπεροχὴ δοκεῖ μηνύειν ἀρετήν. 53. ὅλως δὲ τῶν κοινῶν εἰδῶν ἅπασι τοῖς λόγοις, ἡ μὲν αὔξησις, ἐπιτηδειοτάτη τοῖς ἐπιδεικτικοῖς [t]· τὰς γὰρ πράξεις ὁμολογουμένας λαμβάνουσιν· ὥστε λοιπὸν μέγεθος περιθεῖναι καὶ κάλλος. 54. τὰ δὲ παραδείγματα, τοῖς συμβουλευτικοῖς· ἐκ γὰρ τῶν προγεγονότων τὰ μέλλοντα καταμαντευόμενοι, κρίνομεν. 55. τὰ δ' ἐνθυμήματα, τοῖς δικανικοῖς· αἰτίαν γὰρ καὶ ἀπόδειξιν μάλιστα δέχεται τὸ γεγονὸς, διὰ τὸ ἀσαφές. 56. ἐκ τίνων μὲν οὖν οἱ ἔπαινοι καὶ οἱ ψόγοι λέγονται σχεδὸν πάντες, καὶ πρὸς ποῖα δεῖ βλέποντας ἐπαινεῖν καὶ ψέγειν, καὶ ἐκ τίνων τὰ ἐγκώμια γίνεται καὶ τὰ ὀνείδη, ταῦτ' ἐστίν· ἐχομένων γὰρ τούτων, τὰ ἐναντία τούτοις φανερά· ὁ γὰρ ψόγος

ſ *Vide lib. 3. ca. vlt. pa. 9.*
t *Vide lib. 2. c. 20. p. 6.*

ψόγος ἐκ τῶν ἐναντίων ἐστί.

formis Laudi & Encomio contrarijs conſtat.

Tabula de Fide generis Iudicialis.

- In genere Iudiciali ſumuntur *formæ de Quæſtionibus Iniuriarum*, ſeu de Iniurijs, tùm
  - Abſolutè poſitis: earum
    - Vna *Generalis*; (*An iniuriam fecit?*) ſubdiſtinguitur in Quæſtiones tres, (de quibus ſingulis ſumentur ſuæ formæ)
      - 1ª, eſt, *Quarum rerum gratiâ*, ſeu Quos ob fines, *iniuriam inferunt*: Hîc igitur
        - 1. *Vniuerſim*; Omnium Agentium, & per conſequens, *iniuſtè agentium fines*, per diuiſionem demonſtrat eſſe duos; *Bonum*, *ſeu Vtile*; & *Iucundum*. — Cap. x.
        - 2. *Speciatim*, de ijſdem finibus, per ſubdiſtinctionem, ſumit formas ſpeciales. — Cap. xj.
      - 2ª, Quales ſint *ij qui iniuriam inferunt?* quorum formæ variæ. — Ca. xij.
      - 3ª, *Quos homines iniuriâ afficiunt, & in quibus?* &c. — Ca. xiij.
    - Altera *Specialis*, (*An iuſtè vel iniuſtè fecit?*) ſubdiſtinguitur in quæſtiones varias: &c. — C. xiiij.
  - Comparatè ſumptis; Quæſtio vnica eſt: *An Magis vel Minùs iniuſtè fecit?* — Cap. xv.

De cauſis actionũ iniuſtarũ, & quos ob fines iniuriã faciunt.

Cap. X.

Quæſtionem generalem, [An fecit iniuriam?] diſtinguit in tres, ¹ Quos ob fines faciunt? ² Quales ij, qui faciunt? ³ Quibus hominibus? Par. 1. *Præmiſſo igitur, Quid ſit iniuriam facere, à* Part. 2: *Ad primam quæſtionem expediendam, colligit eorum quæ Agunt, cauſas efficientes, à* Par. 6. *Et exindè per ſingularum definitiones, colligit Agentium per ſe, ſcopos ſeu fines eſſe duos, Bonum ſeu Vtile, & Iucundum;* à Par. 15. *Et per conſequens, eorum qui iniuriam inferunt, fines eſſe eoſdem, à* Par. 24.

Περὶ δὲ τῆς κατηγορίας καὶ ἀπολογίας, ἐκ πόσων καὶ ποίων ποιεῖσθαι δεῖ τοὺς συλλογισμοὺς, ἐχόμενον ἂν εἴη λέγειν. δεῖ δὴ λαβεῖν τρία· ἓν μὲν, τίνων καὶ πόσων ἕνεκα ἀδικοῦσι· δεύτερον δὲ, πῶς αὐτοὶ διακείμενοι· τρίτον δὲ, τοὺς ποίους καὶ πῶς ἔχοντας. ¶ 2. διορισάμενοι οὖν τὸ ἀδικεῖν, λέγω-

[a] DE accuſatione autem & Defenſione, ex quot & qualibus *formis* oportet conficere ſyllogiſmos, ſequitur vt dicamus: [b] Inprimis igitur ſumenda ſunt tria; Vnum, quarum & quot *rerum* gratiâ, iniuriâ afficiunt: Alterum, quomodò ipſi affecti: Tertium, quales *homines inuadant*, & quomodò *ſe* habentes. ¶ 2. [c] Cùm definiérimus igitur, *quid ſit* INIVRIÂ afficere, *cætera quæ* deinceps *ſunt*, perſe-

[a] Propoſ. *de Inuentione*, & *Fide Iudiciali.*

[b] De *iniurijs abſolutè*, Quæſt. 1. generalis (*An fecit iniuriam?*) ſubdiſtinguitur in tres: ¹ Quos ob fines iniuriam inferunt? ² Quales inferunt? & ³ Qualibus?

[c] Ad has expediend. *præmittitur definitio iniuriæ*: vt ſit [Nocere ſponte, contra legem] Cuius

d *Poſteriorem differentiam* [contra legem] exponit per diſtinctionem legis:

e Alia, eſt propria:

f Alia, communis.

g *Priorẽ differ.* [Nocere ſponte] declarat: *Omninò enim*, ſponte fiunt, quæ ſcientes faciunt, &c.

h *Speciatim verò*; Eorum quæ ſic fiunt, Alia *ſponte ſolùm* faciunt, abſque conſilio inito;

i Alia vero, *præeligentes inſupèr*; certo animi decreto, & ſententiâ.

k Præeligunt autem nocere contra legem, ob cauſas duas:

l Vnam *generalem*; ſc. κακίαν, i. *vitium animi*:

m Alteram *ſpecialem & propriam*, τὴν ἀκρασίαν, *incontinentiam*:

n Quod confirmatur inductione.

o His præmiſſis, redit ad quæſtiones tres propoſitas:

p Ac primam [*Quos ob fines iniuriam inferunt*] præcipuè enucleandam eſſe ait.

q Rat. eſt; Quia hos fines Acto-

perſequamur. Sit ergò Inivriâ afficere, Nocere ſponte contra legem: 3. [d] Lex verò eſt, vna, *cuiuſque ciuitatis* propria; altera verò, *gentium omnium* communis: Voco [e] propriam quidem, ſecundum quam cùm ſcripta ſit, *homines* in Rep. verſantur: [f] Cõmunem verò, *inſtituta* quæcunque non ſcripta apud omnes vno conſenſu comprobari videntur. 4. [g] Sponte autem faciunt, quæcunque ſcientes, & non coacti *faciunt:* Ac [h] quæ quidem ſponte *agunt*, non omnia præeligentes, *ſeu conſultò agunt*: Quæcunque verò [i] præeligentes, *ea ſponte*, *&* ſcientes omnia: Nemo enim quod præeligit, *& conſultò facit*, ignorat: 5. [k] Cur autem *homines* præeligunt nocere, & mala committere cõtra legem, *cauſæ* ſunt [l] vitium, atque [m] incontinentia: [n] Siqui enim improbitate laborant, aut vnâ, aut pluribus; in eo ſanè in quo improbi *ſedulò* exiſtunt, etiam iniuſti *alijs* eſſe *ſolent*; velut, Illiberalis, in pecunijs *quærendis & poſſidendis*; Intemperans, in corporis voluptatibus *explendis*; Mollis, in *rebus* deſidiæ plenis; Timidus, in periculis (eos enim, qui *ſimùl* periclitantur, deſerunt *timidi*, propter metum:) Ambitioſus, propter honorem; Acutæ bilis homo, propter iram; Contentioſus, propter victoriam; Amarus, propter vltionem; Imprudens, quià decipitur in iuſto, & iniuſto *dijudicando*; Impudens, quià parui ducit exiſtimationem *bonam:* Similitèr verò etiam aliorum *improborum* vnuſquiſque, *peccat* in vnaquaq; *re ſibi propriè* ſubiectâ: Verùm hæc quidem perſpicua *ſunt & erunt*, partìm ex ijs, quæ de virtutibus *antè* dicta *ſunt*; partìm ex ijs, quæ de affectibus dicentur. ¶ 6. [o] Reſtat autem dicere, cuius *rei* gratiâ, & quomodò ſe habentes iniuriâ afficiant, & quos: [p] Ac primùm quidem diſtinguamus, quænam expetentes, & qualia fugientes, aggredimur iniuriâ afficere: [q] Perſpicuum enim *eſt*, ac-

μὲν ἐφεξῆς. ἔστω δὴ τὸ ἀδικεῖν, τὸ βλάπτειν ἑκόντα παρὰ τὸν νόμον· 3. νόμος δ' ἐστὶν, ὁ μὲν, ἴδιος· ὁ δὲ, κοινός. λέγω δὲ, ἴδιον μὲν, καθ' ὃν γεγραμμένον πολιτεύονται· κοινὸν δὲ, ὅσα ἄγραφα παρὰ πᾶσιν ὁμολογεῖσθαι δοκεῖ· 4. ἑκόντες δὲ ποιοῦσιν, ὅσα εἰδότες, καὶ μὴ ἀναγκαζόμενοι. ὅσα μὲν οὖν ἑκόντες, οὐ πάντα προαιρούμενοι [a]· ὅσα δὲ προαιρούμενοι, εἰδότες ἅπαντα· οὐδεὶς γὰρ ὃ προαιρεῖται, ἀγνοεῖ· 5. δι' ἃ δὲ προαιροῦνται βλάπτειν καὶ φαῦλα ποιεῖν παρὰ τὸν νόμον, κακία ἐστὶ καὶ ἀκρασία· ἐὰν γάρ τινες ἔχωσι μοχθηρίαν, ἢ μίαν, ἢ πλείους· περὶ δὲ τοῦτο ὃ μοχθηροὶ τυγχάνουσιν ὄντες, καὶ ἄδικοί εἰσιν· οἷον, ὁ μὲν ἀνελεύθερος, περὶ χρήματα· ὁ δ' ἀκόλαστος, περὶ τὰς τοῦ σώματος ἡδονάς· ὁ δὲ μαλακὸς, περὶ τὰ ῥᾴθυμα· ὁ δὲ δειλὸς, περὶ τοὺς κινδύνους· (τοὺς γὰρ συγκινδυνεύοντας ἐγκαταλιμπάνουσι, διὰ τὸν φόβον·) ὁ δὲ φιλότιμος, διὰ τιμήν· ὁ δ' ὀξύθυμος, δι' ὀργήν· ὁ δὲ φιλόνικος, διὰ νίκην· ὁ δὲ πικρὸς, διὰ τιμωρίαν· ὁ δ' ἄφρων, διὰ τὸ ἀπατᾶσθαι περὶ τὸ δίκαιον καὶ ἄδικον· ὁ δ' ἀναίσχυντος, δι' ὀλιγωρίαν δόξης. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστος, περὶ ἕκαστον τῶν ὑποκειμένων. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων, δῆλον, τὰ μὲν, ἐκ τῶν περὶ τὰς ἀρετὰς εἰρημένων [b]· τὰ δ', ἐκ τῶν περὶ τὰ πάθη ῥηθησομένων [c]. ¶ 6. Λοιπὸν δ' εἰπεῖν, τίνος ἕνεκα, καὶ πῶς ἔχοντες ἀδικοῦσι, καὶ τίνας. πρῶτον μὲν οὖν διελώμεθα, τίνων ὀρεγόμενοι, καὶ ποῖα φεύγοντες, ἐγχειροῦμεν ἀδικεῖν· δῆλον

a Coniun. 3 Ethic. ca 3.

b Sup. c. 9.

c Lib. 2.

δῆλον γὰρ ὡς, τῷ μὲν κατηγοροῦντι, πόσα καὶ ποῖα τούτων ὑπάρχει τῷ ἀντιδίκῳ, σκεπτέον, ὧν ἐφιέμενοι πάντες, τοὺς πλησίον ἀδικοῦσι· τῷ δ' ἀπολογουμένῳ, ποῖα καὶ πόσα τούτων οὐχ ὑπάρχει· 7. πάντες δὴ πράττουσι πάντα, τὰ μὲν, οὐ δι' αὑτούς· τὰ δὲ, δι' αὑτούς· 8. τῶν μὲν οὖν μὴ δι' αὑτοὺς, τὰ μὲν, διὰ τύχην πράττουσι· τὰ δ', ἐξ ἀνάγκης. τῶν δ' ἐξ ἀνάγκης, τὰ μὲν, βίᾳ· τὰ δὲ, φύσει. ὥστε πάντα ὅσα μὴ δι' αὑτοὺς πράττουσι, τὰ μὲν, ἀπὸ τύχης· τὰ δὲ, φύσει· τὰ δὲ, βίᾳ· 9. ὅσα δὲ δι' αὑτοὺς, καὶ ὧν αὐτοὶ αἴτιοι, τὰ μὲν, δι' ἔθος· τὰ δὲ, δι' ὄρεξιν· καὶ τὰ μὲν, διὰ λογιστικὴν ὄρεξιν· τὰ δὲ, δι' ἀλόγιστον. ἔστι δὲ, ἡ μὲν βούλησις, μετὰ λόγου ὄρεξις ἀγαθοῦ· οὐδεὶς γὰρ βούλεται, ἀλλ' ἢ ὅ, τ' ἂν οἰηθείη εἶναι ἀγαθόν· ἄλογοι δ' ὀρέξεις, ὀργὴ καὶ ἐπιθυμία. ὥστε πάντα ὅσα πράττουσιν, ἀνάγκη πράττειν δι' αἰτίας ἑπτά [d], διὰ τύχην, διὰ βίαν, διὰ φύσιν, δι' ἔθος, διὰ λογισμὸν, διὰ θυμὸν, δι' ἐπιθυμίαν· 10. τὸ δὲ προσδιαιρεῖσθαι καθ' ἡλικίας, ἢ ἕξεις, ἢ ἄλλ' ἄττα τὰ πραττόμενα, περίεργον· εἰ γὰρ συμβέβηκε τοῖς νέοις ὀργίλοις εἶναι, ἢ ἐπιθυμητικοῖς, οὐ διὰ τὴν νεότητα πράττουσι τὰ τοιαῦτα, ἀλλὰ δι' ὀργὴν, καὶ ἐπιθυμίαν· 11. οὐδὲ διὰ πλοῦτον καὶ πενίαν, ἀλλὰ συμβέβηκε, τοῖς μὲν πένησι, διὰ τὴν ἔνδειαν, ἐπιθυμεῖν χρημάτων· τοῖς δὲ πλουσίοις, διὰ τὴν ἐξουσίαν, ἐπιθυμεῖν τῶν μὴ ἀναγκαίων ἡδονῶν. ἀλλὰ πράξουσι καὶ οὗτοι, οὐ διὰ πλοῦτον καὶ πενίαν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐπιθυμίαν· 12. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ δίκαιοι καὶ οἱ ἄδικοι, καὶ οἱ ἄλλοι οἱ λεγό-

d Coniun. 3. Ethic. cap. 3.

cuſatori quidem, conſyderandum *eſſe*, quot & qualia ex ijs inſint aduerſario, quæ expetentes omnes, iniuriâ proximos *ſuos* afficiunt; [r] defenſori verò, qualia & quot ex his, *ipſi* non inſint. 7. [ſ] Omnes igitur agunt omnia, partìm quidem, non propter ſe; partìm verò, propter ſe. 8. Ac non propter ſe quidem, partìm per fortunam agunt,* partìm ex neceſſitate *ipſis impoſitâ*: Et ex neceſſitate,* partìm *coacti* vi *externâ*;* partim *agente* naturâ: [t] Quare omnia, quæcunque *homines* non propter ſe agunt, aut *ſunt* à fortunâ, aut naturâ, aut vi *adhibitâ*. 9. [u] Quæcunque verò propter ſe, & quorum ipſi *ſunt* authores, alia *fiunt* ex conſuetudine, alia ex appetitu:* Et *ex his* alia ex participe rationis appetitu; alia ex *appetitu* rationis experte: Eſt autem, voluntas quidem, appetitus boni, cum ratione *coniuncta*: (Nemo enim vult *quidquam*, niſi quod putauerit eſſe bonum:) [x] Expertes verò rationis appetitus, *ſunt* ira, & cupiditas: [y] Quare neceſſe *eſt*, omnia quæcunque agunt, propter ſeptem cauſas *efficientes* agere; fortunam, vim *ſibi adhibitam*, naturam, conſuetudinem, rationem, iracundiam, cupiditatem. 10. [z] Hìc autem eorùm quæ aguntur, diuiſiones, ex ætatibus, vel habitibus, vel alijs quibuſdam, *inſupèr* adijcere, ſuperuacaneum *eſt*: [a] Si namque iuuenibus euênit vt iracundi ſint, vel cupiditate accenſi; haud propter ætatem iuuenilẽ, huiuſcemodi agunt *quæ ſolent*, ſed propter iram, & cupiditatem: 11. [b] Neque *diuites & pauperes peccant* propter diuitias, & paupertatem; ſed euênit, pauperibus quidem, propter indigentiam, cupere pecunias; diuitibus verò, propter poteſtatem *explendi animos ſuos*, concupiſcere non neceſſarias voluptates: Verùm agent quoque iſti, non propter diuitias & paupertatem, ſed propter cupiditatem. 12. [c] Similitèr verò etiam iuſti, & iniuſti, & alij qui dicuntur ſecundùm

H 3

ri, docendum eſt, *ineſſe Aduerſario*;

r Defenſori verò, *eos ipſi non ineſſe.*

ſ Fines igitur hos expoſiturus, inprimis colligit *cauſas eorū quæ agunt, efficientes*, per diſtinctionem, ſic: Alia *agunt* homines, *non per ſe*; & itâ, vel *per fortunā* agunt:

* Vel *à neceſſitate* duplici;

* Vnâ *violentiæ*,

* Alterâ *naturæ*:

t Vndè hîc cauſæ, tres ſunt; Fortuna, vis, & natura:

u Alia verò agunt *propter ſe*; & itâ, vel *ex conſuetudine* agunt: vel *ex appetitione*: eâque

* Aut participe rationis, quæ eſt *voluntas*:

x Aut rationis experte; quales ſunt affectus ipſi; vtpote *Ira & Cupiditas.*

y Ergo, omnia quæ ab hominib' aguntur, ex ſeptem cauſis ortum repetunt: Fortunâ, Vi, Naturâ, &c.

z Reijcit diuiſionem nonnullorum Rhet. (forſan Iſocratis) *qui in cauſarum numero*, complexi ſunt etiam *ætates hominum*, & *habitus*, &c.

a Neque enim *ætates eſſe veras actionum cauſas*, niſi tantùm ex accidenti: vt oſtenditur exemplo iuuenum:

b Neque etiam *fortunas*: vt exemplo diuitum & egentium:

c Nec denique *animorum habitus*: ſc. Iuſtitiam, fortitudinem, & virtutes cæteras.

cundùm *animorum* habitus agere, propter has *cauſas iam dictas* omnia agent: Aut enim propter ratiocinationem, aut propter affectum; ſed alij quidem, *i. boni viri*, propter mores, & affectus bonos; alij verò, *i. improbi*, propter contrarios. 13.[d] Quanquam euenit *ſanè*, vt talibus quidem habitibus, tales *opiniones vel cupiditates, &c.* ſint conſequentes; illis verò, tales: Fortaſsè enim, ne longiùs *abeā*, temperanti quidem, propter temperantiam, & opiniones, & cupiditates probæ de *corporis* voluptatibus ſunt conſequentes; Intemperanti verò, de his ipſis *conſequentes ſunt* contrariæ: *Eadem ratio eſt cæterarum conditionum: vt ætatū, fortunarū, &c.* 14.[e] Quamobrem, huiuſmodi quidem diuiſiones omittendæ *ſunt*: *Illud* verò conſyderare oportet, quales *cupiditates vel opiniones &c.* qualibus *conditionibus* conſueuerunt eſſe conſequentes; *bonæ an malæ, acutæ an remiſſæ, &c.* [f] Nam ſiquidem albus *ſit quis* aut niger, vel magnus aut paruus, nullum conſtitutum eſt ex eiuſmodi *cupiditatibus bonis vel malis, &c.* conſequens eſſe: [g] Si verò iuuenis aut ſenex *ſit*, vel iuſtus aut iniuſtus, iam *plurimi* intereſt, *ità vt diuerſæ prodeant cupiditates; bonæ vel malæ, &c.* [h] Et omninò quæcunque *conditiones* hominibus contingentes efficiunt, vt differant *eorum* mores, *in ipſis etiam cupiditatibus diſcrimen pariunt*; veluti, diues-ne eſſe videatur *quis* an pauper, differet aliquid *quoad cupiditates ipſas*; & aduerſâne fortunâ, an proſperâ vti: Atque hæc quidem poſteriùs dicemus. ¶ 15.[i] Nunc verò de reliquis dicamus primùm. Sunt autem ea [1] quæ à fortuna fiunt, huiuſmodi, quorumcunque & cauſa *eſt* indefinita, & *quæ* non alicuius gratiâ fiunt; ac neque ſemper, nec plærumquè, nec ordinatìm *fiunt*: Hæc autem perſpicua *ſunt* ex definitione fortunæ. 16.[2] Naturâ verò *fiunt*, quorum & cauſa in ipſis *poſita eſt*, & *ipſa* ordinata *exiſtit*: Aut

μὲν οἱ κατὰ τὰς ἕξεις πράττειν, διὰ ταῦτα πάντα πράξουσιν· ἢ γὰρ διὰ λογισμὸν, ἢ διὰ πάθος· ἀλλ' οἱ μὲν, δι' ἤθη, καὶ πάθη χρηστά· οἱ δὲ, διὰ τἀναντία. 13. συμβαίνει μέντοι, ταῖς μὲν τοιαύταις ἕξεσι τὰ τοιαῦτα ἀκολουθεῖν· ταῖς δὲ τοιαῖσδε, τὰ τοιάδε· εὐθὺς γὰρ ἴσως, τῷ μὲν σώφρονι, διὰ τὸ σώφρον, δόξαι τε καὶ ἐπιθυμίαι χρησταὶ ἐπακολουθοῦσι περὶ τῶν ἡδονῶν· τῷ δ' ἀκολάστῳ, αἱ ἐναντίαι περὶ τῶν αὐτῶν τούτων· 14. διὸ, τὰς μὲν τοιαύτας διαιρέσεις ἐατέον· σκεπτέον δὲ, ποῖα ποίοις εἴωθεν ἕπεσθαι· εἰ μὲν γὰρ λευκὸς ἢ μέλας, ἢ μέγας ἢ μικρὸς, οὐδὲν τέτακται τῶν τοιούτων ἀκολουθεῖν· εἰ δὲ νέος ἢ πρεσβύτης, ἢ δίκαιος ἢ ἄδικος, ἤδη διαφέρει· καὶ ὅλως ὅσα τῶν συμβαινόντων ποιεῖ διαφέρειν τὰ ἤθη τῶν ἀνθρώπων· οἷον, πλουτεῖν δοκείτω ἢ πένεσθαι, διοίσει τι, καὶ ἀτυχεῖν ἢ εὐτυχεῖν. ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον ἐροῦμεν[c]· ¶ 15. νῦν δὲ περὶ τῶν λοιπῶν εἴπωμεν πρῶτον. ἔστι δ', ἀπὸ τύχης μὲν, τὰ τοιαῦτα γιγνόμενα, ὅσων ἥτε αἰτία ἀόριστος, καὶ μὴ ἕνεκά του γίγνεται· καὶ μήτε αἰεὶ, μήτε ὡς ἐπιτοπολὺ, μήτε τεταγμένως. δῆλον δ' ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τῆς τύχης [f] περὶ τούτων· 16. φύσει δὲ, ὅσων ἥτε αἰτία ἐν αὐτοῖς, καὶ τεταγμένη· ἢ

γὰρ

[d] ἐπανόρθ: Licèt habitus, ætates, &c. *veræ cauſæ dici nequeant*; *habent tamen ſua Conſequentia*; quæ veris cauſis addita, nonnihil illis adferunt momenti: Ex.gr. ex habitu temperantiæ, efficitur cupiditas hominis bona; ex intemperantiæ, efficitur mala: ex iuuenili ætate, fit cupiditas acuta; ex ſenili, tarda, &c.

[e] Coroll. 2x: *Ex part.* 10. *& ſequent:* Diuiſiones hæ omittendæ, vt ſuperfluæ: *Ex part.* 13. Spectādum eſt, Qualibus hominum cōditionibus quales conſequentes eſſe ſoleant opiniones, &c.

[f] Quibuſdam enim condit: (*vt corporis colori, figuræ*, &c.) nulla omninò varietas certa, Conſequens eſſe conſueuit:

[g] Quibuſdam (*vt ætati, habitui*, &c.) Conſequentes quidem ſunt varietates aliquæ; non eædem tamen omnibus, ſed alijs aliæ.

[h] Omninò, varietates certæ conſequentes eſſe ſolent conditionibus ijs, quæ mores hominū diuerſos faciunt: vt nobilitati, diuitijs, fortunæ, &c. Verùm de his omnib. conditionib. & earū conſequentibus, proprius dicendi locus erit, lib. 2. cap. 14.

[i] Hact. cauſæ eorum quæ agunt, efficientes: Nunc per ſingulorum definitiones, colligit fines eorum quæ agunt propter ſe: Ex ijs enim quę agunt non propter ſe; [1] Quæ à *Fortuna fiunt*, nec efficientem certam habent, nec finem; Nec fiunt iiſdem vicibus, quibus res naturales.

[2] Quæ à *natura oriuntur*, non fiunt à cauſa externa; vt artificialia; verùm ab ea, quæ ſtatutum

[c] *Lib.* 2. *c.* 14. *&c.*

[f] *Li phyſ.* 2. *ca.* 5.

g Vid l. 2. Phyſ. c. 6. p. 11.
h Coniun. 3 Ethic. cap. 3.
i Cap. 6.
k Lib. 2. c. 2 p. 3.
l Coniun. Sect 19. Probl. 5.

γὰρ αἰεὶ, ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὡσαύτως ἀποβαίνει· 17. τὰ γὰρ παρὰ φύσιν, οὐδὲν δεῖ ἀκριβολογεῖσθαι, πότερα κατὰ φύσιν τινὰ, ἢ ἄλλην αἰτίαν γίνεται g. δόξειε δ᾽ ἂν καὶ ἡ τύχη, αἰτία εἶναι τῶν τοιούτων· 18. βίᾳ δὲ h, ὅσα παρ᾽ ἐπιθυμίαν, ἢ τοὺς λογισμοὺς γίνεται δι᾽ αὐτῶν τῶν πραττόντων· 19 ἔθει δὲ, ὅσα διὰ τὸ πολλάκις πεποιηκέναι, ποιοῦσι· 20. διὰ λογισμὸν δὲ, τὰ δοκοῦντα συμφέρειν ἐκ τῶν εἰρημένων i ἀγαθῶν, ἢ ὡς τέλος, ἢ ὡς πρὸς τὸ τέλος, ὅταν διὰ τὸ συμφέρον πράττηται· ἔνια γὰρ καὶ οἱ ἀκόλαστοι συμφέροντα πράττουσιν, ἀλλ᾽ οὐ διὰ τὸ συμφέρον, ἀλλὰ δι᾽ ἡδονήν· 21. διὰ θυμὸν δὲ καὶ ὀργὴν, τὰ τιμωρητικά. διαφέρει δὲ τιμωρία καὶ κόλασις· ἡ μὲν γὰρ κόλασις, τοῦ πάσχοντος ἕνεκά ἐστιν· ἡ δὲ τιμωρία, τοῦ ποιοῦντος, ἵνα ἀποπληρωθῇ. περὶ μὲν οὖν τίνα ἐστὶν ἡ ὀργὴ, δῆλον ἔσται ἐν τοῖς περὶ παθῶν k. 22. δι᾽ ἐπιθυμίαν δὲ πράττεται, ὅσα φαίνεται ἡδέα· 23. ἔστι δὲ καὶ τὸ σύνηθες l, καὶ τὸ ἐθιστὸν ἐν τοῖς ἡδέσι· πολλὰ γὰρ καὶ τῶν φύσει μὴ ἡδέων, ὅταν ἐθισθῶσιν, ἡδέως ποιοῦσιν. ὥστε συλλαβόντι εἰπεῖν, ὅσα δι᾽ αὑτοὺς πράττουσιν, ἅπαντά ἐστιν ἢ ἀγαθὰ ἢ φαινόμενα ἀγαθὰ, ἢ ἡδέα ἢ φαινόμενα ἡδέα. ¶ 24. Ἐπεὶ δ᾽ ὅσα δι᾽ αὑτοὺς, ἑκόντες πράττουσιν· οὐχ ἑκόντες δὲ, ὅσα μὴ δι᾽ αὑτοὺς, πάντ᾽ ἂν εἴη ὅσα ἑκόντες

enim ſemper, aut plærumquè, eodem modo eueniunt. 17. Quæ enim præter naturam *ſunt* (*vt monſtra, &c.*) non oportet exactè diſputare; vtrùm ea ſecundùm quandam naturam, an per aliam cauſam fiant: Videri verò etiam poſſet fortuna, cauſa eſſe talium; *ità vt ad eam referri quodammodò poſſint.* 18. [3] Vi autem *adhibità fiunt*, quæcunque præter cupiditatem, vel rationes, ab ipſis *hominibus* agentibus fiunt. 19. [k] Conſuetudine verò *fiunt*, [1] quæcunque quià ſæpè *eadem* fecerunt, faciunt. 20. [2] Propter ratiocinationem *fiunt*, quæcunque ex ijs quæ antè dicta ſunt, bonis, videntur eſſe *nobis* vtilia,* aut tanquàm finis, *ob quē reliqua fiunt*,* aut *tanquàm media* ad finem *alium ducentia*; cùm *illa omnia* ob *ipſum* Vtile agantur. Nonnulla *enim ex ijs quæ* vtilia *ſunt*, etiam intemperantes agunt; verùm non proptereà quòd vtilia *ſunt*, ſed propter voluptatem. 21. [3] Propter excandeſcentiam verò & iram *fiunt*, quæ ad vltionem *faciunt*: Differt autem vltio à caſtigatione: * Nam caſtigatio quidem, patientis gratià eſt; * vltio verò agentis; vt *eius animus* expleatur: [l] Ac in quibus quidem *rebus* verſetur ira, perſpicuum erit in ijs, quæ de affectibus *tradentur*. 21. [4] Propter cupiditatem verò aguntur, quæcunque apparent iucunda. 22. [m] Eſt autē & *illud* quod ex conſuetudine, & *illud* quod ex aſſuefactione *fit*, inter *res* iucundas: Multa enim etiam eorum, quæ naturâ non *ſunt* iucunda, cùm aſſueuerint *homines*, iucundè faciunt. 23 [n] Quare, vt *ſummatim* colligam, [1] quæcunque *homines* propter ſe agunt, omnia ſunt aut bona, *vt quæ ratione fiunt*; vel quæ apparent bona, *vt quæ per iram*; aut iucunda, *vt quæ conſuetudine*; vel quæ apparent iucunda, *vt quæ cupiditate*. ¶ 24. [2] Quoniam verò quæcunque *homines* propter ſe agunt, ea ſponte agunt; non ſponte autem *ea*, quæcunque non propter ſe; [o] *Idircò* omnia, quæcunque ſponte agunt, erunt

ordinem obſeruat, contrà atque fortuita.

3 Quæ *vi fiunt*, ab ipſo homine fiunt impellente causà externa.

k *Ex ijs verò quæ propter ſe faciunt*, [1] *quæ conſuetudine fiunt*, ex multis repetitis actionib. fiunt.
[2] *Quæ propter rationem boni*, ſunt ea, quæ videntur eſſe *vtilia*:

*Vel vt *fines*, nob. propoſiti *vtiles*
*Vel vt *media vtilia*, *ad* alios *fines* ducentia.

3 *Quæ per iram fiunt*, ea faciunt ad vlciſcendum dolorem ſuum, infligendo pœnas ijs, qui læſerunt; idque
* Non caſtigandi causâ quò illi peccare deſinant:
* Sed vt animo ſuo ſatisfaciēdo, ſeipſos oblectent:
l Atque hæc in ijs rebus, circa quas exercetur ira; quæ fieri poſſunt, ſc. & *iucunda apparent.*
4 *Quæ deniquè propter cupiditatem fiunt*, ſunt ea, quæ ipſis *apparent* eſſe *iucunda.*
m Notat id, quod omiſit part. 19: Ea *quæ conſuetudine agunt*, eſſe *iucunda* quædam.

n Ex dictis à partic. 15 conclud
[1] Omnia *quæ propter ſe agunt, eſſe bona* vera aut apparentia; *vel iucunda* vera, aut apparentia: ità vt *fines agentium* generales, duo ſint; *Bonū* ſeu *Vtile*, & *Iucundū.*

[2] Et proptereà etiam; Quià quæ agunt propter ſe, ea ſponte agunt &c.
o Sequitur, Omnia *quæ ſponte agunt*, & per conſequens. *quæ iniuſtè agunt*, eſſe *Bona vel Iucunda* (vera vel apparentia) &

hos duos eſſe *fines, ob quos iniuriam faciunt.*

p Prolepſ. Sub dictis bonis, ait, etiam comprehendi malorum depulſionem, & minoris mali, reiecto maiore, ſumptionem.

q Similitèr; ſub dictis Iucundis, cenſeri, & moleſtorum abiectionem, & minoris moleſti, repudiato maiore odioſo, aſſumptionem.

erunt aut BONA, aut quæ apparent bona; vel IVCVNDA, aut *quæ* apparent iucunda. 25. p Pono enim tùm *ipſam* malorum aut *eorum* quæ *ſpecie tenus* apparent mala, vel amotionem, vel minoris mali pro maiori aſſumptionem, in *numero* bonorum: (Eligenda enim quodammodò ſunt *hæc*:) q tùm moleſtorum, aut eorum quæ *ſpecie tenus* apparent *moleſta*, vel amotionem, vel minorum *moleſtorum* pro maioribus aſſumptionem, eodem modo *pono* in *numero* iucundorum.

πράττειν· ἢ ἀγαθὰ ἢ φαινόμενα ἀγαθά, ἢ ἡδέα ἢ φαινόμενα ἡδέα. 25. τίθημι γὰρ καὶ τὴν τῶν κακῶν [m] ἢ φαινομένων κακῶν, ἢ ἀπαλλαγὴν, ἢ ἀντὶ μείζονος, ἐλάττονος μετάληψιν [n], ἐν τοῖς ἀγαθοῖς· αἱρετὰ γάρ πως ἐστί· καὶ τὴν τῶν λυπηρῶν, ἢ φαινομένων, ἢ ἀπαλλαγὴν, ἢ μετάληψιν ἀντὶ μειζόνων, ἐλαττόνων, ὡσαύτως ἐν τοῖς ἡδέσι.

m Coniun. c.6.p.7.

n Ibid p.7.

Diſtinctiones, ſeu formæ ſpeciales de vtili & iucundo.

Cap. XI.

De vtili, formæ ſumendæ ex cap. 6. De iucundo, ſumuntur tùm elementa, ſeu definitiones, à Part. 2: Tùm etiam formæ variæ, à Par. 4.

a De Vtili, definitiones & formæ expoſitæ fuêre cap. 6. &c.

b De Iucundo autem, 1 *præmittuntur definitiones*; quales hîc inprimis quadrare ait: Apertæ ſc., & ad ſenſum opinionemque popularem accommodatæ.

c Poſitâ ergo definitione, Tùm *voluptatis*,

d Tùm etiam *doloris*;

e Exindè colligitur,

1 *Iucundum* quid:

2 *Moleſtum* quid.

f 1 *Sequuntur formæ*; 1. Rat. *Naturæ*; 1 2, Dū naturalib. muneribus fungare, *iter ad naturalē ſtatum*, ſuaue eſt:

g Præſertìm, ſi ſtatum illum antè amiſſum, iam recuperatum habeas: Tunc enim in eo naturæ

SVmendum igitur *eſt*, vtilia, & iucunda quot *ſint*, & qualia: a Ac de vtili *& bono* quidem, in *genere* deliberatiuo dictū eſt ſuperiùs. ¶ 2. b De iucundo autem, dicamus in præſenti. 1 Oportet autem exiſtimare, *ſatis* idoneas *huic ſcriptioni* eſſe definitiones, ſi ſint de vnoquoque, neq; obſcuræ, neque exquiſitæ. c Poſitum autē ſit nobis, VOLVPTATEM, eſſe motionem quandam animæ, & conſtitutionem ſubitam, ac ſenſibilem, in *propriæ* naturæ ſtatum: d DOLOREM verò, contrarium. 3. e Si igitur voluptas ſit eiuſmodi, perſpicuum eſt etiam IVCVNDVM 1 eſſe id quod habet vim efficiendæ *eius quæ* dicta *eſt*, diſpoſitionis: *Id* verò 2 quod habet vim corrumpendæ, vel contrariæ conſtitutionis efficiendæ, *eſſe* MOLESTVM. ¶ 4. f Neceſſe igitur *eſt* iucundum eſſe; 1 tùm accedere ad id, quod *eſt* ſecundum naturam; (*idq;* PLERVNQVE *itâ eſt*;) g Et præcipuè, *cùm* ſuam ipſorum *quam anteà amiſerant*, naturam recupera-

Ληπτέον ἄρα τὰ συμφέροντα καὶ τὰ ἡδέα, πόσα καὶ ποῖα. περὶ μὲν οὖν τοῦ συμφέροντος, ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς εἴρηται πρότερον. ¶ 2. Περὶ δὲ τοῦ ἡδέος, εἴπωμεν νῦν. δεῖ δὲ νομίζειν, ἱκανοὺς εἶναι τοὺς ὅρους, ἐὰν ὦσι περὶ ἑκάστου, μήτε ἀσαφεῖς, μήτε ἀκριβεῖς. Ὑποκείσθω δ' ἡμῖν εἶναι τὴν ἡδονὴν, κίνησίν τινα τῆς ψυχῆς, καὶ κατάστασιν ἀθρόαν καὶ αἰσθητὴν εἰς τὴν ὑπάρχουσαν φύσιν [o]· λύπην δὲ, τοὐναντίον· 3. εἰ δή ἐστιν ἡ ἡδονὴ τὸ τοιοῦτον, δῆλον ὅτι καὶ ἡδύ ἐστι τὸ ποιητικὸν τῆς εἰρημένης διαθέσεως· τὸ δὲ φθαρτικὸν, ἢ τῆς ἐναντίας καταστάσεως ποιητικὸν, λυπηρόν. ¶ 4. Ἀνάγκη οὖν ἡδὺ εἶναι, τό, τε εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἰέναι, ὡς ἐπιτοπολύ· καὶ μάλιστα, ὅταν ἀπειληφότα ᾖ τὴν ἑαυτῶν φύσιν τὰ

o Coniun. Ethic. 7. c. 13. & 10. c. 5.

τὰ κατ' αὐτὴν γιγνόμενα· 5. καὶ τὰ ἔθη· καὶ γὰρ τὸ εἰθισμένον, ὥσπερ πεφυκὸς ἤδη γίγνεται p· ὅμοιον γάρ τι τὸ ἔθος τῇ φύσει· ἐγγὺς γὰρ καὶ τὸ πολλάκις τῷ ἀεί. ἔστι δ', ἡ μὲν φύσις, τοῦ ἀεί· τὸ δὲ ἔθος, τοῦ πολλάκις· 6. καὶ τὸ μὴ βίαιον δέ· παρὰ φύσιν γὰρ ἡ βία. διὸ αἱ ἀνάγκαι, λυπηρόν· καὶ ὀρθῶς εἴρηται,

"Πᾶν γὰρ ἀναγκαῖον πρᾶγμ' ἀνιαρὸν ἔφυ q.

7. τὰς δ' ἐπιμελείας, καὶ τὰς σπουδάς, καὶ τὰς συντονίας, λυπηράς· (ἀναγκαῖα γὰρ καὶ βίαια ταῦτα) ἐὰν μὴ ἐθισθῶσιν· οὕτω δὲ τὸ ἔθος ποιεῖ ἡδύ. τὰ δ' ἐναντία, ἡδέα· διὸ αἱ ῥᾳθυμίαι, καὶ αἱ ἀπονίαι, καὶ αἱ ἀμέλειαι, καὶ αἱ παιδιαί, καὶ αἱ ἀναπαύσεις, καὶ ὁ ὕπνος, τῶν ἡδέων· οὐδὲν γὰρ πρὸς ἀνάγκην τούτων· 8. καὶ οὗ ἂν ἡ ἐπιθυμία ἐνῇ, ἅπαν ἡδύ· ἡ γὰρ ἐπιθυμία, τοῦ ἡδέος ἐστὶν ὄρεξις· 9. τῶν δὲ ἐπιθυμιῶν, αἱ μὲν, ἄλογοί εἰσιν· αἱ δὲ, μετὰ λόγου. λέγω δὲ, ἀλόγους μὲν, ὅσα μὴ ἐκ τοῦ ὑπολαμβάνειν τι ἐπιθυμοῦσιν· εἰσὶ δὲ τοιαῦται, ὅσαι λέγονται εἶναι φύσει, ὥσπερ αἱ διὰ τοῦ σώματος ὑπάρχουσαι· οἷον, ἡ τροφῆς, δίψα καὶ πεῖνα, καὶ καθ' ἕκαστον εἶδος τροφῆς r, ἐπιθυμία· καὶ αἱ περὶ τὰ γευστά, καὶ περὶ τὰ ἀφροδίσια, καὶ ὅλως τὰ ἁπτά, καὶ περὶ ὀσμὴν [εὐωδίας] καὶ ἀκοὴν, καὶ ὄψιν· 10. μετὰ λόγου δέ, ὅσα ἐκ τοῦ πεισθῆναι ἐπι-

p Conian. 7. Ethic. 1. 12.

q Conium. 2. Endem. ca. 7. & Metaph. 4. 6. 5.

r Conium. 3. Ethic. c. 13.

rint *ea*, quæ ſecundùm illam fiunt 5. [a] Tàm *etiam* conſuetudines: Quod enim conſuetum *eſt*, *id* tanquàm *nobis* innatum iam fit: Simile enim *quiddam eſt*, conſuetudo naturæ: Nam vicinitatem habet etiam *quod* Sæpè *fit*, cum *eo quod* Sempèr. Eſt autem natura *quidem*, *dux* eius quod ſempèr *fit*; conſuetudo verò, eius quod ſæpè. 6. [3] Et *id* ſanè quod non *eſt* violentum: Præter naturam enim vis *eſt*: [b] Quamobrem neceſſitates *impoſitæ*, moleſtum *quiddam ſunt*; & rectè dictum eſt,

"*Omne enim negotiũ, quod neceſſitate imponitur, triſte eſt.*

7. [4] Curationes autem, & ſtudia, & *animi corporiſque* contentiones, moleſtas *eſſe* ([1] Neceſſaria enim & violenta hæc *ſunt*:) niſi *aliqui diù illis* aſſueti fuerint: Sic autem, conſuetudo *rem* facit iucundam. [*] Quæ autem *his ſunt* contraria, iucunda *exiſtere*: Quamobrem *animi* remiſſiones, & ceſſationes à labore, & curarum relaxationes, & luſiones, & requietes, & ſomnus, *ponuntur in numero* iucundorum: Nihil enim horum *eſt* ad neceſſitatem, *ſed ſponte ea libenterq́ gerimus.* 8. [a] Et [k] cuius cupiditas, *inſita animo* fuerit, *id* omne iucundum: Nam cupiditas, eſt *rei* iucundæ appetitus. 9. [l] Cupiditatum autem, aliæ ſunt rationis expertes; aliæ verò cum ratione: [m] Voco rationis expertes, ſiqua *homines* non ex eo, quòd exiſtiment aliquid, concupiſcant: [n] Sunt autem huiuſmodi *cupiditates*, quæcunque *hominibus* naturâ ineſſe dicuntur; vt *ſunt* [1] *eæ* quæ vi corporis *excitatæ nobis* inſunt; [o] velut alimenti, *ſc:* ſitis, & fames; [p] & per vnãquamq; alimenti ſpeciem, cupiditas: [2] Item *illæ* quæ ſunt in ijs *rebus* quæ guſtatu *percipiuntur*, & in venereis, & omninò in ijs quæ *pertinent* ad tactum; & *illa* quæ in odoratu [ſuauitatis *cupiditas* ;] & quæ in auditu; & quæ in viſu, 10. [q] Cum ratione verò *cupiditates voco*, ſiqua *homines* ex eo concupi

motu ſenſus excitatur maior; vnde voluptas auctior.

2 a *Res vſitatæ* voluptatem creant: quod prob. ex poſter. parte præced. formæ.

3 a Id *quod non per vim efficitur*, iucundum eſt: vis enim omnis naturæ bellum indixit.

b Vnde, Illa, quæ homines neceſſitate ſibi allatâ faciunt, odioſa ſunt ipſis: vt patet Eumeni Poetæ verſu.

4 a Vna *pars de moleſto*: Moleſta ſunt, *ſedulitates in re peragendâ, & ſtudia, &c.*

1 Rat. à forma præced.

**Altera pars è contra, de Iucundo*: Quæcunq; enim *dictis tribus moleſtis contraria* reperiuntur, iucunditate perfundunt.

2 k *Rat. obiectorum Cupiditatis*: Cuius enim cupiditate flagramus, id ſuaue: vt videre licet in ſingulis.

l Cupiditatum enim, Aliæ rationis expertes; Aliæ cum ratione coniunctæ:

m Rationis expertes, ſunt illæ, quibus res ſectamur non iudicio vllo, ſed naturæ impulſu ſolo:

n Ex hoc Cupiditatum genere ſunt 1. Illæ, quæ *ad Corpus reficiendum comparatæ*: velut, alimenti cupiditas,

o Tùm *in genere*; quæ dicitur fames & ſitis:

p Tùm *in ſingulis alimenti ſpeciebus*, quæ cuiuſque naturæ aptæ ſunt.

2 Illæ, *quæ ad ſenſus oblectandos referuntur*: vt tactum, &c.

q Cum ratione coniunctæ, ſunt eæ, quibus res expetimus, aliorum perſuaſu inducti.

ſcunt, quòd *ad ea appetenda* perſuaſi fuerint: multa enim, & ſpectare & poſſidere cupiunt, *ſimulatq; è de ijs ab alijs* audiuerint, *illorumque dictis* perſuaſi *fuerint*. 11.[3] Quoniam verò *poſita* eſt iucunditatis perceptio in ſentiendo aliquam affectionem *homini gratam*: [r] Phantaſia verò eſt ſenſus quidam debilis; [ſ] Atque ei qui recordatur, & ei qui ſperat, ſi conſequens fuerit phantaſia quædam *eius rei*, cuius meminit, aut ſpem habet: [t] Si, *inquam*, hæc *ità ſint*, perſpicuum *eſt* etiam voluptates *ineſſe* ijs qui valdè recordantur, & ſperant; ſiquidem *ijs ineſt* quoque ſenſus *eiuſdem rei, cuius meminerunt, aut ſpem alunt*: [u] Quare neceſſe *eſt* omnia iucunda, aut in ſenſu conſiſtere præſentium, aut in memoria præteritorum, aut in ſpe futurorum: Sentiunt enim præſentia; recordantur præterita; ſperant futura. 12. [x] Atque *ex ijs* quidem, quæ memoriâ cuſtodiuntur, [x] iucunda ſunt, non ſolùm quæcunque tunc, cùm aderant, iucunda erant; ſed & nonnulla *etiam, quæ tunc* non *erant* iucunda; ſi *modò* poſteà exinde *manârit quidpiam* honeſtum & bonum: Vnde & illud dictum eſt,

" [y] *Sed iucundum vtique eſt, cùm ſeruatus ſis meminiſſe laborum.*

[z] Et *illud*,

" *Nam & poſteà, etiam laboribus* ſuis *delectatur vir,*

" *Cùm* ipſorum *meminit, quicunque multa paſſus fuerit & multa fecerit.*

Huius autem *rei* cauſa, *eſt* quià iucundum *eſt* etiam non habere malum. 13. [a] *Ex ijs* verò, quæ in ſpe futurorum, *iucunda ſunt illa*, quæcunque *cùm* præſentia *ſint*, apparent aut gaudio afficere, aut iuuare multùm, vel *ſaltèm* ſine moleſtia iuuare. 14. [a] Omninò, quæcunque cùm adſint, *nos* gaudio afficiunt, *ea* plærumquè oblectant & ſperantes & recordantes: [b] Quamobrem [1] & iraſci, iucundum *eſt*; vt Homerus etiam cecinit de excandeſcentia,

θυμοῦσι· πολλὰ γὰρ καὶ θεάσασθαι καὶ κτήσασθαι ἐπιθυμοῦσιν ἀκούσαντες καὶ πεισθέντες. 11. ἐπεὶ δ' ἐστὶ τὸ ἥδεσθαι ἐν τῷ αἰσθάνεσθαί τινος πάθους· ἡ δὲ φαντασία, ἐστὶν αἴσθησίς τις ἀσθενής· κἂν τῷ μεμνημένῳ καὶ τῷ ἐλπίζοντι ἀκολουθείη φαντασία τις οὗ μέμνηται, ἢ ἐλπίζει· εἰ δὲ τοῦτο, δῆλον ὅτι καὶ ἡδοναὶ μάλα μεμνημένοις, καὶ ἐλπίζουσιν; ἐπείπερ καὶ αἴσθησις. ὥστ' ἀνάγκη πάντα τὰ ἡδέα, ἢ ἐν τῷ αἰσθάνεσθαι εἶναι παρόντα, ἢ ἐν τῷ μεμνῆσθαι γεγενημένα, ἢ ἐν τῷ ἐλπίζειν μέλλοντα· αἰσθάνονται μὲν γὰρ τὰ παρόντα, μέμνηνται δὲ τὰ γεγενημένα, ἐλπίζουσι δὲ τὰ μέλλοντα. 12. τὰ μὲν οὖν μνημονευτὰ, ἡδέα ἐστὶν, οὐ μόνον ὅσα ἐν τῷ παρόντι, ὅτε παρῆν, ἡδέα ἦν, ἀλλ' ἔνια καὶ οὐχ ἡδέα, ἂν ᾖ ὕστερον καλὸν καὶ ἀγαθὸν τὸ μετὰ τοῦτο. ὅθεν καὶ τοῦτ' εἴρηται,

" Ἀλλ' ἡδύ τοι σωθέντα μεμνῆσθαι πόνων. καί,

" —μετὰ γάρ τε καὶ ἄλγεσι τέρπεται ἀνὴρ

" Μνήμενος, ὅστις πολλὰ πάθῃ καὶ πολλὰ ἐόργῃ.

τούτου δ' αἴτιον, ὅτι ἡδὺ καὶ τὸ μὴ ἔχειν κακόν. 13. τὰ δ' ἐν ἐλπίδι, ὅσα παρόντα, ἢ εὐφραίνειν, ἢ ὠφελεῖν φαίνεται μεγάλα, ἢ ἄνευ λύπης ὠφελεῖν· 14. ὅλως δ', ὅσα παρόντα εὐφραίνει καὶ ἐλπίζοντας καὶ μεμνημένους, ὡς ἐπιτοπολύ. διὸ καὶ τὸ ὀργίζεσθαι, ἡδύ· ὥσπερ καὶ Ὅμηρος ἐποίησε περὶ τοῦ θυμοῦ,

" Ὅςτε

3 Rat. *ſenſus, memoriæ, & ſpei*, colligitur *forma generalis*, ſic:
Quià & voluptate affici, poſitum eſt in ſentiendo affectu quodā.
[r] Et phantaſia, eſt ſenſus quidam debilis:
[ſ] Et recordanti, vel ſperanti, comitatur phantaſia quædam rei, quā recordatur vel ſperat.
[t] Sequitur, etiam oriri iucunditatem ex acriori recordatione aut ſpe.

[u] Vnde concluditur, res omnes iucundas eſſe, *cum perceptione trium* temporum: viz. vel *in ſenſu præſentium*; vel *memoriâ præteritorum*, vel *ſpe futurorum*.

Speciatìm verò: [x] Quod ad *memoriam præteritorum* attinet:
[x] Non tantùm recordantem oblectant res præteritæ, quæ ſuaues olim erant, ſed eæ etiam, quæ moleſtæ & odioſæ; ſi ex illis dignitas aut commodum deinceps partum ſit.

[y] Teſtimonia huius; vnum ex Euripide.
[z] Alterum ex Odyſſ. 15[a]. verba ſunt Eumæi ſubulci, cum Vlyſſe loquentis: " Nos in Tigurio vetera mala repetentes oblectemur: Nam & poſt &c.

[a] Quod *ad ſpem futur*. Ea ſperantem oblectant, quæ quando adſunt, lætitiâ videntur afficere, aut vtilitates importare, &c.

[a] Omninò: (*Quod ad memoriam ſimul & ſpem*:) Quæ, cùm adſint, lætitiâ afficiunt, ea & recordanti, & ſperanti, dulcia.
[b] Hinc *formæ duæ* ex Platonis Phileb.
1[a], *Irâ commoueri*, ſuaue eſt; prob. ex Iliad. 18: quem verſum citat etiam Socrat. in Phileb.

f Coniun. 9. Ethic. ca. 5.

“Ὅς τε πολὺ γλυκίων μέλιτος καταλειβομένοιο·

οὐδεὶς γὰρ ὀργίζεται τῷ ἀδυνάτῳ φαινομένῳ τιμωρίας τυχεῖν. οὐδὲ τοῖς πολὺ ὑπὲρ αὐτοὺς τῇ δυνάμει, ἢ οὐκ ὀργίζονται, ἢ ἧττον· 15. καὶ ἐν ταῖς πλείσταις ἐπιθυμίαις, ἀκολουθεῖ τις ἡδονή· ἢ γὰρ μεμνημένοι ὡς ἔτυχον, ἢ ἐλπίζοντες ὡς τεύξονται, χαίρουσί τινα ἡδονήν· οἷον, οἵ τ᾽ ἐν τοῖς πυρετοῖς ἐχόμενοι ταῖς δίψαις, καὶ μεμνημένοι ὡς ἔπιον, καὶ ἐλπίζοντες πιεῖσθαι, χαίρουσι· 16. καὶ οἱ ἐρῶντες, καὶ διαλεγόμενοι, καὶ γράφοντες, καὶ ποιοῦντες ἀεί τι περὶ τοῦ ἐρωμένου, χαίρουσιν· ἐν ἅπασι γὰρ τοῖς τοιούτοις μεμνημένοι, οἷον αἰσθάνεσθαι οἴονται τοῦ ἐρωμένου· 17. καὶ ἀρχὴ δὲ τοῦ ἔρωτος γίγνεται αὕτη πᾶσιν [f], ὅταν μὴ μόνον παρόντος χαίρωσιν, ἀλλὰ καὶ ἀπόντος μεμνημένοι ἐρῶσι· 18 διὸ καὶ ὅταν λυπηρὸς γένηται, τῷ μὴ παρεῖναι, --καὶ ἐν τοῖς πένθεσι καὶ θρήνοις, ἐγγίνεταί τις ἡδονή. ἡ μὲν γὰρ λύπη, ἐπὶ τῷ μὴ ὑπάρχειν· ἡδονὴ δὲ, ἐν τῷ μεμνῆσθαι καὶ ὁρᾶν πως ἐκεῖνον, καὶ ἃ ἔπραττε, καὶ οἷος ἦν· διὸ καὶ τοῦτ᾽ εἴρηται,

“Ὣς φάτο· τοῖσι δὲ πᾶσιν ἐφ᾽ ἵμερον ὦρσε γόοιο.

19. καὶ τὸ τιμωρεῖσθαι, ἡδύ· οὗ γὰρ τὸ μὴ τυγχάνειν λυπηρὸν, τὸ τυγχάνειν ἡδύ· οἱ δ᾽ ὀργιζόμενοι, λυποῦνται ἀνυπερβλήτως μὴ τιμωρούμενοι· ἐλπίζοντες δὲ, χαίρουσι· 20. καὶ τὸ νικᾶν ἡδὺ, οὐ μόνον τοῖς φιλονίκοις, ἀλλὰ πᾶσι· φαντασία γὰρ ὑπεροχῆς γίγνεται,

“ *Quæ melle effuſo longè eſt dulcior.*

c Nemo enim iraſcitur ei *rei* quæ vltioni non eſſe obnoxia apparet, *vt lapidi, telo, &c.* Et ijs *hominibus*, à quibus multùm ſuperantur potentiâ, aut non *omninò* iraſcuntur, aut minùs. 15. a Et in plurimis cupiditatibus conſequitur *homines* voluptas quædam: Aut enim dùm recordantur, quomodò *re optatâ* potiti fuerint, aut dùm ſperant, *fore* vt potiantur, perfunduntur quâdam voluptate; d veluti, tùm ij qui in febribus detinentur ſiti, dùm & recordantur, quomodò biberint, & ſperant *ſe* bibituros, gaudio *afficiuntur*: 16. e Tùm qui amant, dùm & colloquuntur, & ſcribunt & canunt ſemper aliquid de eo quem amant, *etiã* gaudent: In omnibus enim huiuſcemodi *negotijs*, dùm recordantur, veluti *ſe* ſentire arbitrantur *eum*, cuius amore *ardent*. 17. f Et principium ſanè amoris fit hoc omnibus, quandò non ſolùm cùm *præſens ille* adeſt, gaudent, ſed etiam abſentem *illum* in memoriam reuocantes, amant. 18. g Quamobrem & *tunc* etiam, cùm moleſtus ille factus ſit ex eo, quià non adeſt; & in *ipſis* luctibus, & lamentationibus (*cùm illo orbati ſimus*) immiſcetur quædam voluptas: h Nam moleſtia, *eſt* in eo, quòd non adſit *is, quem amat*; voluptas verò in eo, quòd recordetur & videat quodãmodò illũ, & quę ageret, & qualis eſſet: i Quamobrem etiam id *de Achille* dictum eſt,

“ *Sic dixit: In illis verò omnibus deſyderium excitauit luctus.*

19. k Et vlciſci *iniuriam acceptam*, iucundum *eſt*. *Quod enim ſi non conſequamur, moleſtum *eſt*, *ſi id* conſequamur, iucundum *eſt*: *Qui verò iraſcuntur, moleſtiam habent incredibilem, niſi vlciſcantur; ſperantes autem *hoc fore*, gaudent. 20. Et + vincere, iucundum *eſt*, non ſolùm ſtudioſis victoriæ, ſed *etiã* omnibus: Phantaſia enim *in animis victorum* de excellentia *ſua* fit; cuius *rei* cupiditate, *vt*

c Irati enim ex vlciſcendi ſpe voluptatem capiunt; ità vt abſq; hac ſpe eſſet, iram haud conciperent.

2a forma; *Magnæ cupiditatum parti* voluptas quædã, licet haud integra, conſequens eſt: idque propter recordationem voluptatis expletæ, vel ſpem explendæ.

d Exempla ferè ex Platon. Phileb: Vnum *febricitantium*:

e Alterùm *amantium*; qui tunc cùm de re amatâ ſcribunt, cantant, &c. voluptatem capiunt: ſiquidem in actionib. his, rem ipſam pœnè ante oculos ponũt.

f Hoc idem intelligitur eſſe ipſum amandi principium: cùm non modò præſent. delicijs ſuis, ſed & abſentib. quoq; ex illarũ recordatione, gaudet.

g Hinc etiam voluptatem adfert res amata, *& tunc*, cùm moleſtiam abſentia ipſius parit; & *tunc etiam*, cùm amiſſio mœrorem excitat.

h Rat. Illius enim deſyderio dolor, recordationi voluptas hæret.

i Exempl. ex Iliad. 23.

k 3a *forma* hùc pertinet, quæ collig. è pa. 15. Vlciſci, ſuaue: Nam

* Et vltionem conſequi, iucundum: quod patet à contrar.

* Et is qui iraſcitur, vehementèr dolet, niſi vltum eat; vltionem ſi ſperet modò, voluptatẽ capit.

4o *Rat. victoriæ*, for. *vna general:* Vincere, mortalibus iucundum: victoriam enim qui attigit, primũ ſe omnium putat: cuius rei deſyderium, vniuerſorum animos occupauit.

l *Altera ſpecialis*, indidem collig:

* Luſus quidam, qui pugnæ ſpeciem in ſe habent, ſuaues ſunt; Siuè *illi qui delectationis cauſâ comparantur*: quorum alij, nobiliores;

m Alij, minùs nobiles, magiſq; nugatorij:

n Siuè *illi, qui ſeria ſtudia & educationem requirunt*; quorum etiam differentiæ duæ,

o Alij iucundi fiunt ex tractatione longâ, & ſtudio;

p Alij continuò, vt incipiunt tractari, ſuauiuſculi.

q Ex hâc for. ſpeciali colligitur tertia: Oratorib. & Sophiſtis cōtentiones ipſorum, ſuaues; &c.

5 Rat. *honoris, vel gloriæ*; quæ *Omninò, maxim.* voluptatē creāt.

r Qui enim vident ſe, alios honorare; hoc animis ſtatim cogitant, honoribus ſe illis ſaltem eſſe dignos.

ſ *Longè verò maximam*; cùm laudentur ab ijs, quos putant magis eſſe dignos fide:

t Tales, *primò & præcipuè*, ſunt, Tùm *propinqui*, ſiue habitandi loco; ſeu familiaritate & notitiâ; ſiue ætate.

u Tùm *qui magis veraces*; vt prudentes, & magna hominum pars.

x *Dein & his contrarij*, ſi ſe cōmendent; minùs quidem, demulcent tamen.

* Quorum verò exiſtimatio cōſilij vacua, vt pueror. &c. quid iſti de ſe iudicent, nihil ſuâ intereſſe putant.

y Aut ſi putent; non id faciunt quòd eorum laudem aliquo loco habeant, &c.

6 Rat. *Amicitiæ*: Rerum enim vna iucundarum, Amicus; cùm definiatur, Is qui amat & amatur. Nam & *amare*, iucundum quid, &c. & *amari ab alijs*, dulce: Qui enim ſe diligi cernit, adeſſe ſibi hanc ſperat dotem, quòd ſit vir bonus.

z Amari, quid.

a Ex par. 23a, Iucundum, eſt, *Admirandum haberi.*

cæteris præſtent, omnes remiſſiùs, aut vehementiùs tenentur. 21. l Quoniam autem vincere, iucundum *eſt*, neceſſe *eſt* * iucundos eſſe etiam luſus *eos*, qui *pertinent* ad pugnarum *ſpeciem*, & qui tibiarum *cantu*, & qui *verborum carminumq;* contentionibus *fiunt*; (Sæpè enim in ipſis vſu venit, *aduerſarios* vincere:) m Et ludos talorum, & pilæ, & aleæ, & teſſerarum: n In ſerijs etiam herclè ludis, *qui ſtudio fiunt*, ſimilitèr *ſe res habet*: *Horum* enim o alij iucundi fiunt, ſi quis ſit *ijs* aſſuetus; p alij verò ſtatim iucundi *ſunt*; veluti, venatio, & tota ferarum inſectatio: Vbi enim concertatio *eſt*, ibi etiam victoria eſt. 22. q Quamobrem & iudicialis, & contentioſa *diſputatio*, iucunda *eſt* ijs, qui *diù* aſſuefacti *ſunt*, & facultate *illarum colendarum* prædití. 23. 5 Et honor & bona *aliorum* exiſtimatio *de ipſo*, *eſt* inter iucundiſſima; r quià oritur *hæc* phantaſia cuique, ſe talem *eſſe qualis habetur*, & ſtudioſum *virū*: 24. ſ *Idq; multò* magis, cùm *de ipſo* aſſirmant *illi*, quos verè ſentire exiſtimat. t Tales autem *ſunt* vicini magis, quàm longinqui; & familiares, & noti, & ciues, quàm externi; & qui *nunc* viuunt, quàm qui naſci *adhuc* debent; u & prudentes, quàm imprudentes; & multi, quàm pauci: x Veriſimilius enim eſt, verè ſentire eos qui commemorati *ſunt*, quàm contrarios: 25. * Quoniam illorum, quos aliquis valdè contemnit, vt puerorum aut belluarum, non curat honorem aut opinionem, ipſius ſanè opinionis cauſâ; y ſin *eam curat, hoc facit* propter aliud aliquid. 26. Et 6 amicus, *eſt* inter iucunda: Nam & amare iucundum *eſt*; quia nemo amans vini *eſt*, qui non gaudeat vino: Et amari, iucundum *eſt*: Phantaſia enim etiam ibi *de ſe ipſo eſt*, adeſſe ſibi hoc, *ſe* Bonum eſſe; quod omnes cupiunt, qui ipſius ſenſum habent: z Amari verò, eſt charū eſſe *& diligi* ipſum propter ſe. 27. a Et admirationi *alijs* eſſe,

οὗ πάντες ἔχουσιν ἐπιθυμίαν, ἢ ἠρέμα, ἢ μᾶλλον· 21. ἐπεὶ δὲ τὸ νικᾶν ἡδὺ, ἀνάγκη καὶ τὰς παιδιὰς ἡδείας εἶναι τὰς μαχητικὰς, καὶ τὰς αὐλητικὰς, καὶ ἐριστικὰς (πολλάκις γὰρ ἐν αὐταῖς γίνεται τὸ νικᾶν·) καὶ ἀστραγαλίσεις, καὶ σφαιρίσεις, καὶ κυβείας, καὶ πεττείας. καὶ περὶ τὰς ἐσπουδασμένας δὲ παιδιὰς ὁμοίως· αἱ μὲν γὰρ ἡδεῖαι γίνονται, ἄν τις ᾖ συνήθης· αἱ δ' εὐθὺς ἡδεῖαι, οἷον κυνηγία, καὶ πᾶσα θηρευτική· ὅπου γὰρ ἅμιλλα, ἐνταῦθα καὶ νίκη ἐστί· 22. διὸ καὶ ἡ δικανικὴ, καὶ ἡ ἐριστική[t], ἡδεῖα τοῖς εἰθισμένοις καὶ δυναμένοις· 23. καὶ τιμὴ καὶ εὐδοξία, τῶν ἡδίστων, διὰ τὸ γίνεσθαι φαντασίαν ἑκάστῳ, ὅτι τοιοῦτος καὶ σπουδαῖος· 24. καὶ μᾶλλον ὅταν φῶσιν, οὓς οἴεται ἀληθεύειν[u], τοιοῦτοι δ' οἱ ἐγγὺς μᾶλλον τῶν πόῤῥω· καὶ οἱ συνήθεις, καὶ οἱ γνώριμοι, καὶ οἱ πολῖται, τῶν ἄπωθεν· καὶ οἱ ὄντες, τῶν μελλόντων· καὶ οἱ φρόνιμοι, ἀφρόνων· καὶ πολλοὶ, ὀλίγων· μᾶλλον γὰρ εἰκὸς ἀληθεύειν τοὺς εἰρημένους, τῶν ἐναντίων· 25. ἐπεὶ ὧν τις πολὺ καταφρονεῖ, ὥσπερ παιδίων ἢ θηρίων, οὐδὲν μέλει τῆς τούτων τιμῆς ἢ τῆς δόξης, αὐτῆς γε τῆς δόξης χάριν· ἀλλ' εἴπερ, δι' ἄλλό τι· 26. καὶ ὁ φίλος τῶν ἡδέων· τό τε γὰρ φιλεῖν ἡδὺ· οὐδεὶς γὰρ φίλοινος, ὁ μὴ χαίρων οἴνῳ. καὶ τὸ φιλεῖσθαι, ἡδύ· φαντασία γὰρ καὶ ἐνταῦθα τοῦ ὑπάρχειν αὐτῷ, τὸ, ἀγαθὸν εἶναι, οὗ πάντες ἐπιθυμοῦσιν οἱ αἰσθανόμενοι. τὸ δὲ φιλεῖσθαι, ἀγαπᾶσθαί ἐστιν αὐτὸν δι' αὑτόν· 27. καὶ τὸ θαυμάζεσθαι, ἡδύ,

t Coniun. ſect. 18. probl. 2.

u Coniun. 8 Ethic. ca. 9.

x Coniun. 8. Ethic. cap. 9.

y Vide 7. Ethic. in fine.

ἡδὺ, δι' αὐτὸ τὸ τιμᾶσθαι· 28. καὶ τὸ κολακεύεσθαι, καὶ ὁ κόλαξ [x], ἡδύ· φαινόμενος γὰρ θαυμαστὴς καὶ φαινόμενος φίλος ὁ κόλαξ ἐστί· 29. καὶ τὸ ταὐτὰ πράττειν πολλάκις, ἡδύ· τὸ γὰρ σύνηθες, ἡδὺ ἦν· 30. καὶ τὸ μεταβάλλειν, ἡδύ· εἰς φύσιν γὰρ γίγνεται μεταβάλλειν· τὸ γὰρ αὐτὸ, ἀεὶ, ὑπερβολὴν ποιεῖ τῆς καθεστώσης ἕξεως· ὅθεν εἴρηται, "μεταβολὴ πάντων γλυκύ [y]· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τὰ διὰ χρόνου ἡδέα ἐστὶ, καὶ ἄνθρωποι, καὶ πράγματα· μεταβολὴ γὰρ ἐκ τοῦ παρόντος ἐστίν· ἅμα δὲ καὶ σπάνιον, τὸ διὰ χρόνου· 31. καὶ τὸ μανθάνειν, καὶ τὸ θαυμάζειν, ἡδὺ, ὡς ἐπιτοπολύ· ἐν μὲν γὰρ τῷ θαυμάζειν, τὸ ἐπιθυμεῖν [μαθεῖν] ἐστίν· ὥστε τὸ θαυμαστὸν, ἐπιθυμητόν· ἐν δὲ τῷ μανθάνειν, εἰς τὸ κατὰ φύσιν καθίστασθαι· 32. καὶ τὸ εὖ ποιεῖν, καὶ τὸ εὖ πάσχειν, τῶν ἡδέων· τὸ μὲν γὰρ εὖ πάσχειν, τυγχάνειν ἐστὶν ὧν ἐπιθυμοῦσι· τὸ δὲ εὖ ποιεῖν, ἔχειν καὶ ὑπερέχειν, ὧν ἀμφοτέρων ἐφίενται· 33. διὰ δὲ τὸ ἡδὺ εἶναι τὸ εὐποιητικὸν, καὶ τὸ ἐπανορθοῦν ἡδὺ τοῖς ἀνθρώποις ἐστὶ τοὺς πλησίον, καὶ τὸ τὰ ἐλλειπῆ ἐπιτελεῖν· 34. ἐπεὶ δὲ τὸ μανθάνειν τε ἡδὺ, καὶ τὸ θαυμάζειν, καὶ τὰ τοιαῦτα, ἀνάγκη ἡδέα εἶναι, τό, τε μεμιμημένον, ὥσπερ γραφικὴ, καὶ ἀνδριαντοποιΐα, καὶ ποιητική· καὶ πᾶν ὃ ἂν εὖ μεμιμημένον ᾖ, κἂν μὴ ᾖ ἡδὺ αὐτὸ τὸ μίμημα· οὐ γὰρ

iucundum *eſt*, propter ipſum honoré, *qui in ea re exhibetur.* 28. [b] Et adulatione permulceri, & adulator *ipſe*, res iucunda *eſt*: Etenim *&* ſimulatus admirator, & ſimulatus amicus eſt, *is qui* adulator *eſt*. 29. [7] Et eadem ſæpè agere, iucundum *eſt*: Conſuetum *enim ſeu familiare*, iucundum *eſſe definitum* fuit. 30. [c] Et *interdùm* commutare *res & actiones*, iucundum *eſt*: * Siquidem in naturam *reuerti* ſit, commutare: *Ipſum* enim Idem, ſemper *ſine modo adhibitum*, habitus *benè* conſtituti exuperantiam efficit: * Vndè dictum eſt,

" *Permutatio*, ſeu viciſſitudo rerum *omnium, dulcis.*

[d] Ob id enim, etiam *ea* quæ temporis ſpatio *interpoſito repetuntur*, iucunda ſunt, ſiue homines, ſiue res: * Eſt enim *hæc*, ex *tempore, quod* præſens *eſt*, permutatio; * ſimùl verò etiam *id* rarum *eſt*, quod ex temporis interuallo *reuertitur.* 31. [8] Et diſcere, & admirari, iucundũ *eſt*, PLÆRVNQVE: [1] Nam in admiratione quidem, cupiditas *quædam* eſt [diſcendi:] Ità vt admirabile, cupiditatem *ſui excitet*: [2] In diſcendo autem, *eſt quædam nobis* in naturalem ſtatum erectio. 32. [9] Et benefacere, & beneficium accipere, *eſt* inter iucunda: * Nam beneficium accipere, eſt conſequi *ea*, quæ cupiunt: * At benefacere *alteri, eſt facultates* habere, & *poſſeſſionibus illis* antecellere, quæ ambo *homines* appetunt. 33. * Quià verò iucundum eſt poteſtatem *habere* beneficia *conferendi*; *idcircò* iucundum hominibus eſt [1] & proximos *in aliqua re lapſos* erigere, [2] & *ſuo ſumptu* perficere ea quæ *ſunt ab alijs* inchoata. 34. [e] Quoniàm verò tùm diſcere, iucundum *eſt*, tùm admirari; [1] etiam neceſſe *eſt* iucundas eſſe, *res* huiuſmodi; *viz.* & *ſpecimen rei* quod imitatione expreſſum *eſt*, vt imitatio pictoria *exprimit*, & ſtatuaria, & poëtica: [f] & quicquid *ſcitè* imitatione expreſſum fuerit, etiamſi haud iucundũ ſit *id* cuius imitatio *eſt*: [g] Non enim

 homo

b Et ex par. 26: *Aſſentatoris ſtudium*, ſuaue eſt; itemq; *Aſſentator ipſe*; quià ſimulat admiratorem & amicum: quæ duo, vt ipſa delectant (ex par. 26, & 28) Ità & ipſorum adumbratio.

7 Rat. *Repetitionis*: Dulcis eſt tractatio, Tùm *eorundē ſtudiorũ*; ob conſuetudinem. ex part. 5 [a].

c Tùm *longè diuerſorum*:

* Rat: Quià varietas ſuffragatur naturæ, ex par. 4.

* Illuſtr. teſtimon. Eurip. Oreſte.

d Hinc: *Res illæ, & homines, qui ex interuallis reuiſuntur*, gratiores euadunt:

* Tùm *quià* præſenti conditioni varietatem adferunt:

* Tùm *quià* ſic, rara fiunt; quę in pretio eſſe dixi, ca. 7. p. 16.

8 Rat. duplici: 1. *Rem ignotam admirari*, plærumquè delectat; quià cupiditas in eo ineſt perdiſcendi illius rei cauſas, &c.

2 *Eandem rem diſcere*, dulce: quià pellendo illius inſcitiam, transfert in perfectiorem ſtatum: ex par. 2.

9 *Ratione beneficentiæ*; Benignè alteri facere, voluptatem habet; & commodis ab altero affici:

Ratio * poſterioris dicti ex part. 15. &c.

* Prioris, ex part. 20; & cap. 6. par. 13. &c.

* Ex part. præced. eliciuntur formæ duæ: Iucundũ eſt, [1] *Delicta aliorum emendare*, ac ſupplere.

[2] *Labore ſuo abſoluere, quæ nequibant alij.*

e Ex part. 31 [a] ducuntur formæ,

[1] Rat. *Doctrinæ*: Iucundum eſt, tùm illud *quod quâuis imitatione adumbratum fuerit*; ſiue penicillo, ſiue ſcalpro, ſiue ingenio poëtarum:

f Tùm illud, *quòd artificiosè effictum ſit*; tametſi quod repræſentatur, ſit moleſtum.

g Rat. Non enim ex imagine

rei ſpectatâ, naſcitur voluptas:
[h] Sed ex Syllogiſmo, quo aliquid diſcimus: vnde oritur in animo Iucundum.

2 *Rat. admirationis*: Iucunda ſunt, tùm ſubitæ mutationes, in fabulis; cùm quis ex fortunato fit miſer, aut contrà:
* Tùm è periculis ægrè euaſiſſe.

10 *Rat. cognationis ſeu vicinitatis naturalis*: 1ª. *for.* ſumitur ex par. 4ª. Ità vt Quæ *eiuſdem ſunt generis*, aſſimiliaq; ſibi ipſis, iucunda ferè inter ſe ſint mutuò.

[i] Huius formæ animaduerſio, peruulgatas illas peperit voces, ſeu prouerbia; quæ ferè enumerauit 8. lib. Ethic. c. 2. & ad Eudem. lib. 7. c. 1.

2ª. *forma* ducitur ex præced. Vniuerſi mortales communi hoc vitio ægrotant, vt ſeſe nimis ament; alij quidem acriùs, alij remiſſiùs.

3ª. *for.* elicitur ex 2ª: nam ex amore ſui, i. perſonæ, naſcitur amor ſuarum rerum: vt artifici, ſuum opus iucund: & Oratori, orat. ſua, &c.
Hinc; [1] Delectamur omnes, & perſonis, qui nos ſimulatè, vel ex animo colunt; & rebus, quæ ornant; vt honoribus & liberis.

[2] Suaue eſt, quæ alij imperfecta reliquêre, de tuo addentem ità perficere, vt tibi adſcribantur meritò.

11 *Rat. excellentiæ, & imperij in alios*; for. 1ª, *Sapientem exiſtimari*, ſuaue; quià ſapientia, in alios pœnè iuſtum imperiũ vendicat.
[k] Sapientia vulgò, quid.

2ª. for. duplex: Iucundum eſt, Tùm *alijs imperare*, & peccan-

homo ex hâc *imagine rei ſpectatâ* gaudet; [h] ſed ratiocinatio *hîc* eſt, *imaginem* hanc *quæ imitatur, rem eſſe* illam, *quæ exprimitur*: Quare diſcere aliquid *ex hac conſpectione* accidit. 35. [2] Et repentinæ *magnæq; rerum in contraria* mutationes; * & vix ſeruari ex periculis, *quæ pœne aliquem oppreſſerint*: Omnia enim hæc admirabilia *ſunt*. 36. [1°] Et quoniam quod *cuiq; eſt* ſecundùm naturam, iucundum *eſt*: [a]Cognata verò, ſunt ſecundùm naturã *ſibi* inuicèm *coniuncta*; *Ideò* omnia cognata, & ſimilia, iucunda *ſunt*, PLÆRVMQVE: velut, homo homini, & equus equo, & iuuenis iuueni: [i] Vndè etiam prouerbia prolata ſunt; quòd "Æqualis æqualem delectat; &
"Semper ſimilẽ *Deus congregat ad ſimilem.* &
"Cognouit fera feram; &
"Semper graculus ad graculum; Et quæcunque alia *ſunt* huiuſmodi. 37. Quoniam autem ſimile & cognatum quodque, *eſt* ſibi ipſi iucundum; [2] maximèque vnuſquiſque *homo* erga ſeipſum ità eſt affectus; neceſſe *eſt* omnes ſui ipſorum amantes eſſe, aut magis, aut minùs: Omnia enim huiuſmodi (*ſimile eſſe, vnâ viuere &c.*) *vnicuique* inſunt maximè erga ſeipſum. 38. [3] Quoniam verò ſui amantes ómnes *ſunt*, neceſſe *eſt* etiam *ea*, quæ ſua ſunt, eſſe omnibus *ipſis* iucunda; velut, opera, orationes. [1] Quamobrem *valdè* amantes *ſunt*, PLERVMQVE, aſſentatorum, & amatorum; & cupidi *ſunt* honorum, & *valdè* liberos diligunt: Ipſorum enim opera *ſunt* liberi. [2] Et inchoata perficere, iucundum *eſt*: Ipſorum enim opus iam fit *illud*, *non eorum qui incæperunt*. 39. [11] Et quoniam *alijs* imperare, iucundiſſimũ *eſt*; [1] etiam ſapientem videri eſſe, iucundum *eſt*: Imperatorium enim *eſt*, Sapere: [k] Eſt autem ſapientia, rerum multarum & admirabilium ſcientia. 40. [2] Præterea, quoniam cupidi *ſunt* honoris,

ἐπὶ τούτῳ χαίρει, ἀλλὰ συλλογισμός ἐστιν, ὅτι τοῦτο ἐκεῖνο· ὥστε μανθάνειν τι συμβαίνει· 35. καὶ αἱ περιπέτειαι [e], καὶ τὸ παρὰ μικρὸν σώζεσθαι ἐκ τῶν κινδύνων· πάντα γὰρ θαυμαστὰ ταῦτα· 36. καὶ ἐπεὶ τὸ κατὰ φύσιν ἡδύ, τὰ συγγενῆ δὲ κατὰ φύσιν ἀλλήλοις ἐστίν, ἅπαντα τὰ συγγενῆ καὶ ὅμοια, ἡδέα, ὡς ἐπιτοπολύ· οἷον, ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ, καὶ ἵππος ἵππῳ, καὶ νέος νέῳ. ὅθεν καὶ αἱ παροιμίαι εἴρηνται, ὡς ἧλιξ ἥλικα τέρπει· καὶ
--"αἰεὶ τὸν ὁμοῖον·-- καὶ
"ἔγνω δὲ θὴρ θῆρα· καὶ
"ἀεὶ κολοιὸς παρὰ κολοιόν, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα· 37. ἐπεὶ δὲ τὸ ὅμοιον καὶ τὸ συγγενὲς ἡδὺ ἑαυτῷ ἅπαν, μάλιστα δ' αὐτὸς πρὸς ἑαυτὸν ἕκαστος τοῦτο πέπονθεν, ἀνάγκη πάντας φιλαύτους εἶναι, ἢ μᾶλλον, ἢ ἧττον· πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα ὑπάρχει πρὸς αὐτὸν μάλιστα· 38. ἐπεὶ δὲ φίλαυτοι πάντες, καὶ τὰ αὐτῶν ἀνάγκη ἡδέα εἶναι πᾶσιν· οἷον, ἔργα, λόγοις· διὸ φιλοκόλακες, ὡς ἐπιτοπολύ, καὶ φιλερασταὶ [a], καὶ φιλότιμοι, καὶ φιλότεκνοι [b]· αὐτῶν γὰρ ἔργα τὰ τέκνα. καὶ τὰ ἐλλειπῆ ἐπιτελεῖν [c], ἡδύ. αὐτῶν γὰρ ἔργον ἤδη γίνεται· 39. καὶ ἐπεὶ τὸ ἄρχειν, ἥδιστον· καὶ τὸ σοφὸν δοκεῖν εἶναι, ἡδύ· ἀρχικὸν γὰρ τὸ φρονεῖν· ἔστι δὲ ἡ σοφία, πολλῶν καὶ θαυμαστῶν ἐπιστήμη· 40. ἔτι, ἐπεὶ φιλότιμοι, ὡς ἐπιτοπολύ,

z Coniun. li. Poet. c. 3. p. 12.

a Coniun. 2. Prior. Analyt. c. 27. p. 1.
b Coniun. 4. Ethic. ca. 3.
c Vid. ſupr. p. 35

πολὺ, ἀνάγκη καὶ τὸ ἄρχειν καὶ τὸ ἐπιτιμᾶν τοῖς πέλας, ἡδὺ εἶναι. 41. καὶ τὸ ἐν ᾧ βέλτιστος δοκεῖ αὐτὸς αὑτοῦ, ἐνταῦθα διατρίβειν· ὥσπερ καὶ Εὐριπίδης φησί·

d Coniun. ſect. 18. probl. 6.

" — [d] κἀπὶ τοῦτ' ἐπείγεται,
" Νέμων ἑκάστης ἡμέρας πλεῖστον μέρος,
" Ἵν' αὐτὸς αὑτοῦ τυγχάνει βέλτιστος ὤν.

42. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπεὶ ἡ παιδιὰ, τῶν ἡδέων, καὶ πᾶσα ἄνεσις, καὶ ὁ γέλως τῶν ἡδέων· ἀνάγκη δὲ καὶ τὰ γελοῖα ἡδέα εἶναι, καὶ ἀνθρώπους, καὶ λόγους, καὶ ἔργα. διώρισται δὲ περὶ γελοίων, χωρὶς ἐν τοῖς περὶ ποιητικῆς. 43. περὶ μὲν οὖν ἡδέων εἰρήσθω ταῦτα· τὰ δὲ λυπηρὰ, ἐκ τῶν ἐναντίων τούτοις φανερά. ὧν μὲν οὖν ἕνεκα ἀδικοῦσι, ταῦτ' ἐστί.

PLÆRVMQVE; neceſſe etiam *eſt* & *alijs* imperare, & increpare proximos, iucundum eſſe. 41. [l] Et in quo *ſtudio vnuſquiſque* ſe ſibi excellere putat, in eo verſari; vt etiam [m] Euripides ait,

" — *Et ad id* totum ſe *quiſq; confert*,
" *Maximam cuiuſque diei partem* illi *tribuens*;
" *Euadat ipſe ſemet vt præſtantior.*

42. Eodem autē pacto etiam, [12] quoniam luſio, inter iucunda *eſt*, & *quia* omnis remiſſio *animi*, & riſus *eſt* inter iucunda; neceſſe herclè *eſt* etiam ridicula iucunda eſſe, & homines, & orationes, & opera: Diſputatum autem eſt de ridiculis ſeparatìm in libro de *arte* Poetica. 43. [n] Ac de iucundis quidem dicta ſunt hæc; Moleſta autem ex *formis*, *quæ* his *ſunt* contrariæ, manifeſta *fuerint*. [o] Ac quorum quidem gratiâ, *homines* iniuriâ *alios* afficiunt, hæc ſunt.

tes coarguere; quià hæ res honori ſunt:

l Tùm *aſſiduè in eo verſari, in quo ſibi ipſi quiſque excellit* ità, vt nullā aliâ re tantum valeat.

m Prob à teſtim, Euripid.

12 Rat. *Ridiculi*: forma multimembris, ducitur ex partic. 2[a]: *Ridiculi homines, & res*, iucunditatis pleni.

n Expoſit. formis *Iucundi*: *Quæ moleſta ſint*, ex rationibus contrarijs facilè intelligitur.

o Epilog. 1. quæſt. *de finibus eorum, qui iniurias faciunt*; Iucundo, & Vtili.

De hominibus qui iniuriam faciunt.

CAP. XII.

Altera quæſtio fuit quales homines iniuriam faciunt: Præmiſſis igitur eorum diuiſionibus, & ſubdiuiſionibus, à Par. 1. De vtriſque ſumit formas ſuo ordine, à Partic. 2.

Πῶς δὲ ἔχοντες, καὶ τίνας, λέγωμεν νῦν. αὐτοὶ μὲν οὖν ὅταν οἴωνται δυνατὸν εἶναι τὸ πρᾶγμα πραχθῆναι, καὶ ἑαυτοῖς δυνατόν. εἴτε ἂν λαθεῖν πράξαντες· ἢ μὴ λαθόντες, μὴ δοῦναι δίκην· ἢ δοῦναι μὲν, ἀλλ' ἐλάττω τὴν ζημίαν εἶναι τοῦ κέρδους αὐτοῖς, ἢ ὧν κήδονται· ¶ 2. ποῖα μὲν οὖν δυνατὰ φαίνεται, καὶ ποῖα ἀδύνατα, ἐν τοῖς ὕστερον ῥηθήσεται· κοινὰ γὰρ τῶν μερῶν τῆς ῥητορι-

QVomodò autem *ipſi ſe* habentes, & quos *afficiant*, iam explicemus: Ac [a] ipſi quidem *ad iniuriam inferendam parati ſunt tunc*, cùm arbitrentur * poſſibile eſſe vt res agatur; & [b] poſſibile *eſſe*, *vt* ab ipſis: *Idque* aut *ſi ſe* latituros *putant* cùm egerint, aut [1] *ſi* non latuerint, *ſe* non daturos pœnam; aut daturos quidē, ſed minus damnum eſſe, quàm lucrū, quod *vel* ad ipſos venit, vel *ad eos* quorum curam habent. ¶ 2. [c] Ac qualia quidem poſſibilia *ſpecie tenus* appareant, & qualia impoſſibilia, poſteriùs explicabitur: Communia enim partibus *ſeu ſpeciebus* Rhetoricæ ſunt

a Præmit. *diuiſionem cum ſubdiuiſ*: Ad iniuriam inferendam, animi adduntur, * *ſi ſperent*, rei eam naturam eſſe, vt *effici poſſit*:

b Aut *ſi ipſi facultatem efficiendi* habeant; idque vel

1 Si committere audeant, *freti opinione celandi*: vel

2 Si res palam fiat, *ſperent tamē ſubterfugere*: vel

3 Si pœnam non effugerint; tamen, illa *leuior ſit, quàm lucrum*.

c Quod *ad Diuiſionem*: De priore eius membro, [QVALIA SINT, quæ OPINANTVR effici poſſe] formæ ſumuntur ex ijs, quæ dicentur *de Poſſibili* lib. 2. cap. 20.

d De poſter. membro [QVI HOMINES facultatem habeant impunè faciendi] formę. 1. Reſpectu *Reorum*: Si fecerint freti, vel *eloquentiâ*, quâ legum ſeueritatem eludant; vel rerum *gerendarum facultate*; vel *vſu forenſi*.

2 Retu *Amicorum & Diuitiarũ*: Præcipuè quidem, *ſi ipſi ſint* horum præſidijs muniti:

e Sin minùs; tamen, *ſi amici ipſis*, aut *miniſtri*, aut *ſocij* adſuerint, illis copijs ornati.

3 Retu *eorum qui læduntur, & Iudicum*: Si illis anteà amici fuerint.

f Amici enim *qui læduntur*, facilius violari; & læſi, citiùs placari poſſunt.

g *Iudices* autem *ipſi*, amicos ſuos aut nullâ mulctant pœnâ, aut admodùm paruâ.

h Quod *ad Subdiuiſionis primum membrum*: laturos ſe ſperant, 1 Reſpectu *ſui ipſorum*: Si aduerſi videantur culpis, quarum arguuntur.

2 Retu *factorum*: Si ea facinora perpetrârint, quæ vel *in propatulo ſunt*, oculiſque omnium cuſtodiuntur;

i Vel *ob magnitudinem* aut *atrocitatem*, cùm nunquam aliàs audita fuerint, *à nemine metuũtur*, ac ne obſeruantur quidem.

3 Retu *inimicorum*, quos vel *nullos habent*, qui facta ipſorum notent:
Vel *non multos*: Tunc enim latent, & **propter exiſtimationem Iudicum*, quibus crimen veriſimile non apparet, &c.
* Et *propter excuſationem*, quam habent ipſi &c.

4 Retu *facilis occultationis*, &c. Si poſſint, quæ ſuſtulerint, nul-

ſunt hæc omnibus, *Deliberatiue*, *Demonſtratiuæ*, *& Iudiciali*. 3.[d] Ipſi verò arbitrantur *ſe* poſſe maximè ſecuri à damno iniuriâ afficere, [1] qui dicendi facultatem *habent*, & qui in *rebus* agendis *multum* valent, & qui multarum contentionum *forenſium* peritiam adepti *ſunt*. 4. [2] Item ſi amicorum *copiâ* abundent; & ſi diuites *ſint*; ac maximè quidem, ſi ipſi ſint *huiuſmodi homines* qui *anteà* commemorati *ſunt*, *impunè ſe* poſſe arbitrantur *iniuriam facere*: [e] Sin minùs *tales ſint*, *ſaltèm* ſi ipſis exiſtant huiuſmodi amici, aut adminiſtri, aut ſocij: His namque *freti* poſſunt & *audacter* agere, & latere, & non dare pœnam. 5. [3] Item ſi *ipſi* amici ſint ijs qui iniuriam patiuntur, aut iudicibus: [f] Nam amici quidem, & parùm cauti *ſunt* ad iniuriam accipiendam, & reconciliantur, priuſquàm *illi rem factam iudicio* perſequantur: [g] Iudices verò gratificantur *ijs* quibus amici fuerint, & aut omninò abſoluunt, aut paruis *pœnis* afficiunt. 6. [h] Apti verò ad latendum ſunt, [1] & *ij* qui contrarij *ſunt* criminibus *obiectis*, *quæ in ipſos minimè quadrant*: Velut, *ſi* debilis *accuſetur* de verberatione; & *ſi* pauper ac deformis de adulterio. 7. [2] Et *qui ea faciunt* quæ *ſunt* valdè in aperto, & in oculis *omnium*: Neque enim caueri *ſolent eiuſmodi*; quòd nemo *illa* exiſtimet *quenquam violaturum*. 8. [i] Et tanta, & talia, quæ *admiſerit hominum* nemo: Nam hæc quoque à nullo cauentur: Omnes enim vſitatos vt morbos cauent, *ſic* etiam iniurias: Quo autem *morbo* nondùm laborauerit quiſpiam, *eum* nemo reformidat. 9. [3] Et quibus nemo *eſt* inimicus, aut *inimici* multi: Illi enim putant *ſe* laturos, quià non cauentur; hi verò, latent, * cùm quià non videntur aggreſſuri fuiſſe eos qui *ſibi ab illis* cauent; tùm * quià habent defenſionem, quòd *ipſi illos* aggredi non *auſi fuiſſent tam multos*. 10. [4] Et quibus adeſt occultatio, aut modus, aut

κῆς ταῦτα πάντων. 3. αὐτοὶ δ' οἴονται δυνατοὶ εἶναι μάλιστα ἀζήμιοι ἀδικεῖν, οἱ εἰπεῖν δυνάμενοι, καὶ οἱ πρακτικοί, καὶ οἱ ἔμπειροι πολλῶν ἀγώνων. 4. καὶ ἐὰν πολύφιλοι ὦσι· καὶ ἐὰν πλούσιοι. καὶ μάλιστα μὲν, ἂν αὐτοὶ ὦσιν ἐν τοῖς εἰρημένοις, οἴονται δύνασθαι. εἰ δὲ μή, κἂν ὑπάρχωσι τοιοῦτοι αὐτοῖς φίλοι, ἢ ὑπηρέται, ἢ κοινωνοί· διὰ γὰρ ταῦτα δύνανται καὶ πράττειν, καὶ λανθάνειν, καὶ μὴ δοῦναι δίκην. 5. καὶ ἐάν φίλοι ὦσι τοῖς ἀδικουμένοις, ἢ τοῖς κριταῖς· οἱ μὲν γὰρ φίλοι, ἀφύλακτοί τε πρὸς τὸ ἀδικεῖσθαι, καὶ προσκαταλλάττονται, πρὶν ἐπεξελθεῖν· οἱ δὲ κριταὶ χαρίζονται, οἷς ἂν φίλοι ὦσι· καὶ ἢ ὅλως ἀφιᾶσιν, ἢ μικροῖς ζημιοῦσι· 6. λαθητικοὶ δέ εἰσιν, οἵτ' ἐναντίοι τοῖς ἐγκλήμασιν· οἷον, ἀσθενὴς περὶ αἰκίας, καὶ ὁ πένης, καὶ ὁ αἰσχρὸς περὶ μοιχείας· 7. καὶ τὰ λίαν ἐν φανερῷ καὶ ἐν ὀφθαλμοῖς· ἀφύλακτα γὰρ, διὰ τὸ ὅλως μηδένα ἂν οἴεσθαι· 8. καὶ τὰ τηλικαῦτα, καὶ τὰ τοιαῦτα, οἷα μηδὲ εἷς· ἀφύλακτα γὰρ καὶ ταῦτα· πάντες γὰρ τὰ εἰωθότα, ὥσπερ ἀῤῥωστήματα φυλάττονται, καὶ τὰ ἀδικήματα· ὃ δὲ μηδείς πω ἠῤῥώστησεν, οὐδεὶς εὐλαβεῖται· 9. καὶ οἷς μηδεὶς ἐχθρὸς, ἢ πολλοί· οἱ μὲν γὰρ, οἴονται λήσειν, διὰ τὸ μὴ φυλάττεσθαι· οἱ δὲ, λανθάνουσί τε διὰ τὸ μὴ δοκεῖν ἂν ἐπιχειρῆσαι φυλαττομένοις· καὶ διὰ τὸ ἀπολογίαν ἔχειν, ὅτι οὐκ ἂν ἐνεχείρησε· 10. καὶ οἷς ὑπάρχει κρύψις, ἢ τρόπος, ἢ τόπος,

τόπος, ἢ διάθεσις εὔπορος· 11. καὶ ὅσοις μὴ λαθοῦσιν, ἔστι δίωσις δίκης, ἢ ἀναβολὴ χρόνιος, ἢ διαφθοραὶ κριτῶν· 12. καὶ οἷς, ἐὰν γένηται ζημία, ἔστι δίωσις τῆς ἐκτίσεως, ἢ ἀναβολὴ χρόνιος, ἢ δι' ἀπορίαν μηδὲν ἕξει, ὅ, τι ἀπολέσει· 13. καὶ οἷς, τὰ μὲν κέρδη φανερὰ, ἢ μεγάλα, ἢ ἐγγύς· αἱ δὲ ζημίαι, ἢ μικραὶ, ἢ ἀφανεῖς, ἢ πόρρω· 14. καὶ ᾧ μή ἐστι τιμωρία ἴση τῇ ὠφελείᾳ, οἷον δοκεῖ ἔχειν ἡ τυραννίς· 15. καὶ ὅσοις, τὰ μὲν ἀδικήματα, λήμματα· αἱ δὲ ζημίαι, ὀνείδη μόνον. καὶ οἷς τοὐναντίον, τὰ μὲν ἀδικήματα εἰς ἔπαινόν τινα, οἷον εἰ συνέβη ἅμα τιμωρήσασθαι ὑπὲρ πατρὸς ἢ μητρὸς, ὥσπερ Ζήνωνι· αἱ δὲ ζημίαι, εἰς χρήματα, ἢ φυγὴν, ἢ τοιοῦτόν τι· ἀμφότεροι γὰρ ἀδικοῦσι καὶ ἀμφοτέρως ἔχοντες, πλὴν οὐχ οἱ αὐτοὶ, ἀλλ' οἱ ἐναντίοι τοῖς ἤθεσι· 16. καὶ οἱ πολλάκις ἢ λεληθότες, ἢ μὴ ἐζημιωμένοι. καὶ οἱ πολλάκις ἀποτετυχηκότες· εἰσὶ γάρ τινες καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις, ὥσπερ ἐν τοῖς πολεμικοῖς, οἷον ἀναμάχεσθαι· 17. καὶ οἷς ἂν παραχρῆμα ᾖ τὸ ἡδὺ, τὸ δὲ λυπηρὸν ὕστερον· ἢ τὸ κέρδος, ἡ δὲ ζημία ὕστερον· οἱ γὰρ ἀκρατεῖς, τοιοῦτοι. ἔστι δ' ἀκρασία περὶ πάντα ὅσων ὀρέγονται. καὶ οἷς ἂν τοὐναντίον, τὸ μὲν λυπηρὸν ἤδη ᾖ, ἢ ἡ ζημία· τὸ δὲ ἡδὺ, καὶ ὠφέλιμον, ὕστερα καὶ χρονιώτερα· οἱ γὰρ ἐγκρατεῖς καὶ φρονιμώτεροι, τὰ τοιαῦτα διώκουσι· 18. καὶ οἷς ἂν ἐνδέχηται διὰ τύχην δόξαι πρᾶξαι, ἢ δι'

locus, aut *rei abreptæ* diſpoſitio in promptu. 11. [k] Et quibuſcunque ſi non latuerint, eſt *tamen* depulſio iudicij, *ne cauſam dicant*, aut procraſtinatio longa, *vt ſerò dicant*, aut corruptelæ iudicum. 12. [l] Et quibus, *etiamſi* irrogetur mulcta, eſt *tamen* depulſio ſolutionis, aut dilatio temporis: Aut *ſi quis* propter inopiam, nihil habebit quod amittat. 13. [m] Et quibus, lucra, manifeſta *ſunt*, aut magna, aut propinqua; pœnæ verò, aut puſillæ, aut obſcuræ, aut longinquæ. 14. [n] Et cui non eſt vindicta æqualis commodo, *quod inde percipitur*; quale *bonum* videtur habere Tyrannis. 15. [o] Et quibuſcunque, iniuriæ quidem, lucra *ſunt*: Pœnæ verò, *quæ ob iniurias illatas ſuſtinentur*, probra ſolùm: [p] Et quibus è contra *res accidit*, *vt* iniuriæ quidem, *ſint* in laudem aliquam (veluti ſi *cui eodem facto, quo quemquam violet*, acciderit ſimùl vlciſci patris *iniuriam*, aut matris; vt Zenoni *vſu venit*:) [*] Pœnæ verò, *ſint* vt pecuniæ, aut exilium, aut aliquid eiuſmodi: [q] Vtrique enim *iſti* iniuriam faciunt, & vtroque modo *ſe* habentes; non tamen ijdem, ſed contrarijs moribus *præditi*. 16. [r] Et qui *poſt facinus perpetratum* ſæpè *ex ſententia* aut [ſ] latuerint, aut *intellecti* nihil pœnarum dederint: [ſ] Et qui ſæpè fine ſuo deiecti *ſunt*: ſunt enim etiam aliqui in huiuſmodi *negotijs*, vt etiã in bellicis, *parati*, quaſi rurſùs prælio decernere. 17. [z] Et quibus iucundũ *quod ex eo facto oritur*, ſtatìm *adeſt*; moleſtum verò poſteriùs; aut lucrum *protenùs*, pœna verò, poſteriùs: [t] Atque *homines* incontinentes *ſunt* huiuſcemodi: Eſt autem incontinentia, in omnibus *rebus illis*, quas appetunt: [u] Et quibus è conuersò, moleſtum iam adfuerit, vel pœna; iucundum verò, & vtile, poſteriora *ſunt*, & diutuirniora: [x] Continentes enim, & prudentiores, talia ſectantur. 18. [y] Et quibus contigerit, vt propter fortunam videantur egiſſe, aut propter neceſ-

K

lo negotio occulere, ſeponere, &c.

[k] 2m. ſubdiuiſ. membr. Quidam etſi facinus haud cœlent, *fidunt* tamen *ſe impunè fore*, ſi *remouere iudicium* poſſint, &c.

[l] 3m. membr. *Qui ſperant, minorem fore mulctam, quàm lucrũ*, hoc nomine fidentiores ſunt: idque reſpectu vel *diſſolutionis mulctæ*;

[m] Vel *lucri & damni futuri*, quod ſperatur aut timetur.

[n] Vel *commodi, quod iam decerpitur*; & *vindictæ* quæ futura timetur.

[o] Vel *generis ipſius facti, & pœnæ*: Si *improbè facta*, ſint *quæſtus*; *mulctæ, ignominia* tantùm.

[p] Et ex aduerſ: Si *iniuſtè factũ*, *laudẽ* ferat (Quòd ſit pius, &c.)

[*] *Pœna, rei familiaris damno* ſoluatur, aut mutatione ſoli, &c.

[q] Prob. vtriuſque ſententiæ.

[r] Quod ad tria ſubdiuiſion. mẽbra, indiſcriminatìm: Fidũt enim *iniuriam inferentes*,

[ſ] Ret u *fortunæ*, Siue *bonæ*, quã in ſcelere admiſſo experti, rurſùs ſe ſimilitèr elabi ſperent:

[ſ] Siue *aduerſæ*; dùm meliore iam ſpe, fortunam rurſùs tentare cupiant.

[z] Ret u vel *antegreſſi iucundi aut lucri*, cui ſerò conſequens ſit moleſtum, aut damnum.

[t] His affines ſunt *Incontinentes*: qui præſentem voluptatẽ futuræ ægritudini anteponunt.

[u] Vel *præcedentis moleſti aut pœnæ*; cui conſequens ſit iucundum, aut lucrum.

[x] Pares his ſunt *continentes*, qui futuri boni ſpe, ſibi ægrè eſſe patiuntur ad tempus.

[y] Ret u *eo*: *Si infortunium, neceſſitatem*, vel ſimilia, *excuſare* poſſunt;

neceſſitatem *ſibi impoſitam*, aut propter naturam, aut propter conſuetudinem; & * omninò erraſſe, ſed non iniuriam feciſſe. 19. [y] Et quibus adfuerit æquitatis obtinendæ *facultas, ità vt mitiori iudicio factum iudicetur.* 20. [4] Et quicunque indigentes fuerint: * Dupliciter autem ſunt *homines* indigentes: Vel enim, tanquàm *rei ad vitã* neceſſariæ, vt pauperes: * vel tanquàm exuperantiæ *& luxus*, vt diuites. 21. [5] Et qui *vitâ moribuſque* valdè probati *fuerint*, & qui valdè improbati: * Illi quidem, tanquàm qui non exiſtimabuntur *feciſſe*; * hi verò, tanquàm *qui facinore perpetrato*, nihilo magis infames *futuri*: [z] Ac ipſi quidem ſic ſe habentes, *iniuſtè facere* aggrediuntur.

ἀνάγκην, ἢ διὰ φύσιν, ἢ δι' ἔθος· καὶ ὅλως ἁμαρτεῖν, ἀλλὰ μὴ ἀδικεῖν [a]· 19. καὶ οἷς ἂν ᾖ τοῦ ἐπιεικοῦς τυχεῖν. 20. καὶ ὅσοι ἂν ἐνδεεῖς ὦσι. διχῶς δέ εἰσιν ἐνδεεῖς· ἢ γὰρ ὡς ἀναγκαίου, ὥσπερ οἱ πένητες· ἢ ὡς ὑπερβολῆς, ὥσπερ οἱ πλούσιοι· 21. καὶ οἱ σφόδρα εὐδοκιμοῦντες, καὶ οἱ σφόδρα ἀδοξοῦντες· οἱ μὲν, ὡς οὐ δόξοντες· οἱ δὲ, ὡς οὐδὲν μᾶλλον ἀδοξοῦντες. αὐτοὶ μὲν οὖν οὕτως ἔχοντες, ἐπιχειροῦσιν.

* Et omninò; ſe propter imprudentiam lapſos dicere, &c.
y Vel ſi impetrare liceat, ne ſummo iure ſecum agatur, ſed *ex æquo & bono.*
4 Ratione *Egeſtatis*: * Improbè .n. hi multa faciunt; Siue indigeant rebus *ad vitam*; vt *pauperes*, (quorum maleſuada fames)
* ſiue *ad luxum*; vt *diuites*, qui ſuperuacaneis opus habent.
5 Ratione *ſuæ exiſtimationis*, Siue *bonæ*, ſeu *valdè malæ*:
* Hos enim, ad iniuriam inuitat impunitatis ſpes;
* Illos, exiſtimationis contemptus.
z Hact. ingenia & conditiones eorum qui iniuriam faciunt.

a Vid. infrà cap. 14 p. 20.

De ijs, quibus iniuriã faciunt, & in quibus potiſſimũ rebus faciunt.

CAP. XIII.

Tertia Quæſtio: Quos homines iniuria afficiunt & in quibus rebus. De hominibus igitur ſumuntur formæ, à Part. 1. De rebus, à Part. 19.

[a] INiuriâ verò afficiunt tales *homines*, & talibus *in rebus, quæ ſequuntur*; eos *nimirùm* [1] qui poſſident *res*, quibus ipſi egent, ſiue ad neceſſaria *vitæ ſuppeditanda*, ſiue ad exuperantiam *habendam*, ſiue ad *explendas* voluptates. 2. [2] Et longinquos, atque vicinos: Horum enim comprehenſio, velox; illorum verò vindicta, tarda; veluti, qui deprædantur Carthaginienſes *à Græciâ longè remotos*. 3. [3] Et [1] *eos* qui minimè cauti *ſunt*, neq; *in alijs* obſeruandis diligentes, ſed creduli *ſunt*: Facilè enim *erit*, latere *hos* omnes; *vt à quibus læſi ſint, non intelligant.* 4. [2] Et ſocordes: Induſtrij enim *eſt, vocare quempiã* in ius, *& cum eo experiri.* 5. [3] Et verecundos; non enim pugnaces *ſunt* de lucro. 6. [4] Et qui à multis iniuriam paſſi *ſunt*, nec *vnquam* litem *illis* intenderunt; quaſi *hij* ſint ſecundùm prouerbium, PRÆDA MYSORVM,

Ἀδικοῦσι δὲ τοὺς τοιούτους, καὶ τὰ τοιαῦτα, τοὺς ἔχοντας ὧν αὐτοὶ ἐνδεεῖς, ἢ εἰς τὰ ἀναγκαῖα, ἢ εἰς ὑπεροχὴν, ἢ εἰς ἀπόλαυσιν· 2. καὶ τοὺς πόρρω, καὶ τοὺς ἐγγύς· τῶν μὲν γὰρ, ἡ λῆψις ταχεῖα· τῶν δὲ, ἡ τιμωρία βραδεῖα· οἷον, οἱ συλῶντες τοὺς Καρχηδονίους· 3. καὶ τοὺς μὴ εὐλαβεῖς, μηδὲ φυλακτικοὺς, ἀλλὰ πιστευτικούς· ῥᾴδιον γὰρ πάντας λαθεῖν· 4. καὶ τοὺς ῥᾳθυμοῦντας· ἐπιμελοῦς γὰρ τὸ ἐπεξελθεῖν· 5. καὶ τοὺς αἰσχυντηλούς· οὐ γὰρ μαχητικοὶ περὶ κέρδους· 6. καὶ τοὺς ὑπὸ πολλῶν ἀδικηθέντας, καὶ μὴ ἐπεξελθόντας, ὡς ὄντας, κατὰ τὴν παροιμίαν, τούτους,

a De ijs *quibus iniur. faciunt, &c.* formæ,
1 Rat. *rerum, quas* qui læduntur, *poſſident*; carent, qui lædunt.
2 Rat. *loci, vbi homines degunt*: Sic, *Vicinis* inuolant; quià illorũ expilatio, extemplò fructuoſa; *Remotis*; quià ſerò illi vlcum eunt.
3 Rat. *morum*; [1] *Credulitatis*, & ingenij ſimplicis.
2 *Segnitiei*: Ab inertib. læſis nihil metuunt; quorum otium lites reſpuit.
3 *Verecundiæ*: Pudibundi enim damnum pati malunt, quàm digladiari de quæſtu.
4 *Imbellis* & ignaui *animi*, qui veterem ferendo iniuriam, inuitat nouam.

τοὺς, Μυσῶν λείαν· 7. καὶ οὓς μηδεπώποτε, καὶ οὓς πολλάκις· ἀμφότεροι γὰρ ἀφύλακτοι· οἱ μὲν, ὡς οὐδέποτε· οἱ δὲ, ὡς οὐκ ἂν ἔτι· 8. καὶ τοὺς διαβεβλημένους, ἢ εὐδιαβόλους· οἱ τοιοῦτοι γὰρ, οὔτε προαιροῦνται, φοβούμενοι τοὺς κριτάς· οὔτε δύνανται πείθειν· ὧν οἱ μισούμενοι καὶ φθονούμενοί εἰσι· 9. καὶ πρὸς οὓς ἔχουσι πρόφασιν, ἢ προγόνων, ἢ αὐτῶν, ἢ φίλων, ἢ ποιησάντων κακῶς· ἢ μελλησάντων, ἢ αὐτοὺς, ἢ προγόνους, ἢ ὧν κήδονται· ὥσπερ γὰρ ἡ παροιμία, "προφάσεως δεῖται μόνον ἡ πονηρία· 10. καὶ τοὺς ἐχθροὺς, καὶ τοὺς φίλους· τοὺς μὲν γὰρ, ῥᾴδιον· τοὺς δ', ἡδύ· 11. καὶ τοὺς ἀφίλους· καὶ τοὺς μὴ δεινοὺς εἰπεῖν, ἢ πρᾶξαι· ἢ γὰρ οὐκ ἐγχειροῦσιν ἐπεξιέναι, ἢ καταλλάττονται, ἢ οὐδὲν περαίνουσι· καὶ οἷς μὴ λυσιτελεῖ διατρίβειν ἐπιτηροῦσιν ἢ δίκην, ἢ ἔκτισιν, οἷον, οἱ ξένοι καὶ αὐτουργοί· ἐπὶ μικρῷ τε γὰρ διαλύονται, καὶ ῥᾳδίως οἱ τοιοῦτοι καταπαύονται· 13. καὶ τοὺς πολλὰ ἠδικηκότας, ἢ τοιαῦτα οἷα ἀδικοῦνται· ἐγγύς γάρ τι δοκεῖ τοῦ μὴ ἀδικεῖν εἶναι, ὅταν τι τοιοῦτον ἀδικηθῇ τις, οἷον εἰώθει καὶ αὐτὸς ἀδικεῖν· λέγω δ', οἷον εἴ τις τὸν εἰωθότα ὑβρίζειν αἰκίσαιτο· 14. καὶ τοὺς ἢ πεποιηκότας κακῶς, ἢ βουληθέντας, ἢ βουλομένους, ἢ ποιήσοντας· ἔχει

i. hominum ignauiſſimorum, à quibus impunè violari poſſint. 7. [4] Et quos nunquam *aliàs iniurÿs affecerunt*, & quos ſæpè: Vtrique enim incauti *ſunt*; illi quidem, vt qui nunquam *anteà iniuriam acceperint, & proindè nullam ſuſpectam habent*; hi verò, vt *qui* non ampliùs *ſe accepturos ſperent*. 8. [5] Et in quos crimen coniectū *eſt*, vel in quos facilè conijci *poſſit*: Tales enim, nec præeligunt *iniuriam iudicio perſequi*, cùm timeant iudices; nec poſſunt *ſi queri cœperint*, perſuadere *illatam eſſe*: ex quorum *numero ſunt ÿ*, qui odio *multis* habentur, & quibus inuidetur. 9. [6] Et aduerſus quos habent prætextum, vel maiorum *nomine*, vel ſuûm ipſorum, vel amicorum, quòd aut maleſecerint, aut facturi *fuerint*, vel ipſis, vel ipſorum maioribus, vel *ÿs* quorum *ſalutem* charam habent: Vt enim *fert* Prouerbium, " Prætextu tantùm eget improbitas. 10. [7] Et inimicos, & amicos: Quia hos, *ſit* facile *iniuriâ afficere*; illos verò, iucundum. 11. [8] Et [1] qui amicis carent, & non *multum* valent dicendo, aut agendo; Hi enim, aut *infirmitatis ſuæ conſcÿ*, non aggrediuntur *eos* perſequi *à quibus iniuriam acceperint*, aut *ſi experiri cœperint*, anteà reconciliantur, aut nihil *tandem* efficiunt. 12. [2] Et quibus haud prodeſt, *in eodem loco* tempus terere expectando *donec* vel iudicium *fiat*, vel mulctæ ſtatutæ ſolutio; velut, *ſe habent* peregrini, & opifices: Nam & ob paruas *pecunias* tranſigunt, & facilè tales *à iudicio perſequendo* deſiſtunt. 13. [9] Et [1] qui multas iniurias *alÿs anteà* intulerunt, vel tales quales *ipſi iam* patiuntur: Perindè enim propè hoc videtur ac iniuriā non facere, cùm talem quandam iniuriam paſſus ſit, qualem conſueuit etiam ipſe *alÿs* facere: Dico autem, velut ſiquis contumelioſè verberet *eum* qui *alÿs* contumeliam facere conſueuerat. 14. [2] Et qui malè fecerunt, vel *facere* voluerunt, vel *in præſenti* volunt, vel *poſteà* facturi *ſunt*: Habet

K 2 enim

4 Rat. *iniuriæ*, vel nunquam anteà, vel ſæpè ipſis illatæ.

5 Rat. *Infamiæ*, vel anteà in eos coniectæ, vel quæ facilè conijci poſſit: Tales enim libentèr iniuriam acceptam muſſitant, nec iure experiri audent.

6 Rat. *falſæ inſimulationis*, tanquàm anſæ in ipſos arreptæ: " Quòd iſti priùs læſerunt, &c. Aſtutè: Verè enim hoc illi faciunt, non vt veteres iniurias vlciſcantur; ſed vt ingenij prauitatem falſis nominibus tegant.

7 Rat. *Amicitiæ & Inimicitiæ*: Ad amicos enim violandos, hortatur rei facilitas; ad inimicos, animi voluptas.

8 Rat *duplici*: Audactèr inuadunt [1] illos, *qui præſidÿs careant* ad vlciſcendas iniurias neceſſarijs: vt amicorum copiâ, facultate dicendi, & induſtriâ in rebus gerendis.

[2] Illos, qui licèt præſidijs dictis inſtructi ſint, tamen *inutile illis eſſet, in litibus diù retineri*, donec iudicium fiat, aut ipſis mulcta diſſoluatur.

9 Rat. *duplici*: S[1] vel *alios violârint multis in rebus*; potiſſimùm eo iniuriæ genere, quod nunc ipſi accipiunt:

[2] Vel *omninò, malum ſeu detrimentum aliquod intulerant*, aut inferre cogitant, &c.

enim & iucundum, & honeſtum, *hos malis vexare*; & pœnè hoc idem *eſſe* apparet, atq; nullam iniuriam facere. 15. [10] Et quos *iniuriâ afficiendo* grati ficabuntur, aut amicis *ſuis*, aut *ĳs*, quos *ipſi* admirantur, aut quos amant, aut dominis, aut omninò *ĳs* ad quorum arbitrium viuunt ipſi; & apud quos *ſe* boni *aliquid* ſperant impetraturos. 16. [11] Et quibus crimen *anteà* intulerunt, * & *à quibus rupto amicitiæ fœdere* ſeiuncti ſunt: Etenim huiuſmodi *res* propè idē *eſſe* apparent, atq; nullā iniuriā facere: Velut, Calippus fecit *illa* quæ ad Dionem *perdendū pertinebant*: 17. [12] Et qui ab alijs *iniuriam accipere* debebant, niſi ipſi *eos iniuriâ affeciſſent*; quaſi non ampliùs conſultare *ipſis* contigerit, *an illis mala inferre debeant*: vti dicitur Æneſidemus Geloni, cùm *ille populos* quoſdam in ſeruitutem redigeret, cottabia *ſeu victoriæ præmia* miſiſſe, quòd anteuertiſſet *ſe in ſubigendis ĳs*; quaſi & ipſe *idem* facturus *fuiſſet*. 18. [13] Et quos ſi iniuriâ affecerint, poterunt *deinceps* multa iuſta agere, tanquàm *pauca mala multis poſteà bonis* facilè ſanaturi; vti dixit Iaſon Theſſalus, "OPORTERE *ſe* iniuſtè facere nonnulla, vt poſſet etiam iuſta multa facere. ¶ 19. [b] Et *in ĳs iniuſtè agunt homines*, [1] in quib⁹ omnes vel magna pars *hominum* iniuriam facere conſueuerunt: *Se* enim veniam *à Judicibus* putant conſecuturos. 20. [2] Et *in ĳs* quæ facilia *ſunt* ad occultandū: Talia autem *ſunt*, quæcunque [1] vel celeritèr abſumuntur, velut eſculenta; [2] vel facilè commutantur figuris, aut coloribus, aut temperamentis; [3] vel quæ multis *locis* abdere in promptu *fuerit*: [c] Eiuſmodi verò *ſunt*, [1] quæ *in varia loca* facilè comportantur, [2] & quæ in paruis locis abduntur, *vt cerni nequeant*: [3] Et quibus multa eiuſdem generis & ſimilia priùs erant *ei*, qui iniuriam *ſeu furtū* facit, *ità vt facilè diſtingui nequeant*. 21. [3] Et *in ĳs* quæcunque pudet proferre *eos* qui iniuriam paſſi *ſunt*; veluti

10 Rat. *eā; Si lædendū iſtū, ſatiſfacient deſyderĳs amicorum*, &c.

11 Rat. *criminis alicuius anteà in illos coniecti*; * vel ſi amicitia per aliquam ſimultatem diſſoluta ſit.

12 Rat. *deſperatæ conditionis illorum*; vtpotè qui niſi eam ab ipſis iniuriā accepiſſent, declinare nequibant, quin eandem ab alijs pati debuiſſent.

13 Rat. *Compenſationis culpæ*: Nempè; ſi cùm iniuriam fecerint, ex commodis, quæ indè auferent, multos adiuuare cogitent; quò culpam illam facilè emendent.

b Abruptè tranſit *ad res, in quibus* iniuriâ afficiunt: Earum formæ,

1 Rat. *communitatis*: Si maleficium illud omnes, vel plæriq; admittere conſueuerunt.

2 Rat. *Crypſeos rei ſurreptæ*: Si occuli facilè queant: vt

[1] Eæ quæ citò abſumi queant;
[2] Quæ facilè variari, &c. ne cognoſcantur eædem eſſe;

[3] Quæ cælari, &c.

[c] Cælantur, paſſimq; abſconduntur,
[1] Quæ hùc & illùc portantur:
[2] Quæ paruis latebris induntur:
[3] Ea, quorum indifferentia ſimiliaque, anteà iniuriæ auctor poſſidebat.

3 Rat. *pudoris*; præ quo contumeliam acceptam ſilentio tegere malunt, quàm iudicio forenſi, ipſorum dedecus palàm facere.

γὰρ καὶ τὸ ἡδὺ καὶ τὸ καλόν· καὶ ἐγγὺς τοῦτο τοῦ μὴ ἀδικεῖν φαίνεται· 15. καὶ οἷς χαριοῦνται, ἢ φίλοις, ἢ θαυμαζομένοις, ἢ ἐρωμένοις, ἢ κυρίοις, ἢ ὅλως πρὸς οὓς ζῶσιν αὐτοὶ, καὶ παρ' ὧν ἐστὶν ἐπιεικείας τυχεῖν· 16. καὶ οἷς ἂν ἐγκεκληκότες ὦσι, καὶ προδιακεχωρηκότες· καὶ γὰρ τὰ τοιαῦτα, ἐγγὺς τοῦ μὴ ἀδικεῖν φαίνεται· οἷον, Κάλλιππος ἐποίει τὰ περὶ Δίωνα· 17. καὶ τοὺς ὑπ' ἄλλων μέλλοντας, ἂν μὴ αὐτοὶ, ὡς οὐκέτι ἐνδεχόμενον βουλεύσασθαι· ὥσπερ λέγεται Αἰνεσίδημος Γέλωνι πέμψαι κοτάβια ἀνδραποδισαμένῳ, ὅτι ἔφθασεν, ὡς καὶ αὐτὸς μέλλων· 18. καὶ οὓς ἀδικήσαντες δυνήσονται πολλὰ δίκαια πράττειν, ὡς ῥαδίως ἰασόμενοι· ὥσπερ ἔφη Ἰάσων ὁ Θετταλὸς, δεῖν ἀδικεῖν ἔνια, ὅπως δύνηται καὶ δίκαια πολλὰ ποιεῖν· ¶ 19. καὶ ἃ πάντες ἢ πολλοὶ ἀδικεῖν εἰώθασι· συγγνώμης γὰρ οἴονται τεύξεσθαι· 20. καὶ τὰ ῥάδια κρύψαι· τοιαῦτα δ', ὅσα ἢ ταχὺ ἀναλίσκεται, οἷον τὰ ἐδώδιμα· ἢ τὰ εὐμετάβλητα, ἢ σχήμασιν, ἢ χρώμασιν, ἢ κράσεσιν. ἢ ἃ πολλαχοῦ ἀφανίσαι εὔπορον· τοιαῦτα δὲ τὰ εὐβάστακτα, καὶ ἐν μικροῖς τόποις ἀφανιζόμενα. καὶ οἷς ἀδιάφορα καὶ ὅμοια πολλὰ προϋπῆρχε τῷ ἀδικοῦντι· 21. καὶ ὅσα αἰσχύνονται λέγειν οἱ ἀδικηθέντες· οἷον γυναικῶν

τῶν οἰκείων ὕβρεις, ἢ εἰς αὐτοὺς, ἢ εἰς υἱεῖς· 22. καὶ ὅσα φιλοδικεῖν δόξειεν ἂν ὁ ἐπεξιών· τοιαῦτα δὲ τά τε μικρὰ, καὶ ἐφ' οἷς συγγνώμη. ὡς μὲν οὖν ἔχοντες ἀδικοῦσι, καὶ ποῖα, καὶ τίσι, καὶ διὰ τί, σχεδὸν ταῦτά ἐστι.

ſunt vxorum, *ſeu concubinarũ* ſuarum contumeliæ, aut *fœda facinora* in ſeipſos, vel liberos *ſuos contumelioſè perpetrata*. 22. ⁴ Et *eiuſmodi faciunt*, in quibuſcunq; litium nimis appetens videretur *is*, qui iudicio perſequatur: Huiuſmodi autem *ſunt*, & minutæ *res*, & in quibus venia *concedi ſolet*. ᶠ Ac quomodò quidem *ſe* habentes iniuriâ afficiũt, atq; *in cuiuſmodi *reb⁹*; & * quales *homines* afficiunt; & quas ob cauſas; propemodùm hæc ſunt.

4 Rat: *vitandæ reprehenſionis*: Iniurijs enim ignoſcere ſolent homines, ne exiſtimentur nimis appetentes eſſe litium.

ᶠ Hac.de 3ᵃ. quæſtione, in hoc capite:

* De 2ᵃ, cap.13:

* De 1ᵃ, cap.12.

De Iuſtorũ ac Iniuſtorũ ſpeciebus ſeu Quæſtionibus varijs; deq; earum formis.

Cap. XIV.

Quæſtio [*An* Iuſtè vel Iniuſtè fecit?] *diſtinguitur in quæſt. varias (de quibus ſingulis ſuæ ſunt formæ :) idque per* diſtinctiones Iuſtorũ & Iniuſtorum *duas* : Vnam, *Quòd* Alia fiant contra legem ſcriptam, Alia, contra non-ſcriptam, *à Par.* 3. Alteram, *Quòd* Alia *fiant* contra totam remp: Alia contra priuatum hominem, *à Par.* 5. *Ex poſteriori diſtinct. Quæſtiones emergunt tres; à Par.* 6. 1ᵃ, *Si contra ciuitatem, aut priuatum quempiam fecit*, [vtrùm fecit ignorantèr? &c.] *Par.* 8. 2ᵃ, *Si ſponte* [vtrùm ex præelectione?] *Par.* 9. 3ᵃ, *Si ex præelectione* [vtrùm ſecundùm nomen vel definitionem criminis obiecti?] *Par.* 10. *Ex priori, enaſcuntur itèm tres*; 1ᵃ, An fecit contra legem ſcriptam? *Par.* 12. 2ᵃ, *Si contra non ſcriptam*, An fecit ſecundum exuperantiam vitij &c? *Par.* 13. 3ᵃ, An contra æquum & bonum? *Par.* 14.

Τὰ δ' ἀδικήματα πάντα καὶ τὰ δικαιώματα διέλωμεν, ἀρξάμενοι πρῶτον ἐντεῦθεν· 2. ὥρισται δὴ τὰ δίκαια καὶ τὰ ἄδικα, πρός τε νόμους δύο, καὶ πρὸς οὕς ἐστι διχῶς. ¶ 3. Λέγω δὲ νόμον, τὸν μὲν, ἴδιον· τὸν δὲ, κοινόν· ἴδιον μὲν, τὸν ἑκάστοις ὡρισμένον πρὸς αὑτούς· καὶ τούτων, τὸν μὲν, ἄγραφον· τὸν δὲ, γεγραμμένον· 4. κοινὸν δὲ, τὸν κατὰ φύσιν· ἔστι γάρ, ὃ μαντεύονταί τι πάντες, φύσει κοινὸν δίκαιον καὶ ἄδικον, κἂν μηδεμία κοινωνία πρὸς ἀλλήλους ᾖ, μηδὲ συνθήκη· οἷον καὶ ἡ Σοφοκλέους Ἀντιγόνη

ᵃ INiuſta autem omnia & iuſta *facinora* diſtinguamus, exorſi primùm hinc. 2. *Res* igitur iuſtæ & iniuſtæ definitæ ſunt, ᵇ tùm quoad leges duas, ᶜ tùm *quoad eos* ad quos duobus referuntur modis. ¶ 3. ᵈ Dico autem legem, aliam Propriam; aliam Communem: Propriam quidem, *eam* quæ ſingulis *populis ex pactione quadam* definita *eſt* inter ipſos: Atque ex his, hanc quidem, Non-ſcriptam; hanc autem, Scriptam. 4. ᵉ Communem verò *eam appello*, quæ *eſt* ſecundùm naturam: Eſt enim quoddam, quod *tacito inſtinctu* augurantur omnes, naturâ commune iuſtum & iniuſtum; etiamſi nulla ſocietas inter ipſos interceſſerit, nullaque pactio: ᶠ Quale & Sophoclis Antigona *Sophiſticè* ap-

ᵃ Præmittit definitiones *Iuſtorum & iniuſtorum*, ex eorundem diuiſionibus 2ᵇ ⁹; ᵇ vnâ *Iuris*, quod violatur; ᶜ Alterâ *perſonarum*, quibuſcum contrahitur.

ᵈ Ius eſt vel *Proprium*; quo ſingulæ nationes inter ſe, viuere pepigerunt: eiuſq; vna pars in ſcripto; altera, in inſtitutis manet.

ᵉ Vel *Naturale*; quod cunctæ gentes, vbi vbi poſitæ, naturæ vi, ſeruant: Et tale eſſe ius, patet à *communi iuſto*, quod omniũ animos occupauit, tametſi illi non ità inter ſe pepigerint.

ᶠ Confirmat hæc, *omnium hominum conſenſio*, tùm *Poetarum*; vt Sophoclis Antigona, cùm

contra Creontis edictum, Polynices corpus ſepeliret, aſtutè confûgit ad naturæ ius; quod magis ratum ſe habere, ab eius æternitate confirmauit.

g Tùm *Philoſophorum*; vt Empedoclis, qui poëmate ſuo probat, nō eſſe cædēdas animantes: quià ius illud ratum eſt, longéq; patens.

h Tùm *Oratorum*; vt Alcidamantis Eleatæ.

i Perſonarum etiam (quarum ratione definiuntur iuſta & iniuſta) genera duo: Omninò enim omnia vel *erga ciuitatem, communequè gentis*, geruntur;

*Vel *erga quoſdā ciues* duntaxat:

k Vndè ſpeciatim; Iuſta omnia & iniuſta vel *aduerſùs totā reip.* communionem adminiſtrantur, aut *aduerſùs perſonam aliquam* definitam.

l Ex dictar. diſtinctionum poſteriore, ducit quæſtiones de iniurijs tres, de quibus formæ ſuæ ſigillat. ſumendæ.

m Repetito igitur, Quid ſit *iniuriam pati*, ex cap. 10, part. 3. (vbi oppoſitum eius definiuit, Quid ſit *Iniuriâ afficere.*)

n Deducit eas quæſt. hoc modo: Cùm is, qui patitur, & afficiatur *detrimento*, & affic. *inuitùs*:

o Ac *Detrimenta* ipſa, eorumq; formæ, ſumendæ ſint ex cap. 6:

p Eorum verò, *quæ ſponte vel inuitùs faciunt*, ex cap. 10:

paret exprimere; Quòd iuſtum *eſſet, quantumuis à Rege Creonte* interdictū, ſepelire Polynicen; quaſi hoc, naturâ *ſic iubente*, ſit iuſtum:

" *Non enim*, inquit, *nunc, vel heri, ſed ſemper olim*

" *Vixit* hoc ius ſepeliendi, *nec quiſquā nouit ex quo* primùm *extiterit.*

Et [g] vt Empedocles dicit, de non interficiendo, *quod* animatum *eſt*: Id enim, non quibuſdam quidem iuſtum *eſt*, quibuſdam verò non iuſtum:

" *Sed omnium quidem* hominum *ius* eſt, idq; *& per latè dominantem*

" *Aethera continentèr vbiq; extenſū eſt, & per immenſū* ſolis *ſplendorē.*

Et [h] vt dicit in Meſſeniaca *oratione* Alcidamas. ¶ 5. [i] *Perſonarum* autem *ratione*, ad quas definita ſunt *iuſta & iniuſta*, duplicitèr definita ſunt: Aut enim ad vniuerſam *rempub.*, * aut ad vnum *eorum* qui ſunt in repub., *referuntur ea*, quæ oportet agere & non agere: [k] Quamobrem etiam facinora iniuſta & iuſta duobus modis ſolent iniuſtè facere, & iuſtè ſuſcipere: Aut enim aduerſus vnum definitū *hominē*, aut aduerſus totam *rempub.*: Nam qui committit adulterium, & verberat, iniuriâ afficit aliquem ex *perſonis* definitis; qui verò non militat *pro patriâ*, totam *rempub.* ¶ 6. [l] *Cùm* igitur omnia iniuſta facinora *duobus modis* diſtincta ſint: Et alia quidem, ſint contra rempub.; alia contra alium & contra alios, *ſeu homines priuatos*: Cùm *iterùm* repetiérimus, quid ſit Iniuriâ affici, explicemus reliqua. [m] Eſt igitur iniuriâ affici, ab *ijs* qui ſponte *ſeu volentes* agunt, iniuſta *ſeu contra leges* pati: Iniuriâ enim afficere, definitum erat ſuperiùs, Spontaneum eſſe. 7. [n] Quoniam verò neceſſe *eſt*, qui iniuriâ afficitur, *eum* noxam accipere, & non ſpontè accipere: [o] Noxæ quidèm, ex ijs quæ ſuprà *dicta fuêre*, manifeſtæ ſunt: Bona enim & mala diſtincta ſunt per ſe, ſuperiùs: [p] Et quidem quæ ſponte *agunt homines*, *conſtat* eſſe *ea*, quæcunq; *faciunt* ſcientes.

φαίνεται λέγουσα, ὅτι δίκαιον ἀπειρημένον θάψαι τὸν Πολυνείκη, ὡς φύσει ὂν τοῦτο δίκαιον·

"Οὐ γάρ τι νῦν τε κἀχθές, ἀλλ' ἀεί ποτε

"Ζῆ τοῦτο, κοὐδεὶς οἶδεν ἐξ ὅτου φάνη.

καὶ ὡς Ἐμπεδοκλῆς λέγει περὶ τοῦ μὴ κτείνειν τὸ ἔμψυχον· τοῦτο γάρ, οὐ τισὶ μὲν δίκαιον, τισὶ δ' οὐ δίκαιον·

"Ἀλλὰ τὸ μὲν πάντων νόμιμον, διά τ' εὐρυμέδοντος

"Αἰθέρος ἠνεκέως τέταται, διά τ' ἀπλέτου αὐγῆς.

καὶ ὡς λέγει ἐν τῷ Μεσσηνιακῷ Ἀλκιδάμας· ¶ 5. Πρὸς οὓς δὲ διώρισται, διχῶς διώρισται· ἢ γὰρ πρὸς τὸ κοινόν, ἢ πρὸς ἕνα τῶν κοινωνούντων, ἃ δεῖ πράττειν καὶ μὴ πράττειν· διὸ καὶ τὰ ἀδικήματα καὶ τὰ δικαιώματα διχῶς ἔστιν ἀδικεῖν καὶ δικαιοπραγεῖν· ἢ γὰρ πρὸς ἕνα ὡρισμένον, ἢ πρὸς τὸ κοινόν· ὁ γὰρ μοιχεύων καὶ τύπτων, ἀδικεῖ τινὰ τῶν ὡρισμένων· ὁ δὲ μὴ στρατευόμενος, τὸ κοινόν. ¶ 6. Ἁπάντων δὴ τῶν ἀδικημάτων διῃρημένων, καὶ τῶν μέν, ὄντων πρὸς τὸ κοινόν· τῶν δέ, πρὸς ἄλλον καὶ πρὸς ἄλλους, ἀναλαβόντες [a] τί ἐστι τὸ ἀδικεῖσθαι, λέγωμεν τὰ λοιπά. ἔστι δὴ τὸ ἀδικεῖσθαι, τὸ ὑπὸ ἑκόντων τὰ ἄδικα πάσχειν· τὸ γὰρ ἀδικεῖν, ὥρισται πρότερον, [b] ἑκούσιον εἶναι· 7. ἐπεὶ δ' ἀνάγκη τὸν ἀδικούμενον βλάπτεσθαι, καὶ ἀκουσίως βλάπτεσθαι· αἱ μὲν βλάβαι, ἐκ τῶν πρότερον φανεραί εἰσι· τὰ γὰρ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ διῄρηται καθ' αὑτὰ πρότερον [c], καὶ τὰ ἑκούσια δέ, ὅτι ἔστιν ὅσα εἰδότες [*].

¶ 8. Ὡς

a Ex cap. 10. p. 2.

b Ibid.

c Cap. 6.

* Cap. 10.

¶ 8. Ὥστ' ἀνάγκη πάντα τὰ ἐγκλήματα, ἢ πρὸς τὸ κοινὸν, ἢ πρὸς τὸ ἴδιον εἶναι· ἢ καὶ ἀγνοοῦντος, ἢ ἄκοντος, ἢ ἑκόντος καὶ εἰδότος. ¶ 9. καὶ τούτων, τὰ μὲν, προῃρημένου· τὰ δὲ, διὰ πάθος. περὶ μὲν οὖν θυμοῦ ῥηθήσεται ἐν τοῖς περὶ τὰ πάθη. ποῖα δὲ προαιροῦνται, καὶ πῶς ἔχοντες, εἴρηται πρότερον. ¶ 10. Ἐπεὶ δ' ὁμολογοῦντες πολλάκις πεπραχέναι, ἢ τὸ ἐπίγραμμα οὐχ ὁμολογοῦσιν, ἢ περὶ ὃ τὸ ἐπίγραμμα· οἷον λαβεῖν μὲν, ἀλλ' οὐ κλέψαι· καὶ πατάξαι πρότερον, ἀλλ' οὐχ ὑβρίσαι· καὶ συγγενέσθαι μὲν, ἀλλ' οὐ μοιχεῦσαι· ἢ κλέψαι, ἀλλ' οὐχ ἱεροσυλῆσαι (οὐ γὰρ θεοῦ τι) ἢ ἐπεργάσασθαι μὲν, ἀλλ' οὐ δημοσίαν· ἢ διειλέχθαι μὲν τοῖς πολεμίοις, ἀλλ' οὐ προδιδόναι· διὰ ταῦτα δέοι ἂν καὶ περὶ τούτων διωρίσθαι, τί κλοπή, τί ὕβρις, τί μοιχεία· ὅπως ἐάν τε ὑπάρχειν, ἐάν τε μὴ ὑπάρχειν βουλώμεθα δεικνύναι, ἔχωμεν ἐμφανίζειν τὸ δίκαιον. 11. ἔστι δὲ πάντα τὰ τοιαῦτα, περὶ τοῦ ἄδικον εἶναι καὶ φαῦλον, ἢ μὴ ἄδικον, περὶ οὗ ἡ ἀμφισβήτησις· ἐν γὰρ τῇ προαιρέσει ἐστὶν ἡ μοχθηρία καὶ τὸ ἀδικεῖν. τὰ δὲ τοιαῦτα τῶν ὀνομάτων προσσημαίνει τὴν προαίρεσιν· οἷον ὕβρις καὶ κλοπή [d]· οὐ γὰρ εἰ ἐπάταξε, πάντως ὕβρισεν· ἀλλ' εἰ ἕνεκά του, οἷον τοῦ ἀτιμάσαι ἐκεῖνον, ἢ αὐτὸς ἡσθῆναι. οὐδὲ πάντως, εἰ λάθρα ἔλαβεν, ἔκλεψεν· ἀλλ' εἰ ἐπὶ

d Coniun. 2. Eudem. c. 3. in fine.

¶ 8. [q] Quare neceſſe *eſt* omnes Actiones *ſeu Querelas* eſſe *de facinore* aduerſus totã remp., vel aduerſus priuatum *hominẽ*; [r] potiſſimùm, *quòd* ignorante *Reo* & inuito, *admiſſum illud ſit*, vel ſponte & ſciente. ¶ 9. Atque ex his, [s] *ſi ſponte &c.* alias *eſſe*, *quòd* præeligente illo *& conſultò factum ſit*; alias, *quòd* propter perturbationem *animi vehementiorẽ*: [r] Ac de excandeſcentia quidem dicetur in ijs quæ *pertinent* ad affectus. [ſ] Qualia verò præeligant & quomodò *ſe* habentes, dictum eſt ſuperiùs. ¶ 10. [3] Quoniam autem *homines* ſæpè, qui confitentur *ſe conſultò* feciſſe, *interim tamen* aut *litis* inſcriptionem non confitentur, aut *rem ipſam*, in quâ *eſt litis* inſcriptio: [t] Velut accepiſſe quidem, ſed non furatum eſſe; & *fuiſſe* priorem qui percuſſerit, ſed non contumeliâ affeciſſe; & *cum eâ* cõcubuiſſe, ſed non commiſiſſe adulterium; aut furatum eſſe, ſed non commiſiſſe ſacrilegium: Nihil enim *abſtuliſſe*, quod Deo *conſecratum eſſet*. [*] Aut coluiſſe quidem *agrum alienum*, ſed non publicum; aut collocutũ eſſe cum hoſtibus, ſed non *ciuitatis conſilia* prodidiſſe: [u] Propter eà oportebit etiam de his *quæ ità negat Aduerſari9*, definire, Quid *ſit* furtum, Quid contumelia; Quid adulterium; vt ſiue *crimen in Aduerſario* exiſtere, ſiue non exiſtere, velimus oſtendere, poſſimus declarare *id* quod iuſtum *eſt vel ſecùs*. 11. [x] Huiuſmodi autem omnia, *tàm nomina, quàm definitiones*, pertinent *ad Quæſt. illam*; Vtrũ iniuſtum *ſit* ac improbum, an non iniuſtum *id*, de quo *eſt* controuerſia: [y] Nam in prælectione conſiſtit improbitas & iniuriæ illatio: Huiuſmodi verò nomina *præter factum ipſum*, vnâ *etiã* ſignificant præelectionem: veluti, contumelia & furtum: Non enim *ſi quis quem* percuſſit, omninò *eum* contumeliâ affecit, ſed ſi huius rei gratiâ; veluti, dedecorandi illum, aut *ex eo facto* percipiendi voluptatem: Neque omninò, ſi *quid* clàm accepit, furtum fecit; ſed ſi, vt *ei* noceret,

[q] Sequitur, *omnes Quæſt. ſeu Dicas de iniurijs* (ſiue reip. ſiue cui priuato illatis) eſſe tres:

1ª *eſt*, [An *inuitus & neſciens* fecit, necne?]

2ª, Si ſponte & ſciens, [An *Iratus &c.* an *ex præelectione*, ſeu conſultò?]

[r] Ac formæ *de Ira &c.* ſumentur ex lib. 2 cap. 2, &c.

[ſ] Formæ autem eorum *ob quæ præelig.* ex ca. 10, & illorum *qui præelig.* ex cap. 13.

3ª, *Definitiua*: Si conſultò fecit, [Vtrum *hoc*, an *illud*?]

Quià enim Reus ſæpè concedit, ſe conſultò feciſſe, ſed negat *feciſſe iuxta crimen obiectum*:

[t] Vel enim factum ſuum eo *nomine ſeu titulo notandum* non eſſe, quod ab Actore imponitur: Exempla 4.

[*] Vel factum ſuum non eſſe *rem talem, qualis ab Actore obijcitur.*

[u] Ergo hîc *definiendum* erit, Quid, illud crimen, ſit, quo Reum, illum, Accuſator agit: *An hoc nomine appellandum* ſit, vel, An eius *definitio* cõueniat cum *re obiectâ*?

[x] Notat; *Definitiones ac nomina talium criminum* pertinere ad Quæſtionem [Vtrùm factum, de quo ambigitur, iuſtum ſit, an iniuſtum?]

[y] Rat: Quià prauitas animi iniuſtaq; actio poſita eſt in præelectione; quam iſtiuſmodi nomina ac definitiones luculentèr indicant.

noceret, furatus eſt, & vt ſibi ipſi proprium efficeret: Similitèr verò etiam de alijs *res ſe* habet, ſicut etiã de iſtis. ¶ 12. [z] Quoniam autem iuſtorum & iniuſtorum erant duæ ſpecies: Alia enim *legibus* ſcripta *ſunt*; Alia verò nõ ſcripta: [a] De quibus quidem leges loquuntur, *ea nouiſſimè* dicta ſunt. ¶ 13. [b] Non ſcriptorum verò, duæ ſunt ſpecies: Atq; hæc ſunt, Alia quidem, in exuperantiâ virtutis & vitij *poſita*; quibus *compenſandis* probra, & laudes; ignominiæ, & honores, & dona *adhiberi ſolent*; velut, gratiam habere *ei*, qui benè fecit; & reddere beneficium *ei*, qui dedit; & procliuẽ eſſe ad opem ferendã amicis; & quæcunq; alia eiuſmodi. ¶ 14. [c] Alia verò ſunt in propriâ & ſcriptâ lege defectus, *qui ſuppleri debent.* Quod enim æquum *eſt*, *id etiam* iuſtum videtur eſſe: [1] Æquum autem *ius*, eſt *id quod* iuſtum *eſt* præter legem ſcriptam. 15. [d] Hoc autem euenit, partìm, inuitis legumlatoribus, partìm, ſponte facientibus: [e] Inuitis quidem, cùm *eos ipſius facinoris genus* latuerit. 16. [f] Sponte autem facientibus, * cùm minimè poſſint *rem* definire; ſed neceſſarium fuerit, vniuerſale pronunciare *& præcipere*; *Res* tamen *ipſa* non ſit *abſolutè vniuerſalis*, ſed plærumquè *ſe habens*: 17. [g] Et quaſcunque haud facile *fuerit* definire propter infinitatẽ: veluti, vulnerare ferro, & quanto, & quali: * Nam deficeret certè vita *Legiſlatorem eum*, qui *ſingula* enumerare *vellet*: Si igitur *res aliqua* ſit indefinita, *de eâ* verò legem ferre oporteat, neceſſe *erit legiſlatorem* ſimplicitèr *& abſq; exceptione* pronunciare: [h] Quare ſi *quis fortè* annulum *ferreum* habens *in digito*, manum *aduerſus aliquem* ſuſtulerit, vel *cum* percuſſerit; ex lege quidem ſcriptâ, Reus eſt, & iniuſtè facit, *quià ferro cædit*; ſed reuerâ non iniuſtè facit, *quià non tanto & tali*: Atq; hoc eſt *illud*, *quod dicitur* Æquũ *& Bonum.* 18. [2] Quòd ſi *id* quod diximus, æquũ ſit; manifeſtum *eſt*, qualia ſint æqua

ἔβλαψεν ἔκλεψε, καὶ σφετερισμῷ ἑαυτοῦ. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἔχει, ὥσπερ καὶ περὶ τούτων. ¶ 12. Ἐπεὶ δὲ τῶν δικαίων καὶ τῶν ἀδίκων ἦν δύο εἴδη· τὰ μὲν γὰρ, γεγραμμένα· τὰ δὲ, ἄγραφα· περὶ ὧν μὲν οἱ νόμοι ἀγορεύουσιν, εἴρηται. ¶ 13. Τῶν δὲ ἀγράφων, δύο ἐστὶν εἴδη· ταῦτα δ' ἐστὶ, τὰ μὲν, καθ' ὑπερβολὴν ἀρετῆς καὶ κακίας, ἐφ' οἷς ὀνείδη καὶ ἔπαινοι, ἀτιμίαι καὶ τιμαί, καὶ δωρεαί· οἷον, τὸ χάριν ἔχειν τῷ ποιήσαντι εὖ, καὶ ἀντευποιεῖν τὸν εὖ ποιήσαντα, καὶ βοηθητικὸν εἶναι τοῖς φίλοις, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. ¶ 14. Τὰ δὲ, τοῦ ἰδίου νόμου καὶ γεγραμμένου ἔλλειμμα· τὸ γὰρ ἐπιεικὲς, δοκεῖ δίκαιον εἶναι [e]· ἔστι δὲ ἐπιεικὲς, τὸ παρὰ τὸν γεγραμμένον νόμον δίκαιον· 15. συμβαίνει δὲ τοῦτο, τὰ μὲν, ἀκόντων· τὰ δὲ, ἑκόντων τῶν νομοθετῶν· ἀκόντων μὲν, ὅταν λάθῃ· 16. ἑκόντων δὲ, ὅταν μὴ δύνωνται διορίσαι· ἀλλ' ἀναγκαῖον μὲν ᾖ καθόλου εἰπεῖν, μὴ ᾖ δὲ, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· 17. καὶ ὅσα μὴ ῥᾴδιον διορίσαι δι' ἀπειρίαν· οἷον, τὸ τρῶσαι σιδήρῳ, καὶ πηλίκῳ, καὶ ποίῳ τινί· ὑπολείποι γὰρ ἂν ὁ αἰὼν διαριθμοῦντας. ἂν οὖν ᾖ ἀδιόριστον, δέῃ δὲ νομοθετῆσαι, ἀνάγκη ἁπλῶς εἰπεῖν. ὥστε κἂν δακτύλιον ἔχων, ἐπάρηται τὴν χεῖρα, ἢ πατάξῃ, κατὰ μὲν τὸν γεγραμμένον νόμον, ἔνοχός ἐστι καὶ ἀδικεῖ· κατὰ δὲ τὸ ἀληθὲς, οὐκ ἀδικεῖ· καὶ τὸ ἐπιεικὲς τοῦτό ἐστιν· 18. εἰ δ' ἐστὶ τὸ εἰρημένον ἐπιεικὲς, φανερὸν ποῖά ἐστι τὰ ἐπιεικῆ καὶ

[e] *Coniun. 5. Ethic. c. 10.*

[z] Ex priori diſtinct. colligit *Quæſtiones de genere Iniuſti*, ſic: Cùm iuſta & iniuſta ſint, Alia *ſcriptis contenta*: [a] De ijs, Quæſt. eſt [An fecit contra legem ſcript?] De quâ formæ ex part. 10.

[b] Alia *non ſcriptis mandata*: & ex his, Quædam *eximiam virtutẽ aut vitium in ſe habent*, ità vt non legum pœnâ aut præmio, ſed hominum iudicio tantùm damnentur vel decorentur. De his, Quæſt, variæ.

[c] Quædam, *ſunt ſupplementum eorum quæ deſyderantur in lege* ſcriptâ; quod dicitur *Aequum & Bonũ.* De his, Quæſt. eſt [Æquũne, an iniqu.] ad cuius formas,

[1] Definit ÆQVVM, eſſe Iuſtum præter literam legis:

[d] Legiſlator enim in condendis legibus, prætermittit aliquid in literâ, ob cauſas duas:

[e] Vnam, quià, contra ipſius voluntatem, *nonnullæ res omninò eũ fugiunt*:

[f] Alteram; quià licèt res intelligat, tamen *eas definire*

* Vel *omninò nequit*: vnde cogitur in vniuerſum ſcribere, &c.

[g] Vel *non facilè poteſt*; idque propter earundem infinitatem:

* Ratio poſterioris dicti.

[h] Cùm igitur, ob hæc facere non poteſt legiſlator, quin vniuerſalitèr de quibuſdam ſtatuat; (quæ hoc nomine videntur iniqua.) Hinc fit, *vt requiratur huiuſmodi æquum, quo iniqua illa emendentur*; vt patet exemplo eius, qui ferro percuſſit, &c.

[2] Ex dictis colliguntur formulæ de *Aequo, & de Actoribus æquis*, &c.

καὶ οὐκ ἐπιεικῆ, καὶ ποῖοι οὐκ ἐπιεικεῖς ἄνθρωποι. 19. ἐφ' οἷς τε γὰρ δεῖ συγγνώμην ἔχειν, ἐπιεικῆ ταῦτα. 20. καὶ τὸ, τὰ ἁμαρτήματα καὶ τὰ ἀδικήματα μὴ τοῦ ἴσου ἀξιοῦν, μηδὲ τὰ ἁμαρτήματα καὶ τὰ ἀτυχήματα. ἔστι δὲ, ἀτυχήματα [f] μὲν, ὅσα παράλογα, καὶ μὴ ἀπὸ μοχθηρίας. ἁμαρτήματα δὲ, ὅσα μὴ παράλογα, καὶ μὴ ἀπὸ πονηρίας. ἀδικήματα δὲ, ὅσα μήτε παράλογα, ἀπὸ πονηρίας δέ ἐστι. τὰ γὰρ δι' ἐπιθυμίαν, ἀπὸ πονηρίας. 21. καὶ τὸ τοῖς ἀνθρωπίνοις συγγινώσκειν, ἐπιεικές. 22. καὶ τὸ μὴ πρὸς τὸν νόμον, ἀλλὰ πρὸς τὸν νομοθέτην σκοπεῖν. καὶ τὸ μὴ πρὸς τὸν λόγον, ἀλλὰ πρὸς τὴν διάνοιαν τοῦ νομοθέτου σκοπεῖν. 23. καὶ μὴ πρὸς τὴν πρᾶξιν, ἀλλὰ πρὸς τὴν προαίρεσιν. 24. καὶ μὴ πρὸς τὸ μέρος, ἀλλὰ πρὸς τὸ ὅλον. 25. μηδὲ ποῖός τις νῦν, ἀλλὰ ποῖός τις ἦν ἀεὶ, ἢ ὡς ἐπιτοπολύ. 26. καὶ τὸ μνημονεύειν μᾶλλον ὧν ἔπαθεν ἀγαθῶν, ἢ κακῶν. 27. καὶ ἀγαθῶν ὧν ἔπαθε μᾶλλον, ἢ ἐποίησε. 28. καὶ τὸ ἀνέχεσθαι ἀδικούμενον. 29. καὶ τὸ μᾶλλον λόγῳ ἐθέλειν κρίνεσθαι, ἢ ἔργῳ. 30. καὶ τὸ εἰς δίαιταν μᾶλλον, ἢ εἰς δίκην βούλεσθαι ἰέναι. ὁ γὰρ διαιτητὴς, τὸ ἐπιεικὲς ὁρᾷ. ὁ δὲ δικαστὴς, τὸν νόμον. καὶ τούτου ἕνεκα διαιτητὴς ηὑρέθη, ὅπως τὸ ἐπιεικὲς ἰσχύῃ. περὶ μὲν οὖν τῶν ἐπιεικῶν διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον.

f Coniun. 5. Ethic. cap. 10.

& non æqua; & quales non æqui homines *ſiue Actores, ſeu Rei*. 19. * Nam [1] *& facta*, in quibus oportet *ipſorum auctoribus* veniam dare, ea, *inquam*, æqua ſunt. 20. [2] Et, Errata & Iniurias non æſtimare dignas æquali *pœnâ, æquum eſt*; nec Errata & Infortunia: [i] Sunt autem Infortunia, quæcunque *ſunt* præter rationem, & non ab improbitate *fiunt*: [k] Errata verò, quæcunque non præter rationem *ſunt*, & non à prauitate aliqua *ſed ab imprudentiâ prodeunt*: [l] At iniuriæ, *ſunt* quæcunque nec præter rationem *fiunt*, & ab *animi* prauitate ſunt: Quæ enim propter cupiditatem *geruntur*, *hæc* à prauitate *manant*. 21. [3] Et humanis *rebus* ignoſcere, æquum *& bonum eſt*. 22. [4] Et non ad legem *ipſam*, * ſed ad legiſlatoris *perſonam* dirigere animum. * Et non ad orationem, *ſeu literam*, ſed ad legiſlatoris ſententiam reſpicere. 23. [5] Et [1] non ad actionem, *de qua iudicium inſtituitur*, ſed ad prælectionem *& conſilium eius qui fecit*. 24. [2] Et non ad partem *rei*, *in qua titubatum quid ſit*, ſed ad totum *quod præclarũ eſt, atq; vtile*. 25. [3] Nec qualis quis nunc *ſit*, *qui inſimulatur*; ſed qualis ſemper aut plerumq; *fuerit*. 26. [m] Et *in ſtatuendo de perſonâ aliquâ*, [1] meminiſſe magis, quibus affectus ſit bonis, quàm malis. 27. * Et bona quæ *ab alio* acceperit magis, quàm quæ *illi* fecerit. 28. [2] Et *boni viri eſt*, [1] acceptâ iniuriâ, patientèr ferre, *non ad vlciſcendum ſe parare*. 29. [2] Et magis verbis velle *rem* decerni, quàm factis. 30. [3] Et ad arbitrium magis, quàm ad iudicium velle accedere: Nam Arbiter, æquum & bonum intuetur; Iudex verò, legem; & huius rei gratiâ arbiter inuentus eſt, vt æquum *& bonum maiorem* vim habeat. Ac de æquis quidem *hominibus & rebus* explicatio habita ſit hunc in modum.

* De *Aequis*, formæ;
[1] Rat. *factorum ſeu criminum*; Ea ſi veniæ locum habent, non iniqua ſunt.
[2] Rat. *Cenſuræ*; quæ errato, & infortunio, & lædendi conſilio, neutiquam par eſſe debet.

[i] *Infortunia*, quæ ſint:

[k] *Errata*, quæ:

[l] *Iniuriæ*, quæ:

[3] Rat. *Veniæ*; *quæ danda erit*, ſi fecit ex naturæ infirmitate, & lapſu.
[4] Rat. *Legiſlatoris*; cuius attendenda,
* Et vita omnis, quid is probârit vel fugerit:
* Et animi ſententia.
[5] Rat. *Rei*: Perpendendũ enim,
[1] Non quid fecit, ſed quid primùm intenderit:
[2] Nec pars rei adminiſtratæ puſilla, ſicubi minùs recta ſit; ſed ſumma ipſa, quæ omni exceptione maior:
[3] Nec qualis ſit is in hoc crimine, ſed cuiuſmodi anteà vitæ vitæ fuerit.
[m] De *Actoribus æquis*; formæ,
1, Rat. *Acceptorum*. Magis enim probi viri eſt, bonorum meminiſſe, quàm malorum:
* Et potiùs bonorum acceptorũ, quàm datorum.
2, Rat. *procedendi*: Probi enim eſt,
[1] Cùm læſus ſit, tolerare potiùs, quàm ſe vlciſci.
[2] Si ad vlciſcend. ſe paret; malle oratione rem tranſigi, non armis diſceptari.
[3] Si oratione tranſigere debeat; velle ab arbitris potiùs, quàm ab iudicibus controuerſiam dirimi.

De Iniuriȳs maioribus. **Cap. XV.**

De iniuriȳs comparatè, ſeu de eo, [*An in tantum, i. magis vel minùs iniuſtè fecit?*] *formæ variæ.*

a Iniuriæ *Maioris* formæ, 1. Rat. *Iniuſtitiæ*: Quæ enim à maiori iniuſtit. manat, ea maior eſt.
b Tales ſunt, Tùm *facta illa*, quæ exercentur *in rebus minimis.*

c In his enim, æſtimatur iniuria non tàm re, quàm poteſtate, & vi ipſius iniuriæ: *Vnde amplificatio hæc*:
d Qui ob tantillũ fructum, hoc fecerit, non cõmodi illectu, ſed quod facit, vitio naturæ facit; ità vt quidlibet audere non dubitet.
e Tùm etiam *Damna maxima*, quæ inferuntur.
2 Rat. *Remediȳ*; æſtimatur magnitudo iniuriæ, 4. modis:
1 Si *par pœna* inueniri nequeat.
2 Si *nullum* extet *remediũ* mali, dùm ingruit.
3 Si, poſt iniuriam accept. omni *vlciſcendi poteſtate orbatus* ſis, ne pœnam capias doloris tui.

4 Si acceptâ iniuriâ, is *qui perpeſſus* eſt, quò turpem ignominiæ notam deleret, *acerbè ſemetipſum violauerit.*

f Exempl. à dicto Sophoclis Oratoris.

3 Rat. *ipſius Agentis* form.
1 a, Si facinus *admiſit ſolus*, &c.
2 a, Si *crebrò*: quià non temerè hoc fecit, ſed firmo animi vitio.
3 a, Si propter facinoris *auctorē inuentæ ſint leges, & pœnæ.*

a Iniuriæ autẽ maiores *ſunt*, 1 quæcunque à maiori iniuſtitiâ *proficiſcuntur*: 2 b Quamobrem etiam minimæ *res perpetratæ*, maximæ *ſunt iniuriæ*; velut Melanopum Calliſtratus accuſabat, quòd tribus ſemiobolis *ſeu vaſculis* ſacris fabros ædiles fraudâſſet: In iuſtitiâ autem contrariũ *euenit.* c Sunt autem hæc, *maximæ iniuriæ* ex eo, quòd *vi & facultate quãdam aliorum iniurias* exuperent: d Qui enim tres ſacros ſemiobolos (*qui parui ſunt pretiȳ*) ſuratus *fuerit*, *is* aliam quamuis iniuriam fecerit. 3. Ac aliquandò quidem ſic, *vti dixi*, maior *cenſetur iniuria*: e Aliquandò verò ex damno *dato*, *maior* iudicatur. 4. 2 Et 1 cuius nulla eſt æqualis vindicta; ſed omnis *quæ ſtatuatur*, minor *eſt.* 5. 2 Et cuius non eſt medicina: Etenim difficile *illud malum eſt ad tolerandum*, & *ad declinandum* impoſſibile. 6. 3 Et cuius non poteſt iudicium *& vindictam* obtinere *is* qui paſſus *eſt*: Inſanabile enim *eſt hoc malum*: Nam iudiciũ & animaduerſio, *ſunt iniuriæ acceptæ* medicina. 7. 4 Et ſi *is* qui paſſus *eſt*, & ſi *is* qui iniuriam accepit, ipſe in ſeipſum grauitèr animaduertit: Adhùc enim, maiori pœnâ vt afficiatur, dignus *eſt is* qui fecit iniuriam: f Velut, Sophocles pro Euctemone cùm cauſam diceret, quoniam *is* qui contumeliam paſſus erat ſemetipſum iugulâſſet; dixit, "*Se* non minori *pœnâ litem* æſtimaturum, quàm illâ, quâ ſe affeciſſet *is* qui ſibi manum attuliſſet. 8. 3 Et 1 quam *quis* ſolus, vel primus, vel cum paucis *ſocȳs* fecit. 9. 2 Et ſæpè in eodem *labi & peccare*, magnum *cenſetur.* 10. 3 Et propter quã quæſita fuerint atq; inuenta, tùm *leges* quæ

Ἀδικήματα δὲ μείζονα, ὅσα ἂν ἀπὸ μείζονος ᾖ ἀδικίας· 2. διὸ καὶ τὰ ἐλάχιστα, μέγιστα· οἷον ὃ Μελανώπου Καλλίστρατος κατηγόρει, ὅτι παρελογίσατο τρία ἡμιωβέλια ἱερὰ τοὺς ναοποιούς· ἐπὶ δικαιοσύνης δὲ, τοὐναντίον. ἔστι δὲ ταῦτα ἐκ τοῦ ὑπερέχειν τῇ δυνάμει· ὁ γὰρ τρία ἱερὰ ἡμιωβέλια κλέψας, κἂν ὁτιοῦν ἀδικήσειεν· 3. ὁτὲ μὲν δὴ οὕτω τὸ μεῖζον, ὁτὲ δὲ ἐκ τοῦ βλάβους κρίνεται· 4. καὶ οὗ μή ἐστιν ἴση τιμωρία, ἀλλὰ πᾶσα ἐλάττων· 5. καὶ οὗ μή ἐστιν ἴασις· χαλεπὸν γὰρ καὶ ἀδύνατον· καὶ οὗ μή ἐστι δίκην λαβεῖν τὸν παθόντα· ἀνίατον γάρ. ἡ γὰρ δίκη καὶ κόλασις, ἴασις· 7. καὶ εἰ ὁ παθὼν, καὶ εἰ ὁ ἀδικηθεὶς αὐτὸς αὑτὸν μεγάλως ἐκόλασεν· ἔτι γὰρ μείζονι ὁ ποιήσας δίκαιος κολασθῆναι· οἷον, Σοφοκλῆς ὑπὲρ Εὐκτήμονος συνηγορῶν, ἐπεὶ ἀπέσφαξεν ἑαυτὸν ὑβρισθεὶς, οὐ τιμήσειν ἔφη ἐλάττονος, ἢ οὗ ὁ παθὼν ἐτίμησεν ἑαυτόν· 8. καὶ ὃ μόνος, ἢ πρῶτος, ἢ μετ' ὀλίγων πεποίηκε· 9. καὶ τὸ, πολλάκις τὸ αὐτὸ ἁμαρτάνειν μέγα· 10. καὶ δι' ὃ ἂν ζητηθῇ καὶ εὑρεθῇ

ρεθῆ τὰ κωλύοντα καὶ ζημιοῦντα· οἷον, ἐν Ἄργει ζημιοῦσι, δι' ὃν ἂν νόμος τεθῇ, καὶ δι' οὓς τὸ δεσμωτήριον ᾠκοδομήθη· 11. καὶ τὸ θηριωδέστερον [a] ἀδίκημα, μεῖζον· 12. καὶ τὸ ἐκ προνοίας μᾶλλον· 13. καὶ ὃ οἱ ἀκούοντες φοβοῦνται μᾶλλον ἢ ἐλεοῦσι· 14. καὶ τὰ μὲν ῥητορικά ἐστι τοιαῦτα, ὅτι πολλὰ ἀνῄρηκε δίκαια, ἢ ὑπερβέβηκεν· οἷον, ὅρκους, δεξιάς, πίστεις, ἐπιγαμίας· πολλῶν γὰρ ἀδικημάτων ὑπεροχή. 15. καὶ τὸ ἐνταῦθα, οὗ κολάζονται οἱ ἀδικοῦντες· ὅπερ ποιοῦσιν οἱ ψευδομάρτυρες· ποῦ γὰρ οὐκ ἂν ἀδικήσειεν, εἴ γε καὶ ἐν τῷ δικαστηρίῳ· 16. καὶ ἐφ' οἷς αἰσχύνη μάλιστα· 17. καὶ εἰ τοῦτον ὑφ' οὗ εὖ πέπονθε· πλείω γὰρ ἀδικεῖ, ὅτι τε κακῶς ποιεῖ, καὶ ὅτι οὐκ εὖ· 18. καὶ ὃ παρὰ τὰ ἄγραφα δίκαια· ἀμείνονος γὰρ, μὴ δι' ἀνάγκην δίκαιον εἶναι. τὰ μὲν οὖν γεγραμμένα, ἐξ ἀνάγκης· τὰ δὲ ἄγραφα, οὔ· 19. ἄλλον δὲ τρόπον, εἰ παρὰ τὰ γεγραμμένα· ὁ γὰρ τὰ φοβερὰ ἀδικῶν, καὶ τὰ ἐπιζήμια, καὶ τὰ μὴ ἐπιζήμια ἀδικήσειεν ἄν. περὶ μὲν οὖν ἀδικήματος μείζονος, καὶ ἐλάττονος, εἴρηται.

[a] *Coniun. 7. Ethic. c. 6 & 7.*

prohibent, tùm pœnarum *genera* quæ deterreant: Velut, Argis puniunt *eũ*, propter quẽ lex *aliqua noua* lata fuerit, & propter quos carcer ædificatus ſit. 11. [4] Et *ea* quæ magis ad belluarum feritatem accedit, iniuria maior. 12. [g] Et quę magis ex *animi* propoſito *procedit*. 13. [h] Et quam dùm audiunt, formidant magis, quàm miſerentur. 14. [5] Ac oratoriæ quidem *formulæ*, ſunt illiuſmodi: "Quòd *vno facto* multa iura *quæ ſancta habentur*, ſuſtulerit, vel tranſgreſſus fuerit; veluti, iuſiurandum, dextras, fidem *datam*, coniugij *ius*: Multarum enim iniuriarum exuperantia, *in iſtis eſt, & ad ſummum perductio*. 15. [i] Et quòd ibì *loci* fecit, vbì *homines* qui iniuriam faciunt, puniuntur: quod quidem committunt falſi teſtes: Vbi enim ab iniuriâ faciendâ abſtinebit, ſiquidem etiam *in foro* & iudicio *eam fecerit*? 16. [6] Et [1] ob quæ maximè *gignitur* pudor. 17. [2] Et ſi eum *iniuriâ afficiat*, à quo beneficijs affectus eſt: Plures enim iniurias *is* facit, & quòd *illi* malefaciat, & quòd *eidem* non benè. 18. [7] Et [1] quæ *eſt* præter non-ſcripta iura: Melioris enim *viri eſt*, non propter neceſſitatem *legum, ſed ſuâ ſponte* iuſtum eſſe: Ac ſcripta quidem *iura*, ex neceſſitate *ſeu ſuppliciorum metu, ſeruantur*; non ſcripta verò, nequaquàm. 19. [2] Alio autem modo, *iniuria maior eſt*, ſi præter ſcripta *iura fecerit*. [k] Nam qui horrenda *flagitia* & pœnis *ſcriptorum legũ* obnoxia, iniuſtè patrârit, etiã *idẽ* pœnæ non-obnoxia perpetrabit: Ac de Iniuriâ quidem maiore, & minore, dictum eſt.

4 Rat. tùm *habitus ferini.*

g Tùm *conſilij*; Si meditatò & longa prouiſione fiat:
h Tùm *affectuum* in audientium animis; ſc. *metus & horroris.*
5 Rat. *Amplificatoriâ*, quam oratores frequentare ſolent:
Ea præcipuè fit *per diſtributionẽ*, &c.

i Dein etiam *per circumſtantias loci*, in quo ſupplicium de ſontibus ſumitur. Cui crimini affines ſunt *falſi teſtes*, qui peierare ibi audent, vbi pœna legibus imponitur iniuſtis atque improbis.
6, A *conditionib. perſonarum*:
1 Si, *qui patitur*, vel *audit*, &c. ob facti fœditatem *erubeſcat*.
2 Si eum læſerit, à quo beneficium priùs accepit.

7, Rat. *Iuris*: 1 Qui *ius non-ſcriptum tranſierit*, magis *peccat*: Qui enim non ſcripta libentèr ſeruant, (quæ nullas minantur pœnas) probiores ſunt; & proindè, qui non ſeruant, iniuſtiores.

2 E contrà; Qui *leges ſcriptas prætergreſſus* fuerit, magis delinquit:
k Quod prob. à Magis veriſimili.

De fide artis experte.

Cap. XVI.

De quinque generibus fidei inartificialis: ſc. de legibus, Par. 2. De Teſtibus, Par. 16. De pactis, Par. 32. De Quæſtionibus, ſeu tormentis, Par. 44. De Iureiurando, Par. 48.

Περὶ δὲ τῶν ἀτέχνων καλουμένων πίστεων, ἐχό-

[a] PRoximum eſt ijs quæ dicta *ſunt*, vt percurramus Fidem *eam*, quæ dicitur

a De Fide *artis experte* propriùs hic dicendi locus.

[b] Eius genera, 5 e; de quibus ſuo ordine.

1 De *legibus*, tenendum, *Quomodò ipſis oratorem vti oporteat.*

[c] Si igitur lex ſcripta *cauſæ officerit;* [1] Confugies *ad non ſcriptum, i. ius naturale & æquum*: idque

1 Rat. tùm *Iuſtitiæ*: Hæc enim iuſtiora eſſe, cùm corrigāt legem ſcriptam:

[d] Tùm *æquiſſimæ ſententiæ*, quæ nō prorsus ſe applicat legi ſcriptæ.

2 Rat. *perpetuitatis*, quâſi manetur æquum, & ius commune; cùm è contra lex ſcripta crebrò immutetur.

[e] Confirm. hoc à *dicto Antigones apud Sophocl.* vbi factum ſuum tuetur, quòd contra Creontis edictum naturæ legi obtemperârit: Eam enim legem potiorem eſſe, ab ipſius æternitate argumentatur.

3 Rat. *muneris ipſarum legum*: Siquidem lex ſcripta non complectitur id, quod verum iuſtumq; eſt, ſed quod vmbram tantùm illius habet: E contrà lex communis.

4 Rat. *perſonarum*, tùm *Iudicis* qui in lege ſcriptâ corrigendâ, imitatur argentarium, &c.

[f] Tùm *Actoris*, qui probitatem ſuā indicat, eo quod ſecundùm leges non ſcriptas, vitam ducit, &c.

2 Spectanda etiam ſunt *vitia legis ſcriptæ*; [1] *ἀντινομίας*: Si *lex illa, à lege*, quam omnes vtilem ſanctamq; ſciunt; *vel à ſeipsâ* diſſentiat.

[2] *ἀμφιβολίας*: Si *nullum certum habeat ſenſum*, eamq; aduerſario liceat, quocunq; velit, ducere.

3 *Infirmitatis*; Si *res, quæ illius*

dicitur Artis-expers, *ſeu Inartificialis*: Hæc enim *eſt potiſſimùm* Iudicialium *orationum* propria: [b] Eſt autē *ea* quintuplex; [1] Leges, [2] Teſtes, [3] *Pacta-ſcripta*, [4] Quæſtiones, [5] Iuſiurandū. ¶ 2. [1] Ac primùm quidem, dicamus de Legibus, Quomodò ipſis vtendum *ſit*, tùm *ei* qui hortatur & qui dehortatur, tùm *ei* qui accuſat, & qui defendit: [c] Manifeſtum enim *eſt*, ſi contraria ſit facto *& cauſæ noſtræ lex* ſcripta; [1] Quòd & communi lege vtendum *ſit*; & æquis, tanquàm iuſtioribus. 3. [d] *Dicendúmque*, quòd Sententiâ ſeu *iudicio* optimo iudicare, ſit illuc, non prorsùs vti *legibus* ſcriptis. 4. [2] Et quòd, æquum *bonumque* ſemper manet, & nunquam mutatur; neq; *etiam* communis *lex*: Secundùm naturam enim eſt: ſcriptæ verò *leges* ſæpè *mutantur*: [e] Vndè dictum eſt in Sophoclis Antigonâ: (Nam *illa* defendit, *ſe vt fratrem ſepeliret*, egiſſe contra Creontis legem, ſed non contra *cōmunem non ſcriptam.*)

" *Non enim* hoc ius, *nunc ſanè & heri,*
ſed ſemper viguit; *&c.*
" *Ideò ego non debui viri alicuius.*

5. [3] Et quòd iuſtum ſit verum quiddā atque vtile, non autem quod *alicui* videtur *tale eſſe*: Quare *colligendum eſt*; *legem* ſcriptam non eſſe legem: Non enim obire munus *illud* quod legis *eſt*. 6. [4] Et quòd iudex ſit *rebus iudicandis* tanquàm argentarius *quidam*, vt diſcernat adulterinum iuſtum à vero. 7. [f] Et quòd melioris viri *eſt*, *iure* non ſcripto quàm *legibus* ſcriptis vti, & *ab illo* ſtare. 8. [2] Et *ſpectare oportet* [1] ſicubi *lex ea quâ premimur*, *ſit* contraria legi *alteri* quæ probetur; præſertim *ſicubi* ſibi ipſa contraria *ſit*: veluti, interdùm, hæc quidem *lex*, iubet rata eſſe, quæcunque pacta fuerint; illa verò, vetat pactiones fieri contra legem. 9. [2] Et ſi *lex illa* ambigua *fuerit*, adeò vt *aduerſario* diſtorquere *eam liceat*: Et videre *oportet*, ad vtrum *verborum* ductum, vel iuſtum quadrabit, vel vtile; deindè illo *ipſo* vti. 10. [3] Et

μένον ἐστὶ τῶν εἰρημένων ἐπιδραμεῖν· ἴδιαι γὰρ αὗται τῶν δικανικῶν. εἰσὶ δὲ πέντε τὸν ἀριθμόν, νόμοι, μάρτυρες, συνθῆκαι, βάσανοι, ὅρκος. ¶ 2. Πρῶτον μὲν οὖν εἴπωμεν περὶ νόμων, πῶς χρηστέον καὶ προτρέποντα καὶ ἀποτρέποντα, καὶ κατηγοροῦντα καὶ ἀπολογούμενον· φανερὸν γάρ, ὅτι, ἐὰν μὲν ἐναντίος ᾖ ὁ γεγραμμένος τῷ πράγματι, τῷ κοινῷ νόμῳ [a] χρηστέον, καὶ τοῖς ἐπιεικέσιν, ὡς δικαιοτέροις· 3. καὶ ὅτι τῇ γνώμῃ τῇ ἀρίστῃ τοῦτ᾽ ἐστι, τὸ μὴ πάντως χρῆσθαι τοῖς γεγραμμένοις· 4. καὶ ὅτι, τὸ μὲν ἐπιεικὲς ἀεὶ μένει, καὶ οὐδέποτε μεταβάλλει, οὐδ᾽ ὁ κοινός· κατὰ φύσιν γάρ ἐστιν· οἱ δὲ γεγραμμένοι, πολλάκις· ὅθεν εἴρηται ἐν τῇ τοῦ Σοφοκλέους Ἀντιγόνῃ· ἀπολογεῖται γάρ, ὅτι ἔπραξε παρὰ τὸν τοῦ Κρέοντος νόμον, ἀλλ᾽ οὐ παρὰ τὸν ἄγραφον·

" [b] Οὐ γάρ τι νῦν γε κἀχθές,
ἀλλ᾽ ἀεί ποτε·
" Τούτων ἐγὼ οὐκ ἔμελλον ἀνδρὸς οὐδενός.

5. καὶ ὅτι τὸ δίκαιόν ἐστιν ἀληθές τι καὶ συμφέρον, ἀλλ᾽ οὐ τὸ δοκοῦν· ὥστ᾽ οὐ νόμος, ὁ γεγραμμένος· οὐ γὰρ ποιεῖ τὸ ἔργον τὸ τοῦ νόμου· 6. καὶ ὅτι ὥσπερ ἀργυρογνώμων ὁ κριτής ἐστιν, ὅπως διακρίνῃ τὸ κίβδηλον δίκαιον, καὶ τὸ ἀληθές· 7. καὶ ὅτι βελτίονος ἀνδρὸς τὸ τοῖς ἀγράφοις ἢ τοῖς γεγραμμένοις χρῆσθαι, καὶ ἐμμένειν· 8. καὶ εἴ που ἐναντίος νόμῳ εὐδοκιμοῦντι, ἢ καὶ αὐτὸς αὑτῷ· οἷον, ἐνίοτε, ὁ μὲν, κελεύει κύρια εἶναι, ἅττ᾽ ἂν συνθῶνται· ὁ δ᾽, ἀπαγορεύει μὴ συντίθεσθαι, παρὰ τὸν νόμον· 9. καὶ εἰ ἀμφίβολος, ὥστε στρέφειν καὶ ὁρᾶν ἐφ᾽ ὁποτέραν τὴν ἀγωγὴν, ἢ τὸ δίκαιον ἐφαρμόσει, ἢ τὸ συμφέρον, εἶτα τούτῳ χρῆσθαι· 10. καὶ εἰ,

[a] Coniun. lib. 2. c. 27. p. 10.

[b] Coniun. c. 14. p. 4.

εἰ, τὰ μὲν πράγματα ἐφ' οἷς ἐτέθη ὁ νόμος, μηκέτι μένει, ὁ δὲ νόμος· πειρατέον τοῦτο δηλοῦν, καὶ μάχεσθαι ταύτῃ πρὸς αὐτόν. 11. ἐὰν δὲ ὁ γεγραμμένος ᾖ πρὸς τὸ πρᾶγμα, τό τε γνώμῃ τῇ ἀρίστῃ λεκτέον ἐστίν· ὅτι οὐ τοῦ παρὰ τὸν νόμον ἕνεκα δικάζειν ἐστίν, ἀλλ' ἵνα, ἐὰν ἀγνοήσῃ ὅ, τι λέγει ὁ νόμος, μὴ ἐπιορκῇ. 12. καὶ ὅτι οὐ τὸ ἁπλῶς ἀγαθὸν αἱρεῖται οὐδεὶς, ἀλλὰ τὸ αὐτῷ· 13. καὶ ὅτι οὐδὲν διαφέρει, ἢ μὴ κεῖσθαι, ἢ μὴ χρῆσθαι· 14. καὶ ὅτι ἐν ταῖς ἄλλαις τέχναις, οὐ λυσιτελεῖ παρασοφίζεσθαι παρὰ τὸν ἰατρόν· οὐ γὰρ τοσοῦτον βλάπτει ἡ ἁμαρτία τοῦ ἰατροῦ, ὅσον τὸ ἐθίζεσθαι ἀπειθεῖν τῷ ἄρχοντι· 15. καὶ ὅτι τὸ τῶν νόμων σοφώτερον ζητεῖν εἶναι, τοῦτ' ἐστιν, ὃ ἐν τοῖς ἐπαινουμένοις νόμοις ἀπαγορεύεται. καὶ περὶ μὲν τῶν νόμων, οὕτω διωρίσθω. ¶ 16. Περὶ δὲ μαρτύρων, μάρτυρές εἰσι διπλοῖ, οἱ μὲν, παλαιοί· οἱ δὲ, πρόσφατοι. καὶ τούτων, οἱ μὲν, μετέχοντες τοῦ κινδύνου· οἱ δ', ἐκτός· 17. λέγω δὲ, παλαιοὺς μὲν, τούς τε ποιητὰς, καὶ ὅσων ἄλλων γνωρίμων εἰσὶ κρίσεις φανεραί· οἷον, Ἀθηναῖοι Ὁμήρῳ μάρτυρι ἐχρήσαντο περὶ Σαλαμῖνος· καὶ Τενέδιοι ἔναγχος Περιάνδρῳ τῷ Κορινθίῳ πρὸς Σιγειεῖς· καὶ Κλεοφῶν κατὰ Κριτίου τοῖς Σόλωνος ἐλεγείοις ἐχρήσατο, λέγων, ὅτι πάλαι ἀσελγὴς ἡ οἰκία· οὐ γὰρ ἄν ποτε ἐποίησε Σόλων,

« Εἰπεῖν μοι Κριτίᾳ πυρρότριχι πατρὸς ἀκούειν.

18. περὶ μὲν οὖν τῶν γενομένων, οἱ τοιοῦτοι μάρτυρες· 19. περὶ δὲ τῶν ἐσομένων, καὶ οἱ χρησμολόγοι· οἷον, Θεμιστοκλῆς, ὅτι ναυμα-

ſi res, ob quas lata eſt lex, non amplius maneant; lex verò *ipſa maneat*, danda *eſt* opera, vt id declares; & pugnes hâc *ratione* contra ipſam. 11. [g] Si verò *lex* ſcripta *accommodata* ſit ad factum *cauſamque noſtram*; tunc dicendum erit; [h] Quòd æquiſſimâ ſententiâ *iudicare* non eâ gratiâ concedatur, vt iudicet contra legem; ſed *ideò*, ſi *fortè* ignorârit *id* quod dicit lex, *vt* ne peieret. 12. [i] Et quòd nemo eligat *id* quod eſt ſimpliciter *&* *vniuersè* bonum, ſed quod ſibi ipſi. 13. [k] Et [1] quòd nihil interſit, ſiue *legem* non ferri, ſiue non obſeruari. 14. [2] Et quòd in alijs artibus, non expediat *ab artis præceptis diſcedendo*, callidè *quicquam* excogitare: *Veluti, in ſanitate acquirenda*, contra *præcepta* medici: Quià non tantum nocet error medici, quantum ſiquis *ſe* aſſuefaciat ad non parendum *ei*, cuius eſt imperare. 15. [3] Et quòd dare operam, vt ſapientior ſis quàm leges, *nimirùm* ſit illud, quod in *maximè* laudatis legibus prohibetur. Ac de legibus quidem, ità explicatum ſit. ¶ 16. [l] Quod *attinet* ad Teſtes, eorum ſunt duo *genera*: [m] Alij quidem antiqui; alij noui: Et ex his, alij participes periculi; alij extra *periculum*. 17. [n] Voco autem antiquos, cùm Poetas, tùm alios *omnes* illuſtres, quorumcumque *extant* iudicia *de rebus* manifeſta *&* *probata*: [o] Velut, Athenienſes Homero teſte vſi ſunt de *Inſula* Salamine: Et [p] Tenedij nupèr Periandro Corinthio, in Sigæenſes. Et [q] Cleophon contra Critiam Solonis Elegis vſus eſt, dicens, olìm petulantem *fuiſſe eius* familiam: Non enim vnquam ceciniſſet Solon,

« *Iube mihi Critiã rufis capillos* habentẽ, *vt patri m rem gerat.*

18. [r] Ac de præteritis quidem, *ſolùm* eiuſmodi *quos diximus*, ſunt teſtes. 19. [ſ] De futuris verò, etiam *ſunt illi*, qui oracula proferunt; velut, Themiſtocles *dixit*, ligneum murum *ab oraculo*

promulgandæ *cauſa fuit*, *mutetur*: Indè enim concludes, legem ipſam quoq; abrogari debere.

[g] Sin autem *lex ſcripta pro te* faciat, eidem auctoritatem conciliabis, 1°, *formis contrarijs*:

[h] Dicendum enim, *contra illud*, *par.* 3; Permiſſum eſſe Iudici, γνώμῃ ἀρίστῃ iudicare; non vt contra leges ſcript. ſtatuat, &c.

[i] *Contra illud, par.* 5ª; eligendum eſſe bonum quod ſibi ſit vtile; tametſi à iuſto communi pœnè diſſentiat.

[k] Deindè *formis poſitiuis*: 1ª, Q[uo]d legi condendæ, *quæ non ſeruetur*, *ſuperſidendum* ſit.

2ª, *Ab incommodo*; Non enim tantum detrimenti praua lex adfert, quantum *malus receptus mos non parendi illi*, qui legis ferendæ imperium habet: quod patet exemplo in arte Medicã.

3ª, *A conſenſu probatarum legum*; quæ iubent decretis legum acquieſcere, neque illis importunè manus adferre.

[l] De teſtib. *Eorum genera* declarat, & *Quibus reb. probandis* ſinguli *ſint vtiles, vel inutiles.*

[m] Alij igitur ſunt *Antiqui*; alij *Noui*: (Quorum duæ ſunt differentiæ, &c.

[n] *Antiqui* teſtes ſunt, Alij *de præteritis ſolùm*, vt *Poëtæ*, & *virorum illuſtrium iudicia peruulgata.*

[o] Exempl. *Poëtæ*, eſt Homer. in catalogo.

[p] Exempl. *illuſtris viri*, eſt illud Periandri.

[q] Exempl. *vtriuſque*, eſt illud Solonis ſapientis in Elegis.

[r] Teſtes iam dicti (*qui ſunt de præteritis*) *Iudiciali generi* aptè inſeruiunt.

[ſ] Alij ſunt *non modò de præteritis, ſed de futuris*: ijq; *in deliberationib.* vſum habent: veluti, Tùm

Augures, & *qui fundunt oracula*; Exempl. ex Thucyd. lib. I.

t Tùm etiam *prouerbia, ſeu voces vulgò* vſurpatæ.

u Exempl. vnum, *de amicitia*; ex Comœdia fortè.

x Alterum, ex Poëta Staſino, *de odio*, quod adhibuit etiam Crœſus cum Cyro, de Lydorũ defectione; apud Herodotum, lib. I.

y *Noui & recentes* teſtes, Alij *extra omnem ſunt periculi a'eam*; vt illi, *qui cùm noti ſint*, aliquantò *anteà, quid ſentirent, aperuerunt*.

z Atque hi quidem, *ad Iudicialem contentionẽ* ſunt *vtiles*; quià tunc ſententiam ediderunt, cùm de contentione futurâ minimè cogitarent.

a Alij ſunt *expoſiti ſupplicio*, *ſi mendaces* in iudicio *deprehendantur*, ſiue mercede corrupti, ſeu gratificantes alicui.

b Atque hij quidem *qui periculo ſunt obnoxij*, in Iudicijs idoneè teſtantur *de queſtione facti* & rei tantùm:

c *Non de quæſtione Iuris*.

d Ij verò, *qui extra aleam*, (de quibus par. 2.) teſtantur & *de facto*, & *de quæſtione iuris*: Hi igitur *fide digni* meritò habentur.

e Antiquorum autem teſtium, (de quib. par. 17.) *ſumma eſt auctoritas*, &c.

f Hact. teſtium genera: Nunc, *Quomodò in vtramque partem fides eorum augenda vel minuenda*: *Improbantur* enim *ſi nobis non adſint*, formulis 3 b.

1 a, Quià *Iudicis* eſt, *veriſimilia* perpendere, nõ teſtibus abduci.

2 a, Quià *veriſimil.* mercede deprauari nequeant, teſtes queant.

3 a, Quià nec *veriſimilia* vnquã à *Iudicibus* damnata ſint, teſtes autem ſa: è.

g *Approbantur, ſi adſint*, form.

1 *A conditione teſtium*, qui legib. coerceri poſſunt:

2 *Ab infirmitate argumentorum*, ad verum dijudicandum, &c.

oraculo prædictum, ſignificare, *Athenienſibus* nauale prælium committendũ *eſſe*. 20. t Præterea *verò* & prouerbia ſunt teſtimonia *ità* vti diximus, *i. de futuris*: u velut, ſi quis conſulat, nẽ amicitiam cum ſene ineat, ei teſtimonij loco eſt prouerbium *illud*,

" *Nunquam ſeni faxis benignè.*

x Et *conſulenti*, vt filios tollat, quorũ etiam *ſuſtulerit* parentes; *prouerbium illud*,

" *Stultus* eſt, *qui occiſo patre filios relinquit* vltores futuros.

21. y Noui verò *ſunt*, quicunque *cùm* illuſtres *eſſent*, *non multò antea de re* aliquâ iudicium tulerunt. z Vtilia .n. *ſunt etiam* horum iudicia *ijs*, qui de ijſdem *rebus* controuerſantur: velut, Eubulus in iudicijs, vſus eſt contra Charetem, eo quod Plato dixit aduerſus Archibium; quòd " *Illa conſuetudo iam* increbuit in ciuitate, *vt plures apertè* fateantur, *ſe* improbos eſſe. 22. a Et *noui etiam ſunt* ij qui participes *ſunt* periculi, ſi viſi fuerint falſum dicere: 23. b Ac tales quidem, ſolùm ſunt teſtes de *quæſtionib9* huiuſmodi; Factum ſit, necne, *de quo eſt controuerſia*; An ſit, necne: c At de qualitate *rei*, non *ſunt* teſtes: velut, Iuſtumne, an iniuſtum; Vtile, an inutile. 24. d Qui verò remoti ſunt *tempore*, *ijs* etiam de huiuſmodi *quæſtionibus* fides habetur maxima: e Fide autem digniſſimi *præſertim ſunt*, antiqui; quià corrumpi nequeunt. 25. f Certa autem 1 Fides à teſtimonijs *deſumpta*, *eſt huiuſmodi*: Teſtes quidem non habenti, *illa*, 1 quòd *iudicem* ex veriſimilibus oporteat iudicare; & id ſignificet, Optimâ Sententiâ *vti*. 26. 2 Et quòd *nemini* licebit corrumpere veriſimilia argento, *vt falſum dicant*. 27. 3 Et quod falſorum teſtimoniorum *crimine* non damnentur veriſimilia. 28. g Habenti verò, contra non habentem *dicendum erit*, 1 Quòd veriſimilia in iudicium rapi nequeant, *teſtes queant*. 29. 2 Et quòd nihil opus eſſet teſtimonijs, ſi rationibus ſatis eſ-

χρηστέον, τὸ ξύλινον λέγει τεῖχος. 20. ἔτι καὶ αἱ παροιμίαι, ὥσπερ εἴρηται, μαρτύριά ἐστιν· οἷον, εἴ τις συμβουλεύει μὴ ποιεῖσθαι φίλον γέροντα, τούτῳ μαρτυρεῖ ἡ παροιμία, "μήποτ' εὖ ἔρδειν γέροντα. καὶ τὸ τοὺς υἱοὺς ἀναιρεῖν, ὧν καὶ τοὺς πατέρας·

"Νήπιος, ὃς πατέρα κτείνας, παῖδας καταλείπει.

21. πρόσφατοι δ', ὅσοι γνώριμοι κεκρίκασί τι· χρήσιμοι γὰρ αἱ τούτων κρίσεις τοῖς περὶ τῶν αὐτῶν ἀμφισβητοῦσιν· οἷον, Εὔβουλος ἐν τοῖς δικαστηρίοις, ἐχρήσατο κατὰ Χάρητος, ᾧ Πλάτων εἶπε πρὸς Ἀρχίβιον, ὅτι ἐπιδέδωκεν ἐν τῇ πόλει τὸ ὁμολογεῖν πονηροὺς εἶναι· 22. καὶ οἱ μετέχοντες τοῦ κινδύνου, ἂν δόξωσι ψεύδεσθαι· 23. οἱ μὲν οὖν τοιοῦτοι τῶν τοιούτων μόνον μάρτυρές εἰσι· γέγονεν, ἢ μή· ἔστιν, ἢ μή· περὶ δὲ τοῦ ποῖον, οὐ μάρτυρες· οἷον, εἰ δίκαιον ἢ ἄδικον, ἢ συμφέρον ἢ ἀσύμφορον· 24. οἱ δ', ἄπωθεν, καὶ περὶ τούτων πιστότατοι. πιστότατοι δὲ, οἱ παλαιοί· ἀδιάφθοροι γάρ· 25. πιστώματα δὲ περὶ μαρτυριῶν· μάρτυρας μὲν μὴ ἔχοντι, ὅτι ἐκ τῶν εἰκότων δεῖ κρίνειν· καὶ τοῦτ' ἔστι τὸ, γνώμῃ τῇ ἀρίστῃ· 26. καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν ἐξαπατῆσαι τὰ εἰκότα ἐπὶ ἀργυρίῳ· 27. καὶ ὅτι οὐχ ἁλίσκεται ψευδομαρτυριῶν τὰ εἰκότα· 28. ἔχοντι δὲ πρὸς μὴ ἔχοντα, ὅτι οὐχ ὑπόδικα τὰ εἰκότα· 29. καὶ ὅτι οὐδὲν ἂν ἔδει μαρτυριῶν, εἰ ἐκ τῶν λόγων ἱκανὸν

ἦν

ἣν θεωρῆται· 30. εἰσὶ δὲ αἱ μαρτυρίαι, αἱ μὲν, περὶ αὑτοῦ· αἱ δὲ, περὶ τοῦ ἀμφισβητοῦντος. καὶ αἱ μὲν, περὶ τοῦ πράγματος· αἱ δὲ, περὶ τοῦ ἤθους. ὥστε φανερὸν, ὅτι οὐδέποτέ ἐστιν ἀπορῆσαι μαρτυρίας χρησίμης· εἰ μὴ γὰρ κατὰ τοῦ πράγματος, ἢ αὐτῷ ὁμολογουμένης, ἢ τῷ ἀμφισβητοῦντι ἐναντίας· ἀλλὰ περὶ τοῦ ἤθους, ἢ αὐτοῦ εἰς ἐπιείκειαν, ἢ τοῦ ἀφισβητοῦντος εἰς φαυλότητα· 31. τὰ δ' ἄλλα περὶ μάρτυρος, ἢ φίλου, ἢ ἐχθροῦ, ἢ μεταξὺ, ἢ εὐδοκιμοῦντος, ἢ ἀδοξοῦντος, ἢ μεταξὺ, καὶ ὅσαι ἄλλαι τοιαῦται διαφοραὶ, ἐκ τῶν αὐτῶν τόπων λεκτέον, ἐξ οἵωνπερ καὶ τὰ ἐνθυμήματα λέγομεν· ¶ 32. Περὶ δὲ τῶν συνθηκῶν, τοσαύτη τοῦ λόγου χρῆσίς ἐστιν, ὅσον αὔξειν, ἢ καθαιρεῖν. ἢ πιστὰς ποιεῖν, ἢ ἀπίστους· ἂν μὲν αὐτῷ ὑπάρχωσι, πιστὰς καὶ κυρίας· ἐπὶ δὲ τοῦ ἀμφισβητοῦντος, τοὐναντίον· 33. πρὸς μὲν οὖν τὸ πιστὰς ἢ ἀπίστους κατασκευάζειν, οὐδὲν διαφέρει τῆς περὶ τοὺς μάρτυρας πραγματείας· ὁποῖοι γὰρ ἄν τινες ὦσιν οἱ ἐπιγεγραμμένοι, ἢ φυλάττοντες, τούτοις αἱ συνθῆκαι πισταί εἰσιν· 34. ὁμολογουμένης δ' εἶναι τῆς συνθήκης, οἰκείας μὲν οὔσης, αὐξητέον· ἡ γὰρ συνθήκη, νόμος ἐστὶν ἴδιος, καὶ κατὰ μέρος· 35. καὶ αἱ μὲν συνθῆκαι οὐ ποιοῦσι τὸν νόμον κύριον· οἱ δὲ νόμοι, τὰς κατὰ τὸν νόμον συνθήκας· 36. καὶ ὅλως αὐτὸς ὁ νόμος, συνθήκη τίς ἐστιν· ὥστε ὅστις ἀπιστεῖ, καὶ ἀναιρεῖ συνθήκην, τοὺς νόμους ἀναιρεῖ· 37. ἔτι δὲ, πράττεται τὰ πολλὰ τῶν συναλλαγμάτων, καὶ τὰ ἑκούσια, κατὰ συνθήκας· ὥστε ἀκύρων γιγνομένων, ἀναιρεῖται ἡ πρὸς ἀλλήλους χρεία τῶν ἀνθρώπων. καὶ τἆλλα δὲ ὅσα ἁρμόττει ἐπιπ-

ſet *rem quamque* perſpicere. 30. [h] Sunt autem teſtimonia, alia de ipſo *dicente*; alia de Litigatore: & alia de facto *ipſo*, alia de moribus *perſonarum* : Quare manifeſtum *eſt*, nunquam fore vt careamus teſtimonio vtili ; quia ſi non *adſit* de re, *quod* aut ipſi *dicenti* faueat, aut litigatori aduerſetur ; at de moribus *aderit*, vel dicentis, *ad oſtendendam eius* probitatem, vel litigatoris, *ad illius* improbitatem. 31. [i] Alia verò *omnia, quæ traduntur* de teſte, aut amico, aut inimico, aut medio ; vel *de* probato, aut infami, aut medio ; & quæcunque aliæ eiuſmodi *ſunt teſtium* differentiæ; ex ijſdem locis ducenda *ſunt*, ex quibus etiam Enthymemata ducimus. ¶ 32. [k] De Pactis, eatenùs orationis vſus eſt, quatenùs *eorum authoritatem* auget, aut diminuit ; vel fide digna efficit, aut indigna ; Siquidem pro ipſo *dicente* faciant, fide digna & firma ; *ſi* pro aduerſario, è contrà. 33. [l] Atque ad *ea* quidem fide digna, aut indigna reddenda, *res* nihil differt à teſtium tractatione : [m] Quales enim *famâ & exiſtimatione* fuerint *ij*, quorum nomina pactis inſcribuntur, *ſeu qui obſignant*, aut *ij* qui aſſeruant, his etiam *rebus* pactiones *ipſæ* habentur fide dignæ. 34. [n] Cùm autem in confeſſo *ſit*, pactum eſſe *confectum* ; *quotiès* quidem *hoc cauſæ noſtræ* accommodatum *eſt*, *totiès eſt* amplificandum : [1] Pactũ enim, lex eſt priuata, & particularis *de negotio certo.* 35. [2] Et licet pacta non efficiant legem *ciuitatis* ratam ; leges tamen *rata efficiunt* pacta *illa*, quæ cum lege *conueniunt.* 36. [3] Et omninò lex ipſa, pactum quoddam eſt : Quare quicunq; pacto fidem detrahit, *ipſumq;* tollit, leges tollit. 37. [a] Prætereà verò, plæriq; contractus, & quæ ſponte *homines inter ſe gerunt*, per ſcripta-pacta exercentur : Quare ſi irrita fiant *pacta*, *eâdem operâ* vſus hominum inter ſe *& commercium* ſublatum erit. Et cætera *ſanè iſtiuſmodi in pactis*, quæcunque *aptè* conueniunt, *cuilibet* in promptu

[h] Nec timendum nobis vnquam erit *de Inopiâ teſtium* : Quià ſi de facto defuerint, de Actoris tamen aut Dicentis moribus, &c. nuſquam aberunt.

[i] Conſyderari etiam poſſunt in teſtium perſonis, *conditiones & differentiæ quædam* : verùm ad illas probandas, vel reijciendas, formæ ſumendæ ſunt ex locis Enthymematum communibus, lib. 2. cap. 23.

[k] De *pactis ſcriptis*, ſeu *tabulis*, obeunda Oratori duo : 1, vt *augeat illa*, aut *conterat* ;
Alterum, doceat *eſſe confecta*, vel *commentitia*.

[l] Quod *ad* 1m. *memb.* Tabulæ *firmantur*, *vel infirmantur* ex ijſdem *formis*, quæ *ad teſtes probandos*, vel *eleuandos* adductæ :

[m] Quales enim auctoritate & fide ſunt ij, qui tabulas cuſtodiunt, talis erit etiam opinio de tabulis.

[n] Quod *ad primum* : Cùm *pacta confeſſa ſint* ; Siquidem *nobiſcum faciant*, authoritate debitâ *amplificantur*,

1, Rat. *legis* : Nam pacta [1] *vim legis* habent apud eos, qui ità pepigerunt :

[2] Et *legibus corroborantur*, ità vt eos adſtringant, qui ſic inter ſe conuenerunt.

[3] Vniuersìm, *lex ſcripta*, eſt *ſpecies pacti* : vnde qui pacta ſuſtulerit, leges ipſas abroget, neceſſe eſt.

[a] Rat. *incommodorum*: Quià maior pars rerum, quas homines ſponte adminiſtrant, (vt obligationes vendendi, locandi, ſocietatem contrahendi, &c.) continetur ferè pactis : Vnde qui pactorum conuellet auctoritatem, omne hominum cõmercium tollet.

o Sin *pacta pro Aduerſario ſtent, minuuntur*, fideque ſpoliantur: 1°, Formis tùm ijs *quas ſuprà* adduximus *contra legem nobis* aduerſam, à part. 2. ad 11.

p Si enim leges inutiles abrogare conſueuimus; Quid ni etiam pacta iniqua (quod minore periculo fit) reſcindere dubitemus?

q Tùm *formis proprijs*:

1a, *Ab officio iudicis*; qui debet eſſe adminiſter iuſti.

2a, *A natura iuſti*.

r Deindè ſpectanda ſunt *Pactorũ vitia*; nimirùm

1 Si *aduerſentur legi ſcriptæ, vel communi*; & rebus iuſtis, quæ defenduntur; & honeſtis, quæ laude ornantur.

2 Si *repugnent alijs pactis*, quæ aut poſteà ab ijſdẽ facta ſint, aut priùs.

ſ Denique ſeruandum; *ſicubi pacta, Iudicum commodis obſtent*: Illi enim, ne incommodentur, æquo animo ipſa deleri patiuntur.

t De *Quæſtionib. per tormenta*; Præmiſſo, *quòd ſint teſtimonia* quædam, ſc. ab inuito expreſſa; quæ ex neceſſitate ſeu dolore illo, videntur fide digna:

u Oſtendit, *eorum authoritatem* facilè, vel *augeri, ſi pro nobis ſint*:

x Vel *minui & euerti, ſi pro aduerſario faciant*: idque

y *Forma generali*; cuius

z Modus prior;

promptu eſt perſpicere. 38. o Quod ſi *pactum cauſæ noſtræ* contrarium ſit, & *faciat* cum aduerſarijs; 1 primùm quidem, quæ quis aduerſus legem cõtrariam afferret, ea *hîc* conueniunt: p Abſurdum enim *eſt*, ſi legibus quidem (cùm minùs rectè latæ ſint, & fraudem fecerint *ij* qui tulerunt) non putemus oportere obtemperare; at pactis, neceſſarium *putemus*. 39 q Deinde *conuenit* iſtuc, 1 iuſti diſpenſatorem eſſe iudicem: Non igitur hoc *quod pacto comprehenditur, ei* ſpectandũ *eſſe*, ſed vt *illud fiat quod eſt* iuſtius. 40. 2 Et iuſtum quidem, non licere peruertere, nec fraude, nec neceſſitate: quia naturâ comparatum ſit: pacta verò, inire *ſolent* tàm à deceptis *hominibus*, quàm à coactis. 41. r Ad hæc autem, 1 videre *oportet*, an *pactũ* contrarium ſit legi alicui, vel ſcriptæ, vel communi: & *an contrarium ſit* iuſtis, vel honeſtis. 42. 2 Et præterea, an alijs pactis poſterioribus, aut prioribus: Aut enim poſteriora rata *ſunt*, & irrita priora; aut priora recta *ſunt*, & poſteriora fallacia; vtro horum *modorum ſumere* fuerit vtile. 43. ſ Præterea verò, expediet videre, ſiquâ *in parte pacta* aduerſentur iudicibus; Et quæcunq; alia *ſunt* huiuſmodi. Etenim hæc *omnia pari modo* facilè perſpici *atq;* *intelligi* poſſunt. ¶ 44. t Quæſtiones autem, teſtimonia quædam ſunt: Habere verò videntur fidem, quia neceſſitas quædam *ijs* admota eſt. 45. u Nõ eſt igitur difficile earum *vim* intelligere, & quæ *de ipſis in vtramque partem dicere* contingit, explicare, tùm *illa*, ex quibus, ſi *noſtræ* cauſæ conueniant, *ipſas* amplificare licet; *dicendo*, quòd ſolæ iſtæ ex *cæteris* teſtimonijs veræ ſint; 46. x tùm *illa*, *ex quibus*, ſi *quæſtiones* contra nos & cum aduerſario *faciant*, diſſoluerit aliquis *illa etiam*, *quæ* vera *ſunt*; dicendo contra vniuerſum genus Quæſtionum: y Nihilo enim minùs, *ij* quibus neceſſitas admouetur, *quæ* falſa *ſunt*, dicunt, quàm *quæ* vera: z Et *vſque eò cruciatus tolerantes*

λῆς ἰδεῖν ἐστίν· 38. ἂν δ' ἐναντία ᾖ, καὶ μετὰ τῶν ἀμφισβητούντων, πρῶτον μὲν, ἅπερ ἄν τις πρὸς νόμον ἐναντίον μαχέσαιτο, ταῦθ' ἁρμόττει· ἄτοπον γὰρ, εἰ, τοῖς μὲν νόμοις, ἂν μὴ ὀρθῶς κείμενοι ὦσιν, ἀλλ' ἐξαπατήσωσιν οἱ τιθέμενοι, οὐκ οἰόμεθα δεῖν πείθεσθαι· ταῖς δὲ συνθήκαις, ἀναγκαῖον· 39. εἶτα ὅτι τοῦ δικαίου βραβευτής ἐστιν ὁ δικαστής· οὐκ οὖν τοῦτο σκεπτέον, ἀλλ' ὡς δικαιότερον· 40. καὶ τὸ μὲν δίκαιον, οὐκ ἔστι μεταστρέψαι, οὔτ' ἀπάτῃ, οὔτ' ἀνάγκῃ· πεφυκὸς γάρ ἐστι. συνθῆκαι δὲ γίγνονται καὶ ἐξαπατηθέντων, καὶ ἀναγκασθέντων· 41. πρὸς δὲ τούτοις σκοπεῖν, εἰ ἐναντία τινί ἐστιν, ἢ τῶν γεγραμμένων νόμων, ἢ τῶν κοινῶν, καὶ τοῖς δικαίοις ἢ καλοῖς· 42. ἔτι τε, εἰ ἄλλαις συνθήκαις ὑστέραις, ἢ προτέραις· ἢ γὰρ αἱ ὕστεραι κύριαι, ἄκυροι δ' αἱ πρότεραι· ἢ αἱ πρότεραι ὀρθαί, αἱ δ' ὕστεραι ἠπατήκασιν, ὁποτέρως ἂν ᾖ χρήσιμον· 43. ἔτι δὲ, τὸ συμφέρον ὁρᾶν, εἴ πῃ ἐναντιοῦται τοῖς κριταῖς, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα· καὶ γὰρ ταῦτα εὐθεώρητα ὁμοίως· ¶ 44. αἱ δὲ βάσανοι, μαρτυρίαι τινές εἰσιν. ἔχειν δὲ δοκοῦσι τὸ πιστόν, ὅτι ἀνάγκη τις πρόσεστιν· 45. οὔκουν χαλεπὸν οὐδὲ περὶ τούτων ἰδεῖν, καὶ τὰ ἐνδεχόμενα εἰπεῖν· ἐξ ὧν ἄν τ' ὑπάρχωσιν οἰκεῖαι, αὔξειν ἐστίν, ὅτι ἀληθεῖς μόναι τῶν μαρτυριῶν εἰσὶν αὗται· 46. ἐάν τε ὑπεναντίαι ὦσι, καὶ μετὰ τοῦ ἀμφισβητοῦντος, διαλύοι ἄν τις τἀληθῆ, λέγων καθ' ὅλου τοῦ γένους τῶν βασάνων· οὐδὲν γὰρ ἧττον ἀναγκαζόμενοι τὰ ψευδῆ λέγουσιν, ἢ τἀληθῆ· καὶ διακαρ-

διακαρτερήσαντες μὴ λέγειν τἀληθῆ· καὶ ῥᾳδίως καταψευδόμενοι, ὡς παυσόμενοι θᾶττον· 47. δεῖ δὲ ἔχειν ἐπαναφέρειν ἐπὶ τοιαῦτα γεγενημένα, παραδείγματα, ἃ ἴσασιν οἱ κρίνοντες· ¶ 48. Περὶ δὲ ὅρκων, τετραχῶς ἐστὶ διελεῖν· ἢ γὰρ δίδωσι καὶ λαμβάνει· ἢ οὐδέτερον· ἢ τὸ μὲν, τὸ δ' οὔ· καὶ τούτων, ἢ δίδωσι μὲν, οὐ λαμβάνει δέ· ἢ λαμβάνει μὲν, οὐ δίδωσι δέ· 49. ἔτι ἄλλως παρὰ ταῦτα, εἰ ὀμώμοσται οὗτος, ἢ ὑπ' αὐτοῦ, ἢ ὑπ' ἐκείνου· 50. οὐ δίδωσι μὲν οὖν, ὅτι ῥᾳδίως ἐπιορκοῦσι· 51. καὶ διότι, ὁ μὲν ὀμόσας, οὐκ ἀποδίδωσι· τοὺς δὲ, μὴ ὀμόσαντος, οἴεται καταδικάζειν· 52. καὶ ὡς οὗτος ὁ κίνδυνος κρείττων, ὁ ἐν τοῖς δικασταῖς· τοῖς μὲν γὰρ, πιστεύει· τῷ δ', οὔ· 53. οὐ λαμβάνει δ', ὅτι ἀντὶ χρημάτων ὅρκος. καὶ ὅτι εἰ ἦν φαῦλος, κατωμόσατ' ἄν· κρεῖττον γὰρ ἕνεκά τι φαῦλον εἶναι, ἢ μηδενός· ὀμόσας μὲν γὰρ, ἕξει· μὴ ὀμόσας δ', οὔ. οὕτω δὲ δι' ἀρετὴν ἂν εἴη, ἀλλ' οὐ δι' ἐπιορκίαν τὸ μή· 54. καὶ τὸ τοῦ Ξενοφάνους ἁρμόττει, ὅτι οὐκ ἴση πρόκλησις αὕτη, ἀσεβεῖ πρὸς εὐσεβῆ, ἀλλ' ὁμοία· καὶ εἰ ἰσχυρὸς ἀσθενῆ πατάξαι, ἢ πληγῆναι προκαλέσαιτο· 55. εἰ δὲ λαμβάνει, ὅτι πιστεύει αὑτῷ, ἐκείνῳ δ' οὔ· 56. καὶ τὸ τοῦ Ξενοφάνους μεταστρέψαντα, φατέον οὕτως,

ac obfirmati *animo*, ne dicant vera; [a] & facilè falſa proferentes, *vt qui cruciatib⁹* citiùs liberandi *ſint*. 47. [b] Oportet autẽ *oratorẽ* parata habere, quæ ad huiuſmodi facta *confirmanda* reuocet, *ſimiliũ rerũ* exempla, quæ ipſi Iudices nôrunt. ¶ 48. [c] Iuriſiurandi verò *rationẽ*, quatuor modis diſtribuere licet: [1] Aut enim *litigator Iuriſiurandi poteſtatẽ aduerſario* offert & *ab eo viciſſim* accipit; [2] aut neutrũ *facit*: [*] Aut vnũ quidẽ *facit*, altero verò *ſuperſedet*: Et ex his [3] vel offert quidem, ſed *ab eo oblatũ* non accipit; [4] vel accipit, ſed non offert. 49. [d] Itẽ aliter præter hæc; *videndũ*, ſi *præteritis temporib⁹* hoc *idẽ iuramentũ* conceptum ſit, ab ipſo *ſc: qui dicit*; [1] an ab illo *ſc:* [2] *aduerſario* 50. [e] Ac non offert quidẽ [1] *Reo iuſiurãdũ, his formis*: [1] Quòd facilè *homines* peierent. 51. [2] Et, quià Reus quidẽ, ſi iurauerit, nõ reddit, *ſed periurio hoc ſuũ facit*: *Iudices* verò, *tametſi is* non iurauerit, ſperet *nihilominus litigato. illum* damnaturos. 52. [3] Et quòd periculũ *iuriſiurandi* melius hoc *ſit*, quod *ſubit* in Iudicibus, *quàm ſi ſubiret in aduerſario*: *quià horũ fidei, litigator* credit; illius verò, nequaquàm. 53. [a] Non accipit autẽ *ab aduerſario oblatũ, his formis*; [1] Quòd, pro pecunijs *retinendis vel comparandis* Iuſiurandũ *ipſi concipiendũ ſit*: [*] & quòd, ſi *ipſe* eſſet improbus, *libentèr* peieraret: Quià melius eſt alicuius *cõmodi* gratiâ improbũ eſſe, quàm nullius: *Se enim*, ſi iurârit quidẽ, *pecunias, de quib⁹ agitur*, habiturũ; niſi verò iurauerit, minimè: [f] Ità autẽ ob virtutẽ *quandã vtiq;* fuerit *illa*, non autẽ ob peierandi *metũ*, iuramenti detrectatio. 54. [a] Et illud Xenophanis *Pythagorei huc* quadrat: Quòd "NON æqualis prouocatio hæc *ſit*, *cùm res eſt* impio aduerſus piũ, ſed tantundẽ *eſt*, ac ſi robuſt⁹ debilẽ prouocaret, vt aut verberet *ipſe*, aut vapulet. 55. [3] Sin autẽ *Iuramentũ ab aduerſario oblatũ in ſe* ſuſcipit, *illud conuenit*; [1] Quòd credit ſibi, *&* *ſuo iuramento*; *Aduerſario* verò, nequaquã. 56. [a] Et illud Xenophanis inuertendo,

M

[a] Poſterior.

[b] *Precept:* Inſtruat hic ſe Orator exemplis, quæ his argumentis auctoritatẽ addant, vel detrahant: qualia, illa Zenonis Eleatis; & Athenodori Syracuſ. &c.

[c] De *Iureiurando*, quod concipiendum eſt, *diuiſio quadripartita*: Litigator enim, [1] Aut *Aduerſario dat*, & *capit ipſe* iuſiurandum:

2 Aut *neutrum facit*.

[*] Vel cùm alterum horum gerit, alterum minimè;

3 Aut *dat ipſe*, *non capit* tamen

4 Aut *capit ipſe*, *nec* tamen *dat*

[d] De iurciurando *ante eà cõcepto diuiſio bipartita*:

[1] Aut enim *ab ipſo* conceptum eſt, [2] aut *ab aduerſario*.

[e] Quò ad *prior. Diuiſ.* primum eius modum (*cùm nolumus aduerſar. iurare*) prob. [1] *ab hominum moribus*, quib. ludus eſt peierare.

[2] Quià & Aduerſarius, *periurio ſe tuebit*; & Iudices, illum abſque iuramento damnaturi ſint.

[3] Quià poſtquàm iuratæ, & occultæ fidei periculum ſubeundũ ſit; *malim me Iudicum religioni, quàm Aduerſarij*, ſtare.

2m. mod. (*cùm Actor iurare abnuat*) tuebitur his:

1 *A morum probitate*; Tùm *quià pro pecunia* propoſitâ iurare, flagitium putet:

[*] Tùm *quià*, *ſi ipſe* malam cauſam haberet, non iuramentum recuſando, pecuniam amitteret, ſed potiùs nullo metu peieraſſet, quò illam faciliùs obtineret.

[f] In his ergo formulis, etiam *bonitas recuſantis* exprimitur.

2 *Ab impietate aduerſarij*; qui cùm improbè de dijs ſentit, (eos aut non eſſe, aut humana minimè curare) ad hanc concertationem audax eſt, ipſe verò cùm deos piè colat, timidus. *Exprimitur hoc per collation.* quâ Xenophan. vſus eſt.

3 Mod. (*cùm volumus iuramentũ cõcipere*) prob. 1 *A morib. aduerſar.* quos, cùm probè teneat, ideò ſe optionem illi non dare, &c.

2 *A morib. ſuis*; Tùm *religione*:

Càm enim aduerſarius qui iuramentum & deos floccifacit, me prouocet, qui fidem curo; iuriſiurandi religionem recuſare non debeo, &c.

[g] Tùm *æquitate*; Iniquum enim eſſe, ſi iurare abnuat de ijs, de quibus Iudices iuratos poſtulet.

4 Mod. (*cùm aduerſarium iurare velit*) nititur, [1] *morib. decentis*,

[*] Tùm *ſanctitatis*, Quòd dijs confidat, &c.

[h] Tùm *æquitatis & modeſtiæ*, qui litis, Aduerſarium, Iudicem faciat.

[2] *Iniquitate aduerſarij*; ſi is, cuius res agitur, in ea iurare nolit, in quâ quorum nihil intereſt, poſtulet iurare.

[i] *Notand*: Eaſdem formas in dictis quatuor modis, ſi *coniunctìm accipiantur*, valere, quas iam valere docuimus *in ſingulis*.

[k] Ratio dicti; vt enim *facta ipſa* copulantur, ità etiam *formulæ ſeu argumenta* copulanda ſunt.

[l] Sequuntur *poſterior. diuiſionis* mod: 1, *Cùm a nobis priùs iuratū ſit*: Illud igitur, *ſi præſenti iuramento arguatur, vt contrarium*; excuſabimus *non eſſe periurium*: 1, *Quia periuriū*, illud eſt quod ſponte ab aliquo concipitur, non coacto vel decepto: Se autem quod anteà iurauit, coactum metu, aut deceptum dolo iurâſſe.

[2] Proin *periurium id eſſe*, quod quis religiosè ex animi ſententiâ affirmet; ſe aut. linguâ iurâſſe, mentē iniuratā geſſiſſe.

[m] 2. Mod. *Cùm aduerſarius anteà iurârit*: Is *ſi nunc contrarium iuret*, exagitandus erit his: 1, *Quià non ſtare ijs, quæ iurauit*, eſt omnem vitam, & rationes hominum peruertere:

[n] Ideo enim, leges non niſi à iuratis Iudicibus tractantur, quià quæ quis iurauit, rata habere oportet.

2 *Ab impudentia Aduerſarij*, qui poſtulet, vt Iudices maneant ijs,

tendo, dicendū ſic; " Non eſſe æqualem *prouocationem debili cum robuſto, ſed* perinde eſſe; ac ſi impius quidem *iuramentum* offerat, pius verò iuret: 57. [g] Et graue *eſſe*, nolle *iurare* ipſum, de quibus ipſos *Iudices* poſtulet iuratos ſententiam ferre. 58. [†] Si verò *iuſiurandum* offert, [1] *dicendum*, quòd piū ſit velle Dijs *rem* committere; *quiſquid fraudis initum ſit, grauitèr vltū venient.* 59. [h] Et quòd nihil opus ſit, ipſū *de hac re* alijs Iudicibus egere: Ipſi .n. *aduerſario* offert, *vt de controuerſia* iudicet. 60. [2] Et quòd abſurdum *ſit*, *ipſum Aduerſariū* nolle iurare *de ijs rebus*, de quibus alios *ſc. Iudices*, iurare poſtulet. 61. [i] Quoniam verò in ſingulis *quatuor dictis modis* perſpicuū *eſt*, quomodò dicere debeamus; perſpicuum etiam *eſt*, quomodo dicere debemus in *iiſdem* coniunctìm acceptis: veluti, ſi ipſe quidem *litigator* vult accipere *ab aduerſario*, offerre verò illi non *vult*: & ſi offert quidē, accipere verò recuſat: & ſi accipere *ſimul* & offerre vult: & ſi neutrum: [k] Ex *ſuperioribus enim modis*, qui dicti ſunt, neceſſe *eſt*, vt *hi poſteriores* copulentur: Quare etiam *horum modorum* rationes *ſeu formulas* neceſſe *eſt* copulari ex *formis ijs*, quæ dictæ ſunt. 62. [l] Quòd ſi *iuramentum* ab ipſo *anteà* ſuſceptum fuerit & *præſenti iuramento* contrariū; [1] *dicendum erit*, quòd non *ſit* periuriū: Nam iniuriam facere, eſt *quiddam* ſpontaneum: Peierare autem, eſt iniuriam facere: Quæ verò vi & fraude *fiunt*, *ea* non ſponte *ſunt*. 63. [2] Hîc igitur colligendum *eſt*, etiam periuriū eſſe *id* quod in mente *concipitur*, non autem *id quod* ore *profertur*. 64. [m] Si verò ab aduerſario iuramentum conceptum fuerit, *quod præſenti iuramento repugnat:* [1] *dicendū*; quòd omnia *iura* ſubuertit *is* qui non ſtat *illis* quæ iurauit: [n] Hâc enim de *cauſâ* etiam legib. vtuntur *iudices*, *cùm prius in eas* iurârunt. 65. [2] Et *illud*; vos quidem *Iudices* poſtulamus ſtare *illis*, quæ iudicaueritis cùm *prius* iurati eſſetis; ipſi

ἴσον εἶ)· ἐὰν μὴ ὁ ἀσεβὴς διδῷ, ὁ εὐσεβὴς δ' ὀμνύῃ· 57. δεινόν τε τὸ μὴ θέλειν αὐτὸν, ὑπὲρ ὧν ἐκείνους ἀξιοῖ ὀμόσαντας δικάζειν· 58. εἰ δὲ δίδωσιν, ὅτι εὐσεβὲς τὸ θέλειν τοῖς θεοῖς ἐπιτρέπειν· 59. καὶ ὅτι οὐδὲν δεῖ αὐτὸν ἄλλων κριτῶν δεῖσθαι· αὐτῷ γὰρ δίδωσι κρίνειν· 60. καὶ ὅτι ἄτοπον τὸ μὴ θέλειν ὀμνύναι [c], περὶ ὧν ἄλλους ἀξιοῖ ὀμνύναι· 61. ἐπεὶ δὲ καθ' ἕκαστον δῆλον πῶς λεκτέον, καὶ συνδυαζόμενον πῶς λεκτέον, δῆλον· οἷον, εἰ αὐτὸς μὲν θέλει λαμβάνειν, διδόναι δὲ μή· καὶ εἰ δίδωσι μὲν, λαμβάνειν δὲ μὴ θέλει· καὶ εἰ λαμβάνειν καὶ διδόναι ἐθέλει, εἴτε μηδέτερον· ἐκ γὰρ τῶν εἰρημένων ἀνάγκη συγκεῖσθαι· ὥστε καὶ τοὺς λόγους ἀνάγκη συγκεῖσθαι ἐκ τῶν εἰρημένων· 62. ἐὰν δὲ ᾖ γεγενημένος ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἐναντίος, ὅτι οὐκ ἐπιορκία· ἑκούσιον γὰρ τὸ ἀδικεῖν ἐστί· τὸ δὲ ἐπιορκεῖν, ἀδικεῖν ἐστί· τὰ δὲ βίᾳ καὶ ἀπάτῃ, ἀκούσια· 63. ἐνταῦθα οὖν συνακτέον καὶ τὸ ἐπιορκεῖν, ὅτι ἐστὶ τὸ τῇ διανοίᾳ, ἀλλ' οὐ τῷ στόματι· 64. ἐὰν δὲ τῷ ἀντιδίκῳ ᾖ ὀμωμοσμένος, ὅτι πάντα ἀναιρεῖ ὁ μὴ ἐμμένων οἷς ὤμοσε· διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τοῖς νόμοις χρῶνται ὀμόσαντες· 65. καὶ ὑμᾶς μὲν ἀξιοῦμεν ἐμμένειν, οἷς ἂν ὀμόσαντες δικάζητε· αὐτοὶ

[c] Coniun. par. 57.

δὲ ὐκ ἐμμενοῦμεν. καὶ ὅσα ἄλλα ἄν αὔξων τὶς εἴπειε. περὶ μὲν οὖν τῶν ἀτέχνων πίστεων, εἰρήσθω τοσαῦτα.

verò, *qui iurati ſumus*, *non ÿſdem* permanebimus? Et aliæ *formæ afferendæ ſunt*, quaſcunque amplificando quis dicere *poſſit*. Ac de artis quidem experte Fide, hæc dicta ſint *hactenus*.

quæ iurati iudicãint; ipſe autem non maneat. *Forma ducitur a repugnantib.* κατὰ πλάσιν: Fingit .n. actoris verba, & ſe quaſi culpæ Reum agit.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ

ΤΕΧΝΗΣ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ, ΤΩΝ

εἰς τρία τὸ διαιρεθέν.

ARISTOTELIS Artis Rhetoricæ LIBER SECVNDVS.

Tabula ſequent. à cap. 1° ad cap. 19.

Ad Iudiciale genus, necnon ad Deliberatiuum, omninò pertinet propria illa Fides, quæ conſtat ex Moribus & Affectibus; vndè efficitur oratio Morata, vel Affecta. Itaque

- 1°, De Moribus Dicentis; quos ille ad ſui commendationem, in oratione exprimit. Cap. 1.
- 2°, De Affectibus, qui in Auditore excitandi: Ac
  - De Irâ: Cap. 2.
  - Eique contrariâ Lenitate: 3.
  - De Amicitiâ: 4.
  - Eique contrariâ inimicitiâ: 5.
  - De metu: 6.
  - Eiq; contrariâ Fidentiâ: 7.
  - De pudore, & Impudentiâ: 8.
  - De Gratiâ, ſeu gratificandi affectu: 9.
  - De Miſeratione: 10.
  - De Indignatione: 11.
  - De Inuidia, eiq; contraria ἐπιχαιρεκακία: 12.
  - De Æmulatione, & cõtemptione. 13.
- 3°, De Moribus eorum qui Audiunt. à 14 ad 19.

De moribus dicentis: & de Affectibus auditorum.

CAP. I.

De morib. & affectib. agendum proponitur, à Part. 2. Primùm autem, de morib. dicentis, à Part. 4. Dein, de affectib. Auditorum, Part. 7. Præcept. De Methodo ſumendi formas in affectib. ſingulis, Par. 8.

a Epilog. ſuperior. Explicata eſſe hæc. Tùm *ſingula orationum genera*; ex quibus illæ propoſitionib. conſtent:

b Tùm *propoſitiones ipſas*, ſeu formas, quæ faciunt fidem in iiſdem.

a EX quibus quidẽ oporteat, tùm hortari & dehortari; tùm vituperare & laudare; tùm accuſare & defendere: b Itèm cuiuſmodi opiniones, ac propoſitiones vtiles *ſint* ad *faciendam* horum fidem, hæc ſunt *quæ diximus*: De his enim *orationum ſpeciebus*, & ex his *propoſitionibus*, in vno-

ΕΚ τίνων μὲν οὖν δεῖ καὶ προτρέπειν καὶ ἀποτρέπειν, καὶ ψέγειν καὶ ἐπαινεῖν, καὶ κατηγορεῖν καὶ ἀπολογεῖσθαι, καὶ ποῖαι δόξαι καὶ προτάσεις χρήσιμοι πρὸς τὰς τούτων πίστεις, ταῦτ᾽ ἐστι. a· περὶ γὰρ τούτων καὶ ἐκ τούτων τὰ ἐνθυμήματα Super. lib.

ἐνθυμήματα λέγεται), ὡς περὶ ἕκαστον εἰπεῖν ἰδίᾳ τὸ γένος τῶν λόγων. ¶ 2. ἐπεὶ δὲ ἕνεκα κρίσεώς ἐστιν ἡ ῥητορική, (καὶ γὰρ τὰς συμβουλὰς κρίνουσι, καὶ ἡ δίκη κρίσις ἐστίν·) ἀνάγκη μὴ μόνον πρὸς τὸν λόγον ὁρᾶν, ὅπως ἀποδεικτικὸς ἔσται καὶ πιστὸς, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ποιόν τινα καὶ τὸν κριτὴν κατασκευάζειν· πολὺ γὰρ διαφέρει πρὸς πίστιν, μάλιστα μὲν ἐν ταῖς συμβουλαῖς, εἶτα δὲ καὶ ἐν ταῖς δίκαις, τό, τε ποιόν τινα φαίνεσθαι τὸν λέγοντα, καὶ τὸ πρὸς αὐτοὺς ὑπολαμβάνειν ἔχειν πως αὐτόν· πρὸς δὲ τούτοις, ἐὰν καὶ αὐτοὶ διακείμενοί πως τυγχάνωσι· 3. τὸ μὲν οὖν ποιόν τινα φαίνεσθαι τὸν λέγοντα, χρησιμώτερον εἰς τὰς συμβουλάς ἐστι· τὸ δὲ διακεῖσθαί πως τὸν ἀκροατὴν, εἰς τὰς δίκας· οὐ γὰρ ταὐτὰ φαίνεται φιλοῦσι καὶ μισοῦσιν, οὐδ᾽ ὀργιζομένοις καὶ πράως ἔχουσιν· ἀλλ᾽ ἢ τὸ παράπαν ἕτερα, ἢ κατὰ μέγεθος ἕτερα· τῷ μὲν γὰρ φιλοῦντι, περὶ οὗ ποιεῖται τὴν κρίσιν, ἢ οὐκ ἀδικεῖν, ἢ μικρὰ δοκεῖ ἀδικεῖν· τῷ δὲ μισοῦντι, τοὐναντίον· καὶ τῷ μὲν ἐπιθυμοῦντι καὶ εὐέλπιδι ὄντι, ἐὰν ᾖ τὸ ἐσόμενον ἡδὺ, καὶ ἔσεσθαι, καὶ ἀγαθὸν ἔσεσθαι, φαίνεται· τῷ δ᾽ ἀπαθεῖ καὶ δυσχεραίνοντι, τοὐναντίον. ¶ 4. Τοῦ μὲν οὖν αὐτοὺς εἶναι πιστοὺς τοὺς λέγοντας, τρία ἐστὶ τὰ αἴτια. τοσαῦτα γάρ ἐστι δι᾽ ἃ πιστεύομεν, ἔξω τῶν ἀποδείξεων. ἔστι δὲ ταῦτα, φρόνησις καὶ ἀρετὴ καὶ εὔνοια· διαψεύδονται γὰρ περὶ ὧν λέγουσιν, ἢ συμβουλεύουσιν, ἢ

quocque (vt *ſic* loquar) ſigillatìm orationum genere enthymemata ducuntur. ¶ 2. [c] Quoniam verò Rhetorica *ars* inſtituitur iudicandi gratiâ: (Etenim *Auditores* de conſultationibus iudicant: Et ſententia forenſis, eſt iudicatio:) [d] Neceſſe *eſt*, non ſolùm ad orationem reſpicere, quomodò apta ſit ad demonſtrandum, & ad fidem *faciendam*; ſed etiam, & *Oratorem* ſeipſum *demonſtrare* talibus moribus *imbutum eſſe*, & iudicem *etiam hoc vel illo modo affectū* comparare: [e] Multum enim intereſt ad *faciendam* fidem, præcipuè quidem in Deliberationibus, deindè verò etiam in Iudicijs, [f] tùm *ſi* cuiuſdammodi, *ſeu bonus & prudens*, appareat *is*, qui dicit; tùm *ſi auditores* exiſtiment eum erga ipſos, quodammodò, .*i. benè ſe* habere: [g] Præterea verò, ſi etiam ipſi *auditores* affecti quodāmodò exiſtāt. 3. [h] Ac cuiuſdammodi quidem, *ſeu benè moratum*, apparere Oratorem, vtilius in Deliberationibus eſt; Affectum verò aliquo modo eſſe Auditorem, in Iudicijs: [i] Non enim eadem apparent amantibus, & odio habentibus; neq; iraſcentibus, & leniter *ſe habentibus*; ſed aut omni modo diuerſa, aut ſaltèm quoad magnitudinem diuerſa, *i. maiora vel minora.* Nam illi, *qui quemquam* amat, *is* de quo iudicium facit, vel non iniuſtè agere videtur, vel parùm iniuſtè agere: *Illi* autem qui odio habet, contrarium. [k] Et *illi* quidem, qui cupit *quidpiam*, vel bonam ſpem habet; ſi, quod futurum *eſt*, iucundum ſit; etiam *illud* fore, & bonum etiam fore, apparet: Illi verò *qui* cupiditate nullâ tenetur, & *in rebus aggrediendis* hæſitat, contrarium. ¶ 4. [l] Cur igitur ipſi ſint *per ſe* fide digni, qui dicunt, tres ſunt cauſæ: Tot enim ſunt, propter quæ fidem adhibemus (præter demonſtrationes *Rhetoricas*;) nempè, Prudentia, & Virtus, & Beneuolentia: [m] Nam falſum ſequuntur *homines in ijs rebus*, de quibus dicunt, vel deliberant, aut

c Propoſitio ſequent. *de Morib. & affectib.* ſic: Quoniam orator in hac arte, cuncta refert ad exiſtimationem Auditorum:

d Non ſolùm oratio elaboranda eſt, vt *argumentis rem probes*; ſed opera etiam danda; vt & ſe ipſum MORIBVS quodammodò conformet; & AFFECTVS Iudicū, vt ipſi commodum erit, effingat.

e Rat: Quià in orationib. deliberat. & Iudicialib. quæ in foro habentur, *magni refert ad faciendam fidem*,

f Et vt *Orator*, bonitatis, prudentiæ, & beneuolentiæ *morib. videatur imbutus.*

g Et, vt *Auditores* ijs *affectib.* teneantur, qui pro te & contra Aduerſarium faciant.

h Sed inter *Deliberat.* & *Judicia* hoc tantùm intereſt; Quòd *in illis* plus valeant *Mores*; *in his*, *affectus*.

i Prob. Inductione:

1 m, Animorum affectus magnā vim habent *ad variandas Iudicū ſententias* de ijſdem rebus: quod patet exemplis Amicitiæ, & Odij; Itemq; Iræ & Lenitatis.

k Deindè, Simili modo *in Deliberationibus, variantur* hominū *Judicia ex affectibus*: vt liquet exemplo Cupiditatis & Spei, atque affectuum contrariorum.

l De *Moribus*, qui Oratori authoritatem adſciſcunt. Hi ſunt, [1] *Prudentia*, [2] *Virtus*, & [3] *Beneuolentia.*

m Prob.; Quià propter horum trium contraria, oratores à vero, & à fide facienda, deijci ſolent: v. gr.

n Propter *Imprudentiam*,

o *Improbitatem*,

p *Inimicitiam*;

q Non autem propter *aliam rem vllam*:

r Vndè concluditur; *Ob tres mores dictos*, oratorem haberi fide dignum.

ſ De iſtis itaque trib. ſigillatìm ſumendæ ſunt formæ:

De *virtute* quidem, & *Prudentiâ*; ex ijs, quæ dicta ſunt lib. 1. cap. 9.

t De *Beneuolentia* verò, ex ijs, quæ dicentur de amicitiâ inferiùs, cap. 4.

u De AFFECTIBVS animorum dictutus; Præmiſsâ *eorum definitione*, tanquam elemento, & loco communi:

x Proponit *Methodum, quâ formæ* de ſingulis duci debeant: nimirùm, vt ſingulos affectus ſemper in *tres partes*, ſeu *Quæſtiones communes* diuidamus: ex. gr. ad Iram concitandam, ſumendæ ſunt quæſtiones communes tres; *Quales, Erga quos, & Quæ ob res* irati ſunt; & eodem modo in affectibus cæteris.

y Atque ità deinceps *de ſingulis* his *quæſtionib:* colligendæ ſunt *formæ, ſeu rationes propriæ*.

propter horum *trium* omnium, aut *ſaltem* propter alicuius iſtorum *defectum:* n Aut enim propter imprudentiam, non rectè id opinantur, *de quo deliberant*; o aut opinantes rectè, propter improbitatem, *ea* quæ videntur, non dicunt; p aut prudentes quidem, & probi ſunt, ſed non beneuoli: Quocircà contingit, vt optima conſilia non dent, qui *ea* cognoſcunt: q Et præter hæc *tria*, nullum *eſt aliud deceptionis genus*. r Neceſſe igitur *eſt*, qui omnia videatur hæc habere, *eum* eſſe apud Auditores fide dignum. 5. ſ Ergo vndè quidem prudentes, & probi appareant; ſumendum *eſt* ex virtutum diuiſionibus *& formis anteà traditis:* Ex iiſdem enim, & alterum aliquis, & ſeipſum comparabit talem. 6. t De beneuolentiâ autem, & amicitiâ, in ijs quæ *pertinent* ad affectus, dicendum *erit* paulò pòſt. ¶ 7. u Sunt verò affectus, propter quos *homines* immutati, diſſentiunt *à ſeipſis* in iudicationibus *ſuis*; *&* quos *etiam* ſequitur Moleſtia, & Voluptas: velut Ira, Miſericordia, Metus, ac quæcunque alia eiuſmodi; & quæ *ſunt* his cõtraria. ¶ 8. x Oportet autem diuidere *ea*, quæ de vnoquoque *affectu traduntur*, in tres *quæſtiones ſeu capita:* Dico autem, ex. gr. de Ira, *vt quæratur*, tùm QVOMODÒ affecti, iracundi ſint, tùm QVIBVS conſueuerunt iraſci, tùm in QVALIBVS *rebus:* Si enim vnum vel duo teneamus ex his, & non omnia *tria*; fieri non poterit, vt iram *in auditorũ animis* excitemus: Similitèr verò etiam de *affectibus* alijs. y Quemadmodùm igitur & in *ijs*, quæ antè dicta ſunt, deſcripſimus propoſitiones *proprias*: ſic etiam in iſtis *affectibus explicandis*, faciemus, & diuidemus *eo*, quem dicebamus, modo.

ἢ διὰ πάντα ταῦτα, ἢ διὰ τούτων τι· ἢ γὰρ δι' ἀφροσύνην οὐκ ὀρθῶς δοξάζουσιν· ἢ δοξάζοντες ὀρθῶς, διὰ μοχθηρίαν οὐ τὰ δοκοῦντα λέγουσιν· ἢ φρόνιμοι μὲν καὶ ἐπιεικεῖς εἰσιν, ἀλλ' οὐκ εὖνοι· διόπερ ἐνδέχεται μὴ τὰ βέλτιστα συμβουλεύειν γιγνώσκοντας. καὶ παρὰ ταῦτα οὐδέν. ἀνάγκη ἄρα τὸν ἅπαντα δοκοῦντα ταῦτ' ἔχειν, εἶναι τοῖς ἀκροωμένοις πιστόν. 5. ὅθεν μὲν τοίνυν φρόνιμοι καὶ σπουδαῖοι φανεῖεν ἄν, ἐκ τῶν περὶ τὰς ἀρετὰς διῃρημένων b ληπτέον· ἐκ τῶν αὐτῶν γὰρ κἂν ἕτερόν τις, κἂν ἑαυτὸν κατασκευάσειε τοιοῦτον. 6. περὶ δὲ εὐνοίας καὶ φιλίας, ἐν τοῖς περὶ τὰ πάθη λεκτέον νῦν. ¶ 7. Ἔστι δὲ τὰ πάθη c, δι' ὅσα μεταβάλλοντες, διαφέρουσι πρὸς τὰς κρίσεις, οἷς ἕπεται λύπη καὶ ἡδονή· οἷον, ὀργή, ἔλεος, φόβος, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, καὶ τὰ τούτοις ἐναντία. ¶ 8. Δεῖ δὲ διαιρεῖν τὰ περὶ ἕκαστον εἰς τρία· λέγω δ', οἷον περὶ ὀργῆς, πῶς τε διακείμενοι ὀργίλοι εἰσί, καὶ τίσιν εἰώθασιν ὀργίζεσθαι, καὶ ἐπὶ ποίοις· εἰ γὰρ, τὸ μὲν ἕν, ἢ τὰ δύο ἔχοιμεν τούτων, ἅπαντα δὲ μή, ἀδύνατον ἂν εἴη τὴν ὀργὴν ἐμποιεῖν· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ὥσπερ οὖν καὶ ἐπὶ τῶν προειρημένων d διεγράψαμεν τὰς προτάσεις, οὕτω καὶ ἐπὶ τούτων ποιήσωμεν καὶ διέλωμεν τὸν εἰρημένον τρόπον.

b *Lib. 1. cap. 9.*

c *Coniun. 2. Ethic. c. 4 & alibi.*

d *Lib. 1.*

CAP. II.

De Ira.

CAP. II.

Definitio Iræ, Part. 1. Explicatur per propoſitiones communes duas, à Par. 2. & per diſtinctiones duas, à Partic. 4. Quæſtio 1ª, Quando & quomodò ſe habent ij qui iraſcuntur, à Par. 11. 2ᵈª, ſimulq; 3ª, Quibus iraſcuntur, & Quas ob cauſas, à Par. 13.

Ἔστω δὴ ἡ ὀργὴ, ὄρεξις μετὰ λύπης τιμωρίας φαινομένης, διὰ φαινομένην ὀλιγωρίαν τῶν εἰς αὐτὸν, ἢ εἰς αὐτοῦ τινα μὴ προσηκόντως. ¶ 2. Εἰ δὴ τοῦτ' ἐστιν ἡ ὀργὴ, ἀνάγκη τὸν ὀργιζόμενον ὀργίζεσθαι ἀεὶ τῶν καθ' ἕκαστόν τινι· οἷον, Κλέωνι, ἀλλ' οὐκ ἀνθρώπῳ. καὶ ὅτι αὐτὸν, ἢ τὸν αὐτοῦ τι πεποίηκεν, ἢ ἤμελλε· 3. καὶ πάσῃ ὀργῇ ἕπεσθαί τινα ἡδονὴν τὴν ἀπὸ τῆς ἐλπίδος τοῦ τιμωρήσασθαι. [a] ἡδὺ μὲν γὰρ τὸ οἴεσθαι τεύξεσθαι ὧν ἐφίεται· οὐδεὶς δὲ τῶν φαινομένων ἀδυνάτων ἐφίεται αὐτῷ. ὁ δ' ὀργιζόμενος ἐφίεται αὐτῷ δυνατῶν· διὸ καλῶς εἴρηται περὶ θυμοῦ, [b]

« Ὅστε πολὺ γλυκίων μέλιτος καταλειβομένοιο,

« Ἀνδρῶν ἐν στήθεσσιν ἀέξεται·

ἀκολουθεῖ γὰρ καὶ ἡδονή τις διά τε τοῦτο, καὶ διότι διατρίβουσιν ἐν τῷ τιμωρεῖσθαι τῇ διανοίᾳ. ἡ οὖν τότε ἐγγινομένη φαντασία, ἡδονὴν ποιεῖ, ὥσπερ ἡ τῶν ἐνυπνίων. ¶ 4. Ἐπεὶ δ' ἡ ὀλιγωρία ἐστὶν ἐνέργεια δόξης περὶ τὸ μηδενὸς ἄξιον φαινόμενον (καὶ γὰρ τὰ

a Coniun. lib. 1. c. 11. par. 19.

b Coniun. lib. 1. c. 11. par. 14.

[a] Sit igitur Ira, appetitio cum dolore *coniuncta*, *eius* quæ apparet vltionis; propter *eum*, qui apparet, neglectum, ab ijs *profectum, qui ſe gerunt vel* in ipſum, vel in quempiam (*qui* ipſius *ſit*) non conuenientèr. ¶ 2. [1] Si igitur ira eſt huiuſmodi; neceſſe *eſt* [b] vt *is* qui iraſcitur, iraſcatur ſempèr ſingularium *hominum* alicui; velut Cleoni, ſed non homini *in genere*: [c] Et *iraſcatur*, quià ſibi, aut ſuorũ alicui *ſingulari* quid fecit, aut facturus fuit: 3. [d] Quinetiam, vt omnem iram conſequatur voluptas aliqua, *quæ percipitur* ex *apparenti* ſpe vlciſcendi, *ſeu puniendi eum, qui anteà læſit*: [1] Etenim iucundum quidem *eſt*, exiſtimare, *ſeu ſperare ſe* conſequuturum eſſe *ea*, quæ appetit: * Nemo autem, *ea* quæ apparent ſibi ipſi impoſſibilia *fore*, appetit: Qui verò iraſcitur, appetit *ea quæ ſibi* ipſi *ſint* poſſibilia, *vltionem ſc. eam, quæ ab ipſo perfici poteſt*. [e] Quamobrem rectè dictum eſt *ab Achille*, de excandeſcentia,

« *Quæ longè dulcior melle diſtillante,*
« *Virorum in pectoribus augetur.*

Nam & voluptas quædam *iram* comitatur, tùm propter hoc *ipſum*, *quià putat ſe ſuis viribus adepturũ quæ cupit*; [2] tùm quòd *irati totâ* cogitatione in *ipſa* vltione, *tanquàm re præſenti*, immorentur. Illa igitur Phantaſia, *ſeu imaginatio vlciſcendi*, quæ tunc inſeritur, *non ſecùs* voluptatem *nobis* parit, atq; *ea* quæ *fit* in ſomnijs. ¶ 4. [2] Quoniam autem [f] neglectus (*ob quem iraſcuntur*) eſt actus opinionis circa *illud*, quod nullâ *re* dignum *ſpecie tenùs* apparet: (Etenim mala & bona, & quæ referuntur

[a] Definitio *Iræ*, (quam *præſtruit*, vt locum ſeu elementũ cõmune:)

Explicatur, 1°, per *propoſitiones communes duas*:

[b] *Vnam*, Ira *eſt perſonarum ſingulariũ*; ità vt ſit & *in hominem ſingularem*;

[c] Et *ob contemptionem* alicuius *ſingularis*.

[d] Alteram; *Iræ conſequens eſt nõ tàm dolor* (vt in definit. dixi:) *quàm voluptas quædam*; viz. in ipſa ſpe vltionis, quam ſumpturus eſt.

Cauſa huius, 1ª, Quià in hac ſpe poſitus, *fidit ſe eo quod cupit, potiri*: Quod quidem, iucundum eſſe, teſtatur carmen Deliacum:

* Cupit autem id, *quod poſſibile eſt, vt ab ipſo fieri, vel obtineri poſſit*: Cùm igitur hæc ſe adepturum putet Iratus; ex hinc voluptas emicat.

[e] Confirm. ratio, teſtimonio Iliad. 18.

2ª Cauſa, eſt *vehemens vltionis futuræ phantaſia; in quâ ſic occupatus* eſt is, qui iraſcitur, *vt* non animo *vltionem* verſare, ſed ante oculos *præſentem ponere*, & quaſi manu gerere *videatur*.

2° Explicatur etiam definitio *per diſtinct. duas*:

[f] Vna eſt; NEGLECTûs, (ob quem iraſcuntur) *tres* ſunt *ſpecies*: 1ª, *Contemptio* ſine impedimento vllo; 2ª, *Diuexatio*; 3ª, *Contumelia* cum dedecore.

referuntur ad hæc, digna arbitramur eſſe ſtudio; quæcunq; verò nihili *ſunt*, aut puſilla *admodùm*, nullâ *re prorſus* digna exiſtimamus:) *Idcircò* tres ſunt ſpecies neglectus, Contemptio, & Diuexatio, & Contumelia. 5. [1] Nam *&* *is* qui contemnit *quicquam*, *ipſum* negligit, *& parui facit*: (Quæ enim arbitrantur nullâ re digna eſſe, ea contemnunt: Quæ verò nullâ re digna ſunt, *parui faciunt ac* negligunt.) 6. [2] Et qui *ſine cauſâ* vexat, apparet *eum* contemnere; & *proindè negligere*: * Eſt enim divexatio, impedimentum, *quod quis affert* voluntatibus *alterius*, non vt aliquid *commodi* ſibi *eueniat*, ſed vt ne illi. [g] Quoniam igitur *hic homo non ſpectat, vt* quicquam *commodi* ſibi *eueniat*; *idcircò* negligit: * *Id* enim perſpicuum *eſt*, *quòd qui alterū vexat*, nec *eum ſibi* obfuturum exiſtimet, (Nam timeret, & non negligeret:) [h] Nec profuturum vllâ in re, *quæ* momenti aliquid *habeat*: Nam curaret, vt *ſibi* amicus eſſet. 7. [3] Quinetiam *is*, qui *alteri* contumeliam infert, *eū* negligit: Eſt enim contumelia, nocere & moleſtū eſſe *alteri in ijs*, in quibus dedecus accedit *ei* qui patitur; [i] *idq;* non vt aliud quicquam ſibi *deinceps* fiat præter *id*, quod *anteà* factum eſt; ſed vt voluptatem *indè* percipiat. [k] Etenim qui *pro contumeliâ acceptâ* talionem referunt, *viciſſim* non faciunt contumeliā, *quia voluptatis gratiâ non faciunt*; ſed vlciſcuntur *ſolùm*. [l] Cauſa verò voluptatis, quæ contumeliam facientibus *oritur*, *eſt* quòd arbitrantur, malefaciendo ſe magis excellere. Quàmobrem etiam iuuenes, & diuites contumelioſi *ſunt*: Excellere enim *ſe* arbitrantur dùm contumeliā inferunt. 8. [m] Contumeliæ autem *ſic definitæ* eſt, ignominiâ *afficere*: Qui autem ignominiâ *quemquam* afficit, *is eum* negligit: Quod enim nullâ re dignum *eſt*, *id* nullam vel mali vel boni æſtimationē habet. [n] Quamobrem Achilles dùm iraſcitur, *de Agamemnone* dicit,

καλὰ καὶ τἀγαθὰ ἄξια οἰόμεθα σπουδῆς εἶναι, καὶ τὰ συντείνοντα πρὸς ταῦτα· ὅσα δὲ μηδὲν, ἢ πάνυ μικρὰ, οὐδενὸς ἄξια ὑπολαμβάνομεν·) τρία δ' ἐστὶν εἴδη ὀλιγωρίας, καταφρόνησίς τε καὶ ἐπηρεασμὸς καὶ ὕβρις· 5. ὅ, τε γὰρ καταφρονῶν, ὀλιγωρεῖ· ἃ γὰρ οἴονται μηδενὸς ἄξια εἶναι, τούτων καταφρονοῦσι· τῶν δὲ μηδενὸς ἀξίων, ὀλιγωροῦσι· 6. καὶ ὁ ἐπηρεάζων, φαίνεται καταφρονεῖν· ἔστι γὰρ ὁ ἐπηρεασμὸς, ἐμποδισμὸς ταῖς βουλήσεσιν, οὐχ ἵνα τι αὐτῷ, ἀλλ' ἵνα μὴ ἐκείνῳ. ἐπεὶ οὖν οὐχ ἵνα αὐτῷ τι, ὀλιγωρεῖ: δῆλον γὰρ, ὅτι οὔτε βλάψειν ὑπολαμβάνει· ἐφοβεῖτο γὰρ, καὶ οὐκ ὠλιγώρει· οὔτ' ὠφελῆσαι ἂν οὐδὲν ἄξιον λόγου· ἐφρόντισε γὰρ ἂν ὥστε φίλος εἶναι· 7. καὶ ὁ ὑβρίζων δὲ, ὀλιγωρεῖ· ἔστι γὰρ ὕβρις, τὸ βλάπτειν καὶ λυπεῖν, ἐφ' οἷς αἰσχύνη ἐστὶ τῷ πάσχοντι, μὴ ἵνα τι γένηται αὐτῷ ἄλλο ἢ ὅ, τι ἐγένετο, ἀλλ' ὅπως ἡσθῇ· οἱ γὰρ ἀντιποιοῦντες, οὐχ ὑβρίζουσι, ἀλλὰ τιμωροῦνται. αἴτιον δὲ τῆς ἡδονῆς τοῖς ὑβρίζουσιν, ὅτι οἴονται κακῶς δρῶντες αὐτοὺς ὑπερέχειν μᾶλλον. διὸ καὶ οἱ νέοι καὶ οἱ πλούσιοι, ὑβρισταί· ὑπερέχειν γὰρ οἴονται ὑβρίζοντες· 8. ὕβρεως δὲ ἀτιμία· ὁ δ' ἀτιμάζων, ὀλιγωρεῖ· τὸ γὰρ μηδενὸς ἄξιον, οὐδεμίαν ἔχει τιμὴν, οὔτε κακοῦ, οὔτε ἀγαθοῦ· διὸ λέγει ὀργιζόμενος ὁ Ἀχιλλεύς,

« Ἠτί-

[1] *Contemptionem, eſſe neglectum* quendam, probat.

[2] *Vexationem, ſeu diſturbationē, videri contemptionem* quandam; ſed *reuera* diſtinctam *eſſe ſpeciem neglectus*, probat à definit ipſius.
* Illa enim *alterius deſyderia impedit*, non commodi ſui, ſed incommodandi alterius gratiâ.

[g] Proindè *qui* improbè alicui *hoc modo aduerſatur*, *eum negligit* ſeu parui ducit:
* Vtpotè cùm firmitèr ſe credat, *Nec lædi* ab eo poſſe;

[h] *Nec vllatenùs* etiam *adiunari*, &c.

[3] *Contumeliam* deniq; *eſſe neglectum*, docet ipſius definitio: Eſt enim illa, *Detrimentum* ac dolorem *importare in ijs, quæ dedecus* ei pariunt, qui patitur:

[i] Non vt indè quicquam cōmodi ſibi adiungat, ſed *vt voluptatem decerpat*:

[k] Hac enim notâ *diſtinguitur is, qui parem contumeliam refert, ab eo, qui prior intulit*; quòd is *voluptatem* quærebat; hic qui refert, *vlciſcitur tantùm*, vt ex animo dolorem excutiet.
[l] Indè autem, *in contumeliā inferendâ, naſcitur voluptas*, quòd hic putat, ſuperiorem ſe illo videri; dùm incommodum ei inferret, quòd is à ſeipſo propulſare non potuit.

[m] Ex hac definit. contumeliæ colligit, *eam eſſe neglectum*: Quià contumeliam qui alteri infert, ignominiam inurendo, eum negligit; ſiquidem nullius illum pretij habendum cenſeat.
Prob. dictorum, [n] ex Iliad. 1: Loquitur Achilles ad matrem Thetidem, de iniurijs ab Agamemnone illatis.

"Ἠτίμησεν· ἑλὼν γὰρ ἔχει γέρας αὐτὸς ἀπούρας.

καὶ,

"...ὡσεί τιν' ἀτίμητον μετανάστην·

ὡς διὰ ταῦτα ὀργιζόμενος· 9. προσήκειν δ' οἴονται πολυωρεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἡττόνων κατὰ γένος, κατὰ δύναμιν, κατ' ἀρετήν, καὶ ὅλως ἐν ᾧ ἂν ταὐτῷ ὑπερέχει πολύ· οἷον, ἐν χρήμασιν ὁ πλούσιος, πένητος· καὶ ἐν τῷ λέγειν ῥητορικός, ἀδυνάτου εἰπεῖν· καὶ ἄρχων, ἀρχομένου· καὶ ἄρχειν ἄξιος οἰόμενος, τοῦ ἄρχεσθαι ἀξίου· διὸ εἴρηται,

"Θυμὸς δὲ μέγας ἐστὶ διοτρεφέων βασιλήων·

καὶ,

"Ἀλλά γε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον, ὄφρα τελέσσῃ·

ἀγανακτοῦσι γὰρ διὰ τὴν ὑπεροχήν. 10. ἔτι, ὑφ' ὧν τις οἴεται εὖ πάσχειν δεῖν· οὗτοι δέ εἰσιν, οὓς εὖ πεποίηκεν, ἢ ποιεῖ, ἢ αὐτός, ἢ τῶν αὐτοῦ τις, ἢ δι' αὐτοῦ, ἢ βούλεται, ἢ ἐβουλήθη. ¶ 11. Φανερὸν οὖν ἐκ τούτων ἤδη, πῶς τ' ἔχοντες ὀργίζονται αὐτοί, καὶ τίσι, καὶ διὰ ποῖα· αὐτοὶ μὲν γάρ, ὅταν λυπῶνται· ἐφίεται γάρ τινος ὁ λυπούμενος. ἐάν τε κατ' εὐθυωρείαν οὖν ἀντικρούσῃ τις· οἷον, τῷ διψῶντι πρὸς τὸ πιεῖν· ἐάν τε μή, ὅμως ταὐτὸ φαίνεται ποιεῖν· καὶ ἄν τε ἀντιπράττῃ τις, ἄν τε μὴ συμπράττῃ· ἐάν τε ἄλλο τι ἐνοχλῇ οὕτως ἔχοντα, τοῖς πᾶσιν ὀργίζεται· 12. διὸ κάμνοντες, πενόμενοι, ἐρῶντες,

"Me *ignominiâ affecit: Ereptum enim* mihi, *retinet honorarium*, quod *ipſe abſtulit.*

[z] Et *idem*,

"*Tanquàm quendam infamem*, & *profugum*, me tractauit Agamemnon.

Vtpote *qui* ob has *contumelias ignominioſas* iratus.

9. [n] Conuenire autem arbitrantur *omnes*, *ſe* magnifieri [1] ab inferioribus genere, facultate, virtute; & [*] omninò in quâ *quiſque* re longè *alteri* excellit, *ab eo ſe magnifieri oportere putat*; veluti diues, *qui* in pecunijs, à paupere; &, *qui* in dicendo, eloquens, ab *eo* qui dicendo non valet; [3] Et, qui *in principatu* imperans, ab *eo* cui imperatur; & *qui* exiſtimatur *eſſe* dignus, qui imperet, ab *eo* qui dignus, *cui* imperetur. [o] Quamobrem dictum eſt *ab Vlyſſe*,

"*Magna verò eſt ira* ab Ioue *natorum regum.*

Et [p] *à Chalcante*,

"*Veruntamen & poſteà* Rex *retinet iram, donec perfecerit*, quod cupit.

Indignantur enim *homines* propter excellentiam *ſuam*.

10. [z] Prætereà, *magnifieri debere ſe putant ab ijs*, à quibus quis arbitratur *ſe* beneficio affici oportere: Iſti autem ſunt, quos beneficio affecit, vel afficit, aut ipſe, aut ſuorum aliquis, aut *aliquis alius* per ipſum; vel vult *afficere bono*, vel voluit. ¶ 11. [q] Manifeſtum iã igitur ex his *eſt*, & QVOMODÒ *ſe* habentes, iraſcantur ipſi, & QVIBVS, & propter QVALIA: [1] Ipſi enim *facilè iraſcuntur*, cùm *animo* dolent: Nam qui *ſic* dolet, *ſemper* appetit quiddam, *quo potiri cupit*: [r] Siue igitur *illi* directò obſtiterit quis, *ne potiatur*; velut, ſitienti, ne bibat; [ſ] ſiue non *directò*, is tamen idem apparet efficere: [t] Et ſiue contrà quiſpiã *aliquid* geſſerit; ſiue *eum cùm poſſit*, non adiuuerit: [u] Siue aliqua alia *res*, his modis *ſe* habentem turbauerit; *ille quidem his* omnibus *cùm hominibus*, *tùm rebus* iraſcitur. 12. [x] Quamobrẽ ægrotantes, paupertate laborantes, amantes,

[z] Ex Iliad. 9, vbi Achilles orationi Aiacis legati, de Agamemnonis iniurijs reſpondet.

[n] Altera *diſtinct.* eſt *illius particulæ*; NON CONUENIENTÈR. *Conuenire* .n. cenſent homines, haud *parui ſe fieri* à 2[b]. hominum generibus: [1] *Non ab ijs qui ſunt inferiores*; [*] preſertìm ſi ipſis longè excellant, [1] diuitijs, [2] dicendi facultate, [3] vel principatu & honore, &c.

[o] *Confirmatur* 3[m]. *membrum* teſtimonijs, ex Iliad. 2.

[p] Et ex Iliad. 1: vbi augur Chalcas loquitur, Agamemnonis iram reformidans.

[z] *Neq; ab ijs à quibus ſe putant, commodis* beneficijſque *augeri* oportere.

[q] Ex definit. Iræ, ciuſque explicatione, formæ:
De 1[a]. Quæſt: [*Quandò iraſcantur, & quomodo ſe habentes?*]
1[a], Ad iram procliues ſunt, quos *ob deſyderium* rei, *ægritudo* aliqua *conficit*:

[r] Facilè igitur cõmouetur quis, Tùm ſiquis alius vel deſyderio eius moram iniecerit, per curſum rectum, [ſ] ſeu per indirectũ.

[t] Vel ei aduerſatus ſit ſeu cauſam ipſius non adiuuerit, &c.

[u] Tùm *ſiquid aliud* eum ſic dolentem *interpellârit*, facilè concitatur; cùm leuiculas interpellationes, ſummas iniurias putet.

[x] *Confirmat dict. ab enumerat.* quorundam, qui vehementio-

ribus deſyderijs tenentur eorũ, quæ ad exitum perducere nequeunt. Hij enim illis præcipuè ſuccenſent, *qui ipſos in præſenti* ſtatu *negligere* videntur; *obuerſando* ſc. aut *impedimenta afferendo*, aut *mala* ipſorum *non minuendo*, cùm poſſint.

7 Altera for[a]; Ii facilè prouocantur, *qui malis his preſſi, ſe impediri* intelligunt *ab eo, vndè opem expectabant.*

z Corollar. Ex dictis intelligitur; Tùm *Quales occaſiones*, & *ætates*, & *tempora*, &c. ad iram exacuendã faciant, & quando, &c.

a Tùm etiam, Quòd *qui magis eiuſmodi occaſionib. teneantur*, magis ad iram proni ſint.

b De 2[a] Quæſt. ſimùl & de 3[a], (*Quibus iraſc. & ob quæ*) formæ: 1 Rat. *Contumeliæ*: Siue *opera illius* exerceantur: vt deriſio, ludibrium, aculeata dicta.

c Siue lædamur *in ijs, quæ ſigna eius ſunt*:

* Cuiuſmodi ſunt illa, quæ aduerſarij in nos neque doloris ſui vlciſcendi, neque res indè ſuas augendi gratiâ, faciunt.

2 Rat. *Deſpicientiæ, &c.* 1[a] for[a]; Omninò, ſi quis eos *in ijs, quibus diù incubuerint*, & ob quæ ſe multum amabant, *inſectetur*, ac deſpicatui ducat, *ægrè* id ferunt:

d Multò autem *ægriùs*, ſi *inſimu-*

amantes, ſitientes, omninò cupientes, & non rectè agentes, iracundi ſunt, & *qui* facilè incurrant *in quoſlibet*: potiſſimùm quidem aduersùs *eos*, qui præſentem *eorũ cupiditatem* negligunt: velut, ægrotans quidem *iraſcitur ei*, *qui cupiditatem eius negligit* in ijs, quæ *pertinent* ad ipſius morbum; paupertate autem laborans, in ijs *quæ* ad *ſuam* paupertatem; bellator, in ijs *quæ* ad bellum; amator, in ijs *quæ* ad amorẽ: Similitèr verò etiam in *rebus* alijs, quæ ad *cupiditates cæteras*: Vnuſquiſq; enim ad iram contra quemque *exercendam*, ab inhærente affectu, *quaſi* præparatâ viâ, ducitur. 13. Præthereà verò, ſi *quis* contraria acceperit, cùm *bona* expectauerat, *magis iraſcitur*. Moleſtiam enim affert maiorẽ, quod valdè præter opinionem *eſt*, *ſi contra voluntatem ſit*; quemadmodum etiam delectat, quod valdè præter opinionem *eſt*, ſi factum ſit, quod velit. [z] Quamobrẽ & anni tempeſtates, & tempora, & diſpoſitiones, & ætates, ex his *quæ diximus*, manifeſta *ſunt*; *tùm* quales *ex ijs* aptæ *ſint* ad *commotionem* iræ, & quandò, & vbi; [a] tùm *etiam*, quòd quò magis ſint *homines* in iſtis, *eò* aptiores etiam *ſunt* ad commotionem. Ac ipſi quidem ſic *ſe* habentes, facilè ad iram concitantur. ¶ 14. [b] Iraſcuntur autem, [1] & ijs qui irrident, & qui ſubſannant, & qui *dicterijs* mordent: *Tales* enim contumeliam faciunt. 15. [c] Et ijs *qui* damna *ipſis* dant illa, quæcunq; contumeliæ ſigna *ſunt*: * Neceſſe autem *eſt*, *vt hæc damna* talia ſint, quæ neque talionis loco *ipſis dant*, neque *ſunt ipſiſmet* agentibus vtilia: Iam enim videntur *fieri ſolùm* propter contumeliam. 16. [2] Et ijs qui maledicendo *vituperant*, atque contemnunt in [1] ijs *rebus*, in quibus ipſi maximum ſtudiũ ponunt: velut, *ij* qui Philoſophiæ *ſtudio* ambitioſè gloriantur, *valdè iraſcuntur ei*, ſi quis in Philoſophiam *luſerit*; ij verò *qui* Ideæ *Platonicæ ſtudio*, ſi quis in Ideam: Similitèr verò etiam in *ſtudijs* alijs. [d] Atq; hæc multò ma-

διψῶντες, ὅλως ἐπιθυμοῦντες, καὶ μὴ κατορθοῦντες, ὀργίλοι εἰσὶ καὶ εὐπαρόρμητοι· μάλιστα μὲν, πρὸς τοὺς τοῦ παρόντος ὀλιγωροῦντας· οἷον, κάμνων μὲν, τοῖς πρὸς τὴν νόσον· πενόμενος δὲ, τοῖς πρὸς τὴν πενίαν· πολεμῶν δὲ, τοῖς πρὸς τὸν πόλεμον· ἐρῶν δὲ, τοῖς πρὸς τὸν ἔρωτα· ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις· προωδοποιεῖται γὰρ ἕκαστος πρὸς τὴν ἑκάστου ὀργὴν ὑπὸ τοῦ ὑπάρχοντος πάθους· 13. ἔτι δὲ, ἐὰν τἀναντία τύχῃ προσδεχόμενος· λυπεῖ γὰρ μᾶλλον τὸ πολὺ παρὰ δόξαν, ὥσπερ καὶ τέρπει τὸ πολὺ παρὰ δόξαν, ἐὰν γένηται ὃ βούλεται. διὸ καὶ ὧραι, καὶ χρόνοι, καὶ διαθέσεις, καὶ ἡλικίαι, ἐκ τούτων φανεραὶ, ποῖαι εὐκίνητοι πρὸς ὀργὴν, καὶ πότε, καὶ ποῦ· καὶ ὅτι ὅτε μᾶλλον ἐν τούτοις εἰσὶ, μᾶλλον καὶ εὐκίνητοι. αὐτοὶ μὲν οὖν οὕτως ἔχοντες, εὐκίνητοι πρὸς ὀργήν. ¶ 14. Ὀργίζονται δὲ τοῖς τε καταγελῶσι, καὶ χλευάζουσι, καὶ σκώπτουσιν· ὑβρίζουσι [c] γάρ· 15. καὶ τοῖς τὰ τοιαῦτα βλάπτουσιν, ὅσα ὕβρεως σημεῖα. ἀνάγκη δὲ τοιαῦτα εἶναι, ἃ μή τε ἀντί τινος, μήτ' ὠφέλιμα τοῖς ποιοῦσιν· ἤδη γὰρ δοκεῖ δι' ὕβριν [d]· 16. καὶ τοῖς κακῶς λέγουσι, καὶ καταφρονοῦσι, περὶ ἃ αὐτοὶ μάλιστα σπουδάζουσιν· οἷον, οἱ ἐπὶ φιλοσοφίᾳ φιλοτιμούμενοι, ἐάν τις εἰς τὴν φιλοσοφίαν· οἱ δ' ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ, ἐάν τις εἰς τὴν ἰδέαν· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ταῦτα δὲ πολλῷ μᾶλλον,

c Coniun. 4. Top. c. 6. Par. 8.

d Coniun. ſuprà par. 7.

μᾶλλον, ἐὰν ὑποπτεύωσι μὴ ὑπάρχειν αὐτοῖς, ἢ ὅλως, ἢ μὴ ἰσχυρῶς, ἢ μὴ δοκεῖν. ἐπειδὰν δὲ σφόδρα οἴωνται ὑπάρχειν ἐν τούτοις ἐν οἷς σκώπτονται, οὐ φροντίζουσι· 17. καὶ τοῖς φίλοις μᾶλλον ἢ τοῖς μὴ φίλοις· οἴονται γὰρ προσήκειν μᾶλλον ὑπ' αὐτῶν εὖ πάσχειν, ἢ μή· 18. καὶ τοῖς εἰθισμένοις τιμᾶν, ἢ φροντίζειν, ἐὰν πάλιν μὴ οὕτως ὁμιλῶσι· καὶ γὰρ ὑπὸ τούτων οἴονται καταφρονεῖσθαι· ταῦτα γὰρ ἂν ποιεῖν· 19. καὶ τοῖς μὴ ἀντιποιοῦσιν εὖ, μηδὲ τὴν ἴσην ἀνταποδιδοῦσι. καὶ τοῖς τἀναντία ποιοῦσιν αὐτοῖς, ἐὰν ἥττους ὦσι· καταφρονεῖν γὰρ πάντες οἱ τοιοῦτοι φαίνονται· καὶ οἱ μὲν, ὡς ἡττόνων· οἱ δ', ὡς παρ' ἡττόνων. 20. καὶ τοῖς ἐν μηδενὶ λόγῳ οὖσιν, ἄν τι ὀλιγωρῶσι, μᾶλλον· ὑπόκειται [e] γὰρ ἡ ὀργὴ τῆς ὀλιγωρίας πρὸς τοὺς μὴ προσήκοντας· προσήκει δὲ τοῖς ἥττοσι μὴ ὀλιγωρεῖν· 21. τοῖς δὲ φίλοις, ἐάν τε μὴ εὖ λέγωσιν, ἢ ποιῶσι· καὶ ἔτι μᾶλλον, ἐὰν τἀναντία· 22. καὶ ἐὰν μὴ αἰσθάνωνται δεομένων· ὥσπερ ὁ Ἀντιφῶντος Πλήξιππος τῷ Μελεάγρῳ· ὀλιγωρίας γὰρ τὸ μὴ αἰσθάνεσθαι σημεῖον· ὧν γὰρ φροντίζομεν, οὐ λανθάνει· 23. καὶ τοῖς ἐπιχαίρουσι ταῖς ἀτυχίαις· καὶ ὅλως εὐθυμουμένοις ἐν ταῖς ἑαυτῶν ἀτυχίαις· ἢ γὰρ ἐχθροῦ, ἢ ὀλιγωροῦντος σημεῖον· 24. καὶ τοῖς μὴ φροντίζουσιν, ἐὰν λυπήσωσι· διὸ καὶ τοῖς κακὰ ἀγγέλλουσιν ὀργίζονται· 25. καὶ τοῖς ἢ ἀκούουσι περὶ αὐτῶν, ἢ θεωμένοις τὰ

e Par. 1.

gis *vſu veniunt*, ſi ſuſpicati fuerint *talia* non adeſſe ſibi, vel omninò, vel non *ſatis* firmitèr, vel *ab alijs* non videri *adeſſe*: [e] Quòd ſi arbitrentur *ſe* valdè excellere in ijs *bonis*, in quibus mordentur, *huiuſmodi herclè dicteria* nihil *quicquam* curant. 17. [1] Et amicis magis, *ſi ità ſe aduersùs ipſos gerant*, quàm non amicis: Arbitrantur enim conuenire magis, ab ipſis *ſe* beneficijs affici, quam ſecùs. 18. [3] Et ijs, qui conſueuerint honorare, aut curare, ſi non ampliùs ſic *cum ipſis, vt antea*, verſentur: Etenim ab his arbitrantur *ſe* contemni: Eadem enim facere *illos oportere putant, quæ priùs*. 19. [4] Et *ijs*, qui *acceptis beneficijs* beneficium non reddunt, nec parem *gratiam* referunt: [f] Et *ijs* qui contraria faciunt, ac ipſi; ſi *modò* inferiores ſint: Iſti enim omnes, deſpicatui habere apparent: Atque hi quidem, *qui contraria faciunt*, vt *eos qui* inferiores *ſint*; illi verò, *qui beneficium non reddunt*, tanquàm ab inferioribus *priùs beneficio affecti*. 20. [3] Et [1] *ijs*, qui in nulla ſunt exiſtimatione, ſi *ipſos* aliquâ *in re* negligant, magis *iraſcuntur, quàm alijs hoc facientibus*: Poſitum enim eſt, Iram *eſſe affectum*, neglectus *causâ ſuſceptum*, aduersùs non conuenientèr *ſe gerentes*: Conuenit enim inferioribus, non negligere *ſuperiores*. 21. [g] Et Amicis ſanè, tùm ſi bona non dixerint, aut fecerint; tùm adhuc magis, ſi contraria *fecerint*. 22. [2] Et, ſi non ſentiant *ipſos* indigere; vt Antiphontis *Poëtæ* Plexippus Meleagro *iratus eſt*: Neglectus enim ſignũ *eſt*, non ſentire: Quæ enim curamus, ea *nos* minimè latent. 23. [h] Et *ijs*, qui gaudent rebus *ipſorum* aduerſis; & omninò *ijs*, qui bono & *tranquillo* animo ſunt in ipſorum rebus aduerſis: Aut enim *hoc* inimici, aut negligentis ſignum *eſt*. 24. [i] Et *ijs*, qui non curant, ſi moleſtiam *ipſis* exhibuerint. Quamobrem & mala renunciantibus iraſcuntur. 25. [3] Et *ijs*, qui *libentèr*, aut *ſiniſtrum aliquem rumorem* auſcultant de ipſis, aut ſpectant

les, vt eorundem *ignaros*: ipſique apud ſe dubitant, ne illarum expertes, vel ſaltèm minùs periti ſint, &c.

[e] *È contrà, qui plenè illa perceperunt*, ſcientiæ firmatæ conſcios haud tangit inſectatio vlla.

1 a ſor a: Grauiùs iraſcuntur *amicis, ſi hæc fecerint*: Eorum enim partes putant, nouis ſe vt cōmodis augeant, non vt ornamentis ſpolient.

3 a, Succenſent ijs, *qui cùm vnà fuerint, non, vt ſolebant*, aduersùs illos *ſe geſſerint*, nec conſuetum honorem ipſis habuerint.

4 a, Iraſcuntur ijs, qui *beneficijs* acceptis, *ingrato animo*, vel nihil, vel pari officio *non retribuunt*.

[f] Et ijs, *qui contrarijs* rebus *ſtudent*, &c; *cùm* fortunis opibuſq; *inferiores ſint*.

3 Rat. *Neglectus in genere*:

1 a, Iraſcuntur *tenuioribus, & abiectis*, ſi ipſos parui faciant.

[g] Et *amicis*, *ſi* in ipſis ornandis *negligentiores* ſint: præſertim ſi maledixerint, incommodiſque affecerint.

2 a, Succenſent etiam, tùm *ob ſigna neglectus*; Ijs ſc. *qui non animaduertunt, quarum rerum inopiâ* ipſi laborent.

[h] Tùm *ob ſigna neglectus*, & *inimicitiæ*: Ijs nimirùm, *qui ex ipſorum infortunijs lætitiam capiunt*; quod inimici eſt: vel omninò *in eorum malis*, hilari & *ſecuro animo ſunt*, quod eſt neglectui habentis.

[i] Item ijs, qui *dolorem* ipſis *inurere non reformidant*.

3 a, Irritantur *ob id quod neglectui & inimicitiæ affine* eſt: Ab ijs ſci. *qui libentèr ea audiunt*, vel ſpectāt *quæ ipſis vertuntur probro*.

4 Rat.[1] *Neglectuum ſpecialium;* 1[a], Acerbiſſimè ſæuiunt in illos, *qui* ipſos *parui ducunt apud* 5[e] *hominum genera*, &c.

2[a], Et in eos, qui nihili faciunt ipſos, *lædendo perſonas eas, quas niſi ipſi tutati fuerint, ignominiã ſubeunt.*

3[a], Et in eos, *qui* benefacientib[9] *pari compenſatione*, aut gratiarũ honore non reſpondent.

[l] Ad *Contemptionem* (quæ fuit ſpecies *neglectus*) pertinet tùm *Diſſimulatio, ſeu Ironia*, quã quis ſua minuens, ludit nos Hoc *ſi fecerit*, dùm *ſeriò agant ipſi*, iraſcuntur.

[m] Tùm *beneficia in alios collocata, non in illos*: Ijs ergo, *qui dignitatem* ipſorum *hoc modo paruifecerint, ſuccenſent* meritò.

[n] Ad *Cauſas iræ*, (*Neglectum &c.*) quodammodo pertinet *obliuio nominum*: Ijs igitur ſuccenſent, *quibus è memoria elabuntur*, quaſi parui ab ipſis pendantur.

[o] Ex dictis *rationib. & formis* ſatis liquet, *quomodò* in animis audientium *commouenda ſit ira*,
[p] Tàm ex parte *Auditorum*,
[q] Quàm *Aduerſariorum.*

ipſorum vitia, *& probra*: Similes enim ſunt, aut ijs qui negligunt, aut inimicis: Amici enim *in amicorum vitijs* cõdolent *ſeu æquè dolent, ac in ſuis*: Qui verò propria *ſua* ſpectant vitia, omnes dolent. 26. [4] Præterea, [i] negligentibus apud quinque *hominum genera*; apud *eos* quibuſcum *ipſi* de honore concertant, apud *eos* quos admirantur, apud *eos* quibus volunt *ſe* admirationi eſſe, apud *eos* quos reuerentur, & inter eos qui reuerentur ipſos: Inter hos ſi quis *ipſos* negligat, iraſcuntur magis 27. [a] Et *ijs* qui negligunt *ipſos* reſpectu eiuſmodi *rerum, & hominum*, quos *iniuriâ affectos* non adiuuare, turpe *eſſet* ipſis: veluti, *ſunt* parentes, filij, vxores, imperio ſubditi. 28.[3] Et gratiam nullam *pro beneficio* referentibus: Nam præter conueniens *& decorum, eſt, huiuſmodi* neglectus. 29.[l] Et iocosâ diſſimulatione vtentibus apud *eos*, qui ſeriò agunt; quià *pertinet* ad contemptionem *talis* diſſimulatio. 30. [m] Et *ijs* qui de alijs benè meriti *ſunt*, ſi non etiam de ipſis: Etenim id *pertinet* ad contemptionem; *ijs rebus*, quibus omnes *alios dignos æſtimet*, etiã ipſum non æſtimare dignũ. 31.[n] Cõficiens verò iræ, etiam obliuio *eſt*: veluti, ea quæ etiam nominum ferè eſt: Etenim videtur etiam obliuio, neglectus eſſe ſignum: Nam propter non-curantiam *ſeu incuriam*, fit obliuio: Incuria verò *iſta*, neglectus *quidam* eſt. 32. Ac quibus quidem iraſcuntur, & quomodò *ſe* habentes, & propter qualia, ſimùl dictũ eſt. [o] Perſpicuum autem *ex dictis eſt*, oportere ipſum *Oratorem*, oratione [p] tales *Auditores* efficere, quales cùm ſint, iracundè *ſe* habent; & [q] Aduerſarios *oſtendere* affines *rebus* illis, ob quas *homines* iraſcuntur; & tales, qualibus iraſcuntur.

αὐτῶν φαῦλα· ὅμοιοι γάρ εἰσιν ἢ ὀλιγωροῦσιν, ἢ ἐχθροῖς· οἱ γὰρ φίλοι, συναλγοῦσι· θεώμενοι δὲ τὰ οἰκεῖα φαῦλα πάντες, ἀλγοῦσιν· 26. ἔτι, τοῖς ὀλιγωροῦσι πρὸς πέντε, πρὸς οὓς φιλοτιμοῦνται, πρὸς οὓς θαυμάζουσιν, ὑφ' ὧν βούλονται θαυμάζεσθαι, πρὸς οὓς αἰσχύνονται, ἢ ἐν τοῖς αἰσχυνομένοις αὐτούς· ἐν τούτοις ἐάν τις ὀλιγωρῇ, ὀργίζονται μᾶλλον· 27. καί τοῖς εἰς τὰ τοιαῦτα ὀλιγωροῦσιν, ὑπὲρ ὧν αὐτοῖς αἰσχρὸν μὴ βοηθεῖν· οἷον γονεῖς, τέκνα, γυναῖκας, ἀρχομένους· 28. καὶ τοῖς χάριν μὴ ἀποδιδοῦσι· παρὰ τὸ προσῆκον γὰρ ἡ ὀλιγωρία· 29. καὶ τοῖς εἰρωνευομένοις, πρὸς σπουδάζοντας· καταφρονητικὸν γὰρ ἡ εἰρωνεία· 30. καὶ τοῖς τῶν ἄλλων εὐποιητικοῖς, ἂν μὴ καὶ αὐτῶν· καὶ γὰρ τοῦτο καταφρονητικὸν, τὸ μὴ ἀξιοῦν ὧν πάντας καὶ αὐτόν· 31. ποιητικὸν δ' ὀργῆς καὶ ἡ λήθη, οἷον καὶ τῶν ὀνομάτων οὖσα παρὰ μικρόν· ὀλιγωρίας γὰρ δοκεῖ καὶ ἡ λήθη σημεῖον εἶναι· δι' ἀμέλειαν μὲν γὰρ ἡ λήθη γίνεται· ἡ δ' ἀμέλεια, ὀλιγωρία ἐστίν· 32. οἷς μὲν οὖν ὀργίζονται, καὶ ὡς ἔχοντες, καὶ διὰ ποῖα, ἅμα εἴρηται. δῆλον δ' ὡς δέοι ἂν αὐτὸν κατασκευάζειν τῷ λόγῳ τοιούτους οἷοι ὄντες ὀργίλως ἔχουσι, καὶ τοὺς ἐναντίους τούτοις ἐνόχους ὄντας, ἐφ' οἷς ὀργίζονται, καὶ τοιούτους οἵοις ὀργίζονται.

Cap. III.

De Deliniticne.

Cap. III.

De lenitione, Quæſtio 1ª*, erga Quos*: *ſimulq;* 3ª*, Quas ob cauſas alÿs inhærentes, fiunt lenes*, à Par. 3. 2ᵈᵃ *Quæſt: Qui lenes ſint, ſimulquè* 3ª*, Quas ob cauſas ipſis inhærentes, leniuntur, à Par.* 15.

Ἐπεὶ δὲ τὸ ὀργίζεσθαι ἐναντίον τῷ πραΰνεσθαι, καὶ ὀργὴ πραότητι, ληπτέον πῶς ἔχοντες πρᾶοί εἰσι, καὶ πρὸς τίνας πράως ἔχουσι, καὶ διὰ τίνων πραΰνονται· 2. ἔστω δὴ πράϋνσις, κατάστασις καὶ ἠρέμησις ὀργῆς. ¶ 3. εἰ δὴ ὀργίζονται τοῖς ὀλιγωροῦσιν, ὀλιγωρία δέ ἐστιν ἑκούσιον, φανερὸν ὅτι καὶ τοῖς μηδὲν τούτων ποιοῦσιν, ἢ ἀκουσίως ποιοῦσιν, ἢ φαινομένοις τοιούτοις, πρᾶοί εἰσι· 4. καὶ τοῖς τἀναντία ὧν ἐποίησαν βουλομένοις· 5. καὶ ὅσοι καὶ αὐτοὶ εἰς αὐτοὺς τοιοῦτοι· οὐδεὶς γὰρ αὐτὸς αὑτοῦ δοκεῖ ὀλιγωρεῖν· 6. καὶ τοῖς ὁμολογοῦσι καὶ μεταμελομένοις [a]· ὡς γὰρ ἔχοντες δίκην τὸ λυπεῖσθαι ἐπὶ τοῖς πεποιημένοις, παύονται τῆς ὀργῆς· σημεῖον δὲ ἐπὶ τῆς τῶν οἰκετῶν κολάσεως· τοὺς μὲν γὰρ ἀρνουμένους καὶ ἀντιλέγοντας μᾶλλον κολάζομεν· πρὸς δὲ τοὺς ὁμολογοῦντας δικαίως κολάζεσθαι, παυόμεθα θυμούμενοι· αἴτιον δ', ὅτι ἀναισχυντία τὸ τὰ φανερὰ ἀρνεῖσθαι· ἡ δ' ἀναισχυντία, ὀλιγωρία καὶ καταφρόνησις. ὧν γοῦν πολὺ καταφρονοῦμεν, οὐκ αἰσχυνόμεθα· 7. καὶ τοῖς ταπεινουμένοις πρὸς αὐτοὺς, καὶ μὴ ἀντιλέγουσι· φαίνονται γὰρ ὁμολογεῖν ἥττους εἶναι· οἱ δ' ἥττους, φοβοῦνται· φοβούμενος δὲ οὐδεὶς ὀλιγωρεῖ· ὅτι δὲ πρὸς τοὺς ταπεινουμένους παύεται ἡ ὀργὴ,

[a] Coniun. 3. Ethic. ca. 2.

[a] QVoniam verò Iraſci, & Deliniri, contraria *ſunt*, & ira, ac lenitas; ſumendum *eſt*, & Quomodò *ſe* habentes, Lenes ſint; & erga Quos Lenitèr *ſe* habeant; & per Quas *cauſas* Leniantur. 2.[b] Sit igitur Lenitio, compoſitio & ſedatio Iræ. ¶ 3.[c] Si ergò iraſcuntur ijs, qui *ipſos* negligunt: Neglectus verò eſt ſpontaneum *quid*: [1] Manifeſtum eſt, & ijs *hominibus*, qui [1] nihil horum faciunt, vel non ſponte faciunt, vel *ſpecie tenùs* apparent tales, lenes eſſe. 4.[d] Et ijs, qui *iam* volunt *à ſe facta eſſe* contraria *eorum*, quæ fecerunt. 5.[e] Et *ÿs*, quicunque etiam ipſi erga ſe tales *ſunt*, *quales aduersùs eos quos læſerunt*: Nemo enim ſeipſum videtur negligere. 6.[2] Et ijs, qui confitentur *peccatum ſuum*, ſimúlq; *eos* pœnitet, *quòd egerint*: Quaſi enim *iam* ſupplicium ſumentes, (dolorem *ſci. eorum qui deliquerunt*, ob ea quæ facta ſunt) requieſcunt ab ira. [f] Signum verò *huius rei*, *eſt* in famulorum caſtigatione: Nam eos quidem, qui *delicta* pernegant, & contradicunt, magis caſtigamus; erga eos autem, qui confitentur meritò *ſe* caſtigari, ab excandeſcentia cōquieſcimus: [g] Cauſa verò *eſt*; quoniam impudentiæ *eſt*, manifeſta pernegare: At impudentia, *eſt* neglectus & contemptio: Ideóque quos valdè contemnimus, *apud eos* pudore non afficimur. 7.[3] Et ijs, qui ſe humilitèr demittunt, & non contradicunt: * Apparent enim hij confiteri, *ſe* inferiores eſſe: Qui autem *ſunt* inferiores, timent: Qui verò timet, negligit nemo: [h] Quòd autem erga eos, qui *ſe* demittunt, deponatur ira, etiam

[a] Quià *Lenitas* eſt *Iræ contraria*, &c. Idcircò, cùm didiceris, Quomodò ad iram excitentur; docēdum iam, *Quomodò placentur, & ſedentur.*

[b] *Præmiſſo* igitur, Quid ſit *Lenendi ſtudium*:

[c] De 1ª Quæſt. (*erga Quos, &c.*) *formæ*: 1 Rat. *eorum quæ cauſis iræ, (neglectus &c.) aduerſantur*; 1ª, Miteſcunt erga eos, tùm *qui haud parui fecerunt* ipſos, ſaltèm *haud ſponte.* ∽

[d] Tùm *qui in eodem* neglectu *haud perſeuerant*, ſed *contraria* feciſſe *iam cupiunt.*

[e] Tùm *qui neglectum* illum, eſſe *nullum putabant.*

2ª, Placabiles fiunt, neglectum *confitentibus & pœnitentibus.*

[f] Huic rei, *ſigno eſt*, *ſeruorum caſtigatio*; quibus improbè *inficiantibus* ſæuiores ſumus; *fatentes* ſe meritò plecti, dimittimus.

[g] *Cauſa autem* eſt, Quòd improbè *inficiari*, eſt *mentiendo nihil pudere*; quod perindè eſt, ac parui ducere.

3ª, Manſueſcimus ijs, *qui ſe*, tanquàm potentioribus, *humilitèr ſubÿciunt*, &c. ∽

* *Ratio quidem*, eſt, Quià *fatentur hi ſe imbecilliores*, & proin haud parui æſtimant.

[h] *Exemplum autem*, eſt illud, quòd etiam *Canes non mordent*

eos, qui ad pedes accidunt.

4[a], Placamur & ijs, qui *nobiſcum ſerijs, agunt ſedulò*; contra illud cap.2.part.29.

5[a], Mitigamur ab ijs, qui *leuiores neglectus maioribus beneficijs compensârunt*: contra illud cap.2. par.28.

6[a], Flectimur etiam à *ſupplicibus*, ſubmiſſéque *deprecantibus*: Ducitur hoc ex par. 7.

7[a], Manſueti ſumus ijs, *quorum mores à ludibrijs &c. alieni* ſunt, neminemque parui ducunt, &c. Contra illud cap. 2. part. 14. & alibì.

l Vniuersìm, Nos leniunt *contraria eorũ, quæ iram irritabant*, cap.2.

2 Rat. *affectuum* quorundam *in genere*, ſumuntur formæ: Lenimur enim ijs,

Tùm *qui nobis timendi* ſunt, & *reuerendi*:

k Tùm qui *irâ perciti* in nos quicquam deliquêre, &c.

l Tùm qui *nos, vt honore dignos, reuerentur.*

m De 2[a] & 3[a] quæſt. *(qui lenes, & ob quæ)* formæ:

1[a], Ad lenitatem proclines ſunt, qui (contrà atque irati, cap. 2. par. 11. & 12.) *omni ægritudine vacant*, vel potiùs *lætitia efferuntur*, gaudiumque ſentiunt.

2[a], Placabiles etiam illi, *qui ſuã iram comperendinârunt*:

n *Mora* enim lenit animum iratum.

o Item, cùm 2[bo]. iratus quis, *ſupplicium de eo ſumpſit, cui minùs iraſcebatur*; ſedatur is iam in eum, cui magis.

p Hoc conſilio Philocrates proditionis accuſatus, *noluit, ardente populo cauſam dicere*; *priuſquàm* videret alium, eodẽ crimine in iudicium vocatum.

q Rat; quià manſuetiores fi-

etiam & canes perſpicuum faciunt; *quippè* non mordentes *eos*, qui *humi* proſtrati ſunt. 8.[f] Et ijs qui *ſeriò* operam dant *ipſis*, *cùm ſeriò* operã nauant *ipſi*: Videtur enim, *ab illis* curari *illos*, non autem contemni. 9 [5] Et ijs, qui *licèt antea quicquam læſerint, aut abnuerint*; *poſteà tamen* maiore in re gratificati *ſunt*. 10.[6] Et ijs, qui *ipſos* orant, & qui *pœnam* deprecantur: Demiſſiores enim *ſunt tales*. 11.[7] Et ijs, qui nec contumelioſi *ſunt*, nec ſubſannatores, neque negligere *ſolent*, aut *hominem* quenquam, aut *viros* probos, aut tales quales ipſi *ſunt*: [i] Omninò autem, ex cõtrarijs, *quæ ad iram impellunt*, oportet conſyderare ea quæ leniendi vim habent. 12.[2] Et *ijs*, quos timent, & *apud quos* verecundiâ afficiuntur: Quoàd enim ità *ſe* habeant, *vt illos timeant aut vereantur*, *ijſdem* non iraſcuntur: Impoſſibile enim *eſt*, *vt* ſimùl *quis alium* timeat, & *eidem* iraſcatur. 13. [k] Et ijs qui per iram *aliquid* fecerunt, aut non iraſcuntur, aut minùs iraſcuntur: Non enim propter neglectum apparent *illi* egiſſe. Nemo enim, qui iraſcitur, negligit: Etenim neglectus vacat dolore; ira verò, dolori *ſemper coniuncta eſt*. 14. [l] Et *ijs*, qui apud ipſos verecundiâ afficiuntur. ¶ 15.[m] Et verò perſpicuum *eſt*,[1] lenes eſſe *homines eos*, qui *ſe* contrario habent modo, ac *illi* qui iraſcuntur: veluti *fit*, in ludo, in riſu, in feſto die, in rebus *ipſorum* ſecundis, in recta actione, in ſaturitate; omninò in indolentia, & voluptate minimè contumelioſâ, & in *æquabili ac* moderatâ ſpe. 16.[2] Præterea, qui per *aliquod* tempus commorati *ſunt in ira*, & non recèns irâ accenſi: [n] Sedat enim iram tempus. 17.[o] Sedat verò etiam iram in alterum maiorem, vindicta de alio priùs ſumpta: [p] Quamobrem rectè Philocrates, dicente quodam, dùm iraſceretur populus; Quid *te* non defendis? nondùm ſanè, inquit: Verùm, Quandò? Cùm alium videro in *falſum* crimen vocatum: [q] Lenes enim

καὶ εἰ κύνες δηλοῦσιν, οὐ δάκνοντες τοὺς καθίζοντας· 8. καὶ τοῖς σπουδάζουσι πρὸς τοὺς σπουδάζοντας· δοκεῖ γὰρ σπουδάζεσθαι, ἀλλ᾽ οὐ καταφρονεῖσθαι· 9. καὶ τοῖς μείζω κεχαρισμένοις· 10. καὶ τοῖς δεομένοις, καὶ παραιτουμένοις· ταπεινότεροι γάρ· 11. καὶ τοῖς μὴ ὑβρισταῖς, μηδὲ χλευασταῖς, μηδ᾽ ὀλιγώροις, ἢ εἰς μηδένα, ἢ μὴ εἰς χρηστούς, ἢ μὴ εἰς τοιούτους οἷοί περ αὐτοί. ὅλως δ᾽, ἐκ τῶν ἐναντίων δεῖ σκοπεῖν τὰ πραϋντικά· 12. καὶ οὓς φοβοῦνται καὶ αἰσχύνονται· ἕως γὰρ ἂν οὕτως ἔχωσιν, οὐκ ὀργίζονται· ἀδύνατον γὰρ ἅμα φοβεῖσθαι καὶ ὀργίζεσθαι· 13. καὶ τοῖς δι᾽ ὀργὴν ποιήσασιν, ἢ οὐκ ὀργίζονται, ἢ ἧττον ὀργίζονται· οὐ γὰρ δι᾽ ὀλιγωρίαν φαίνονται πρᾶξαι· οὐδεὶς γὰρ ὀργιζόμενος ὀλιγωρεῖ· ἡ μὲν γὰρ ὀλιγωρία, ἄλυπον· ἡ δ᾽ ὀργή, μετὰ λύπης· 14. καὶ τοῖς αἰσχυνομένοις αὐτούς. ¶ 15. καὶ ἔχοντες δὲ ἐναντίως τῷ ὀργίζεσθαι, δῆλον ὅτι πρᾶοί εἰσιν· οἷον, ἐν παιδιᾷ, ἐν γέλωτι, ἐν ἑορτῇ, ἐν εὐημερίᾳ, ἐν κατορθώσει, ἐν πληρώσει· ὅλως, ἐν ἀλυπίᾳ καὶ ἡδονῇ μὴ ὑβριστικῇ, καὶ ἐν ἐλπίδι ἐπιεικεῖ· 16. ἔτι κεχρονικότες, καὶ μὴ ὑπόγυιοι τῇ ὀργῇ ὄντες· παύει γὰρ ὀργὴν ὁ χρόνος· 17. παύει δὲ καὶ ἑτέρου ὀργὴν μείζω ἡ παρ᾽ ἄλλου ληφθεῖσα τιμωρία πρότερον· διὸ εὖ Φιλοκράτης, εἰπόντος τινός, ὀργιζομένου τοῦ δήμου, τί οὐκ ἀπολογῇ; οὔπω γε, ἔφη· ἀλλὰ πότε; ὅταν ἄλλον ἴδω διαβεβλημένον· πρᾶοι γὰρ γίγνονται,

γίνονται, ὅταν εἰς ἄλλον τὴν ὀργὴν ἀναλώσωσιν· οἷον συνέβη ἐπὶ Ἐργοφίλου· μᾶλλον γὰρ χαλεπαίνοντες, ἢ Καλλισθένει, ἀφῆκαν, διὰ τὸ Καλλισθένους τῇ προτεραίᾳ καταγνῶναι θάνατον· 18. καὶ ἐὰν ἕλωσι· 19. καὶ ἐὰν μεῖζον κακὸν πεπονθότες ὦσιν, ἢ οἱ ὀργιζόμενοι ἔδρασαν ἄν· ὥσπερ γὰρ εἰληφέναι τιμωρίαν οἴονται· 20. καὶ ἐὰν ἀδικεῖν οἴωνται αὐτοὶ καὶ δικαίως πάσχειν· οὐ γίνεται γὰρ ἡ ὀργὴ πρὸς τὸ δίκαιον· οὐ γὰρ ἔτι παρὰ τὸ προσῆκον οἴονται πάσχειν· ἡ δ' ὀργὴ τοῦτο ἦν [b]. διὸ τῷ λόγῳ δεῖ προκολάζειν· ἀγανακτοῦσι γὰρ ἧττον κολαζόμενοι καὶ οἱ δοῦλοι· 21. καὶ ἐὰν μὴ αἰσθήσεσθαι οἴωνται, ὅτι δι' αὐτοὺς, καὶ ἀνθ' ὧν ἔπαθον· ἡ γὰρ ὀργὴ, τῶν καθ' ἕκαστόν ἐστι· δῆλον δ' ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ. διὸ ὀρθῶς πεποίηται,

"Φάσθαι Ὀδυσσῆα πτολιπόρθιον·——

ὡς οὐ τετιμωρημένος, εἰ μὴ ᾔσθετο καὶ ὑφ' ὅτου, καὶ ἀνθ' ὅτου· 22. ὥστε οὔτε τοῖς ἄλλοις ὅσοι μὴ αἰσθάνονται, ὀργίζονται· οὔτε τοῖς τεθνεῶσιν ἔτι, ὡς πεπονθόσι τε τὸ ἔσχατον, καὶ οὐκ ἀλγήσουσιν, οὐδ' αἰσθησομένοις, οὗ οἱ ὀργιζόμενοι ἐφίενται. διὸ εὖ περὶ τοῦ Ἕκτορος ὁ ποιητὴς, παῦσαι βουλόμενος τὸν Ἀχιλλέα τῆς ὀργῆς τεθνεῶτος,

"Κωφὴν γὰρ δὴ γαῖαν ἀεικίζει μενεαίνων·

23. δῆλον οὖν ὅτι τοῖς καταπραΰνειν βουλομένοις, ἐκ τούτων τῶν τόπων λεκτέον· αὐτοὺς μὲν γὰρ

b Cap. 2. par. 1.

fiunt *homines*, cùm in alium iram *ſuam* conſumpſerint; veluti contigit in Ergophili *caſu*: Nam *cùm iudices ei* magis infenſi *eſſent*, quàm Calliſtheni; *eum tamē* dimiſerunt, propterea quòd Calliſthenem pridiè morte mulctauerant. 18. [r] Et *mites fiunt erga aduerſarios, ſi eos iudicio, &c.* conuicerint. 19. [r] Et ſi maius malum paſſi ſint, quàm ij qui iraſcuntur, attuliſſent: *Ab illis .n. ſe* quaſi ſumpſiſſe vindictam putant. 20. [4] Et ſi ipſimet, *ſe anteà* iniuſtè egiſſe arbitrentur; & *ſi* iuſtè *damnum* pati: Non oritur enim ira aduersùs *id quod* iuſtè *factum eſt*: [f] Non enim adhuc *ſe* putant, præter *id* quod conuenit, *damnum illud* pati: Ira autē hoc *modo definita* fuit: [t] Quamobrem oratione oportet *delinquentes* priùs caſtigare: Nam minùs moleſtè ferunt etiam ſerui *ipſi*, dùm, *increpatione priùs habitâ*, caſtigentur. 21. [5] Et *lenes fiunt*, ſi *illos*, *cùm vlti fuerint*, haud putent ſenſuros eſſe *ſigillatim*, quòd propter ipſos, *malum illud* paterentur, & quibus *ſpecialibus de cauſis* paterentur: [u] Nam Ira ſingularium eſt: *Idq;* perſpicuum *eſt* ex definitione *ipſius*: [x] Quamobrem *Vlyſſes iratus* rectè introductus eſt,

" *Dic, Vlyſſem euerſorem vrbium* orbâſſe te oculo.

Quaſi non vltus *eſſet Polyphemi iniurias*, niſi *ſpeciatim* ſenſiſſet *is*, & à quo, & pro quo *ipſius facto*, *excæcatus fuerit*. 22. [6] Proindè neque alijs, [a] quicunq; nihil *omninò* ſentiunt, iraſcuntur; [b] neque ijs, qui mortui ſunt, ampliùs; quippe [c] qui & paſſi *iam* ſint *malorum* extremum, & [d] neque ſint dolituri, neq; *malum illud*, *eiuſque authorem* ſenſuri; Quod *quidem homines* irati *inprimis* appetunt: [e] Quamobrem bellè de Hectore Poëta, dùm mitigare vellet Achillis iram aduersùs *illum* mortuū,

" *Iam enim* (inquit) *terram* ſenſu carentem *fœdè vexat inſaniens.*

23. [f] Perſpicuum igitur *eſt*, ijs qui *alios* lenire volunt, ex his locis dicendum *eſſe*; [*] ipſos quidem (*quorum iram placare*

unt *in vnum*, *cùm in alium priùs iram omnem effuderint*: vt patet exemplo Ergophili Athenienſium ducis.

3 [a], Diſcutitur omnis ira; *ſi Aduerſarios ſubiugârint*:

[r] Vel ſi *in maiora* ij mala *inciderint, quàm ipſi* illis vnquam *optârent.*

4 [a], Mitigâtur erga lædentes, *ſi cogitent, ſe illos improbè anteà violâſſe*, meritóq; iam plecti:

[f] Si enim meritò illi violati fuerint, minùs dolentèr ferunt; neque id eſſe putant, præter illud, quod decet.

[t] Hinc, Prudens illa quidem puniendi ratio, obiurgatione vt priùs habitâ, animos ad pœnam præpares.

5 [a], Abijcitur ira ergà illum, *quem* ſi vltus ſis, *non intellecturum putes, te damni auctorem* illi *fuiſſe*, idq; ob iniurias eius *has, vel illas.*

[u] Rat: Quià *in irâ*, *Certa* ſemper *eſt perſona, & iniuria* certa, cui vltio ſubindè reſpondet.

[x] Confirm. exempl. Odyſſ. 9 [a]: Vlyſſes, quò iram expleret, ſeq; compeſceret, Polyphemum docuit, quòd & *ipſius operâ*, & *ob necem ſociorum*, cœc[o] fact[o] eſſet.

6 [a], Ergò etiam flacceſcit ira, erga illos, [a] Tùm *qui nihil ſentiunt, vnde malum prouenerit*, &c.

[b] Tùm *qui mortem obiêrunt*; cuius ratio,

[c] Partìm ex part. 19 [a],

[d] Partìm ex part. 21 [a],

[e] Vndè, Apollo, Iliad. vlt [o], Achillem, quò eum placaret, reprehendit ex eo, quòd ſurdā terram, i. Cadauer Hectoris laceraret ſurens.

[f] Præcept: Ex *definitione* lenitionis, & *quæſtionib.* 3 [b o] propoſit.; tanquam *ex locis* & elementis cōmunibus, *placari* poſſe *auditores*; idq; per formas proprias, [*] tùm

ſecundæ quæſtionis : ex par. 15. & ſequ.. * Tùm etiam primæ; idque

g Ex par. 12.
h Pa. 9.
i Pa. 3.
k Pa. 6.

placare volunt) parantibus eiuſmodi, *quales iam deſcripſimus*; * *illos* verò, quibus iraſcuntur, aut metuendos, aut reuerentiâ dignos [g], aut *de ijs* benemeritos [h], aut inuitos [i], aut valdè dolentes [k] *ob* ea, quæ *ab ipſis* facta ſunt, &c.

παρασκευάζουσι τοιούτους· οἷς δ᾽ ὀργίζονται, ἢ φοβερούς, ἢ αἰσχύνης ἀξίους, ἢ κεχαρισμένους, ἢ ἄκοντας, ἢ ὑπεραλγοῦντας τοῖς πεποιημένοις.

De amore & amicitia.

Cap. IV.

Amare Quid: Par. 1. De amicitia, Quæſt. 1ª, Qui homines amant, vel amici ſint, à Par. 3. 2ᵈᵃ, Quos amant; ſimulque 3ª, Quas ob res amant, à Partic. 6.

a De *Amore*, & *Amicis*.

b *Definito* priùs, Quid ſit *Amare*;

c Et Quis *verè amicus*;

d Vel *ità putatur*, tametſi ſpecie tenùs duntaxàt.

e De 1ª Quæſt. (Qui ament, vel amici ſint) formæ:
1ª, Amicus percipitur *ex ſignis voluntatis*; ſi amici *reb. ſecundis* gaudeat, angatur *aduerſis*:

f Nam & ex *lætitia* illa, & ex *dolore* intelligitur amicorum voluntas.

2ª, Amici mutui ſunt, tùm qui *pari* conditione viuunt, vt *idem vtriſq; incommodet*, vel *ſubleuet*:
g Tùm qui *eoſdem tertios amicos, vel inimicos* habent:
h Hij enim, quià *eadem deſiderant cum illis tertijs*; ex hoc cõſenſu fit, vt inter ſe quoq; coniungantur ſpecie tenùs; vnde amicitia exiſtit adumbrata.

i De 2ª Quæſt. (*Quos amant*) & de 3ª (*ob Quæ*) formæ:
1º, Ex Primarijs rationib. amoris: 1ª, Amant eos, tùm *Qui beneficijs affecerunt* ipſos, aut eos, quos diligunt, &c.

[a] QVos autem ament, & odio habeant, & Quamobrem; vbi definiuerimus, *Quid ſit* Amicitia, & *Quid* Amare, dicamus. [b] Sit igitur Amare, & velle alicui *ea*, quæ putat bona *eſſe*, illius *quidem* gratiâ, non autem ſui-ipſius; & pro viribus procuratorem eſſe eorundem. 2. [c] Amicus verò, eſt qui amat *aliquem*, & viciſsìm *ab eo* amatur: [d] *Illi* autem *ſe* putant amicos eſſe, qui putant *ſe*, ſic mutuò eſſe affectos. ¶ 3. [e] His autem ſuppoſitis, [1] neceſſe *eſt* Amicum eſſe *eum*, qui ſimùl gaudet *alicuius* bonis, & moleſtijs *eius* ſimùl dolet, non propter aliquid aliud, ſed propter illum. [f] Quùm enim *ea* fiunt, quæ volunt, gaudent omnes; cùm verò contraria; *tunc* dolent: Quare & voluntatis *cuiuſque* ſignum *ſunt*, dolores ac voluptates. 4. [2] Et *eos*, quibus iam eadem *ſunt*, & *habentur*, bona, & mala. 5. [g] Et *eos*, qui *ſunt* iiſdem amici, & qui iiſdem inimici: [h] Neceſſe enim *eſt*, *vt hi* eadem velint, quæ iſti: Quare qui *ea bona* quæ ſibi *cupit*, etiam alteri vult; *is quoque* huic *homini*, *qui illum alterum amat*, apparet amicus eſſe. ¶ 6. [i] Ac amant *tùm eos homines* [1] qui beneficia dederunt aut ipſis, vel *ijs*, quos charos habent; aut ſi valdè benignè, vel ſi prompto

Τίνας δὲ φιλοῦσι καὶ μισοῦσι, καὶ διὰ τί, τὴν φιλίαν καὶ τὸ φιλεῖν ὁρισάμενοι, λέγωμεν. ἔστω δὴ τὸ φιλεῖν [a], τὸ βούλεσθαί τινι ἃ οἴεται ἀγαθά, ἐκείνου ἕνεκα, ἀλλὰ μὴ αὐτοῦ, καὶ τὸ κατὰ δύναμιν πρακτικὸν εἶναι τούτων· 2. φίλος δ᾽ ἐστὶν [b], ὁ φιλῶν καὶ ἀντιφιλούμενος. οἴονται δὲ φίλοι εἶναι, οἱ οὕτως ἔχειν οἰόμενοι πρὸς ἀλλήλους. ¶ 3. Τούτων δὲ ὑποκειμένων, ἀνάγκη φίλον εἶναι τὸν συνηδόμενον τοῖς ἀγαθοῖς, καὶ συναλγοῦντα τοῖς λυπηροῖς, μὴ διά τι ἕτερον, ἀλλὰ δι᾽ ἐκεῖνον· γιγνομένων γὰρ ὧν βούλονται, χαίρουσι πάντες· τῶν ἐναντίων δέ, λυποῦνται. ὥστε τῆς βουλήσεως σημεῖον, αἱ λῦπαι καὶ αἱ ἡδοναί· 4. καὶ οἷς ἤδη ταὐτὰ ἀγαθὰ καὶ κακά· 5. καὶ οἱ τοῖς αὐτοῖς φίλοι, καὶ οἱ τοῖς αὐτοῖς ἐχθροί· ταὐτὰ γὰρ τούτοις βούλεσθαι ἀνάγκη. ὥστε ἅπερ αὑτῷ καὶ ἄλλῳ βουλόμενος, τούτῳ φαίνεται φίλος εἶναι. ¶ 6. καὶ τοὺς πεποιηκότας εὖ, φιλοῦσιν, ἢ αὐτούς, ἢ ὧν κήδονται· ἢ εἰ μεγάλα, ἢ εἰ προθύμως,

a Coniun. 9. Ethic. cap. 7.

b Coniun. 9. Ethic. cap. 4.

μως, ἢ ἐν τοιούτοις καιροῖς, καὶ αὐτῶν ἕνεκα· ἢ οὓς ἂν οἴωνται βούλεσθαι ποιεῖν εὖ. 7. καὶ τοὺς τῶν φίλων φίλους. καὶ φιλοῦντας οὓς αὐτοὶ φιλοῦσι. καὶ τοὺς φιλουμένους ὑπὸ τῶν φιλουμένων ἑαυτοῖς. καὶ τοὺς τοῖς αὐτοῖς ἐχθρούς. καὶ μισοῦντας οὓς αὐτοὶ μισοῦσι. καὶ τοὺς μισουμένους ὑπὸ τῶν ἑαυτοῖς μισουμένων· πᾶσι γὰρ τούτοις τὰ αὐτὰ ἀγαθὰ φαίνεται εἶναι καὶ ἑαυτοῖς· ὥστε βούλεσθαι τὰ αὐτοῖς ἀγαθά· ὅπερ ἦν τοῦ φίλου [c]· 8. ἔτι, τοὺς εὖ ποιητικοὺς εἰς χρήματα καὶ εἰς σωτηρίαν· διὸ τοὺς ἐλευθερίους [d] καὶ ἀνδρείους [e] τιμῶσι, καὶ τοὺς δικαίους· τοιούτους δ' ὑπολαμβάνουσι, τοὺς μὴ ἀφ' ἑτέρων ζῶντας· τοιοῦτοι δ' οἱ ἀπὸ τοῦ ἐργάζεσθαι· καὶ τούτων, οἱ ἀπὸ γεωργίας [f]· καὶ τῶν ἄλλων, οἱ αὐτουργοὶ μάλιστα. καὶ τοὺς σώφρονας, ὅτι οὐκ ἄδικοι. καὶ τοὺς ἀπράγμονας, διὰ τὸ αὐτό. 9. καὶ οἷς βουλόμεθα φίλοι εἶναι, ἐὰν φαίνωνται βουλόμενοι. εἰσὶ δὲ τοιοῦτοι, οἵ τ' ἀγαθοὶ κατ' ἀρετήν, καὶ οἱ εὐδόκιμοι, ἢ ἐν πᾶσιν, ἢ ἐν τοῖς βελτίστοις, ἢ ἐν τοῖς θαυμαζομένοις ὑφ' αὐτῶν, ἢ ἐν τοῖς θαυμάζουσιν αὐτούς· 10. ἔτι, τοὺς ἡδεῖς [g] συνδιαγαγεῖν καὶ συνδιημερεῦσαι· τοιοῦτοι δ' οἱ εὔκολοι, καὶ μὴ ἐλεγκτικοὶ τῶν ἁμαρτανομένων, καὶ μὴ φιλόνεικοι, μηδὲ δυσέριδες· πάντες γὰρ οἱ τοιοῦτοι μαχητικοί· οἱ δὲ μαχόμενοι, τἀναντία φαίνονται βούλεσθαι. καὶ οἱ ἐπιδέξιοι [h], καὶ τῷ τωθάσαι, καὶ τῷ ὑπομεῖναι· ἐπὶ ταὐτὰ γὰρ ἀμφότεροι σπεύδουσι τῷ πλησίον, δυνάμενοί τε σκώπτεσθαι, καὶ ἐμμελῶς σκώπτοντες [i]. 11. καὶ τοὺς ἐπαινοῦντας τὰ ὑπάρ-

c Par. 1.

d Coniun. 4. Ethic. cap. 1.

e Coniun. 3. Ethic. cap. 9.

f Coniun. 1. Oecon. cap. 2.

g Coniun. 8. Ethic. cap. 6.

h Vide 4. Ethic. c. 14.

i Ibid.

animo, vel ſi in talibus occaſionibus, & ipſorum gratiâ; [k] tùm *eos*, quos putant velle benefacere. 7. [1] Et amicorum amicos; & amantes, *&c.* quos ipſi amant; atque amatos ab ijs, qui amantur ab ipſis: [l] & ijſdem inimicos & odio habentes eos, quos ipſi odio habent; atque odio habitos ab ijs, qui odio habentur ab ipſis: [m] Omnibus enim his, eadem apparent eſſe bona, ac ſibi-ipſis: ita vt *& illis* velint, quæ ipſis bona *ſunt*; id quod erat amici *definitio.* 8. [n] Prætereà, [1] beneficos in pecunijs *erogandis*, & ſalute *dandâ*: [o] Quamobrem [1] liberales, & [2] fortes honorant, & [3] iuſtos: ([p] Tales autem exiſtimant *eſſe* eos, qui non ex alienis *bonis* viuunt: Huiuſmodi verò *ſunt*, qui *viuunt* ex laboribus *ſuis*: Et inter hos *ſunt*, *&* ÿ qui ex agricultura; & ex alijs ÿ præcipuè, qui ex opificio *victum quærunt*;) Et [4] temperantes; quià non iniuſti: Et [5] tranquillè degentes, ob eandem *cauſam.* 9. [2] Et *eos*, quibus volumus amici eſſe, ſi *ipſi quoque* appareant velle: [q] Sunt autem eiuſmodi, tùm boni ſecundum virtutem *moralem*, [r] tùm ÿ, qui probati *bonâque exiſtimatione ſunt*, aut apud omnes *homines*, aut apud optimos, aut apud *eos*, qui ſuſpiciuntur ab ipſis, aut apud *eos*, qui ſuſpiciunt ipſos. 10. [f] Præterea, [1] iucundos *homines*, *quibuſcum libentèr* viui poteſt, & *totos* dies ſimùl traduci: [t] Tales verò *ſunt*, tùm qui *ingenio* placidi, & non reprehenſores peccatorum; & non ſtudioſi contentionum, neque in litigando pertinaces: (Omnes enim tales, pugnaces *ſunt*: Qui autem *cum ipſis* pugnant, ij (*contrà atque amici*) contraria *velle* apparent) [u] Tùm qui ſunt faceti *nati* & ad *alios* dicterijs inceſſendos, & ad *aliorum ſales* ſuſtinendos: Eodèm enim vtrique *eorum* propè admodùm contendunt, tùm qui poſſunt *comitèr* laceſſi *ab alijs*, tùm qui *alios* elegantèr laceſſunt; *vt vtriq; vtriſque iucundam amicitiam faciant.* 11. [2] Et *eos*, qui laudant bona, quæ *ipſis*

k Tùm, *Quos arbitrantur* benefac. *velle.*

2a, Diligunt quodammodò, tùm eos, qui ipſorum *amicis amici* ſunt; vel qui amant, quos ipſi &c.

l Tùm eos, qui ipſorum *inimicis inimici* ſunt; vel odio habent, quos ipſi &c.

m Rat. horum omnium, ſumitur ſpecie tenùs ex definitione Amicitiæ.

n Deìn, ex rat. Secundarijs, for. 1a, Amant eos, qui *alijs præſidio* ſunt ad opes, aut ad ſalutem.

o Tales ſunt, [1] *liberales*, [2] *fortes*, [3] *iuſti*; p atq; hij ſunt, quos non aliorum damno, rem ſuam ſuam augere putant, ſed qui ex opere proprio victum quæritant: vt agricolæ, opifices, &c.

4 *Temperantes*; qui ab iniurijs ſe abſtinent:

5 *Remoti à negotijs* publicis.

2a, Diligimus eos, quibus *amici mutui* fieri cupimus, *ſi ſtudium* illi noſtrum *non adſpernari* videantur velle: Quales ſunt,

q Et qui *eximiâ* aliquâ *virtute florent*:

r Et quorum *vita* factaq; *probata ſunt* ijs, *quorum iudicium* magni facimus; vt omnib' hominibus, vel optimis, &c.

f Superſunt for. Remotæ, & Cõmunes: 1a, Diligunt eos, *quibuſcum viuere, & cõmeri velis*, quòd morib. ſuaues ſint:

t Vt ſunt, Tùm qui *ingenio leni*, & in erratis aliorũ *haud moroſi*: quique *obſequuntur alijs*, aduerſantur nemini.

u Tùm qui *in facetijs decori* & *leuitèr* abſq; acerbitate *mordent* alios, & aliorum morſiunculas *æquo animo tolerant.*

2a, Amplectuntur eos, qui *celebrant ipſorum virtutes*, ſuoq; iam teſtimonio fidem faciunt, earum

eſſe ipſos compotes.

3a, Familiaritèr vtuntur ijs, qui *in veſtimentis* &c. elegantes, *lautique* ſunt.

4a, Diligunt eos, qui *à moribus ſequent.* abſunt: 1 *ne obijciant peccata* noſtra, vel ipſorum *beneficia* vetera:

a Ne valdè *præterita aliorum mala recordentur*: neque *noua* crimina ſedulò *notent*; ſed erga omnes placabilem, mitemque animum gerant.

3 Nec *maledicere* ſoleant, aut reſciſcere aliorum maculas, vel ſuas; ſed bona omnia & dicant, & teneant.

4 Vt ne *contra nitantur iraſcentibus*, aut ſedulò in aliquo negotio occupatis.

5a, Amplexantur tùm eos, qui *inclinato*, & propenſo *animo ſunt* in ipſos; ſi *admirentur* ſc. & *probos putent*, atque ipſorum conſuetudine lætentur, &c.

x Et potiſſimùm, ſi hæc faciant in ijs, *in quibus* imprimis *illi tales haberi* cupiunt:

y Tùm eos, qui *Reſpectu ſui ipſorum, ſtudijs pares ſunt*;

z Itá quidem, *ſi neuter* eorum *impediat* alterum:

a Neque *ex eodem* curſu *victũ* quærant.

b Similitudo enim illa, *per ſe*, amorem; *propter impedimentũ* illud, indignationem parit:

c Ret = *rer.* quar. ſtudijs tenentur. Eat. ſi *ambo conſortes* fieri queãt, his mutuæ man9 & fides: Sin *alterius adeptio excludat alterum*, vt riuales regniq; ſocios, hi bellis odijſque æſtuant.

6a, Rat. tùm *affectuum in nobis* Diligimus & eos, coram quib9 *res ad opinion. turpes*, liberè *gerimus*, & abſq; rubore patimur:

d Et eos, quos *pudet* habere teſtes rerũ *ad verit. turpium*:

e Tùm *laudis* & æmulationis; Amare cupiunt & eos, quibus de laude certãtes, *probari ſe* cupiũt.

f Et eos, quos *imitatores laudũ ſuorum*, non obtrectatores eſſe optant.

g Tùm *ſtudij*; Diligunt eos, quos *officio ſuo iuuarent*, &c. niſi

ipſis adſunt, eaque præcipuè, quæ *ſinguli* metuunt, ne deſint ipſis. 12. 3 Et *eos*, qui munditiem in vultu, in veſtitu, & totâ vitâ *colunt*. 13. 4 Et 1 non exprobratores neque peccatorum *aliorum*, neq; beneficiorum *ſuorum*: Ambo enim ſunt reprehenſionibus *dediti*. 14. 2 Et non memores malorum, neq; obſeruatores criminum; ſed *qui ſunt* ad reconciliandum faciles: Quales enim exiſtiment *eos* eſſe erga alios, *tales* etiam erga ipſos *fore* putant. 15. 3 Et *eos*, qui nec maledici *ſunt*, neque *lubentèr* nôrunt aut vicinorum mala, aut ipſorum *propria*, ſed bona *tantùm*: Bonus enim *vir* hoc facit. 16. 4 Et eos, qui non aduerſantur iraſcentibus, aut feriò agentibus: Pugnaces .n. *& contentioſi ſunt* tales. 17. 5 Et eos, qui erga ipſos ſtudioſè quodammodò *ſe* habent: Veluti, qui admirantur ipſos; & ſtudioſos *virtutis* exiſtimant; ipſorumque *iucundâ conſuetudine* gaudent: x Et maximè *ità ſunt* affecti in ijs *rebus*, in quibus maximè volunt ipſi aut ſuſpici, aut ſtudioſi videri eſſe, aut iucundi. 18. y Et eos, qui *ſunt* ſimiles; & qui ijſdem *rebus* ſtudent; z ſi modò *ipſis* non ſint impedimento, a neque ex eadem re victus *illis* paretur: b Sic enim fit, *Heſiodi* illud,

" – Figulus figulo *inuidet*: ----

19. c Et eos, qui appetunt illas res, quarum contingit ipſos *vtroſque rectè* ſimùl eſſe compotes: Sin minùs, idem, *quod antè dixi*, etiam hoc modo euenit, *vt alij alijs malè velint*. 20. 6 Et *eos*, apud quod ità *familiaritèr ſe* habent, vt *coràm iis* non pudeat *eorum*, quæ ad *hominum* opinionem *pertinent*, *dummodò eoſdem, vt abiectiſſimos* minimè contemnant. 21. d Et apud quos pudore afficiuntur, *eorũ*, quæ *ſunt* ad veritatem. 22. e Et *eos* apud quos in honore, *& pretio* eſſe contendunt; f vel quos *rerum ſuarum* æmulos, non autem inuidos habere volunt; hos, *inquam*, aut amant, aut *iis* amici eſſe cupiunt. 23. g Et quibus bona *auxi-*

χοντα ἀγαθά, καὶ τούτων μάλιστα ἃ φοβοῦνται μὴ ὑπάρχειν αὐτοῖς· 12. καὶ τοὺς καθαρείους περὶ ὄψιν, περὶ ἀμπεχόνην, περὶ ὅλον τὸν βίον· 13. καὶ τοὺς μὴ ὀνειδιστὰς μήτε τῶν ἁμαρτημάτων, μήτε τῶν εὐεργετημάτων. ἀμφότεροι γὰρ ἐλεγκτικοί. 14. καὶ τοὺς μὴ μνησικάκους, μηδὲ φυλακτικοὺς τῶν ἐγκλημάτων, ἀλλ' εὐκαταλλάκτους· οἵους γὰρ ἂν ὑπολάβωσιν εἶναι πρὸς τοὺς ἄλλους, καὶ πρὸς αὑτοὺς οἴονται· 15. καὶ τοὺς μὴ κακολόγους, μηδὲ εἰδότας, μήτε τὰ τῶν πλησίον κακά, μήτε τὰ αὑτῶν, ἀλλὰ τὰ ἀγαθά· ὁ γὰρ ἀγαθὸς τοῦτο δρᾷ· 16. καὶ τοὺς μὴ ἀντιτείνοντας τοῖς ὀργιζομένοις, ἢ σπουδάζουσι· μαχητικοὶ γὰρ οἱ τοιοῦτοι· 17. καὶ τοὺς πρὸς αὑτοὺς σπουδαίως πως ἔχοντας, οἷον θαυμάζοντας αὐτούς. καὶ σπουδαίους ὑπολαμβάνοντας. καὶ χαίροντας αὐτοῖς. καὶ ταῦτα μάλιστα πεπονθότας, περὶ ἃ μάλιστα βούλονται αὐτοὶ ἢ θαυμάζεσθαι, ἢ σπουδαῖοι δοκεῖν εἶναι, ἢ ἡδεῖς· 18. καὶ τοὺς ὁμοίους καὶ ταὐτὰ ἐπιτηδεύοντας, ἂν μὴ παρενοχλῶσι, μηδὲ ἀπὸ ταὐτοῦ ᾖ ὁ βίος· γίγνεται γὰρ οὕτω, τὸ,

" —Κεραμεὺς κεραμεῖ.—

19. καὶ τοὺς τῶν αὐτῶν ἐπιθυμοῦντας, ὧν ἐνδέχεται ἅμα μετέχειν αὐτούς· εἰ δὲ μή, ταὐτὸ καὶ οὕτω συμβαίνει· 20. καὶ πρὸς οὓς οὕτως ἔχουσιν, ὥστε μὴ αἰσχύνεσθαι τὰ πρὸς δόξαν k, μὴ καταφρονοῦντες· 21. καὶ πρὸς οὓς αἰσχύνονται τὰ πρὸς ἀλήθειαν· 22. καὶ πρὸς οὓς φιλοτιμοῦνται, ἢ ὑφ' ὧν ζηλοῦσθαι βούλονται καὶ μὴ φθονεῖσθαι, τούτους ἢ φιλοῦσιν, ἢ βούλονται φίλοι εἶναι. 23. καὶ οἷς ἂν τἀγαθὰ συμ-

k *Coniun. lib. 1. c. 7. p. 55. & 56.*

συμπεριπλῶσιν, ἐὰν μὴ μέλλῃ αὐτοῖς ἔσεσθαι μείζω κακά· 24. καὶ τοῖς ὁμοίως καὶ τοὺς ἀπόντας καὶ τοὺς παρόντας φιλοῦσι· διὸ καὶ τοὺς περὶ τοὺς τεθνεῶτας τοιούτους πάντες φιλοῦσι. καὶ ὅλως τοὺς σφόδρα φιλοφίλους[l], καὶ μὴ ἐγκαταλείποντας· μάλιστα γὰρ φιλοῦσι τῶν ἀγαθῶν τοὺς φιλεῖν ἀγαθούς· 25. καὶ τοὺς μὴ πλαττομένους πρὸς αὐτούς· τοιοῦτοι δὲ καὶ οἱ τὰ φαῦλα τὰ ἑαυτῶν λέγοντες· εἴρηται [m] γὰρ ὅτι πρὸς τοὺς φίλους τὰ πρὸς δόξαν οὐκ αἰσχυνόμεθα. εἰ οὖν ὁ αἰσχυνόμενος μὴ φιλεῖ, ὁ μὴ αἰσχυνόμενος φιλοῦντι ἔοικε· 26. καὶ τοὺς μὴ φοβερούς· καὶ οἷς θαρροῦμεν· οὐδεὶς γὰρ ὃν φοβεῖται, φιλεῖ· 27. εἴδη δὲ φιλίας [n], ἑταιρεία, οἰκειότης, συγγένεια, καὶ ὅσα τοιαῦτα· 28. ποιητικὰ δὲ φιλίας, χάρις [o], καὶ τὸ μὴ δεηθέντος ποιῆσαι, καὶ τὸ ποιήσαντα μὴ δηλῶσαι· αὐτοῦ γὰρ οὕτως ἕνεκα φαίνεται, καὶ οὐ δι' ἕτερον.

[l] Coniun. 8. Ethic. ca. 1.

[m] par. 20.

[n] Coniun. 8. Ethic. cap. 14.

[o] Vide 9. Ethic. cap. 7.

lio ſuo procurarent, niſi *exindè* maiora ipſis peruentura eſſent mala. 24. [7] Et eis [g] *amici eſſe volunt*, qui ſimilitèr abſentes *amicos*, ac præſentes amant: Quamobrem eos etiam, qui erga mortuos tales *ſe præſtant*, omnes amant: [h] Et omninò, *eos amant*, qui amicorum valdè ſtudioſi *ſunt*, nec *eos cùm malis premuntur*, deſerunt: Ex ijs enim qui *in quouis genere ſunt* boni, maximè amant eos, qui in amicitiâ *colendâ* boni *ſunt*. 25. [8] Et *eos*, qui *non* ſimulatè agunt apud ipſos: Huiuſmodi autem *ſunt* etiam *illi*, [i] qui ſua ipſorum vitia *amicis apertè* narrant: Nam *antè* dictum eſt, apud amicos, *nos* eorum quæ *ſunt* ad opinionem, non pudere: Si igitur *is*, quem pudet *coram altero*, *eum* non amat; is *certè*, quem non pudet, amanti ſimilis eſt. 26. [9] Et eos, qui non metuendi *ſunt*, & quibus confidimus: Nemo enim *eum* quem metuit, amat. 27. [k] Species autem amicitiæ, *ſunt* [1] ſodalitas; [2] familiaritas; *&* [3] cognatio; & quæcunque talia. 28. [l] Conficientia verò Amicitiæ *ſunt*, gratia, & non rogatū *benè* feciſſe, & cùm *benè illi* fecerit, *hoc alijs* non indicâſſe: Hanc enim *rationem qui ſeruat*, ipſius amici gratiâ apparet *feciſſe*, & non propter aliud.

indè maius ſibi damnum accerſerent.

7 Ex communib. notis amicitiæ;

[g] Amici ſaltèm *eſſe volumus* ijs, quorum *amor abſentiâ non minuitur*; quippè qui firmitatem ex ipſorum probitate obtinet:

[h] Et vniuersìm, amant eos, *qui acritèr amicitiam colunt*; cernunturque in re incertâ certiſſimi.

[8] Et eos amant, qui *apertè verſantur* cum ipſis, nihilque fingunt.

[i] Inter quos etiam illi cenſendi, qui *ſuas res malas* ipſis *aperiunt*, nihilque obtegunt; quod probatur ex par. 20.

[9] Et eos, qui propter potentiam *formidoloſi non ſunt*, ſed auxiliares nobis futuri.

[k] Hæc de amore: Nunc Amicitiæ numerantur & *ſpecies tres*;

[l] Et *Efficientia quedam*; quæ originem, & occaſionem aliquandò dant Amicitiæ.

De inimicitia. — Cap. V.

Formæ de inimicitia generales &c. à Par. 1. Quomodò differunt tùm inimicitia & ira, Par. 3. Tùm ira & odium Par. 4. Tùm is qui iraſcitur, ab eo qui odit à Par. 8.

Περὶ δὲ ἔχθρας καὶ τοῦ μισεῖν, φανερὸν, ὡς ἐκ τῶν ἐναντίων δεῖ θεωρεῖν· 2. ποιητικὰ δὲ ἔχθρας, ὀργὴ, ἐπηρεασμὸς, διαβολή. ¶ 3. ὀργὴ μὲν οὖν ἐστὶν ἐκ τῶν πρὸς ἑαυτόν· ἔχθρα δὲ, καὶ ἄνευ τῶν

[a] De Inimicitia verò, & Odio, manifeſtum *eſt*, ex contrarijs contemplandum eſſe: 2. [b] Conficientia autem inimicitiæ & odij, *ſunt* Ira, Diuexatio, Criminatio. ¶ 3. [c] Ac ira quidem, oritur ex ijs *iniurijs*, quæ ad ſeipſum *ſuoſque pertinent*: Inimicitia verò, *eſſe poteſt* etiam ſine ijs, quæ ad

[a] De Inimicitia & Odio, *Generales* quidem formæ, ſumendæ *ex formis de Amicitiâ contrarijs.*

[b] *Efficientia* inimicitiæ, quæ.

[c] *Speciales* autem, *ex differentijs* tùm *Inimicitiæ & iræ*: Quòd illa, excitetur contra eos, qui *iniuſtè læſerint*; Inimicitia, contra eos qui *nullâ re violârint.*

d Tùm *Iræ & Odij*; [1] quòd ira ſit contra *certos homines*; odium aduerſus *genera hominum*, & nationes.

[2] Iram *temporis longinquitas* minuit; Odio, *ſenium* inuenitur *nullum*, præter mortem.

[3] Ira, *dolorem inurere* ſat habet: Odium, non dolorem, ſed ipſum *malum impertare* expetit.

[4] Ira, *adiunctam ægritudinem habet*, ex opinione iniuriæ acceptæ; odium, *ægritudine vacat*, cùm ſit contra eos, qui nullâ re incommodârint.

e Tùm eius deniq;, *qui iraſcitur*, ab eo *qui odit*; quòd ille, *miſericordiâ tangitur*, cùm eum, cui ſuccenſuit, obrutum malis videt; huic *miſericordia* excitatur *nulla*.

f Præcept: Ex formis *præcedentis cap.* docere poteris, potiſſimùm *in genere Demonſtratiuo*, Qui ſint amici vel non ſint, &c.

g Ex for. *huius cap.* à part. 3 [a]. oſtendes, præſertim *in Iudicijs*; vtrum ob iram, an ob odium, quicquam factum ſit.

ad ſeipſum: Si enim exiſtimemus *aliquem* eſſe talem; *eum* odio habemus. ¶ 4. [d] Et [1] ira quidem, ſemper aduerſùs ſingularia exercetur; velut, Calliam, vel Socratem; odiũ verò, etiam aduerſùs *ipſa* genera: Nam furẽ odio habet, & Sycophantã vnuſquiſque. 5. [2] Et illa quidem, ſanabilis tempore; hoc verò, inſanabile. 6. [3] Et illa, *dolore, ſeu* moleſtiâ afficere appetit; hoc autem, malo potiùs affligere: Qui enim iraſcitur, *dolorem* ſentire vult *eum, cui iraſcitur*; qui autem odit, *dummodò inimicus damnum habeat, ſentiat is necne*, nihil curat. Sunt autem moleſta quidem, *eiuſmodi*, vt ſentiantur omnia: Quæ verò maxima mala *ſunt*, minimè ſenſum mouent: *velut*, iniuſtitia, & amentia: Nam vitij præſentia, nullum dolorem *hominibus* affert. 7. [4] Et illa quidem, cum dolore *coniuncta*; hoc verò, cum dolore nequaquàm: Qui enim iraſcitur, moleſtiâ afficitur; qui odio habet, non *afficitur*. ¶ 8 [e] Et ille quidem, ſi multa *mala* facta ſint *ei, cui iratus fuit, eius* miſeretur; hic verò, nullius *miſereri ſolet*: Ille enim, viciſsìm *dolorem* vult pati *eum*, cui iraſcitur; hic verò, *eum* non eſſe, *& funditùs euerti cupit*. 9. [f] Manifeſtum igitur ex dictis *eſt*, *Oratorem* poſſe tùm illos, qui *verè* ſint inimici, & amici, demonſtrare; &, qui non ſint, *oratione* efficere; qui autẽ dicunt *ſe eſſe*, diſſoluere: [g] tùm *illos*, qui an ob iram, an ob inimicitiam *factum ſit*, controuerſantur, in vtram partem quis præligat, ducere.

πρὸς ἑαυτόν· ἐὰν γὰρ ὑπολάβωμεν εἶναι τοιόνδε, μισοῦμεν. ¶ 4. καὶ ἡ μὲν ὀργὴ, ἀεὶ περὶ τὰ καθ' ἕκαστα [a], οἷον Καλλίᾳ ἢ Σωκράτει· τὸ δὲ μῖσος, καὶ πρὸς τὰ γένη· τὸν γὰρ κλέπτην μισεῖ καὶ τὸν συκοφάντην ἕκαστος· 5. καὶ τὸ μὲν, ἰατὸν χρόνῳ· τὸ δ', ἀνίατον· 6. καὶ ἡ μὲν, τοῦ λυπῆσαι ἐφίεται· ἡ δὲ, τοῦ κακῶσαι μᾶλλον· αἰσθέσθαι γὰρ βούλεται ὁ ὀργιζόμενος· τῷ δὲ, οὐδὲν διαφέρει. ἔστι δὲ, τὰ μὲν λυπηρὰ, αἰσθητὰ πάντα· τὰ δὲ μάλιστα κακὰ, ἥκιστα αἰσθητὰ, ἀδικία καὶ ἀφροσύνη· οὐδὲν γὰρ λυπεῖ ἡ παρουσία τῆς κακίας· 7. καὶ τὸ μὲν, μετὰ λύπης· τὸ δ', οὐ μετὰ λύπης· ὁ μὲν γὰρ ὀργιζόμενος, λυπεῖται· ὁ δὲ μισῶν, οὔ. ¶ 8. καὶ ὁ μὲν, πολλῶν ἂν γενομένων, ἐλεήσειεν· ὁ δὲ, οὐδενός· ὁ μὲν γὰρ, ἀντιπαθεῖν βούλεται ᾧ ὀργίζεται· ὁ δὲ, μὴ εἶναι· 6. φανερὸν οὖν ἐκ τούτων, ὅτι ἐνδέχεται ἐχθροὺς καὶ φίλους καὶ ὄντας ἀποδεικνύναι, καὶ μὴ ὄντας ποιεῖν, καὶ φάσκοντας διαλύειν, καὶ ἢ δι' ὀργὴν ἢ δι' ἔχθραν ἀμφισβητοῦντας, ἐφ' ὁπότερ' ἂν προαιρῆταί τις, ἄγειν.

a Coniun. cap. 2. pa. 2.

De metu.

CAP. VI.

Metus quid, Par. 1. De Quæſt. 1 [a], & 2 [a], Primùm Quas res, & Quas ob cauſas metuant, à Par. 4. Deindè, Qui homines metuendi ſint, & Quas ob cauſas, à Par. 10. Deniquè, Quæ metuenda maximè, à Par. 19. De 3 [a] Quæſt. Quales ſint ij, qui metuunt, à Par. 22.

a De *Metu* dicendum eâdem methodo:

[a] QValia verò metuant, & Quos, & Quomodò *ſe* habentes,

Ποῖα δὲ φοβοῦνται, καὶ τίνας, καὶ πῶς ἔχοντες, ὧδ'

ὧδ᾽ ἔσται φανερόν. ἔστω δὴ φόβος, λύπη τις ἢ ταραχὴ ἐκ φαντασίας μέλλοντος κακοῦ, ἢ φθαρτικοῦ, ἢ λυπηροῦ· 2. οὐ γὰρ πάντα τὰ κακὰ φοβοῦνται [a]· οἷον, εἰ ἔσται ἄδικος ἢ βραδύς· ἀλλ᾽ ὅσα ἢ λύπας μεγάλας, ἢ φθορὰς δύναται· 3. καὶ ταῦτα, ἂν μὴ πόῤῥω, ἀλλὰ σύνεγγυς φαίνεται, ὥστε μέλλειν [b]· τὰ γὰρ πόῤῥω σφόδρα, οὐ φοβοῦνται· ἴσασι γὰρ πάντες, ὅτι ἀποθανοῦνται· ἀλλ᾽ ὅτι οὐκ ἐγγὺς, οὐδὲν φροντίζουσιν. ¶ 4. εἰ δὴ ὁ φόβος τοῦτ᾽ ἐστὶν, ἀνάγκη τὰ τοιαῦτα φοβερὰ εἶναι, ὅσα φαίνεται δύναμιν ἔχειν μεγάλην τοῦ φθείρειν, ἢ βλάπτειν βλάβας εἰς λύπην μεγάλην συντεινούσας· 5. διὸ καὶ τὰ σημεῖα τῶν τοιούτων, φοβερά· ἐγγὺς γὰρ φαίνεται τὸ φοβερόν· τοῦτο γάρ ἐστι κίνδυνος, φοβεροῦ πλησιασμός· 6. τοιαῦτα δὲ, ἔχθρα τε καὶ ὀργὴ δυναμένων ποιεῖν τι· δῆλον γὰρ ὅτι βούλονταί τε καὶ δύνανται· ὥστε ἐγγύς εἰσι τοῦ ποιεῖν· 7. καὶ ἀδικία δύναμιν ἔχουσα· τῷ προαιρεῖσθαι γὰρ ὁ ἄδικος, ἄδικος· 8. καὶ ἀρετὴ ὑβριζομένη δύναμιν ἔχουσα· δῆλον γὰρ ὅτι προαιρεῖται μὲν, ὅταν ὑβρίζηται, ἀεὶ, δύναται δὲ νῦν· 9. καὶ φόβος, τῶν δυναμένων τι ποιῆσαι· ἐν παρασκευῇ γὰρ ἀνάγκη εἶναι καὶ τὸν τοιοῦτον. ¶ 10. Ἐπεὶ δ᾽ οἱ πολλοὶ χείρους καὶ ἥττους τοῦ κερδαίνειν, καὶ δειλοὶ ἐν τοῖς κινδύνοις, φοβερὸν ὡς ἐπιτοπολὺ, τὸ ἐπ᾽ ἄλλῳ αὐτὸν εἶναι· 11. ὥστε οἱ συνειδότες πε-

a *Coniun. 3. Ethic. cap. 9.*

b *Ibid. in fine cap.*

manifeſtum hoc erit modo: [b] Sit ergò metus, moleſtia quædam, & perturbatio, *quæ oritur* ex phantaſiâ futuri mali, [1] *eiuſque* vel idonei ad interimendum, vel moleſti. 2. * Non enim omnia mala metuuntur; veluti, ne *quis* futurus ſit iniuſtus, aut *ingenio* tardus; ſed *ea* quæcunque vel moleſtias magnas, vel interitus *afferre* poſſunt: 3. [c] Et hæc *quidem*, ſi non procùl, ſed propè *ipſis eſſe* appareant; ità vt *quodammodò* impendeant: [d] Nam quæ procùl admodùm *ſunt*, *ea* non metuuntur: Sciunt enim omnes, ſe *aliquandò* morituros; ſed quià *mors* non propè *eſſe videtur*, *ideò eā* nihil curant. ¶ 4. [e] Si igitur metus huiuſmodi eſt, * neceſſe *eſt*, vt talia metuenda ſint, quæcunque apparent facultatem habere magnam interimendi, vel afferendi detrimenta, ad moleſtiam magnam pertinentia. 5. [f] Quamobrem & ſigna huiuſmodi *malorum*, *ſunt* metuenda: Propè enim apparet *eſſe id quod* metuendum *eſt*. Hoc enim dicitur *eſſe* periculum; *nempè* rei metuendæ appropinquatio. 6. [g] Eiuſmodi verò *ſunt*, [1] inimicitia, & ira *eorum*, qui poſſunt efficere aliquid: Perſpicuum enim *eſt eos* & velle, & poſſe *efficere*: Quare propinqui, *&* *parati* ſunt ad efficiendum, *& nocendum*. 7. [2] Et Iniuſtitia, *nocendi* facultatem habens: Nam iniuſtus *eſt* in eo; quià præeligit *eſſe* iniuſtus. 8. [3] Et virtus contumeliam paſſa, cùm *vlciſcendi* facultatem habet: Perſpicuum enim *eſt*, quòd *virtus* cùm contumeliâ afficitur, ſemper quidem præeligit *vlciſci*, nunc verò *etiam præſtare hoc* poteſt. 9 [4] Et *metuendus eſt* eorum metus, qui poterunt aliquid efficere: Neceſſe enim *eſt*, etiam *eum* qui talis *ſit*, in apparatu *quodā* eſſe. ¶ 10. [2] Quoniam autem plærique *mortalium ſunt* deterioris *ingenii*, & lucro prorsùs dediti, & in *ſubeundis* periculis timidi: * *Ideò* metuendum plærunquè *eſt*, ex aliorum arbitrio pendere quenquam. 11. * Quare [1] conſcij ei, qui fecerit graue

b *Definito* igitur; *Metum* eſſe tumultum quendam animi, ortum *ex ſpecie futuri mali*; quod quidem, Cùm *interitum minari*, aut dolores inurere videatur:

* (Cuiuſmodi mala, non ſunt vitia aut *labes animi* aliqua, & ſimilia, ſed quæ *aliundè importantur*, & vulgò creduntur mala:)

c Tùm etiam *ità propinquum ſit*, *vt impendeat*, & iamiam in eum caſurum videatur.

d Quæ enim propè adeſſe non putantur, nihil quicquam nos perterrefaciunt, vti liquet exemplo mortis.

e De 12 & 22 Quæſt. Formæ: Ac 10, [*Quas res & quas ob cauſas met.*] * *Omninò*, ea timorem incutiunt, *quæ videntur vim habere* magnam, nos *perdendi*, & detrimenta inuehendi ea, quæ acerrimos dolores pariunt.

f Vndè, & harum rerum etiam *indicia ipſa*, notaſque perhorreſcimus.

g *Speciatìm* autem, huiuſmodi (*quæ vim illam, &c.*) ſunt,

1 *Simultates, & ira* eorum, qui ad inferendas iniurias facultatem habent.

2 *Prauitas*, & Iniuſtitia, *vires nacta*: Nam de *voluntate* dubitari non poteſt, cùm *ſtudio* feratur ad nocendum.

3. Animi *fortitudo*, *ludibrio habita*; ſi viribus deſtituta non ſit: Tunc ſiquidem iniurias haud inultas feret.

4 *Metus* eorum, qui ſibi prætimentes, *facultatem* habent *nocendi*: Hinc, vt ſe extra periculū ponant, id alijs confeſtim creant.

2 [*Qui metuendi, & Quas ob cauſas*] hic: Quià magna hominum pars, & naturâ *praui* ſunt, & ſpe lucri *fidem fallunt*, & præ timore in dubijs *amicos deſerunt*:

* Ideò metuendum, *arcana*, vitamque *alijs committere*.

* Vnde colligitur, Metuendos eſſe homines; 1 ob *conſcientiam*

atrociorū facti; periculum enim eſt, ne authorem, præmio propoſito, indicent, &c.

2 Rat. *iniuriarum*; [1] Qui *poſſunt iniuriam* facere, formidoloſi ijs, qui ad iniuriam ſunt expoſiti: Occaſionem enim illi oblatam ſe è non dimittunt:

[2] Qui *iniuriam* ſe accepiſſe *arbitrantur:*

[3] Qui *iniuriam intulerunt*, metuendi: Cùm enim ſemper timeant, ne pœnas petulantiæ luant, quærunt omni ratione inimicos infirmiores reddere, quò ipſi ſecuriùs viuant.

3 Rat. *competitionis honorum ſeu præmiorum*, &c. Æmuli riualéſq; eorundem, formidandi, &c.

4 Rat. *inimicitiæ*, Siue *cum potentiorib:* Metuendi enim nobis illi, qui potentioribus [1] vel *formidoloſi* ſunt:

[2] Vel, *ob damna* illis data, *reformidentur:*

[3] Vel *necem ijs attulerunt*, &c.

[h] Siue *cum imbecillioribus*: Quib[us] ſi impetum fecerint; metuendi ſunt, ne idem nobis nunc vel poſthàc facere aggrediantur, &c.

[i] De dictis, notat: Inter eos qui *iniuſtè læſi*, par. 13. vel *inimici* ſunt, par. 16. aut nobiſcum *contendunt*; par. 15. metuendos eſſe [k] non eos, *qui acutæ bilis* ſunt, & quod animo verſant, in ore habent:

[l] Sed illos potiùs, *qui ſedati*; & aliud dicunt atque ſentiunt, & vafri ſunt.

3 Ex omnibus metuendis, Quæ *maximè pauorem incutiunt*? Ea ſanè, tùm quę (*ſicubi* in ijs *lapſus ſit*) *poſt* acceptum malum, *emendari nequeunt*, &c.

[m] Tùm quibus, vt *anteà* euitentur, *auxilia* aut *nulla* ſunt, aut *valdè ardua.*

[n] Omninò ea, quæ *metuenda* ſunt, *hâc notâ* intelliguntur, *ſi*, cùm alijs euenerint, vel impendeant, *miſericordiâ digna* videntur.

graue aliquid, metuendi *ſunt*, *ne* aut *lucri ſpe*, indicent, aut *eum in periculo* deſerant. 12. [2] Et *ii*, [1] qui *facilè* poſſunt iniuriam facere, *ſemper metuendi ſunt iis* qui poſſunt iniuriam pati: Nam plærunquè iniuriam faciunt homines, quandò poſſint. 13. Et [2] qui iniuriam *ab alio* acceperunt, ſi exiſtiment *ſe* accepiſſe: Semper enim obſeruant *vlciſcendi* occaſionem. 14. Et [3] qui iniuriam *ſemèl* fecerunt, ſi facultatem habeant, metuendi *ſunt poſteà*; *quippe qui* reformidant talionem: Poſitum enim erat, eiuſmodi *eſſe id*, quod metuendum *eſt*. 15. [3] Et qui *ſunt* competitores earundem *rerum*, quaſcunque non contingit ſimùl ineſſe vtriſque: Semper enim *illi* bellum gerunt cum iſtis; *ſæpè etiam ſe mutuò tollere conantur*. 16. [4] Et [1] qui potentioribus metuendi, etiam ipſis *ſunt* metuendi: Magis enim poterint nocere ipſis, quàm potentioribus: [2] Et quos metuunt *illi*, qui *ſunt* potentiores ipſis, ob eandem *cauſam*: [3] Et qui *alios* potentiores ipſis ſuſtulerunt. 17. [h] Et qui inferiores ipſis inuaſerunt: Aut enim iam metuendi *ſunt*, aut cùm creuerint. 18. [i] Et ex ijs *omnibus*, qui iniuriam acceperunt, & *ex* inimicis, & *ex* æmulis, *metuendi ſunt* [k] non qui ad excandeſcendum *ſunt*, & ad liberè loquendum procliues; [l] ſed qui manſueti, & diſſimulatores, & verſuti: Obſcuri enim *ſunt*, an propè ſint *ad nocendum*: Quare nunquam *nobis* manifeſti *ſunt*, quòd *ſatis ſint* remoti. ¶ 19. [3] Ex omnibus autem metuendis, *illa* maximè metuenda *ſunt*, quæcunque ſi *ſemèl in iis* erratum fuerit, corrigi non contingit, ſed aut omninò *emendari* non poſſunt, aut *ſaltèm emendatio* non in ipſorum, ſed in aduerſariorum *eſt* poteſtate. 20. [m] Et quorum auxilia *vel* nulla ſunt, vel non facilia. 21. [n] Vt autem ſimplicitèr dicam, metuenda ſunt, quæcunque cùm alijs eueniunt, vel euentura ſint, miſeranda ſunt. Ac quæ quidem metuenda *ſint*, & quæ metuant, propemodùm, vt *ità* dicam,

πεποιηκότι τι δεινὸν, φοβεροί, ἢ κατειπεῖν, ἢ ἐγκαταλιπεῖν· 12. καὶ οἱ δυνάμενοι ἀδικεῖν, ἀεὶ τοῖς δυναμένοις ἀδικεῖσθαι· ὡς γὰρ ἐπιτοπολὺ, ἀδικοῦσιν οἱ ἄνθρωποι, ὅταν δύνωνται· 13. καὶ οἱ ἠδικημένοι οἱ νομίζοντες ἀδικεῖσθαι· ἀεὶ γὰρ τηροῦσι καιρόν· 14. καὶ οἱ ἠδικηκότες, ἐὰν δύναμιν ἔχωσι, φοβεροί, δεδιότες τὸ ἀντιπαθεῖν· ὑπέκειτο [c] γὰρ τὸ τοιοῦτο φοβερόν· 15. καὶ οἱ τῶν αὐτῶν ἀνταγωνισταὶ, ὅσα μὴ ἐνδέχεται ἅμα ὑπάρχειν ἀμφοῖν· ἀεὶ γὰρ πολεμοῦσι πρὸς τοιούτους· 16. καὶ οἱ τοῖς κρείττοσιν αὐτῶν φοβεροὶ, καὶ αὐτοῖς φοβεροί· μᾶλλον γὰρ ἂν δύναιντο βλάπτειν αὐτοὺς, ἢ τοὺς κρείττους. καὶ οὓς φοβοῦνται οἱ κρείττους αὐτῶν, διὰ ταὐτό. καὶ οἱ τοὺς κρείττους αὐτῶν ἀνῃρηκότες· 17. καὶ οἱ τοῖς ἥττοσιν αὐτῶν ἐπιτιθέμενοι· ἢ γὰρ ἤδη φοβεροὶ, ἢ αὐξηθέντες· 18. καὶ τῶν ἠδικημένων καὶ ἐχθρῶν ἢ ἀντιπάλων οὐχ οἱ ὀξύθυμοι καὶ παρρησιαστικοὶ, ἀλλ' οἱ πρᾶοι καὶ εἴρωνες καὶ πανοῦργοι· ἄδηλοι γὰρ, ἢ ἐγγύς· ὥστ' οὐδέποτε φανεροὶ, ὅτι πόῤῥω. ¶ 19. Πάντα δὲ τὰ φοβερὰ, φοβερώτερα, ὅσα, ἂν ἁμάρτωσιν, ἐπανορθώσασθαι μὴ ἐνδέχεται, ἀλλ' ἢ ὅλως ἀδύνατα, ἢ μὴ ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις· 20. καὶ ὧν βοήθειαι μὴ εἰσὶν, ἢ μὴ ῥάδιαι· 21. ὡς δ' ἁπλῶς εἰπεῖν φοβερά ἐστιν ὅσα ἐφ' ἑτέρων γιγνόμενα ἢ μέλλοντα, ἐλεεινά [d] ἐστί. τὰ μὲν οὖν φοβερὰ καὶ ἃ φοβοῦνται, σχεδὸν, ὡς εἰπεῖν,

[c] Par. 9.

[d] Coniun. cap. 10. p. 21.

πεῖν, τὰ μέγιστα ταῦτά ἐστιν. ¶ 22. ὡς δὲ διακείμενοι αὐτοὶ φοβοῦνται, νῦν λέγωμεν. εἰ δή ἐστιν ὁ φόβος μετὰ προσδοκίας τοῦ πείσεσθαί τι φθαρτικὸν πάθος, φανερὸν ὅτι οὐδεὶς φοβεῖται τῶν οἰομένων μηδὲν ἂν παθεῖν, οὐδὲ ταῦτα ἃ μὴ οἴονται παθεῖν, οὐδὲ τούτοις ὑφ' ὧν μὴ οἴονται, οὐδὲ τότε ὅτε μὴ οἴονται. ἀνάγκη τοίνυν φοβεῖσθαι τοὺς οἰομένους τι παθεῖν ἄν, καὶ τοὺς ὑπὸ τούτων, καὶ ταῦτα, καὶ τότε· 23. οὐκ οἴονται δὲ παθεῖν ἄν, οὔτε οἱ ἐν εὐτυχίαις μεγάλαις ὄντες, καὶ δοκοῦντες· (διὸ ὑβρισταὶ καὶ ὀλίγωροι καὶ θρασεῖς· ποιεῖ δὲ τοὺς τοιούτους, πλοῦτος, ἰσχύς, πολυφιλία, δύναμις·) 24. οὔτε οἱ ἤδη πεπονθέναι νομίζοντες τὰ δεινά, καὶ ἀπεψυγμένοι πρὸς τὸ μέλλον, ὥσπερ οἱ ἀποτυμπανιζόμενοι ἤδη· ἀλλὰ δεῖ τινὰ ἐλπίδα ὑπεῖναι σωτηρίας, περὶ οὗ ἀγωνιῶσι· σημεῖον δέ· ὁ γὰρ φόβος βουλευτικοὺς ποιεῖ [e]· καίτοι οὐδεὶς βουλεύεται περὶ τῶν ἀνελπίστων· 25. ὥστε δεῖ τοιούτους παρασκευάζειν, ὅταν ᾖ βέλτιον τὸ φοβεῖσθαι αὐτούς, ὅτι τοιοῦτοί εἰσιν, οἷοι παθεῖν· καὶ γὰρ ἄλλοι μείζοις ἔπαθον· καὶ τοὺς ὁμοίους δεικνύναι πάσχοντας, ἢ πεπονθότας, καὶ ὑπὸ τούτων ὑφ' ὧν οὐκ ᾤοντο, καὶ ταῦτα, καὶ τότε ὅτε οὐκ ᾤοντο.

e *Conian. ſect. 13. Probl. 15.*

hæc ſunt præcipua. ¶ 22. [o] Quomodò verò affecti, ipſi metuant, nunc dicamus. [p] Si ergo eſt metus cum expectatione perpetiendi aliquod pernicioſum malum; [*] manifeſtum *eſt*, neque quemquam *eorum*, qui arbitrantur *ſe* nihil paſſuros, metuere; [*] neque ea *metuere*, quæ non arbitrãtur *ſe* paſſuros; neque eos à quibus non arbitrantur, neque tunc, cùm minimè arbitrantur: [q] Neceſſe itaque *eſt* metuere eos, qui arbitrantur aliquid *mali ſe* paſſuros, & qui ab his, & *qui* hæc, & *qui* tunc *arbitrantur*. 23. [r] Non arbitrantur autē *ſe* paſſuros, neq; qui in proſperitatibus magnis ſunt, & *ità eſſe ſibi* videntur: ([ſ] Quamobrem contumelioſi *ſunt iſti*, & neglectores, & *in periculis ſubeundis* audaces: [t] Tales verò *ipſos* reddunt diuitiæ, robur *corporis*, multitudo amicorum, potentia *ciuilis*. 24. [u] Neque qui iam ſe paſſos eſſe grauia putant omnia, & qui *ſpe omni abiectâ* obriguerunt ad futurum; vt qui Tympano, *ſeu fidiculis* iam nunc *cruciantur*: [x] Sed oportet aliquam ſubeſſe *adhuc* ſpem ſalutis *in ea re*, de qua angantur Signum autem *huius eſt*, quià metus *homines* paratos ad conſultandum reddit: Atqui de *rebus* deſperatis conſultat *ampliùs* nemo. 25. [y] Quare oportet *Auditores tuos* tales conformare; ſi è re *tuâ* fuerit, ad metum ipſos impelli; *dicendo*; Quòd *ipſi* ſint eiuſmodi *homines*, qui pati poterint; quippè [z] quià alij *ipſis* maiores paſſi ſunt *mala hæc*, *& ab his, &c.* & [a] oſtendere *oportet*, pares *illis* pati, aut paſſos eſſe, & ab ijs, à quibus non arbitrabantur, & hæc *eadem mala*, & tunc, cùm minimè arbitrabantur.

[o] De 3a Quæſt. [Quales ſint ij, qui metuunt] ſic:

[p] Cùm metus adiunctam habeat *expectationem grauioris mali*.

[*] Certè nec vllo modo *timent ij, qui putant ſe nihil* damni *ſuſtinere* poſſe;

[*] Nec *ea mala timent*, à quib⁹ liberos ſe putant, &c.

[q] Proinde illi neceſſariò timent, qui *ſuperioribus illis contrarij*, &c.

[r] Atqui *nihil damni ſe accipere* poſſe credunt, tùm ij, *qui in ſumma fortunâ* ſunt, ac florentes res ſuas opinantur firmas.

[ſ] Ex qua opinione, plærunquè iſti contumelioſi, & contemptores euadunt, &c.

[t] Idque propter diuitiarum, roboris, cæterarumque rerum copiam.

[u] Tùm ij, qui *acerbiſſima quæq; ſubiêre*; & qui *iam obſtupefacti*, nullum eſſe putant locum miſerijs nouis.

[x] Ei enim qui metuit, neceſſariò ſubeſt nonnihil ſpei de ſalute, &c. Vndè, cùm metuere incipiunt, confugiunt ad conſilia, vt qui mala vitandi viam ſupereſſe confidant:

[y] Ex dictis conclud: Quib⁹ metum incutere velis, oſtendes, ipſos eſſe *malis illis expoſitos*; ſiquidem

[z] Et maiores, quàm illi, ſint *talia paſſi*, & à talibus, &c.

[a] Et *pares ſimileſque illis* ea mala, quæ ipſis imminere affirmamus, perpeſſi ſint, &c.

Cap. VII.

De confidentia. Cap. VII.

Confidentia quid; Par. 1. Eius quæſt. 1ª, Quæ res confidentiam afferunt, à Par. 2. 2ᵈᵃ, Qui homines confidenti nos animo faciant, à Par. 4. 3ª, Qui homines confirmato ſint animo in periculis, à Par. 7.

Definitio & formæ Confidentiæ, colliguntur ex definit. & formis metus:

a Rat. Quià confidentia & metus contraria, &c. contrariorum autem vno cognito, ſimùl innoteſcit reliquum.

b Præmiſſo igitur, Confidentia quid.

c Formæ de 1. Quæſt. [*Quæ res fidentem reddunt?*] nimirùm,

1 *Longinquitas rerum atrocium.*

2 *Medicina*, quâ res malæ releuentur; *& auxilia*, quibus, quæ reſtant, arceantur.

d De 2. Quæſt. [*Qui homines fidentiam addant?*] vtpotè,

1 Qui *nec læſi à* nobis *ſint*, nec *læſerint*: contra præc. cap. par. 13. & 14.

2 *Aduerſarij & æmuli* ſi *nulli* nobis fuerint, &c. contra præc. cap. par. 15.

3 *Socij periculi* ſi *plures* ſint, quàm qui periculum creant.

e De 3. Quæſt. [*Qui homines, fidentes?*] nimirùm,

1 Qui *vel extra periculum* poſiti, res ad eum, quem vellent, exitum perduxere, &c.

f *Vel* crebrò è grauiorib. periculis ſalui emerſerunt:

g Rat. Firmamur enim in dubijs, 1 vel vt mala *nunquam experti*, vt ſuperiores par. 7; 2 Vel vt *remedijs* ad illa propulſanda inſtructi; vt poſteriores, par. 8.

h Illuſtr. rat. à ſimili.

QVoniàm verò de Metu manifeſtum *eſt*, quid ſit, & de Metuendis; & quomodò ſinguli *ſe* habentes, timeant; manifeſtum ex his *eſt etiam* Confidere Quid ſit, & in QVALIBVS *rebus* confidant *homines*, & QVOMODÒ affecti ſint confidentes: ª Etenim & Confidentia metui contraria *eſt*, & *id* quod Confidentiam affert, ei quod metum: ᵇ Quare *Confidentia*, *eſt* ſpes *coniuncta* cum phantaſia *rerum* ſalutarium, vt quæ propè ſint; metuendarum verò, vt quæ non ſint, aut longè abſint. ¶ 2. ᶜ Confidentiam verò afferunt, & grauia *mala*, ſi longè abſint, & ſi ea quæ confidentiam pariunt propè *ſint*. 3. ª Et *malorum* remedia, ſi *præſtò* ſint; & auxilia vel multa, vel magna, vel vtraque. ¶ 4. ᵈ Et ¹ *ſi* neque iniuriam *à nobis* acceperint, neque *nobis* intulerint. 5. ² Et competitores, *ſi* aut non ſint *ipſis* omninò; aut *ſi ſint*, non habeant facultatem *nocendi*; aut ſi facultatem habeant, ſint amici, vel beneficia *ipſis* dederint, aut *ab ijs* acceperint. 6. ³ Aut, ſi *illi* quibus hæc, *quæ nobis*, conducunt, ſint plures, aut *viribus* præſtantiores, aut vtrique. ¶ 7. ᵉ Ipſi autem, ſic *ſe* habendo, ſunt confidentes: ¹ Si *in rebus dubijs* multa *ſe* rectè egiſſe arbitrentur, & nihil *incommodi* paſſos eſſe. 8. ᶠ Aut ſi ſæpè inciderint in grauia *mala*, & *incolumes indè* euaſerint; ᵍ Bifariàm enim homines *in periculis*, *meticuloſæ* perturbationis expertes fiunt, ¹ vel quòd *illa* nondùm experti ſunt, ² vel quòd auxilia habeant, *quibus illa depellant*: ʰ Ve-

Ἐπεὶ δὲ περὶ φόβου φανερὸν τί ἐστι, καὶ περὶ τῶν φοβερῶν, καὶ ὡς ἕκαστοι ἔχοντες δεδίασι, φανερὸν ἐκ τούτων, καὶ τὸ θαῤῥεῖν τί ἐστι, καὶ περὶ ποῖα θαῤῥαλέοι, καὶ πῶς διακείμενοι θαῤῥαλέοι εἰσί· τό, τε γὰρ θάρσος ἐναντίον τῷ φόβῳ, καὶ τὸ θαῤῥαλέον τῷ φοβερῷ· ὥστε μετὰ φαντασίας ἡ ἐλπὶς τῶν σωτηρίων, ὡς ἐγγὺς ὄντων· τῶν δὲ φοβερῶν, ἢ μὴ ὄντων, ἢ πόῤῥω ὄντων. ¶ 2. Ἔστι δὲ θαῤῥαλέα, τά τε δεινὰ πόῤῥω ὄντα, καὶ τὰ θαῤῥαλέα ἐγγύς· 3. καὶ ἐπανορθώσεις ἐὰν ὦσι, καὶ βοήθειαι, ἢ πολλαί, ἢ μεγάλαι, ἢ ἄμφω. ¶ 4. καὶ μήτε ἠδικημένοι, μήτε ἠδικηκότες ὦσιν· 5. ἀνταγωνισταί τε ἢ μὴ ὦσιν ὅλως, ἢ μὴ ἔχωσι δύναμιν· ἢ δύναμιν ἔχοντες, ὦσι φίλοι· ἢ πεποιηκότες ὦσιν εὖ, ἢ πεπονθότες· 6. ἢ ἐὰν πλείους ὦσιν οἷς ταὐτὰ συμφέρει, ἢ κρείττους, ἢ ἄμφω. ¶ 7. Αὐτοὶ δὲ οὕτως ἔχοντες, θαῤῥαλέοι εἰσίν· ἐὰν πολλὰ κατωρθωκέναι οἴωνται, καὶ μὴ πεπονθέναι. 8. ἢ ἐὰν πολλάκις ἐληλυθότες ὦσιν εἰς τὰ δεινά, καὶ διαπεφευγότες· διχῶς γὰρ ἀπαθεῖς γίγνονται οἱ ἄνθρωποι, ἢ τῷ μὴ πεπειρᾶσθαι, ἢ τῷ βοηθείας ἔχειν· ὥσπερ

ἐν

a Coniun. 3. Ethic. cap. 9.

b Coniun. lib. 1. cap. 4. pa. 9.

c Coniun. 3. Ethic. ca. 11.

ἐν τοῖς κατὰ θάλατταν κινδύνοις, οἵτε ἄπειροι χειμῶνος, θαῤῥοῦσι τὰ μέλλοντα [a]· καὶ οἱ βοηθείας ἔχοντες, διὰ τὴν ἐμπειρίαν· 9. καὶ ὅταν τοῖς ὁμοίοις μὴ ᾖ φοβερὸν, μηδὲ τοῖς ἥττοσι, καὶ ὧν κρείττους οἴονται εἶναι· οἴονται δὲ, ὧν κεκρατήκασιν, ἢ αὐτῶν, ἢ τῶν κρειττόνων, ἢ τῶν ὁμοίων· 10. καὶ ἐὰν ὑπάρχειν αὐτοῖς οἴωνται πλείω καὶ μείζω, οἷς ὑπερέχοντες φοβεροί εἰσι. ταῦτα δ' ἐστὶ, πλῆθος χρημάτων [b], καὶ ἰσχὺς σωμάτων, καὶ φίλων, καὶ χώρας, καὶ τῶν πρὸς πόλεμον παρασκευῶν, ἢ πασῶν, ἢ τῶν μεγίστων· 11. καὶ ἐὰν μὴ ἠδικηκότες ὦσιν, ἢ μηδένα, ἢ μὴ πολλοὺς, ἢ μὴ τοιούτους, περὶ ὧν φοβοῦνται· 12. καὶ ὅλως ἂν τὰ πρὸς θεοὺς αὐτοῖς καλῶς ἔχῃ, τά τε ἄλλα, καὶ τὰ ἀπὸ σημείων καὶ λογίων· 13. θαῤῥαλέον γὰρ ἡ ὀργή [c]· τὸ δὲ μὴ ἀδικεῖν, ἀλλ' ἀδικεῖσθαι, ὀργῆς ποιητικόν· τὸ δὲ θεῖον ὑπολαμβάνεται βοηθεῖν τοῖς ἀδικουμένοις· 14. καὶ ὅταν προεπιχειροῦντες, ἢ μηδὲν ἂν παθεῖν, μηδὲ πείσεσθαι, ἢ κατορθώσειν οἴωνται. καὶ περὶ μὲν τῶν φοβερῶν καὶ θαῤῥαλέων, εἴρηται.

luti, in maritimis periculis, tùm *illi* de futurâ *ſalute* confidunt, qui *ſunt* tempeſtatis imperiti, tùm *illi*, qui auxilia *in ſe* habent, propter experientiam *nauigandi*. 9. [2] Et cùm *malum illud* non ſit metuendum æqualibus, neque inferioribus *ſuis*, & *ÿs* quibus *ſe* præſtantiores eſſe arbitrantur: Arbitrantur autem *ſe præſtare illis*, quos vicerint, ſiuè ipſos, ſiuè præſtantiores, ſiuè ſimiles. 10. [3] Et ſi adeſſe ipſis arbitrentur plura, & maiora *eorum*, quibus ÿ qui excellunt, metuendi ſunt: [i] Ea verò ſunt, multitudo pecuniarũ, & robur corporum, & amicorum, & regionis, & eorum, quæ ad bellum apparantur, vel omnium, vel maximorum. 11. [4]. Et ſi iniuriam fecerint, aut nemini aut non *ſanè* multis, aut non talibus, à quibus metuunt. 12. [k] Et omninò, ſi *ea* quæ ad Deos *pertinent*, ipſis egregiè *ſe* habeant, cùm alia *omnia*, tùm *ea* quæ ab oſtentis, & oraculis *portenduntur*. 13. [l] Etenìm ira (*cùm eos ſit fortitudinis*) confidentiam affert: At non iniuriam facere, ſed accipere, iræ efficiens *eſt*: [m] *Numen* autem diuinum exiſtimatur *propitium eſſe & auxiliari* ijs, qui iniuriam accipiunt. 14. [5] Et cùm priores impetum facientes, vel nihil *ſe mali* pati, aut paſſuros eſſe; vel rectè *& ex ſententiâ* acturos arbitrantur. Ac de metuendis quidem, & fidentiam afferentibus, dictum eſt.

[2] Firmato animo ſunt, qui intelligunt malum illud, nec *metum incuſiſſe paribus*; nec *minoribus* etiam, &c.

[3] Fidentes ſunt, qui putant ſe *excellere* illorum *copiâ*, quæ *formidandos* homines *faciunt*.

[i] Talia ſunt, *vis magna pecuniæ, robur militum*, &c. quæ fortunati dynaſtæ potiùs, quàm priuati hominis, ſunt propriæ.

[4] In magnâ perturbatione nullo metu ſollicitantur ij, qui *nemini os læſerint*, &c. ſed iniurijs *ipſi laceſſiti* ſint.

[k] Et vniuersìm ij, qui *iniuriâ acceptâ, deos ſecum eſſe*, ſuaſque partes adiuuare *credunt*: Idq; ex *ſignis* quibuſdam, & *reſponſis* ſecundis.

[l] Ratio, tùm *prioris* ſententiæ; ex *conditione iræ*:

[m] Tùm poſterioris; ex opinione omnium.

[5] Ijs adduntur animi, qui ſi *hoſtium* incurſum *præuenerint*, *nihil* ſe *capturos* ſperant *incommodi*, &c.

De Pudore.

Cap. VIII.

Pudor quid: *Par.* 1. *Eius Quæſt.* 1[a]. *Quæ res pudorem afferunt*, à *Par.* 3. 2[da], *Apud Quos homines pudore afficiuntur*, à *Par.* 19. 3[a], *Qui homines pudore ſuffunduntur*, à *Par.* 33.

Ποῖα δὲ αἰσχύνονται καὶ ἀναισχυντοῦσι, καὶ πρὸς τίνας, καὶ πῶς ἔχοντες, ἐκ τῶνδε δῆλον. ἔστω δὴ

[a] QVALIA verò *ſint ea*, *quorum* Pudet, & non Pudet, & apud QVOS, & QVOMODÒ *ſe* habentes, ex hiſce *erit* perſpicuum: [b] Sit igitur

[a] De pudore ſequ. formæ:

[b] *Præmiſſo*, Pudor Quid;

c Et Impudentia Quid;

d De 1a Quæſt. (*Quæ res pudorem afferunt*)

1o, Pudet eorum *malorum, quæ* quis *in ſe ipſo habet* : SIVE ſint ea, quæ *turpitudinem importare* creduntur ipſi, &c.

e Talia ſunt, tùm OPERA *ab animi vitio profecta* : vt

1 Quæ à *timiditate animi* prodeunt:

2 Quæ ab *iniuſtitiâ*;

3 Quæ ab *intemperantiâ*;

4 Quæ ab *illiberalitate*.

f Tùm SIGNA *vitiorum quorumcunque* : vt, 1 Signa *illiberalitatis*; abiecti ſc. animi & turpiſſimorum quæſtuum cupidi:

2 Signa *Adulationis* :

3 Signa *mollitiei*, & eneruati animi:

igitur Pudor, dolor quidam, & confuſio in *ijs*, quæ ad infamiam apparent deducere, malis, aut præſentibus, aut præteritis, aut futuris. 2. c Impudentia verò, *eſt* contemptus quidam, & vacuitas perturbationis in his ipſis. ¶ 3. d Si pudor igitur eſt *is*, qui definitus *eſt* ; 1 neceſſe *eſt*, pudere *hominem* talium malorum, quæ videntur turpia eſſe ipſi, aut *ijs*, quorum curam habet : e Huiuſmodi autem ſunt ea opera, quæcunque à vitioſitate ſunt: 4. 1 Velut, *in prælio* abijcere clypeum, aut fugiſſe : Nam *id* à timiditate *manat*. 5. 2 Et fraudâſſe depoſito : Nam *illud* ab iniuſtitia. 6. 3 Et concubuiſſe, quibuſcum non oportet, aut vbi non oportet, aut quandò non oportet: Nam *hæc* ab intemperantia. 7. 4 Et quæſtum facere ex *rebus* minutis, aut ex turpibus, aut ex ijs, vnde nullus *quæſtus* fieri poteſt : velut *ex* pauperibus, aut mortuis : vnde & prouerbiũ; " ETIAM à mortuo *tributum &c.* exigere : Nam *hoc* à ſordibus, & illiberalitate. 8. f Et 1 nullam *pecuniariam* opem ferre, cùm poſſis, aut minorem ferre, *quàm poſſis* : Et auxilium *pecuniarium* accipere à minùs opulentis: Et fœnore accipere *nummos*, quandò *quis* videtur *pecuniam* petiturus: Et petere *nouam pecuniam*, quandò *is debitũ* repetiturus; & repetere *mutuò* datum, quandò *is videtur ampliùs quicquam* petiturus: Et accuratè laudare *rem aliquam, quæ tua eſt* ; quò intelligatur *id à te* petere ; & *quamuis* repulſam *ſit* paſſus, nihilominùs *hoc rurſùs facere*: Nam omnia hæc *ſunt* ſigna illiberalitatis. 9. 2 Laudare autem præſentem, adulationis *ſignum eſt* : Et bona quidem laudando ſuprà modum extollere, mala verò *penitùs* delere : Et vltrà modum dolere vicem dolentis, *ità vt eius dolorem vincas* : & alia omnia, quæcunque *ſunt* eiuſmodi : Nam adulationis ſigna *ſunt*. 10. 3 Et non tolerare labores, quos ſeniores, aut *homines* delicati, aut maiore authoritate præditi, aut omninò qui vires ha-

αἰσχύνη, λύπη τις καὶ ταραχὴ περὶ τὰ εἰς ἀδοξίαν φαινόμενα φέρειν τῶν κακῶν, ἢ παρόντων, ἢ γεγονότων, ἢ μελλόντων· 2. ἡ δ' ἀναισχυντία, ὀλιγωρία τις καὶ ἀπάθεια περὶ τὰ αὐτὰ ταῦτα. ¶ 3. Εἰ δή ἐστιν αἰσχύνη ἡ ὁρισθεῖσα, ἀνάγκη, αἰσχύνεσθαι μὲν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις τῶν κακῶν, ἃ δοκεῖ αἰσχρὰ εἶναι αὐτῷ, ἢ ὧν φροντίζει· τοιαῦτα δ' ἐστὶν, ὅσα ἀπὸ κακίας ἔργα ἐστίν· 4. οἷον, ἀποβάλλειν ἀσπίδα, ἢ φυγεῖν· ἀπὸ δειλίας γάρ· 5. καὶ τὸ ἀποστερῆσαι παρακαταθήκην· ἀπ' ἀδικίας γάρ· 6. καὶ τὸ συγγενέσθαι οἷς οὐ δεῖ [a], ἢ ὅτε μὴ δεῖ· ἀπὸ ἀκολασίας γάρ· 7. καὶ τὸ κερδαίνειν ἀπὸ μικρῶν, ἢ ἀπὸ αἰσχρῶν, ἢ ἀπ' ἀδυνάτων, οἷον πενήτων, ἢ τεθνεώτων. ὅθεν καὶ ἡ παροιμία, τὸ, κἂν ἀπὸ νεκροῦ φέρειν· ἀπὸ αἰσχροκερδείας γὰρ καὶ ἀνελευθερίας· 8. καὶ τὸ μὴ βοηθεῖν δυνάμενον εἰς χρήματα, ἢ ἧττον βοηθεῖν. καὶ τὸ βοηθεῖσθαι παρὰ τῶν ἧττον εὐπόρων. καὶ δανείζεσθαι ὅτε δόξει αἰτεῖν· καὶ αἰτεῖν, ὅτε ἀπαιτεῖν· καὶ ἀπαιτεῖν, ὅτε αἰτεῖν· καὶ ἐπαινεῖν, ἵνα δόξῃ αἰτεῖν· καὶ τὸ ἀποτετυχηκότα, μηδὲν ἧττον· πάντα γὰρ ἀνελευθερίας ταῦτα σημεῖα· 9. τὸ δὲ ἐπαινεῖν παρόντα, κολακείας. καὶ τὸ τἀγαθὰ μὲν ὑπερεπαινεῖν, τὰ δὲ φαῦλα συναλείφειν. καὶ τὸ ὑπεραλγεῖν ἐπ' ἀλγοῦντι καὶ τἄλλα πάντα ὅσα τοιαῦτα· κολακείας γὰρ σημεῖα· 10. καὶ τὸ μὴ ὑπομένειν πόνους, οὓς οἱ πρεσβύτεροι, ἢ οἱ τρυφῶντες, ἢ οἱ ἐν ἐξουσίᾳ μᾶλλον ὄντες, ἢ ὅλως οἱ ἀδυνατώτεροι

a Coniun. 5. Ethic. cap. 6.

πύτεροι· πάντα γὰρ μαλακίας σημεῖα· 11. καὶ τὸ ὑφ' ἑτέρου εὖ πάσχειν, καὶ τὸ πολλάκις. καὶ ἃ εὖ ἐποίησεν ὀνειδίζειν· μικροψυχίας γὰρ πάντα καὶ ταπεινότητος σημεῖα. 12. καὶ τὸ περὶ αὑτοῦ λέγειν, καὶ ἐπαγγέλλεσθαι. καὶ τὸ τὰ ἀλλότρια, αὑτοῦ φάσκειν· ἀλαζονείας γάρ· 13. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἑκάστης τῶν τοῦ ἤθους κακιῶν τὰ ἔργα, καὶ τὰ σημεῖα, καὶ τὰ ὅμοια· αἰσχρὰ γὰρ καὶ αἰσχυντηλά· 14. καὶ ἐπὶ τούτοις τὸ τῶν καλῶν ὧν πάντες μετέχουσιν, ἢ οἱ ὅμοιοι πάντες, ἢ οἱ πλεῖστοι, μὴ μετέχειν. ὁμοίους δὲ λέγω, ὁμοεθνεῖς, πολίτας, ἥλικας, συγγενεῖς· ὅλως, τοὺς ἐξ ἴσου· αἰσχρὸν γὰρ ἤδη τὸ μὴ μετέχειν· οἷον, παιδεύσεως ἐπὶ τοσοῦτον, καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως· 15. πάντα δὲ ταῦτα μᾶλλον, ἂν δι' ἑαυτὸν φαίνηται· οὕτω γὰρ ἤδη ἀπὸ κακίας μᾶλλον, ἂν αὐτὸς ᾖ αἴτιος τῶν ὑπαρξάντων, ἢ ὑπαρχόντων, ἢ μελλόντων· 16. πάσχοντες δὲ, ἢ πεπονθότες, ἢ πεισόμενοι, τὰ τοιαῦτα αἰσχύνονται, ὅσα εἰς ἀτιμίαν φέρει καὶ ὀνείδη· ταῦτα δ' ἐστὶν, ὅσα εἰς ὑπηρετήσεις ἢ σώματος ἢ ἔργων αἰσχρῶν, ὧν ἐστὶ τὸ ὑβρίζεσθαι· 17. καὶ τὰ μὲν, εἰς ἀκολασίαν, καὶ ἑκόντα καὶ ἄκοντα· 18. τὰ δὲ, εἰς βίαν, ἄκοντα· ἀπὸ ἀνανδρίας γὰρ, ἢ δειλίας, ἡ ὑπομονὴ, καὶ τὸ μὴ ἀμύνεσθαι. ἃ μὲν οὖν αἰσχύνονται, ταῦτά ἐστι, καὶ τὰ τοιαῦτα. ¶ 19. Ἐπεὶ δὲ περὶ ἀδοξίας φαντασία ἐστὶν ἡ αἰσχύνη, καὶ ταύτης αὐτῆς χάριν, ἀλλὰ μὴ τῶν ἀποβαινόντων·

bent minores, *tolerant :* Nam omnia *hæc* mollitiei *ſunt* ſigna. 11. [4] Et ab altero affici beneficijs, idque ſæpè; *ità vt ſemper eius opem poſcas:* Nec non beneficia, quæ *alteri* dederit, *poſteà* exprobrare : Nam puſillanimitatis oĩa & humilitatis *ſunt* ſigna. 12. [5] Et de ſe *quicquam* dicere, aut polliceri : Et aliena quæ *ſunt*, ſua *eſſe* affirmare: Nam arrogantiæ *eſt*. 13. [h] Similitèr verò etiam in vnoquoque aliorum vitiorum *animi* Moralium, *reperiuntur* & opera, & ſigna, & *his* ſimilia : Nam turpia, & pudenda *ſunt omnia.* 14. [i] Præterea etiam, *pudet hominem* rerum *honeſtarum*, quarum omnes participes ſunt, aut ſimiles omnes, aut plærique, non eſſe participem. Similes autem dico, eiuſdem nationis, ciuitatis, ætatis, cognationis ; omninò *conditione* æquales *&* *pares :* Turpe enim *eſt*, non eſſe participem, v. gr. eruditionis *tantæ, quantæ cæteri* ; & aliarum *rerum* ſimilitèr. 15. [k] Omnia verò hæc magis *turpia ſunt*, ſi propter ipſum appareant *accidiſſe :* Sic enim *ſunt* à vitio magis, ſi ipſe ſit cauſa eorum *malorum*, quæ affuerunt, aut adſunt, aut futura ſunt. 16. [l] Pudore autem afficiuntur eiuſmodi *malorum*, ſiue *ea* patiantur, ſiue paſſi ſint, ſeu paſſuri, quæcunque ad ignominiam & probra *ipſos* ducunt : Hæc autem ſunt, quæcunque ad miniſteria ſpectant, *quibus quis* aut corpore *alicuius libidini inſeruit*, aut turpi opere *alterius violentiam ſuſtinet* ; Quo ex genere eſt, contumeliâ affici. 17. ([m] Atque ea quidem, *quæ* ad *corporis* libidinem *ſpectant*, cùm *vel* volentes *patiuntur*, vel inuiti : 18. [n] Ea verò, *quæ ad violentiã pertinent*, inuiti *tantùm*.) [o] Ab ignauia enim, ac timiditate *proficiſcitur*, & tolerare *hæc fœda flagitia*, & *illatam iniuriam* non vlciſci. Quorum igitur pudet, hæc ſunt, & huius *generis*. ¶ 19. [p] Quoniam verò pudor *eſt* phantaſia *quædam* de offenſione [r] exiſtimationis; idq; ob *offenſionem* hanc, non autem ob ea *mala*, quæ *indè* eueniunt :

[4] Signa *puſillanimitatis*:

[5] Signa *arrogantiæ Thraſonicæ*:

[h] Et *cæterorum vitiorum* ſigna & opera.

[i] Sive ea mala, ſint *vacuitas honeſtarum rerum* earum, *quibus* quis *ornare ſe nequit* ; vt doctrinæ, virtutis, &c.

[k] *Amplificat. dictor.* vſque à part. 4.

[l] Deindè, *verecundantur perpeſſionum vitioſarum* quæ probroſæ fuerint.

Tales ſunt, *Miniſteria*, quibus, vel *corpore*, *morem alteri gerit*; vel *adhibitam vim patitur inulti*.

[m] Ac quæ *ad corpus* quidem; partim ſponte, partim inuitùs patiuntur.

[n] Quæ verò *ad turpe opus* ; inuitùs duntaxat.

[o] Ratio dicti par. 16[a]. Quià & *pati libidinem*, & *vim vi non repellere*, ignaui animi indiciũ eſt.

[p] De 2[a]. Quæſt. [*Apud Quos pudet*] form.

[r] Rat. *Aeſtimationis aliorum*, ſic: Quià verecundia, *eſt cogitatio* quædam *de æſtimatione violatâ*, ſeu de ignominiâ, &c.

q Sequitur, *verecundiâ nos capi eorum, quorum æſtimationem in pretio* habemus, &c.

* Tales ſunt, ¹ Qui *noſtri admiratione capti* ſunt, vel nos *capiunt*, &c.

² Quibuſcum *de dignitate contenditur.*

³ Quorum omninò *iudicium haud contemnimus.*

r Admiratione coli, & colere volumus, Et eos, qui *bonum* in ſe *habent honore dignum*;

* Et eos, *à quibus* quidpiam, *quod in* illorum *manu eſt, impetrare* volumus:

ſ De dignitate contenditur *cum paribus*:

t Iudicium magnifacimus *prudentium*:

* Siue *ex ætate* & rerum *vſu* ità fuerint : ſiue *ex cognitione* doctrinæ.

2 Rat. *Inſpectionis aliorum.* Rubori nobis ſunt ea, *quæ propalàm nobis adſtant*, vt oculati teſtes, Quod prob. Prouerbio.

u Vndè, verecundamur eos, qui *nobiſcum ſemper victuri* ſint, &c. vt qui veterem *aſpectu* ſuo *maculam obiectare* poterint.

3 Rat. *Integritatis, &c.* Pudet coram ijs, *quos ſciunt* ijſdem *culpis minimè affines*:

x Et proin coram ijs, *qui ob exactam* vitæ *normam*, delinquenti *parcant nemini.*

y Prob. Prouerbio ; Nemo .n. illa in quibus *ipſe* volutatur, alteri *dat crimini*, &c.

z Et coram ijs, *qui* quæ *occulta* vident, ad eadem *eliminanda* quàm citiſſimè, *feſtinant.*

a Facilè autem arcana eliminant, ¹ Et *qui iniuriam acceperunt*: * Prob. ex par. 23.

² Et *maledici*; qui ſi proſcindant bonos ; quantò magis ſontes & malos ?

³ Et *qui ſtudioſè tempus terant*

niunt : Nemo autem exiſtimationem *bonam ſolitariè* curat, niſi propter eos, *qui de factis eius benè vel malè* exiſtimant : q Neceſſe eſt pudere *hominem* apud eos, quorum rationem habet : * Rationem verò habet ¹ *tùm* eorum, qui *eum* ſuſpiciunt, & quos *ipſe* ſuſpicit, & à quibus vult ſuſpici ; ² tùm *eorum*, quibuſcum de honore contendit ; ³ tùm *eorum* quorum non contemnit exiſtimationem. 20. r Ac ſuſpici quidem volunt ab ijs, & ſuſpiciunt eos, qui habent aliquod *eorum* bonorum, quæ honorata *ſunt*, * aut à quibus aliquid vehementèr petunt *eorum, quæ* illi in ſuâ poteſtate *habent*: veluti *faciunt ij*, qui amant. 21. ſ De honore autem contendunt cum ijs, qui ſimiles *ſunt.* 22. t Curant autem *viros* prudentes, tanquàm qui vera loquuntur : * Tales verò *ſunt* & ſeniores, & eruditi *viri.* 23. 2 Item *homines verecundantur ea*, quæ ante oculos *ipſorum ſunt*, & quæ in aperto : vndè etiam prouerbiũ illud ; " In Oculis habitare verecundiam. u *Atque* ob hanc *cauſam*, apud eos qui ſempèr affuturi ſunt, magis pudet ; & qui attentè obſeruant ipſos, *quicquid fecerint*; propterea quòd in oculis vtrique *verſantur.* 24. 3 Et *apud eos*, qui non ſunt ijſdem *criminibus* obnoxij : Perſpicuum enim *eſt*, his, contrarios *mores, & opiniones* probari. 25. x Et qui *cùm ipſi non peccant*, haud procliues *ſunt* ad ignoſcendum ijs, *qui* apparent peccare : y Quæ enim quis ipſe facit, ea in proximis *grauitèr & ſtomachosè* ferre non dicitur: Quare quæ *quis* non facit, *eum* ſtomachosè ferre, perſpicuum *eſt.* 26. z Et qui faciles *ſunt* ad *ſecreta* in vulgus enuncianda : Nihil enim differt, *illud* non videri *flagitium*, & *eum qui viderit*, non enunciare. a Facilè autem enunciant, ¹ tùm iniuriam paſſi ; * quià *ſempèr* obſeruant: ² Tùm maledici: (Si enim *inſectentur* etiam eos, qui non peccant ; multò magis eos qui peccant :) ³ Tùm ij, quibus *eſt* occupatio in proximorum

οὐδεὶς δὲ τῆς δόξης φροντίζει, ἀλλ' ἢ διὰ τοὺς δοξάζοντας, ἀνάγκη τούτους αἰσχύνεσθαι, ὧν λόγον ἔχει· λόγον δὲ ἔχει τῶν θαυμαζόντων, καὶ οὓς θαυμάζει, καὶ ὑφ' ὧν βούλεται θαυμάζεσθαι, καὶ πρὸς οὓς φιλοτιμεῖται [b], καὶ ὧν μὴ καταφρονεῖ τῆς δόξης. 20. θαυμάζεσθαι μὲν οὖν βούλονται ὑπὸ τούτων, καὶ θαυμάζουσι τούτους, οἳ ἔχουσί τι ἀγαθὸν τῶν τιμίων. ἢ παρ' ὧν τυγχάνουσι δεόμενοι σφόδρα τινός, ὧν ἐκεῖνοι κύριοι· οἷον οἱ ἐρῶντες· 21. φιλοτιμοῦνται δὲ πρὸς τοὺς ὁμοίους· 22. φροντίζουσι δὲ, ὡς ἀληθευόντων τῶν φρονίμων. τοιοῦτοι δὲ οἵ τε πρεσβύτεροι καὶ οἱ πεπαιδευμένοι· 23. καὶ τὰ ἐν ὀφθαλμοῖς, καὶ τὰ ἐν φανερῷ· ὅθεν καὶ ἡ παροιμία, " τὸ ἐν ὀφθαλμοῖς εἶναι αἰδῶ. διὰ τοῦτο τοὺς ἀεὶ παρεσομένους μᾶλλον αἰσχύνονται, καὶ τοὺς προσέχοντας αὐτοῖς, διὰ τὸ ἐν ὀφθαλμοῖς ἀμφότερα· 24. καὶ τοὺς μὴ περὶ ταὐτὰ ἐνόχους· δῆλον γὰρ ὅτι τἀναντία δοκεῖ τούτοις· 25. καὶ τοὺς μὴ συγγνωμονικοὺς τοῖς φαινομένοις ἁμαρτάνειν· ἃ γάρ τις αὐτὸς ποιεῖ, ταῦτα λέγεται τοῖς πέλας οὐ νεμεσᾶν· ὥστε ἃ μὴ ποιῇ, δῆλον ὅτι νεμεσᾷ· 26. καὶ τοὺς ἐξαγγελτικοὺς πολλοῖς· οὐδὲν γὰρ διαφέρει μὴ δοκεῖν, ἢ μὴ ἐξαγγέλλειν. ἐξαγγελτικοὶ δὲ, οἵ τε ἠδικημένοι, διὰ τὸ παρατηρεῖν· καὶ οἱ κακολόγοι (εἴπερ γὰρ καὶ τοὺς μὴ ἁμαρτάνοντας, ἔτι μᾶλλον τοὺς ἁμαρτάνοντας.) καὶ οἷς ἡ διατριβὴ ἐπὶ ταῖς τῶν πέλας ἁμαρ-

b Coniun. ſupr. ca. 2. par. 26.

ἀμαρτίαις, οἷον χλευασταῖς καὶ κωμῳδοποιοῖς· κακολόγοι γάρ πως οὗτοι, καὶ ἐξαγγελτικοί· 27. καὶ ἐν οἷς μηδὲν ἀποτετυχήκασιν· ὥσπερ γὰρ θαυμαζόμενοι διάκεινται· 28. διὸ καὶ τοὺς πρῶτόν τι δεηθέντας αἰσχύνονται, ὡς οὐδέν πω ἠδοξηκότες ἐν αὐτοῖς· 29. τοιοῦτοι δὲ οἵ τε ἄρτι βουλόμενοι φίλοι εἶναι (τὰ γὰρ βέλτιστα τεθέανται. διὸ εὖ ἔχει ἡ τοῦ Εὐριπίδου ἀπόκρισις πρὸς τοὺς Συρακουσίους·) 30. καὶ τῶν πάλαι γνωρίμων οἱ μηδὲν συνειδότες· 31. αἰσχύνονται δ' οὐ μόνον αὐτὰ τὰ ῥηθέντα [c] αἰσχυντηλὰ, ἀλλὰ καὶ τὰ σημεῖα, οἷον, οὐ μόνον ἀφροδισιάζοντες, ἀλλὰ καὶ τὰ σημεῖα αὐτοῦ. καὶ οὐ μόνον ποιοῦντες τὰ αἰσχρὰ, ἀλλὰ καὶ λέγοντες. ὁμοίως δὲ οὐδὲ τοὺς εἰρημένους [d] αἰσχύνονται μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς δηλώσοντας αὐτοῖς· οἷον, θεράποντας καὶ φίλους τούτων· 32. ὅλως δ' οὐκ αἰσχύνονται, οὔθ' ὧν πολλοὶ καταφρονοῦσι τῆς δόξης τοῦ ἀληθεύειν· οὐδεὶς γὰρ παιδία καὶ θηρία αἰσχύνεται· οὔτε τὰ αὐτὰ τοὺς γνωρίμους καὶ τοὺς ἀγνῶτας· ἀλλὰ τοὺς μὲν γνωρίμους, τὰ πρὸς ἀλήθειαν δοκοῦντα· τοὺς δὲ ἄποθεν, τὰ πρὸς τὸν νόμον. ¶ 33. Αὐτοὶ δὲ ὧδε διακείμενοι, αἰσχυνθεῖεν ἄν· πρῶτον μὲν, εἰ ὑπάρχοιεν πρὸς αὐτοὺς ἔχοντες οὕτω τινὲς, οἵους ἔφαμεν εἶναι οὓς αἰσχύνονται. ἦσαν δὲ οὗτοι, ἢ θαυμαζόμενοι, ἢ θαυμάζοντες, ἢ ὑφ' ὧν βούλονται θαυμάζεσθαι, ἢ ὧν δέονταί τινα χρείαν, ὧν μὴ τεύξονται ἄδοξοι ὄντες· καὶ οὗτοι

c à par. 2. vſque ad par. 16.

d à par. 16. vſque ad par. 28.

peccatis *notandis*, velut ſubſannatoribus *hominum*, & comicis poëtis: Maledici enim quodammodò iſti *poetæ ſunt*, & procliues ad enunciandum. 27. [4] Et coram quibus, nihil *illis* aduerſi, *ſed omnia ex ſententiâ* accidêre: *Sic enim erga eos* affecti ſunt, quaſi qui ſuſpiciantur *ab ipſis*. (28. [b] Quamobrem etiam pudet apud eos qui primùm aliquid petiêrunt *à nobis*, quaſi qui nondùm exiſtimationem amiſerimus apud illos) 29. [c] Tales autem *ſunt*, & qui recens volunt amici eſſe: (*Quæ* enim optima *ſunt noſtra*, viderunt:) Quamobrem benè ſe habet Euripidis reſponſio ad Syracuſios. 30 [d] Et ex antiquis familiaribus, qui nullius *rei* ſunt conſcij. 31. [e] Pudet autem [1] non ſolùm eorum, quæ dicta ſunt, pudendorum; ſed etiam ſignorum: veluti, non ſolùm cùm in re venerea verſantur, [f] ſed etiam *cùm adſint* ſigna eius *rei*: Et *pudet*, non ſolùm cùm faciunt turpia, [g] ſed etiam cùm dicunt. [h] Ad eundem autem modú, non ſolùm pudet apud eos *homines*, *quos iam* commemorauimus, ſed etiam apud eos qui indicaturi ſint ipſis; * velut apud horum famulos & amicos. 32. [2] Omninò autem, non pudet apud eos, quorum, plærique contemnunt exiſtimationem, quod ad veritatem *attinet*: (Nam apud pueros, & belluas neminem pudet:) [i] neque earundem *rerum* apud notos *homines*, & ignotos; ſed apud notos quidem, *earum* quæ ad veritatem exiſtimantur; * apud exteros verò *& procul diſſitos, earum* quæ ad inſtitutum *ſeu opinionem tantum*. ¶ 33. [k] Ipſos verò pudet, dùm affecti ſint in hunc modum: [1] Primùm quidem, ſi-qui erga ipſos *ſe* habuerint, perindè ac diximus eſſe eos, apud quos pudet: Erant autem iſti, * aut qui *ab ipſis* ſuſpiciuntur, aut qui *ipſos* ſuſpiciunt, aut à quibus *ipſi* volunt ſuſpici, * aut à quibus requirunt aliquod commodum *iſtiuſmodi*, quod non conſequentur, ſi nullius exiſtimationis fuerint: [l] Et iſti *pudorem incutiunt*,

in perſcrutandis aliorum *peccatis*: vt deriſores, & veteris comœdiæ poëtæ.

4 Rat. *exiſtimationis adhuc integræ*: Veremur eos, *apud quos omnia* nobis *adhuc feliciter* ceſſêre: Prob. ex part. 19.

b (Vndè, & ijs *qui primùm petunt, negare* haud lubet; ne *liberalium, & amicorum* hominum *nomen amittant*)

c Ij autem (apud quos omnia felicitèr) ſunt tùm *qui recens noti*, nupèr *amicitiam* noſtram *aucupari* ceperunt:

d Tùm *veterum* familiarium, *qui nihil* à nobis *improbum geri* viderunt.

e De 1ª *ſimulq; de* 2ª *Quæſt.* formæ: 1ª, Pudorem incutiunt, Tùm *res eæ, quæ ſupradicta pudenda detegunt*:

f Vt *ſigna externa* turpia;

g Et *voces* indecoræ.

h Tùm *homines ij, qui ſupradict.* hominibus cuncta ſigillatim *aperient*.

* Vt *illorum ſerui & amici*.

2ª For. *generalior, à contrar.* Non pudet *vllius* rei *apud eos, quorum teſtimonium* nihili penditur *in rebus verè-turpibus* æſtimandis:

i Nec pudet *eorundem apud eoſdem*: Quæ enim *ad veritatem* turpia, verentur cognoſci ab *amicis & notis*:

* Quæ *ad opinionem*, ab *ignotis externiſque*.

k De 3ª Quæſt. [*Qui homines pudore ſuffunduntur*] formæ;

1 Rat. eorum, apud quos pudet: verecundantur enim *ſi tales* homines *ijs adſint, quales* ſuprà ſigillatim *deſcripti* fuere, * Part. 19, & 20.

* Et in fine particulæ 20.

l Pudorem afferunt *hi omnes*,

1o, Si cernant ipſorum opera; velut Cydias, quò doceret turpe Athenienſib. fore, ſi Samiorum agros coloniæ ſuæ diuiderent; orabat, &c.

ε Deindè, ſi loco propinqui ſint, &c.

* Hinc, Homines ex fortunatis miſeri facti, conſpectum æmulorũ fugiunt; ne immutetur eorum præſtans de ſe opinio.

2 Rat. operum, quæ labem adſpergant: Pudet enim talium; ſiue in ſui ipſorum, ſiue in maiorum, aut propinquorum perſonis haſerint, &c.

m Siue in eorum, quorum infamia etiam ipſis pudori eſt:

* Quales ſunt non modò ij, qui iam dicti:

* Sed & illi, qui ex ipſorum familiâ, vel diſciplinâ pendent.

3 Rat. æmulationis; Si pares habeant, quibuſcum in eodem curſu de dignitate dimicant.

* Ob hos enim, & ad honeſta vocat, & à vitijs reuocat infamiæ metus.

4 Rat. conſpectus hominum poſt maculam acceptam: Qui enim ſemper in oculis futuri, atteſtentur alterius turpitudini, Quem non pudore diſtringerent?

n Prob. ab Antiphontis dicto, in contrarium.

• De Impudentiâ, forma ſumendæ contrar. modo.

unt, [1] aut dùm coràm vident: ſicut Cydias de Sami diuiſione, ſeu coloniâ concionatus eſt: Orabat enim Athenienſes, vt exiſtimarent, circumſtare ipſis vniuerſos Græcos, vt videntes, & non duntaxat audituros, quæ ſuis ſuffragijs decreturi eſſent: [2] Aut ſi propè ſint iſtiuſmodi homines, vel oculis auribuſque ſenſuri: * Quamobrem & ij, qui aduersâ fortunâ premuntur, ſe ab æmulis ſuis conſpici vnquam nolunt: Ipſorum enim admiratores ſunt æmuli. 34. [2] Et pudet ipſos, quandò habeant ea quæ dedecorent opera, & negotia; aut ſui ipſorum, aut proauorum, aut aliorum aliquorum, quibuſcum ſit aliqua ipſis propinquitas: [m] Et omninò eorum, pro quibus turpitèr facientibus pudet ipſos: * Sunt autẽ iſti, tùm ij qui modò commemorati ſunt, * tùm ij qui ad ipſos quoquo modo referuntur; quorum ſc. vel magiſtri, vel conſiliarij fuerunt. 35. [3] Et pudet, ſi alij ſint ipſis ſimiles, quibuſcum de honore concertant: * Nam propter huiuſmodi viros præ pudore multa facinora & faciunt, & non faciunt. 36. [4] Et magis pudibundi ſunt homines, cùm conſpicientur, & in aperto verſabuntur cum ijs, qui ipſis factorum ſunt conſcij: [n] Vndè & Antiphon Poëta, cùm Dionyſij iuſſu Tympano torquendus eſſet, & videret vnâ morituros, dùm è carceris foribus prodirent, capita ſua obnubere; Quid (inquit) obnubitis? An, nequis horum qui circumſtant, cras vos videat? Ac de pudore quidem, hæc. 37. • De Impudentia verò perſpicuum eſt, ex contrarijs formis, nos ſententiarum copiam habituros.

οἱ ὁρῶντες, ὥσπερ Κυδίας περὶ τῆς Σάμου κληρουχίας ἐδημηγόρησεν· ἠξίου γὰρ ὑπολαβεῖν τοὺς Ἀθηναίους, περιεστάναι κύκλῳ τοὺς Ἕλληνας, ὡς ὁρῶντας, καὶ μὴ μόνον ἀκουσομένους ἃ ἂν ψηφίσωνται. ἢ ἂν πλησίον ὦσιν οἱ τοιοῦτοι, ἢ μέλλωσιν αἰσθήσεσθαι· διὸ καὶ ὁρᾶσθαι ἀτυχοῦντες ὑπὸ τῶν ζηλούντων ποτὲ, οὐ βούλονται· θαυμασταὶ γὰρ οἱ ζηλωταί· 34. καὶ ὅταν ἔχωσιν ἃ καταισχυνοῦσιν ἔργα καὶ πράγματα, ἢ ἑαυτῶν, ἢ προγόνων, ἢ ἄλλων τινῶν, πρὸς οὓς ὑπάρχει τις αὐτοῖς ἀγχιστεία. καὶ ὅλως ὑπὲρ ὧν αἰσχύνονται αὐτοί· εἰσὶ δ' οὗτοι οἱ εἰρημένοι, καὶ οἱ εἰς αὐτοὺς ἀναφερόμενοι, ὧν διδάσκαλοι ἢ σύμβουλοι γεγόνασι· 35. καὶ ἐὰν ὦσιν ἕτεροι ὅμοιοι, πρὸς οὓς φιλοτιμοῦνται· πολλὰ γὰρ αἰσχυνόμενοι διὰ τοὺς τοιούτους καὶ ποιοῦσι καὶ οὐ ποιοῦσι· 36. καὶ μέλλοντες ὁρᾶσθαι, καὶ ἐν φανερῷ ἀναστρέφεσθαι τοῖς συνειδόσιν αἰσχυντηλοὶ μᾶλλόν εἰσιν· ὅθεν καὶ Ἀντιφῶν ὁ ποιητὴς μέλλων ἀποτυμπανίζεσθαι ὑπὸ Διονυσίου, εἶπεν, ἰδὼν τοὺς συναποθνήσκειν μέλλοντας ἐγκαλυπτομένους ὡς ᾔεσαν διὰ τῶν πυλῶν, τί ἐγκαλύπτεσθε; ἔφη· ἢ μὴ αὔριόν τις ὑμᾶς ἴδῃ τούτων; περὶ μὲν οὖν αἰσχύνης, ταῦτα· 37. περὶ δ' ἀναισχυντίας, δῆλον ὡς ἐκ τῶν ἐναντίων εὐπορήσομεν.

Cap. IX.

De Gratia ſeu Gratificandi affectu.

Cap. IX.

Definitio Gratiæ, Par. 1. Et Magnæ Gratiæ, Par. 2. Præcept. vnum, Quomodò Gratiam tributam fuiſſe, oſtendas: Par. 6. Alterum, Quomodò eleuanda ſit Gratia, à Par. 7.

Τίσι δὲ χάριν ἔχουσι, καὶ ἐπὶ τίσιν, ἢ πῶς αὐτοὶ ἔχοντες, ὁρισαμένοις τὴν χάριν, δῆλον ἔσται. ἔστω δὴ χάρις, καθ᾽ ἣν ὁ ἔχων λέγεται χάριν ὑπουργεῖν τῷ δεομένῳ, μὴ ἀντί τινος, μηδ᾽ ἵνα τι αὐτῷ τῷ ὑπουργοῦντι, ἀλλ᾽ ἵνα ἐκείνῳ τι· ¶ 2. Μεγάλη δ᾽ ἂν ᾖ, σφόδρα δεομένῳ, ἢ μεγάλων καὶ χαλεπῶν, ἢ ἐν καιροῖς τοιούτοις, ἢ μόνος, ἢ πρῶτος, ἢ μάλιστα· 3. δεήσεις δέ εἰσιν, αἱ ὀρέξεις, καὶ τούτων μάλιστα αἱ μετὰ λύπης τοῦ μὴ γιγνομένου· τοιαῦται δὲ αἱ ἐπιθυμίαι· οἷον, ὁ ἔρως. καὶ ἐν ταῖς τοῦ σώματος κακώσεσι, καὶ ἐν κινδύνοις· καὶ γὰρ ὁ κινδυνεύων ἐπιθυμεῖ, καὶ ὁ λυπούμενος· 4. διὸ οἱ ἐν πενίᾳ παριστάμενοι καὶ φυγαῖς, κἂν μικρὰ ὑπηρετήσωσι, διὰ τὸ μέγεθος τῆς δεήσεως, καὶ τὸν καιρὸν, κεχαρισμένοι· οἷον, ὁ ἐν Λυκείῳ τὸν φορμὸν δούς· 5. ἀνάγκη οὖν μάλιστα μὲν εἰς τοιαῦτα ἔχειν τὴν ὑπουργίαν· εἰ δὲ μὴ, εἰς ἴσα, ἢ μείζω. ¶ 6. Ὥστ᾽ ἐπεὶ φανερὸν καὶ ὅτε, καὶ ἐφ᾽ οἷς γίγνεται χάρις, καὶ πῶς ἔχουσι, δῆλον ὅτι ἐκ

[a] QVibus autem Gratiam præbeant *homines*, & in Quibus *reb9*, & Quomodò ipſi *ſe* habentes, cùm definiuerimus gratiam, perſpicuum fuerit: [b] Sit igitur Gratia, per quam *is*, qui *rem* poſſidet, dicitur gratiam exhibere ei, qui indiget; non pro vllâ *re acceptâ*, neque vt quicquam omninò *referatur* ipſi qui exhibet, ſed vt illi *ſoli, cui exhibetur, contingat* bonum. ¶ 2. [c] Magna autem illa *ſit, quâ exhibetur gratia* [d] vel [1] valdè indigenti, vel [2] *rerum* magnarum, & difficiliũ; vel [3] in talibus temporum *anguſtijs*; vel [4] ſi *exhibuit* ſolus, aut primus, aut maximè. 3. [e] Indigentiæ verò ſunt, [1] appetitiones; & ex his maximè *tales*, quæ *coniunctæ ſunt* cum moleſtia *boni*, quod *abeſt & non* ſuppetit: [2] Eiuſmodi autem appetitiones *ſunt*, *tùm cupiditates animi*; veluti, amor; [f] tùm quæ *cernuntur* in corporis vexationibus, & *quæ* in periculis: Concupiſcit enim & qui in periculo verſatur, & qui *corpore* dolet. 4. [g] Quamobrem qui *cuiquam* in paupertate, vel exilio ſubueniunt, etiamſi parua ſubminiſtrauerint, *tamen* propter magnitudinem indigentiæ, & *temporis* occaſionem, contulerunt gratiam: Velut, qui *pauperi exulanti* in Lyceo ſtoream *pro lectulo* præbuit. 5. [h] Neceſſe igitur *eſt*, vt *quis gratificari dicatur*, præcipuè quidem in huiuſmodi *indigentias* exhibitionem facere; Sin minùs, in pares aut maiores. ¶ 6. Quare, quià manifeſtum *eſt*, & Quandò, & in Quibus rebus fiat Gratia, & Quomodò *ſe* habentibus; Perſpicuum *eſt* ex his *tribus*

[a] Formæ de *Quæſtionib. Gratiæ* colliguntur ex *eiuſdem definitione*, &c.

[b] Primùm ergò, *Definitur, Gratia Quid*;

[c] Et *Magna Gratia Quid*:

[d] Amplificatur .n. illa, *ratione*
[1] *Perſonarum quibus datur*,
[2] *Rerum ipſarum*,
[3] *Temporum*,
[4] *Eorum, qui dant*:

[e] Dein, *explicatur illa*, *Definit. partic.* [Ei Qvi Indiget:] Indigentiæ enim [1] *Definiuntur* appetitiones, &c.

[2] *Diuiduntur*, quòd aliæ ſint *internæ animi cupiditates*:

[f] Aliæ *externæ, in corporis vexationib.* (vt fame, morbis, &c.) & in *periculis*; vt exilio, &c.

[g] Hinc; Qui *ſuccurrit pauperibus patriâque eiectis*, quamuis *minuta* ſuppeditârit, tamen propter duram *egeſtatem*, necnon *tempus* illud, gratiam exhibuiſſe dicitur.

[h] Et proin, qui Gratiam contuliſſe vult, potiſſimùm *ſubueniet* ijs, qui *iſtiuſmodi inopijs vrgentur*, internis, vel externis:

[i] Aut ſaltèm, qui *paribus* vel *grandioribus*.

[k] Ex dict. collig. *præcepta duo*: 1, *Quomodò gratiam exhibitam oſtendemus*; viz.

l Vt doceamus eos, *quibus collatum quicquam eſt*, diſtrictos fuiſſe iſtiuſmodi indigentijs:

m Eos verò, *qui contulerunt &c.* in eiuſmodi calamitatibus tribuiſſe.

2 Præcept: Quomodò *refutanda ſit facti Gratia?* nimirùm

1 Ex *definitionis parte poſteriori*, for. hæc: Si in exhibenda gratiâ, *ſuum ſpectauit commodum*, non eius, cui exhibetur.

n Ex *priori* autem, Si vel *non opitulandi ſtudio* factum ſit, ſed fortuitò, &c.

* Vel *non benignè* dederit, ſed *debitum reddiderit*, &c.

2 A *genere beneficij*, quod tribuitur: Si *non hoc* datum ſit, aut ſi *non tantum* &c. atque ità percurrendo *per omnes* decẽ *categorias*.

3 A *conſequentibus* 2[b]. probatur quis eſſe ἀχάριστος, &c.

1, Si *priùs magnum* contulerit, *poſteà minus non* ſuppeditârit, cùm in ead. penuriâ verſarentur.

o Vel ſi *eadem* commoda, aut *paria* &c. *in inimicos* anteà effuderit:

p Hæc enim vtraque docent, illum non noſtri gratiâ, ſed alijs reb. adductum, adiuuiſſe.

2, Si dilargiatur nugas &c. documento eſt, nõ dediſſe, vt per eas egentibus cõmodaret; quippè qui talib' ſe indigere abnegent.

tribus apparatum faciendum *eſſe*, [l] demonſtrando, illos quidem *quibus benignè factum, aut faciendum eſt*, aut eſſe, aut conſtitutos fuiſſe in eiuſmodi indigentiâ, & dolore; hos verò *qui gratiam contulerunt, vel collaturi ſunt*, ſubminiſtrâſſe, vel ſubminiſtraturos in eiuſmodi neceſſitate, tale aliquid ſuppeditantes, *qualia diximus*. ¶ 7. [2] Manifeſtum verò *eſt*, etiam Vndè ELEVARE contingat Gratiam *illorum, qui dederunt*, & efficere, vt gratiam contuliſſe ne *videantur*; *dicendo ſc.* [1] aut quòd *illi* ſuâ ipſorum gratiâ exhibent, vel exhibuerunt: Id autem non erat Gratia. 8. [n] Aut quòd fortuitò *id ità* euênit; vel *quòd* coacti ſunt. 9. * Aut quòd reddiderunt *beneficium*, non dederunt, ſiue ſcientes *fuiſſe debitum*, ſiue nequaquàm: vtroque enim modo *datur* aliquid pro aliquo: Quare ne ſic *quidem* fuerit Gratia. 10. [2] Et in omnibus Categorijs conſyderandum *eſt*, *quod dicimus*: Nam Gratia *ideò* eſt, aut quià hoc *datum ſit*; aut tantũ; aut tale; aut tali tempore; aut illo loco. 11. [3] Signũ verò, *quo Gratiã contuliſſe ne videantur, eſt*; [1] ſi cùm *maiorẽ rẽ dederint*, minorẽ *poſteà* non exhibuerint. 12. [o] Et ſi inimicis *ſuis tribuerint* aut res eaſdem, aut pares, aut maiores: Perſpicuum enim *eſt*, ne hæc quidem noſtri gratiâ *ab illis data eſſe*. 13. * Aut ſi res viles *tribuerint*, ſcientes: Nemo enim confitetur, *ſe* indigere *rebus* vilibus. Ac de conferendâ *quidem* Gratiâ, & non conferendâ dictũ eſt.

τούτων παρασκευαστέον, τοὺς μὲν δεικνύντας, ἢ ὄντας, ἢ γεγενημένους ἐν τοιαύτῃ λύπῃ καὶ δεήσει· τοὺς δὲ, ὑπηρετῆσαι ἐν τοιαύτῃ χρείᾳ τοιοῦτόν τι ὑπηρετοῦντας. ¶ 7. Φανερὸν δὲ καὶ ὅθεν ἀφαιρεῖσθαι ἐνδέχεται τὴν χάριν, καὶ ποιεῖν ἀχαρίστους· ἢ γὰρ ὅτι αὐτῶν ἕνεκα ὑπηρετοῦσιν, ἢ ὑπηρέτησαν. τοῦτο δ' οὐκ ἦν [a] χάρις· 8. ἢ ὅτι ἀπὸ τύχης συνέπεσεν, ἢ ἠναγκάσθησαν· 9. ἢ ὅτι ἀπέδωκαν, ἀλλ' οὐκ ἔδωκαν, εἴτε εἰδότες, εἴτε μή· ἀμφοτέρως γὰρ τὶ ἀντί τινος· ὥστ' οὐδ' οὕτως ἂν εἴη χάρις· 10. καὶ περὶ ἁπάσας τὰς κατηγορίας σκεπτέον· ἡ γὰρ χάρις ἐστὶν, ἢ ὅτι τοδὶ, ἢ τοσονδὶ, ἢ τοιονδὶ, ἢ ποτὲ, ἢ ποῦ· 11. σημεῖον δὲ, εἰ ἔλαττον μὴ ὑπηρέτησαν· 12. καὶ εἰ τοῖς ἐχθροῖς, ἢ ταὐτὰ, ἢ ἴσα, ἢ μείζω· δῆλον γὰρ ὅτι οὐδὲ ταῦτα ἡμῶν ἕνεκα· 13. ἢ εἰ φαῦλα εἰδώς· οὐδεὶς γὰρ ὁμολογεῖ δεῖσθαι φαύλων. καὶ περὶ μὲν τοῦ χαρίζεσθαι καὶ ἀχαριστεῖν, εἴρηται.

a Par. 1.

Cap. X.

De Miſeratione ſeu Miſericordiâ.

Cap. X.

Miſericordia quid, Par. 1. Eius Quæſt. 1ª, Quales ſint Miſericordes, à Par. 2. Altera, Ob quæ miſerentur, à Par. 11. 3ª, Quorum hominum & rerum miſerentur, Par. 18.

Ποῖα δ' ἐλεεινὰ, καὶ τίνας ἐλεοῦσι, καὶ πῶς αὐτοὶ ἔχοντες, λέγωμεν. Ἔστω δὴ ἔλεος, λύπη τις ἐπὶ φαινομένῳ κακῷ φθαρτικῷ καὶ λυπηρῷ τοῦ ἀναξίου τυγχάνειν, ὃ κἂν αὐτὸς προσδοκήσειεν ἂν παθεῖν, ἢ τῶν αὑτοῦ τινά· καὶ τοῦτο, ὅταν πλησίον φαίνηται. ¶ 2. Δῆλον γὰρ ὅτι ἀνάγκη τὸν μέλλοντα ἐλεήσειν ὑπάρχειν τοιοῦτον· οἷον οἴεσθαι παθεῖν ἄν τι κακὸν, ἢ αὐτὸν, ἢ τῶν αὑτοῦ τινὰ, καὶ τοιοῦτον κακὸν, οἷον εἴρηται ἐν τῷ ὅρῳ· ἢ ὅμοιον, ἢ παραπλήσιον. διὸ, οὔτε οἱ παντελῶς ἀπολωλότες ἐλεοῦσιν· (οὐδὲν γὰρ ἂν ἔτι παθεῖν οἴονται· πεπόνθασι γάρ·) οὔτε οἱ ὑπερευδαιμονεῖν οἰόμενοι, ἀλλ' ὑβρίζουσιν· εἰ γὰρ ἅπαντα οἴονται ὑπάρχειν τἀγαθὰ, δῆλον ὅτι καὶ τὸ μὴ ἐνδέχεσθαι παθεῖν τι κακόν· καὶ γὰρ τοῦτο τῶν ἀγαθῶν [a]· 3. εἰσὶ δὲ τοιοῦτοι, οἷοι νομίζειν παθεῖν ἄν· οἵ τε πεπονθότες ἤδη καὶ διαπεφευγότες· 4. καὶ οἱ πρεσβύτεροι, καὶ διὰ τὸ φρονεῖν, καὶ δι' ἐμπειρίαν· 5. καὶ οἱ ἀσθενεῖς· καὶ οἱ δειλότεροι μᾶλλον· 6. καὶ οἱ πεπαιδευμένοι· εὐλόγιστοι γάρ· 7. καὶ οἷς ὑπάρχουσι γονεῖς, ἢ τέκνα, ἢ γυναῖκες· αὐτοῦ τε

a Lib. 1. cap. 6. par. 6.

Qualia verò Miſerabilia *ſunt*, & Qvorvm Miſerentur, & Qvomodò ipſi *ſe* habentes, dicamus. [a] Sit igitur Miſericordia, moleſtia quædã ex opinione mali, quod vim habet interitus, & moleſtiæ afferendæ; *mali, inquam,* eius qui *eo ſit* indignus; quod etiam ipſe expectauerit *ſe* paſſurum, aut aliquem ſuorum; idque *præcipuè*, cùm propinquum appareat. ¶ 2. [b] Perſpicuum enim *eſt* neceſſe *eſſe* illum, qui miſeraturus eſt, [1] exiſtere talem, Qvi Pvtet Passvrvm aliquid mali, aut ſe, aut ſuorum quempiam, & tale malum, quale dictum eſt in definitione *miſericordiæ*; aut *ei* ſimile, aut affine. [c] Quamobrẽ, nec qui penitùs periêre, miſerentur: Nihil enim ampliùs *ſe* paſſuros putant: *Iam* enim *omnia* ſunt paſſi: [d] Nec qui *ſe* valdè fœlices eſſe putant, *miſerentur*, ſed contumeliam faciunt: Si enim omnia *ſibi* putant adeſſe bona; perſpicuum *eſt*, *eos etiam putare, hoc ſibi adeſſe*, vt non poſſint pati aliquod malum: Nam hoc *ipſum* in bonorum numero *ponitur*. 3. [e] Huiuſmodi autem, Qvi Pvtant *ſe deincèps* Passvros, ſunt, *tùm* [1] *illi*, qui *mala iam anteà* paſſi ſunt, & *incolumes* euaſerunt. 4. [2] Et ſenes, & ob prudentiam *ſuam*, & ob *rerum* experientiam. 5. [3] Et *corpore* debiles; & magis, qui *animo* timidiuſculi *ſunt*. 6. [4] Et eruditi, quià *rerum humanarum rationem* accuratè ducunt. 7. [f] Tùm *illi* quibus exiſtunt parentes, aut liberi, aut vxores: [g] Sua enim *cuiuſque ſunt*

Q hæc;

a Præmiſſo, *Miſericordia Quid*;

b De 1ª Quæſt. [*Quales Miſericordes?*] formæ:

1 Rat. *Natura Miſericordiæ*; Si cogitationem is habeat propriæ infirmitatis, vt Seipsvm, vel Svorvm aliquem, Svstinere putet acerbum poſſe malum, &c.

c Vndè, Nec miſericordiâ capiuntur ij, *qui rerum* ſuarum *deſperatione afflicti*, & planè perditi ſunt, &c.

d Nec ij, *qui ſuprà modum ſe beatos*, & extra omnem periculi aleam poſitos *autumant*. Nimia enim fortuna, inſolentes, nedùm miſericordes facit.

e Ac Se quidem Svstinere malum poſſe putant,

1 Et illi, qui è *malis nuper elapſi*:

2 Et *Senes*; qui humanarum rerum infirmitatẽ didicerunt, &c.

3 Et *imbecilli*, qui ſe ijſdem caſib⁹, quib⁹ alios, expoſitos vidẽt.

4 Et *doctrinâ perpoliti*; qui verè res reputant.

f Svorvm *aliquem* Svstinere *malum putant poſſe*; quib⁹ ſunt *parentes*, &c. quorum ſaluti vitæque timent:

g Prob. ex part. 23.

2 Rat. *Affectuum contrariorum*: Neq; enim miſericordiâ flectuntur ij, qui vel *affectu fortitudinis occupati* ſunt,

[h] Vel *ſecundis rebus inſolentes facti*: Hi enim illudunt miſeris, nedùm de futuro malo cogitant.

[i] Sed, qui à dictis extremis remoti, *in medio affectu collocati ſunt*:

[k] Neque etiam ij, qui multo *metu oppreſſi* ſunt, & toti *in ſalute* propriâ *procurandâ occupati*.

3 Rat. *Opinionis de alijs*; cùm *probos eos & malo indignos putant*:

* Contr. .n., qui omnes nocentes iudicat, vt μισάνθρωπος ille Timon, nulli' miſericordiâ tangitur.

[l] Vniuersìm, tunc ſubit miſericordia, cùm conſpectis *boni viri* malis, vel *recordemur, nos* eadem anteà *ſubijſſe*, &c; vel *metuamus* deinceps *ſubire* poſſe, &c.

[m] De 2a Quæſt. [*Ob quæ*] form.

1a, Ex malis, quæ *ægritudinem animo*, aut *corpori dolorem* adferunt, ea poſcunt miſericordiam, quæ vel *ad interitum ducunt*, vel *tollunt* penitùs.

2a, Miſericordiam flagitant *graues iniuriæ à fortunâ* importatæ.

[n] Ac priora [*Quæ ad interitũ*, &c.] ſunt *mortis genera*, *plagæ*, corporum vexationes, &c.

[o] Poſteriora [*Quæ à fortunæ iniquitate inuehuntur*] ſunt,

1 *Orbari amicis*, aut relinqui cum paucis:

2 *Labes corporis*, vt deformitas, &c.

3 *Fruſtratio ſpei*, & paràm meritis reſpondens euentus:

[p] Et *crebrò* hanc fruſtrationẽ pati.

4 Auxilij aliquid vel tunc affulſiſſe, cùm tàm malè acceptus ſis, vt *frui non liceat*:

[q] Vel *nunquàm* omninò ac-

hæc; & quæ poſſunt *mala eadem* pati, quæ dicta ſunt. 8. [g] Et *miſericordes ſunt ij*, qui Nec in *aliquo vehementi* fortitudinis affectu ſunt; velut in irâ, aut confidentiâ: (Hæc enim de futuro *detrimento* non conſyderant) [h] nec in contumelioſâ *quadam* affectione *poſiti*: (Etenim iſti non conſyderant *ſe* paſſuros eſſe *mali* aliquid:) [i] Sed qui inter hos medij *verſantur*: [k] Nec rurſùs metuentes valdè: Non enim miſerentur *metu* perculſi; quià ſunt in proprio affectu, *ità vt alienum malum negligant*. 9. [3] Et ſi putent aliquos eſſe *viros* bonos: * Nam qui neminẽ *innocentem* putat, *is* omnes exiſtimabit dignos eſſe malo. 10. [l] Omninò igitur *tunc miſericors quiſque eſt*, quandò ſic *ſe* habeat, vt meminerit, huiuſmodi *mala* accidiſſe, aut ſibi, aut ſuis; aut ſperârit fore, vt aut ſibi accidant, aut ſuis. Ac quemadmodùm quidem *ſe* habentes, miſerentur, expoſitum eſt. ¶ 11. [m] Ob quæ verò miſerentur, ex definitione perſpicuum *eſt*: [1] Nam & *illa* quæcunque ex moleſtis, & ærumnoſis, vim habent interimendi, omnia miſerabilia *ſunt*, & quæcunque vim perdendi habent: [2] Et mala, quorumcunque fortuna eſt author, ſi magnitudinem habeant: 12. [n] Sunt autem ærumnoſa quidem, & interitum afferentia; *varia* mortis *genera*, & *fœda* verberationes, & corporũ cruciatus, & ſenectus, & morbi, & alimenti indigentia. 13. [o] Mala verò, quorum Fortuna *eſt* author, *ſunt* [1] priuatio amicorum, paucitas amicorum: (Quamobrem, etiam diuelli ab amicis, & familiaribus, miſerabile *eſt*:) [2] Deformitas *corporis*, imbecillitas *virium*, *membrorum* mutilatio. 14. [3] Et vndè par erat boni aliquid cepiſſe, *indè* mali aliquid contigiſſe. 15. [p] Atque huiuſmodi accidiſſe ſæpiùs. 16. [4] Et *poſtquàm extrema* paſſus ſit *quis*, factũ eſſe aliquid boni: velut, *ea munera*, quæ Diopîthei à rege *Perſarum miſſa ſunt*; *quià iam* mortuo miſſa ſint. 17. [q] Et aut nullum *in omni vitâ* bonũ

γὰρ ταῦτα, καὶ οἷα παθεῖν τὰ εἰρημένα· 8. καὶ οἱ μήτε ἐν ἀνδρίας πάθει ὄντες, οἷον ἐν ὀργῇ καὶ θάῤῥει· (ἀλόγιστα γὰρ τοῦ ἐσομένου ταῦτα·) μήτ' ἐν ὑβριστικῇ διαθέσει [b]· (καὶ γὰρ οὗτοι ἀλόγιστοι τοῦ πείσεσθαί τι·) ἀλλ' οἱ μεταξὺ τούτων. μήτ' αὖ φοβούμενοι σφόδρα· οὐ γὰρ ἐλεοῦσιν οἱ ἐκπεπληγμένοι διὰ τὸ εἶναι πρὸς τῷ οἰκείῳ πάθει· 9. κἂν οἴωνταί τινας εἶναι ἐπιεικεῖς· ὁ γὰρ μηδένα οἰόμενος, πάντας οἰήσεται ἀξίους εἶναι κακοῦ· 10. ὅλως δὴ, ὅταν ἔχῃ οὕτως, ὥστ' ἀναμνησθῆναι τοιαῦτα συμβεβηκότα ἢ αὐτῷ, ἢ τῶν αὐτοῦ· ἢ ἐλπίσαι γενέσθαι, ἢ αὐτῷ, ἢ τῶν αὐτοῦ. ὡς μὲν οὖν ἔχοντες ἐλεοῦσιν, εἴρηται. ¶ 11. ἃ δὲ ἐλεοῦσιν, ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ δῆλον· ὅσα τε γὰρ τῶν λυπηρῶν καὶ ὀδυνηρῶν φθαρτικὰ, πάντα ἐλεεινά· καὶ ὅσα ἀναιρετικά· καὶ ὅσων ἡ τύχη αἰτία κακῶν μέγεθος ἐχόντων· 12. ἔστι δὲ, ὀδυνηρὰ μὲν καὶ φθαρτικὰ, θάνατοι, καὶ αἰκίαι, καὶ σωμάτων κακώσεις, καὶ γῆρας, καὶ νόσοι, καὶ τροφῆς ἔνδεια· 13. ὧν δὲ ἡ τύχη αἰτία κακῶν, ἀφιλία, ὀλιγοφιλία· (διὸ καὶ τὸ διεσπάσθαι ἀπὸ τῶν φίλων καὶ συνήθων, ἐλεεινόν·) αἶσχος, ἀσθένεια, ἀναπηρία· 14. καὶ τὸ ὅθεν προσῆκεν ἀγαθόν τι πρᾶξαι, κακόν τι συμβῆναι· 15. καὶ τὸ πολλάκις τοιοῦτο· 16. καὶ τὸ πεπονθότος γενέσθαι τι ἀγαθὸν· οἷον, Διοπείθει τὰ παρὰ βασιλέως, τεθνεῶτι κατεπέμφθη· καὶ τὸ, ἢ μηδὲν γεγενῆσθαι ἀγαθὸν,

[b] Coniun. cap. 2 par. 13.

θὸν, ἢ γενομένων μὴ εἶναι ἀπόλαυσιν. ἐφ' οἷς μὲν οὖν ἐλεοῦσι, ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτά ἐστιν. ¶ 18. Ἐλεοῦσι δὲ τούς τε γνωρίμους, ἐὰν μὴ σφόδρα ἐγγὺς ὦσιν οἰκειότητι. περὶ δὲ τούτους, ὥσπερ περὶ αὐτοὺς μέλλοντας ἔχουσι· διὸ καὶ Ἄμασις, ἐπὶ μὲν τῷ υἱεῖ ἀγομένῳ ἐπὶ τὸ ἀποθανεῖν, οὐκ ἐδάκρυσεν, ὥς φασιν· ἐπὶ δὲ τῷ φίλῳ προσαιτοῦντι. 19. τοῦτο μὲν γὰρ, ἐλεεινόν· ἐκεῖνο δὲ, δεινόν· τὸ γὰρ δεινὸν, ἕτερον τοῦ ἐλεεινοῦ, καὶ ἐκκρουστικὸν τοῦ ἐλέου· καὶ πολλάκις τῷ ἐναντίῳ χρήσιμον: ἔτι ἐλεοῦσιν, ἐγγὺς αὐτοῦ τοῦ δεινοῦ ὄντος· 20. καὶ τοὺς ὁμοίους ἐλεοῦσι, κατὰ ἡλικίαν [c], κατὰ ἤθη, κατὰ ἕξεις, κατὰ ἀξιώματα, κατὰ γένη· ἐν πᾶσι γὰρ τούτοις μᾶλλον φαίνεται καὶ αὐτῷ ἂν ὑπάρξαι· 21. ὅλως γὰρ καὶ ἐνταῦθα [d] δεῖ λαβεῖν, ὅτι ὅσα ἐφ' αὑτῶν φοβοῦνται, ταῦτα ἐπ' ἄλλων γινόμενα ἐλεοῦσιν· 22. ἐπεὶ δ' ἐγγὺς φαινόμενα [e] τὰ πάθη, ἐλεεινά εἰσι· τὰ δὲ μυριοστὸν ἔτος γενόμενα, ἢ ἐσόμενα, οὔτ' ἐλπίζοντες, οὔτε μεμνημένοι, ἢ ὅλως οὐκ ἐλεοῦσιν, ἢ οὐχ ὁμοίως· ἀνάγκη τοὺς συναπεργαζομένους σχήμασι καὶ φωναῖς καὶ ἐσθῆτι, καὶ ὅλως τῇ ὑποκρίσει, ἐλεεινοτέρους εἶναι· ἐγγὺς γὰρ ποιοῦσι φαίνεσθαι, τὸ κακὸν πρὸ ὀμμάτων ποιοῦντες, ἢ ὡς μέλλον, ἢ ὡς γεγονός· 23. καὶ τὰ γεγονότα ἄρτι, ἢ μέλλοντα διὰ ταχέων, ἐλεεινότερα διὰ τὸ αὐτό· 24. καὶ τὰ σημεῖα, καὶ τὰς πράξεις·

c Coniun. c. 8. p. 14.

d Vt ſuprà c. 6. p. 21.

e Coniun. lib. Poet. c. 10. p. 1.

factum eſſe; aut ſi *bona* facta ſint, *ijs* perfrui non licuiſſe. Ob quæ igitur miſerentur, hæc, & talia ſunt. ¶ 18. [r] Miſerentur verò tùm [1] notorum *hominum*; niſi ſummâ admodùm propinquitate *& ſanguine* coniuncti ſint: Erga hos autem *ità coniunctos*, *eodem modo ſe* habent, quo erga ſeipſos *graue aliquod malum* paſſuros: [ſ] Quamobrem & Amaſis in *caſu* filij, qui ad moriendum perducebatur, lachrymas non effudit, vt aiunt; ſed in *caſu* amici, qui mendicabat, *effudit*. 19. [t] Nam hoc quidem, miſerabile *ſolùm fuit*; illud, graue & horrendum: [u] Etenim Graue, diuerſum *eſt* à miſerabili; *vtpotè*, [1] quod & habet vim pellendæ *ex animo* miſericordiæ, & ſæpè aduerſario, *ad indignationem concitandam eſt* vtile: [*] Quin & *tunc* miſerentur, cùm graue *& horrendum propè* ſit; *non cùm iam adſit*. 20. Tùm [x] eorum *etiā* miſerentur qui *ſunt* ſimiles ætate, moribus, habitibus, dignitatibus, generibus: [y] Nam in omnibus his magis apparet, etiam ipſi *malum idem* futurum eſſe. 21. [z] Omninò enim & hîc oportet aſſumere, *ſicut ſuprà*, *homines*, quæcunque *mala* ſibi ipſis metuunt, horum, ſi alijs *ea* fiant, miſericordiâ moueri. 22. [a] Quoniam autem perpeſſiones *hominū*, miſerandæ ſunt *illæ*, quæ propè apparent; quæ autem *abhinc* decem millibus annorum factæ fuerunt, vel *pòſt* futuræ ſunt, *earum*, cùm neque *ipſas* metuant, neque recordentur; aut omninò non miſerentur, aut non ſimilitèr: [b] *Idcircò* neceſſe eſt, [c] *perſonas in fabulis*, quæ figuris *corporis*, & vocibus, & veſtitu, & omninò actione repræſentantur, *ijs qui cernunt*, miſerabiliores eſſe: Faciunt enim *earum Actores*, proponendo malum ante oculos, vt propinquū appareat, aut tanquàm futurum, aut aut tanquàm præteritum. 23. [d] Et *perpeſſiones*, quæ præteritæ ſunt nupèr, aut futuræ ſunt breui, miſerabiliores eſſe, ob eandem *cauſam*. 24. [e] Et ſigna, & actiones *honeſtas repræſentatas*;

eidiſſe, aut ſiquid acciderit, *frui non potuiſſe*; quòd aut morbo, &c. impeditus ſis, aut morte præuentus.

r De 3 a Quæſt. [*Quorum miſerentur?*] viz. 1°, *Familiarium*, ſi miſeriâ premantur:

* Except. vt familiares hij, *non ſint valdè conſanguinei*: Quià in eorum miſerijs ità afficimur, vt in noſtris: *horrentes ſc. non miſerentes.*

ſ Vndè Pſammenitus Amaſidis filius, *in cæde filij* non lachrymauit: veterem *ſodalem cibos mendicantem* videre, ſine lachrymis haud potuit:

t Etenim Amicum quondam opulentum, nunc *mendicare, miſerabile*: filium *ad mortem rapi, horrendum.*

u Differre enim *horrendum à miſerabili*, patet,

1 *A conditione horrendi:*

2 *A conſuetudine eorum quos miſeret.*

x Deindè, *Parium nobiſque aſſimilium* miſeret:

y Omnes enim, id quo vident ſui ſimiles vrgeri, in ſe putant poſſe cadere; vndè miſericordia.

z Confirm. rat. ex inuerſâ par. 21. cap. 6. Ibi enim, quæ incutiebant metum; hîc illa, cùm in alijs conſpicimus, miſericordiam excitant.

a Deniq; *for. ſophiſtica*; Miſerabiles eſſe *homines & res, qui in theatris* & alibì *aguntur*: ſic. Quià paſſiones acerbæ, cùm *propinquæ* apparent, miſerationem gignunt, *non ex quæ longinquo tempore remota.*

b Sequitur, miſericordiā excitare,

c Tùm *perſonas Tragicas* hiſtrionum artificio *elaboratas*: Hac. n. arte, imponunt auditoribus, & quod longè eſt, vt propè cogitetur, efficiunt.

d Tùm etiam *ipſarum* Et *perpeſſiones*, quæ vel modò *tranſacta*, vel *mox futura* ſunt, &c.

e Et *ſigna* ac *facta*; poſtquàm acerbos illos caſus *exanlauerint*:

f *Et orationes* etiam, extremo *ſpiritu inter perpetiendum editas.* ∽

g *Maximè* autem, *hæ miſerandæ* apparent, ſi *illi* qui tulêre, oſtendantur *forti animo pertuliſſe.* ∽

h Rat. *generalis*, ex part. 22.

i *Specialis*, ex par. 26.

k Et ex par. 22. vſque ad 25.

tas; veluti, & veſtes eorum *qui mala* paſſi ſunt, & quæcunque ſunt eiuſmodi. 25. f Et ſermones, & quæcunque alia eorum, qui in ipſâ perpeſſione verſantur: velut eorum, qui iamiam animam efflant. 26. g Et præcipuè, ſi *illi*, dùm in eiuſmodi anguſtijs verſarentur, *viri* probi *& ſtudioſi* fuerint. 27. h Omnia enim hæc, quià propè apparent, magis efficiunt miſerationem; i quaſi & *ille* indignus ſit *vir, qui patiatur*, k & ante oculos, *quaſi res tunc agatur*, appareat *ipſa* perpeſſio.

δὲ, ἐσθῆτάς τε τῶν πεπονθότων, καὶ ὅσα τοιαῦτα· 25. καὶ λόγους, καὶ ὅσα ἄλλα τῶν ἐν τῷ πάθει ὄντων, οἷον ἤδη τελευτώντων· 26. καὶ μάλιστα τὸ σπουδαίους εἶναι, ἐν τοῖς τοιούτοις καιροῖς ὄντας, ἐλεεινόν· 27. ἅπαντα γὰρ ταῦτα, διὰ τὸ ἐγγὺς φαίνεσθαι, μᾶλλον ποιεῖ τὸν ἔλεον· καὶ ὡς ἀναξίου τε ὄντος, καὶ ἐν ὀφθαλμοῖς φαινομένου τοῦ πάθους.

De Indignatione ſeu Stomachatione.

Cap. XI.

Definitiones Indignationis, & Inuidiæ, à Par. 1. *Quibus conſequentes ſunt affectus duo, iſtis contrarij; Lætitia ſc: de malis rebus digni, à Par.* 5. *&* ἐπιχαιρεκακία, i. *lætitia in alienis malis, à Par.* 7. *Primum igitur de Indignatione; Quæſtio* 1ª, *&* 2ᵈᵃ *ſunt, Quibus & ob Quas res ſtomachemur, à Par.* 9. *Tertia, Qui homines facilè indignentur, & ſtomachoſi ſint, à Par.* 6.

a Definiuntur *Indignatio* & *Inuidia*, per collat. *cum miſeratione* duas: 1ª coll. Miſerationi *præcipuè oppoſita* eſt, Indignatio; idque ſub eodem genere; Siquidem ab eâdem indole, ſeu moribus vtræque pendent.

b Pendent autem *ambæ ex moribus bonis*: Nam & *malis bonorū* angi, ſeu miſereri; & *bonis malorum* ſtomachari, ſeu indignari, æquum eſt: Siquidem mala illa præter amborum merita, eueniant, &c.

c Vndè, & *dijs immortalibus indignationem* damus; quod paſſim facit Homerus.

2ª Coll. Miſerationi Inuidia non *verè & propriè oppoſita* eſt,

d Sed *ex parte*; *diuerſa* duntaxàt ſc.

e Eſt enim Inuidia, ægritudo *turbida, orta ex bonis* reb. (ſicut & *Miſerati*;) verùm *non impro-*

a Miſerationi autem opponitur, præcipuè quidem, *affectus* is, quem Indignationem vocant: Nam dolori propter indignas res aduerſas (*i. Miſerationi*) oppoſitus eſt quodammodò, & ab ijſdem moribus *proficiſcitur* Dolor propter indignas res ſecundas, *i. Indignatio.* 2. b Et ambæ *hæ* perturbationes *ſunt* bonorum morum: Oportet enim ijs, qui indignè, *ſeu immeritò* agunt infœlicitèr, condolere ac misereri; & ijs *qui immeritò fœlicitèr*, indignari: Iniuſtum enim *eſt*, quod fit præter dignitatem, *& meritum*: c Quamobrem, etiam Dijs *ipſis* Indignationem attribuimus. 3 d Sed & Inuidia, eodem modo, *quo indignatio*, miſerationi oppoſita videri poſſit; quaſi *quæ* vicina & eadem *ſit* cum Indignatione; d veruntamen eſt *ab eâ* diuerſa: e Nam & inuidia *quoquè*, eſt turbulenta moleſtia, atque ob res ſecundas *alterius*; ſed non eius, qui *ſit*

Ἀντίκειται δὲ τῷ ἐλεεῖν, μάλιστα μὲν, ὃ καλοῦσι νεμεσᾶν a· τῷ γὰρ λυπεῖσθαι ἐπὶ ταῖς ἀναξίαις κακοπραγίαις, ἀντικείμενόν ἐστι τρόπον τινὰ, καὶ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἤθους τὸ λυπεῖσθαι ἐπὶ ταῖς ἀναξίαις εὐπραγίαις· 2. καὶ ἄμφω τὰ πάθη, ἤθους χρηστοῦ· δεῖ γὰρ, ἐπὶ μὲν τοῖς ἀναξίως πράττουσι κακῶς, συνάχθεσθαι καὶ ἐλεεῖν· τοῖς δὲ εὖ, νεμεσᾶν· ἄδικον γὰρ τὸ παρὰ τὴν ἀξίαν γιγνόμενον· διὸ καὶ τοῖς θεοῖς ἀποδίδομεν τὸ νεμεσᾶν· 3. δόξειε δ' ἂν καὶ ὁ φθόνος τῷ ἐλεεῖν τὸν αὐτὸν ἀντικεῖσθαι τρόπον, ὡς σύνεγγυς ὂν καὶ ταὐτὸν τῷ νεμεσᾶν· ἔστι δ' ἕτερον· λύπη γὰρ ταραχώδης καὶ ὁ φθόνος ἐστὶ, καὶ εἰς εὐπραγίαν, ἀλλ' οὐ τοῦ ἀναξίου,

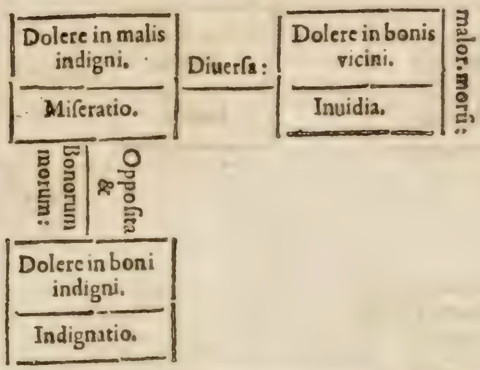
a *Vide* 2. *Ethic. c.* 7.

ἀναξίου, ἀλλὰ τοῦ ἴσου καὶ ὁμοίου· 4. τὸ δὲ, μὴ ὅτι αὐτῷ τι συμβήσεται ἕτερον, ἀλλὰ δι' αὐτὸν τὸν πλησίον, ἅπασιν ὁμοίως δεῖ ὑπάρχειν· οὐ γὰρ ἔτι ἔσται, τὸ μὲν, φθόνος· τὸ δὲ, νέμεσις· ἀλλὰ φόβος, ἂν διὰ τοῦτο ὑπάρχῃ ἡ λύπη καὶ ἡ ταραχή· ὅτι αὐτῷ τι ἔσται φαῦλον ἀπὸ τῆς ἐκείνου εὐπραξίας.

indignus (*ſicut indignatio*;) ſed illius, qui *ſit ipſi* æqualis, & ſimilis. 4.[f] Illud verò, *Dolere*, non quòd ſibi-ipſi accidet aliud quidquam, *i. incommodum*, ſed propter ipſum proximum, vtriſque *dictis perturbationibus* ſimilitèr oportet ineſſe: Non enim ampliùs erit, vna quidem *harum*, Stomachatio; alterà verò, Inuidia; ſed *vtraque erit* Metus, ſi modò ob hoc *ipſum* adſit moleſtia, & perturbatio; quià ipſi aliquid futurum ſit mali ab illius proſperitate.

bi alicuius; ſicut *illa*: ſed *vicini, & paris.*

[f] *Conuenit autem cum Miſeratione*; quià *vtraque*, ſunt *moleſtiæ*, ſeu ægritudines, *non quòd* ipſe, *res ſuas peiores putet*, (hoc enim eſt metus) *ſed quòd is, quem nollet, adiuuetur.*



¶ 5. Φανερὸν δὲ, ὅτι ἀκολουθήσει καὶ τὰ ἐναντία πάθη τούτοις· ὁ μὲν γὰρ λυπούμενος ἐπὶ τοῖς ἀναξίοις κακοπραγοῦσιν, ἡσθήσεται, ἢ ἄλυπος ἔσται ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις κακοπραγοῦσιν, οἷον, τοὺς πατραλοίας καὶ μιαιφόνους, ὅταν τύχωσι τιμωρίας, οὐδεὶς ἂν λυπηθείη χρηστός· δεῖ γὰρ χαίρειν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις· 6. ὡς δ' αὔτως καὶ ἐπὶ τοῖς εὖ πράττουσι κατ' ἀξίαν· ἄμφω γὰρ δίκαια, καὶ

¶ 5. [g] Manifeſtum autem *eſt*, quòd *perturbationibus* iſtis etiam contrariæ perturbationes erunt conſequentes: [g] Qui enim moleſtiâ afficitur ob eos, qui immeritò inſœlicitèr agunt, lætabitur, aut moleſtiæ vacuus erit ob *his* contrarios, qui *meritò ſc.* inſœlicitèr agunt: [h] velut, ob parricidas, & ſicarios, quandò ſupplicio afficiantur, nemo moleſtiâ affectus fuerit, qui bonus *ſit*: Oportet enim gaudere de talibus *viris inſœlicitèr agentibus.* 6.[i] Eodem autem modo, etiam *is qui dolet ſuper ijs, qui non ſecundùm dignitatem fœlicitèr agunt, gaudebit* ſuper ijs, qui ſecundùm dignitatem fœlicitèr rem gerunt: [k] Vtraq; enim *illa* iuſta *ſunt*, &

[g] Ex affectib. iam expoſit. colliguntur *Affectus alij, his Cõſequentes & Contrarij*: Nam

[g] Vt *miſerationi* (*i. doleri in malis indigni*) conſequens eſt doloris vacuitas, ſeu *lætitia in malis digni.*

[h] Ijdem enim ſunt, qui his affectionibus tenentur; vt patet exemplis:

[i] Ità & INDIGNATIONI (*i. doleri de bonis indigni*) conſequens eſt LÆTITIA *De malis* rebus *Digni.*

[k] Siquidem ij, qui his affectionib⁹ implicantur, ijdem ſunt.

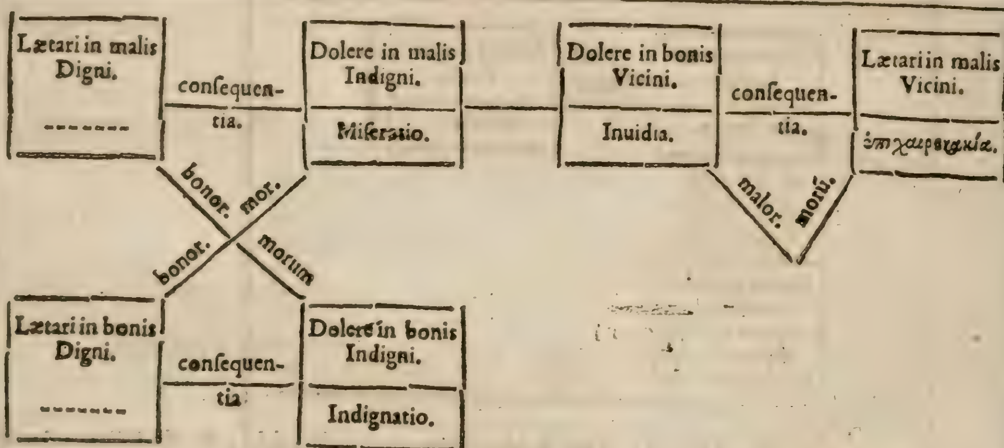
[l] Et omnes hæ quatuor affectiones, ſunt bonorum morum.

[k] Invidiæ (ſupple) conſequens eſt ἐπιχαιρεκακία; & ambæ hæ pertinent ad mores malos:

[m] Ἐπιχαιρεκ. eſſe conſequentem, prob. indè, quod huic qui in bonis alterius dolet, i. Inuido, neceſſariò idem eſt is, qui gaudet in alterius malis.

faciunt, vt gaudeat *vir* bonus: Neceſſe enim *eſt eum* ſperare, ſibi quoque *eadem bona* euentura, quæ ſimili *viro contigerunt*: [l] Et pertinent ad eoſdem mores *bonos*, hæc omnia *quatuor*. ¶ 7. [k] His verò contraria, *ſc. Inuidia & eius conſequens*, ad *mores* contrarios, *ſeu malos*: [m] Idem enim eſt, Malis Alienis-Gaudens, ac Inuidus: Ex quo enim quiſpiam moleſtiâ afficitur, dùm *illud alteri* exoritur, aut exiſtit, neceſſarium *eſt*, propter eiuſdem priuationem, & interitum, cum lætari.

ποιεῖ χαίρειν τὸν ἐπιεικῆ· ἀνάγκη γὰρ ἐλπίζειν ὑπάρξαι ἂν ἅπερ τῷ ὁμοίῳ, καὶ αὐτῷ. καὶ ἔστι τοῦ αὐτοῦ ἤθους ἅπαντα ταῦτα. ¶ 7. Τὰ δ' ἐναντία, τοῦ ἐναντίου· ὁ γὰρ αὐτός ἐστιν ἐπιχαιρέκακος καὶ φθονερός· ἐφ' ᾧ γάρ τις λυπεῖται γιγνομένῳ καὶ ὑπάρχοντι, ἀναγκαῖον τοῦτον ἐπὶ τῇ στερήσει καὶ τῇ φθορᾷ τῇ τούτου χαίρειν.



[n] Ex hac. dictis coroll. *Indignationem & Inuidiam*, atque *harum conſequentes*, huc omnes *inſeruire*, *vt res ne* videantur *miſeratione dignæ*.

[o] Hijs præmiſſis: De *Indignatione*, ſeu *Stomachatione*, ſequuntur formæ: (De *Inuidia* enim ſumentur cap. ſequ.)

[o] De 1a & 2a Quæſt. (*Quibus & ob quæ ſtomachemur*) for. 1a, ſic: Si Indignatio *rectè definita ſit*:

8. [n] Quamobrẽ omnia hæc, *Indignatio ſc: & Invidia, & earũ conſequentia*, exturbandæ miſericordiæ vim habent; differunt verò *inter ſe*, ob cauſas antè dictas: Quare ad efficiendum, vt res non *videantur ijs, qui audiunt*, miſerabiles, omnia hæc ſimilitèr conducunt. ¶ 9. [o] Ac primùm quidem de Indignando, exponamus, Quibus Indignentur, & ob Quæ, & Quomodò *ſe* habentes ipſi; deindè de alijs *affectibus dicemus* poſteà. Manifeſtum autem *eſt* ex ijs, quæ dicta ſunt: [o] Si enim [1] indignari, eſt moleſtiâ affici de illo *ho-*

8. διὸ, κωλυτικὰ μὲν ἐλέους πάντα ταῦτα ἐστί· διαφέρει δὲ, διὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας· ὥστε πρὸς τὸ μὴ ἐλεεινὰ ποιεῖν, ἅπαντα ὁμοίως χρήσιμα. ¶. 9. Πρῶτον μὲν οὖν περὶ τοῦ νεμεσᾶν λέγωμεν, τίσι τε νεμεσῶσι, καὶ ἐπὶ τίσι, καὶ πῶς ἔχοντες αὐτοί· εἶτα μετὰ ταῦτα, περὶ τῶν ἄλλων. φανερὸν δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων· εἰ γάρ ἐστι τὸ νεμεσᾶν, λυπεῖσθαι ἐπὶ τῷ φαινομένῳ ἀναξίως εὐπραγεῖν,

προάγειν, πρῶτον μὲν δῆλον ὅτι οὐχ οἷόν τε ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς νεμεσᾶν· οὐδεὶς γὰρ, εἰ δίκαιος, ἢ ἀνδρεῖος, ἢ εἰ ἀρετὴν λήψεται, νεμεσήσει τούτῳ· (οὐδὲ γὰρ οἱ ἔλεοι ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις τούτων εἰσίν·) ἀλλ' ἐπὶ πλούτῳ, καὶ δυνάμει, καὶ τοῖς τοιούτοις, ὅσων ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, ἄξιοί εἰσιν οἱ ἀγαθοί· καὶ οἱ τὰ φύσει ἔχοντες ἀγαθὰ, οἷον εὐγένειαν, καὶ κάλλος, καὶ ὅσα τοιαῦτα· 10 ἐπειδὴ δὲ τὸ ἀρχαῖον ἐγγύς τι φαίνεται τοῦ φύσει, ἀνάγκη τοῖς τὸ αὐτὸ ἔχουσιν ἀγαθὸν, ἐὰν νεωστὶ ἔχοντες τυγχάνωσι, καὶ διὰ τοῦτο εὐπραγῶσι, μᾶλλον νεμεσᾶν· μᾶλλον γὰρ λυποῦσιν οἱ νεωστὶ πλουτοῦντες, τῶν πάλαι, καὶ διὰ γένους. ὁμοίως δὲ καὶ ἄρχοντες, καὶ δυνάμενοι, καὶ πολύφιλοι, καὶ εὔτεκνοι, καὶ ὁτιοῦν τῶν τοιούτων· 11. κἂν διὰ ταῦτα ἄλλό τι ἀγαθὸν γίγνηται αὐτοῖς, ὡσαύτως· καὶ γὰρ ἐνταῦθα μᾶλλον λυποῦσιν οἱ νεόπλουτοι, ἄρχοντες διὰ τὸν πλοῦτον, ἢ οἱ ἀρχαιόπλουτοι. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων· 12. αἴτιον δ' ὅτι, οἱ μὲν, δοκοῦσι τὰ αὐτῶν ἔχειν· οἱ δ', οὔ· τὸ γὰρ ἀεὶ οὕτω φαινόμενον ἔχειν, ἀληθὲς δοκεῖ· ὥστε οἱ ἕτεροι, οὐ τὰ αὐτῶν ἔχειν· 13. καὶ ἐπεὶ ἕκαστον τῶν ἀγαθῶν, οὐ τοῦ τυχόντος ἄξιον, ἀλλά τις ἐστὶν ἀναλογία, καὶ τὸ ἁρμόττον· (οἷον, ὅπλων κάλλος, οὐ τῷ δικαίῳ ἁρμόττει, ἀλλὰ τῷ ἀνδρείῳ· καὶ γάμοι διαφέροντες, οὐ τοῖς νεωστὶ πλουτοῦσιν, ἀλλὰ τοῖς εὐγενέσιν.)

mine, qui apparet præter dignitatem proſperè agere, * primùm quidem perſpicuum eſt, non poſſe *nos* propter omnia bona indignari: Etenim ſi *alter* iuſtus, aut fortis *ſit*, aut *omninò* ſi virtutem *aliquam* conſequatur, nemo ei indignabitur: p (Neque enim miſerationes ſunt de iјs, qui his ſunt contrarij;) verùm *indignantur* de diuitijs, de potentia, & *rebus* eiuſmodi, quibuſcunque, vt ſimplicitèr dicã, digni ſunt * *viri* boni; * & ĳ qui naturalia habent bona: velut, nobilitatẽ, & pulchritudinem, & quæcunq; talia. 10. [2] Quoniam verò, quod Antiquum *eſt*, propinquũ quiddã apparet *eſſe* Naturali; q neceſſe *eſt* nos, [1] idem habentibus bonum, ſi nupèr conſecuti ſint, q & [2] *ſi* ob id proſperè agant, magis indignari: r Moleſtiores enim *hominibus* ſunt ĳ, qui nupèr diteſcunt, quàm qui antiquitùs, & ob *ſuum* genus: Similitèr verò etiam qui *nupèr ſunt* in magiſtratu, & potentes, & habentes multitudinem amicorum, & bonam prolem, & quæcunque eiuſmodi *ſunt*. 11. ſ Et ſi ob hæc *nupèr parta*, aliud aliquid boni adueniat ipſis, eodem modo *ſe habent*: Nam & hîc magis moleſti ſunt, qui recens *facti ſunt* diuites, cùm propter diuitias *illas* imperium habent; quàm qui antiquitùs diuitias poſſederunt: Similitèr verò etiam in alijs *fortunæ bonis*. 12. t Cauſa autem *huius eſt*, quòd illi quidem, *qui cùm bona illa antiquitùs poſſederint*, *imperio potiti ſunt*, videntur, quæ ſua *ſunt*, habere; hi verò, *qui recens*, nequaquàm: Quod enim ſemper ità apparet *ſe* habere, verum, *& iuſtum* videtur: Quare alterum *hominum genus*, non ſua, *ſed aliena bona videtur* poſſidere. 13. [3] Et quoniam vnumquodque bonũ, non quolibet dignum *eſt*, ſed eſt quædam *harum rerum* proportio, & *id* quod *perſonæ* congruit; (velut, arma pulchra, nequaquàm iuſto *viro* conueniunt, ſed forti; & coniugia eximia, non nupèr diteſcentibus, ſed nobilibus;)

u *idcircò*

* Certè *indignari non* poſſumus *ob omnia bona* (vt ob Iuſtitiam, fortitudinem, & omnino ob virtutes morales) *neq; de bonis viris*.

p Rat. à contrar. Neq; enim improborum miſeret, tametſi maximis malis premantur: Sed indignamur *de viris malis, ob bona fortunæ ab ipſis parta*, quæ *rectiùs* conuenirent,

* Aut *viris bonis*:

* Aut *ĳs*, *qui* cùm *naturâ dotati* ſint, rectè *illa* atque *ordine poſſidere* exiſtimantur.

2 [a] for. ex præced. Quià *Priſcũ*, atque inueteratum, *parùm abeſt à naturali*:

q Certè indignamur *nouis* hominibus, [1] Si *bona* dicta *nupèr acquiſierint*:

[2] Et ſi adhæc, ĳſdem bonis *aucti*, *in præclarâ fortunâ viuant*.

r Explic. 1[i] membri, ex. gr. *Magis* vrunt, qui *ſubitas opes* captârint, *quàm qui hæreditarias*, quaſi pænè naturales poſſedêrint, &c.

ſ Explic. 2[i] membr. ex. gr. Qui *ope diuitiarum nouarum*, *ad* ampliſſimos *honores adſcenderint*, *magis* vrunt, quàm qui *priſcis diuitĳs ſuffulti* ſint.

t Hoc indè fit, quòd qui recentium bonorum cõmendatione, alia ſibi accumulârint, *ob rei nouitatem*, *alienas*, *non ſuas res habere creduntur*, &c. Quod quàm odioſum ſit, ſerò illi ſæpè intelligunt.

3 [a] For. ſic: Quià *non omne commodum omnem* hominem *decet*, quamuis innocentem ac bonum; ſed eleganti proportionis lege, *hoc iſti* conuenit, quod *illi minimè* quadrat, &c.

ᵘ Proptereà, *Indignatio feruet* 1, *Aduersùs bonos*, ſi prehenderint *ea, quæ ipſis haud conueniant:*

2, *Aduersùs inferiores, ſi cum ſuperioribus contendant:*

ˣ Præſertim, ſi vtriq; *in eodem verſentur* ſtudio, *de quo certamẽ* ineunt.

* (Vndè, Iliad. 11, Iupiter ferre non poterat, vt Cebrion miles imbellis, cũ Aiace congrederetur fortiſſimo duce.)

ʸ Dein, Si *in eodem* ſtudio *non certent*; ſed *conditionibus ijs viuant, quarũ vna* ſit *alterâ* longè *humilior*, &c.

ᶻ De 3ª Quæſt. [*Qui homines ſtomachoſi*?] for.

1ª, Qui *maximis bonis digni* ſunt, *ijſque ornati*, ægrè *deteriores* ferunt, *paribus* muneribus *ornatos*.

2ª, Qui *ſimpliciter* ſunt *viri boni*, & *non aucti honoribus*, vt ſuperiores; indignè ferunt, *malos cumulari* maximis *bonis*.

3ª, *Ambitioſi* & *elati*, facilè ſtomachantur; & *præcipuè*; *ſi affectent res eas, quas*, qui illis gerendis *inepti* erant, *arripuerint*.

ᵃ Et vniuersìm, qui præclaro de ſe iudicio, *dignentur ſe præmijs*, &c. * Commune hoc eſt quæſtioni prim.

ᵇ Vndè, Homines ¹ *mancipijs ſimiles*, & ² *inertes*, & ³ *honorum contemptores* (qui ſupra-poſitis 3 b. ſunt contrarij) *nõ ſunt ſtomachoſi*: cùm in honorib. ambiendis, ſuâ ipſi ſententiâ damnati ſint.

ᶜ Ex formis de *ſtomachatione in bonis indigni*, *contrario modo eliciuntur* formę *de contrariâ lętitiâ in malis digni*, ſeu *commeriti*: quæ erat affectio Indignationi conſequens.

ᵘ *idcircò ſi quis* ¹ bonus *quidem* exiſtat, non conuenientẽ *tamen rem ſibi* conſequatur, *id* habet vim mouendæ indignationis. 14. ² Et inferiorem cum præſtantiori controuerſari: ˣ Ac maximè quidem, ſi *verſentur* in eodem *rei genere*: (* Vndè & illud dictum eſt,

« *Aiacis autem* Cebrion *pugnam vitabat Telamonij*:

« *Iupiter enim ei ſtomachabatur, quandò* inferior *cum præſtantiori pugnare* vellet.)

ʸ Sin minùs *in eodem genere*; tamen *hoc indignationem etiam parit*, quocunque modo inferior *qui ſit*, cum præſtantiori *contendat*; velut ſi muſicus cum iuſto *viro*: Melior enim *eſt* iuſtitia, quàm muſica. Quibus igitur ſtomachentur, & Propter Quæ, ex his perſpicuum *eſt*: Hæc enim & huiuſcemodi ſunt, *quæ diximus*. ¶ 16. ᶻ At ipſi *homines* ad indignandũ procliues ſunt, ¹ ſi cùm digni exiſtant maximis bonis, & ea poſſederint, *alios etiam indignos, eis auctos videant*: Nam ſimilibus *bonis* dignos eſſe habitos eos, qui non *ſunt* ſimiles, nequaquàm iuſtũ *eſt*. 17. ² Secundo loco, ſi boni exiſtant, & virtute prædıti, *tametſi non poſſederint maxima bona*; *cùm alij improbi ea poſſideant*: Hij enim, & *de rebus* benè iudicant, & iniuſta *omnia* odio habent. 18. ³ Et ſi ſint ſtudioſi honoris, & appetentes quarundam adminiſtrationum: Et præcipuè, ſi eorum *munerũ* ſtudioſi ſint, quæ alij, cùm indigni ſint, conſequuntur. 19. ᵃ Et omninò, qui dignos ſe exiſtimant, quibus alios non exiſtimant, ſtomachoſi *ſunt* ijs *qui conſecuti ſint*, & * ob eaſdem. ᵇ Quamobrem homines ¹ ingenio ſeruili *præditi*, & ² praui, & ³ honorum negligentes, non mouentur ad indignationem: Nihil enim eſt eiuſmodi, quo ſe putent eſſe dignos. 20. ᶜ Ex his autẽ manifeſtũ *eſt*, de Qualibus *hominibus*, aduersâ fortunâ vtentibus, & infeliciter agentibus, ſeu non aſſequentib⁹

ἐὰν οὖν ἀγαθὸς ὤν, μὴ τοῦ ἁρμόττοντος τυγχάνῃ, νεμεσητόν· 14. καὶ τὸν ἥττω τῷ κρείττονι ἀμφισβητεῖν· μάλιστα μὲν οὖν τοὺς ἐν τῷ αὐτῷ· (ὅθεν καὶ τοῦτ' εἴρηται,

« Αἴαντος δ' ἀλέεινε μάχην Τελαμωνιάδαο·

« Ζεὺς γάρ οἱ νεμέσασχ', ὅτ' ἀμείνονι φωτὶ μάχοιτο·)

15. εἰ δὲ μή, κἂν ὁπωσοῦν, ὁ ἥττων τῷ κρείττονι· οἷον, εἰ ὁ μουσικὸς τῷ δικαίῳ· βελτίων γὰρ ἡ δικαιοσύνη τῆς μουσικῆς. οἷς μὲν οὖν νεμεσῶσι, καὶ δι' ἅ, ἐκ τούτων δῆλον· ταῦτα γὰρ καὶ τὰ τοιαῦτά ἐστι. ¶ 16. Αὐτοὶ δὲ νεμεσητικοί εἰσιν, ἐὰν ἄξιοι τυγχάνωσιν ὄντες τῶν μεγίστων ἀγαθῶν, καὶ ταῦτα κεκτημένοι· τὸ γὰρ τῶν ὁμοίων ἠξιῶσθαι τοὺς μὴ ὁμοίους, οὐ δίκαιον· 17. δεύτερον δ', ἂν ὄντες ἀγαθοὶ, καὶ σπουδαῖοι τυγχάνωσι· κρίνουσί τε γὰρ εὖ, καὶ τὰ ἄδικα μισοῦσι· 18. καὶ ἐὰν φιλότιμοι, καὶ ὀρεγόμενοι τινῶν πράξεων· καὶ μάλιστα, περὶ ταῦτα φιλότιμοι ὦσιν, ὧν ἕτεροι ἀνάξιοι ὄντες τυγχάνουσι· 19. καὶ ὅλως οἱ ἀξιοῦντες αὐτοὶ αὑτοὺς, ὧν ἑτέρους μὴ ἀξιοῦσι, νεμεσητικοὶ τούτοις, καὶ τούτων. διὸ καὶ οἱ ἀνδραποδώδεις καὶ φαῦλοι καὶ ἀφιλότιμοι, οὐ νεμεσητικοί· οὐδὲν γάρ ἐστι τοιοῦτον, οὗ αὑτοὺς οἴονται ἀξίους εἶναι· 20. φανερὸν δ' ἐκ τούτων, ἐπὶ ποίοις ἀτυχοῦσι καὶ κακοπραγοῦσιν, ἢ μὴ τυγχάνουσι, χαίρειν,

χαίρειν ἢ ἀλύπως ἔχειν δεῖ· ἐκ γὰρ τῶν εἰρημένων τὰ ἀντικείμενα δῆλά ἐστιν· 21. ὥστε αὐτούς τε κριτὰς τοιούτους παρασκευάσῃ ὁ λόγος, καὶ τοὺς ἀξιοῦντας ἐλεεῖσθαι, καὶ ἐφ' οἷς ἐλεεῖσθαι, δείξῃ ἀναξίους μὲν ὄντας τυγχάνειν· ἀξίους δὲ μὴ τυγχάνειν, ἀδύνατον ἐλεεῖν.

ea *quæ volunt*, gaudere *nos*, aut *ſaltèm* nullo dolore tangi oporteat: Ex ijs enim quæ dicta ſunt, oppoſita ſunt manifeſta. 21. [d] Quare ſi *præſidijs dictis*, Iudices eiuſcemodi præparârit oratio, *vt facilè indignentur*; & *aduerſarios* (cùm petunt vt *ſui* miſericordia habeatur, & ob tales *res* habeatur) oſtenderit *prorſus* indignos eſſe, *qui miſericordiam* impetrent, & dignos qui non impetrent; fieri non poteſt, vt *Iudicibus* Miſeratio adſit; *ſed contraria Indignatio*.

[d] Ex dict. præcept. *de indignatione Iudicum excitandâ, & contrariâ miſericordiâ ex animis ejiciendâ.*

De Invidia. CAP. XII.

Invidia quid, Par. 1. Eius Quæſt. 1ª, *Qui homines invident, à Par. 2.* 2ª, *Ob Quæ Commoda invident, à Par. 7.* 3ª, *Quibus invident, à Par. 11.*

Δῆλον δὲ καὶ ἐπὶ τίσι φθονοῦσι, καὶ τίσι, καὶ πῶς ἔχοντες, εἴπερ ἐστὶν ὁ φθόνος λύπη τις ἐπὶ εὐπραγίᾳ φαινομένῃ τῶν εἰρημένων ἀγαθῶν περὶ τοὺς ὁμοίους, μὴ ἵνα τι αὐτῷ, ἀλλὰ δι' ἐκείνους. ¶ 2. Φθονήσουσι μὲν γὰρ οἱ τοιοῦτοι, οἷς εἰσί τινες ὅμοιοι, ἢ φαίνονται. ὁμοίους δὲ λέγω, κατὰ γένος [a], κατὰ συγγένειαν, καθ' ἡλικίαν, κατὰ ἕξιν, κατὰ δόξαν, κατὰ τὰ ὑπάρχοντα· 3. καὶ οἷς μικροῦ ἐλλείπει, τὸ μὴ πάντα ὑπάρχειν. διὸ, οἱ μεγάλα πράττοντες, καὶ εὐτυχοῦντες, φθονεροί εἰσι· πάντας γὰρ οἴονται τὰ αὑτῶν φέρειν· 4. καὶ οἱ τιμώμενοι ἐπί τινι διαφερόντως, καὶ μάλιστα ἐπὶ σοφίᾳ, ἢ εὐδαιμονίᾳ· 5. καὶ οἱ φιλότιμοι, φθονερώτεροι τῶν ἀφιλοτίμων. καὶ οἱ δοξόσοφοι· φιλότιμοι γὰρ ἐπὶ σοφίᾳ. καὶ ὅλως οἱ φιλόδοξοι περί

[a] Coniun. cap. 10. par. 20.

[a] PErſpicuum autem eſt, & Ob Quæ Invideant, & Quibus, & Quomodò ſe habentes: Siquidem Inuidia, eſt Moleſtia quædam [1] propter proſperitatem, quæ apparet, in ijs, quæ dicta ſunt, bonis; [2] idque erga ſimiles; non vt aliquid *boni ſit* ipſi, *qui inuidet*, [3] ſed *quia* illis *eſt*, *quibus invidetur*. ¶ 2. [b] Invidere enim *ſolent* tales *viri*, quibus aliqui *ſunt*, aut apparent *eſſe* ſimiles: Similes verò dico, [1] genere, [2] cognatione, [3] ætate, [4] habitu, [5] *hominum* exiſtimatione, [6] copijs. 3. [2] Et quibus parùm deeſt, quin omnia *bona ipſis* adſint. Quamobrem, qui magna agunt, & qui proſperâ fortunâ vtuntur, ſunt invidi: Cunctos enim *ad quos quidpiam peruenerit*; quæ ſua *ſunt*, putant eripere. 4. [3] Et qui ob aliquid honorantur eximiè; & maximè ob ſapientiam, aut fœlicitatem. 5. [c] Et ſtudioſi honoris, invidentiores *ſunt*, quàm non ſtudioſi. [d] Et qui ſequuntur ſapientiæ gloriam: Studioſi enim *ſunt* honoris ob Sapientiam: [e] Et omninò qui gloriam in aliquo *ſtudio* captant,

[a] Ex cap. præced. *patent fortè de Inuidia: præmiſsâ ipſius definitione, in quâ tres notanda partes:*

1ª,

2ª,

3ª,

[b] De 1ª Quæſt. [*Qui homines inuident?*] for. 1ª ducitur ex 2ª definit. parte: Inuidi illi, *quibus aliqui ſunt pares*, &c.

2ª, Ex part. 1ª & 3ª: Rumpuntur ii, *qui penè cunctis* in vita *bonis* (quantum humana fert conditio) *abundant*:

3ª, itèm ex 1ª & 3ª: *Qui in aliqua arte*, aut ſtudio *eximij* habentur, &c.

[c] Et qui *laudis appetentes* ſunt, &c.

[d] Et proin, *qui haberi ſe cupiunt ſapientes*:

[e] Et vniuersìm, *qui in aliquo curſu laudem affectant*, Momi ſunt.

4ª, itidèm ex 1ª & 3ª: *Minuti* & anguſti *animi* homines, Zoili ſunt ijs *qui res bonas adepti*, &c.

[f] De 2ª Quæſt. [*Ob quæ, ſeu in quibus commodis inuident?*] ſci. Tùm *in operibus, in quibus primos ſe eſſe, & palmā mereri volunt*, &c.

[g] Tùm *in ijs ferè bonis, quæ beneficio fortunæ depluunt.*

[h] Præſertìm, ſi vel *illa optent &c. cùm ab alijs prærepta videant:*

[i] Vel *poſſeſſu* eorundem, *cæteris* ſint *impares*, &c.

[k] De 3ª Quæſt. [*Quibus inuident?*] ex ſupradict. formæ:

1. Liueſcunt in eos, *qui cognati, & propinqui* ſunt *tempore, loco, ætate, exiſtimatione*, &c.

[l] Declar. dict. ex ſeparíolo veteris Poëtæ.

2. Ergo & inuident ijs, *quibuſcum de primis dimicant:*

[m] Tales, illi qui partic. præced. *enumerati* ſunt:

[n] Non autem illis *contrarij*: ſc. qui aut *tempore* ſunt *remoti*,

[o] Aut *ætate*,

[p] Aut *loco*,

[q] Aut *exiſtimatione*, & iudicio *aliorum, vel ſuo.*

3. Ex præcedenti partic. colliguntur hæ: Quià omnes de *primis contendunt* cum *æmulis* ſtudiorum ſuorum, &c.

[r] Proindè, [1] *Iſtiuſmodi hominibus potiſſimùm inuident:*

[ſ] Quod prob. ex ſententia Heſiod. lib. 1. Oper. & Dier.

[2] Ijs, *qui facilè conſecuti ſunt*, inuident *ij qui ſerò, &c.* Dolent enim ſe tempore & facilitate ſuperatos.

[3] Et *ijs* inuidemus, *qui cùm præ-*

captant, in hoc ipſo *ſunt alijs* inuidi. 6.[+] Et puſillanimi: Omnia enim ipſis, *vitio animi quodam*, videntur magna eſſe. ¶ 7. [f] Ob quæ verò *homines alijs* inuident, *iam* quidem dicta ſunt *bona*: In quibuſcunque enim operibus gloriam captant, & de honore contendunt, atque *hominum* aucupantur opinionem: 8. [g] Et quæcunque bonæ fortunæ commoda ſunt, propemodùm in omnibus *his* inuidia verſatur. 9. [h] Et præcipuè *in ijs*, quæ ipſi aut appetunt, aut putant oportere ſe habere: 10. [i] Aut quorū poſſeſſione ipſi ſunt paullò ſuperiores, *& ab alijs ne vincantur, timent*; vel paullò inferiores, *& alijs ſe pares fieri cupiunt.* ¶ 11. [k] Manifeſtum verò *eſt*, etiam QVIBVS *hominibus* inuideant: Simùl namque hoc dictum eſt *cùm dictum fuit, Qui eſſent inuidi:* [1] Ijs enim inuident, qui *ipſis* & tempore, & loco, & ætate, & exiſtimatione propinqui *ſunt*: [l] Vndè dictum eſt *illud*,

" *Quod enim cognatum* eſt, *etiam inuidere nouit.*

12. [2] Et *proindè* quibuſcum de honore contendunt: [m] Nam de honore contendunt quidem cum ijs, qui *iam* dicti ſunt; [n] Cum ijs verò, qui abhinc decem millibus annorum abſunt, [o] aut cum ijs qui *poſteà* futuri, vel qui mortui ſunt, *contendit* nemo; [p] neq; cum ijs, qui *ſunt* ad Herculeas columnas; [q] neque quibus ſuo ipſorum, vel aliorum iudicio, ſe longè inferiores eſſe putant; ſimilitèr, neq; quibus ſe longè ſuperiores; cum his, *inquam, qui ſic ſe habent*, & in talibus rebus *in quibus ità ſe habent, haud contendunt.* 13.[3] Quoniam verò cum aduerſarijs, & riualibus, & omninò *cum* ijs, qui eadem appetunt, de honore concertant: [r] *Idcircò* neceſſe *eſt* [1] his *eos omnibus* maximè inuidere: [ſ] Vndè *ab Heſiodo* dictum eſt,

" *Et figulus figulo inuidet.* —

14.[2] Et ijs qui celeritèr *quicquam adepti ſunt*, inuident *illi*, qui vix, aut non *omninò* ſunt *idem* adepti. 15. [3] Et

τι, φθονεῖσθαι περὶ τούτου· 6. καὶ οἱ μικρόψυχοι· πάντα γὰρ αὐτοῖς δοκεῖ μεγάλα εἶναι. ¶ 7. Ἐφ᾽ οἷς δὲ φθονοῦσι, τὰ μὲν ἀγαθὰ, εἴρηται· ἐφ᾽ ὅσοις γὰρ φιλοδοξοῦσι καὶ φιλοτιμοῦνται ἔργοις, καὶ ὀρέγονται δόξης· 8. καὶ ὅσα εὐτυχήματά ἐστι, σχεδὸν περὶ πάντα φθόνος ἐστί· 9. καὶ μάλιστα, ὧν αὐτοὶ ἢ ὀρέγονται, ἢ οἴονται δεῖν αὐτοὺς ἔχειν· 10. ἢ ὧν αὐτοὶ τῇ κτήσει μικρῷ ὑπερέχουσιν, ἢ μικρῷ ἐλλείπουσι. ¶ 11. Φανερὸν δὲ καὶ οἷς φθονοῦσιν· ἅμα γὰρ εἴρηται [b]· τοῖς γὰρ ἐγγὺς καὶ χρόνῳ, καὶ τόπῳ, καὶ ἡλικίᾳ, καὶ δόξῃ, φθονοῦσιν· ὅθεν εἴρηται,

" Τὸ συγγενὲς γὰρ καὶ φθονεῖν ἐπίσταται·

12. καὶ πρὸς οὓς φιλοτιμοῦνται· φιλοτιμοῦνται μὲν γὰρ πρὸς τοὺς εἰρημένους. πρὸς δὲ τοὺς μυριοστὸν ἔτος ὄντας, ἢ πρὸς τοὺς ἐσομένους, ἢ τεθνεῶτας, οὐδείς. οὐδὲ πρὸς τοὺς ἐφ᾽ Ἡρακλέαις στήλαις. οὐδ᾽ ὧν πολὺ οἴονται παρ᾽ αὐτοῖς, ἢ παρὰ τοῖς ἄλλοις λείπεσθαι. οὐδ᾽ ὧν πολὺ ὑπερέχειν, ὡσαύτως καὶ πρὸς τούτους, καὶ περὶ τὰ τοιαῦτα· 13. ἐπεὶ δὲ πρὸς τοὺς ἀνταγωνιστὰς, καὶ ἀντεραστὰς, καὶ ὅλως τοὺς τῶν αὐτῶν ἐφιεμένους, φιλοτιμοῦνται, ἀνάγκη τούτοις μάλιστα φθονεῖν. ὅθεν εἴρηται [c],

" Καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ·

14. καὶ τοῖς ταχὺ, ἢ οἱ μόλις τυχόντες, ἢ μὴ τυχόντες, φθονοῦσι· 15. καὶ ὧν

[b] à Par. 3.

[c] Coniun. 8. Ethic. cap. 2.

ὧν ἢ κεκτημένων, ἢ κατορθούντων ὄνειδος αὐτοῖς· εἰσὶ δὲ καὶ οὗτοι ἐγγύς, καὶ ὅμοιοι· δῆλον γὰρ ὅτι παρ' αὐτοὺς, οὐ τυγχάνουσι τοῦ ἀγαθοῦ. ὥστε τοῦτο λυποῦν ποιεῖ τὸν φθόνον· 16. καὶ τοῖς ἢ ἔχουσι ταῦτα, ἢ κεκτημένοις ἃ αὐτοῖς προσῆκεν, ἢ ἐκέκτηντό ποτε· διὸ πρεσβύτεροι γε νεωτέροις· 17. καὶ οἱ πολλὰ δαπανήσαντες εἰς τὸ αὐτὸ τοῖς ὀλίγα φθονοῦσι· 18. δῆλον δὲ καὶ ἐφ' οἷς χαίρουσιν οἱ τοιοῦτοι, καὶ ἐπὶ τίσι, καὶ πῶς ἔχοντες· ὡς γὰρ μὴ ἔχοντες λυποῦνται, οὕτως ἔχοντες ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις ἡσθήσονται· 19. ὥστε ἂν αὐτοὶ μὲν, παρασκευασθῶσιν οὕτως ἔχειν· οἱ δ', ἐλεεῖσθαι, ἢ τυγχάνειν τινὸς ἀγαθοῦ ἀξιούμενοι ὦσιν οἷοι οἱ εἰρημένοι, δῆλον ὡς οὐ τεύξονται ἐλέου παρὰ τῶν κυρίων.

quibus, ſi *quicquam* conſecuti fuerint, aut rectè *rem* egerint, ipſis *interim non conſecutis*, dedecus hoc *eſt*: ᵗ Sunt verò *&* iſti quoq; propinqui, & ſimiles: Perſpicuũ enim *eſt*, ipſorũ culpâ *eos* non adipiſci *idẽ* bonũ, *quod alij* ipſis *pares, vel inferiores conſecuti ſint*: Quare hoc, *cùm ipſis* moleſtũ *ſit*, inuidiã efficit. 16. ⁺ Et ijs, qui aut habent, aut conſecuti ſunt ea *bona*, quæ ipſis conueniebant, aut *quæ* quondàm poſſidebant. Quamobrẽ ſeniores ſanè iunioribus *inuident*, *qui ea iam tenent, quæ quondã ipſorũ fuerant*. 17. ˢ Et qui multos ſumptus fecerunt in eandẽ *rẽ*, inuident *ijs* qui paucos. 18. ᵘ Perſpicuũ verò *ex dictis eſt*, etiam propter Quæ *mala* gaudent huiuſmodi *homines*, *qui inuidebant*, & Ob Quas *perſonas gaudent*, & Quomodò *ipſi ſe* habentes: ˣ Vt enim *illi*, qui *ſe hoc modo* non habent, *ſed inuidi ſunt*, *ex alienis commodis* dolent; ſic ij qui *hoc modo ſe* habent, i. ἐπιχαιρεκακίᾳ *afficiuntur*, ex cõtrarijs *incommodis* voluptatem percipient. 19. ʸ Quare ſi ipſi *Iudices* præparati fuerint, vt *erga reos* tales ſint *quales diximus*; ᶻ Illi autẽ qui vel miſericordiam, vel boni alicuius adeptionẽ petunt, tales eſſe *demonſtrentur*, quales *iam* deſcripſimus; ᵃ Perſpicuum *eſt*, *eos* miſericordiã à *iudiciorum* dominis non eſſe conſecuturos.

mium aliquod acquiſierint, &c *probro nobis* vertatur, *non acquiſiſſe*, &c.

ᵗ Conueniunt hij cum ſupradictis par. 11.

⁺ Et ijs *qui poſſident vel obtinuerunt* ea, *quæ ipſis* mirificè *apta*, aut *priùs poſſeſſa* fuerant.

ˢ Et ijs, *qui ſine vllo diſpendio comparârunt quod ipſis magno ſumptu* ſtetit.

ᵘ Ex formis *de Inuidia* collig. formæ *de eius conſequente*, ſc. *maleuolorum hominũ* ἐπιχαιρεκακία: idque contrario modo; cùm hæc affectio ſit Inuidiæ oppoſita.

ˣ Vt enim *Inuidi moleſtiam* metunt *ex aliorum bonis*; ità *qui* ἐπιχαιρεκακίᾳ tenentur, *gaudens ex alienis malis*.

ʸ Præcept. general. Si dictorum ope, *Iudices quidem conformâris*, *vt doleant in* aduerſarij *bonis*, *lætentur in malis*:

ᶻ *Aduerſarios autem* doceas eſſe, quorum *bonis dolendum* ſit, *aduerſis lætandum*:

ᵃ Eâdem ijs operâ, *miſericordiam omnem Iudicum* facillimè *præripies*.

De Æmulatione. CAP. XIII.

Aemulatio, *quid*, *Par.* 1. *Eius Quæſtio* 1ª, *Qui homines æmulentur*, *à Par.* 3. 2ᵈª, *Ob Quas res æmulentur*, *Par.* 7. *Tertia*, *Quales ij*, *quibus æmulantur*, *à Par.* 9.

Πῶς δὲ ἔχοντες ζηλοῦσι, καὶ τὰ ποῖα, καὶ ἐπὶ τίσιν, ἐνθένδ' ἐστὶ δῆλον· εἰ γάρ ἐστι ζῆλος, λύπη τις ἐπὶ φαινομένῃ παρουσίᾳ ἀγαθῶν ἐντίμων καὶ ἐνδεχομένων αὐτῷ λαβεῖν περὶ

ᵃ QVomodò autem *ſe* habeant Æmulantes, & Qualia *æmulentur*, & Quas ob *cauſas*, hinc indè perſpicuum *eſt*: Si enim Æmulatio, eſt moleſtia quædam ¹ propter *eam*, quæ apparet, præſentiam bonorum honoratorum, & *eorum* quæ *ipſe* ſibi

ᵃ Definitâ *Æmulatione*, quòd ſit Ægritudo excitata ¹ ex *acceſſu bonorum*, *quæ honore compenſantur*, &c.

² In ijs apparente, *qui pares ipſi* ſunt:

3 Non *quòd illi potiantur*, ſed *quòd ijs ipſi careant.*

b Vndè, *Differt Aemulatio ab Inuidiâ*, quòd illa *ad bona* acquirenda *promptiores nos facit*;

c Inuidia, *malo* ſemper *ſit alijs, cùm iniuſtè bonum* quodque *innocentibus* viris *detractū cupit.*

d De 1ª Quæſt. [*Quales æmulentur?*] form.

1 Rat. *Sui & alior.* Facilè æmulantur, tùm qui *iudicio ſuo digni ſunt bonis*, quorum *ſperant* ſe *compotes fore:*

e Tùm qui *actu poſſident ea*, quæ *honoratis* viris aptè *conueniunt*, licet *ipſi non* ſint *honorati* viri.

f Tùm qui aliorum iudicio habentur quouis bono digni.

2 Rat. *Proauorum*, &c. Quorum *patres, aut maiores*, &c. *in aliquo ſtudio*, vel arte *probati* fuerunt, hij rerum earundem ſunt æmuli verſus alios.

g De 2ª Quæſt. [*Ob Quæ æmulentur?*] form. ſic:
Si *honorata bona* æmulationem gignant:

h Sequitur, Tùm *virtutes*,

* Et *bona*, *quæ commodo* alijs *ſunt* (vt *honores, magiſtratus*, &c.) eſſe talia.

i Tùm cuncta *illa, quibus propinqui* & in iiſdem locis viuentes, *nobiſcum frui* poſſunt: vt *opes, pulchritudo*, &c.

k De 3ª Quæſt. [*Qualib. æmulantur?*] form.

1 Rat. *bonorum*: Æmulationi expoſiti ſunt, Tùm *qui bonis iam dictis florent*; vt *virtutibus fortitudinis, ſapientiæ*, &c. itemquè *magiſtratu.*

acquirere poteſt; ² in ijs qui *ſunt ipſi* naturâ ſimiles; ³ non quòd *illi* alteri *hæc bona* adſint, ſed quòd non etiam ſibi ipſi. 2. ᵇ Quamobrem & Æmulatio, æquum *quiddam* eſt, & bonorum *virorum*; Inuidere verò, prauum, & prauorum *hominum*: ᶜ Ille enim ſe præparat, propter æmulationem, ad bona *ſibi* adipiſcenda; hic verò, propter Inuidiam *ſtudet*, vt ne proximus *hæc* habeat. ¶ 3. ᵈ Neceſſe igitur *eſt*, procliues ad æmulandum eſſe ¹ eos, qui exiſtimant ſe dignos bonis *ijs*, quę non habent, *ſed habere poſſunt*: Nemo enim ſe dignum exiſtimârit *ijs*, quæ apparent fieri non poſſe. Quamobrem iuuenes, & magnanimi, *ſunt* tales; *quià præclarum de ſe iudicium faciunt.* 4. ᵉ Et quibus adſunt talia bona, quæ honoratis digna ſunt viris: Sunt enim hæc, diuitiæ, & amicorum copia, & magiſtratus, & quæcunque talia. Tanquàm enim ipſis probis eſſe *viris*, *ideò* conueniat, quòd *huiuſmodi bona*, *quæ habent*, conueniunt probè *ſe* habentibus: *idcircò* æmulantur *alijs* ob huiuſmodi bona. 5. ᶠ Et quos alij *dictis bonis* dignos exiſtimant. 6. ² Et quorum proaui, aut cognati, aut domeſtici, aut natio, aut ciuitas, *ob illa bona* honorata *eſt*, in his *bonis honoratis* ad æmulandum *ſunt* procliues: Domeſtica enim arbitrantur ſibi eſſe *hæc*, & his *ſe bonis eſſe* dignos. ¶ 7. ᵍ Si verò honorabilia bona ſub æmulationem cadant, ʰ neceſſe *eſt* cùm virtutes *ipſas* eſſe tales, * & quæcunque alijs *ſunt* vtilia, & idonea ad benefaciendum: Honorant enim *meritò* benefacientes & virtute præditos: 8. ⁱ Tùm *ea* bona quorumcunque fruitio penes proximos eſt; veluti *ſunt*, diuitiæ & pulchritudo magis, quàm ſanitas. ¶ 9. ᵏ Manifeſtum verò *ex dictis eſt*, etiam Qui *illi ſint*, quibus æmulantur *cæteri*. ¹ Qui enim hæc & talia poſſident, æmulationem *inueniunt*: Hæc verò ſunt, *bona* antedicta; velut, fortitudo, ſapientia, magiſtratus: (Nam qui magiſtratus gerunt, in multos

τοὺς ὁμοίους τῇ φύσει, οὐχ ὅτι ἄλλῳ, ἀλλ' ὅτι οὐχὶ καὶ αὐτῷ ἐστί· (διὸ καὶ ἐπιεικές ἐστιν ὁ ζῆλος, καὶ ἐπιεικῶν· τὸ δὲ φθονεῖν, φαῦλον, καὶ φαύλων· ὁ μὲν γὰρ, αὐτὸν παρασκευάζει διὰ τὸν ζῆλον τυγχάνειν τῶν ἀγαθῶν· ὁ δὲ, τὸν πλησίον μὴ ἔχειν διὰ τὸν φθόνον.) ¶ 3. Ἀνάγκη δὴ ζηλωτικοὺς μὲν εἶναι τοὺς ἀξιοῦντας ἑαυτοὺς ἀγαθῶν ὧν μὴ ἔχουσιν· οὐδεὶς γὰρ ἀξιοῖ τὰ φαινόμενα ἀδύνατα· διὸ οἱ νέοι καὶ οἱ μεγαλόψυχοι τοιοῦτοι· 4. καὶ οἷς ὑπάρχει τοιαῦτα ἀγαθὰ, ἃ τῶν ἐντίμων ἄξιά ἐστιν ἀνδρῶν· ἔστι γὰρ ταῦτα, πλοῦτος, καὶ πολυφιλία, καὶ ἀρχαὶ, καὶ ὅσα τοιαῦτα· ὡς γὰρ προσῆκον αὐτοῖς ἀγαθοῖς εἶναι, ὅτι προσήκει τοῖς ἀγαθῶς ἔχουσι, ζηλοῦσι τὰ τοιαῦτα τῶν ἀγαθῶν· 5. καὶ οὓς οἱ ἄλλοι ἀξιοῦσι· 6. καὶ ὧν πρόγονοι, ἢ συγγενεῖς, ἢ οἰκεῖοι, ἢ τὸ ἔθνος, ἢ ἡ πόλις, ἔντιμοι, ζηλωτικοὶ περὶ ταῦτα· οἰκεῖα γὰρ οἴονται αὐτοῖς εἶναι, καὶ ἄξιοι τούτων. ¶ 7. Εἰ δ' ἐστὶ ζηλωτὰ τὰ ἔντιμα ἀγαθὰ, ἀνάγκη τάς τε ἀρετὰς εἶναι τοιαύτας, καὶ ὅσα τοῖς ἄλλοις ὠφέλιμα, καὶ εὐεργετικά· τιμῶσι γὰρ τοὺς εὐεργετοῦντας, καὶ τοὺς ἀγαθούς· 8. καὶ ὅσων ἀγαθῶν ἀπόλαυσις τοῖς πλησίον ἐστίν· οἷον, πλοῦτος, καὶ κάλλος μᾶλλον ὑγιείας. ¶ 9. Φανερὸν δὲ καὶ οἱ ζηλωτοί τινες· οἱ γὰρ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα κεκτημένοι, ζηλωτοί. ἔστι δὲ ταῦτα τὰ εἰρημένα, οἷον, ἀνδρία, σοφία, ἀρχή· (οἱ γὰρ ἄρχοντες πολλοὺς

λὺς δύνανται εὖ ποιεῖν· στρατηγοὶ, ῥήτορες, πάντες οἱ τὰ τοιαῦτα δυνάμενοι· 10. καὶ οἷς πολλοὶ ὅμοιοι βούλονται εἶναι, ἢ πολλοὶ γνώριμοι, ἢ φίλοι πολλοί· ἢ οὓς πολλοὶ θαυμάζουσιν, ἢ οὓς αὐτοὶ θαυμάζουσι· 11. καὶ ὧν ἔπαινοι καὶ ἐγκώμια λέγονται, ἢ ὑπὸ ποιητῶν, ἢ λογογράφων· 12. καταφρονοῦσι δὲ τῶν ἐναντίων· ἐναντίον γὰρ ζήλῳ καταφρόνησίς ἐστι, καὶ τὸ ζηλοῦν τῷ καταφρονεῖν· 13. ἀνάγκη δὲ τοὺς οὕτως ἔχοντας ὥστε ζηλῶσαί τινας, ἢ ζηλοῦσθαι, καταφρονητικοὺς εἶναι τούτων τε, καὶ ἐπὶ τούτοις ὅσοι τὰ ἐναντία κακὰ ἔχουσι τῶν ἀγαθῶν τῶν ζηλωτῶν· 14. διὸ πολλάκις καταφρονοῦσι τῶν εὐτυχούντων, ὅταν ἄνευ τῶν ἐντίμων ἀγαθῶν ὑπάρχῃ αὐτοῖς ἡ τύχη· 15. δι' ὧν μὲν οὖν τὰ πάθη ἐγγίνεται, καὶ διαλύεται, ἐξ ὧν αἱ πίστεις γίγνονται, περὶ αὐτῶν εἴρηται.

poſſunt eſſe benefici.) [1] Duces exercituum, oratores, & omnes qui talia *perficere* poſſunt. 10. [2] Et [1] quib[9] multi ſimiles volunt eſſe, aut multi *familiariter* noti, aut amici multi; [2] vel quos multi ſuſpiciunt, aut *quos* ipſi ſuſpiciunt. 11. [3] Et quorum laudes, & encomia celebrantur aut à Poëtis, aut à ſcriptoribus orationum *accuratis*. 12. [m] Contemnunt verò *homines* iſtis contrarios: Nam contraria Æmulationi Contemptio eſt, & *ipſum* Æmulari, *opponitur ipſi* Contemnere. 13. [n] Neceſſe autem *eſt*, eos qui ſic affecti ſunt, vt [1] æmulentur aliquib[9], aut æmulatione petantur, procliues eſſe ad contemnendum, tùm [2] *homines* eos, [3] tùm eas ob *res*, quicunque mala *in ſe* habent contraria bonis ijs, quæ æmulationem pariunt. 14. [o] Quamobrem ſæpenumerò cõtemnunt proſperâ fortunâ vtentes, cùm ſine honoratis bonis faueat ipſis fortuna. 15. Ac per quas quidem *formas*, affectus *animis* inſerantur, & *inſiti* diſſoluantur, (ex quibus Fides *affecta* ducitur) de ipſis dictum eſt *hactenus*.

[1] Tùm *exercituum duces*, qui ſcientiâ militari; & *Oratores*, qui conſilio opitulantur alijs.
2. Rat. *Honoris*, &c. Æmulatione petuntur, [1] Tùm *quib. multi ſimiles eſſe ſtudent*, &c.
[2] Tù n *quibus cum admiratione aſſurgitur*.
[3] Tùm *quibus*, *laudũ buccinatores* ſunt *poëtæ*, &c.

m Tranſit ad *Contemptionem*, *Aemulationi contrariam*.

n De cuius 3[b]. quæſt. formæ:
[1] *Quales ad contemnendum* propenſi?
[2] *Quos* contemnunt?
[3] *Ob quæ*, contemptui habent?

o Hinc, *Multi*, *flocci ducant opulentos, ac nobiles*, &c. cùm glorientur illi fortunæ bono, non ſuo.

Sequuntur Ingenia & Mores Auditorum; qui conſequuntur ipſorum conditiones quatuor, [1] affectus, [2] virtutes morales, [3] ætates, & [4] fortunas. Primariò valent iſti in Iudicijs: Licet enim non veræ ſint actionum cauſæ, ità vt ad iniuriam demonſtrandam minus habeant virium; Sunt tamen conſequentia quædam, quæ nonnihil ad inſimulandũ vel excuſandum momenti adferunt; vti dixit lib. 1. cap. 10. Deindè, valent etiam in Demonſtratiuis, ad vituperium vel laudem: Itemquè in Deliberationibus; vbi ad auditorum Mores oratio accommodata, hortandi acquirit vim; vt infrà cap. 15. Par. 20.

Tabula ſequent: vſque ad Cap. 19.

De Moribus ergo qui conſequuntur
- Affectus: } Cap. 14.
- Habitus morales: } Cap. 14.
- Ætates: vt
  - Iuuenum: 14.
  - Senum: 15.
  - Ætatis vigentis: 16.
- Fortunas: vt
  - Nobilium: 17.
  - Diuitum: 18.
  - Potentium: } 19.
  - Fortunatorum. } 19.

 Cap. XIV.

De Quatuor generib. morũ in auditoribus, & de morib. Iuvenum.

Cap. XIV.

De Moribus affectum quenque conſequentibus, Par. 2. De Moribus habituum moralium, Par. 3. De moribus ætatum, Par. 4. Ac primùm de Moribus Iuvenum, à Par. 6.

Mores Audientium comitantur ipſorum.

[1] *Affectib. iræ, amicitiæ*, &c. quarum formas expoſuit hoc lib.

[2] *Habitib. vitiorum & virtutum*: quarum dictæ ſunt,

[a] Tùm *Definitiones*, lib. 1. c. 9.
[b] Tùm *Actiones & obiecta*: lib. 1. cap. 7. p. 26. vndè mores earũ facilè haurias.

[3] *Aetatib. Adoleſcentiæ*; *Virilis ætatis*; & *Senij*.

[4] *Fortunis*, vt *nobilitati*, *diuitijs*, &c.

[c] A 3° genere orſi, dicamus de *moribus Iuuenum*: ij

1 Rat. *cupiditatum*, *Inflammati* quidem ſunt, & *prompti ad aggrediendum* quæ cupiunt: & inter cupiditates corporis, *libidini* præſertìm *inſeruiunt*, &c.

[d] Verùm *in iiſdem mutabiles* ſunt, & ad faſtidium ſtatìm ſatiati; & *primùm valdè* cupiebant; *mox* autem *ceſſant*, omniſq; animi ardor extinguitur.

2 Rat. *Iræ*; quâ *ſubitò accenduntur*; facilèque feruntur, *quò duxerit furor*; cui reſiſtere neſciunt.

3 *Victoriam potiùs* expetunt, *quàm honorem*: Neque enim placet honor, niſi æquales in eo vicerint, & illorum habeantur principes, &c.

MOribus *autem* Quales *quiq;* ſint, ſecundùm affectus *ſuos*, & habitus, & ætates, & fortunas, deinceps explicemus. ¶ 2. [1] Ac affectus quidem dico, iram, cupiditatem, & talia, de quibus diximus priùs. ¶ 3. [2] Habitus verò, virtutes, & vitia: Dictum autem eſt [a] & de his ſuperiùs, [b] & Qualia *ſibi* ſinguli *gerenda* præeligant, & Qualium faciendorum ſtudio teneantur. 4 [3] Ætates autem ſunt, iuuentus, & virilis ætas, & ſenectus. 5. [4] Fortunas verò dico, nobilitatem, & diuitias, & potentiam, & his contraria; & omninò *valdè* proſperam, aduerſamque fortunam. ¶ 6. [c] Ac iuuenes quidem, moribus [1] ſunt cupidi, & parati ad ea efficienda, quæ concupiuerint; & ex *omnibus* corporis cupiditatibus, *eius* præcipuè ſectatores ſunt, quæ in *rebus* venereis *eſt*, & in hâc *potiſſimùm ſunt* incontinentes: [d] Verùm *in horas ſunt* mutabiles, & faſtidioſi in cupiditatibus; Et valdè quidem concupiſcunt, celeritèr verò ſedantur: Acutæ enim voluntates *eis ſunt*, & non magnæ *ſeu diuturnæ*; Cuiuſmodi *ſunt* ægrotantium fames, & ſitis. 7. [2] Et *leuioribus de cauſis* excandeſcentes, & in excandeſcendo acres, & parati ad impetum *animi* ſequendum; Et *qui* ab iracundiâ *perpetuò* vincuntur: Nam propter honoris ſtudium *quo flagrant*, haud patiuntur *ſe* parui duci; ſed grauitèr ferunt, ſi exiſtiment *ſe* iniuriâ affici. 8. [3] Et ſtudioſi honoris *quidem ſunt*, ſed magis victoriæ: Excellentiâ enim appetit iuuentus: victoria verò,

Τὰ δὲ ἤθη ποῖοί τινες, κατὰ τὰ πάθη, καὶ τὰς ἕξεις, καὶ τὰς ἡλικίας, καὶ τὰς τύχας, διέλθωμεν μετὰ ταῦτα. ¶ 2. Λέγω δὲ, πάθη μὲν, ὀργὴν, ἐπιθυμίαν, καὶ τὰ τοιαῦτα, περὶ ὧν εἰρήκαμεν πρότερον. ¶ 3. Ἕξεις δὲ, ἀρετὰς, καὶ κακίας· εἴρηται δὲ καὶ περὶ τούτων πρότερον, καὶ ποῖα προαιροῦνται ἕκαστοι, καὶ ποίων πρακτικοί· 4 ἡλικίαι δέ εἰσι, νεότης, καὶ ἀκμὴ, καὶ γῆρας· 5. τύχην δὲ λέγω, εὐγένειαν, καὶ πλοῦτον, καὶ δυνάμεις, καὶ τἀναντία τούτοις, καὶ ὅλως εὐτυχίαν, καὶ δυστυχίαν. ¶ 6. Οἱ μὲν οὖν νέοι, τὰ ἤθη εἰσὶν ἐπιθυμητικοὶ, καὶ οἷοι ποιεῖν ὧν ἂν ἐπιθυμήσωσι· καὶ τῶν περὶ τὸ σῶμα ἐπιθυμιῶν, μάλιστα ἀκολουθητικοί εἰσι τῆς περὶ τὰ ἀφροδίσια, καὶ ἀκρατεῖς ταύτης. εὐμετάβολοι δὲ καὶ ἁψίκοροι πρὸς τὰς ἐπιθυμίας· καὶ σφόδρα μὲν ἐπιθυμοῦσι, ταχὺ δὲ παύονται· ὀξεῖαι γὰρ αἱ βουλήσεις, καὶ οὐ μεγάλαι, ὥσπερ αἱ τῶν καμνόντων δίψαι καὶ πεῖναι· 7. καὶ θυμικοὶ, καὶ ὀξύθυμοι, καὶ οἷοι ἀκολουθεῖν τῇ ὁρμῇ· καὶ ἥττους εἰσὶ τοῦ θυμοῦ· διὰ γὰρ φιλοτιμίαν οὐκ ἀνέχονται ὀλιγωρούμενοι, ἀλλ' ἀγανακτοῦσιν, ἂν οἴωνται ἀδικεῖσθαι· 8. καὶ φιλότιμοι μέν εἰσι, μᾶλλον δὲ φιλόνικοι· ὑπεροχῆς γὰρ ἐπιθυμεῖ ἡ νεότης· ἡ δὲ νίκη,

ὑπεροχή

ὑπεροχή τις. καὶ ἄμφω ταῦτα μᾶλλον, ἢ φιλοχρήματοι· 9. φιλοχρήματοι δὲ, ἥκιστα, διὰ τὸ μή πω ἐνδείας πεπειρᾶσθαι· ὥσπερ τὸ Πιττακοῦ ἔχει ἀπόφθεγμα εἰς Ἀμφιάραον· 10. καὶ οὐ κακοήθεις, ἀλλ' εὐήθεις, διὰ τὸ μήπω τεθεωρηκέναι πολλὰς πονηρίας· 11. καὶ εὔπιστοι, διὰ τὸ μήπω πολλὰ ἐξηπατῆσθαι· 12. καὶ εὐέλπιδες· ὥσπερ γὰρ οἱ οἰνωμένοι [a], οὕτω διάθερμοί εἰσιν οἱ νέοι ὑπὸ τῆς φύσεως· ἅμα δὲ καὶ διὰ τὸ μήπω πολλὰ ἀποτετυχηκέναι· καὶ ζῶσι τὰ πλεῖστα ἐλπίδι· ἡ μὲν γὰρ ἐλπὶς, τοῦ μέλλοντός ἐστιν· ἡ δὲ μνήμη, τοῦ παροιχομένου. τοῖς δὲ νέοις, τὸ μὲν μέλλον, πολύ· τὸ δὲ παρεληλυθὸς, βραχύ· τῇ γὰρ πρώτῃ ἡμέρᾳ, μεμνῆσθαι μὲν οὐδὲν οἴονται, ἐλπίζειν δὲ πάντα· 13. καὶ εὐεξαπάτητοί εἰσι διὰ τὸ εἰρημένον· ἐλπίζουσι γὰρ ῥᾳδίως· 14. καὶ ἀνδρειότεροι· θυμώδεις [b] γὰρ καὶ εὐέλπιδες· ὧν, τὸ μὲν, μὴ φοβεῖσθαι, τὸ δὲ, θαῤῥεῖν ποιεῖ· οὔτε γὰρ ὀργιζόμενος οὐδεὶς φοβεῖται [c]· τό, τε ἐλπίζειν ἀγαθόν τι, θαῤῥαλέον ἐστί· 15. καὶ αἰσχυντηλοί· οὐ γάρ πω καλὰ ἕτερα ὑπολαμβάνουσιν, ἀλλὰ πεπαίδευνται ὑπὸ τοῦ νόμου μόνον· 16. καὶ μεγαλόψυχοι· οὔτε γὰρ ὑπὸ τοῦ βίου οὔπω τεταπείνωνται, ἀλλὰ τῶν ἀναγκαίων [d] ἄπειροί εἰσι· καὶ τὸ ἀξιοῦν αὑτὸν μεγάλων, μεγαλοψυχία [e]· τοῦτο δ', εὐέλπιδος [f]· 17. καὶ μᾶλλον αἱροῦνται πράττειν τὰ καλὰ, τῶν συμφερόντων· τῷ γὰρ ἤθει ζῶσι μᾶλλον, ἢ τῷ λογισμῷ. ἔστι δ', ὁ μὲν λογισμὸς, τοῦ συμφέροντος· ἡ δὲ ἀρετὴ, τοῦ καλοῦ· 18. καὶ φιλόφιλοι, καὶ φιλέταιροι μᾶλλον

a Coniun. ſect. 30. Probl. 1.

b Coniun. 3. Ethic. cap. 11.

c Coniun. ſuprà cap. 3. par. 12.

d Coniun. 4. Ethic. cap. 8.

e Coniun. 4. Ethic. cap. 7.

f Vide ſuprà pa. 12.

excellentia quædam *eſt*. Et ambo hæc (*ſtudioſi honoris ſc. & victoriæ*) magis, quàm ſtudioſi pecuniarum. 9. [c] Studioſi autem pecuniarum non *ſunt*; *nimirùm*, quià *per ætatem* nondùm indigentiam experti ſunt, quemadmodùm Pittaci ſe habet Apothegma in Amphiraum. 10. [4] Et [1] non malitioſi, ſed ſimplices; quià nondùm multa flagitia conſpexerunt. 11. Et [2] creduli, contra Epicharmi præceptum; quià nondùm in multis decepti ſunt. 12. [5] Et [1] bonæ ſpei pleni: Vt enim temulenti; ſic iuuenes ſunt per naturam feruidi: * Simùl verò, etiam quià nondùm multos caſus aduerſos ſenſerint: [2] Et viuunt vt plurimùm ſpe: Nam ſpes futuri eſt; memoria verò præteriti: Iuuenes autem, futuri, multum *habent*, præteriti verò, parùm: Primis enim *vitæ ſuæ* temporibus, *ob breuitatem illam ſe* meminiſſe nihil arbitrantur; ſperare autem omnia, *ob ætatem, quam pollicentur longã*. 13. [f] Et idonei ſunt, qui facilè decipiantur, ob id quod dictum eſt: * Sperant enim facilè. 14. [6] Et fortiores: * Iracundi enim *ſunt*, & * bonæ ſpei pleni; quorum, illud, vt ne metuant; hoc vt confidant, efficit: Neque enim quiſquam, dùm iraſcitur, metuit; & ſperare aliquid boni, afferendæ confidentiæ vim habet. 15. [7] Et verecundi: Nondùm enim honeſta alia exiſtimant, niſi quæ à lege, *& moribus* ſolùm eruditi *didicerunt*. 16. [8] Et magnanimi: [1] Nondùm enim à vita depreſſi ſunt, ſed neceſſitatum, *quibus vita premitur*, experientiam non habent; [2] Et exiſtimare ſe dignum eſſe magnis rebus, magnanimitas *eſt*: Hoc autem, *eſt hominis* bonam ſpem habentis; *qualem, iuuenem eſſe ſuprà docuimus*. 17. [9] Et magis eligunt *res* agere honeſtas, quàm vtiles: Moribus enim *bonis* vitam inſtituunt magis, quàm ratiocinatione: Eſt autem, ratiocinatio, eius quod vtile eſt; virtus verò, *eius* quod honeſtum. 18. [10] Et ſtudioſi amicorum, atque ſodalium magis, quàm

c *Pecuniæ* autem, & rei augendæ *ſtudioſi nullo modo* ſunt; quià non intellexerunt, quàm *dura* ſit *eorũ ſors, quæ diuitibus cogit* eſſe *ſupplices*.

4 Rat. *veritatis*, form. ex Plat. 3. de Rep. [1] Non ſunt illi *interpretes in malam partem*, ſed *fatui*; vt ijs vafri imponant facilè.
2 Verbis *omnium temerè credunt*.

5 Rat. Spei; 1 *Omnia ſibi pollicentur*, Tùm *ob feruorem*, quo nihil non deſignat iuuentus, vt & ebrietas:
* Tùm *quià nondum ſæpè in negotijs* capeſſendis *fruſtrati* ſunt, aut repulſam paſſi.
2 *Spem ſibi* in vitâ propoſitam *habens, omnium actionum ducem*.

f Hinc, etiam *facilè in laqueos inducuntur*.

* Rat. ex par. 12.
6 *Fortitudine adumbratâ* præditi ſunt, quæ *geminam radicem habet*;
* *Iracundiam* ex partic. 7.
* Et *Spem* ex part. 12.

7 *Valdè pudibundi* ſunt; Quià, *cùm verè-turpia neſcientes, nihil niſi in opinione honeſtum putent; ſi quandò contra id peccent, erubeſcunt*.
8 *Elato ſunt animo*: [1] Quià (ex part. 12.) *nondùm eos vita humilitèr ſentire* docuit, neque *rerum neceſſariarum cura, ſpirit' fregit*.
2 Quia, quod magnanimi ſolẽt, *de ſe præclarè ſentiunt*.

9 Propoſitis 2 b°, *dignitatem ſequuntur, vtilitatem repudiant*: Quià *virtuti* (quæ dignitatem ſpectat) inſeruiunt, *non* autem *rationi ſubductæ*, quæ ad vtilitatem vocat.

10 *Officioſi* ſunt, & *amicorum commodis obſequuntur* magis, quàm reliquæ ætates:

Rat. 1. Quià *cum familiarib.* ſimùl *viuere* amant:

2, Ex par. 17: *Neq; enim amicos, vt nec res cæteras, vtilitate probant.*

11 *Peccant in eo, quod nimium,* non, quod parùm: contra Chilonis dictum, μηδὲν ἄγαν.

g Exempl. gr. *Amant vel oderunt nimis*; quod Neptunus in Minerua reprehendit; Euripid. Troad.

h Cauſa huius: Cùm .n. *omnia ſibi nota* eſſe, *nec ſe labi poſſe* credant, hinc fit, vt *nihil timidè, nec* omnia *niſi impendiò* faciant.

12 *Iniurijs ſuis, dignitatem* aliorũ violant *potiùs*, quàm *rei familiari* detrahunt.

13 *Miſericordiâ* facilè *commouentur:*

Quià, ex par. 10; cunctos putant eſſe bonos; quod ſolent miſericordes, cap. 10. par. 9.

14 *Riſum amant:* * Vndè, & *iocis etiam alios*, tanquam contumeliâ facetâ *ludunt:* Iuuenes autẽ contumelioſi fuerunt, par. 20.

quàm cæteræ ætates; [1] quià gaudent *hominum* conuictu, [2] nec dùm quicquam vtilitate metiuntur: Quare ne amicos *quidem*. 19. [11] Et *quæcunque peccant*, in eo quod maius, & vehementius, peccant; contra illud Chilonis *præceptum*: Omnia enim nimis, *& præter modum* agunt: g Nam & amant nimis, & nimio odio habent, & alia omnia ſimilitèr: h *Quippè* qui etiam *ſe ſcire* omnia putant, & confidentèr *rem* aſſeuerant: Hæc enim cauſa eſt, cur etiam omnia nimis, *& præter modum ab illis agantur*. 20. [12] Et iniurias inferunt ad contumeliam, non autem ad malitiam. 21. [13] Et miſericordes *ſunt erga omnes*; quià omnes frugi, & meliores *quàm verè ſunt, eſſe* exiſtimant: Suâ enim ipſorum innocentiâ, cæteros metiuntur: Quare indigna pati exiſtimant ipſos, *qui res patiantur aduerſas*. 22. [14] Et ſtudioſi *ſunt* riſus: * Quamobrem etiam *ſunt* faceti: Nam facetiæ, erudita contumelia ſunt. Ac Iuuenum quidem tales ſunt mores.

τῶν ἄλλων ἡλικιῶν, διὰ τὸ χαίρειν τῷ συζῆν, καὶ μήπω πρὸς τὸ συμφέρον κρίνειν μηδέν· ὥστε μηδὲ τοὺς φίλους· 19. καὶ ἅπαντα ἐπὶ τὸ μᾶλλον καὶ σφοδρότερον ἁμαρτάνουσι παρὰ τὸ Χιλώνειον· πάντα γὰρ ἄγαν πράττουσι· φιλοῦσί τε γὰρ ἄγαν, καὶ μισοῦσιν ἄγαν, καὶ τἄλλα πάντα ὁμοίως. οἱ καὶ εἰδέναι πάντα οἴονται, καὶ διϊσχυρίζονται· τοῦτο γὰρ αἴτιόν ἐστι καὶ τοῦ πάντα ἄγαν· 20. καὶ τὰ ἀδικήματα ἀδικοῦσιν εἰς ὕβριν, καὶ οὐ κακουργίαν· 21. καὶ ἐλεητικοί, διὰ τὸ πάντας χρηστοὺς καὶ βελτίους ὑπολαμβάνειν· τῇ γὰρ αὑτῶν ἀκακίᾳ τοὺς πέλας μετροῦσιν· ὥστ' ἀνάξια πάσχειν ὑπολαμβάνουσιν αὐτούς· 22. καὶ φιλογέλωτες· διὸ καὶ εὐτράπελοι. ἡ γὰρ εὐτραπελία πεπαιδευμένη ὕβρις ἐστί. τὸ μὲν οὖν τῶν νέων, τοιοῦτον ἦθός ἐστιν.

De Moribus ſenum. — Cap. XV.

a *Mores ſenum*, magnâ ex parte ſunt *iuuenum morib. contrarij:*

1 Ex eo *quòd ſæpè*, & aliorum fraude, & ſuo errore, *malè egerint:*

b Et *quià in reb.* humanis *nihil* inuenitur *ſynceri:*

c Hinc, *ipſi lenti & gelidi nimis* ſunt *in rebus iudicandis, & enunciandis*; contra illud iuuenum, cap. præc. par. 19.

2 *Maleuoli, ac praui*; contr. par. 10. *In rebus* enim æſtimandis, *ſemper ad deterrimum* feruntur.

a Seniores verò, & qui vigorem *ætatis* amiſerunt, ferè ex ijs quæ his ſunt contraria, pleroſque habent mores: [1] Quià enim multorum annorum vitam duxerunt, & *aliorum culpâ* in pluribus decepti, & *ſuâ imbecillitate* lapſi ſint; b Et *quià* rerum *humanarum* maxima pars vitioſa eſt: c Idcircò, cùm nihil conſtantèr conſtituunt, tùm omnia minùs vehementèr, quàm oportet, & Putant *ſe*: (ſciunt autem nihil;) & controuerſantes *de rebus*, ſemper adiungunt Forſan & Fortaſsè: Atque omnia ſic proferunt, aſſeuerantèr autem nihil. 2. [2] Et ingenij mali ſunt: Eſt enim malum ingenium, omnia in peiorem partem

Οἱ δὲ πρεσβύτεροι καὶ παρηκμακότες, σχεδὸν ἐκ τῶν ἐναντίων τούτοις τὰ πλεῖστα ἔχουσιν ἤθη· διὰ γὰρ τὸ πολλὰ ἔτη βεβιωκέναι, καὶ πλείω ἐξηπατῆσθαι, καὶ ἡμαρτηκέναι· καὶ τὰ πλείω φαῦλα εἶναι τῶν πραγμάτων, οὔτε διαβεβαιοῦνται οὐδέν· ἧττόν τε ἄγαν ἅπαντα, ἢ δεῖ· καὶ οἴονται, ἴσασι δὲ οὐδέν· καὶ ἀμφιγνοοῦντες, προστιθέασιν ἀεὶ τὸ ἴσως καὶ τάχα· καὶ πάντα λέγουσιν οὕτω· παγίως δὲ, οὐδέν· 2. καὶ κακοήθεις εἰσίν· ἔστι γὰρ κακοήθεια, τὸ ἐπὶ τὸ χεῖρον ὑπολαμβάνειν ἅπαντα

ἅπαντα. 3. ἔτι δὲ κακοΰποπτοί εἰσι διὰ τὴν ἀπιστίαν· ἄπιστοι δὲ, δι' ἐμπειρίαν· 4. καὶ οὔτε φιλοῦσι σφόδρα, οὔτε μισοῦσι διὰ ταῦτα· ἀλλὰ κατὰ τὴν Βίαντος ὑποθήκην, καὶ φιλοῦσιν ὡς μισήσοντες, καὶ μισοῦσιν ὡς φιλήσοντες· 5. καὶ μικρόψυχοι, διὰ τὸ τεταπεινῶσθαι ὑπὸ τοῦ βίου· οὐδενὸς γὰρ μεγάλου, οὐδὲ περιττοῦ, ἀλλὰ τῶν πρὸς τὸν βίον ἐπιθυμοῦσι· 6. καὶ ἀνελεύθεροι· ἓν γάρ τι τῶν ἀναγκαίων ἡ οὐσία· ἅμα δὲ καὶ διὰ τὴν ἐμπειρίαν ἴσασιν, ὡς χαλεπὸν τὸ κτήσασθαι, καὶ ῥάδιον τὸ ἀποβαλεῖν· 7. καὶ δειλοὶ, καὶ πάντα προφοβητικοί· ἐναντίως γὰρ διάκεινται τοῖς νέοις· κατεψυγμένοι γάρ εἰσιν· οἱ δὲ, θερμοί. ὥστε προωδοπεποίηκε τὸ γῆρας τῇ δειλίᾳ [a]· καὶ γὰρ ὁ φόβος, κατάψυξίς τίς ἐστι· 8. καὶ φιλόζωοι, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῇ τελευταίᾳ ἡμέρᾳ [b], διὰ τὸ τοῦ ἀπόντος εἶναι τὴν ἐπιθυμίαν· καὶ οὗ δὲ ἐνδεεῖς, τούτου μάλιστα ἐπιθυμοῦσι· 9. καὶ φίλαυτοι μᾶλλον ἢ δεῖ· μικροψυχία γάρ τις καὶ αὕτη· 10. καὶ πρὸς τὸ συμφέρον ζῶσιν (ἀλλ' οὐ πρὸς τὸ καλὸν) μᾶλλον ἢ δεῖ, διὰ τὸ φίλαυτοι εἶναι· τὸ μὲν γὰρ συμφέρον, αὐτῷ ἀγαθόν ἐστι· τὸ δὲ καλὸν, ἁπλῶς· 11. καὶ ἀναίσχυντοι μᾶλλον ἢ αἰσχυντηλοί· διὰ γὰρ τὸ μὴ φροντίζειν ὁμοίως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ συμφέροντος, ὀλιγωροῦσι τοῦ δοκεῖν· 12. καὶ δυσέλπιδες, διὰ τὴν ἐμπειρίαν· τὰ γὰρ πλεῖστα τῶν πραγμάτων φαῦλα ἐστίν· ἀποβαίνει γοῦν τὰ πολλὰ ἐπὶ τὸ χεῖρον. καὶ ἔτι διὰ τὴν δειλίαν· καὶ ζῶσι τῇ μνήμῃ μᾶλλον, ἢ τῇ ἐλπίδι· τοῦ γὰρ βίου, τὸ μὲν λοιπὸν, ὀλίγον·

[a] Coniun. ſect. 30. Probl. 1.

[b] Coniun. 4. de Part. animal.

interpretari. 3. [d] Præterea verò, malorum *timentes, & ſuſpicioſi* ſunt, quià increduli: [e] Et increduli *ſunt*; quià ex rerum vſu periti. [f] Et neq; magno amore, neque magno odio proſequuntur, propter eandem *cauſam*; ſed ex Biantis præcepto, & amant tanquàm *aliquandò* oſuri, & odio habent tanquàm amaturi. 5. [3] Et Puſillanimi; quià *ex vitæ calamitatibus* depreſſi, *& fracti ſunt*: Neque enim magni neque eximij aliquid cupiunt, ſed *ea tantum*, quæ ad vitam *ſuſtentandum ſunt neceſſaria*. 6. [4] Et illiberales: [1] Ex ijs enim quæ ad *vitam* neceſſaria *ſunt*, vnum quiddam *eſt* Patrimoniũ: [2] Simùl verò, etiam propter experientiam callent, quàm difficilis ſit pecuniæ acquiſitio, & quàm facilis amiſſio. 7. [5] Et timidi & omnia prætimentes: Contrario enim modo affecti ſunt, ac iuuenes: Refrigerati enim ſunt *hi*; at illi, callidi ſunt: Quare viam *nobis* timiditati aperuit ſenectus: Nam timor, refrigeratio quædam eſt. 8. [6] Et viuendi cupidi, ac præſertim in poſtrema vitæ die; [g] propterea quòd rei abſentis eſt cupiditas; [h] & cuius quidem *rei homines ſunt* indigentes, id maximè cupiunt. 9. [7] Et ſui amantes magis, quàm oportet: Puſillanimitas enim quædam etiam hæc *eſt, ſc. amor ſui*. 10. Et ad [8] vtile viuunt magis, quàm par eſt, (non autem ad honeſtum;) [i] eò quòd ſui ipſorum amantes ſunt: vtile enim, ipſi *homini priuato* bonum eſt, honeſtum verò, ſimplicitèr *& in genere*. 11. [9] Et inuerecundi potiùs, quàm verecundi: [k] Nam quià, *ætatis vitio* non curant ſimilitèr honeſtum, & vtile; paruifaciunt, quid *alij de ipſis* opinentur. 12. [10] Et in *negotijs* malæ ſpei *ſunt*; cùm propter *ipſam rerum* experientiã: ([1] Nam [1] vt plurimùm res *humanæ* malæ ſunt: Ruunt igitur plærumquè in peius:) [2] Tùm etiam propter *animi* timiditatem: [l] Et viuunt memoriâ magis quàm ſpe: Nam vitæ quod reliquum *eſt*, exiguum *eſt*; præte-

[d] Itèm, ex omni negocio *mala habent ſuſpecta*; contra cap. pr. par. 10.

[e] Et *nemini credunt*; contra par. 11.

[f] Ob rerum vſum *etiam, remiſsè* leniterque *amant, atque oderant*; (contra pa. 19) quà in re Biantis dicto ſunt audientes.

3 *Paruo animo ſunt*: Longa enim *ætas ſpiritus* ipſorum *fregit*, &c. ità vt *nihil* amplum, niſi quæ *vitæ neceſſaria* ſunt, *cogitent*: contra illud ca. pr. par. 16.

4 *Sordido & minuto animo ſunt*:
[1] Quià (ex partio. præc.) *inter* vitæ *neceſſaria* (quæ potiſſimùm cogitant) *præcipuum eſt, res familiaris*:
[2] Quià (ex part. 3.) ex vſu *nouerunt*, quàm *ægrè quæratur* res, quàm *facilè dilabatur*.

5 *Timori obnoxij*, cuncta *priùs* mala *expectant, quàm aduenerint*: Contrà enim, corpus temperatum habent, ac iuuenes, par. 12. Illi, *feruentes*; hi, *gelidi*: Frigidum autem temperamentum timori viam aperit.

6 *Vitam protractiorem cupiunt*; potiſſimùm in extremo limite; Quià
[g] Et *illa nunc quaſi remota eſt*;
[h] Et ipſi *eâdem* iam *ferè ſpoliati*.

7 *Nimis ſe ac res ſuas amant*: Quià (ex part. 5.) ſunt puſillanimi.

8 In vitæ ratione *proprium commodum* ſequuntur, *dignitatem relinquunt* (contra cap. præ. pa. 17.)
[i] Quià (ex part. 9.) *amantes* ſunt *ſui*.

9 *Parùm pudibundi*; (contra cap. præ. pa. 15.)
[k] Rat. ex for. præcedent. Non quia turpia faciunt, ſed *quià commodum ſectantes*, ſuâ *parum intereſſe* putant, *qui qualeſue* habeantur.

10 *Aegrè adduci* poſſunt, *vt alant ſpem bonam*: (contra ca. pr. p. 12.)
[1] Rat. 1, *à natura, & infirmitate* rerum:
2, *Ab ipſorum timiditate*: Vndè deſperatio.
[l] Itèm, *actiones magis* dirigunt *ad cogitationem præteritorum*, quàm *ad ſpem futurorum*: (contra cap. præ. par. 12.)

m Vnde & *loquaciores* ſunt: Res enim *præteritas*, quas crebrò in vita viderunt, cum voluptate reminiſcentes, *nunquam ceſſant dicere.*

11 *Iræ illorum acutæ, ſed languidæ*: nec tantam vim habent, vt ad exitum perducant: contra illud cap. præ. par. 7.

12 *Cupiditates* ijs *iam diſcuſſæ* ſunt; & ſiquæ adhuc reſtent, oblanguêre: Ità vt n *neque ijs flagrent*; contra cap. præ. par. 6. o neque *impulſu earundem ferantur*, ſed hortatu commodi & lucri.

p Vndè, *Maturiores ætate, ad temperantiam* videntur facti.

13 *Magis ſe ratiocinationi adplicant*, ad vtilitatem; *quàm innatis moribus*, ad virtutem: contra cap. pr. pa. 17.

q Rat. ex part. præced. & par. 10.

14 *Iniurijs, patrimonium potiùs, quàm dignitatem* violant: contra cap. pr. par. 20.

15 *Conſentiunt cum iuuenibus*, cap. præced. par 21. quòd *miſericordiâ tanguntur*; ſed diſparibus de cauſis, &c.

r Hinc, ſenes *moroſi ſunt*, *& res ſuas malas declamitant*; *non* autem *comicè alios tangunt, nec riſum* ſtudioſè *captant*; vti iuuenes, cap. præc. par. 22.

ſ Ex *dictis* iuuenum moribus *is fructus* percipitur; vt cùm apud tales homines dicendum ſit; *illorum moribus orationi* tuæ *inſertis*, & te illis *acceptiorem*, & *orationem fide digniorem* facias.

præteritum verò, multum: Eſt autem ſpes, futuri; memoria verò, præteritorum. 13. m Id quod ipſis, cauſa *eſt* etiam loquacitatis: Narrant enim perpetuò *ea quæ ſuperioribus annis facta ſunt*: Nam *præteritorum* recordatione voluptatē percipiūt. 14. 11 Et *illorum* excandeſcentiæ ſubitæ quidē, *&* acres ſunt; verùm imbecillæ. 15. 12 Et cupiditates partìm *iam* defecerunt, partìm verò debiles *ſunt*: Quare n neque cupidi *ſunt*, o neque ad res gerendas parati, propter cupiditatem; ſed propter lucrum: p Quamobrem *etiam* temperantes apparent *eſſe* ij, qui ad tantum ætatis peruenêre: Nam & cupiditates *iſtis* remiſerunt; & ſeruiunt *ipſi*, lucro. 16. 13 Et magis viuunt ratiocinatione, quàm *bonis* moribus: q Ratiocinatio enim *eſt* eius, quod vtile *eſt*; Mores verò, virtutis ſunt. 17. 14 Et iniurias inferre *ſolent* ad malitiam, non ad contumeliam. 18. 15 Miſericordes verò etiam ſenes ſunt *in tragœdijs alienis*, ſed non eâdem de cauſâ, ac iuuenes: Illi enim, ob humanitatem; *quià nollent quenquam malo premi*; hi verò, ob *animi* imbecillitatem, *quià ſibi metuunt*: Omnia enim *mala* ſibi proxima ad patiendum eſſe putant: Hæc autem erat miſericordis *definitio*. 19. r Vndè, *etiam* queruli ſunt, & non faceti, nec ſtudioſi ridiculorum: Cōtraria enim *ſunt*, querulum eſſe, & ſtudioſum riſus. Ac iuuenum quidem, & ſeniorum, huiuſcemodi *ſunt* mores. 20. ſ Quare, quoniam omnes benignè accipiunt *&* orationes eas, quæ ipſorum moribus accommodantur, & *oratores illos*, qui *ipſis ſunt* ſimiles; non incertum *eſt*, quemadmodum *Auditoribus* tales appareant, tùm *oratores ipſi*, quandò orationes habeant, tùm orationes *etiā ipſæ, quæ habentur.*

τοῦ δὲ παρεληλυθότος, πολύ· ἔστι δὲ, ἡ μὲν ἐλπὶς, τοῦ μέλλοντος· ἡ δὲ μνήμη, τῶν παρῳχημένων[c]· 13. ὅπερ αἴτιον καὶ τῆς ἀδολεσχίας αὐτοῖς· διατελοῦσι γὰρ τὰ γενόμενα λέγοντες· ἀναμιμνησκόμενοι γὰρ ἥδονται· 14. καὶ οἱ θυμοὶ, ὀξεῖς μὲν εἰσιν, ἀσθενεῖς δέ· 15. καὶ αἱ ἐπιθυμίαι, αἱ μὲν ἐκλελοίπασιν, αἱ δὲ ἀσθενεῖς. ὥστε οὔτε ἐπιθυμητικοὶ, οὔτε πρακτικοὶ κατὰ τὰς ἐπιθυμίας, ἀλλὰ κατὰ τὸ κέρδος· διὸ σωφρονικοὶ φαίνονται οἱ τηλικοῦτοι· αἵ τε γὰρ ἐπιθυμίαι ἀνείκασι, καὶ δουλεύουσι τῷ κέρδει· 16. καὶ μᾶλλον ζῶσι κατὰ λογισμὸν, ἢ κατὰ τὸ ἦθος· ὁ μὲν γὰρ λογισμὸς, τοῦ συμφέροντος· τὸ δὲ ἦθος, τῆς ἀρετῆς ἐστί· 17. καὶ τἀδικήματα ἀδικοῦσιν εἰς κακουργίαν, οὐκ εἰς ὕβριν· 18. ἐλεητικοὶ δὲ καὶ οἱ γέροντές εἰσιν, ἀλλ' οὐ διὰ ταὐτὸ τοῖς νέοις· οἱ μὲν γὰρ, διὰ φιλανθρωπίαν· οἱ δὲ, δι' ἀσθένειαν· πάντα γὰρ οἴονται ἐγγὺς εἶναι αὐτοῖς παθεῖν· τοῦτο δ' ἦν ἐλεητικοῦ[d]. 19. ὅθεν, ὀδυρτικοί εἰσι, καὶ οὐκ εὐτράπελοι, οὐδὲ φιλογέλοιοι· ἐναντίον γὰρ τὸ ὀδυρτικὸν τῷ φιλογέλωτι. τῶν μὲν οὖν νέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων τὰ ἤθη τοιαῦτα· 20. ὥστ' ἐπεὶ ἀποδέχονται πάντες τοὺς τῷ σφετέρῳ ἤθει λεγομένους λόγους, καὶ τοὺς ὁμοίους, οὐκ ἄδηλον πῶς χρώμενοι τοῖς λόγοις, τοιοῦτοι φαίνονται καὶ αὐτοὶ, καὶ οἱ λόγοι.

c Coniun. lib. de Memo. & Rem.

d Cap. 10. par. 1.

Cap. XVI.

De Moribus virorum, ſeu vigentis ætatis.

Cap. XVI.

Οἱ δὲ ἀκμάζοντες, φανερὸν ὅτι μεταξὺ τούτων τὸ ἦθος ἔσονται, ἑκατέρων ἀφαιροῦντες τὴν ὑπερβολήν· 2. καὶ οὔτε σφόδρα θαρροῦντες· θρασύτης γὰρ τὸ τοιοῦτον· οὔτε λίαν φοβούμενοι, καλῶς δὲ πρὸς ἄμφω ἔχοντες· 3. οὔτε πᾶσι πιστεύοντες, οὔτε πᾶσιν ἀπιστοῦντες, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἀληθὲς κρίνοντες μᾶλλον· 4. καὶ οὔτε πρὸς τὸ καλὸν ζῶντες μόνον, οὔτε πρὸς τὸ συμφέρον, ἀλλὰ πρὸς ἄμφω· 5. καὶ οὔτε πρὸς φειδώ, οὔτε πρὸς ἀσωτίαν, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἁρμόττον· 6. ὁμοίως δὲ καὶ πρὸς θυμόν, καὶ πρὸς ἐπιθυμίαν. καὶ σώφρονες μετ᾽ ἀνδρίας, καὶ ἀνδρεῖοι μετὰ σωφροσύνης· ἐν γὰρ τοῖς νέοις καὶ τοῖς γέρουσι διῄρηται ταῦτα· εἰσὶ γάρ, οἱ μὲν νέοι, ἀνδρεῖοι καὶ ἀκόλαστοι· οἱ δὲ πρεσβύτεροι, σώφρονες καὶ δειλοί. 7. ὡς δὲ καθόλου εἰπεῖν, ὅσα μὲν διῄρηται ἡ νεότης, καὶ τὸ γῆρας τῶν ὠφελίμων, ταῦτα ἄμφω ἔχουσιν· ὅσα δ᾽ ὑπερβάλλουσιν, ἢ ἐλλείπουσι, τούτων τὸ μέτριον καὶ τὸ ἁρμόττον· 8. ἀκμάζει δέ, τὸ μὲν σῶμα, ἀπὸ τῶν τριάκοντα ἐτῶν, μέχρι τῶν πέντε καὶ τριάκοντα· ἡ δὲ ψυχή, περὶ τὰ ἑνὸς δεῖν πεντήκοντα. περὶ μὲν οὖν νεότητος καὶ γήρως καὶ ἀκμῆς, ποίων ἠθῶν ἐστὶν ἕκαστον, εἰρήσθω τοσαῦτα.

[a] Manifeſtum autem *ex dictis eſt*, *viros*, ætate vigentes, [1] inter hos, *ſenes*, *& iuuenes* (fore) moribus interiectos, vtrorumque exuperantiam auferentes. 2. [b] *Vtpotè*, neq; nimiùm confidentes; (Id enim audacia *eſt*;) neque nimiùm metuentes; verùm *ſe* rectè habentes ad vtrumque. 3. [c] Neque omnibus *temerè* credentes; neque omnibus non credentes; ſed ex veritate iudicantes magis. 4. [d] Et neque ad honeſtum viuentes duntaxat; neq; ad vtile; ſed ad vtrumque. 5. [e] Et neque ad *immodicam* parſimoniam, neq; ad luxuriam, ſed ad id quod conuenit. 6. [2] Similitèr verò etiam ad excandeſcentiam, & ad cupiditatem *ſe habentes*: Et temperantes cum fortitudine *ſunt*, & fortes cum temperantia: [f] Hæc enim inter iuuenes, & ſenes diſtributa ſunt: Nam iuuenes quidem, fortes ſunt, & intemperantes; ſeniores verò, temperantes, & timidi. 7. [g] Vt autem in vniuerſum dicam, quæcunque commoda *inter ſe* diſtribuerunt iuuentus, & ſenectus, ea *ipſi viri* coniuncta *in ſe* habent; [h] Quæcunque verò *apud ſenes & iuuenes* excedunt, aut deficiunt, eorum quod moderatum *eſt*, & conueniens, *à viris retinetur*. 8. [i] Viget autem, corpus quidem, à triginta annis vſque ad quinque & triginta; [k] animus verò, circitèr vndequinquaginta. Ac de iuuentute quidem, & ſenectute, & ætate vigente, Quales mores quæque *ætas ſibi proprios* habeat, tàm multa *iam* dicta ſunt.

[a] Mores *vigentiam*, *medij* ſunt &c.

1, Quòd *nimium in vtraque ætate* eſt, *abijcientes*, certum *modum teneant*; ex. gr.

[b] In *fortitudine*, quæ θάῤῥος dicitur, quâ in *rebus terribilibus* moderatè ſe gerunt.

[c] In *credulitate*; fidem ijs, quibus habenda *eſt*, habentes.

[d] In *ratiocinatione*; Tàm ad honeſtum, quàm ad vtile ſe adplicant.

[e] In *liberalitate*; ſequuntur id, quod perſonis, temporibus, & locis congruit.

2 Cùm *ſenes* ipſi *temperantiam* timori, *iuuenes fortitudinem* intemperantiæ adiunxerint:

[f] *Virilis* ætas, abiectis iſs vitijs, *fortitudinem cum temperantia* coniunctam habet.

[g] Omninò, Conſtans ætas, *virtutes quidem eas*, quas *iuuentus*, & *ſenium ſeorſim* vendicant, cōplicatas *habet*: vti vidimus par. 6.

[h] *Vitia* verò, & exceſſus *iuuentutis & ſenij*, *ad mediocritatem* quandam *reducit*; vt hab. à partic. 3. ad 6.

[i] *Tempus virilis ætatis*, plærunquè Quoad *ſtatum corporis*, eſt ab annis 30. ad 35.

[k] Quoad *viriditatem animi*, ab annis 30. ad 49.

Cap. XVII.

De moribus Fortunatorum, & 1° de moribus Nobilium.

CAP. XVII.

De moribus hominum Nobilium, Par. 1. Diſtinctio nobilis à generoſo, à Par. 4.

[a] DE bonis autem, quæ à fortunâ *ſiunt*, deinceps dicamus, *non de omnibus, ſed* illis, ob quæcunque etiam mores cuiuſdammodi accidere ſolent hominibus. 2. [b] Ac Nobilitatis quidem mores ſunt, [1] honoris cupidiorem eſſe eum, qui poſſederit ipſam: [c] Omnes enim, cùm *boni* aliquid *ijs* adſit, ad id *ſemper aliud* accumulare ſoliti ſunt: Nobilitas verò, dignitas *quædam* maiorum eſt. 3. [2] Et procliuẽ *eſſe* ad contemnendũ etiam eos, qui ſimiles *ſunt* Maioribus ipſorum: Quià hæc *bona*, cùm remota *& antiqua* ſint potiùs, quàm cùm propinqua, honoratiora *ſunt apud homines*, & ad *ventoſè* gloriandum idonea. ¶ 4. [d] Spectatur autẽ, Nobile quidẽ, ex generis *ſeu familiæ* virtute; Generoſum verò, ex eo vt non degeneret à natura: 5. [e] Id quod plærunq; non accidit nobilibus; ſed plærique eorũ ſunt abiecti: Eſt enim prouentus quidam in generibus virorum *magnus*, [f] ſicut in ijs *plantis & arboribus*, quæ in agris naſcuntur: [g] Et quandoquè, ſi bonum ſit genus, exoriuntur ad aliquod tempus *in eo* viri eximij, [h] & poſteà iterùm retrolabitur. 6. [i] Deficiunt verò, ea quidem genera, quæ *excellenti* ingenio prædita *ſunt*, ad mores inſaniores; velut, qui ab Alcibiade, & à Dionyſio priori *oriundi erant*. 7. [k] Ea autem quæ ſtabili, *& temperato ingenio ſunt*, *declinant* ad mores viles, & ſtoliditatem; velut, qui à Cimone, & Pericle, & Socrate.

Περὶ δὲ τῶν ἀπὸ τύχης γιγνομένων ἀγαθῶν, δι' ὅσα αὐτῶν καὶ τὰ ἤθη ποῖα ἄττα συμβαίνει τοῖς ἀνθρώποις, λέγωμεν ἐφεξῆς· 2. εὐγενείας μὲν οὖν ἦθός ἐστι, τὸ φιλοτιμότερον εἶναι τὸν κεκτημένον αὐτήν· πάντες γὰρ ὅταν ὑπάρχῃ τι, πρὸς τοῦτο σωρεύειν εἰώθασιν· ἡ δὲ εὐγένεια, ἐντιμότης προγόνων ἐστί· 3. καὶ καταφρονητικὸν, καὶ τῶν ὁμοίων τοῖς προγόνοις τοῖς αὐτῶν· διότι πόῤῥω ταῦτα μᾶλλον ἢ ἐγγὺς γιγνόμενα, ἐντιμότερα καὶ εὐαλαζόνευτα· ¶ 4. ἔστι δὲ, εὐγενὲς μὲν, κατὰ τὴν τοῦ γένους ἀρετήν· γενναῖον δὲ, κατὰ τὸ μὴ ἐξίστασθαι ἐκ τῆς φύσεως· 5. ὅπερ ὡς ἐπιτοπολὺ οὐ συμβαίνει τοῖς εὐγενέσιν, ἀλλ' εἰσὶν οἱ πολλοὶ εὐτελεῖς· φορὰ γάρ τίς ἐστιν ἐν τοῖς γένεσιν ἀνδρῶν, ὥσπερ ἐν τοῖς κατὰ τὰς χώρας γιγνομένοις· καὶ ἐνίοτε ἂν ᾖ ἀγαθὸν τὸ γένος, ἐγγίνονται διά τινος χρόνου ἄνδρες περιττοί· κἄπειτα πάλιν ἀναδίδωσιν· 6. ἐξίσταται δὲ, τὰ μὲν εὐφυᾶ γένη εἰς μανικώτερα ἤθη· οἷον, οἱ ἀπ' Ἀλκιβιάδου, καὶ οἱ ἀπὸ Διονυσίου τοῦ προτέρου· 7. τὰ δὲ στάσιμα, εἰς ἀβελτερίαν καὶ νωθρότητα· οἷον, οἱ ἀπὸ Κίμωνος καὶ Περικλέους καὶ Σωκράτους.

[a] De *bonis fortunæ* ijs, quorum aduentus vel diſceſſus, mores nobis alios alioſque fingit.

[b] Nobiles igitur, 1, præ alijs *honori ſtudent*:

[c] Cùm enim *maiores ſertiti ſint*, *magnis honoribus* viros; *exaggerare* inſupè: *hanc* illi *dignitatem* cupiunt.

2. *Deſpiciunt non ſolùm abiectos* homines, *ſed & nouos etiam*, qui ad *pares dignitates* peruenerint *cum maioribus* ipſorum.

[d] *Diſtinguuntur Nobiles à Generoſis*: Nobilitas enim, *in familiæ virtute eſt*; Generoſitas *in eo, vt filij parentum factis* reſpondeant.

[e] Ac Nobiles ipſi *virtutis fructus ſecùs* ferunt, *ac Generoſi*. Nam vt *in terræ ſatis*, ità *in ipſorum familijs*,

[f] *A primo datur prouentus* clarorum virorum *ſatis ferax*:

[g] Sæpè etiam *in claris familijs* prouentus ille *diu durat*:

[h] Poſteà tamen flacceſcit, hom̃ineſque emittit abiectos.

[i] Degenerant enim familiæ, ſubtilis quidem & acutioris ingenij, in mores concitatos, & quaſi inſanientes.

[k] Solidi autem & firmi, in tarditatem ac ſtuporem.

CAP. XVIII.

De Moribus Diuitum.

Cap. XVIII.

Τῷ δὲ πλούτῳ ἃ ἕπεται ἤθη, ἐπιπολῆς ἐστὶν ἰδεῖν ἅπασιν· ὑβρισταὶ γὰρ καὶ ὑπερήφανοι, πάσχοντές τι ὑπὸ τῆς κλήσεως τοῦ πλούτου· ὥσπερ γὰρ ἔχοντες ἅπαντα τἀγαθὰ, οὕτω διάκεινται· ὁ γὰρ πλοῦτος, οἷον τιμή τίς ἐστι τῆς ἀξίας τῶν ἄλλων. διὸ φαίνεται πάντα ὤνια εἶναι αὐτοῦ· 2. καὶ τρυφεροὶ, καὶ σαλάκωνες· τρυφεροὶ μὲν, διὰ τὴν τρυφὴν, καὶ τὴν ἔνδειξιν τῆς εὐδαιμονίας· 3. σαλάκωνες δὲ καὶ σόλοικοι, διὰ τὸ πάντας εἰωθέναι διατρίβειν περὶ τὸ ἐρώμενον καὶ θαυμαζόμενον ὑπ' αὐτῶν· καὶ τὸ οἴεσθαι ζηλοῦν τοὺς ἄλλους ἃ καὶ αὐτοί· 4. ἅμα δὲ καὶ εἰκότως τοῦτο πάσχουσι· πολλοὶ γάρ εἰσιν οἱ δεόμενοι τῶν ἐχόντων. ὅθεν καὶ τὸ Σιμωνίδου εἴρηται περὶ τῶν σοφῶν καὶ πλουσίων πρὸς τὴν γυναῖκα τὴν Ἱέρωνος, ἐρομένην, πότερον γενέσθαι κρεῖττον πλούσιον, ἢ σοφὸν, πλούσιον εἰπεῖν· τοὺς γὰρ σοφοὺς ὁρᾷν ἐπὶ ταῖς τῶν πλουσίων θύραις, ἔφη, διατρίβοντας· 5. καὶ τὸ οἴεσθαι ἀξίους εἶναι ἄρχειν· ἔχειν γὰρ οἴονται, ὧν ἕνεκεν ἄξιον ἄρχειν· 6. καὶ ὡς ἐν κεφαλαίῳ, ἀνοήτου εὐδαίμονος ἦθος ὁ πλοῦτός ἐστι· 7. διαφέρει δὲ τοῖς νεωστὶ κεκτημένοις, καὶ τοῖς πάλαι, τὰ ἤθη, τῷ ἅπαντα μᾶλλον καὶ φαυλότερα τὰ κακὰ ἔχειν τοὺς νεοπλούτους· ὥσπερ γὰρ ἀπαιδευσία πλούτου ἐστὶ τὸ νεόπλουτον εἶναι· 8. καὶ ἀδικήματα

[a] Diuitias qui conſequuntur mores, omnibus in promptu eſt animaduertere: [1] Contumelioſi enim ſunt, & ſuperbi; contrahentes *ſibi* aliquid, *& immutati* à poſſeſſione diuitiarum: [b] Sic enim affecti *animo ſunt*, ac ſi *ſoli* haberent omnia bona: Nam diuitiæ, veluti pretium quoddam ſunt æſtimationis aliorum bonorum. [c] Quamobrem apparet omnia *diuitijs* emi poſſe. 2. [a] Et molles ſunt, & in *diuitijs oſtentandis* occupati: [d] Molles quidem, propter diuitias, & oſtentationem fœlicitatis ſuæ. 3. [e] In *diuitijs autem oſtentandis* occupati, & *indecorè* ſumptuoſi *ſunt*; [f] propterea quòd omnes verſari ſolent in ea *re*, quæ amatur, & ſuſpicitur ab ipſis: Et [1] quia exiſtimant earum rerum eſſe æmulos alios, quarum etiam ipſi. 4. [g] Simùl autem & meritò ſic affecti ſunt diuites; quià multi ſunt, qui *diuitias* habentium indigent, *ijſque ſupplices accedunt*: [h] Vndè & illud à Simonide dictum eſt de ſapientibus, & diuitibus, apud coniugem Hieronis interrogantem, vtrum melius *ſit*, vt diues *quis* factus eſſet, quàm vt ſapiens; *Vt* diues, reſpondit: Sapientes enim ſe videre dixit, in foribus diuitum verſari. 5. Et [a] *ſic affecti ſunt*, quià putant *ſe* dignos eſſe, qui *alijs* imperent: Se enim habere arbitrantur *ea*, quorum gratiâ æquum *videtur alijs* imperare. 6. [3] Et, vt ſummatìm *dicam*, diuitiæ, quaſi dementis cuiuſdam fortunati mores efficiunt. 7. [i] Differunt autem *eorum* mores, qui nupèr poſſederunt, & eorum, qui à Maioribus *acceperunt*, [1] in eo, quòd omnia magis & peiora mala habent diuites noui: Nam quaſi inſcitia diuitiarum eſt, nouum diuitem eſſe. 8. [2] Et iniurias inferunt

[a] *Opulentorum mores* notatu faciles.

[1] *Contumelioſi in alios & ſuperbi*; quià *deprauantur ſc. amplitudine fortunæ*, quæ ſi mediocris eſſet, *comes* forſan *fuiſſent*:

[b] Nunc *opes adepti, omnia ſe adeptos* putant; quià vulgò ſanè cætera omnia, diuitiarum ratione penduntur.

[c] Vndè & *omnia emere* poſſe *illarum ope*, ſe opinantur.

2 *Delicati, & de amplitudine patrimonij gloriantes:*

[d] Delicati; quià & *delicijs ſe dant*: & *perbeati* alijs *videri volunt*.

[e] Gloriantur &c. ſtul:éque magnifici ſunt;

[f] Et ob *conſuetudinem aliorum*, qui ſolent ijs, quæ ipſi mirantur, & animo & corpore immorari:

Et ob *proprias ipſorum opiniones*,

1 [a] Quòd *alios putant eadem affectare, quæ ipſi*:

[g] Quanquam in hoc *excuſationem habent*; ſiquidem *multi ad eos*, vt adiuuentur, *confugere cogantur*.

[h] Vndè, & illa Simonidis vox, meliùs docuit diuitem fieri, quàm ſapientem.

2 [a] *Opinio*; quòd *regno dignentur ſeſe*; cùm *tenere* putent ea, *quæ, qui poſſident, imperio* videntur *digni*.

3 Omninò, ſicubi *fortunatum* videris, *qui præclarâ ſorte* vti neſcit; qui mores *in illo* ſunt, eoſdem *in diuite* comperies.

[i] Diltinguuntur mores eorum *qui nupèr* ditati, & *qui antiqauùs*:

1 Quòd *magis omnibus vitijs, & maiorib. deprauantur* hij: Modò enim *diteſcere*, eſt diſciplinæ eſſe eius inſcium, quæ *diuitias rectè vti* præcipit.

2 Quòd non malitiosè vexant

alios, ſed ſæpè ob petulantiam peccant, vt *in verberationibus*; ſæpè etiam ob intemperantiam & libidinem, vt *in ſtupris*.

inferunt non malitioſas, ſed partim contumelioſas, partim incontinentiæ plenas; vt quæ ad verberationem, & adulterium ſpectant.

ἀδικοῦσιν, οὐ κακουργικά, ἀλλὰ τὰ μὲν, ὑβριστικά· τὰ δὲ, ἀκρατευτικά· οἷον εἰς αἰκίαν, καὶ μοιχείαν.

De Morib. Potentium &c.

Cap. XIX.

De moribus Potentium, Part. 1. & Fortunatorum, à Part. 6.

a Mores Potentium ſeu Politicorum, faciles etiam coniectu.

b Partìm enim, ſunt ijdem cum diuitibus:
Partìm etiam *commendatiores*: Sunt enim, 1 *Honoris auidi* magis, & animo *fortiores*:

c Cùm enim teneant ea, quorum auxilio *res magnæ* fiunt, eas ipſas *adminiſtrare geſtiunt*.

2 *Accuratiores in rebus* omnibus: d *Diligentiam* enim ex animo dimittere nequeunt, ſed coguntur ſemper *cogitare de rebus ad ſtatū ſuffulciendum neceſſarijs*.
3 *Excelſiores* potiùs *in retinendo ſtatu* (interímque & modum tenent) quàm *odioſè* importuni & *arrogantes*:
e *Splendor* enim ille *vitæ*, omninò *ſatis illuſtres* efficit.

4 Cùm alios *violent*, *haud puſillæ* ſunt eorum *iniuriæ*; ſed *ità magnæ*, vt *ipſorum potentiæ* reſpondeant.
f Mores Fortvnator. cum moribus *diuitum, nobilium, & potentium, partìm ijdem ſunt*:

g (Hoc inſupèr adiecto; quòd *Fortunati*, etiam penes liberorum copiam & ſanitatem, &c. alijs omnibus antecellere, pulchrum putent:)
h *Partìm differunt*; quià *alij* quidem ſunt *peiores*; *ſuperbia* ſc. & *temeritas*.
i *Vna* verò *indoles*, præ cæteris *longè optima*; quòd *de Dijs benè*

a Similitèr verò, etiam *mores ij*, qui ad Potentiam *ciuilem pertinent*, plærique ferè *omnibus* manifeſti ſunt: b Partìm enim, eoſdem habet *mores* Potentia, quos diuitiæ; partìm verò, *his* meliores. 2. 1 Sunt enim & appetentiores honoris, & viriliores in moribus *ſuis ij*, qui *in ciuitate* potentes *ſunt*, quàm qui *tantùm* diuites: c eò quod opera affectant *ea*, quæcunque penes ipſos *eſt* agere, propter potentiam. 3. 2 Et magis dediti *ſunt* rerum ſtudio; d quià in *perpetuâ* curâ verſantur; *quippè* neceſſitate coacti, vt *ea* ſpectent, quæ ad potentiam *ſuam tuendam faciunt*. 4. 3 Et grandiores *potiùs cum modeſtiâ quadam ſunt*, quàm grauiores *cum contumaciâ*: e Reddit enim *eos* clariores, *& magis conſpicuos* dignitas. Quamobrem *hij* moderatè agunt *omnia*: Eſt autem granditas, mollis *quædam* & decora grauitas. 5. 4 Et, ſi *fortè* iniuriam faciunt, non in paruis iniurioſi ſunt, ſed in magnis. ¶ 6. f Proſpera-Fortuna, *ſecundùm* partes *ſuas*, habet mores eorum, quæ commemorata *ſunt*, *ſc. nobilitatis, diuitiarum, & potentiæ*: Nam ad hæc *tria* tendunt *eæ*, quæ maximæ videntur eſſe Fortunæ proſperitates: g Et prætereà, *quod pertinet* ad bonam prolem, & ad bona corporis; præparat *nos* Proſpera Fortuna, vt plus *alijs* poſſidere velimus. 7. h Ac ſuperbiores quidem ſunt *iſti*, & inconſyderatiores, propter proſperam Fortunam: 8. i *Præ cæteris* autem moribus vnus

Ὁμοίως δὲ καὶ περὶ δυνάμεως σχεδὸν τὰ πλεῖστα φανερά ἐστιν ἤθη· τὰ μὲν γάρ, τὰ αὐτὰ ἔχει ἡ δύναμις τῷ πλούτῳ· τὰ δὲ, βελτίω· 2. φιλοτιμότεροι γὰρ καὶ ἀνδρωδέστεροί εἰσι τὰ ἤθη οἱ δυνάμενοι τῶν πλουσίων, διὰ τὸ ἐφίεσθαι ἔργων, ὅσα ἐξουσία αὐτοῖς πράττειν διὰ τὴν δύναμιν· 3. καὶ σπουδαστικώτεροι, διὰ τὸ ἐν ἐπιμελείᾳ εἶναι, ἀναγκαζόμενοι σκοπεῖν τὰ περὶ τὴν δύναμιν. 4. καὶ σεμνότεροι ἢ βαρύτεροι· ποιεῖ γὰρ ἐμφανεστέρους τὸ ἀξίωμα· διὸ μετριάζουσιν· ἔστι δὲ ἡ σεμνότης, μαλακὴ καὶ εὐσχήμων βαρύτης· 5. καὶ, ἐὰν ἀδικῶσιν, οὐ μικραδικηταί εἰσιν, ἀλλὰ μεγαλάδικοι. ¶ 6. Ἡ δ' εὐτυχία τὰ μέρια ἔχει τῶν εἰρημένων τὰ ἤθη· εἰς γὰρ ταῦτα συντείνουσιν αἱ μέγισται δοκοῦσαι εἶναι εὐτυχίαι· καὶ ἔτι εἰς εὐτεκνίαν, καὶ τὰ κατὰ τὸ σῶμα ἀγαθὰ παρασκευάζει ἡ εὐτυχία πλεονεκτεῖν· 7. ὑπερηφανώτεροι μὲν οὖν καὶ ἀλογιστότεροι διὰ τὴν εὐτυχίαν εἰσίν· 8. ἓν δ' ἀκολουθεῖ βέλτιστον ἦθος

θος τῇ εὐτυχίᾳ, ὅτι φιλόθεοί εἰσι, καὶ ἔχουσι πρὸς τὸ θεῖόν πως, πιστεύοντες διὰ τὰ γιγνόμενα ἀγαθὰ ἀπὸ τῆς τύχης· 9. περὶ μὲν οὖν τῶν καθ᾽ ἡλικίαν καὶ τύχην ἠθῶν, εἴρηται· τὰ γὰρ ἐναντία τῶν εἰρημένων ἐκ τῶν ἐναντίων φανερά ἐστιν· οἷον, πένητος καὶ ἀτυχοῦς ἦθος, καὶ ἀδυνάτου.

ille optimus comitatur Fortunam bonam; quòd *homines Fortunati* Deos *piè* colunt, & ad *numen* diuinum meliùs ſunt *animo* addicti ; [k] *quippè ijs*, propter bona à Fortunâ *ſibi data*, confidentes. 9. [l] Ac de ijs quidem, quæ *ſunt* ſecundùm Ætatem, & Fortunâ, Moribus dictum eſt : [m] *Mores* enim contrarij illis, qui ſunt expoſiti, ex contrarijs *formis* manifeſti ſunt; velut Pauperis, & Infœlicis mores, & Impotentis.

ſentiant, erga illos affecti, vt oportet.

[k] Ideò nimirùm, quòd quæ *à fortunâ adepti* ſunt, verè putent, *propensâ* ſe *Dei voluntate* nanciſci.

[l] *Epilog.* de Morib. *tùm ætatum*; tùm *fortunarum*, ſiue *bonarum*, ſiue *malarum*.

[m] Quamuis enim de *Ignobilibus*, & *Pauperibus*, & *Miſeris*, nihil dùm expoſui, *eorum* tamen *mores ex dictis* facilè intelligas.

De Quæſt. ſingulorum generum Communibus : De Poſſibili, de Facto, de Futuro, de Magno & Paruo : Deq; earundem formis, ſeu Fide Propriâ.

Cap. XX.

Quæſtionum communium Vna, eſt De poſſibili cuius formæ, à Part. 7. Altera, De facto, à Part. 22. 3[a], De futuro, à Part. 31. 4[a], De Magno & Paruo, à Part. 35.

Ἐπεὶ δὲ ἡ τῶν πιθανῶν λόγων χρῆσις πρὸς κρίσιν ἐστὶ (περὶ ὧν γὰρ ἴσμεν, καὶ κεκρίκαμεν· οὐδὲν ἔτι δεῖ λόγου [a].) ἔστι δέ, ἄν τε πρὸς ἕνα τις χρώμενος τῷ λόγῳ προτρέπῃ ἢ ἀποτρέπῃ· οἷον οἱ νουθετοῦντες ποιοῦσιν, ἢ πείθοντες (οὐδὲν γὰρ ἧττον κριτὴς ἐστὶν εἷς· ὃν γὰρ δεῖ πεῖσαι, οὗτός ἐστιν, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, κριτής·) ἐάν τε πρὸς ἀμφισβητοῦντα, ἐάν τε πρὸς ὑπόθεσιν λέγῃ τις, ὁμοίως (τῷ γὰρ λόγῳ ἀνάγκη χρῆσθαι, καὶ ἀναιρεῖν τὰ ἐναντία, πρὸς ἃ ὥσπερ ἀμφισβητοῦντα τὸν λόγον ποιεῖται·) ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν τοῖς ἐπιδεικτικοῖς· (ὥσπερ γὰρ πρὸς κριτὴν, πρὸς τὸν θεωρὸν ὁ λόγος συνέστηκεν.) ὅλως δὲ μόνος, ὡς ἁπλῶς, ἐστὶ κριτὴς ὁ ἐν τοῖς πολιτικοῖς ἀγῶσι τὰ ζητούμενα κρίνων· (τά τε γὰρ ἀμφισβητούμενα ζη-

a Coniun. 6. Ethic. cap. 10.

[a] QVoniam autem [1] orationum ad perſuadendum appoſitarum vſus ad iudicium refertur : (Quæ enim iam ſcimus, & iudicauimus, *ea* non ampliùs oratione indigent :) [b] Refertur autem, ſiuè quis ad vnum oratione vtens, *eum* hortetur, vel dehortetur, [c] Veluti, faciunt ij qui *alios* monent, vel perſuadent : (Nihilo enim minùs Diſceptator quis eſt, *quantumvis* vnus : Nam cui oportet *aliquid* perſuadere ; is eſt, vt ſimplicitèr dicam, Diſceptator :) [d] Siuè quis aduersùs Controuerſantem dicat, ſeu propoſitam *aliquam* ſententiam defendat, eodem modo ; (ſiquidem *qui eam defendit*, neceſſe *ſit* oratione vti, & tollere *argumenta* contraria, aduersùs quæ, ſicut aduersùs controuerſantem, orationem affert :) [e] Similitèr verò etiam in Demonſtratiuis : (*Ibi* enim ad Auſcultatorem, tanquàm ad Diſceptatorem *quendam*, oratio conſtituta eſt :) [f] Omninò autem, *is* ſolus (vt ſimplicitèr *dicam*) eſt Diſceptator *dicendus*, qui in ciuilibus contentionibus, *ea* de quibus eſt quæſtio, iudicat : Quæruntur enim, Quomodò

[a] Methodus *antè dict.* & *ſequent*

[1] Quià *vſus orationis* noſtræ *ad exiſtimationem* tendit.

[b] Et ad exiſtimationem *vnius eius, qui audit*. Is enim vnus eſt,

[c] Siuè *in orationib. deliberatiuis* ;

[d] Siuè *in Iudicialibus*;

[e] Siue *in Demonſtratiuis* : vbi is, *Auſcultator* dicitur ; eſtq; Diſceptator quidã impropriè dictus.

[f] Atque, vt *vniuersim* loquar, *is propriè Diſceptator* dicitur, qui *de cauſis* forenſibus ac deliberatiuis, *cognoſcit*.

g De *rebus* autem *illis*, ſuperiori lib. ſigillatim diximus: de *Deliberatiuis*, ca. 4. de *Iudicijs*, ca. 12. &c.
h De *Morib.* etiam *eorum qui in Rep.* diſceptant, diximus cap. 8.

2 Deindè, Cùm in *ſingulis* trib. generib⁹ *ſui ſint fines*, ſeu Quæſtiones propriæ.
i De *ipſis* autem ſingulis, *formas*. Enthymematicas per totum lib. prim. recenſuimus.

k Et poſteà in hoc lib. expoſuimus Mores atq; Affectus.

l Cùm, inquam, nihil retrò omiſerimus, quod ad ſingulorũ finiũ ſeu propriarum quæſtionũ, fidem pertineat: Sequitur, *explicemus quæſtiones trium generum communes*; Earumque formas.

1 ¹ Quæſtio eſt *de Poſſibili*, quæ in *omnibus trib. generib.* locum habet.
2 ² Eſt *de Futuro*, quæ in *Deliberatiuo*; 3 ² *De facto* quæ *in Iudiciali & Demonſtratiuo*.
4 ², *De magno & Paruo*; quæ etiã *omnibus tribus* inſeruit.

m Prædictio eorum, quæ expoſitionem hanc quæſtionum communium, ſequentur, à cap. 21. *de Enthymemat. Communiſſimis & Sententijs*.
n Et cap. 21. *de Exemplis*.

o *Quæſtionum* dictar. *communium collatio*. Sunt enim *tribus illæ generibus communes*, ita tamen, vt *aliæ ad aliud* genus magis *peculiari* ratione ſe *recipiant*.

p De Quæſt. [*An Poſſibile ſit?*] formæ:

Quomodò *ſe* habeant, tùm ea de quibus *in foro* controuertitur, tùm *ea* de quibus *in concione* conſultant: g *De iſtis autem ſigillatim explicatum fuit ſuis locis:* h De moribus verò Rerumpublicarum, dictum eſt ſuperiùs in Deliberatiuis: Adeò vt explicatum *ibi* ſit, & Quomodò, & per Quæ, orationes moratas efficiamus. 2. ² Quoniam autem in vno quoque orationum genere, diuerſus quidem finis erat; i De ſingulis verò illorum, ſumptæ ſunt *propriæ* opiniones, & propoſitiones, ex quibus Fidem ducunt, & deliberantes, & demonſtrantes, & controuerſantes. 3. k Prætereà verò, ex Quibus *formulis* Moratas orationes contingit efficere, etiã de his eſt definitum. 4. l Reliquum nobis *eſt* vt *ea* quæ *tribus generibus ſunt* Communia, explicemus: Omnibus enim *& Hortantibus, & Laudantibus, & Accuſantibus &c.* neceſſarium *eſt*, in orationibus inſupèr adhibere *formas* eas, ¹ quæ *pertinent* ad POSSIBILE, & IMPOSSIBILE: ² Quin & alios quidem, *oportet* FVTVRVM eſſe, ³ alios verò, FACTVM eſſe, conari oſtendere: ⁴ Prætereà verò, de MAGNITVDINE *rei dicere*, omnibus orationum *generibus* eſt cõmune: Vtuntur enim omnes Diminutione & Amplificatione, tùm conſulentes, aut dehortantes; tùm laudantes, aut vituperantes; tùm accuſantes, aut defendentes. 5. m His autem definitis, de Enthymematibus, ſi quid habemus, conabimur dicere communitèr: n Necnon de Exemplis, vt ijs, quæ *de Fide*, reliqua *ſunt*, additis, ad finẽ perducamus id, quod initio propoſuimus. 6. o Ex communibus autẽ *hiſce quæſtionibus*, Amplificare quidẽ, *ſeu Quæſtio de Magno*, eſt aptiſſimum Demonſtratiuis, vt antè dictum eſt; Factum verò, *ſeu Quæſtio de Facto*, Iudicialibus: (De his enim iudicium *propriè fieri debet.*) Poſſibile autem, & Futurum, Deliberatiuis. ¶ 7. p Ac primùm quidem, de ijs quæ POSSIBILIA ſunt, &

τεῖται πῶς ἔχει, καὶ περὶ ὧν βουλεύονται.) περὶ δὲ τῶν κατὰ τὰς πολιτείας ἠθῶν, ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς εἴρηται πρότερον *· ὥστε διωρισμένον ἂν εἴη, πῶς τε, καὶ διὰ τίνων τοὺς λόγους τοὺς ἠθικοὺς ποιήσομεν· 2. ἐπεὶ δὲ περὶ ἕκαστον μὲν γένος τῶν λόγων, ἕτερόν τι τὸ τέλος ἦν, περὶ ἁπάντων δ' αὐτῶν εἰλημμέναι δόξαι καὶ προτάσεις εἰσίν, ἐξ ὧν τὰς πίστεις φέρουσι καὶ συμβουλεύοντες, καὶ ἐπιδεικνύοντες, καὶ ἀμφισβητοῦντες· 3. ἔτι δέ, ἐξ ὧν ἠθικοὺς τοὺς λόγους ἐνδέχεται ποιεῖν, καὶ περὶ τούτων διώρισται· 4. λοιπὸν ἡμῖν διελθεῖν περὶ τῶν κοινῶν· πᾶσι γὰρ ἀναγκαῖον, τὰ περὶ τοῦ δυνατοῦ καὶ ἀδυνάτου προσχρῆσθαι ἐν τοῖς λόγοις· καὶ τοὺς μέν, ὡς ἔσται· τοὺς δέ, ὡς γέγονε πειρᾶσθαι δεικνύναι. ἔτι δὲ περὶ μεγέθους κοινὸν ἁπάντων ἐστὶ τῶν λόγων· χρῶνται γὰρ πάντες τῷ μειοῦν καὶ αὔξειν, καὶ συμβουλεύοντες ἢ ἀποτρέποντες, καὶ ἐπαινοῦντες ἢ ψέγοντες, καὶ κατηγοροῦντες ἢ ἀπολογούμενοι· 5. τούτων δὲ διωρισθέντων, περὶ τῶν ἐνθυμημάτων κοινῇ πειραθῶμεν εἰπεῖν, εἴ τι ἔχομεν· καὶ περὶ παραδειγμάτων, ὅπως τὰ λοιπὰ προσθέντες, ἀποτελέσωμεν τὴν ἐξ ἀρχῆς πρόθεσιν· 6. ἔστι δὲ τῶν κοινῶν, τὸ μὲν αὔξειν, οἰκειότατον τοῖς ἐπιδεικτικοῖς, ὥσπερ εἴρηται ᵇ· τὸ δὲ γεγονός, τοῖς δικανικοῖς· περὶ τούτων γὰρ ἡ κρίσις ᶜ· τὸ δὲ δυνατὸν καὶ ἐσόμενον, τοῖς συμβουλευτικοῖς· ¶ 7. Πρῶτον μὲν οὖν περὶ δυνατῶν καὶ ἀδυνάτων

* Lib. 1. cap. 8.
b Lib. 1. cap. 9. pa. 34.
c Coniun. lib. 1. cap. 1. pa. 9.

ἀδυνάτων λέγωμεν. ἂν δὴ τὸ ἐναντίον ᾖ δυνατὸν ἢ εἶναι ἢ γενέσθαι, καὶ τὸ ἐναντίον δόξειεν ἂν εἶναι δυνατόν· οἷον, εἰ δυνατὸν ἄνθρωπον ὑγιασθῆναι, καὶ νοσῆσαι· ἡ γὰρ αὐτὴ δύναμις τῶν ἐναντίων, ᾗ ἐναντία· 8. καὶ εἰ τὸ ὅμοιον δυνατόν, καὶ τὸ ὅμοιον· 9. καὶ εἰ τὸ χαλεπώτερον δυνατόν, καὶ τὸ ῥᾷον [d]. καὶ εἰ τὸ σπουδαῖον ἢ καλὸν γενέσθαι δυνατόν, καὶ ὅλως [e] γενέσθαι δυνατόν· χαλεπώτερον γὰρ καλὴν οἰκίαν, ἢ οἰκίαν εἶναι· 10. καὶ οὗ ἡ ἀρχὴ δύναται γενέσθαι, καὶ τὸ τέλος· οὐδὲν γὰρ γίνεται οὐδὲ ἄρχεται γίνεσθαι τῶν ἀδυνάτων· οἷον, τὸ σύμμετρον τὴν διάμετρον εἶναι, οὔτε ἂν ἄρξαιτο γίνεσθαι, οὔτε γίνεται· 11. καὶ οὗ τὸ τέλος, καὶ ἡ ἀρχὴ δυνατή· ἅπαντα γὰρ ἐξ ἀρχῆς γίνεται· 12. καὶ εἰ τὸ ὕστερον τῇ οὐσίᾳ ἢ τῇ γενέσει δυνατὸν γενέσθαι, καὶ τὸ πρότερον· οἷον, εἰ ἄνδρα γενέσθαι δυνατόν, καὶ παῖδα· πρότερον γὰρ ἐκεῖνο γίνεται· καὶ εἰ παῖδα, καὶ ἄνδρα· ἀρχὴ γὰρ ἐκείνη· 13. καὶ ὧν ἔρως ἢ ἐπιθυμία φύσει ἐστίν· οὐδεὶς γὰρ τῶν ἀδυνάτων ἐρᾷ, οὐδ' ἐπιθυμεῖ ὡς ἐπιτοπολύ· 14. καὶ ὧν ἐπιστῆμαί εἰσι καὶ τέχναι, δυνατὸν ταῦτα καὶ εἶναι καὶ γενέσθαι· 15. καὶ ὅσων ἡ ἀρχὴ τῆς γενέσεως ἐν τούτοις ἐστίν, ἃ ἡμεῖς ἀναγκάσαιμεν ἂν, ἢ πείσαιμεν. ταῦτα δ' ἐστίν, ὧν κρείττους, ἢ κύριοι, ἢ φίλοι· 17. καὶ ὧν τὰ μέρη δυνατά, καὶ τὸ ὅλον. καὶ ὧν τὸ ὅλον δυνατόν, καὶ τὰ μέρη ὡς ἐπιτοπολύ· εἰ γὰρ πρόσχημα, καὶ κεφα-

d Coniun. 6. Topic. ca.1. pa.5.

e Coniun. 2. Top. ca. 11. pa.4.

Impossibilia, dicamus. [1] Si igitur contrarium Poſſibile ſit vel eſſe vel *aliquandò* factum eſſe, etiam Contrarium videbitur eſſe Poſſibile: velut, ſi fieri poteſt, vt convaluerit homo; etiam *vt* ægrotauerit: [q] Eadem enim *eſt* poteſtas contrariorum, quatenùs *inter ſe è regione* contraria *ſunt*. 8. [2] Et ſi ſimile *manifeſtè* Poſſibile ſit, *etiam* & ſimile, *de quo eſt Controuerſia*, *Poſſibile fuerit*. 9. [3] Et ſi difficilius, poſſibile; etiam facilius, *de quo ambigitur*: [r] Et ſi virtute præditum, vel pulchrum factum eſſe *quidquam*, poſſibile *ſit*; etiam ſimplicitèr factū eſſe, *fuerit* poſſibile: Difficilius enim *eſt*, domum pulchram, quàm ſimplicitèr domum *factam eſſe*. 10. [4] Et cuius principium potuit factum eſſe, *eiuſdem* etiam finis *potuit*: [ſ] Nihil enim fit, neque incipit fieri eorum, quæ *ſunt* impoſſibilia: Veluti, Dimetientem *Quadrati lineam*, proportionalem eſſe *lateri, cùm impoſſibile ſit*, neque incœperit *hoc ſanè vnquàm* fieri, neque *omninò* fit. 11. [t] Et cuius finis, etiam principium poſſibile *fuerit factum eſſe*: Omnia enim ex principio fiunt. 12. [5] Et ſi poſterius eſſentiâ vel ortu poſſibile *ſit*, etiam priùs: [u] Veluti, ſi poſſibile *ſit* virum factum eſſe, etiam *&* puerum: Etenim illud, *ſc: puer, ortu* priùs fit: [x] Et ſi puerum, etiam *&* virum: Illud enim, *vir ſc*: principium *eſt, ſeu eſſentiâ prius*. 13. [6] Et quorum amor, vel cupiditas à naturâ *inſita* eſt: Plærumq; enim nemo amat, aut cupit *ea*, quæ *ſunt* impoſſibilia. 14. [7] Et quorum ſcientiæ ſunt, & artes, Poſſibile *fuerit* hæc & eſſe, & facta eſſe. 15. [8] Et quorumcunque principium, vt oriantur, in ijs eſt, quæ nos *ad agendum mòx* cogere, & perſuadere poſſumus: Hæc verò ſunt, *vel* quibus potentiores *ſumus*, vel quorum domini *ſumus*, vel amici. 16. [9] Et quorum partes *ſunt* poſſibiles, etiam totum *poſſibile eſt*: [y] Et quorum totum poſſibile, etiam partes, plærumquè: Si enim Proſtragulum, & capital,

T

1[a], *A naturâ contrariorum*: *Si eorum vnum, poſſibile* ſit eſſe, vel fuiſſe: *etiam* & *alterum*.

[q] Eadem enim facultas eſt contrariorum, ità vt quod vnum efficere queat, & alterum etiam queat.

2[a], *A ſimilibus*: *Si vnum* eorum manifeſtò *fieri* poſſit, *itidem* & *alterum*.

3[a], *A difficiliori*: *Generatìm, Si* quod *laborioſiùs* fit, effici poteſt, *&* quod *procliuiùs*.

[r] *Speciatìm, Si* poſſibile eſt, aliquid *ſtudioſum vel pulchrum* factum eſſe (quod magis arduum;) *etiam* poſſibile eſt, *nullâ re adpoſitâ, factum* eſſe.

4[a], *A principio & fine*: *Si principium* rei fieri poſſit, *etiam* & eiuſdem *finis* poterit:

[ſ] Nam, Quæ impoſſibilia ſunt, principium ſui ortus nullum habent, &c.

[t] *Contrà*; *Si finis & extremum*; etiam *& principium*: Neq; enim res ad finem veniſſet, niſi à principio ducta eſſet.

5[a], *A Poſteriori*, &c. *Si quod poſteriùs naturâ, aut ortu* eſt, poſſibile ſit; *& quod priùs*:

[u] Exempl. *rei poſterioris*, quoad *ortum*.

[x] Exempl. *rei poſterioris*, quoad *naturam*, & *eſſentiam*.

6[a], *A cupiditate naturali*; Illa enim *fieri* poſſunt, *quorum amor aut cupiditas* naturalis eſt:

7[a], *A ſcientijs*: *Illa poſſibilia* &c, *quorum ſunt artes* & ſcientiæ: Si enim impoſſibilia forent, in ijs perdiſcendis luderetur opera.

8[a], *A poſitione agentium* eorum, *qui noſtro arbitrio* reguntur: *Quorum* enim *initium*, vt fiant, *in his poſitum* eſt, *illa quoque effici* poſſunt.

9[a], *A partibus ad totum*; *Si* .n. *illæ* effici poſſunt, *& totum* poteſt:

[y] Et retrò, *ſi totum, etiā partes*.

10[a], *A genere ad ſpeciem: Si genus* fieri poteſt, *etiam & ſpecies:*

[z] Et *conuerſim.*

11[a], *Ab ÿs, quæ ſub eandem rationem* veniunt, *i. à Relatis: Si alterum eorum* fieri poteſt; etiam *& alterum.*

12[a], *Ab arte, & ſtudio in rebus conficiendis: Si enim abſque illis* fieri poteſt, *multò magis, ipſis adhibitis:* Ratio enim & opera in rebus poſita, non parua adminicula præbet.

[a] Cui ſuffragatur *teſtimonium Agathonis* Poetæ Tragici.

13[a], *Ab efficientibus ipſis: Si* effici poteſt *à deterioribus*, vel *inferioribus*, vel *inſipientioribus*; etiam *& faciliùs* efficietur *ab* horum *contrarÿs.*

[b] *De Impoſſibili, formæ dictis contrariæ*, eâdem operâ ſunt eliciendæ.

[c] De Quæſtione [*An factum ſit?*] ſeu *de facti coniectura*, form.

1[a], *A naturali rei inclinatione: Si* quod *minùs aptum* erat effici, factum ſit; *&*, quod *magis aptum* erat, factum eſt.

2[a], *Ab eo, quod tempore conſequens eſt, ad id, quod anteceſſit: Si, quod tempore poſterius* eſſe cōſueuit, *factum* ſit; *& quod prius*, factum omninò eſt.

3[a], *A facultate & voluntate cōiunctis*: Hæc ſi coniuncta habuit, obuerſari nihil poteſt, quod moræ ſit.

[d] Item, *A voluntate, abſq́; impedimento externo*: Hæc.n. licèt abſit facultas, ſatis probant feciſſe.

4[a], *A natura rei, quæ effici poſſit, & irâ agentis*; Hæc enim, *ſi coierint*, haud dubiè fecit.

[e] Item, *Ab agentis facultate & cupiditate coniunctis*: Hæc enim ferè quiduis expediunt.

tal, & tunica, poſſibiles *ſint* eſſe factæ; etiam & indumenta poſſibile *fuerit* facta eſſe: Et ſi indumenta, etiam proſtragulū, & capital, & tunica. 17.[1 a] Et ſi genus totum, ex eorum *ſit numero*, quæ poſſibilia *ſunt* eſſe facta, etiam forma, *ſeu ſpecies:* [z] Et ſi forma, etiam genus: velut, ſi nauem factam eſſe poſſibile *ſit*, etiam Triremem; & ſi triremem, etiam nauem. 18.[11] Et ſi alterum *eorum*, quæ naturâ inter ſe conferuntur; etiam alterum: velut, ſi duplum, etiam dimidium; & ſi dimidiū, etiam duplum. 19.[12] Et ſi ſine arte, vel apparatu poſſibile *ſit* factum eſſe aliquid; *multò* magis per artem & diligentiam, poſſibile *fuerit:* [a] vndè & ab Agathone dictum eſt,

"*Atqui quædam quidem, per Fortunam perficere; quædam verò,*
"*Per nos ipſos, neceſſe* eſt: *Ars verò adiungitur.*

20.[13] Et ſi à deterioribus vel inferioribus, vel imprudentioribus poſſibile *ſit factum eſſe*, etiam à contrarijs *multò* magis; vt etiā Iſocrates dixit, "Graue eſſe, Euthynum didiciſſe, ipſum verò inuenire non poſſe. 21. [b] De Impoſſibilibus autem, perſpicuum *eſt*, quòd *formæ ſeu propoſitiones nobis* præſtò ſint ex contrarijs *earum*, quas *iam* expoſuimus. ¶ 22. [c] FACTVM autem ſit, necne, ex his *quæ ſequuntur*, *eſt* conſyderandum: [1] Primùm quidem, ſi quod naturâ minùs aptum *eſt* fieri, factum ſit; etiam quod *naturâ* aptius *eſt*, *id* factum fuerit. 23.[2] Et ſi, quod *tempore* poſteriùs ſolitum eſt fieri, factum ſit; etiam, quod priùs, factum eſt: velut, ſi oblitus ſit *alicuius rei*, etiam hanc olìm didicit. 24.[3] Et ſi potuit, ac voluit, *etiam* fecit: Omnes enim, quandò poſſunt, & volunt, faciunt: Nam impedimento nihil *eſt:* [d] Præterea, ſi voluit, & nullum externum *impedimentum* prohibuit. 25.[4] Et ſi *fieri id* poſſibile *eſt*, ac iratus *is* fuit: [e] Et ſi potuit, ac concupiuit: Plærunquè enim, quæ appetunt *homines, ea*, ſi poſſint, etiam faciunt: Im-

λὶς, καὶ χιτὼν δύναται γενέσθαι· καὶ τὰ ὑπενδύματα δυνατὸν γενέσθαι· καὶ εἰ ὑπενδύματα, καὶ πρόστρωμα, καὶ κεφαλὶς, καὶ χιτών· 17. καὶ εἰ τὸ γένος ὅλον τῶν δυνατῶν γενέσθαι, καὶ τὸ εἶδος. καὶ εἰ τὸ εἶδος, καὶ τὸ γένος· οἷον, εἰ πλοῖον γενέσθαι δυνατὸν, καὶ τριήρη· καὶ εἰ τριήρη, καὶ πλοῖον· 18. καὶ εἰ θάτερον τῶν πρὸς ἄλληλα πεφυκότων, καὶ θάτερον· οἷον, εἰ διπλάσιον, καὶ ἥμισυ· καὶ εἰ ἥμισυ, καὶ διπλάσιον· 19. καὶ εἰ ἄνευ τέχνης ἢ παρασκευῆς δυνατὸν γενέσθαί τι, μᾶλλον διὰ τέχνης καὶ ἐπιμελείας δυνατόν· ὅθεν καὶ Ἀγάθωνι εἴρηται [f].

"Καὶ μὴν τὰ μέν γε τῇ τύχῃ πράσσειν· τὰ δὲ
"Ἡμῖν ἀνάγκῃ· καὶ τέχνη προσγίγνεται.

20. καὶ εἰ τοῖς χείροσιν ἢ ἥττοσιν ἢ ἀφρονεστέροις δυνατὸν, καὶ τοῖς ἐναντίοις μᾶλλον· ὥσπερ καὶ Ἰσοκράτης ἔφη "δεινὸν εἶναι, εἰ ὁ μὲν Εὔθυνος ἔμαθεν, αὐτὸς δὲ μὴ δυνήσεται εὑρεῖν· 21. περὶ δὲ ἀδυνάτων δῆλον ὅτι ἐκ τῶν ἐναντίων τοῖς εἰρημένοις ὑπάρχει. ¶ 22. Εἰ δὲ γέγονεν, ἢ μὴ γέγονεν, ἐκ τῶνδε σκεπτέον. πρῶτον μὲν γὰρ, Εἰ τὸ ἧττον γίγνεσθαι πεφυκὸς γέγονε, γεγονὸς ἂν εἴη καὶ τὸ μᾶλλον· 23. καὶ εἰ τὸ ὕστερον εἰωθὸς γίγνεσθαι γέγονε, καὶ τὸ πρότερον γέγονεν· οἷον, εἰ ἐπιλέλησται, καὶ ἔμαθέ ποτε τοῦτο· 24. καὶ εἰ ἐδύνατο καὶ ἐβούλετο, πέπραχε· πάντες γὰρ, ὅταν δυνάμενοι βουληθῶσι, πράττουσιν· ἐμποδὼν γὰρ οὐδέν. ἔτι, εἰ ἐβούλετο, καὶ μηδὲν τῶν ἔξω ἐκώλυε· 25. καὶ εἰ δυνατὸν, καὶ ὠργίζετο. καὶ εἰ ἐδύνατο, καὶ ἐπεθύμει· ὡς γὰρ ἐπιτοπολὺ, ὧν ὀρέγονται, ἂν δύνωνται, καὶ ποιοῦσιν· οἱ μὲν

[f] *Conium. 6. Ethic. cap. 4.*

μὲν φαῦλοι, δι' ἀκρασίαν· οἱ δ' ἐπιεικεῖς, ὅτι τῶν ἐπιεικῶν ἐπιθυμοῦσι· 26. καὶ εἰ ἔμελλε γίγνεσθαι, καὶ ποιεῖν· εἰκὸς γὰρ τὸν μέλλοντα καὶ ποιῆσαι· 27. καὶ εἰ γέγονεν ὅσα πέφυκε πρὸ ἐκείνου, ἢ ἕνεκα ἐκείνου· οἷον, εἰ ἤστραψε, καὶ ἐβρόντησε· 28. καὶ εἰ ἐπείρασε, καὶ ἔπραξε· 28. καὶ εἰ ὅσα ὕστερον πέφυκε γίγνεσθαι, ἢ οὗ ἕνεκα γίγνεται, γέγονε, καὶ τὸ πρότερον, καὶ τὸ τούτου ἕνεκα, γέγονεν· οἷον, εἰ ἐβρόντησε, καὶ ἤστραψε· καὶ εἰ ἔπραξε, καὶ ἐπείρασεν· 29. ἔστι δὲ τούτων ἁπάντων, τὰ μὲν, ἐξ ἀνάγκης· τὰ δὲ, ὡς ἐπιτοπολὺ οὕτως ἔχοντα· 30. περὶ δὲ τοῦ μὴ γεγονέναι, φανερὸν ὅτι ἐκ τῶν ἐναντίων τοῖς εἰρημένοις. ¶ 31. Καὶ περὶ τοῦ ἐσομένου, ἐκ τῶν αὐτῶν δῆλον· τό, τε γὰρ ἐν δυνάμει καὶ βουλήσει ὄν, ἔσται· 32. καὶ τὰ ἐν ἐπιθυμίᾳ, καὶ ὀργῇ, καὶ λογισμῷ μετὰ δυνάμεως ὄντα· 33. διὰ ταῦτα καὶ εἰ ἐν ὁρμῇ τοῦ ποιεῖν ἢ μελλήσει, ἔσται· ὡς γὰρ ἐπιτοπολὺ γίγνεται μᾶλλον τὰ μέλλοντα, ἢ τὰ μὴ μέλλοντα· 34. καὶ εἰ προγέγονεν ὅσα πρότερον πέφυκε γίγνεσθαι· οἷον, εἰ συννεφεῖ, εἰκὸς ὗσαι. καὶ εἰ τὸ ἕνεκα τούτου γέγονε, καὶ τοῦτο εἰκὸς γενέσθαι· οἷον, εἰ θεμέλιος, καὶ οἰκία. ¶ 35. Περὶ δὲ μεγέθους καὶ μικρότητος τῶν πραγμάτων, μείζονός τε καὶ ἐλάττονος, καὶ ὅλως μεγάλων καὶ μικρῶν,

probi quidem, propter incontinentiam; Æqui verò & boni, *ob ratiocinationem*; quoniam res iuſtas, *& bonas* cupiunt. 26. [5] Et ſi in procinctu erat, vt *hoc* fiat, & *hic* faciat: Veriſimile enim *eſt* eum, qui *facere* paratus erat, etiam feciſſe: 27. [6] Et ſi *antè* facta ſunt *ea*, quæcunque naturalitèr fiunt ante illud, vel illius (*quod probare vis*) gratiâ *fieri ſolent*; [f] velùt, ſi fulgurauit, etiam tonuit; [*] & ſi conatus eſt *ſtuprum facere*, etiam fecit. 28. [g] Et *contrà*, ſi *aut ea* quæcunque poſteriùs naturalitèr fieri ſolent, aut *id* cuius gratiâ fiunt, facta ſint, etiam *id* quod priùs *fieri*, *&* quod in hunc finem *fieri ſolet*, factum eſt: velut, ſi tonuit, etiam fulgurauit: & ſi *ſtuprum* fecit, etiam *&* conatus eſt. 29. [h] Sunt autem, ex his omnibus, *quæ conſequuntur, & antecedunt*, alia quidem, ex neceſſitate; alia verò, plærunquè ità *ſe* habentia. 30. [i] De eo autem, quod NON eſt FACTUM, manifeſtum *eſt ſumendam eſſe fidem* ex contrarijs eorum, quæ dicta ſunt. ¶ 31. [k] De eo etiam, quod FVTVRUM eſt, *Quomodò ſumenda ſit Fides*, ex iiſdem *Formis eſt* perſpicuum: [1] Nam & id, quod *eſt* in poteſtate, & voluntate *alicuius*, futurum eſt. 32. [2] Et ea quæ ſunt in cupiditate, & irâ, & ratiocinatione, cum facultate *agendi*. 33. [3] Ob hæc itidèm, ſi in ipſo faciendi impetu, vel in *ipſo* apparatu *res erat*; *etiam* erit: Plærunq; enim fiunt magis ea, quæ parata ſunt vt *fiant*, quàm quæ non ſunt. 34. [4] Et ſi ante hoc facta ſint *ea*, quæcunque naturalitèr priùs fieri conſueuerunt, *etiam & id quod conſequitur*: velut, ſi *cælum* nubibus obductum ſit, veriſimile *eſt* pluitiſrum: [l] Et ſi id quod huius gratiâ *eſt comparatum*, factum ſit; etiam hoc veriſimile *eſt* factum iri: veluti, ſi fundamentum *iactum ſit*, etiam domus *futura eſt*. ¶ 35. [m] De MAGNITVdine autem, & PARvitate rerum, déque MAIORI & MINORI, *inter ſe collatis*; & omninò de MAGNIS & PARVIS, *Quomodò ſumenda ſit Fides*,

5 [a], *Ab impetu rei & apparatu agentis paullò antegreſſis*: *Si enim & res eò inclinârit*, vt *mox geri* deberet, *& is animo* cæteriſque *parat'* fuerit, videtur *etiam feciſſe*.
6 [a], *Ab ijs, quæ ordine naturæ antecedunt*, ſiuè *ante rem*, ſeu *propter illam*: Hæc enim arguunt feciſſe.
[f] Exempl. eius q[d] ante rem fit;
[*] Et eius, quod propter rem.
[g] Contrà, *Ab ijs quæ ordine naturæ rem geſtam conſequuntur*: Hæc enim probant id quod priùs, & quod horum gratiâ fieri ſolet, factum eſſe.

[h] *Ex his antecedent. & conſequent.*, *Alia*, *neceſſariò* concludunt, vt tecmeria: *Alia*, ſunt *veriſimilia* ſolùm:

[i] *De non facto, formæ*, iam *dictis* ſunt *contraria*.

[k] De Quæſt. [*An futurum ſit?*] *formæ* etiam ſunt *eadem*, *quæ* erãt *de facto*; 1 [a], [1] *A voluntate & facultate coniunctis*; fuit par. 24.

2 [a], *A cupiditate, aut irâ; & ratiocinatione*; fuit par. 25.

3 [a], *Ab impetu rei ſtatim agendæ*: fuit par. 26. Si operam det vt *iamiam* obeat, aut *ſi mox facere pa-ret*; dici id poteſt, *futurum*.
4 [a], *Ab ijs, quæ vel ordine naturæ antecedunt rem* ipſam; fuit pa. 27.

[l] Vel *huius gratiâ fiunt, vt hoc* ipſum ſc. *efficiatur*: fuit par. 27.

[m] De Quæſt. [*An ſit magnum, vel maius?*] petendæ ſunt *formæ ſigillatim ex antedictis* cap. 7. lib. 1.

ex ijs, quæ antè dicta ſunt nobis manifeſtum *eſt* : [n] Dictum enim eſt in Deliberatiuo *genere* , & de [g] Magnitudine bonorum, & de Maiori ac Minori in vniuerſum : [o] Quare, quoniam in vnoquoque orationum *genere*, propoſitus *cuique* finis eſt, *id quod* bonum *eſt* ; velut Vtile, & Honeſtum, & Iuſtum : [p] Manifeſtum *eſt* ex *formis* illis, *de bonorum magnitudine in genere Deliberatiuo expoſitis*, Amplificationes *eſſe* omnibus *oratoribus in omni genere* ſumendas. 36. [q] Præter eas autem, aliquid de Magnitudine, & Exuperantiâ in vniuerſum, quærere, inanis eſt diſputatio : [r] Nam ſingularia ſunt aptiora ad vſum , quàm vniuerſalia. Ac de Poſſibili quidem, & Impoſſibili ; & vtrum Factum ſit an non Factum ; & vtrum Futurum , necne ; Prætereà verò, de Magnitudine, & Paruitate rerum, hæc dicta ſunto.

ἐκ τῶν προειρημένων [g] ἡμῖν ἐστὶ φανερόν· εἴρηται γὰρ ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς [h] περί τε μεγέθους ἀγαθῶν, καὶ περὶ τοῦ μείζονος ἁπλῶς καὶ ἐλάττονος. ὥστε ἐπεὶ καθ' ἕκαστον τῶν λόγων τὸ προκείμενον τέλος ἀγαθόν ἐστιν· οἷον, τὸ συμφέρον, καὶ τὸ καλὸν, καὶ τὸ δίκαιον· φανερὸν ὅτι δι' ἐκείνων ληπτέον τὰς αὐξήσεις πᾶσι· 36. τὸ δὲ παρὰ ταῦτά τι ζητεῖν περὶ μεγέθους ἁπλῶς καὶ ὑπεροχῆς, κενολογεῖν ἐστί· κυριώτερα γάρ ἐστι πρὸς τὴν χρείαν τῶν καθόλου, τὰ καθ' ἕκαστα τῶν πραγμάτων. περὶ μὲν οὖν δυνατοῦ καὶ ἀδυνάτου, καὶ πότερον γέγονεν ἢ οὐ γέγονε, καὶ ἔσται ἢ οὐκ ἔσται· ἔτι δὲ, περὶ μεγέθους καὶ μικρότητος τῶν πραγμάτων, εἰρήσθω ταῦτα.

[g] Lib. 1. cap. 7.
[h] Lib. 1. cap. 8.

[n] Etenim in eo capite, diſputauimus de magno & maiori, bono, &c.

[o] Ergo, cùm *finis* ſingulorum *generum* ſit *bonum* quoddam : (*vt vtile, pulchrum, & iuſtum.*)

[p] Sequitur, *ex formis illis de maiori bono, enaſci* amplificandi *formas* , quæ doceant & *vtile maius* eſſe, vt in eodem cap. & *honeſtū maius*, vt cap 9 p. 47. & *iuſtum vel iniuſtum maius*, vt cap. 18.

[q] Ἀπόδειξις, Quod enim imperiti hîc deſyderent, vt *vniuerſales de magno* formas à 3 [b]. generibus ſeiunctas *poneremus*, id *infructuoſum* ſanè fuerit.

[r] Vt enim *ſubtilis* naturæ *expoſitio, vniuerſalia* ſola recipit : ità *rerum praxis* (quæ ab hac arte exigitur) *ſingularium explicationem* ſummo *ſibi* vſui eſſe agnoſcit.

Tabula ſequent. vſque ad Cap. 28.

De Fide COMMVniſſimâ, quę latiſſimè extenditur tàm ad Quæſtion. trium generū proprias , quam ad Quæſt. Infinitas. Eius tres ſpecies:

- Exemplum ; de quo — Cap. 21.
- Sententia, quæ eſt pars Enthymematis: — 22.
- Enthymema generaliſſimè acceptum: vbi
  - 1°, De Methodo indagandi Enthymemata. — 23.
  - 2°, De Communibus ipſorum Locis, Tùm
    - Verorum ;
      - Siuè Demonſtratiuorū: — 24.
      - Siuè Elencticorum : — 25.
    - Apparentium, ſeu Captioſorum. — 26.

De Diſſolutionibus contrariarum rationum. — 27.

Problemata de Amplificatione, & de Diſſolutionibus. — 28.

De Exemplis.

Cap. XXI.

Primùm, Quot ſint exemplorum ſpecies, *à Par.* 3. *Deindè Quandò vtendum ſit ipſis*, *à Par.* 8. *Et Quomodò*, *Par.* 10.

[a] Reliquum *eſt*, Fidem omnibus *generibus* Communem exponere ; quandoquidèm dictum eſt de Propriis : Eſt autem Communis Fides

Λοιπὸν δὲ περὶ τῶν κοινῶν πίστεων ἅπασιν εἰπεῖν, ἐπείπερ εἴρηται περὶ τῶν ἰδίων. εἰσὶ δ' αἱ κοιναὶ πίστεις, δύο

[a] Fidei *Communiſſimæ duæ ſpecies:*

δύο τινὰ εἴδη, παράδειγμα, καὶ ἐνθύμημα· ἡ γὰρ γνώμη, μέρος ἐνθυμήματός ἐστι· 2. πρῶτον μὲν οὖν περὶ παραδείγματος λέγωμεν· ὅμοιον γὰρ ἐπαγωγῇ τὸ παράδειγμα· ἡ δ᾽ ἐπαγωγὴ, ἀρχή. ¶ 3. Παραδειγμάτων δὲ εἴδη δύο ἐστίν· ἓν μὲν γάρ ἐστι παραδείγματος εἶδος, τὸ λέγειν πράγματα προγεγενημένα· ἓν δὲ, τὸ αὐτὸν ποιεῖν. τούτου δὲ, ἓν μὲν, παραβολή· ἓν δὲ, λόγοι, οἷον οἱ Αἰσώπειοι, καὶ Λιβυκοί. 4. ἔστι δὲ, τὸ μὲν παράδειγμα τοιόνδε τι, ὥσπερ εἴ τις λέγοι, "ὅτι δεῖ πρὸς βασιλέα παρασκευάζεσθαι, καὶ μὴ ἐᾶν Αἴγυπτον χειρώσασθαι· καὶ γὰρ πρότερον" Δαρεῖος οὐ πρότερον διέβη πρὶν Αἴγυπτον λαβεῖν· λαβὼν δὲ, διέβη. καὶ πάλιν, "Ξέρξης οὐ πρότερον ἐπεχείρησε, πρὶν ἢ ἔλαβε· λαβὼν δὲ, διέβη· ὥστε καὶ οὗτος, ἂν λάβῃ, διαβήσεται· διὸ οὐκ ἐπιτρεπτέον· 5. παραβολὴ δὲ, τὰ Σωκρατικά· οἷον, εἴ τις λέγοι, "ὅτι οὐ δεῖ τοὺς κληρωτοὺς ἄρχειν· ὅμοιον γὰρ, ὥσπερ εἴ τις τοὺς ἀθλητὰς κληροίη, μὴ οἳ ἂν δύνωνται ἀγωνίζεσθαι, ἀλλ᾽ οἳ ἂν λάχωσιν· ἢ τῶν πλωτήρων ὅν τινα δεῖ κυβερνᾶν κληρώσειεν, ὡς δέον τὸν λαχόντα, ἀλλὰ μὴ τὸν ἐπιστάμενον· 6. λόγος δὲ, οἷος ὁ Στησιχόρου περὶ Φάλαριν, καὶ Αἰσώπου ὑπὲρ τοῦ δημαγωγοῦ· Στησίχορος μὲν γὰρ, ἑλομένων στρατηγὸν αὐτοκράτορα τῶν Ἱμεραίων Φάλαριν, καὶ μελλόντων φυλακὴν διδόναι τοῦ σώματος, τἄλλα διαλεχθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς λόγον, "ὡς ἵππος κατεῖχε λειμῶνα μόνος· ἐλ-

in genere, duplex : [1] Exemplum, & [2] Enthymema : Sententia enim, eſt pars Enthymematis. 2. [b] Ac primùm quidem de Exemplo dicamus : Nam ſimile *eſt* Inductioni Exemplum : Inductio verò, *eſt probationis* principium *quoddam*. ¶ 3. [1] Exemplorum verò formæ, duæ ſunt : Nam vna quidem exempli forma, *eſt* Expoſitio rerum geſtarum ; [c] Altera verò, *eſt* ipſius *Oratoris* fictio : Atque huius quidem, vna *ſpecies*, eſt Parabola ; Altera verò, Logi, *ſeu Fabulæ* : velut, Æſopicæ & Libycæ. 4. [d] Eſt autem, Exemplum quidem, huiuſmodi aliquid ; vt, [e] ſi quis diceret, " Oportere *Græcos* aduerſùs *Perſarum* Regem parari, & non ſinere, *cum Ægyptum ſubindè* in poteſtatem redigere ; quià anteà Darius non priùs *Helleſpontum* traiecit, quàm Ægyptum cepit ; cùm autem cepiſſet, *in Græciam* traiecit : [f] Iterùm, " Xerxes non priùs *hàc* traiecit, quàm *Ægyptum* occupauit ; cùm autem occupâſſet, *in Græciam cum exercitu* traiecit : Quare *&* *hic quoque Rex*, ſi illam ceperit, traijciet: Quamobrem *hoc ei* non permittendum. 5. [g] Parabola verò, *eſt*, *vt ſimilitudines* Socraticæ : velut, ſi quis diceret, " Non oportere ſorte datos *viros* magiſtratum gerere : [h] Simile enim *eſſe*, ac ſi quis athletas ſortiatur, non qui poſſint decertare, ſed qui ſorte obtigerint: [i] Aut *ſiquis* ex nautarũ *numero*, *cum* quem *nauis* gubernatorem eſſe oporteat, ſorte deligat ; Quaſi ſorte electo, non autem *gubernandi* perito committendum *ſit*. 6. [k] Logus, *ſeu Fabula*, *eſt*, qualis Steſichori *fuit* aduerſùs Phalarim, & Æſopi de Populari concionatore *quodam Samio* : [l] Steſichorus enim, cùm Himerenſes Phalarim, Imperatorem cum ſummo imperio elegiſſent, & corporis *ei* cuſtodiã tradituri eſſent ; poſt aliam diſputationem, *hunc* Logum eis dixit : " [m] Quòd *nimirùm* equus tenuit *vberrimum* pratum ſolus ; cùm au-

[1a], *Exemplum*, [2a], *Enthymema* : *Sententia* enim, quæ videtur eſſe [3a], *ad enthymema reducitur*, vt pars ad totum.

[b] De *Exemplo*, tanquàm de eo, *quod principij* cuiuſdam *ſimilitudinem habet*, dicamus;

[1o], [*Quot eius ſpecies?*] Aliud, eſt exemp. *verum*, ſeu *rei geſtæ*, è veteri memoriâ repetitum:

[c] Aliud, *fictum & commentitiũ*; quod *ſubdiuiditur in Parabolam*, i. Collationem ;
Et *Logum*, i. Fabulam.

[d] *Verum exempl.* eſt *rei factæ enarratio*: veluti,

[e] Cùm Perſarum rex Ægyptijs bellum inferret, quidam auctor Græcis fuit, vt armis ei obſtarent, quò minus Ægyptum ſubigeret : Periculoſum enim hoc fore Græcorum libertati: idque *ab exemplis* [2b]. *Vno Darij regis*, qui Ægypto captâ, traiecit in Græciam:

[f] *Altero Xerxis*, qui Ægypto potitus, in Græciam cum exercitu tranſijt.

[g] *Parabolæ*, ſunt *ſimilitudines*, *quibus* crebrò, vt ſtultorum opiniones conuinceret, *vtebatur Socrates*: veluti, ſiquis, nullo modo magiſtratus ſorte creari oportere, probet *ex parabolâ geminâ*.

[h] *Vnâ ductâ ab Athletis* ſelectoribus :

[i] *Alterâ à nauium gubernatoribus*.

[k] *Logus*, *ſeu apologus*, i. fabula, eſt, *qualis fuit Steſichori* Poetæ Lyrici, &c.

[l] Steſichori *logus aduerſùs Phalarim Tyrannum* (quem Himerenſes ducem ſuarum copiarum feciſſent, eique omnem poteſtatem belli adminiſtrandi dediſſent, &c.)

[m] προτασιν habuit *de Equo*, *qui* quò *Ceruũ è paſcuis eijceret*, ore frænum, & *hominem* dorſo *aſcen-*

dere admiſit, vlciſcendi ſpe ductus. Sed re tota conuerſa, ratione hac *ſeruire iam* ipſe *incepit homini*.

a αἰτησάμενοι, & vu Logi: *Timere* meritò *Himerenſes* debere, *ne ſimilem exitum* conſecuti, *libertatem* amittant.

Aeſopus, cùm patrocinio ſuo *tueretur* ſalutem improbi *ducis*, qui quæſtui habuiſſet rempub.; propoſuit *logum de vulpe*, quæ ricinos, *i. muſcas*, illius cuti adhærentes, *noluit auelli*; quià *præſtaret illos* manere, *iam ſaturos* ſc. nec multum ſanguinis ſucturos: Ijs enim abactis, acceſſuros alios *famelicos, qui reliquum* ipſi *cruorē* citò *abſumerent*.

1 ἀπόδοσις, & vu logi; *Ducem illum* à rep. *minime remouendum* eſſe, vtpote *diuitem* factum, parúmque deinceps obfuturum: ſuperuenturos *alios pauperes, qui*, publicis *vectigalibus* domū *auerſis, ærarium* funditùs *exhauriant*.

20, [*Quandò, & Quibus exemplū in oratione, vſui ſit?*] Logi enim, ſicut & cætera exempla, *locum* quendam *habent in concionibus*; *& faciliùs* quidem *inueniuntur*, quàm exempla vera:

' tem *eò* veniret ceruus, & paſcuum ' *illud* corrumperet; ceruum vlciſci ' cupiens, interrogauit hominem, ' An poſſet, *& vellet*, eius operâ mul- ' ctare ceruum? Ille verò affirma- ' uit; ſi *modò is ore* acciperet frænum, ' & ipſe iaculis armatus, in eius *dor- ' ſum* conſcenderet: cùm autem cō- ' ditionem accepiſſet, & *ille eum* con- ' ſcendiſſet, pro vindictâ, *quam de ' ceruo capere ſperabat*, ipſe ſeruus ho- ' mini factus eſt: a Sic verò etiam ' vos videte, inquit, ne cùm hoſtes ' vlciſci velitis, eadem patiamini, ' quæ equus: Frænum enim iam ha- ' betis, quòd elegeritis ducem, cum ' imperio ſummo; ſi verò *etiam* cu- ' ſtodiam tradideritis, & *quaſi hume- ' ris* conſcendere permiſeritis, ſerui- ' etis confeſtìm Phalaridi. 7 Æſopus verò in Samo, cùm patronus eſſet Ductori populi de capite cauſam agenti, dixit; " Vulpem, cùm traijce- ' ret flumen, *aquarum impetu* deci- ' diſſe in voraginem; *vndè* cùm mi- ' nimè poſſet exire, diù malè affectā ' eſſe, & caninas muſcas multas ipſi ' adhæſiſſe: *Erinaceum* verò *fortè ' illuc* vagantem, vt vidit ipſam, miſe- ' ricordiâ captū, interrogâſſe, nùm ' abigeret ab ipsâ caninas muſcas? ' Eam verò non permiſiſſe: Quæ- ' rente *illo*, Quâ de causâ? dixiſſe; ' Quoniam iſtæ quidem, plenæ mei ' iam ſunt, & parùm ſanguinis ſu- ' gunt; ſi verò has abegeris, aliæ ' ſupervenientes famelicæ, exhauri- ' ent mihi reliquum ſanguinis: 1 Igi- ' tur etiam vobis, inquit, ô viri Sa- ' mij, iſte non ampliùs *iam rei- ' publicæ* nocet: Eſt enim diues ' *iam factus*: Si verò hunc in- ' terfeceritis, alij accedent pau- ' peres, qui vobis dilapidabunt, ' *ærariæ* publica depeculantes. ¶ 8. a Sunt autem Logi concionibus accommodati; & hoc habent commodi, quòd res quidem ſimiles *ſimilitèr* geſtas *i. exempla* inuenire, difficile *eſt*: Logos verò, facilius:

' ἐλθόντος δ' ἐλάφου, καὶ δια- ' φθείραντος τὴν νομὴν, βου- ' λόμενος τιμωρήσασθαι τὸν ἔ- ' λαφον, ἠρώτα τὸν ἄνθρω- ' πον, εἰ δύναιτο μετ' αὐτοῦ ' κολάσαι τὸν ἔλαφον· ὁ δ' ' ἔφησεν, ἐὰν λάβῃ χαλινὸν, ' καὶ αὐτὸς ἀναβῇ ἐπ' αὐ- ' τὸν, ἔχων ἀκόντια. Συνο- ' μολογήσαντος δὲ, καὶ ἀνα- ' βάντος, ἀντὶ τοῦ τιμωρήσασθαι, ' αὐτὸς ἐδούλευσεν ἤδη τῷ ' ἀνθρώπῳ. οὕτω δὲ καὶ ὑμεῖς, ' ἔφη, ὁρᾶτε, μὴ τοὺς πολεμί- ' ους βουλόμενοι τιμωρήσασθαι, ' ταυτὸ πάθητε τῷ ἵππῳ· ' τὸν μὲν γὰρ χαλινὸν ἤδη ἔχε- ' τε, ἑλόμενοι στρατηγὸν αὐτο- ' κράτορα· ἐὰν δὲ φυλακὴν ' δῶτε, καὶ ἀναβῆναι ἐάση- ' τε, δουλεύσετε ἤδη Φαλά- ' ριδι· 7. Αἴσωπος δὲ ἐν Σάμῳ συνηγορῶν δημαγωγῷ κρινο- μένῳ περὶ θανάτου, ἔφη, " ἀλώ- ' πεκα διαβαίνουσαν ποταμὸν, ' ἀπωσθῆναι εἰς φάραγγα· οὐ ' δυναμένην δὲ ἐκβῆναι, ' πολὺν χρόνον κακοπαθεῖν, ' καὶ κυνοραϊστὰς πολλοὺς ἔ- ' χειν αὐτῆς· ἐχῖνον δὲ πλα- ' νώμενον, ὡς εἶδεν αὐτὴν κα- ' τοικτείραντα ἐρωτᾶν, εἰ ' ἀφέλοι αὐτῆς τοὺς κυνοραϊ- ' στάς· τὴν δὲ οὐκ ἐᾶν· ἐρομένου ' δὲ διὰ τί, φάναι, ὅτι οὗτοι μὲν ' πλήρεις μου ἤδη εἰσὶ, καὶ ὀλί- ' γον ἕλκουσιν αἷμα· ἐὰν δὲ ' τούτους ἀφέλῃ, ἕτεροι ἐλθόν- ' τες πεινῶντες, ἐκπιοῦνταί μου ' τὸ λοιπὸν αἷμα. ἀτὰρ οὖν καὶ ' ὑμᾶς, ἔφη, ὦ ἄνδρες Σάμιοι, ' οὗτος μὲν οὐδὲν ἔτι βλάπτει· ' πλούσιος γάρ ἐστιν· ἐὰν δὲ τοῦτον ' ἀποκτείνητε, ἕτεροι ἥξουσι ' πένητες, οἱ ὑμῖν ἀναλώσουσι τὰ κοινὰ κλέπτοντες. ¶ 8. Εἰσὶ δ' οἱ λόγοι δημηγορικοὶ, καὶ ἔχουσιν ἀγαθὸν τοῦτο, ὅτι πράγματα μὲν εὑρεῖν ὅμοια γεγενημένα, χαλεπόν· λόγους δὲ ῥᾷον· ποιῆσαι

ποιῆσαι γὰρ δεῖ ὥσπερ καὶ παραβολὰς, ἄν τις δύνηται τὸ ὅμοιον ὁρᾷν, ὅπερ ῥᾷόν ἐστιν ἐκ φιλοσοφίας· 9. ῥᾴω μὲν οὖν πορίσασθαι, τὰ διὰ τῶν λόγων· χρησιμώτερα δὲ πρὸς τὸ βουλεύσασθαι, τὰ διὰ τῶν πραγμάτων· ὅμοια γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὰ μέλλοντα τοῖς γεγονόσι· ¶ 10. Δεῖ δὲ χρῆσθαι τοῖς παραδείγμασι, μὴ ἔχοντα μὲν ἐνθυμήματα, ὡς ἀποδείξεσιν· ἡ γὰρ πίστις διὰ τούτων· ἔχοντα δὲ, ὡς μαρτυρίοις, ἐπιλόγοις χρώμενον ἐπὶ τοῖς ἐνθυμήμασι· 11. προτιθέμενα μὲν γὰρ ἔοικεν ἐπαγωγῇ· (τοῖς δὲ ῥητορικοῖς οὐκ οἰκεῖον ἐπαγωγὴ, πλὴν ἐν ὀλίγοις) ἐπιλεγόμενα δὲ, μαρτυρίοις. ὁ δὲ μάρτυς, πανταχοῦ πιθανός. διὸ καὶ προτιθέντι μὲν, ἀνάγκη πολλὰ λέγειν. ἐπιλέγοντι δὲ, καὶ ἓν ἱκανόν· μάρτυς γὰρ πιστὸς καὶ εἷς χρήσιμος. πόσα μὲν οὖν εἴδη παραδειγμάτων, καὶ πῶς αὐτοῖς, καὶ πότε χρηστέον, εἴρηται.

Nam confingere *eos* oportebit, vti etiam Parabolas; modò quis ſimile *in rebus* intueri poſſit; id quod facilius *factu* eſt ex Philoſophia. 9. [n] Ac faciliùs quidem apparantur logi, *&* *Parabolæ*, ſed vtiliora ad conſultandum ſunt, *Exempla, quæ* ex rebus geſtis *ſumuntur*: Similia enim plærunquè *ſunt* futura præteritis. ¶ 10. [o] Oportet autem *Oratorem*, cùm Enthymemata quidem non habeat, exemplis vti, tanquàm demonſtrationibus: (Per hæc enim fides *fieri poterit*:) [p] Cùm verò habeat *Enthymemata, oportebit eis vti*, tanquàm teſtimonijs; *ità* vt poſt Enthymemata pro Epilogis *ea ipſa* adhibeat. 11. [q] *Exempla* enim *Enthymemati* præpoſita, ſimilia ſunt Inductioni: (Oratorijs autem non *eſt* accommodata Inductio, niſi paucis *admodùm in locis*:) [r] Subiecta verò, teſtimonijs: Teſtis autem, vbique ad perſuadendum *eſt* appoſitus. [ſ] Quamobrem etiam *eum qui*, *Enthymematis illa* præponit, neceſſe *eſt* multa *exempla* dicere; [t] *eum* verò qui ſubijcit, *vel* vnum etiam ſatis: Teſtis enim fide dignus, etiam vnus, vtilis *eſt*. [u] Ac [x] Quot quidem ſpecies exemplorum *ſint*, & [y] Quomodò ipſis, & [z] Quandò vtendum, dictum eſt.

[n] *Exempla* autem *vera*, licèt *difficiliùs inueniantur*, *Concionibus* tamen *vtiliora* ſunt, quàm Logi, & Parabolæ.

[o] [*Quomodò autem vtendum erit exemplis?*] *Deficiente* ſanè *Enthymemate*, ſi res alitèr non ferat, *exemplũ* pro ratione *adhibendũ*:

[p] *Enthymemati* autem *ſuppetenti ſubijciendum exemplum*, vice teſtimonij.

[q] Rat. Quià *exempla*, *ſi ante enthymemata* collocentur, cùm *ſpecimen Inductionis* habeant, *rarò* parùmq; *orationi* ſunt *accommodata*:

[r] *Si poſt enthymemata* afferantur, *ſimilitudinem teſtimoniorũ gerunt*; quæ paſsìm auctoritate ſuâ fidem faciunt.

[ſ] Vndè, *Qui exempla primo loco ponet*, *neceſſariò* tenetur, *plurima illic ponere exempla*, quę Inductionẽ repręſentent.

[t] Qui *poſt ponit*, ei hâc moleſtiâ liberato, *vnum etiam* ad cauſam ſatis fuerit.

[u] *Complex. dict.* x à partic. 3 a, Et y à partic. 9 a ad finẽ, Et z part. 8 a.

De ſententia.

Cap. XXII.

Primum, Sententia quid ſit, Par. 1. *Et Quot eius ſpecies, à Par.* 3. *Deindè, Quomodò vtendum ſit ſententijs, præcepta, à Par.* 8. *Et Quam vtilitatem habeant, à Par.* 10.

[a] *Infrà part. hâc.* [b] Pa. 9. [c] Pa. 14. [d] Pa. 11.

ΠΕρὶ δὲ γνωμολογίας, ῥηθέντος [a] τί ἐστι γνώμη, μάλιστ' ἂν γένοιτο φανερὸν, περὶ ποίων [b] τε, καὶ πότε [c], καὶ τίσιν [d] ἁρμόττει χρῆσθαι τῷ γνωμολογεῖν ἐν τοῖς λόγοις. ἔστι δὲ γνώμη, ἀπόφανσις, οὐ

[a] DE Sententiæ-dictione autem, cum dictum fuerit, Quid ſit Sententia; *res* maximè manifeſta fuerit, & de Qualibus, & Quandò, & Quibus *hominibus* conueniat Sententiæ dictione vti in orationibus. [1] Eſt autem Sententia, Enunciatio, non tamen

[a] De *ſententiâ pronunciandi*, præcipiendùm erit, *præmiſſâ* eius *definitione & ſpecieb.*

1 o, Definitur igitur, *Enunciatio de reb. vniuerſalibus, &c.*

b *Iiſq; nimirùm, quæ ad actiones humanas ſolùm pertinent.*

c Et proin (quod ad *Definitum ipſum*:) Cùm Enthymemata ſint argumentationes de reb. ijs, quales eſſe ſententiarũ ſyluã dicim⁹:

d Sequitur, *extremas & primas Enthymematum partes* (*i. Antecedentem & Conſequentem*, quæ ſolitariæ nihil concludunt) *eſſe ſententias.*

e Exempl. ſententiarum, 1^m, *in genere deliberatiuo*; ex Euripidis Medæa: verba ſunt Medææ.

2^m, *In demonſtratiuo*; ex Sthenobæa Euripid. in Prolego.

3^m, *In Iudiciali*, ex Euripid. Hecubâ; cuius verba ſunt hæc ad Agamemnonem.

2o, *Sententiarum genera duo* ſunt, quæ ſubdiuiduntur in *ſpecies quatuor*: Aliæ, *cum Epilogo* ſeu causâ additâ, eſſe debent; Aliæ, *ſine Epilogo.*

f *Cum epilogo* adnexo erunt *illæ, quæ admirabile* aliquid *edunt, aut id de quo non omnes eodem* modo ſentiunt:

g *Sine epilogo* autem illæ, *quæ nihil alienum à* multorum *opinionibus* continent.

h *Species horum generum*, quatuor ſunt, hæ: *Earum quæ ſine epilogo pronunciandæ*, duæ ſpecies: 1ª, *Aliæ probatione adiectâ non egent; quià antequàm* res ipſa *probata* foret, ità ſe habere *intelligebatur.*

tamen de ſingularibus; velut, "Qualis *ſit* Iphicrates, ſed de vniuerſalibus; neque de omnibus vniuerſalibus; velut, *cùm dicitur*; "Rectum curuo contrarium *eſſe*; b ſed de ÿs quorumcunque ſunt actiones, & quæ in agendo expetenda, vel fugienda ſunt. 2. c Quare, quoniam Enthymemata ferè ſint is *ipſe*, *qui* de talibus *rebus fit*, Syllogiſmus; d *Certè* dempto *ipſo* Syllogiſmo, Enthymematum & concluſiones & principia, erunt *ipſæ* ſententiæ: e velut,

"1 Nunquam *oportet* eum, *qui prudenti ingenio præditus eſt vir,*
"*Liberos nimis, vt ſapientes* fiant, *inſtituere:*

Atque hoc quidem *eſt* ſententia; Additâ vero cauſâ, & Quamobrem, totum erit Enthymema:

Veluti *ibidèm*;

"*Nam præter reliquam, quam habent, ignauiam,*
"*Inuidiam à* ſuis *ciuibus acquirunt infeſtam:* 2 Et illud,
"*Nemo eſt, qui in omnibus ſit vir beatus:* 3 Et illud,
"*Non eſt hominum quiſquam qui ſit liber*; Sententia *eſt*: *Addito* autem *eo* quod ſequitur, *fiet* Enthymema;
"*Aut enim pecuniarum ſeruus eſt, aut fortunæ.*

¶ 3. a Si igitur ſententia, eſt *id* quod dictum *eſt*, neceſſe *eſt* quatuor eſſe ſententiæ ſpecies: Aut enim cum epilogo *ſeu ratione neceſſariò adiectâ erunt*, aut ſine epilogo: f Ac demonſtrationis quidem *ſeu epilogi* indigentes, ſunt *illæ*, quæcunque aliquid dicunt, *quod eſt* præter communem opinionem, vel controuerſum *eſt*: g Quæcunque verò nihil præter opinionem *dicunt*, *ea proferuntur* abſque Epilogo. 4. h Ex his autem *quæ abſq; Epilogo proferendæ*, neceſſe *eſt* i alias quidem, nihil Epilogo indigere; quià *hominibus* antè ſint cognitæ; velut,

"*Viro autem valere, optimum eſt, ſicut nobis ſanè videtur:*

μένοι περὶ τῶν καθ' ἕκαστον, οἷον, "ποῖός τις Ἰφικράτης· ἀλλὰ καθόλου· οὔτε περὶ πάντων καθόλου, οἷον, "ὅτι τὸ εὐθὺ τῷ καμπύλῳ ἐναντίον· ἀλλὰ περὶ ὅσων αἱ πράξεις εἰσὶ, καὶ αἱρετὰ ἢ φευκτά ἐστι πρὸς τὸ πράττειν· 2. ὥστ' ἐπεὶ τὰ ἐνθυμήματα ὁ περὶ τούτων συλλογισμός ἐστι σχεδὸν, τά τε συμπεράσματα τῶν ἐνθυμημάτων καὶ αἱ ἀρχαὶ, ἀφαιρεθέντος τοῦ συλλογισμοῦ, γνῶμαί εἰσι· οἷον,

"Χρὴ δ' οὔποθ' ὅστις ἀρτίφρων πέφυκ' ἀνὴρ,
"Παῖδας περισσῶς ἐκδιδάσκεσθαι σοφούς.

Τοῦτο μὲν οὖν γνώμη· προστεθείσης δὲ τῆς αἰτίας, καὶ τοῦ διὰ τί, ἐνθύμημά ἐστι τὸ ἅπαν· οἷον,

"Χωρὶς γὰρ ἄλλης ἧς ἔχουσιν ἀργίας,
"Φθόνον πρὸς ἀστῶν ἀλφάνουσι δυσμενῆ. καὶ τὸ,
"Οὐκ ἔστιν ὅστις πάντ' ἀνὴρ εὐδαιμονεῖ. καὶ τὸ,
"Οὐκ ἔστιν ἀνδρῶν ὅστις ἔστ' ἐλεύθερος· γνώμη· πρὸς δὲ τῷ ἐχομένῳ, ἐνθύμημα·
"Ἢ χρημάτων γὰρ δοῦλός ἐστιν, ἢ τύχης.

¶ 3. Εἰ δή ἐστι γνώμη τὸ εἰρημένον, ἀνάγκη τέτταρα εἶναι γνώμης εἴδη· ἢ γὰρ μετ' ἐπιλόγου ἔσται, ἢ ἄνευ ἐπιλόγου. ἀποδείξεως μὲν οὖν δεόμεναί εἰσιν, ὅσαι παράδοξόν τι λέγουσιν, ἢ ἀμφισβητούμενον· ὅσαι δὲ μηδὲν παράδοξον, ἄνευ ἐπιλόγου· 4. τούτων δ' ἀνάγκη, τὰς μὲν, διὰ τὸ προεγνῶσθαι, μηδὲν δεῖσθαι ἐπιλόγου· οἷον,

"Ἀνδρὶ δ' ὑγιαίνειν ἄριστόν ἐστιν, ὥς γ' ἡμῖν δοκεῖ.

φαίνε-

φαίνεται μὲν γὰρ τοῖς πολλοῖς οὕτω· 5. τὰς δ' ἅμα λεγομένας, δήλας εἶναι ἐπιβλέψασιν· οἷον,

" Οὐδεὶς ἐραστὴς [e], ὅστις οὐκ ἀεὶ φιλεῖ·

[e] Coniun. Eudem: lib. 7. c. 7.

6. τῶν δὲ μετ' ἐπιλόγου, αἱ μὲν, ἐνθυμήματος μέρος εἰσίν· ὥσπερ,

" Χρὴ δ' [f] οὔποθ' ὅστις ἀρτίφρων·

[f] Coniun. pa. 2.

7. αἱ δ' ἐνθυμηματικαὶ μὲν, οὐκ ἐνθυμήματος δὲ μέρος· αἵπερ καὶ μάλιστα εὐδοκιμοῦσιν. εἰσὶ δ' αὗται, ἐν ὅσαις ἐμφαίνεται τοῦ λεγομένου τὸ αἴτιον· οἷον ἐν τῷδε,

" Ἀθάνατον ὀργὴν μὴ φύλαττε θνητὸς ὤν.

τὸ μὲν γὰρ φάναι, " μὴ ' δεῖν ἀεὶ φυλάττειν τὴν ὀργὴν, γνώμη· τὸ δὲ προσκείμενον, " θνητὸν ὄντα, τὸ διὰ τί λέγει. ὅμοιον δὲ καὶ τὸ,

" Θνατὰ χρὴ τὸν θνατὸν [g], οὐκ ἀθάνατα τὸν θνατὸν φρονεῖν.

[g] Coniun. 10. Ethic. cap. 7.

¶ 8. Φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων πόσα τε εἴδη γνώμης, καὶ περὶ ποῖον ἕκαστον ἁρμόττει· περὶ μὲν γὰρ τῶν ἀμφισβητουμένων, ἢ παραδόξων, μὴ ἄνευ ἐπιλόγου, ἀλλ' ἢ προθέντα τὸν ἐπίλογον, γνώμῃ χρῆσθαι τῷ συμπεράσματι· οἷον, εἴ τις εἴποι· " ἐγὼ μὲν οὖν, ἐ' πειδὴ οὔτε φθονεῖσθαι δεῖ, ' οὔτ' ἀργὸν εἶναι, οὔ φημι ' χρῆναι παιδεύεσθαι· ἢ τοῦτο προειπόντα, ἐπειπεῖν τὰ ἔμπροσθεν. 9. περὶ δὲ τῶν μὴ παραδόξων, ἀδήλων δὲ, προστιθέντα τὸ διότι στρογγυλώτατα. 10. ἁρμόττει δ' ἐν τοῖς τοιούτοις καὶ τὰ Λακωνικὰ ἀποφθέγματα, καὶ τὰ αἰνιγμα-

Sic enim ipſi vulgo *rem ſe habere*, apparet. 5. [2] Alias verò, ſimul atq; pronunciantur, perſpicuas eſſe ijs, qui intuiti fuerint: [i] velut,

" *Nemo amator, quiſquis non ſemper amat.*

6. [k] Ex ijs verò, *quæ ſunt* cum epilogo, [3] aliæ Enthymematis pars ſunt; [l] vt,

" Nunquam *oportet* eum, *quiſquis prudenti ingenio præditus eſt* vir.

7. [4] Aliæ Enthymematicæ quidem, ſed non Enthymematis pars: Quæ quidem etiam maximè probantur *atque arrident, quòd celeritèr ſcientiam gignant*: [m] Sunt autem hæ, in quibuſcunque *expreſſa* apparet eius, quod dicitur, cauſa: [n] velut in hoc *dicto*,

" *Immortalem iram ne ſerues, cùm mortalis ſis*

Cùm enim dicitur, " Non oportere ſempèr ſeruare iram, ſententia *eſt*: Quod verò additur; " Cùm ſis mortalis, cauſam *ſententiæ* exprimit. Simile verò etiam illud,

" *Mortalia oportet mortalem, non immortalia mortalem ſapere.*

¶ 8. [o] Manifeſtum *eſt* igitur ex ijs quæ dicta *ſunt*, tùm QVOT ſpecies ſint ſententiæ, tùm [1] de CVIVSMODI *rebus* vnaquæq; *earum aptè* conueniat: Nam de controuerſis, aut *de* ijs quæ *ſunt* præter opinionem, non *vtendum erit* ſine epilogo, ſed [p] aut præponendo epilogum, ſententiâ vti oportet loco concluſionis; [q] velut, ſi quis diceret, " Ac ego quidem, quoniam neque ' inuidiæ ſubijci oportet, neque igna' uum eſſe; nego eruditioni operam ' dandam: [r] Aut *inuerſo ordine*, hoc priùs dicendo, ſubijcere ea, quæ priora *erant*. 9. [ſ] De ijs autem *rebus*, quæ non omninò præter opinionem *ſunt*, ſed tamen *obſcuræ*, *ſententiâ vti conuenit*; quàm contractiſſimè & *concinnè* adijciendo cauſam. 10. [t] Conueniunt verò in eiuſmodi *rebus & ſententijs*, etiam Apothegmata *illa, quæ ob breuitatem* Laconica *ſunt*, [u] & *illa*, quæ *propter obſcuritatem*, ænigmatum

 ſpeciem

[2ª] *Aliæ*, licèt *haud antè* perceptæ eſſent, *ſimùl tamen editæ, ſimùl intellectæ.*

[i] Exempl. ex Euripid. Troadib. loquitur Hecuba ad Menelaum.

[k] *Earum quæ cum epilogo*, (ſeu ſubiectâ ratione) *confirmandæ*, duæ etiam ſpecies:

[3ª] *Aliæ*, ſunt *pars ſolùm enthymematis*:

[l] Exempl. ex Medæa Eurip.

[4ª] *Aliæ multum retinent Enthymematis, eiuſq; partes implicatas* habent: vnde *Enthymematicæ* meritò appellantur.

[m] Sunt autem *hæ, in quibus*, ſi attenderis, tanquàm *impreſſa cernitur cauſa*, quæ te ità ſentire & loqui facit.

[n] Exempl. Senarius antiqui Poëtæ.

[o] Ex præmiſſ. *docetur ſententiarū vſus*: Ac

1°, [*De qualib. reb. vſurpandæ ſint?*] collig. ex dict. à par. 3: De *rebus enim dubijs, aut incredibilibus*, adhibenda eſt 3ª *ſpecies*, (de qua par. 6.)

Idque [p] vel *præponendo epilogū.*

[q] Ex. gr. locum illum Euripidis, ſi quis contrà ac Medæa, confirmaret; cauſam is priore loco dicet, poſteà ſententiam proferet:

[r] Vel *poſtponendo*; vt ibì Medæa; Sententiam primùm proferet, & ſubindè confirmabit.

[ſ] De *reb. non prorsùs incredibilibus, ſed tamen obſcuris, conuenit* 4ª *ſpecies* (par. 7.) Sed ità inſerto epilogo, vt orbem elegantem, celeremque conficiat.

[t] Huic negotio *apta ſunt etiam Apophthegmata*, tùm *ea quibus Laconum breuiloqua gens* vtebatur;

[u] Tùm, *quæ ænigmaticè conformata, ſenſus abditos* habent; ve-

lut, illa monitio Steſichori Poëtæ, &c.

2°. [*A quibus ſententiæ dicendæ ?*] A *ſenioribus ſci. & rerum de quib. dicuntur, peritis*: Hæc duo iuncta, auctoritatem ponduſque afferent:

x Nam, *Et abſurdum* eſſet, *ſi teneræ* quiſquam *ætatis*, ſententias *effutiat*;

y Et *rudis ingenij proprium*, *ſi* ſententiam *crepet de reb. ignotis*, quarumq; vſum habeat nullum,

z Hinc, *Agreſtes* homines, *ſententias* ſtultè *cudere*, & præcepta audactèr fundere ſolent *de rebus, quarum* planè *ſunt* ignari, ac rudes.

3°. [*Quandò, & Vbi maximè adducendæ, ne explodantur?*] præcept. 1m; *Sententijs non-vniuerſalitèr-veris*, tanquam vniuerſalib. *vti & conformare permiſſum* eſt, *cùm affectu* grauiori *commoti* fuerint.

a Idque vel *poſtponendo* epilogum, vel *præponendo*.

2m Præcept. bimembre; [1] *Sententijs aliorum* iam *formatis* vulgóq; iactatis, *vbiq; locus* in oratione *conceditur*, ſi cauſam adiuuent: Quales ſunt *auctorum ſententiæ, communi vſu*, & indicio *comprobatæ*:

b Ex. gr. Si quis *hortetur ad prælium eos, qui litare non potuerint*; ſententia illa apta eſt, quam Hector contra Polydamantem augurem pronunciauit, Iliad. 12.

c Si verò *eos, qui inferiores ſunt*; conueniet illa, quâ etiam idem contra eundem vſus eſt Iliad. 18.

d Si quis autem *hortetur, ad interficiendos inimicorum liberos*, vti poterit ſententiâ illâ Staſini Poëtæ, &c.

[2] Admittenda *etiam prouerbia* nonnulla, quæ *ſententijs ſuccedanea* ſint; ſiquidem admonent, quomodò ſe quis in vitâ gerere debeat.

3m Præcept. *Sententijs etiam vti* licet ijs, *quæ peruulgatas criminentur*, vt improbas:

ſpeciem habent: velut, ſi quis diceret, quod Steſichorus apud Locrenſes locutus eſt; " Non oportere *vicinis populis* contumelioſos eſſe, ne *deuaſtatâ patriâ*, cicadæ humi canant. 11.[a] Sententias verò *in dicendo* proferre, *illum* quidem decet, qui ætate eſt prouectior; ſed de ijs *tamen rebus*, quarum quis eſt peritus. 12.[x] Quaſi cum quidem, qui ne tantillæ ætatis eſt, *i. puer*, proferre ſententias indecorum *ſit*, vt etiã Fabulas Deorũ narrare. 13.[y] De ijs verò, quorum *eſt* imperitus, *ſententiosè loqui*, ſtultũ *ſit*, atque ineruditũ: [z] Signum autem *huius rei* idoneum *eſt*, *quòd* ruſtici *ob inſcitiam*, maximè ſententiarum compoſitores ſunt; & facilè eas *de re quauis* enunciant. 14.[a] *Sententia* autem [1] quæ vniuerſalitèr *vera* non eſt, *eam, quaſi vera ſit*, vniuerſalitèr dicere, *hoc* ſolùm in Cõqueſtione, & Exaggeratione locum habet; [a] Atque in his *quidem*, vel vt, poſtpoſito epilogo, *à ſententia* incipias, vel cùm demonſtraueris, *eandem adijcias*. 15.[2] Oportet autem [1] vti etiam peruulgatis, & communibus ſententijs *in quâuis orationis parte*, ſi *cauſæ noſtræ* ſint vtiles: Nam quià ſunt *in vſu* communes, quaſi confitentibus omnibus, rectè *ſe* habere videntur: [b] velut ei qui adhortatur ad periculum ſubeundum *eos*, qui *ritè* ſacrificiũ non perfecerint, *vtile illud*,

" *Vnum augurium optimum defendere patriam:*

[c] Et *eos* qui *aduerſarijs* ſunt *viribus* inferiores, *ad dimicandum*, illud,

" *Mars belli communis.* — [d] Et ad tollendos inimicorum liberos, tametſi nihil iniuriæ fecerint;

" *Stultus, qui cæſo patre, liberos* ſuperſtites *reliquerit*.

16.[2] Prætereà, ex Prouerbijs nonnulla, etiam ſententiæ ſunt; velut prouerbium *illud*; " Atticus inquilinus *vitandus*. 17.[3] Sententias autem *eas*, quæ etiam peruulgatis *illis dictis* aduerſantur, (Dico autem peruulgata; velut illud, " Noſce teipſum; & illud

πόλη· οἷον, εἴ τις λέγοι ὅπερ Στησίχορος ἐν Λοκροῖς εἶπεν [h], " ὅτι οὐ δεῖ ὑβριστὰς εἶναι, ὅπως μὴ οἱ τέττιγες χαμόθεν ᾄδωσιν. 11. ἁρμόττει δὲ γνωμολογεῖν, ἡλικίᾳ μὲν πρεσβυτέρῳ· περὶ δὲ τούτων ὧν ἔμπειρός τις ἐστίν· 12. ὡς τὸ μὲν μὴ τηλικοῦτον ὄντα γνωμολογεῖν, ἀπρεπές, ὥσπερ καὶ τὸ μυθολογεῖν· 13. τὸ δὲ περὶ ὧν ἄπειρος, ἠλίθιον, καὶ ἀπαίδευτον. σημεῖον δ' ἱκανόν· οἱ γὰρ ἀγροῖκοι μάλιστα γνωμοτύποι εἰσί, καὶ ῥᾳδίως ἀποφαίνονται· 14. καθόλου δὲ μὴ ὄντος καθόλου εἰπεῖν, μάλιστα ἁρμόττει ἐν σχετλιασμῷ, καὶ δεινώσει· καὶ ἐν τούτοις [i], ἢ ἀρχόμενον, ἢ ἀποδείξαντα· 15. χρῆσθαι δὲ δεῖ καὶ ταῖς τεθρυλλημέναις καὶ κοιναῖς γνώμαις, ἂν ὦσι χρήσιμοι· διὰ γὰρ τὸ εἶναι κοινάς, ὡς ὁμολογούντων ἁπάντων, ὀρθῶς ἔχειν δοκοῦσιν· οἷον παρακαλοῦντι εἰς τὸ κινδυνεύειν μὴ θυσαμένους,

" Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης.

καὶ ἐπὶ τὸ ἥττους ὄντας,

" Ξυνὸς ἐνυάλιος. — καὶ ἐπὶ τὸ ἀναιρεῖν τῶν ἐχθρῶν τὰ τέκνα καὶ μηδὲν ἀδικοῦντα·

" Νήπιος [k], ὃς πατέρα κτείνας, παῖδας καταλείποι·

16. ἔτι ἔνιαι τῶν παροιμιῶν καὶ γνῶμαί εἰσιν· οἷον παροιμία, Ἀττικὸς πάροικος· 17. δεῖ δὲ τὰς γνώμας λέγειν, καὶ παρὰ τὰ δεδημοσιευμένα (λέγω δὲ δεδημοσιευμένα, οἷον τὸ, " γνῶθι σαυτόν· καὶ τὸ, " μηδὲν

h Conium. lib. 3. cap. 11. pa. 9.

i Conium. pa. 8.

k Conium. lib. 1. cap. 16. pa. 20.

" μηδὲν ἄγαν) ὅταν ἢ τὸ ἦθος φαίνεσθαι μέλλῃ βέλτιον, ἢ παθητικῶς εἰρημένον ἐστίν. ἔστι δὲ, παθητικῶς μὲν, εἴ τις ὀργιζόμενος φαίη " ψεῦδος ' εἶναι, ὡς δεῖ γιγνώσκειν αὑ' τόν. οὗτος γοῦν εἰ ἐγίγνω' σκεν αὑτὸν, οὐκ ἄν ποτε ' στρατηγεῖν ἠξίωσε· τὸ δὲ ἦθος βέλτιον, " ὅτι ' οὐ δεῖ, ὥσπερ φασί, φι' λεῖν ὡς μισήσοντα, ἀλλὰ ' μᾶλλον μισεῖν ὡς φιλή' σοντα· 19. δεῖ δὲ τῇ λέξει τὴν προαίρεσιν δηλοῦν· εἰ δὲ μὴ, τὴν αἰτίαν ἐπιλέγειν· οἷον, ἢ οὕτως εἰπόντα, " ὅτι δεῖ φιλεῖν, ' οὐχ ὥσπερ φασὶν, ἀλλ' ' ὡς ἀεὶ φιλήσοντα· ἐπι' βούλου γὰρ θάτερον. ἢ ὧδε, " οὐκ ἀρέσκει δέ μοι τὸ λε' γόμενον· δεῖ γὰρ τόν γ' ' ἀληθινὸν φίλον, ὡς φιλή' σοντα αἰεὶ φιλεῖν. καὶ " οὐδὲ ' τὸ μηδὲν ἄγαν· δεῖ γὰρ ' τούς γε κακοὺς ἄγαν μισεῖν. ¶ 20. Ἔχουσι δ' εἰς τοὺς λόγους βοήθειαν μεγάλην, μίαν μὲν δὴ διὰ τὴν φορτικότητα τῶν ἀκροατῶν· χαίρουσι γὰρ, ἐάν τις καθόλου λέγων, ἐπιτύχῃ τῶν δοξῶν, ἃς ἐκεῖνοι κατὰ μέρος ἔχουσιν. ὃ δὲ λέγω, δῆλον ἔσται ὧδε· ἅμα δὲ καὶ πῶς δεῖ αὐτὰς θηρεύειν· ἡ

1 Par. 1. μὲν γὰρ γνώμη, ὥσπερ εἴρηται [1], καθόλου ἀπόφανσίς ἐστι. χαίρουσι δὲ καθόλου λεγομένου, ὃ κατὰ μέρος προϋπολαμβάνοντες τυγχάνουσιν· οἷον, εἴ τις γείτοσι τύχῃ κεχρημένος, ἢ τέκνοις φαύλοις, ἀποδέξαιτ' ἂν τοῦ εἰπόντος,

" Οὐδὲν γειτονίας χαλεπώτερον· ἢ,

" Ὅτι οὐδὲν ἠλιθιώτερον τεκνοποιίας. ὥστε δεῖ στοχάζεσθαι, πῶς τυγχάνουσι, ποῖα προϋπολαμβάνοντες εἶθ' οὕτω

Chilonis, " Ne quid nimis.) *Eas, inquam*, dicere oportet, [e] quandò aut mores *indè* appariturі ſint meliores, aut cum *vehementiori* affectu dictum ſit: Cum affectu quidem, *dictum eſt*, [f] ſi quis iratus dixerit, " Falſum eſſe ' *illud peruulgatum*, Oportere ſeipſum ' noſſe: Ergò hic *herclè* ſi ſemetipſum ' cognoſceret, nunquàm, *Prætor* ' vt exercitum duceret, petijſſet. 18. [g] Mores verò meliores *apparent, ſi quis Biantis ſententiam ſic inuertat*, ' Non oportet, vt aiunt, amare tan' quàm oſurum, ſed magis odio ha' bere, tanquàm amaturum. 19. [h] Op⁹ autem eſt, vel *ipſo* dictionis genere prælectionem *tuam* aperire; [i] ſin minùs, cauſam *ſeu rationem* ſubijcere: [k] veluti, aut ſic dicendo; " Oportet ' amare, non vt aiunt, ſed tanquàm ' ſemper amaturum: Inſidiatoris .n. ' alterum *eſt*: [l] Aut ſic, " Haud placet ' mihi quod dicitur; oportet enim ve' rum amicum, tanquam amaturum ' ſempèr, amare: [m] " Neque illud ' *placet*, Nequid nimis: oportet enim ' malos ſanè valdè *ſeu immoderato* odio ' proſequi. ¶ 20. [n] Afferunt verò orationibus *eiuſmodi Sententiæ*, auxilium magnum; [1] vnum quidem propter vanitatem auditorum: [o] Gaudent enim, ſi quis vniuerſalitèr *quicquam* pronuncians, inciderit in opiniones, quas illi in parte *de priuatis rebus* habent: [p] Quod autem dico, perſpicuú erit ſic; & ſimùl *conſtabit*, Quomodò oporteat indagare ipſas: [q] Sententia enim, vtì dixi, eſt enunciatio vniuerſalis: [r] Gaudent autem *Auditores*, cùm vniuerſalitèr dicitur *id*, quod priùs *ipſi* in parte verum eſſe exiſtimant: veluti, ſi quis fortè vicinis vteretur, aut filijs improbis, *libentèr* admitteret *ſententiam eius*, qui *in curſu orationis* diceret, " Nihil vicinitate moleſtius; aut, " Nihil dementius filiorum procreatione: [ſ] Quare conijcere, *& explorare aliquâ viâ* oportet, quales opiniones *Auditores antè animo* conceperint; [t] *Atque* ità demùm de huiuſ-

[e] *Non temerè* quidem, & paſsìm; *ſed temporibus ſolùm duobus*;

[f] *Vno tempore*; Cùm, *animo commoto*, declares *te abhorrere ab exiſtimationibus illis*, & factis.

[g] *Altero*; Cùm *ex earum* ſententiarum *inſectatione, probum te* & prudentem *videri, moreſque* meliores *indicare velis*; quos *orationi tuæ adſpergere* poteris 2[b]. *modis*;

[h] Vel *prælectionem* tuam ipsâ verborum phraſi *detegendo*:

[i] Vel *cauſam repudiatæ vulgatæ* ſententiæ *indicando*.

[k] Exempl. 2[i] *modi*.

[l] Exempl. 1[i] *modi*, vnum,

[m] Alterum.

[n] *Vtilitates ſententiæ* ſuo loco poſitæ, *Duæ* ſunt: *Vna*, quòd *arripiant auditorem*, *ſuis rebus*, & opinione prudentiæ *captum*.

[o] Cùm enim *vniuerſalem* ſententiam audit, quam *de reb. ſuis* priùs habuit, *gaudet* ipſe ſecum; acuminis hoc ſui argumentum ratus, *quaſi à nullo admonitus*, *idem* cū oratore *anteà ſenſiſſet*.

[p] *Ratio* dicti; ſimúlq; *explicatio Quomodò tales* (quæ auditorem capiant) *inueniantur*:

[q] Sententia enim, *eſt enunciatio de re in vniuerſum*:

[r] *Cùm autem Auditores vniuerſim enunciari audiant*, quod ipſi anteà in parte verum iudicabant, mirificè *delectantur opinione ſolertiæ ſuæ*; cùm opiniones ſuas iam confirmari, ſeque ſibi ipſis ſapientiores eſſe videant.

[ſ] Quocircà *ad ſententias has formandas, primùm occultas oportebit, eorum qui te audiunt, ſententias ſagaciſſimè odorari.*

[t] Et dein, cùm perſpexeris

quid illi in parte ſentiant; *id te generatim proferre, & cum animis eorum conſpirare.*

* *Altera vtilitas*, maior eſt: *Quòd ſententiarum dictio*, vniuerſim quidē, in oratione *mores dicentis exprimit* (ſiuè *bonos*, ſiuè *malos*:)

u Speciatim, *Bonæ ſententiæ exprimunt bonos. Mores* enim ibi *apparent*, *vbi electio* dicentis perſpicitur.

x Atqui *electionem ſententia omnis exprimit* de ijs, quæ expetuntur in vita, &c. Alioqui ſententia non foret.

y Quare, *ſi ſententia* ſit *proba*, deq; reb. expetendis; *etiam* probā oratoris *indolē videri faciet.*

z Epilog. tùm *Præmiſſor.*
a à part. 1 2;
b Et à part. 3 2;
c Tùm *Demonſtrator.* à par. 8.
d Et à part. 20.

modi *rebus* in vniuerſum *ſententias* dicere; Atque hæc quidem vna *eſt* vtilitas, quam Sententiarum dictio *in ſe* habere debet: 21. * Altera verò *etiam eſt* præſtantior; ſiquidem orationes *noſtras* moratas efficit *Sententia*: u Mores verò habent orationes *illæ*, in quibuſcunque perſpicua *eſt dicentis* prælectio: x Sententiæ autē omnes, hoc præſtant, quià *is*, qui ſententiam dicit, in vniuerſum pronunciat de *rebus* ijs quæ præeligenda *ſunt*: y Quare ſi bonæ ſint ſententiæ, efficiunt etiā vt is qui dicit, bonis moribus *præditus eſſe* appareat. z Ac de Sententia quidem, & a Qvid ſit, & b Qvot *ſint* ſpecies ipſius: & c Qvomodò vtendum *ſit* ipſis, & d Quam Vtilitatem habeant, hæc dicta ſunto.

περὶ τούτων καθόλου λέγειν. ταύτην δ' ἔχει μίαν χρῆσιν ἔχειν τὸ γνωμολογεῖν· 21. καὶ ἑτέραν κρείττω· ἠθικοὺς γὰρ ποιεῖ τοὺς λόγους. ἦθος δ' ἔχουσι λόγοι, ἐν ὅσοις δήλη ἡ προαίρεσις. αἱ δὲ γνῶμαι πᾶσαι τοῦτο ποιοῦσι, διὰ τὸ ἀποφαίνεσθαι τὸν τὴν γνώμην λέγοντα καθόλου περὶ τῶν προαιρετῶν m· ὥστε ἂν χρησταὶ ὦσιν αἱ γνῶμαι, καὶ χρηστοήθη φαίνεσθαι ποιοῦσι τὸν λέγοντα. περὶ μὲν οὖν γνώμης, καὶ τί ἐστι, καὶ πόσα εἴδη αὐτῆς, καὶ πῶς χρηστέον αὐταῖς, καὶ τίνα ὠφέλειαν ἔχει, εἰρήσθω τοσαῦτα.

m Coniun par. 1.

Tabula ſequent. vſque ad finem lib.

De Enthymemat. communib. inveniendis: ac { 1°, *De methodo viâq; indagandi ipſa cōmunitèr*: Cap. 23.
{ 2°, *De ipſorum communibus Locis*: à c. 23.

De methodo inveniendi; i. De Selectu propoſitionum inſitarum; atq; earum quæ quæſtioni ſunt proximæ, non communes. Cap. XXIII.

a De *methodo indagandi Enthymemata* dicturus hoc capite (In ſequentib. enim dicet de eorum Locis:)

b Præmittit [*Ex Qualib. propoſit. Enthymemata conſtant?*] ſic: Cùm *lib. ſuperior.* de Enthymemate *dictum fuerit*;

c Et *Quòd ſit ſyllog.* quidā &c.

d Et *Quomodò differat à ſyllog. Dialectico*: In eo enim (contrà ac in Dialect.)

e *Nec omnes propoſitiones* quæ dici poſſint, *congerendæ* ſunt; *Id* enim nimis *garrulum*:

f *Nec nimis* à re, quā de agitur, *remotæ & vniuerſales*; *hoc enim obſcuritatem* pareret.

g Rat. *poſter. dicti ab effectu*: Vndè enim, *apud fæcem populi* promptiùs *perſuadent*, qui lite-

a De Enthymematibus verò, dicamus in vniuerſum, tùm Qvomodò *ipſa* oporteat quærere, tùm deinceps, *etiam ipſorum* Locos: Vtriuſque enim horum, *Enthymematis & Loci*, ſpecies, diuerſa eſt. 2. b Ac Enthymema quidem, c Qvòd ſyllogiſmus quidam ſit, & Qvomodò ſyllogiſmus, dictum eſt ſuperiùs, & d Quid Differat à *ſyllogiſmis* Dialecticis: e Neq; enim longè *remota*, f neq; omnia oportet aſſumendo *in vnum* colligere, *vt quæſtionem probes*: Illud enim, (*longè petitis m*) obſcurum *eſt* propter *proſyllogiſmorum* longitudinem; hoc verò, (*valdè propinquum*) *eſt* nugatorium; quià manifeſta *vulgóque nota* dicuntur. 3. g Hæc enim *eſt* cauſa, cur etiam apud plebem &

Περὶ δὲ ἐνθυμημάτων καθόλου τε εἴπωμεν, τίνα τρόπον δεῖ ζητεῖν· καὶ μετὰ ταῦτα, τοὺς τόπους· ἄλλο γὰρ εἶδος ἑκατέρου τούτων ἐστίν· 2. ὅτι μὲν οὖν τὸ ἐνθύμημα συλλογισμός τις ἐστίν, εἴρηται πρότερον a· καὶ πῶς συλλογισμός· καὶ τί διαφέρει τῶν διαλεκτικῶν· οὔτε γὰρ πόρρωθεν, οὔτε πάντα δεῖ λαμβάνοντα συνάγειν· τὸ μὲν γὰρ, ἀσαφὲς, διὰ τὸ μῆκος b· τὸ δὲ, ἀδολεσχία, διὰ τὸ φανερὰ λέγειν· 3. τοῦτο γὰρ αἴτιον καὶ τοῦ πιθανωτέρους

a Coniun. lib. 1. c. 2.

b Coniun. lib. 2. ca. 2. pa. 15.

εἶναι) τοὺς ἀπαιδεύτους τῶν πεπαιδευμένων ἐν τοῖς ὄχλοις, ὥσπερ φασὶν οἱ ποιηταὶ “τοὺς ‘ἀπαιδεύτους παρ᾽ ὄχλῳ μου‘σικωτέρους λέγειν”· οἱ μὲν γὰρ τὰ κοινὰ καὶ καθόλου λέγουσιν· οἱ δ᾽ ἐξ ὧν ἴσασι, καὶ τὰ ἐγγύς. 4. ὥστ᾽ οὐκ ἐξ ἁπάντων τῶν δοκούντων, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν ὡρισμένων λεκτέον· οἷον, ἢ τοῖς κρίνουσιν, ἢ οὓς ἀποδέχονται· καὶ τοῦτο δ᾽, ὅτι οὕτω φαίνεται, δῆλον εἶναι ἢ πᾶσιν, ἢ τοῖς πλείστοις. 5. καὶ μὴ μόνον συνάγειν ἐκ τῶν ἀναγκαίων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. 6. πρῶτον μὲν οὖν δεῖ λαβεῖν, ὅτι περὶ οὗ δεῖ λέγειν καὶ συλλογίζεσθαι, εἴτε πολιτικῷ συλλογισμῷ, εἴθ᾽ ὁποιῳοῦν, ἀναγκαῖον καὶ τὰ τούτῳ ἔχειν τὰ ὑπάρχοντα, ἢ πάντα, ἢ ἔνια· μηδὲν γὰρ ἔχων, ἐξ οὐδενὸς ἂν ἔχοις συνάγειν. 7. λέγω δὲ, οἷον, πῶς ἂν δυναίμεθα συμβουλεύειν Ἀθηναίοις, εἰ πολεμητέον, ἢ μὴ πολεμητέον, μὴ ἔχοντες τίς ἡ δύναμις αὐτῶν [c], πότερον ναυτικὴ, ἢ πεζικὴ, ἢ ἄμφω· καὶ αὕτη πόση· καὶ πρόσοδοι τίνες· ἢ φίλοι, καὶ ἐχθροί· ἔτι δὲ, τίνας πολέμους πεπολεμήκασι, καὶ πῶς, καὶ τἄλλα τὰ τοιαῦτα. 8. καὶ ἐπαινεῖν, εἰ μὴ ἔχοιμεν τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν, ἢ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην, ἢ τὰ ὑπὲρ Ἡρακλειδῶν πραχθέντα, ἢ ἄλλό τι τῶν τοιούτων· ἐκ γὰρ τῶν ὑπαρχόντων ἢ δοκούντων ὑπάρχειν καλῶν, ἐπαινοῦσι πάντες. ὁμοίως δὲ καὶ ψέγουσιν ἐκ τῶν ἐναντίων, σκοποῦντες τί ὑπάρχει τοιοῦτον αὐτοῖς, ἢ δοκεῖ ὑπάρχειν· οἷον, ὅτι τοὺς Ἕλληνας κατεδουλώ-

c Coniun. lib. 1. ca. 4. pa. 9.

Idiotas, ineruditi in perſuadendo plus valent, quàm eruditi: (* Quemadmodùm Poëtæ aiunt, “Ineruditos apud turbã concinniùs dicere:) [h] Illi enim, *viri docti*, communia & vniuerſalia *omnia* dicunt; hi verò, *indocti*, *ea* ex quibus *illi* rem tenent, & quæ *ſenſui* propinqua *ſunt*. 4 [i] Quare dicendum non ex omnibus *ijs*, quæ videntur, ſed ex *certis*, *&* definitis; veluti, *ſunt ea quæ videntur*, vel Iudicibus, vel *ijs* quos *ipſi Iudices* approbant: [k] Atque hoc quidem perſpicuum eſſe *debet*, ſic apparere, aut omnibus *illis*, aut ſaltèm plurimis. 5. [l] Et non ſolùm colligere *oportet* ex neceſſarijs, ſed etiam ex ijs, quæ plærunq; *ſe habent*. 6. [m] Ac primùm quidem oportet ſumere, [n] quòd De quâ *re* dicendum *nobis* eſt, & ſyllogiſmo *oratorio* concludendum, (ſiuè Ciuili ſiuè quocunque) de eâ *re* neceſſarium *eſt* tenere *ea*, quæ *illi rei* inſita *ſunt*, vel omnia, vel *ſaltèm* aliqua: Nihil *enim tenens*, ex nihilo poſſis colligere. 7. [o] Dico verò, exempli gratiâ, [1] Quomodò poterimus conſulere Athenienſibus, vtrum bellandum, an non bellandum *ſit*, niſi teneamus, [1] Quæ *ſit* potentia ipſorum; vtrum naualis, an pedeſtris, vel vtrumque; & ipſa Quanta *ſit*? [2] & Qui *ſint eorũ annui* reditus? [3] & *Qui* amici, vel inimici? Prætereà verò, Quæ [4] bella geſſerint, & Quomodò? & alia eiuſmodi. 8. [p] Et *Quomodò* laudare *eos*, ſi non teneamus naualem pugnam ad *inſulam* Salamina *contra Xerxem*? Aut prælium *pedeſtre* Marathone *contra Darium commiſſum*? [q] Aut *ea* quæ pro Heraclîdis *Lacedæmone expulſis* geſta *ſunt*? Aut aliquid aliud huiuſmodi? Nam ex *ijs* honeſtis, quæ inſita ſunt vel quæ videntur ineſſe, laudant omnes. [r] Similitèr verò, etiam vituperant *Athenienſes* ex contrarijs, *ſeu inhoneſtis*, ſpectantes quid inſit eiuſmodi *rerum inhoneſtarum* in ipſis, aut videatur ineſſe: veluti, quòd Græcos *ad libertatem natos* ad ſeruitutem rede-

 gerint

rũ exculti non ſint, quàm qui eorum ſcientiſſimi? (* Cui etiã atteſtatur Eurip. Hippolytus ad patrem loquens.)

[h] Reſp. *Hoc indè eſſe*, quòd *Eruditi vniuerſalia*, ex intimis artib. deprompta, *attexant*; *Imperiti* vulgo *notiora* ſenſuiq; proxima.

[i] Ex his collig. *Non ex omnibus conficienda* eſſe *Enthym.*, *ſed ex definitis*: quæ quidem *probabilia ſint ijs*, *apud* quos agitur.

[k] Ijſque, *ſi non cunctis*, *at* ſaltèm *maximæ illorum parti*.

[l] Adde: *Conſtare iſta debere, tàm ex cõtingentibus, quàm neceſſarijs.*

[m] His præmiſſ. Demonſtrat *Inueniendi methodum*; ſic.

[n] In *omni Quæſt.* (ſiue propriâ trium generum, ſiuè indefinitâ, &c,) *ad Enthymema conflandum*, *tenenda* ſunt *pronunciata* illa, *quæ propriè quæſtioni inſunt*.

[o] *Prob. hoc Inductione.* 1° enim, Si Quæſtio *Toti quidem Nationi propria* ſit; putà *Athenienſib.* Si quæratur *in genere Deliberatiuo*; *An ijs bellum gerendum necne?* tenenda ſunt *inſita quatuor*,

1m, *De ipſorum potentia*,

2m, *De reditibus*,

3m, *De ſocijs*,

4m, *De bellis anteà geſtis.*

[p] *In Demonſtratiuo etiam, ex ijs quæ* illi *geſſerint*, vel *laudantur ſci.* vt *Herodotus* copioſè *expoſuit* eorum *victorias contra Xerxem, & Darium*;

[q] *Iſocrates* verò in Panegyrico, & *Euripides* in Heraclidis, *narrant*, *quæ* fortitèr illi *geſſerint pro ſalute filiorum Herculis.*

[r] Vel *contrà*, *vituperantur*; vt *Thucydides* lib. 2. *eorum improbè geſta expoſuit*: quorum hîc mẽtio fit breuiſſima.

ſ *In genere quoq; Iudiciali, idem ſeruatur*, ſiuè ad accuſandum, ſiuè ad defendendum.

t Quæ dixit de Athenienſibus, *in Laconas* etiam *congruunt*:

u *Sin quæſtio fiat de vnâ perſonâ*, ſiue Dei, ſeu hominis, vt Achillis, Siue hortetur eum quis; Siue laudet, &c. ſumenda erunt illa, quæ perſonæ ipſius adnexa hærent; quorum præſidio probet quod velit: v. g. Si quid in eo inuenerit, aut honeſtum, aut æquum ab eo factum, aut quicquam deniquè quod ei proficuum ſit, &c.

Deindè, quod de Quæſt. proprijs dix. à part. 6 a, *idem ſeruandum in Quæſt. Infinitâ & Declamatoriâ*: ex. g. Iuſtitiam rem malam eſſe, captioſè probauit Thraſymachus; de quo Plato lib. 8. de repub.

x Ex hact. inductis efficitur; Quòd *Si hæc inueniendi via ſit*, quam ſequuntur omnes; Idque

y *Et manifeſtò conſtat ex Inductione iam expoſitâ*:

z Et *confirmari inſupèr poterit ſyllogiſmo ducente ad Impoſſibile*, &c.

a *Sequetur*, *In Enthymematum Inuentione*; Primùm *Selectiſſimas* quaſq; *propoſitiones ſumendas eſſe*; *Tàm de rebus, quæ vſu venire in vita poſſunt*, & ſolent;

b *Quàm de rebus* ſeu quæſtionibus *extemporaneis*.

c Ità nimirùm, vt *ex ſelectiſſimis* illis *arripiantur ea, quæ rei* propoſitæ ſunt *inſita*, (vti hact. docui:)

d Atq; *ex inſitis* teneantur quam

gerint; atque eos etiam qui *cum ipſis* aduerſus Barbarum commilitabant, & *contra Perſas* optimè *ſe* gerebant, captiuos ceperint, Æginetas *ſc.* & Potidæatas; & quæcunque alia huiuſmodi; & ſi quod aliud *peccatum* eiuſmodi inſit in ipſis. 9. ſ Eodem autem modo, & accuſantes, & defendentes, dùm ex inſitis conſyderationem habent, accuſant & defendunt. t Ac nihil intereſt, de Athenienſibus, an Lacedæmonijs; 10. u De homine, an de Deo, idipſum facere: Etenim ei qui conſilium Achilli dat; & qui eum laudat, ac vituperat; & qui eum accuſat atque defendit; aſſumenda *ſunt* ea, quæ *Achilli* inſunt, aut videntur ineſſe: *Adeò* vt ex his *inſitis* dicere poſſimus, Laudantes *quidem* aut vituperantes, ſi quid honeſti inſit, aut inhoneſti; Accuſantes autem aut defendentes, ſi quid iuſti *inſit* aut iniuſti; Conſulentes verò, ſi quid vtilis aut pernicioſi. 11. x Similitèr autem his, & de re *aliâ* quâlibet *faciendum erit*: Veluti, *ſi* de Iuſtitia *quærat*, "bonum ne *ſit* an non bonum? *ſpectandum eſt* ex ijs, quæ inſunt *quæſtionis ſubiecto*, *i.* Iuſtitiæ; aut *attributo* .i. bono. 12. x Quare, y quoniàm & omnes videntur in hunc modum demonſtrare *quæſtionem propoſitam*, ſiuè accuratiùs, ſiuè negligentiùs ſyllogiſmo concludant, (Non enim ex omnibus aſſumunt, ſed ex ijs quæ in vnaquâque *re* inſunt:) z Et *hoc etiam probatur* ratione; (Perſpicuum enim *eſt* fieri non poſſe, vt alio modo demonſtret:) a Manifeſtum eſt, quemadmodùm in Topicis *dictum eſt*, circa vnamquamque *quæſtionem*, de *rebus vulgò* contingentibus, & tempori *illi* maximè accommodatis, primùm ſelectiora *quæque in promptu* habere, neceſſarium eſſe; b De rebus verò *inexpectatis* & derepentè ortis, eodem modo quærere *oportere*: c Ità vt non indefinita intueatur, ſed inſita, de quibus *eſt* oratio; 13. d Et eorum *Inſitorum* comprehendat,

σαιτο, καὶ τοὺς περὶ τὸν βάρβαρον συμμαχεσαμένους καὶ ἀριστεύσαντας ἐξηνδραποδίσαντο Αἰγινήτας καὶ Ποτιδαιάτας· καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, καὶ εἴτι ἄλλο ἁμάρτημα τοιοῦτον ὑπάρχει αὐτοῖς. 9. ὡς δ' αὔτως καὶ οἱ κατηγοροῦντες, καὶ οἱ ἀπολογούμενοι, ἐκ τῶν ὑπαρχόντων σκοπούμενοι κατηγοροῦσι καὶ ἀπολογοῦνται. οὐδὲν δὲ διαφέρει περὶ Ἀθηναίων, ἢ Λακεδαιμονίων· 10. ἢ ἀνθρώπου, ἢ θεοῦ, ταὐτὸ τοῦτο δρᾶν· καὶ γὰρ συμβουλεύοντα τῷ Ἀχιλλεῖ, καὶ ἐπαινοῦντα καὶ ψέγοντα, καὶ κατηγοροῦντα καὶ ἀπολογούμενον ὑπὲρ αὐτοῦ, τὰ ὑπάρχοντα, ἢ δοκοῦντα ὑπάρχειν, ληπτέον, ἵν' ἐκ τούτων λέγωμεν ἐπαινοῦντες ἢ ψέγοντες, εἴτι καλὸν ὑπάρχει ἢ αἰσχρόν. κατηγοροῦντες δὲ ἢ ἀπολογούμενοι, εἴτι δίκαιον ἢ ἄδικον· συμβουλεύοντες δὲ, εἴτι συμφέρον ἢ βλαβερόν· 11. ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ περὶ πράγματος ὁτουοῦν· οἷον περὶ δικαιοσύνης, "εἰ ἀγαθὸν ἢ μὴ ἀγαθὸν, ἐκ τῶν ὑπαρχόντων τῇ δικαιοσύνῃ, ἢ τῷ ἀγαθῷ· 12. ὥστ' ἐπειδὴ καὶ πάντες οὕτω φαίνονται ἀποδεικνύντες, ἄν τε ἀκριβέστερον, ἄν τε μαλακώτερον συλλογίζωνται· οὐ γὰρ ἐξ ἁπάντων λαμβάνουσιν, ἀλλ' ἐκ τῶν περὶ ἕκαστον ὑπαρχόντων, καὶ διὰ τοῦ λόγου· δῆλον γὰρ ὅτι ἀδύνατον ἄλλως δεικνύναι. φανερὸν ὅτι ἀναγκαῖον, ὥσπερ ἐν τοῖς τοπικοῖς d, πρῶτον περὶ ἕκαστον ἔχειν ἐξειλεγμένα περὶ τῶν ἐνδεχομένων, καὶ τῶν ἐπικαιροτάτων. περὶ δὲ τῶν ἐξ ὑπογύου γινομένων, ζητεῖν τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀποβλέποντα μὴ εἰς ἀόριστα, ἀλλ' εἰς τὰ ὑπάρχοντα, περὶ ὧν ὁ λόγος· 13. καὶ περιγρά-

d Topic. l. 1. ca. 14.

περιχάφοντα, ὅτι πλεῖστα καὶ ἐγγύτατα τοῦ πράγματος· ὅσῳ μὲν γὰρ ἂν πλείω ἔχηται τῶν ὑπαρχόντων, τοσούτῳ ῥᾷδιον δεικνύναι· ὅσῳ δ' ἐγγύτερον, τοσούτῳ οἰκειότερα, καὶ ἧττον κοινά. 14. λέγω δὲ, κοινὰ μὲν, τὸ ἐπαινεῖν τὸν Ἀχιλλέα, "ὅτι ἄνθρωπος, καὶ "ὅτι τῶν ἡμιθέων, καὶ "ὅτι ἐπὶ τὸ Ἴλιον ἐστρατεύσατο· ταῦτα γὰρ καὶ ἄλλοις ὑπάρχει πολλοῖς. ὥστ' οὐδὲν μᾶλλον ὁ τοιοῦτος Ἀχιλλέα ἐπαινεῖ ἢ Διομήδην. 15. ἴδια δὲ, ἃ μηδενὶ ἄλλῳ συμβέβηκεν, ἢ τῷ Ἀχιλλεῖ, οἷον "τὸ ἀποκτεῖναι τὸν Ἕκτορα τὸν ἄριστον τῶν 'Τρώων· καὶ τὸν Κύκνον, ὃς ἐκώ'λυσεν ἅπαντας ἀποβαίνειν, 'ἄτρωτος ὤν· καὶ "ὅτι νεώτατος, 'καὶ οὐκ ἔνορκος ὢν ἐστράτευσε· καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα· εἷς μὲν οὖν τόπος τῆς ἐκλογῆς, καὶ πρῶτος οὗτος ὁ τοπικός.

hendat, quàm poteſt, plurima, & ea quæ ſunt rei propoſitæ proxima: Nam quò plura habeantur inſitorum, eò facilius erit demonſtrare; quò verò propiùs admota, eò magis propria, & minùs communia deligentur. 14.[e] Dicimus autem, communia; velut, ſi quis laudet Achillē, "quòd ſit homo; & "quòd ſit ex heroum numero; & "quòd ad Ilium militauerit: Hæc .n. etiam alijs inſunt multis: Quare nihilo magis iſte Achillem laudat, quàm Diomedem. 15. [f] Propria verò appello,[1] quæ nemini alij acciderunt, niſi Achilli; velut, "ſingulari certamine 'interfeciſſe Hectorem fortiſſimum 'Troianorum;[2] & Cygnū, qui prohibebat omnes Græcos, ne ex nauibus 'excēderent, cùm ferro vulnerari nō 'poſſet;[3] & "quòd admodū iuuenis '& iniuratus ad militiā profectus ſit; & quæcunque alia eiuſmodi. [g] Ac vnus quidem ſelectionis locus, hic eſt Topicus, iſque inter cæteros primus, ac præcipuus.

plurima, & ex quæ quæſtioni ſunt proxima, non communes.

[e] *Communia prænunciata*, quæ.

[f] *Propria*, quæ; velut Achilli 3[a]; 1[m],

2[m],

3[m],

[g] Epilog. de *Ratione ſumendi propoſitiones inſitas.*

De locis Enthymematum Verorum demonſtratiuorum.

Cap. XXIV.

De Locis Cōmunibus proponit dicere, tùm Verorū Enthymematum, (ſiuè Demonſtratiuorum ſiuè Elenƈticorum) Tùm apparentium &c. à Par. 4. Ac primùm de Locis Enthymematum Verorum Demonſtratiuorum, à Par. 6.

Τὰ δὲ στοιχεῖα τῶν ἐνθυμημάτων λέγωμεν· στοιχεῖον δὲ λέγω καὶ τόπον ἐνθυμήματος τὸ αὐτό. 2. πρῶτον δ' εἴπωμεν, περὶ ὧν ἀναγκαῖον εἰπεῖν πρῶτον· ἔστι γὰρ τῶν ἐνθυμημάτων εἴδη δύο· τὰ μὲν γὰρ, δεικτικά ἐστιν, ὅτι ἔστιν ἢ οὐκ ἔστι· τὰ δὲ, ἐλεγκτικά· καὶ διαφέρει ὥσπερ ἐν τοῖς διαλεκτικοῖς ἔλεγχος καὶ συλλογισμός. ἔστι

[a] Elementa verò Enthymematum nunc dicamus: Elementum autem, & Locum Enthymematis, voco idem: [a] Ac primùm de ijs dicamus, de quibus neceſſarium eſt primùm dicere: [b] Sunt enim Enthymematum duæ ſpecies: Nam alia valent ad Demonſtrandum, aliquid eſſe, vel non eſſe; alia ad Refutandum: [c] Et differunt inter ſe, quemadmodùm in Dialecticis, Elenchus qui redarguit, & Syllogiſmus qui demonſtrat: [d] Enthymema

[a] *Loci communes*, i. Elementa vniuerſalia, *fabricandis Enthymematib.* inſeruiunt; *Alia* quidem *alijs.*

[b] Præmiſſis igitur, *Enthymematum* eſſe *duo genera*; *Demonſtratiua* & *Elenƈtica*:

[c] *Quomodoq́ hæc* inter ſe *differunt*:

d Et *Quid* Enthymema *Demon-*

ſtratiuum;

[e] *Quid Elenchicum:*

[f] Scias oportet, *de ſingulis orationum generib.* anteà (lib. 1.) *ſumptos fuiſſe Locos*, i. *Elementa* ac *Definitiones de bono, de honeſto*, &c.
[g] Nam, quià *ex elementis* illis ibidèm *deriuatæ* fuerunt *propriæ* ſingulorum generum *formæ*:
[h] Idcircò *& elementa ipſa*, *ſeu loci*, de ſingulis haud immeritò *aſſumpta ſunt*.
[i] Adde, quod & lib. 2. & alibì *de ſingulis morib. & affect. ſumpti* fuère *loci*, i, *definitiones ſingulorum*.
[k] Nunc verò *ratione magis generali*, non modò de generib. trib[s], ſed *de quibuſlibet alijs Quæſt. ſuperſunt loci communes*: Ac 1°, de locis *Verorum Enthymematum*, hoc cap. & ſequenti;
2°, De locis *Apparentium*, c. 26.

[l] Tandem etiam *de locis Diſſolutionum* &c. cap. 27.

[m] Quod ad locos *Verorum* Enthymematum *Demonſtratiuorum*;
1° Eſt *A Contrarijs, ſeu Aduerſis*;

[n] Tùm *ad deſtruendum*: Si *contrarium contrario non* ineſt, *nec propoſitum in propoſito*:
[o] Tùm *ad confirmandum*; Si *contrarium contrario ineſt*, etiam *propoſitum in propoſito*:
[p] Exempl. *ex genere Delib. ad confirmand.*, 1m,
2m, Ex Alcidamantis orat. ad Meſſenios,

[q] Exemplum *ex gen. Judiciali ad deſtruend.* ex aliquo poëtâ.

mema autem, ad Demonſtrandum quidem valens, *nihil aliud* eſt, *quàm* ex *quibuſdam* confeſſis concluſionem colligere; [e] ad Refutandum verò, eſt *ea* quę *ab aduerſario* confeſſa non *ſunt*, *cogendo* concludere. 3. [f] Ac ferè quidem de generibus ſingulis, quæ *oratori* accommodata *ſunt* & neceſſaria, parati ſunt loci: [g] Selectæ enim de vnoquoque *genere* ſunt propoſitiones *propriæ*: [h] Quare ex Quibus oporteat locis Enthymemata ducere, de bono vel malo; aut de honeſto vel turpi; aut de iuſto vel iniuſto: [i] Itèm de moribus, & affectibus, & habitibus, eodem modo aſſumpti anteà, præſtò nobis ſunt loci. ¶ 4. [k] Prætereà verò, etiam alio modo vniuerſales de omnibus, *& communes* aſſumamus, ac dicamus *locos*; [l] Adnotantes & Qui *ex illis* ad Refutandum, & Qui ad Demonſtrandum valeant: [a] Itèm *locos eorum* enthymematum, quæ Apparent *eſſe*, non tamen *reuerâ* ſunt Enthymemata; quoniam ne ſyllogiſmi quidem *ſunt*. 5. [l] Cùm autem demonſtrata hæc fuerint, *ad extremum* de Solutionibus, & Obiectionibus præcipiemus, Vndè *eas* oporteat contra Enthymemata *aduerſariorum* ducere. ¶ 6. [m] Illorum autem *Enthymematum*, quæ ad demonſtrandum valent, [l] vnus quidem locus, ex contrarijs *ſumitur*: Oportet enim videre, an contrario contrarium inſit, *an non inſit*; [n] Deſtruentem quidem, *ſeu Negatiuè probantem*; ſi non inſit; [o] Confirmantem verò, ſi inſit: [p] Veluti, [1] "Quòd temperantèr agere, 'bonum *eſt*: Intemperantèr enim a'gere, *eſt* perniciosum: [a] Aut quemadmodùm in Meſſeniaca *oratione*; "Si enim bellum cauſa *eſt* præſentiũ 'malorũ, *præſentem rerum ſtatum* cum 'pace emendare oportet:

[q] "*Si enim non ijs* quidem, *qui malè egerunt*.
"*Inuiti*, *æquum* eſt *iraſci*;
"*Neq; etiam, ſi coactus quis cuiquam benefecerit*,

δὲ, τὸ μὲν δεικτικὸν ἐνθύμημα, τὸ ἐξ ὁμολογουμένων συνάγειν· τὸ δὲ ἐλεγκτικὸν, τὸ τὰ ἀνομολογούμενα συνάγειν. 3. σχεδὸν μὲν οὖν ἡμῖν περὶ ἑκάστων τῶν εἰδῶν τῶν χρησίμων καὶ ἀναγκαίων ἔχονται οἱ τόποι· ἐξειλεγμέναι γὰρ αἱ προτάσεις περὶ ἕκαστόν εἰσιν. ὥστ' ἐξ ὧν δεῖ φέρειν τὰ ἐνθυμήματα τόπων, περὶ ἀγαθοῦ ἢ κακοῦ [a], ἢ καλοῦ ἢ αἰσχροῦ [b], ἢ δικαίου ἢ ἀδίκου [c]· καὶ περὶ τῶν ἠθῶν [d] καὶ παθημάτων [e], καὶ ἕξεων [f] ὡσαύτως εἰλημμένοι ἡμῖν ὑπάρχουσι πρότερον οἱ τόποι. ¶ 4. Ἔτι δὲ καὶ ἄλλον τρόπον καθόλου περὶ ἁπάντων λάβωμεν, καὶ λέγωμεν, παρασημαινόμενοι τοὺς ἐλεγκτικοὺς καὶ τοὺς ἀποδεικτικοὺς, καὶ τοὺς τῶν φαινομένων ἐνθυμημάτων, οὐκ ὄντων δὲ ἐνθυμημάτων, ἐπείπερ οὐδὲ συλλογισμῶν· 5. δηλωθέντων δὲ τούτων, περὶ τῶν λύσεων καὶ ἐνστάσεων διορίσωμεν, πόθεν δεῖ πρὸς τὰ ἐνθυμήματα φέρειν. ¶ 6. Ἔστι δὲ, εἷς μὲν τόπος τῶν δεικτικῶν, ἐκ τῶν ἐναντίων [g]· δεῖ γὰρ σκοπεῖν εἰ τῷ ἐναντίῳ τὸ ἐναντίον ὑπάρχει· ἀναιροῦντα μὲν, εἰ μὴ ὑπάρχει· κατασκευάζοντα δὲ, εἰ ὑπάρχει· οἷον, "ὅτι τὸ σωφρονεῖν, ἀγαθόν· 'τὸ γὰρ ἀκολασταίνειν, βλαβερόν. ἢ ὡς ἐν τῷ Μεσσηνιακῷ· "εἰ γὰρ ὁ πόλεμος αἴτιος τῶν παρόντων κακῶν, 'μετὰ τῆς εἰρήνης δεῖ ἐπανορθώσασθαι.

"Εἴπερ γὰρ οὐδὲ τοῖς κακῶς δεδρακόσιν
"Ἀκουσίως, δίκαιον εἰς ὀργὴν πεσεῖν·
"Οὐδ' ἂν ἀναγκασθείς τις εὖ δράσῃ τινά,

Προσῆκόν

[a] Lib. 1. cap. 6.
[b] Ib c. 9.
[c] Ib. c. 10.
[d] Lib. 2. c. 1.
[e] Ib ca. 2. & ſequ.
[f] Ib. c. 14.

[g] Coniun. Top. 2. ca. 6. pa. 1.

"Προσῆκόν ἐστι τῷ δ' ὀφείλεσθαι χάριν.
"Ἀλλ' εἴπερ ἐστὶν ἐν βροτοῖς ψευδηγορεῖν
"Πιθανὸν, νομίζειν χρή γε καὶ τοὐναντίον,
"Ἄπιστ' ἀληθῆ πολλὰ συμβαίνειν βροτοῖς.

7. ἄλλος ἐκ τῶν ὁμοίων πτώσεων [h] · ὁμοίως γὰρ δεῖ ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν · οἷον, "ὅτι τὸ δίκαιον οὐ πᾶν ἀγαθόν · καὶ γὰρ ἂν τὸ δικαίως · νῦν δ' οὐχ αἱρετὸν δικαίως ἀποθανεῖν · 8. ἄλλος ἐκ τῶν πρὸς ἄλληλα [i]. "εἰ γὰρ θατέρῳ ὑπάρχει τὸ καλῶς ἢ τὸ δικαίως ποιῆσαι, θατέρῳ τὸ πεπονθέναι. καὶ "εἰ κελεῦσαι, καὶ τὸ πεποιηκέναι · οἷον, ὡς ὁ τελώνης Διομέδων περὶ τῶν τελῶν. "εἰ γὰρ μηδ' ὑμῖν αἰσχρὸν τὸ πωλεῖν, οὐδὲ ἡμῖν τὸ ὠνεῖσθαι · 9. καὶ "εἰ τῷ πεπονθότι τὸ καλῶς ἢ δικαίως ὑπάρχει, καὶ τῷ ποιήσαντι · καὶ εἰ τῷ ποιήσαντι, καὶ τῷ πεπονθότι · 10. ἔστι δ' ἐν τούτῳ παραλογίσασθαι · "εἰ γὰρ δικαίως ἀπέθανε, δικαίως πέπονθεν · ἀλλ' ἴσως οὐχ ὑπὸ σοῦ. διὸ δεῖ σκοπεῖν χωρὶς, "εἰ ἄξιος ὁ παθὼν παθεῖν, καὶ ὁ ποιήσας ποιῆσαι · εἶτα χρῆσθαι, ὁποτέρως ἁρμόττει · 11. ἐνίοτε γὰρ διαφωνεῖ τὸ τοιοῦτο, καὶ οὐδὲν κωλύει · ὥσπερ ἐν τῷ Ἀλκμαίωνι τῷ Θεοδέκτου,

"Μητέρα δὲ τὴν σὴν οὔτις ἐσύγει βροτῶν; φησὶ δὲ ἀποκρινόμενος,
"Ἀλλὰ διαλαβόντα χρὴ σκοπεῖν. ἐρομένης δὲ τῆς Ἀλφεσιβοίας, "πῶς ·

h Coniun. Top. 2. c. 9. par. 1.

i Coniun. Top. 2 c. 8. par. 4.

"*Conſentaneum eſt, illi deberi gratiam:*
"*At ſi falſum dicere, eſt inter mortales*
"[r] *Appoſitum ad perſuadendum; exiſtimare oportet etiam contrarium;*
"*Multa quæ ſunt vera, mortalibus accidere incredibilia.*

7. [s] Alius, ex ſimilibus caſibus: Similitèr enim *ſimiles caſus eidem, vel idem ſimilibus caſibus* oportet ineſſe, aut non ineſſe: [f] Velut, "Quòd non omne iuſtum, *ſit* bonum. Sic enim quod iuſtè *fit, etiam bonum eſſet:* Iam verò non eligendum *eſt*, iuſtè mori. 8. [3] Alius, ex ijs, quæ inter ſe *conferuntur*, ſeu Relatis: [t] Velut, [1] "Si enim alteri ineſt, vt honeſtè & iuſtè fecerit, alteri *etiam inerit*, vt *honeſtè & iuſte* paſſus ſit: [2] Et, "ſi imperare, *eſt honeſtū*, etiam & *imperata* facere; ſicut Publicanus Diomedon de vectigalibus *dixit*; "Si enim non vobis, *ô ciues*, turpe *ſit*, vendere *vectigalia*; ne nobis quidem *publicanis*, emere. 9. [u] Et, "ſi *ei* qui paſſus eſt, *hoc* ineſt, vt honeſtè, & *iuſtè paſſus ſit*; etiam ei qui fecit, *inerit, vt honeſtè & iuſtè fecerit*; Et ſi ei qui fecit, etiam ei qui paſſus eſt. 10. [x] Contingit verò in hoc *exemplo* captionem facere: "Si enim *hic homo* iuſtè mortuus eſt, etiam iuſtè paſſus, *ſeu cæſus* eſt; verùm fortaſsè non à te. [y] Quamobrem oportet *oratorem* conſyderare ſeparatìm, "An qui paſſus eſt, dignus fuerit, qui pateretur; & qui fecit, *dignus fuerit*, qui faceret; deindè *his* vti, in vtram partem *tuæ cauſæ* conuenerit. 11. [z] Nonnunquam enim diſſentanea eſt huiuſmodi *ratio*, & nihil prohibet, *ſic dicere*; [a] vt in Alcmæone Theodectis,

"*Matrem verò tuam*, quam interfeciſti, *nemo odit mortalium?* Affirmat verò reſpondens *Alcmæon*,

"[b] *Sed diſtinctè* hac de re *conſyderare par eſt.* Quærente verò Alpheſibœa; "Quomodò *diſtinxerunt*,

r Exempl. *Quæſt. infinitæ*, ad confirmand.

2° Loc. *A Similib. caſibus, & Coniugatis*: Si *Caſuum vnus inſit*, inerit & *alter*: &, Si *hoc vni caſuum* inſit, inerit *etiam alteri*.

f Exempl. *in gen. deliberat.*

3° Loc. *A Relatis*, tenet

t Et *Directè*; cuius exempl. 1, tàm *in Iudiciali*, quàm *in Demonſtratiuo* genere.

2m, *In gen. Demonſtratiuo*, cui ſubijcitur aliud exemplum ſpeciale.

u Et *Reciprocè*: Hæc enim, *quæ ſub eandem rationem cadunt*, conuertuntur inter ſe, & retrocomeant:

Exempl. *in Iudiciali & demonſtrat.* genere.

x In *his* agentium & patientiū *exemplis*, *fallax interdùm eſt hic locus*, ità vt eius ope decipere aduerſariū, & decipi poſſis: ex gr. Poteſt quis *eſſe iure cæſus*, *non ſequitur tamen tuas fuiſſe partes*, *eundem occidere*, &c.

y Ad fallaciam igitur euitandā, *ſeorsìm ambas partes ſpectare oportet*, & ſubindè id affirmare, quod res tua poſtulat.

z Rat. præcepti; *Interdùm .n. hæc duo ſimùl non manent*, ſed *alterutra pars falſa* eſt:

a (Ex. gr., Nemo *non morte dignam* putabat *matrem Alcmaonis*, quæ *viri* ſui *ſalutem prodiderat*;

b *Iudicum tamen ſententiā cōdemnatus* eſt *Alcmæon*, quòd *illam interfecerit*: Diſtinxerunt enim illi perſonas, ſeorsímque

quid de vtrâque dici poſſet, oſtenderunt: *Hanc ſc. morte dignam fuiſſe, ſed filium qui interficeret, nullo modo dignum)*

[c] *Interdùm tamen hæc duo ſimùl ſtant*; Ex. gr.
1°, *In Quæſtione de Nicanore caſo*; *Sententiam tulerunt* Iudices; *iuſtè cæſum eſſe*; *quia* priùs *abſoluti* eſſent, *qui eum interfecerant*:
2°, *In Quæſt. de Euphrone Thebis occiſo*; *Reus* cædis *ſuaſit iudicibus*, viderent, *an Euphron* ille *cæde dignus foret*, &c. Auctor Xenophon lib. 7. de bellis Græc.

4° Loc. *A Comparatù*, 3[x]; [1] *A magis veriſimili, qui à negatione antecedentis*, i. magis veriſimilis, *colligit negationem conſequentis*, i. minùs veriſimilis.

[2] *A minùs veriſimili; qui à poſitione conſequentis*, i. minùs veriſimilis, *colligit poſitionem antecedentis*, i. magis veriſimilis.

[3] *A Pari, ſeu Pariter veriſimili.*

[d] Exempl. *mixtum ex deliberatione & demonſtratiuo genere*: Par erat miſeria patrum, Theſtij ſc. qui filios amiſit, Toxeum, atque Plexippum; & Oenei, qui Meleagrum.

[e] Exempl. *ex genere Iudic.*
1m, Par facinus Theſei & Paridis, qui diuerſis temporib. Helenam rapuêre:
2m, Par factū Caſtoris & Pollūcis, qui Leucippi filias; ac Paridis, qui Helenam.

[f] Exempl. *ex genere Demonſtrat.*
1m, Par gloria Hectoris, qui Patroclū interfecit, & Paridis qui Achillem:
2m, Artifices & Philoſophi æquè cenſendi ſunt non mali:
3m, Par ratio eſt imperatorū & Sophiſtarum.

[g] Exemp. *ex genere Delib.* Tam

dùm te capite condemnarent? Aſſumens dixit,

" *Rectè quidem* hanc *cæſam eſſe, iudicârunt; verùm non* rectè, *quòd ego* filius *interfecerim.*

12. [c] Et, velut [1] *illud* iudicium de Demoſthene, & ijs qui interfecerunt Nicanorem: " Quoniam enim iuſtè iudicati ſunt necâſſe, iuſtè *is* viſus eſt necatus: [2] Et de *Euphrone*, qui Thebis occiſus eſt, de quo *vnus ex Reis* auctor *iudicibus* fuit, vt iudicarent, ' Nùm dignus eſſet *is*, qui moreretur; ' Quaſi non iniuſtum eſſet, interficere eum, qui mori dignus fuiſſet.

13. [4] Alius, ex [1] magis & minùs *veriſimili*; velut, " Si nè Dij quidem omnia ſciunt, multò minùs homines. Huius enim *dicti ratio, eſt hæc*; Si cui magis ineſſe *deberet*, non ineſt, profectò neque cui minùs. 14. [2] Illud autem *dictum*, " Propinquos verberat, ' qui etiam patrem verberârit; ex eo *loco pendet*; Si, quod minùs *ſit veriſimile*, ineſt; etiam quod magis, ineſt. *Hic locus, inquam, valet* in vtramque partem, ſiuè demonſtrare oporteat ineſſe, ſiuè non. 15. [3] Præterea, ſi neque magis, neque minùs *ineſt, vel non ineſt; neceſſe eſt æquè ineſſe, vel non ineſſe*; [d] vndè dictum eſt,

" *Et tuus quidem pater*, Theſtius, *miſerandus* eſt, *cùm filios amiſerit*, à Meleagro occiſos?
" *Oeneus autem minimè*, *cùm* totius *Græciæ amiſerit*
" *Inclytam prolem* Meleagrum?

[e] Et, quòd [1] " Si non fecit Theſeus ' iniuſtè, *cùm Helenam raperet*, ne Alexander quidem: [2] Et, " Si non Tyndaridæ *iniquè fecerint, qui duas Leucippi filias rapuerunt*; neque Alexander, *qui Helenam*. [f] Et, [1] " Si Patroclum Hector *glorioſè interfecit*; & " Achillem *etiam* Alexander: [2] Et, " Si non alij artifices praui, neque etiam Philoſophi: [3] Et, " Si *belli* duces non *ideò* praui, quòd vincuntur ſæpè; neque *etiam* Sophiſtæ. [g] Et, " Si oportet priuatum *homi-*

ὑπολαβὼν φησὶ,

" Τὴν μὲν θανεῖν ἔκριναν,
ἐμὲ δὲ μὴ κτανεῖν.

12. καὶ οἷον ἡ περὶ Δημοσθένους δίκη, καὶ τῶν ἀποκτεινάντων Νικάνορα· " ἐπεὶ γὰρ δικαίως ἐκρίθησαν ἀποκτεῖναι, δικαίως ἔδοξεν ἀποθανεῖν. καὶ περὶ τοῦ Θήβησιν ἀποθανόντος, περὶ οὗ ἐκέλευε κρῖναι, " εἰ δίκαιος ἦν ἀποθανεῖν, ὡς οὐκ ἄδικον ὂν ἀποκτεῖναι τὸν δικαίως ἀποθανόντα· 13. ἄλλος ἐκ τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον [k]· οἷον, " εἰ μηδ' οἱ θεοὶ πάντα ἴσασι, σχολῇ οἵγε ἄνθρωποι· τοῦτο γάρ ἐστιν, εἰ ᾧ μᾶλλον ἂν ὑπάρχοι, μὴ ὑπάρχει, δῆλον ὅτι οὐδ' ᾧ ἧττον· 14. τὸ δ', " ὅτι τοὺς πλησίον τύπτει, ὅς γε καὶ τὸν πατέρα τύπτει, ἐκ τοῦ, εἰ τὸ ἧττον ὑπάρχει, καὶ τὸ μᾶλλον ὑπάρχει· καθ' ὁπότερον ἂν δέῃ δεῖξαι, εἴθ' ὅτι ὑπάρχει, εἴθ' ὅτι οὔ· 15. ἔτι, εἰ μήτε μᾶλλον, μήτε ἧττον [l]· ὅθεν εἴρηται,

" Καὶ σὸς μὲν οἰκτρὸς παῖδας ἀπολέσας πατήρ·
" Οἰνεὺς δ' ἄρ' οὐχὶ, τὸν Ἑλλάδος ἀπολέσας
" Κλεινὸν γόνον;

καὶ ὅτι, " εἰ μηδὲ Θησεὺς ἠδίκησεν, οὐδ' Ἀλέξανδρος. καὶ, " εἰ μὴ οἱ Τυνδαρίδαι, οὐδ' Ἀλέξανδρος. καὶ, " εἰ Πάτροκλον Ἕκτωρ, καὶ Ἀχιλλέα Ἀλέξανδρος. καὶ, " εἰ μηδ' οἱ ἄλλοι τεχνῖται φαῦλοι, οὐδ' οἱ φιλόσοφοι. καὶ, " εἰ μηδ' οἱ στρατηγοὶ φαῦλοι, ὅτι ἡττῶνται πολλάκις, οὐδ' οἱ σοφισταί. καὶ, " ὅτι εἰ δεῖ τὸν ἰδιώτην τῆς

[k] Coniun. Top. 2. ca. 10. pa. 2.

[l] Coniun. Top. 2. ca. 10. par. 7. 8. 9. & 10.

m Cenium. 2. Top. ca. 4 pa. 6.

'τῆς ὑμετέρας δόξης ἐπιμελεῖσθαι, καὶ ὑμᾶς τῆς τῶν Ἑλλήνων. 16. ἄλλος, ἐκ τοῦ τὸν χρόνον σκοπεῖν [m]. οἷον, ὡς Ἰφικράτης ἐν τῷ πρὸς Ἁρμόδιον, ὅτι '' εἰ πρὶν ποιῆσαι ἠξίουν 'τῆς εἰκόνος τυχεῖν, ἐὰν 'ποιήσω, ἔδοτε ἄν· ποιή'σαντι δ', ἆρ' οὐ δώσετε; 'μὴ τοίνυν μέλλοντες μὲν, 'ὑπισχνεῖσθε· παθόντες δ', 'ἀφαιρεῖσθε. καὶ πάλιν πρὸς τὸ Θηβαίους Φίλιππον διϊέναι εἰς τὴν Ἀττικὴν, ὅτι, '' εἰ πρὶν βοηθῆσαι εἰς Φω'κεῖς ἠξίου, ὑπέσχοντο ἄν· 'ἄτοπον οὖν εἰ διότι προεῖ'το καὶ ἐπίστευσε, μὴ διή'σουσι. 17. ἄλλος ἐκ τῶν εἰρημένων καθ' αὑτοὺς πρὸς τὸν εἰπόντα· διαφέρει δὲ ὁ τρόπος, οἷον ἐν τῷ Τεύκρῳ, ᾧ ἐχρήσατο Ἰφικράτης πρὸς Ἀριστοφῶντα, ἐπερόμενος, '' εἰ προδοίη ἂν τὰς ναῦς 'ἐπὶ χρήμασιν· οὐ φάσκοντος δὲ, εἶτα εἶπε, '' σὺ μὲν ''Ἀριστοφῶν ὢν οὐ προδοίης, 'ἐγὼ δ' ὢν Ἰφικράτης; 18. δεῖ δ' ὑπάρχειν μᾶλλον ἂν δοκοῦντα ἀδικῆσαι ἐκεῖνον· εἰ δὲ μὴ, γελοῖον ἂν φανείη, εἰ πρὸς Ἀριστείδην κατηγοροῦντα, τοῦτό τις ἂν εἴποι, ἀλλὰ πρὸς ἀπιστίαν τοῦ κατηγόρου· ὅλως γὰρ βούλεται ὁ κατηγορῶν, βελτίων εἶναι τοῦ φεύγοντος· τοῦτ' οὖν ἐξελέγχειν ἀεί. καθόλου δ' ἄτοπος οὗτός ἐστιν, ὅταν τις ἐπιτιμᾷ ἄλλοις, ἃ αὐτὸς ποιεῖ, ἢ ποιήσειεν ἄν· ἢ προτρέπει ποιεῖν ἃ αὐτὸς μὴ ποιεῖ μηδὲ ποιήσειεν ἄν. 19. ἄλλος ἐξ ὁρισμοῦ [n]· οἷον, ὅτι, '' τὸ δαιμό'νιον οὐδέν ἐστιν, ἀλλ' ἢ θεὸς, 'ἢ θεοῦ ἔργον. καίτοι ὅστις 'οἴεται θεοῦ ἔργον εἶναι, τοῦτον

n Cenium. 2. Top. ca. 2. pa. 3.

'*nem* veſtræ gloriæ curam habere; & 'vos *etiam omnium* Græcorum. 16. [5] Alius *locus*, in tempus intueri: [h] velut, Iphicrates in *oratione* contra Harmodium *dixit*; '' Si priuſquàm 'facerem, poſtulâſſem, vt ſtatuâ *à vo*'*bis* donarer; ſi feciſſem, *mihi* con'cederetis; cùm fecerim verò, non 'concedetis? Ne igitur *beneficium* 'expectantes, *præmia* promittatis; '*beneficio* autem accepto, *promiſſa* de'negetis: [i] Et rursùs ad hoc *ſuadendum*; debere Thebanos *permittere*, vt Philippus *per agrum eorum cum exercitu* tranſeat in Atticam; *ab Oratore dictũ eſt*; quòd, '' Si, priuſquàm *ÿs* opem 'ferret in Phocenſes, *hoc* poſtulâſſet, '*ipſi* polliciti fuiſſent: Abſurdum igi'tur *eſt*, ſi quià *tùm poſtulare* neglexit, '& *ÿs* credidit, *tranſire iam* non per'miſerint. 17. [6] Alius, ex dictis ſecundùm ipſos, aduersùs *eum*, qui dixit: Eminet autem *hic* modus; [k] velut, *illud* in *Tragœdia* Teucro; quo vſus *etiam* eſt Iphicrates contra Ariſtophontẽ; quùm quæreret; '' Num 'proditurus eſſet claſſem ob pecuni'as? *iſque* id negaret; '' Ergo tu qui 'es Ariſtophon non proderes; ego 'verò *eam proderem*, qui ſum Iphicrates? 18. [l] Oportet autem *eum, aduersùs quem dicitur*, magis videri nobis *talem*, qui ſit iniuſtè facturus, *quàm eum qui contradicit*: [m] Alioquì ridiculum apparebit, ſi aduersùs Ariſtidem accuſantem id quiſquam diceret: *Sed id conuenit dicere* in Accuſatorem, cui non creditur: Omninò enim Accuſator videri debet melior Reo: [n] Hoc igitur ſempèr, *eũ qui contradicit*, coarguere oportet: [o] In vniuerſum autem, abſurdus iſte *ſermo eſt*, quandò aliquis [p] obiurgat alios in ijs, quæ ipſemet faciat, aut faceret, *ſi occaſionem nactus eſſet*; [q] vel ſuadet facere *ea*, quæ ipſe non facit, nec *impelli poſſit*, vt faciat. 19. [7] Alius, ex Definitione; veluti, '' Dæmonium nihil eſt, niſi aut 'Deus, aut Dei opus: Atqui quicun'que arbitratur Dei opus eſſe, cum

priuati, quàm qui magiſtratum gerunt, alteri æquè alteros curare debent.

5* Loc. *Ab inſpectione temporũ*; *An indè eruere quid* poſſis, *quod cauſam* tuam *adiuuet*, &c.

h Exempl. *in gen. demonſtr.* ex orat. Iphicratis ducis, cùm tyrannicîda eſſet, de ſtatuâ ipſi donandâ.

i Exempl. *in genere Iudic. & Delib.*; De permittendo Philippo, vt in Atticam tranſeat armatus.

6* *Ex ÿs quæ Congruentèr ipſorum moribus vitæq; dicta ſunt, contra eum qui anteà dixit.* Iſtius loci vis maxima.

k Exempl. eſt, dictum Iphicratis contra accuſatorem Ariſtophontem, deſumptum ex Tragœdiâ Teucro.

l Precept. *Ne locus hic ſit ſophiſticus, illud ſeruandum; haberi eum qui prior dixit, improbiorem, quàm qui replicat.*

m *Sin minùs, ſilere ſatius* foret; vtpotè, quàm *viro ſanctiſſimo cõtradicere*, putà Ariſtidi; *præſertìm Actoris partes agenti*; (ſiquidem Actor, æquũ eſt, vt probior ſit eo quem accuſat.)

n Proin, quò rectè hoc loco vtare, *eleuenda erit æſtimatio eius, qui prior dixit.*

o Omninò, *Impudens & abſurdorum morum eſt is*, qui p vel *Iudicio perſequitur quenquam, ſeipſo integriorem*, caſtigátq; verbis ob ea, quæ ipſe facit, &c.

q Vel in conſultando *impellit ad id, quod ipſe non faceret*, &c.

7* *A definitione*: v. g. *In gen. Iudic.* apud Platon. in Apolog. Socratis, definitio eſt Dæmonij ad declarandam eius innocentiam.

[r] In gen. delib. ex Iphicratis orat. de ſtatua ipſi donandâ; (cõtra Harmodium, qui ſe ab Harmodio tyrannicidâ oriundum prædicabat:) Definitio,
Vna eſt, Generoſi, τῦ γἐνναίου.
[s] Altera Propinqui, τῦ συγγενοῦς.

[t] In gen. demonſtrat. ex oratione de vita Paridis; definitio eſt intemperantis, τῦ μὴ κοσμίου.

[u] In Quæſt. infinitâ, Definitio eſt contumeliæ in beneficijs accipiendis, à Socrate vſurpata, &c.

[x] Prob. exemplorum poſitorũ.

8°, Ab eo quod multipliciter dicitur, ſeu à diſtinctione vocũ ambigua.

9°, A ſufficienti diuiſione, ſeu partitione; cuius modus vnicus, eſt deſtructiuus, à Remotione partiũ, vt in exemplo, quod hîc proponitur.

10°, Ab Inductione multarum rerum; vndè colligitur vniuerſale aliquod:
[y] Exemp. 1m, eſt Inductionis, quæ fit ab exemplis ſimilibus, quib. probatur vniuerſale; quòd de liberis, vbique matres, verum diſcernant.

2m, Eſt Inductionis, quæ fit ex particularib. ſimilibus, quib. probatur particulare;

'neceſſe eſt, exiſtimare etiam Deos 'eſſe. [r] Et, vt Iphicrates dixit, "Maximè Generoſum eſſe eum, qui optimus ſit: Etenim Harmodio, & Ariſtogitoni nihil priùs generoſi inerat, quàm generoſi aliquid egiſſent: [s] Et oſtendit, "ſe illis propinquiorem 'eſſe, quàm aduerſarium Harmodium: 'Nam certè (inquit) opera propinquiora ſunt mea operibus Harmodij, & Ariſtogitonis, quàm tua. [t] Et, vt in Alexandro; "Quòd omnes confeſſuri ſint, intemperantes, 'non vnius fœminæ corpore contentos eſſe ad delectationem: [u] Et illud, Quamobrem Socrates negauit ire ad Archelaum Macedoniæ Regem; "Contumeliam enim eſſe dixit, non poſſe 'compenſare eum, qui accepit beneficium, perindè ac eũ qui maleficium: [x] Omnes enim hi, definitionem priùs adhibentes, & aſſumentes, Quid ſit res, ſyllogiſmo concludunt ea, de quibus dicunt. 20. [8] Alius, ex Quotuplicitèr dictum ſit; velut in Topicis, putà de eo quod rectè fit; quot modis Rectè aliquid fieri dicatur. 21. [9] Alius, ex Diuiſione; veluti, "Si omnes trium rerum gratiâ iniuriam faciunt; 'nempè aut huius, ſc. vtilitatis gratiâ; aut huius, ſc. voluptatis; aut huius, i. quod irati fuerint; Propter 'duas quidem, fatere non potuit, 'propter tertiam verò, ne ipſi quidem Accuſatores feciſſe dicunt. 22. [10] Alius, ex Inductione; velut, illud ex Peparethia ſumptum; "Quòd 'mulierum iudicium de liberis, cùm 'ambigatur, ex quo patre ſint orti, verum ratumque vbiquè ſit: Hoc enim 'Athenis accidit; Nam Mantiæ Oratori cum filio, quem ignorabat, controuerſanti, mater indicauit cuius 'eſſet filius: Hoc itèm euênit Thebis; 'Iſmeniâ, & Stilbone controuerſantibus, Dodonis mulier demonſtrauit 'Iſmeniæ filium; & ob id Theſſaliſcum Iſmeniæ poſteà adiudicârunt. 23. Et [z] rurſùs, ex lege Theodectis; 'Quòd ijs, qui malè curârunt alienos

'ἀνάγκη οἴεσθαι καὶ θεοὺς εἶναι· καὶ ὡς ὁ Ἰφικράτης, "ὅτι 'γενναιότατος ὁ βέλτιστος· 'καὶ γὰρ Ἁρμοδίῳ καὶ Ἀριστογείτονι οὐδὲν πρότερον ὑπῆρχε γενναῖον, πρὶν γενναῖόν τι πρᾶξαι. καὶ "ὅτι συγγενέστερος αὐτός. τὰ γοῦν 'ἔργα συγγενέστερά ἐστι τὰ 'ἐμὰ τοῖς Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος, ἢ τὰ σά. καὶ ὡς 'ἐν τῷ Ἀλεξάνδρῳ, "ὅτι 'πάντες ἂν ὁμολογήσειαν 'τοὺς μὴ κοσμίους οὐχ ἑνὸς 'σώματος ἀγαπᾶν ἀπόλαυ'σιν· καὶ διὸ Σωκράτης οὐκ ἔφη βαδίζειν ὡς Ἀρχέλαον· "ὕβριν γὰρ ἔφη εἶναι, 'τὸ μὴ δύνασθαι ἀμύνασθαι 'ὁμοίως εὖ παθόντα, ὥσπερ 'καὶ κακῶς· πάντες γὰρ οὗτοι ὁρισάμενοι, καὶ λαβόντες τὸ τί ἐστι, συλλογίζονται περὶ ὧν λέγουσιν· 20. ἄλλος ἐκ τοῦ ποσαχῶς [o], οἷον ἐν τοῖς τοπικοῖς, περὶ τοῦ ὀρθῶς· 21. ἄλλος ἐκ διαιρέσεως [p]· οἷον, "εἰ πάντες τριῶν ἕνεκεν ἀδικοῦσι [q]· ἢ τοῦδε γὰρ 'ἕνεκα, ἢ τοῦδε, ἢ τοῦδε· 'καὶ διὰ μὲν τὰ δύο, ἀδύνατον· διὰ δὲ τὸ τρίτον, οὐδ' αὐτοί φασιν· 22. ἄλλος ἐξ ἐπαγωγῆς [r]· οἷον, ἐκ τῆς Πεπαρηθίας, "ὅτι 'περὶ τῶν τέκνων αἱ γυναῖκες πανταχοῦ διορίζουσι τἀληθές. τοῦτο μὲν γὰρ Ἀθήνη'σι, Μαντίᾳ τῷ ῥήτορι ἀμφισβητοῦντι πρὸς τὸν υἱόν, 'ἡ μήτηρ ἀπέφηνε· τοῦτο 'δὲ Θήβησιν Ἰσμηνίου καὶ 'Στίλβωνος ἀμφισβητούντων, ἡ Δωδωνὶς ἀπέδειξεν 'Ἰσμηνίου τὸν υἱόν· καὶ 'διὰ τοῦτο Θετταλίσκον Ἰσμηνίου ἐνόμιζον. 23 καὶ πάλιν ἐκ [illegible] νόμου τοῦ Θεοδέκτου, "εἰ τοῖς κακῶς 'ἐπιμεληθεῖσι τῶν ἀλλοτρίων ἵππων,

[o] Coniun. 2. Top. c. 3. per totum.
[p] Coniun. 3. Top. ca. 6. pa. 13. & 2. Top. ca. 2. p. 2.
[q] Vid l 1, c. 10. pa. 7. & ſequ.
[r] Coniun. 8. Top ca. 2. à par. 1. ad 8.

ἵππων, οὐ παραδιδόασι τοὺς οἰκείους, οὐδὲ τοῖς ἀνατρέψασι τὰς ἀλλοτρίας ναῦς· οὐκοῦν εἰ ὁμοίως ἐφ' ἁπάντων, καὶ τοῖς κακῶς φυλάξασι τὴν ἀλλοτρίαν, οὐ χρηστέον ἐστὶν εἰς τὴν οἰκείαν σωτηρίαν. 24. καὶ ὡς Ἀλκιδάμας, “ὅτι πάντες τοὺς σοφοὺς τιμῶσι· Πάριοι γοῦν Ἀρχίλοχον, καίπερ βλάσφημον ὄντα, τετιμήκασι· καὶ Χῖοι, Ὅμηρον, οὐκ ὄντα πολίτην· καὶ Μιτυληναῖοι, Σαπφὼ, καίπερ οὖσαν γυναῖκα· καὶ Λακεδαιμόνιοι, Χίλωνα τῶν γερόντων ἐποίησαν, ἥκιστα φιλόλογοι ὄντες· καὶ Ἰταλιῶται, Πυθαγόραν· καὶ Λαμψακηνοὶ, Ἀναξαγόραν ξένον ὄντα ἔθαψαν, καὶ τιμῶσιν ἔτι καὶ νῦν· καὶ “Ἀθηναῖοι τοῖς Σόλωνος χρησάμενοι νόμοις, εὐδαιμόνησαν· καὶ Λακεδαιμόνιοι, τοῖς Λυκούργου· καὶ Θήβησιν ἅμα οἱ προστάται φιλόσοφοι ἐγένοντο, καὶ εὐδαιμόνησεν ἡ πόλις· 25. ἄλλος ἐκ κρίσεως περὶ τοῦ αὐτοῦ, ἢ ὁμοίου, ἢ ἐναντίου· 26. μάλιστα μὲν, εἰ πάντες καὶ ἀεί· εἰ δὲ μὴ, ἀλλ' οἵ γε πλεῖστοι, ἢ σοφοὶ, ἢ πάντες, ἢ οἱ πλεῖστοι, ἢ ἀγαθοί· ἢ εἰ αὐτοὶ οἱ κρίνοντες, ἢ οὓς ἀποδέχονται οἱ κρίνοντες, ἢ οἷς μὴ οἷόν τε ἐναντίον κρίνειν· οἷον τοῖς κυρίοις· ἢ οἷς μὴ καλὸν τὰ ἐναντία κρίνειν· οἷον θεοῖς, ἢ πατρὶ, ἢ διδασκάλοις· 27. ὥσπερ τὸ εἰς Μιξιδημίδην εἶπεν Αὐτοκλῆς· “εἰ ταῖς μὲν σεμναῖς θεαῖς καλῶς εἶχεν ἐν Ἀρείῳ πάγῳ δοῦναι δίκην, Μιξιδημίδῃ δ' οὔ; ἢ ὥσπερ Σαπφὼ, “ὅτι τὸ ἀποθνήσκειν κακόν· οἱ θεοὶ γὰρ οὕτω κεκρίκασιν· ἀπέθνησκον γὰρ ἄν· ἢ ὡς Ἀρίστιππος πρὸς Πλάτωνα

equos, non committunt ſuos; Neque ijs qui euerterunt alienas naues: Igitur ſi ſimilitèr in omnibus *ſe habet*, neque ijs *ſanè* qui malè cuſtodiuerunt alienam, vtendum eſt ad propriam ſalutem *tuendam*. 24. [3] Et *illud*, quo Alcidamas *vſus eſt*; “Quòd omnes *homines* honorant ſapientes: Nam certè Archilochum Parij *ciues ſui*, quamuis *conſuetudine* maledicus eſſet, honorârunt: Et Chij, Homerum, qui non erat ciuis: Et Mitylenæi, Sapphonem, quamuis eſſet mulier: Et Lacedæmonij, Chilonem in Senatorum numerum cooptârunt, cùm ipſi eſſent minimè ſtudioſi literarum: Et Italiôtæ, Pythagoram *Samium*: Ac Lampſaceni, Anaxagoram *Phyſicum* qui peregrinus erat, *in agro ipſorum*, ſepeliuerunt, & honorant in hunc etiam diem: [γ] Et *illud*, “Athenienſes, *quamdiu* Solonis vſi *ſunt* legibus, fœlices fuerunt: Et Lacedæmonij, *legibus* Lycurgi: Et Thebis ſimùl atque Philoſophi reipub principes electi ſunt, etiam fœlix ſtatìm fuit *ipſa* ciuitas. 25. [11] Alius, ex *aliorum* iudicio *priùs habito* de *re*, *vel perſonâ* [z] eâdē, aut ſimili, aut contrariâ: 26. [a] Maximè quidèm, ſi omnes *ſic ſentiant*, & ſemper; ſin minùs, at ſaltèm plurimi; [b] Aut ſapientes vel omnes, vel plurimi; [c] Aut boni; [d] Aut ſi ipſi iudicantes, vel ij quos iudices ipſi approbant, vel contra quos non poteſt eſſe iudicium; veluti, dominos: vel, contra quos non *eſt* honeſtum iudicare: velut Deos, aut patrē, aut præceptores. 27. [e] Quemadmodùm [1] in Mixidemidem dixit Autocles, “*Si Furijs* venerandis Deabus par fuit, in Areopago cauſam dicere; Mixidemidi nonnè *honeſtum hoc eſſe debeat*? [2] Aut quemadmodùm Sappho *dixit*, “Mori malum eſſe; Dij enim ſic iudicârunt; alioquì *etiam illi* mortem obirent. [3] Aut, vt Ariſtippus *Cyrenaicus* aduersùs Platonem aſſeueratiùs quiddam *in ſermone* pro-

Quæ ratio erat Socrati vſitatiſſima.

3m, *Eſt Inductionis, quæ ex multis particularib. colligit vniuerſale*; eruditos viros nuſquàm non magnifieri.

γ *Eiuſdem ſpeciei cum præcedenti, eſt Inductio illa, quæ per particularia colligit hoc vniuerſale*, etiamſi non exprimatur; Omnes ciuitates eſſe felices, quæ à ſapientibus gubernantur.

11°, *A iudicio aliorum de re, vel perſonâ aliquâ*:

z Ac *de re quidem, vel perſonâ* eſt, *eâdem, aut ſimili, aut contrariâ*:

a *Judicium* autem *aliorum*, eſt Aut *omnium vel plurimorum*,

b Aut *ſapientium*, &c.

c Aut *bonorum*,

d Aut *Iudicum ipſorum*, &c.

e *De rebus iudicatis, exempla*;

1m, *De cauſâ dicendâ in Areopago*; A iudicio Eumenidum inferarum:

2m, *De mortis miſeriâ*; à iudicio deorum cœleſtium.

3m, *De quâdam re aſſeueratiùs à Platone prolatâ*; à iudicio præceptoris Socratis.

4m, (Ex Xenophonte de rebus Græc. lib. 4.) *De oraculo Apollinis*; A iudicio patris, ſc. Iouis.

f *De perſonis iudicatis*; Exempl. 1m, Ex Iſocrate, de Helena, à *iudicio ſpectati viri* Theſei.

2m, De Paride; *à iudicio trium dearum*;

3m, Ex Iſocrate in Encom. De Euagorâ Cyprio rege, *ex iudicio Cononis* Athenienſis.

12° Loc. *Ab enumeratione partium*, qui ſimilis eſt illi Topico, *ab enumerat. ſpecierum* alicuius generis:

g Exempl. è Theodecte; qui *Socratem Reum*, quòd deos non eſſe crederet, *ex hoc loco tuetur.*

13° *A conſequentibus alicuius rei, bonis, vel malis*; Hinc enim licet,

1 Et *in delib. genere*, hortari vel dehort.

2 Et *in Iudicijs*, accuſare, &c.

3 Et *in Demonſtr.* laudare vel vituperare.

h Exempl. ex Medæa Euripid. *in genere delib.*

i Ex hoc vno loco compoſita *à Calippo Rhetore* fuit *ars diſputandi* in vtramque partem.

14° Ex *Inuerſione conſequentium contrariorum* (quæ rei quam ſuadere vis, adhærent.)

k *Partim conuenit cum loco praeced.* Ille enim proceſſit *à conſequentib. directè*, hic *ab ijſdem, ordine alternatim inuerſo.*

l *Partim ab illo differt*; Ille enim proceſſit ab oppoſitis quibuſli-

proferentem, vt *ille* putabat: "Atqui ſodalis noſter (inquit) nihil ciuſmodi; ſignificans Socratem; [4] Et Ageſipolis *Delphis* interrogabat *Apollinem* Deum, cùm priùs ex Olympiâ *Iouis reſponſum* tuliſſet, "Núm ipſi eadem viderentur, quæ patri? Quaſi turpe *eſſet*, contraria dicere. 28. [f] Et [1] *illud* de Helena, (vt Iſocrates ſcripſit) "Quòd *eſſet virtutis* ſtudioſa, *& honeſta*; ſiquidem Theſeus iudicauit: [2] Et de Alexandro *itidem*, "Quem tres Deæ *omnibus hominibus* antepoſuerunt: [3] Et de Euagora *etiam*, "Quòd virtute præſtans *fuit*: *De eo* enim Iſocrates ſic inquit; "Certè Conon, cùm aduerſâ fortunâ vteretur, omnibus alijs omiſſis, ad Euagoram venit. 29. [12] Alius, *eſt* ex partibus; quemadmodùm in Topicis *quæſitum eſt*, "Qualis motio *ſit*, anima? *Aut* enim hæc, aut illa. [g] Exemplum *huius loci*, *ſuppetit* ex Socrate Theodectæ: "Quale templum violauit *Socrates*? Quos Deos non coluit ex ijs, quos ciuitas *Deos eſſe* decreuit? 30. [13] Alius, quoniam in pluribus *rebus* accidit, vt ipſas ſequatur aliquid boni, & mali; *locus (inquam)* ex conſequenti, [1] *eſt* hortari aut dehortari; [2] & accuſare aut defendere; & [3] laudare, aut vituperare; [h] velut, "Eruditionem inuidiâ-flagrare conſequitur, *quod* malum *eſt*, & ſapientem eſſe, *quod* bonum: Non igitur oportet erudiri; inuidia enim non eſt contrahenda: Oportet igitur erudiri; ſapientem enim eſſe, conſentaneum eſt. [i] *Atque* hic locus erat *tota* ars Calippi *Rhetoris*, additis *ſolùm formis* de Poſſibili, & de reliquis, *ſc. Facto, Futuro, &c. eo ordine* quo *ſuperiùs à me* dictæ ſunt. 31. [14] Alius, quandò de duobus, & *ijs* inter ſe *contrarijs*, *ſeu* oppoſitis, vel hortari, vel dehortari oporteat; [k] vt etiam *eo* loco, qui proximè dictus eſt, in vtramq; partem vtamur: [l] Differt autem *hic modus ab illo penes conſequentia*; quià illìc quidem, quæuis opponuntur;

ἐπαγγελτικώτερόν τι εἰπόντα, ὡς ᾤετο, "ἀλλὰ μὴν ὅ γ' ἑταῖρος ἡμῶν, ἔφη, οὐδὲν τοιοῦτον· λέγων τὸν Σωκράτην· καὶ Ἀγησίπολις ἐν Δελφοῖς ἐπηρώτα τὸν θεὸν, κεχρημένος πρότερον Ὀλυμπίασιν, "εἰ αὐτῷ ταὐτὰ δοκεῖ ἅπερ τῷ πατρί; ὡς αἰσχρὸν ὂν τἀναντία εἰπεῖν· 28. καὶ περὶ τῆς Ἑλένης, ὡς Ἰσοκράτης ἔγραψεν, "ὅτι σπουδαία, εἴπερ Θησεὺς ἔκρινε· καὶ περὶ Ἀλεξάνδρου, "ὃν αἱ θεαὶ προέκριναν· καὶ περὶ Εὐαγόρου, "ὅτι σπουδαῖος, ὥσπερ Ἰσοκράτης φησί. "Κόνων γοῦν δυστυχήσας, πάντας τοὺς ἄλλους παραλιπὼν, ὡς Εὐαγόραν ἦλθεν· 29. ἄλλος ἐκ τῶν μερῶν [f], ὥσπερ ἐν τοῖς τοπικοῖς, "ποία κίνησις ἡ ψυχή· ἥδε γὰρ, ἢ ἥδε. παράδειγμα ἐκ τοῦ Σωκράτους τοῦ Θεοδέκτου· "εἰς ποῖον ἱερὸν ἠσέβηκε· τίνας θεῶν οὐ τετίμηκεν ὧν ἡ πόλις νομίζει· 30. ἄλλος, ἐπειδὴ ἐπὶ τῶν πλείστων συμβαίνει, ὥσθ' ἕπεσθαί τι αὐτοῖς ἀγαθὸν καὶ κακὸν, ἐκ τοῦ ἀκολουθοῦντος [t], προτρέπειν ἢ ἀποτρέπειν, καὶ κατηγορεῖν ἢ ἀπολογεῖσθαι, καὶ ἐπαινεῖν ἢ ψέγειν· οἷον "τῇ παιδεύσει τὸ φθονεῖσθαι ἀκολουθεῖ κακόν· τὸ δὲ σοφὸν εἶναι, ἀγαθόν· οὐ τοίνυν δεῖ παιδεύεσθαι· φθονεῖσθαι γὰρ οὐ δεῖ. δεῖ μὲν οὖν παιδεύεσθαι· σοφὸν γὰρ εἶναι δεῖ. ὁ τόπος οὗτός ἐστιν ἡ Καλλίππου τέχνη προσλαβοῦσα τὸ δυνατὸν, καὶ τἆλλα, ὡς εἴρηται [u]· 31. ἄλλος, ὅταν περὶ δυοῖν καὶ ἀντικειμένοιν ἢ προτρέπειν ἢ ἀποτρέπειν δέῃ, καὶ τῷ πρότερον εἰρημένῳ τόπῳ ἐπὶ ἀμφοῖν χρῆσθαι· διαφέρει δὲ, ὅτι, ἐκεῖ μὲν τὰ τυχόντα ἀντιτίθεται· ἐνταῦθα

f Coniun. 3. Top. ca. 4. pa. 3.

t Vid. 2. Top. ca. 4. pa. 5. & ca. 8.

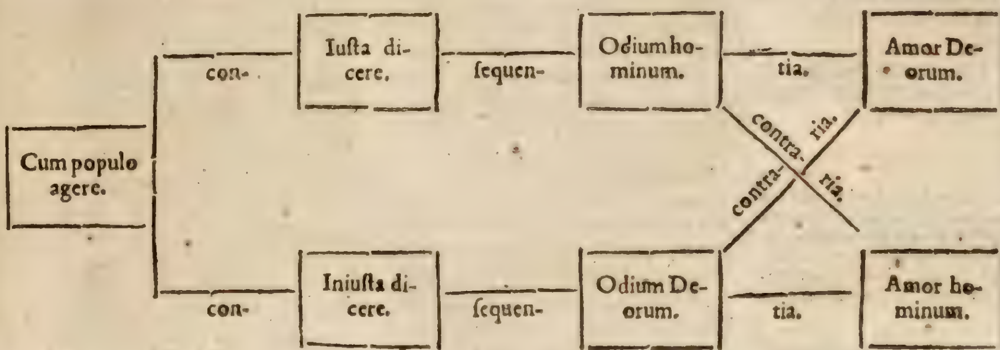
u Supr. cap. 20.

x Coniun. 2. Topic. ca. 8. p. 2.

ἐνταῦθα δὲ, τἀναντία x· οἷον ἱέρεια οὐκ εἴα τὸν υἱὸν δημηγορεῖν· « ἐὰν μὲν γὰρ, ἔφη, τὰ δί- ‛ καια λέγῃς, οἱ ἄνθρωποί σε ‛ μισήσουσιν· ἐὰν δὲ τὰ ἄδικα, ‛ οἱ θεοί. δεῖ μὲν οὖν δημηγορεῖν· ‛ ἐὰν μὲν γὰρ τὰ δίκαια λέγῃς, οἱ ‛ θεοί σε φιλήσουσιν· ἐὰν δὲ τὰ ἄδικα, οἱ ἄνθρωποι.

hîc verò, contraria duntaxat: veluti, Sacerdos *quædam* non ſinebat filium concionari: « Si enim, ‛ inquit, iuſta dicas, homines te ‛ odio habebunt; Si verò iniuſta, ‛ Dij: Imò, oportet concionem ‛ habere: Si enim iuſta dicas, ‛ Dij te amabunt; ſi verò iniuſta, homines.

bet, hic verò à contrarijs ſolis.



τοῦτο δ᾽ ἐστὶ ταὐτὸ τῷ λεγομένῳ, « τὸ ἕλος ὠνεῖσθαι ‛ καὶ τοὺς ἅλας· καὶ ἡ βλαίσωσις τοῦτ᾽ ἐστιν, ὅταν δυοῖν ἐναντίοιν ἑκατέρῳ ἀγαθὸν καὶ κακὸν ἕπηται, ἐναντία ἑκάτερα ἑκατέροις· 32. ἄλλος, ἐπειδὴ οὐ τὰ αὐτὰ φανερῶς ἐπαινοῦσι, καὶ ἀφανῶς y· ἀλλὰ φανερῶς μὲν, τὰ δίκαια καὶ τὰ καλὰ ἐπαινοῦσι μάλιστα· ἰδίᾳ δὲ, τὰ συμφέροντα μᾶλλον βούλονται, ἐκ τούτων πειρᾶσθαι συνάγειν θάτερον· τῶν γὰρ παραδόξων οὗτος ὁ τόπος κυριώτατός ἐστιν· 33. ἄλλος, ἐκ τοῦ ἀνάλογον ταῦτα συμβαίνειν· οἷον, ὁ Ἰφικράτης τὸν υἱὸν αὐτοῦ νεώτερον ὄντα

y Coniun. Elench. c. 12. p. 7.

m Hoc autem eſt idem cum eo, quod *prouerbio* dicitur, « Paludem emere, ‛ & ſalem: Et Inverſio, hoc eſt, quandò duorum contrariorum vtrique conſequens ſit bonum, & malum, *quorum* vtraque *ſunt* contraria vtriſque. 32. [15] Alius, n quoniam *homines* non eadem laudant apertè, & occultè; Sed apertè quidem, iuſta, & honeſta laudant maximè; priuatim verò, vtilia magis optant; o *Idcircò* conandum eſt, vt ex his alterum colligamus; *id ſc. quod cauſæ noſtræ maximè inſeruiat*: p Illorum enim *locorum*, qui *probant ſentire Aduerſarium* præter opinionem *communem*, hic locus eſt præcipuus. 33. [16] Alius, ex eo quod quicquam per proportionem contingit *& conſequitur*: q Velut, r Iphicrates, cùm *ciues* filium ipſius ætate

m Argumentari ex hoc loco eſt accipere commodum cum incommodo: Et dicitur figura Βλαίσωσις, Inuerſio.

15. Ex apertâ hominum adprobatione, & priuatâ ſententiâ:
n Quià enim *ingenium hominum* eſt, vt *palàm æqua* laudent; *clàm tacitiq́*, incumbant *commodo*:
o Docendum eſt, *aduerſarium, vtro modo loquatur, repugnare hominum opinionibus*; vel *occultis* ſc. deſyderijs, vel *apertis* ſentẽtijs:
p Ex locis n. qui *παράδοξοι probant, hic primas* obtinet: Vndè κατ᾽ ἐξοχ. dicitur *παράδοξος*.
16. *Ex proportione*, ſiuè *inter quatuor terminos*, ſiuè *inter tres tantùm*; itá *vt medium bis* numeret r:
q Exempl. 1, *in genere delib.*

r 2m, *In Iudiciali*; ex Theodecte, ἐν τῷ νόμῳ.

17°, Ex eo; *Si, quod ex 2b° rebus vſu venit, idem vtriſq; ſit, etiam illæ res eadem* inter ſe erunt:

ſ Ex. gr. in illo Xenophanis dicto contra Heſiodum Theogeniæ ſcriptorem.

t Et omninò; Ipſum, *quod vſu venit*, ſupponendum ſemper eſt, *eſſe idem cum altero eorum, ex quibus* vſu venit:

(u Exempl. huius 1m, ex Socrate Theodectis, *in gen. Iudiciali.*

2m, Oratoris Lacedæmonij contra Perſas, *in genere demonſtrat.*

3m, Oratoris Athenienſis contra cæteras Græciæ ciuitates; *in genere deliberatiuo*:)

x *Cum altero* (inquit) *eorum* &c. *hoc vel illo*; *prout valet ad* id, quod *volumus, peragendum.*

18°, Ex *diuerſâ hominũ ſententiâ; quâ quod antè petierlit, mox repudiant*; Siuè *conſilio id faciant*, quod *laudandum*, ſuadendumq;: y Siuè *perturbatione, & leuitate animi*; quod *redarguendum*: vt exemplo patet ex Orat. Lyſiæ de Athenienſibus.

19°, Ex *diuerſo fine*, & *propoſito eius, qui fecit*: Cùm *facinus* aliquod *eleuetur*, affirmando in *aliquem finem id factum* fuiſſe, *in quem non fiebat* tamen.

ætate iuniorem, quòd magnâ *ſtaturâ* eſſet, ad obeundum munus *publicum* cogere vellent, dixit; "Si magnos 'pueros pro viris haberent, fore, vt 'paruos viros iudicarent eſſe pueros: r Et, 2 Theodectes in lege *dixit*; "Ciuitate quidem donatis ſtipendia-'rios quoſdam, velut Strabacem & 'Charidemum, ob probitatem; ſti-'pendiarijs verò illis, qui nefaria *fa-'cinora* fecerunt, exilium non irrogabitis? 34. 17 Alius, ex eo *fidem trahens*; ſi id quod *ex aliquibus duobus* vſu venit, ſit *ipſis* idem; etiam ea ex quibus vſu venit, eadem *habenda*: ſ Veluti, Xenophanes dicebat; "Si-'militèr eſſe impios, qui natos eſſe aſ-'firmant Deos, & qui mori *eos* dicunt: 'vtroque enim modo euenit, vt non 'ſint aliquandò Dij, *quod affirmare im-'pium eſt*: t Et omninò ſanè, quod vſu venit ex vtrolibet, *id* aſſumere *oportet*, quaſi ſemper *ſit* idem *cum illo*; u *veluti*, 1 "Sententiam verò laturi 'eſtis non de Socrate, ſed de profeſ-'ſione, an oporteat philoſophari; *er-'go iniquè iudicaturi.* 2 Et, "Dare *hoſtibus* terram, & aquam, eſt *illis* ſeruire; *& proindè vobis turpe.* 3 Et participes eſſe communis pacis, *eſt nihil aliud, quàm quod* imperatum eſt, facere; *& propterea detrimentoſum*: x Vtrum autem eorum *ad cauſam noſtram* vtile fuerit, *id* aſſumendum *erit*; *vel cum hoc ſc: vel cum illo eſſe idem.* 36. 18 Alius, ex eo quòd ijdem *homines* non idẽ ſemper poſteriùs eligunt, quod priùs; ſed è conuerſo; y Velut, hoc enthymema; "An verò, dùm exules eſſemus, pug-'nabamus, vt rediremus? poſteà ve-'rò quàm redijmus, fugiemus, vt non 'pugnemus? Aliquandò enim *in patriâ* manere *& domi viuere*, pugnando elegerunt; aliquandò non pugnare *maluerunt*, non manendo, *ſed carendo patriâ.* 37. 19 Alius, cùm quod alicuius gratiâ *fieri* potuit, quamvis *verè id* factum non ſit, id tamen *callidâ interpretatione* affirmare, huius gratiâ

τῆς ἡλικίας, ὅτι μέγας ὤν, λειτουργεῖν ἀναγκαζόντων, εἶπεν, "ὅτι εἰ τοὺς μεγάλους 'τῶν παίδων ἄνδρας νομίζου-'σι, τοὺς μικροὺς τῶν ἀνδρῶν 'παῖδας εἶναι ψηφιοῦνται. καὶ ὁ Θεοδέκτης ἐν τῷ νόμῳ, ὅτι, "πολίτας μὲν ποιεῖσθε τοὺς 'μισθοφόρους, οἷον Στράβακα 'καὶ Χαρίδημον διὰ τὴν ἐπι-'είκειαν· φυγάδας δ' οὐ ποι-'ήσετε, τοὺς ἐν τοῖς μισθο-'φόροις ἀνήκεστα διαπεπραγ-'μένους; 34. ἄλλος, ἐκ τοῦ τὸ συμβαῖνον ἐὰν ᾖ ταὐτὸν, ὅτι καὶ ἐξ ὧν συμβαίνει ταὐτά· οἷον Ξενοφάνης ἔλεγεν, "ὅτι ὁμοίως ἀσεβοῦσιν 'οἱ γενέσθαι φάσκοντες τοὺς 'θεοὺς, τοῖς ἀποθανεῖν λέ-'γουσιν· ἀμφοτέρως γὰρ 'συμβαίνει, μὴ εἶναί ποτε 'τοὺς θεούς. 35. καὶ ὅλως δὲ, τὸ συμβαῖνον ἐξ ἑκατέρου, λαμβάνειν ὡς ταὐτὸ αἰεί· "μέλλετε δὲ κρί-'νειν οὐ περὶ Σωκράτους, 'ἀλλὰ περὶ ἐπιτηδεύματος, 'εἰ χρὴ φιλοσοφεῖν. καὶ "ὅτι τὸ διδόναι γῆν καὶ ὕ-'δωρ, δουλεύειν ἐστί· καὶ "τὸ μετέχειν τῆς κοινῆς εἰ-'ρήνης, ποιεῖν τὸ προσταττόμενον. ληπτέον δ' ὁπότερον ἂν ᾖ χρήσιμον· 36. ἄλλος, ἐκ τοῦ μὴ ταὐτὸ τοὺς αὐτοὺς αἰεὶ αἱρεῖσθαι, ὕστερον ἢ πρότερον, ἀλλ' ἀνάπαλιν· οἷον τόδε τὸ ἐνθύμημα, "εἰ φεύγοντες μὲν 'ἐμαχόμεθα, ὅπως κατέλ-'θωμεν· κατελθόντες δὲ, 'φευξόμεθα, ὅπως μὴ μα-'χώμεθα; ὁτὲ μὲν γὰρ τὸ μένειν ἀντὶ τοῦ μάχεσθαι ᾑροῦντο, ὁτὲ δὲ τὸ μὴ μάχεσθαι ἀντὶ τοῦ μὴ μένειν. 37. ἄλλος, τὸ οὗ ἕνεκα ἂν εἴη, εἰ μὴ γένοιτο, τούτου ἕνεκα φάναι εἶναι, ἢ

ἢ γεγενῆσθαι· οἷον, εἰ δοίη ἄν τις τινὶ, ἵνα ἀφελόμενος λυπήσῃ· ὅθεν καὶ τοῦτ' εἴρηται,

"Πολλοῖς ὁ δαίμων οὐ κατ' εὔνοιαν φέρων,
"Μεγάλα δίδωσιν εὐτυχήματ', ἀλλ' ἵνα
"Τὰς συμφορὰς λάβωσιν ἐπιφανεστέρας.

καὶ τὸ ἐκ τοῦ Μελεάγρου τοῦ Ἀντιφῶντος,

"Οὐχ ἵνα κτάνωσι θῆρ', ὅπως δὲ μάρτυρες
"Ἀρετῆς γένωνται Μελεάγρῳ πρὸς Ἑλλάδα.

καὶ τὸ ἐκ τοῦ Αἴαντος τοῦ Θεοδέκτου· ὅτι ὁ Διομήδης προείλετο Ὀδυσσέα, οὐ τιμῶν, ἀλλ' ἵνα ἥττων ᾖ ὁ ἀκολουθῶν· ἐνδέχεται γὰρ τούτου ἕνεκα ποιῆσαι· 38. ἄλλος κοινὸς καὶ τοῖς ἀμφισβητοῦσι, καὶ τοῖς συμβουλεύουσι, σκοπεῖν τὰ προτρέποντα καὶ ἀποτρέποντα, καὶ ὧν ἕνεκα καὶ πράττουσι, καὶ φεύγουσι· ταῦτα γάρ ἐστιν ἃ, ἐὰν μὲν ὑπάρχῃ, δεῖ πράττειν· οἷον, εἰ δυνατὸν, καὶ ῥᾴδιον, καὶ ὠφέλιμον ἢ αὐτῷ, ἢ φίλοις· ἢ βλαβερὸν ἐχθροῖς, καὶ ἐπιζήμιον, ἢ ἐλάττων ἡ ζημία τοῦ πράγματος· καὶ προτρέπονται δ' ἐκ τούτων, καὶ ἀποτρέπονται ἐκ τῶν ἐναντίων· 39. ἐκ δὲ τῶν αὐτῶν τούτων καὶ κατηγοροῦσι, καὶ ἀπολογοῦνται· ἐκ μὲν τῶν ἀποτρεπόντων, ἀπολογοῦνται· ἐκ δὲ τῶν προτρεπόντων, κατηγοροῦσιν. ἔστι δ' ὁ τόπος οὗτος, ὅλη τέχνη ἥτε Παμφίλου, καὶ ἡ Καλλίππου· 40. ἄλλος, ἐκ τῶν δοκούντων μὲν γίνεσθαι, ἀπίστων δὲ, ὅτι οὐκ ἂν ἔδοξαν, εἰ μὴ ἦν, ἢ ἐγγὺς ἦν· καὶ ὅτι μᾶλλον· ἢ γὰρ τὰ ὄντα, ἢ τὰ εἰκότα ὑπολαμβάνουσιν

eſſe, vel factum eſſe; [z] velut, "Siquis alicui det *quippiam*, *vt hoc ei poſteà* ablato, dolore *eum* afficiat: [a] Vndè & illud dictum eſt,

"*Multis Dæmon non propter beneuolentiam afferens*,
"*Magnas largitur proſperitates*; *ſed vt*,
"*Clades*, quas pro ijs parat, *accipiant inſigniores*.

[b] Et illud, ex Meleagro Antiphontis,

"*Non vt interficerent feră, ſed vt teſtes*
"*Virtutis eſſent Meleagro*, *per* totam *Græciam*:

[c] Et illud ex Aiace Theodectis, "Quod Diomedes Vlyſſem *Aiaci* antepoſuit, non vt *eum* honoraret, ſed vt inferior eſſet, qui *eum* comitaretur: Contingit enim *illum id* huius gratiâ feciſſe, *cuius Aiax feciſſe dixit*. 38. [20°] Alius *locus* Communis & controuerſantibus & Deliberantibus, vt conſyderemus ea, quæ ad hortandum, & ad dehortandum *valent*; & quorum gratiâ *homines* & agunt *quicquam*, & fugiunt: [d] Hæc enim ſunt ea, quæ ſi *rebus, quas cogitamus*, adſint, oportet *eas* agere: veluti, ſi [1] poſſibile *ſit*, & [2] facile, & [3] vtile, [e] aut ipſi, aut amicis; vel *contrà* pernicioſum ac noxium inimicis; [f] aut ſi minor *inde* mulcta *ſit*, quàm res, *quæ expetitur*. [g] Et quidem hortantur ex his *locis*, [h] ac dehortantur ex contrarijs. 39. Ex ijſdem autem ipſis etiam accuſant, & defendunt; ex ijs quidem, quæ ad dehortandum *valent*, defendunt *ſc.* ex ijs verò, quæ ad hortandum, accuſant: [i] Eſt autem locus iſte tota ars cùm Pamphili *Rhetoris*, tùm etiam Callippi. 40. [21] Alius, ex ijs quæ videntur quidem fieri, ſed *vulgò* incredibilia *ſunt*; [k] Quòd non viderentur *fieri talia*, ſi non *iam* eſſent, aut propè eſſent; [l] & quòd magis *videntur fieri*, *cùm fiunt*, quàm *veriſimilia*: [m] Etenim *homines* exiſtimationem habent vel *de talibus*, quæ verè ſunt, vel *de talibus*, quæ veriſimilia:

[z] Exempl. *in gen. deliberat.* Vnum *generale*;

[a] Alterum *ſpeciale*, ex aliquo Poëtâ.

[b] Exempl. *in gen. demonſtratiuo*; vnum, *ad laudand.*;

[c] Alterum *ad vituperandum*.

20°, *A Cauſis, & finib. impellentib. vel retrahentib. à re agenda*; Valet *in deliberat.* vbi

[d] Ad *Hortandum*, *fines* occurrunt tres;

1°, *Si poſſibile*; 2°, Si *facile*; 3°, Si *Vtile*; [e] Aut *ſimpliciter*, &c.

[f] Aut *minùs inutile*, &c.

[g] *Ad Dehortandum*, adducendi *fines contrarij*.

[h] Valet etiam idem locus *in cauſis Iudicialib* ad *accuſand. & defend.* vbi *ijdem etiam occurrunt fines*.

[i] Ex hoc loco *compegerunt artes* dicendi *Pamphilus*, & *Callippus*.

21°, *Ex ijs quæ vulgò incredibilia* ſunt, *ſed tamen videntur fieri*:

[k] Videntur, inquam, fieri, tùm *quià iam fiunt, aut propè fiunt*:

[l] Tùm quià *cùm iam fiant, magis eminent*, quàm quæ veriſimilia:

[m] *Ratio poſter. dicti.*

n Exempl. ex *Androcle Rhetore*, qui cùm Athenis capitale eſſet, de veteri lege detrahere, *dixit* tamen, *leges animaduerſione indigere*: idque *à ſimilibus incredibilibus ex hoc loco ſumptis.*

o *Vno,*

p *Altero.*

Si igitur incredibile *quicquam*, ac non veriſimile, *aliquandò fiat*, verum id *& certum iam* fuerit: Non enim ſanè quià veriſimile & appoſitum ad fidem, videtur ità *ſe habere*; [n] velut, Androcles Pitheus legem *quandam* oppugnans, dixit (cùm *cines ei* obſtreperent dicenti, "Indigent leges lege *alterâ* corrigente:) [o] "Quippe & piſces *indigent* ſale. Atqui nec veriſimile, nec appoſitum ad fidem *eſt*, qui in ſalo aluntur, *eos piſces* egere ſale: [p] "Et Oliuæ, (*dixit*) *indigent* oleo. Atqui incredibile *eſt*, ex quibus oleum fit, ea oleo indigere.

εἰ δ' ὢν ἄπιστον, καὶ μὴ εἰκός, ἀληθὲς ἂν εἴη· οὐ γὰρ διά γε τὸ εἰκὸς καὶ πιθανὸν, δοκεῖ οὕτως. οἷον Ἀνδροκλῆς ἔλεγεν ὁ Πιτθεὺς κατηγορῶν τοῦ νόμου, (ἐπεὶ ἐθορύβησαν αὐτῷ εἰπόντι, "δέονται οἱ νόμοι νόμου τοῦ διερθώσοντος·) "καὶ γὰρ οἱ ἰχθύες ἁλός· καίτοι οὐκ εἰκὸς, οὐδὲ πιθανὸν ἐν ἅλμῃ τρεφομένους δεῖσθαι ἁλός· "καὶ τὰ στέμφυλα ἐλαίου· καίτοι ἄπιστον, ἐξ ὧν ἔλαιον γίνεται, ταῦτα δεῖσθαι ἐλαίου.

De Enthymemat. Veris Elenẽticis, i. ijs quæ ad Refutandum valent, Loci ſeptem.

Cap. XXV.

a Elenẽticorum Enthymemat. 1° Loc. *A Repugnantib. temporibus, ſermonib. aut actionibus;*

b Vel *in Aduerſario ipſo*, cui fidem detrahere volumus;

c Vel *in ipſo, qui dicit*; dùm *repugnantiã* is notat *in ſeipſo penes crimen obiectum.*

d Vel *in vtroque*; cùm per cõtentionem, *contraria vtriuſque facta* inter ſe *comparantur.*

2°, *Ab explicatâ Paradoxi causâ*, ex qua *Calumnia*, vel obiectio *aduersùs Perſonas, aut Res,* ſuborta eſt.

Exempl. 1m, *ad Perſonas infames ſubleuandas*, & à calumniâ vindicandas:

[a] Alius *Enthymematum Locus*, ad refutandum comparatus, *eſt* vt ea, quæ diſſentiunt *inter ſe*, conſyderes; *nimirùm*, ſi quid diſſentaneum *ſit*, ex omnibus temporibus, & actionibus, & ſermonibus; [b] Seorsìm quidem in *perſona* controuerſantis; velut, "Et ait quidem *ſe* amare vos, coniurauit autem cum triginta *Tyrannis in perniciem veſtram.* 2. [c] Seorsìm autem in ſe ipſo, "Et ait eſſe me litigioſum, nec poteſt demonſtrare *me* intentâſſe vllum iudicium: 3. [d] Seorsìm verò in ſeipſo, & controuerſante *ſimul*, "Et hic quidem nihil vnquam dedit mutuò; Ego verò etiam multos veſtrûm *ab hoſtibus captos* redemi. 4. [2] Alius *vtilis* hominibus, & rebus, qui in calumniam vocati ſint, cùm non exiſtimentur *tales*; vt dicamus cauſam rei *illius* parùm credibilis: Subeſt enim aliquid ob quod res, *vel perſona illa* apparet *ità ſe habere*: [1] velut, cùm quædam *mulier* filio *corpus* ſuum ſubiecîſſet, quò *eum* blandius ſalutare *poſſet*, videbatur ſtuprum cum adoleſcente exercere: expoſitâ

Ἄλλος ἐλεγκτικός, τὸ τὰ ἀνομολογούμενα σκοπεῖν, εἴ τι ἀνομολογούμενον ἐκ πάντων καὶ χρόνων, καὶ πράξεων, καὶ λόγων· χωρὶς μὲν ἐπὶ τοῦ ἀμφισβητοῦντος· οἷον, "καὶ φησὶ μὲν φιλεῖν ὑμᾶς, συνώμοσε δὲ τοῖς τριάκοντα· 2. χωρὶς δ' ἐπὶ αὐτοῦ, "καὶ φησὶ μὲν εἶναί με φιλόδικον, οὐκ ἔχει δὲ ἀποδεῖξαι δεδικασμένον οὐδεμίαν δίκην· 3. χωρὶς δ' ἐπὶ αὐτοῦ, καὶ τοῦ ἀμφισβητοῦντος· "καὶ οὗτος μὲν οὐ δεδάνεικε πώποτε οὐδέν· ἐγὼ δὲ καὶ πολλοὺς λέλυμαι ὑμῶν· 4. ἄλλος, τοῖς προδιαβεβλημένοις καὶ ἀνθρώποις, καὶ πράγμασι, ὡς δοκοῦσι, τὸ λέγειν τὴν αἰτίαν τοῦ παραδόξου. ἔστι γάρ τι δι' ὃ φαίνεται· οἷον ὑποβεβλημένης τινὸς τὸν αὑτῆς υἱὸν διὰ τὸ ἀσπάζεσθαι, ἐδόκει συνεῖναι τῷ μειρακίῳ· λεχθέντος δὲ

δὲ τοῦ αἰτίου, ἐλύθη ἡ διαβολή· καὶ οἷον ἐν τῷ Αἴαντι τῷ Θεοδέκτου, Ὀδυσσεὺς λέγει πρὸς τὸν Αἴαντα, διότι ἀνδρειότερος ὢν τοῦ Αἴαντος, οὐ δοκεῖ· 5. ἄλλος ἀπὸ τοῦ αἰτίου, ἄν τε ὑπάρχῃ, ὅτι ἐστί· κἂν μὴ ὑπάρχῃ, ὅτι οὐκ ἔστιν· ἅμα γὰρ τὸ αἴτιον καὶ οὗ αἴτιον, καὶ ἄνευ αἰτίου οὐδέν ἐστιν· οἷον Λεωδάμας ἀπολογούμενος ἔλεγε, κατηγορήσαντος Θρασυβούλου, ὅτι ἦν στηλίτης γεγονὼς ἐν τῇ ἀκροπόλει, ἀλλ' ἐκκόψαι ἐπὶ τῶν τριάκοντα· "οὐκ ἐνδέχεσθαι ἔφη· μᾶλ'λον γὰρ ἂν πιστεύειν αὐτῷ 'τοὺς τριάκοντα, ἐγγεγραμ'μένης τῆς ἔχθρας πρὸς τὸν δῆμον· 6. ἄλλος, εἰ ἐνεδέχετο βέλτιον ἄλλως ἢ ἐνδέχεται, ὧν ἢ συμβουλεύει, ἢ πράττει, ἢ πέπραχε, σκοπεῖν· φανερὸν γὰρ, ὅτι εἰ μὴ οὕτως ἔχει, οὐ πέπραχεν· οὐδεὶς γὰρ ἑκὼν τὰ φαῦλα καὶ γιγνώσκων προαιρεῖται· 7. ἔστι δὲ τοῦτο ψεῦδος· πολλάκις γὰρ ὕστερον γίνεται δῆλον, πῶς ἦν πρᾶξαι βέλτιον· πρότερον δὲ, ἄδηλον· 8. ἄλλος, ὅταν τι ἐναντίον μέλλῃ πράττεσθαι τοῖς πεπραγμένοις, ἅμα σκοπεῖν· οἷον Ξενοφάνης Ἐλαιάταις ἐρωτῶσιν, "εἰ θύωσι τῇ Λευκοθέᾳ, 'καὶ θρηνῶσιν, ἢ μὴ, συν'εβούλευεν, "εἰ μὲν θεὸν 'ὑπολαμβάνουσι, μὴ θρη'νεῖν· εἰ δ' ἄνθρωπον, 'μὴ θύειν· 9. ἄλλος τόπος, τὸ ἐκ τῶν ἁμαρτηθέντων κατηγορεῖν, ἢ ἀπολογεῖσθαι· οἷον ἐν τῇ Καρκίνου Μηδείᾳ, οἱ μὲν, κατηγοροῦσιν, "ὅτι 'τοὺς παῖδας ἀπέκτεινεν, οὐ 'φαίνεσθαι γοῦν αὐτούς' (ἥμαρτε γὰρ ἡ Μήδεια περὶ τὴν ἀποστο-

verò cauſâ, ſoluta eſt calumnia: [a] Et, velut in Aiace Theodectis; Vlyſſes aduerſùs Aiacem declarat, Quamobrem, cùm fortior ſit Aiace, non *tamen fortior* videatur. 5. [b] Alius, à cauſa; *vt* &, ſi cauſa adſit, *dicatur res* eſſe; &, ſi non adſit, *dicatur* non eſſe: Nam ſimùl *ſunt* cauſa, atque id cuius cauſa; & ſine cauſa nihil eſt: [c] veluti Leodamas *ſe* defendens dicebat, accuſante Thraſybulo, quod anteà *populi iuſſu*, nomen eius, *tanquàm proditoris*, in columnâ æneâ inſcriptum fuiſſet; *poſteà* tamen, dominantibus 30. *Tyrannis, illud eum* exculpſiſſe: "*Imò hoc*, 'reſpondit non *potuiſſe* contingere, *vt* '*ipſe eximeret*: Magis enim triginta ipſi 'confiſuros fuiſſe, ſi *ſui* erga populum 'odij teſtimonium *in arce* inſculptum 'extitiſſet. 6. [d] Alius: vt, *cùm arguitur quis feciſſe*, conſyderemus, nùm contigerit, vel contingat meliùs alitèr *quicquam conſulere, &c*, quàm *ea* quæ conſuluit *quis*, aut agit vel egit: [f] Manifeſtum enim *eſt*, ſi non ità *ſe* habet, *vt is egiſſe dicitur, &c. hoc eum* non egiſſe, *aut conſuluiſſe, vel agere*: Nemo enim ſpontè & ſciens, ea quæ parùm apta *ſunt illi rei gerendæ*, præeligit. 7. [g] Eſt autem hoc, Ratio falſa: Sæpè enim poſteriùs perſpicuum fit, Quomodò *rem* agere melius fuiſſet; priùs verò, *quàm confecta eſſet*, planè *fuit* incertum. 8. [e] Alius, vt, quandò aliquid agendum proponitur contrarium ijs, quæ acta ſunt, *de vtriſque* ſimùl conſyderemus: [h] velut, Xenophanes *Phyſicus*, Elæatis interrogantibus, "Nùm ſacrificare Leucotheæ, '*ſimúlque ipſam* lugere deberent, necne? Conſuluit, "Si exiſtimarent 'Deam *ipſam eſſe*, ne lugerent; ſi ho'minem *mortalem*, ne ſacrificarent. 9. [6] Alius locus, vt *ex ijs*, in quibus peccatum eſt, accuſemus vel defendamus; [i] velut, in Carcini *Poetæ* Medæa; Hi quidem, *Medæam* accuſant, "quòd filios occiderit: Neque enim 'apparere eos *ampliùs*: (Nam *per errorem* lapſa eſt Medæa in liberis *in alias*

2m, Quò *Res incredibiles*, obiectione liberatæ, *donentur fide*.

3°, *A Cauſâ rei & facti*; valet *ad confirmand.* ab *eâ poſitâ*; & *ad infirmand.* ab *eâ negatâ*.

[e] Exempl. *A Cauſâ rei negatâ*.

4°, *Ex Inſpectione melioris conſilij*, aut *agendi modi*.

[f] Rat. loci; *Vndè* nimirùm is *vim habeat ad proband.* aliquid, vel *redarguend.*

[g] Locus hic *aliquandò captioſus*: Sæpè enim facillima *aggrediendi ratio* nos *primùm latuit*, quam *mox expedijt* ſecundarum cogitationum *ſapientia*.

5°, Vt, *Si quid proponitur contrarium ijs, quæ geſta* ſunt; *vtraque hæc coràm inter ſe conferantur*:

[h] Pro exemplo eſt, *dictum Xenophanis* Colophonij *Dilemmaticum* in Elæatas.

6°, *Vt arreptâ anſâ ab eo in quo lapſus eſt, criminêris quempiam, vel etiam ſubleues.*

[i] *Exempl. de Medæâ* Carcini; *quæ accuſata* ex hoc loco, *quòd interfeciſſet liberos, quos* ſalutis tantùm cauſâ, *amandaſſet*:

k *Defendit ſe* ex eod. loco ; *Si quempiam, ſanè Iaſonem trucidâſſet*, maritum perfidum, & auctorem ipſi malorum omnium.

l Hic locus tanti fuit *Theodoro Bizantio*, vt ex 2^bo *de Rhetoricâ commentarijs, vnam* indè confecerit.

7°, *A Nomine, ſeu Etymologiâ*: Exempl. 1^m, ex Sophoclis Tragœdiâ ;

2^m, Ex hymnis deorum ;

3^m, Ex dictis Cononis,

m Et Herodici Medici,

1°,

2°,

3°,

4^m, Ex Euripid. Troadib,

5^m, Ex Chæremone Comico.

n De Enthymemat. Theorema vnum [*Quæ plurimo lepore & vrbanitate ſplendeant ?*] *Elenchica* nimirùm ;

o Quippè quæ *conficiunt ex rationum oppoſitarum contentione* breuitèr factâ, *quæ gratâ perſpicuitate lucet.*

p Alterum commune [1]: [*Quæ maximo affectu Auditorem excitent ?*] q primùm ſci. *illa, quæ intelliguntur ſtatim ; eò quòd,* cùm conformari cœperint, *quò res peruentura ſit, prouideant:*

r *Non eò, quòd nimis ſint in promptu*, deque primâ facie cognita.

terras amandandis :) k Illa verò, *ſe* defendit, "Quòd *ſi occidere voluiſſet*, 'non filios *innocentes*, ſed Iaſonem *potius* interfeciſſet: Hoc enim ſi non fe'ciſſet, peccaſſet ; tametſi etiam alte'rum feciſſet. l Hic autem Enthymematis locus, & forma, totam priorem Theodori artem *conſtituit*. 10. ſ Alius, à Nomine, *ſeu Notatione nominis :* 1 velut, quod Sophocles *de fœmina quadam*,

"*Verè Syderò* eſt, *& hoc nomen ferens* ab ingenio ferreo.

2 Et, vt in Deorum laudibus *celebrandis* conſueuerunt dicere. 3 Et, vt Conon Thraſybulum θρασύβουλον, *i. in conſilijs audacem* nominabat. m Et Herodicus 1 Thraſymachum ; "Semper Thraſymachus es, *i. litibus gaudens :* 2 Et Polum *Sophiſtam ;* "Semper tu Polus es, *i. petulans :* 3 Et Draconem legumlatorem : "Quòd non hominis leges eſſent, ſed Draconis, *i. ſerpentis :* Aſperæ enim *& lethales erant.* 4. Et, vt Euripidis Hecuba in Aphroditem, *i. Venerem*,

"*Et huius Deæ nomen rectè ab ἀφροσύνη*, i. amentiâ, *incipit.*

5 Et, vt Chæremon *Comicus ait*,

"*Pentheus futuræ calamitatis cognomentum* habet.

11. n Ex Enthymematibus autem, probantur, *& arrident* magis *ea*, quæ valent ad Refutandum, quàm quæ ad Demonſtrandum ; o Quià Enthymema illud, quod ad Refutandum valet, eſt contrariarum *rationum* in exiguo *verborum ambitu* collectio : *Quæ verò collecta, &* iuxta ſe poſita *ſunt*, Auditoribus magis manifeſta fiunt. 12. p Ex omnibus autem ſyllogiſmis, (tùm qui ad Refutandum, tùm qui ad Demonſtrandum valent) præcipuè commouent *Auditorum animos*, q tùm illi, quicunque *tales ſunt, vt eos*, dùm proferri incipiunt, *ipſi Auditores* præuideant ; r haud *tamen quià nimis apertè &* in ſuperficie *manifeſti* ſunt : (Simùl enim etiam ſibimet-ipſis gaudent, dùm, *quónam ſpectans illa*, præ-

λιὼ τῶν παίδων) ἡ δ', ἀπολογεῖται, "ὅτι οὐκ ἂν τοὺς 'παῖδας, ἀλλὰ τὸν Ἰάσονα 'ἂν ἀπέκτεινε · τοῦτο γὰρ 'ἥμαρτεν ἂν μὴ ποιήσασα, 'εἴπερ καὶ θάτερον ἐποίησεν. ἔστι δ' ὁ τόπος οὗτος τοῦ ἐνθυμήματος, καὶ τὸ εἶδος, ὅλη ἡ πρότερον Θεοδώρου τέχνη · 10. ἄλλος ἀπὸ τοῦ ὀνόματος a. οἷον, ὡς ὁ Σοφοκλῆς,

"Σαφῶς Σιδηρὼ καὶ φοροῦσα τοὔνομα.

καὶ ὡς ἐν τοῖς τῶν θεῶν ἐπαίνοις εἰώθασι λέγειν · καὶ ὡς Κόνων Θρασύβουλον, θρασύβουλον ἐκάλει · καὶ Ἡρόδικος Θρασύμαχον, "αἰεὶ 'θρασύμαχος εἶ · καὶ Πῶλον, "αἰεὶ σὺ πῶλος εἶ · καὶ Δράκοντα τὸν νομοθέτην, "ὅτι οὐκ ἂν ἀνθρώ'που οἱ νόμοι, ἀλλὰ δρά'κοντος · χαλεποὶ γάρ · καὶ ὡς ἡ Εὐριπίδου Ἑκάβη εἰς τὴν Ἀφροδίτην,

"Καὶ τοὔνομ' ὀρθῶς ἀφροσύνης ἄρχει θεᾶς.

καὶ ὡς Χαιρήμων,

"Πενθεὺς, ἐσομένης συμφορᾶς ἐπώνυμος.

11. εὐδοκιμεῖ δὲ μᾶλλον τῶν ἐνθυμημάτων τὰ ἐλεγκτικὰ τῶν ἀποδεικτικῶν b · διὰ τὸ, συναγωγὴν μὲν ἐναντίων εἶναι ἐν μικρῷ τὸ ἐλεγκτικὸν ἐνθύμημα · παράλληλα δὲ, φανερὰ εἶναι τῷ ἀκροατῇ μᾶλλον · 12. πάντων δὲ καὶ τῶν ἐλεγκτικῶν καὶ τῶν δεικτικῶν συλλογισμῶν, θορυβεῖται μάλιστα τὰ τοιαῦτα c ὅσα ἀρχόμενα προορῶσι, μὴ τῷ ἐπιπολῆς εἶναι · ἅμα γὰρ καὶ αὐτοὶ ἐφ' ἑαυτοῖς χαίρουσι προ-

a Coniun. 2. Top. ca. 6. pa. 2.

b Coniun. lib. 3. c. 17. pa. 4.

c Coniun. lib. 1. c. 2. pa. 12.

προαισθανόμενοι· καὶ ὅσων τοσοῦτον ὑστερίζουσιν, ὥσθ' ἅμα εἰρημένων γνωρίζειν.

ſentiant :) [f] *Tùm illi etiam ſyllogiſmi accendunt animos*, quoſcunque tàm ſero *intellectu* aſſequuntur, vt ſimùl *atque iam integrè* prolata fuerint, intelligere *incipiant*.

[f] Deindè *& illa, quæ ſi non antè perſenſeris*, quàm perfectè prolata ſint; *Simulac* tamen *explicentur, haud ampliùs egens* longâ ſubitâque *conſyderatione*.

De Locis Enthymematū Apparentiū, ſeu Captioſorum.

Cap. XXVI.

Enthymematum Apparentium Loci tres, ſumuntur ex Dictione ipſâ, à Par. 2. Sex autem, extra Dictionem, à Par. 10.

Ἐπεὶ δ' ἐνδέχεται, τὸν μὲν, εἶναι συλλογισμὸν, τὸν δὲ, μὴ εἶναι μὲν, φαίνεσθαι δέ· ἀνάγκη καὶ ἐνθύμημα, τὸ μὲν, εἶναι ἐνθύμημα, τὸ δὲ, μὴ εἶναι, φαίνεσθαι δέ· ἐπείπερ τὸ ἐνθύμημα, συλλογισμός τις. ¶ 2. Τόποι δ' εἰσὶ τῶν φαινομένων ἐνθυμημάτων, εἷς μὲν, ὁ παρὰ τὴν λέξιν· καὶ τούτου, ἓν μὲν μέρος, ὥσπερ ἐν τοῖς διαλεκτικοῖς, τὸ μὴ συλλογισάμενον συμπερασματικῶς τὸ τελευταῖον εἰπεῖν· "οὐκ ἄρα τὸ καὶ τό· "ἀνάγκη ἄρα τὸ καὶ τό. καὶ τὸ τοῖς ἐνθυμήμασι συνεστραμμένως καὶ ἀντικειμένως εἰπεῖν, φαίνεται ἐνθύμημα· ἡ γὰρ τοιαύτη λέξις χώρα ἐστὶν ἐνθυμήματος. καὶ ἔοικε τὸ τοιοῦτον εἶναι παρὰ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως· 3. ἔστι δὲ εἰς τὸ τῇ λέξει συλλογιστικῶς λέγειν χρήσιμον, τὸ συλλογισμῶν πολλῶν κεφάλαια * λέγειν, "ὅτι τοὺς μὲν ἔσωσε, τοῖς δ' ἑτέροις ἐτιμώρησε, τοὺς δ' Ἕλληνας ἠλευθέρωσεν· ἕκαστον μὲν γὰρ τούτων ἐξ ἄλλων ἀπεδείχθη· συντεθέντων δὲ φαίνεται καὶ ἐκ τούτων τι γίγνεσθαι· 4. ἐν

* *Coniun. infr. lib 3. c. vlt p.6. & l. Rhet. ad Alex. c.16.p.2.*

[a] Quoniam autem *apud Dialecticos* contingit, alium quidem eſſe verè ſyllogiſmum, alium verò non eſſe, ſed apparere; neceſſe *eſt* etiam *apud Oratores*, Enthymema hoc quidem, eſſe Enthymema; illud verò, non eſſe, ſed apparere: Siquidem Enthymema, ſyllogiſmus quidam *eſt*. ¶ 2. [b] Loci autem ſunt, apparentium Enthymematum, vnus quidem, in Dictione; [c] atque huius, vna pars *eſt*, [d] ſicut in Dialecticis, cùm *quis* nihil ſyllogiſmo concluſerit, *& tamen* in modum concluſionis extremo loco *aliquid* proferat: veluti, [e] " Non *eſt* igitur hoc & illud: " [f] Neceſſe *eſt* igitur hoc, & illud *eſſe*: [g] Et illud, cùm Enthymematibus *adhibitis* contortè, & oppoſitè dicitur, apparet eſſe Enthymema, *cùm non ſit*: Talis enim dictio *ex rationibus oppoſitis*, eſt Enthymematis campus. [h] Atque huiuſmodi *concludendi genus* videtur eſſe *fallacia* à Figurâ Dictionis. 3. [i] Ad hanc autem ſyllogiſticam rationem, quæ *ſolâ* elocutione *conficitur*, vtile *eſt*, multorum ſyllogiſmorum capita, *ſeu ſummarias ſententias* proferre: *veluti*, " Hos quidem ſeruauit, alios verò vltus eſt; Græcos autem *à ſeruitute* liberauit: Vnaquæque enim harum *ſententiarum*, ex alijs *communioribus ſyllogiſmis* demonſtrata eſt: Apparet verò etiam ex iſtis *hoc modo in vnum* coniunctis, aliquid confici *& concludi*, *cùm verè concluſum ſit nihil.* 4. [a] Altera verò

[a] Præmiſſo, Quòd ſint *quædam Enthymemata Adumbrata*, quæ ſpeciem tantùm Enthymematum præ ſe ferunt.

[b] Sequuntur *eorum loci*; Alij *ex dictione, ijq́ tres*;

[c] 1°, Eſt *ſimilis rationi* Sophiſticæ, *quæ valet ad Elencho redarguendum*, (Elench. ca. 15. par. 11.)

[d] Sicut enim ibi, qui *multis propoſitionibus* enumeratis, *abſque ſyllogiſmo, concluſionem ſubiecerit, captioſè* arguit,

[e] Siuè *Negatiuè*,

[f] Siuè *Affirmatiuè*:

[g] Ità in hâc arte *fallaciam conſuit* is, qui *pluribus oppoſitis* rationib. *adductis*; *abſque Enthymemate, concluſionem attexit.*

[h] Reducitur hic locus *ad Fallac. in figurâ Elocutionis*, de quâ, Elench. ca. 4. pa. 9.

[i] Præcept. In hac captione, quò faciliùs audientibus imponas, prodeſſe, vt multa ſyllogiſmorum capita confertìm enumeres.

2° Loc. i *Homonymiâ*; cùm *alia*

vocis ſignificatio in præmiſſis, alia in concluſione ſit:

[k] Exempl. 1[m], *in Ambigua Deriuatione* myſteriorum, ex vocabulo muris; quæ videtur fuiſſe Polycratis Sophiſtæ, qui res viles laudandas ſuſcepit.

2[m], *In Ambiguâ Significatione vocabuli*, Canis, duplici: (excogitata, credo, in laudem, vel apologiam Diogenis, qui dicebatur Canis)

1[a], Quæ notat vel caniculã ſydus, vel canem animal, vel canem Pana.

2[a], Quâ canis vel eũ dicit qui comitatur herum, vel Diogenẽ canem.

3[m] Exempl. *in Aequiuocis Coniugatis*, κοινωνικὸς, & κοῖνος.

4[m] Exemp. eſt, *non in ſimplici verbo*, ſed *in Oratione, quæ homonymiam habet*, ſc. λόγυ ἄξιον.

3[a] Loc. *A benè Diuiſis ad malè Coniunctæ; & viciſſim*: Dicitur in Elench. παρὰ σύνθεσιν, καὶ διαίρεσιν.

1 Præcept. Quià *homines per negligentiam ſæpè errent, nihil putantes intereſſe, ſeorſimne illa an coniunctim* dicantur:

[m] Si *fucum hic faceres*, vtra *commodior pars* ſit, eam *captes*, vel *conglutinando*, vel aſtutè *diuidendo*.

[n] *A benè Diuiſ. ad malè Coniunct.* Exempl. 1[m], eſt ſophiſma Euthydemi, *de orationibus malè compoſitis*.

2[m], *De carmine ex literis ſyllabiſq; conflato*, quaſi *idem ſint*.

[o] *A rectè coniunctis ad falsò diuiſa*: Exempl. eſt *de rebus medicis*; veluti, *de alimento duplo*, in quo fallacia ſe aperit,

[p] Siuè formam *Elencticam* induat;

verò *huius loci pars, eſt* in Homonymiâ: [k] vti, [1] Dicere "*μῦν*, *i. murem*, 'virtute præſtantem eſſe; quippè à 'quo honoratiſſimum omnium ſa'crorum, *μυςήειον*, appellatur: Nam myſteria *ſunt* omnium honoratiſſima ſacra: [2] Aut, ſi quis canem *terreſtrem* encomio exornans, complectatur *etiam* illum canem, qui inter [1] cœli *ſydera* eſt, & *Paſtoralem Deum* Pana; quià Pindarus ait,

"*O beate, quem Magnæ-Deæ-canem-omnifariam vocant* Dij *Olympij*.

[2] Aut *ſi ſic colligat*, " Valdè inhono'ratum eſſe, vt nullus ſit canis, *qui* '*comitetur*: Quare, vt *aliquis ſit* canis, 'perſpicuè honoratum erit. [3] Et dicere, " Mercurium omnium deo'rum, propenſiſſimũ eſſe ad *liberali*'*tatem, ſeu* communionem *cum alijs*: 'Solus enim dicitur Communis 'Mercurius: [4] Et " Logum, *i. ſerme*'*nem*, eſſe præſtantiſſimum; quià 'boni viri non pecunijs, ſed logo, *exi*'*ſtimatione & honore*, ſunt digni. Nã logo *eſſe* dignum, non ſimpliciter, *ſed varijs modis* dicitur. 5. [3] Alius *locus*, vt *quod* Diſiunctum *verum erat*, Coniungendo dicas; aut quod Coniunctum *in ſe nihil falſi habuit*, *captiosè* Diſiungas. [1] Quoniam enim *vtrumque dicendi genus* videtur eſſe idem, cùm tamen ſæpè non ſit idem; [m] *Idcircò, ſi auditori imponere velimus*, vtrum *iſtorum* vtilius *nobis fuerit*, illud faciendum erit. [1] Eſt autem hæc Euthydemi *Sophiſtæ* ratio: 6. [n] Velut, [1] " Quòd, '*quis* ſciat triremem in Pyræeo eſſe, '*ipſe in Sicilia exiſtens*; quià vtrumque '*horum* nouit: Et, [2] " Quòd Ele'menta, *ſeu literas* ſciens, etiam *totum* 'carmen, *ſeu verſum* cognoſcat; quià 'verſus idem eſt, *quod literæ & ſylla*'*bæ, ex quibus componitur*. 7. [o] Et, " Si, [p] quià bis tantundem, *ſeu du*'*plum alimenti, eſt* morbiferum; *ideò* 'dicas, neutram dimidiam partem 'eſſe ſalubrem: Abſurdum enim *eſt*, '*(inquit Sophiſta)* vt duo bona con'ſtituant vnum malum: Sic igitur *hoc*

δὲ, τὸ παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν [a], ὡς τὸ φάναι " σπουδαῖον εἶναι μῦν, ἀφ' 'οὗ γ' ἐστὶν ἡ τιμιωτάτη 'πασῶν τελετή· τὰ γὰρ 'μυστήρια πασῶν τιμιωτάτη τελετή. ἢ εἴ τις τὸν κύνα ἐγκωμιάζων, τὸν ἐν τῷ οὐρανῷ συμπαραλαμβάνει· ἢ τὸν Πᾶνα, ὅτι Πίνδαρος ἔφη,

" Ὦ μάκαρ ὅντε μεγάλας θεοῦ κύνα παντοδαπὸν καλέουσιν ὀλύμπιοι.

ἢ " ὅτι τὸ μηδένα εἶναι 'κύνα, ἀτιμότατόν ἐστιν· 'ὥστε τὸ κύνα, δῆλον ὅτι 'τίμιον. καὶ τὸ " κοινωνι'κὸν φάναι τὸν Ἑρμῆν εἶναι μά'λιστα τῶν θεῶν· μόνος 'γὰρ καλεῖται κοινὸς Ἑρ'μῆς. καὶ " τὸ τὸν λόγον 'εἶναι σπουδαιότατον· ὅτι οἱ 'ἀγαθοὶ ἄνδρες οὐ χρημά'των, ἀλλὰ λόγου εἰσὶν 'ἄξιοι· τὸ γὰρ λόγου ἄξιον, οὐχ ἁπλῶς λέγεται· 5. ἄλλος, τὸ διῃρημένον συντιθέντα λέγειν [b], ἢ τὸ συγκείμενον διαιροῦντα [c]. ἐπεὶ γὰρ ταὐτὸν δοκεῖ εἶναι οὐκ ὂν ταὐτὸν πολλάκις, ὁπότερον χρησιμώτερον, τοῦτο δεῖ ποιεῖν. ἔστι δὲ τοῦτο Εὐθυδήμου λόγος· 6. οἷον " τὸ 'εἰδέναι, ὅτι τριήρης ἐν 'Πειραιεῖ ἐστίν [d]· ἕκαστον γὰρ 'οἶδε· καὶ " τὸν τὰ 'στοιχεῖα ἐπιστάμενον, ὅτι 'τὸ ἔπος οἶδε· τὸ γὰρ 'ἔπος τὸ αὐτό ἐστι· 7. καὶ ἐπεὶ τὸ δὶς το'σοῦτον νοσῶδες, μηδὲ 'τὸ ἓν φάναι ὑγιεινὸν 'εἶναι. ἄτοπον γὰρ, εἰ 'τὰ δύο ἀγαθὰ, ἓν κα'κόν ἐστιν. οὕτω μὲν οὖν ἐλεγκτικόν.

[a] *Coniun. Elench. c. 4. p. 2.*

[b] *Coniun. Elench. c. 4. p. 6.*

[c] *Ibid. par. 7.*

[d] *Coniun. Elench. c. 20. p. 6.*

ἐλεγκτικόν· ὧδε δ' ἂν δεικτικόν ἐστιν· «οὐ γάρ ἐστιν ἓν ἀγαθὸν, δύο κακά. ὅλος δὲ ὁ τόπος παραλογιστικός· 8. πάλιν τὸ Πολυκράτους εἰς Θρασύβουλον, «ὅτι τριάκοντα τυράννους κατέλυσε· συντίθησι γάρ· 9. ἢ τὸ ἐν τῷ Ὀρέστῃ τῷ Θεοδέκτου· ἐκ διαιρέσεως γάρ ἐστιν.

« Δίκαιόν ἐστιν εἴ τις ἂν κτείνῃ πόσιν, ἀποθνήσκειν ταύτην·

« καὶ τῷ πατρί γε τιμωρεῖν τὸν υἱόν·

«Οὐκοῦν καὶ ταῦτα πέπρακται· συντεθέντα γὰρ ἴσως, οὐκέτι δίκαιον. εἴη δ' ἂν καὶ παρὰ τὴν ἔλλειψιν· ἀφαιρεῖται γὰρ τὸ ὑπὸ τινος. ¶ 10. Ἄλλος δὲ τόπος, τὸ δεινώσει κατασκευάζειν, ἢ ἀνασκευάζειν. τοῦτο δ' ἐστὶν, ὅταν μὴ δείξας ὅτι ἐποίησεν, αὐξήσῃ τὸ πρᾶγμα· ποιεῖ γὰρ φαίνεσθαι· ἢ ὡς οὐ πεποίηκεν, ὅταν ὁ τὴν αἰτίαν ἔχων, αὔξῃ· ἢ ὡς πεποίηκεν, ὅταν ὁ κατηγορῶν ὀργίζηται. οὔκουν ἐστὶν ἐνθύμημα· παραλογίζεται γὰρ ὁ ἀκροατὴς ὅτι ἐποίησεν, ἢ οὐκ ἐποίησεν, οὐ δεδειγμένου· 11. ἄλλος, τὸ ἐκ σημείου [e]· ἀσυλλόγιστον γὰρ καὶ τοῦτο· (οἷον εἴ τις λέγοι, «ταῖς πόλεσι συμφέρουσιν οἱ ἐρῶντες· ὁ γὰρ Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος ἔρως κατέλυσε τὸν τύραννον Ἵππαρχον·) 12. καὶ εἴ τις λέγοι, «ὅτι κλέπτης Διονύσιος· πονηρὸς γάρ· ἀσυλλόγιστον γὰρ καὶ τοῦτο· οὐ γὰρ πᾶς πονηρὸς κλέπτης, ἀλλ' ὁ κλέπτης πᾶς πονηρός· 8. ἄλλος, διὰ τὸ συμβεβηκός· οἷον ὃ λέγει Πολυκράτης εἰς τοὺς μῦς, «ὅτι ἐβοήθησαν διατραγόντες τὰς νευράς. ἢ εἴ τις φαίη, «τὸ ἐπὶ δεῖπνον

[e] Coniun. Elench. c. 5. p. 7.

valet ad Refutandum : [q] Ità verò, ad Demonſtrandum : «Non enim vnũ bonum conſtituit duo mala. Omninò autem *hic* locus, *ſiuè ad refellendum, ſiue ad demonſtrandum*, captioſus eſt. 8. [r] Rursùs, illud Polycratis in Thraſybulum, « Quòd triginta Tyrannos ſuſtulit : *captiosè* enim coniungit. 9. [ſ] Aut, illud in Oreſte Theodectis : Eſt enim ex diſtinctione *coniunctorum*:

« *Iuſtum eſt, vt ſi-quæ* mulier *interficiat maritum, ea* morte *plectatur :*

« *Et, vt filius patris* cædem *vlciſcatur :*

« *Ergo hæc etiam facta ſunt*, inquit Oreſtes :

Nam ſi *quis* hæc *duo* forſan coniunxerit, non ampliùs iuſtum *erit*. [t] *Hæc* verò *ratio, etiam* ad *locum* Omiſſionis *referri poteſt :* Tollitur enim hîc *perſona eius*, à quo *faciundũ erat*. ¶ 10. [u] Alius verò [x] locus, eſt cùm Exaggeratione *rem* confirmamus, aut infirmamus : [x] Hoc verò eſt, cùm *qui* non demonſtrarit, *aliquem* feciſſe, amplificauerit rem, *ſeu factum :* [y] Efficit enim, vt ipſe appareat, aut non feciſſe, quandò qui Reus eſt, *rem ipſam factumque verbis* amplificauerit ; [z] aut feciſſe, quandò accuſans iraſcatur, *& vrgendo reum, auditorum animos irritet :* Non igitur *tunc* eſt Enthymema : Decipitur enim auditor, *cùm credat, eum* feciſſe, vel non feciſſe, quamvis *id* demonſtratum non ſit. 11. [a] Alius, ex Signo ; Nam & hoc ſub ſyllogiſmum non cadit: (Velut, ſi quis diceret, «Ciuitatibus *liberis* proſunt *puerorũ* amatores. [a] Nam Harmodij & Ariſtogitonis amor euertit Tyrannũ Hipparchum.) 12. [b] Et *illud*, ſi quis diceret, « Dionyſium *eſſe* furem ; quià improbus: Sub ſyllogiſmum enim neque hoc cadit : Non enim omnis improbus, *eſt* fur; ſed fur, omnis improbus. 13. [3] Alius, propter id quod Accidit, *ſeu ex* Accidenti : Velut, quod dicit Polycrates de muribus, «Quòd Ægyptijs opẽ tulerint, dùm neruos *arcuum hoſtilium* corroderent: [c] Aut, ſi quis aſſerat, « Ad cœnam

[q] Siuè *demonſtratiuum*.

[r] *A malè Coniunctis* : Exempl. ex Polycrate in Thraſybulum : Quià enim is, & 30, & *tyrannos* ſuſtulit, fallacitèr concluſit, 30. *tyrannides ſuſtuliſſe*, ac 30. *ob id, præmia* petere.

[ſ] *A malè diuiſis* ; exempl. ex Theodecte, in fabulâ Oreſte.

[t] Exempl. hoc *referri* etiam poteſt *ad Captionem*, παρὰ τὴν ἔλλειψιν, *ab oratione præciſâ:* de quâ infr. par. 16.

[u] Alij *loci*, *ſunt extra dictionem*; quorum 1°, eſt *A vehementi Exaggeratione rei*; quæ δείνωσις dicitur.

[x] Ea, eſt *amplificatio criminis cum indignatione*; tametſi demõſtratum nihil ſit :

[y] Quæ quidem amplificat. *tàm defendenti vtilis* eſſe poteſt,

[z] *Quàm accuſanti.*

2°, *A Signo*, quod eſt, Vel *vt ſingulare ad vniuerſale* ; & *fallit in* 3ª *figª* ; quippè *ex vtriſq; præmiſſ. ſingularib.*

[a] Exempl. *de puerorum amore:* quâ de re Pauſanias apud Platon. in Sympoſ.

[b] Vel *vt vniuerſale ad ſpeciale* ; & *fallit in* 2ª *figª* ; quippè ex ſolis affirmantib.

3°, *Ab Accidenti*, ſeu *dicto per accidens*; Siuè *immediatè hoc fiat*; vt in exemplo de murib, de quo Herodot. lib. 1.

[c] Siuè *interueniente altero argu-*

mento, à contrario; vt in exemplo *de irâ Achillis, quòd ad cœnã non vocatus eſſet*: de quo Iliad. 9. Vndè fabulæ argumentum ſumpſit Sophocles, quam vocauit συνδείπνους.

4°, *A Conſequenti, quod non neceſſariò conuertitur*: Vſurpatur hic

d Tùm *in Rebus inſigniorib. tractandis*; idque Vel *in Demonſtrat. genere*; Exempl. *de Paride*, quod fallit in 2ª figª.

e Vel *in Iudicials*; cùm ponuntur *conſequentia* illa, *ex quibus fit ſyllogiſmus à ſigno in 2ª figurâ*: Exemplum hic geminum eſt.

f Tùm *in Reb. Ridiculis, abſurdiſq́ ornand. vt in laudand mendicis; quià in templis cantant*, &c.

g Et *exulib. quià degunt, vbi gentium velint.*

h In his *falsò conuertitur conſequentia*; vt, quià beati hæc faciunt, *etiam quicunque* faciunt, *ſint beati.*

i *Differunt* autem *Mendicorum ſaltationes & beatorum*, quoad *modum*:

k Vndè *reducitur quoquè* hæc fallacia *ad Omiſſionem modi*: de quâ par. 16.

5°, *A non cauſâ, quaſi cauſâ*; cùm rei *id ponitur cauſa, quod vera cauſa non eſt*; Siuè *ſimùl, cum eo res* illa *facta* fuerit; Siuè *etiam poſteà*: Vtì *Sophiſtæ argumentari* ſolent, præſertim *in negocijs ciuilibus.*

k Pro exemplo eſt, *id quod Demoſtheni obiecit Demades*: quod idem exprobrauit ei Æſchines, orat. contra Cteſiphont.

6i Loci *pars* 1ª, *Ab Omiſſione temporis & modi, &c.* cùm quis *non plenè loquitur*, ſed *præciſis ys*, quæ explicare opus fuit, ſc. *Quandò factum, & Quomodò.*

Exempl. 1m, *cùm deſyderatur Quandò*; apud Euripid. Iphigeniã in Aulide: Quòd *Helenæ* à patre *optio data ſit, eligendi procum*, quem vellet.

l *Refutatio fallaciæ*, docens *in quo vitium* ſit.

2m Exempl. *cùm non explana-*

‘nam vocari, *eſſe* honorificentiſſi‘mum: Nam, quià non vocatus fuit ‘Achilles, ſuccenſuit Achiuis in *in‘ſula* Tenedo: Veruntamen, vt qui non æſtimatus, *ſed ſpretus fuerat, ideò* ſuccenſuit: Accidit autem hoc ex eo, quòd non vocatus fuit. 14. ⁴ Alius, *arguere* à CONſequenti; d velut in Alexandro, *i. Paride*. “Magnani‘mum fuiſſe *eum*, quià, contempto ‘vulgi congreſſu, in Idâ *monte* ſolus ‘habitabat: Quoniam enim Magnanimi ſunt, eiuſmodi; *ergo* & iſte *Paris* Magnanimus videri poſſit. e Et, ‘Quoniam formæ *hic elegantiæ* ſeruit, ‘& *quia* noctu *per vrbem* vagatur, adulterum *eum eſſe*; quià & adulteri ſunt, huiuſmodi: f Simile verò etiam *illud*; “Quià in templis mendi‘ci & cantant, & ſaltant, *ideò fœlices* ‘*ſunt*. g Et *illud*; Quià exulibus licet habitare, vbi velint; *idcircò beati*: h Quòd enim ijs, qui videntur eſſe fœlices, inſunt hæc; etiam ij, quibus inſunt hæc, videbuntur fœlices eſſe: i Differunt verò *hæc, etiam* in ipſo modo: *Cùm Mendici ſaltent, quò ſtipem cogant; Beati verò, animi cauſâ.* k Quamobrem etiam *fallacia, ad aliud genus vitioſæ concluſionis, ſc*: ad DEFECtionem reduci poterit. 15. ⁵ Alius, à NON CAVSâ, quaſi causâ; velut, cùm aliquid ſimùl *tempore*, vel poſteà *dicitur* factum fuiſſe: Quod enim *euenit* poſteà, quaſi propter illud *antecedens euenerit, Oratores Sophiſtici* accipiunt; & maximè ij, qui Reſpub. *tractant*: k Ex. gr., vt Demades “De‘moſthenis adminiſtrationem *pub‘licam*, omnium malorum cauſam ‘*fuiſſe dixit*: poſt illam enim accidit ‘bellum. 16. ⁶ Alius, cum DEFICit ¹ QVANDÒ, & QVOMODÒ: ¹ Veluti, “Iuſtè Alexandrum abduxiſſe ‘Helenam; quià ipſi optio data eſt à ‘patre *Tyndaro, vt eligeret maritum,* ‘*quem vellet*: l Non enim ſemper fortaſsè, ſed primo tempore, *cùm erat in poteſtate patris*: Etenim pater vſque eò *fuit filiæ* dominus. ² Aut, ſi

‘δεῖπνον κληθῆναι, τιμιώ‘τατον· διὰ γὰρ τὸ μὴ ‘κληθῆναι ὁ Ἀχιλλεὺς ἐ‘μήνισε τοῖς Ἀχαιοῖς ἐν ‘Τενέδῳ· ὁ δ’ ὡς ἀτιμαζόμενος ἐμήνισε· συνέβη δὲ τοῦτο ἐπὶ τοῦ μὴ κληθῆναι· 14. ἄλλος, τὸ παρὰ τὸ ἑπόμενον f· οἷον ἐν τῷ Ἀλεξάνδρῳ, “ὅτι ‘μεγαλόψυχος· ὑπεριδὼν γὰρ ‘τὴν πολλῶν ὁμιλίαν, ἐν ‘τῇ Ἴδῃ διέτριβε καθ’ αὑ‘τόν· ὅτι γὰρ οἱ μεγαλόψυχοι τοιοῦτοι, καὶ οὗτος μεγαλόψυχος δόξειεν ἄν. καὶ “ἐπεὶ καλλωπιστὴς, καὶ νύκ‘τωρ πλανᾶται, μοιχός g, ὅτι καὶ οἱ μοιχοὶ τοιοῦτοι. ὅμοιον δὲ καὶ “ὅ‘τι ἐν τοῖς ἱεροῖς οἱ πτω‘χοὶ καὶ ᾄδουσι καὶ ὀρχοῦν‘ται· καὶ “ὅτι τοῖς φυγά‘σιν ἔξεστιν οἰκεῖν, ὅπου ἂν ‘θέλωσιν· ὅτι γὰρ τοῖς δο‘κοῦσιν εὐδαιμονεῖν ὑπάρ‘χει ταῦτα, καὶ οἷς ὑπάρχει ‘ταῦτα, δόξαιεν ἂν εὐδαιμονεῖν. διαφέρει δὲ τῷ πῶς· διὸ καὶ εἰς τὴν ἔλλειψιν ἐμπίπτει· 15. ἄλλος, παρὰ τὸ ἀναίτιον ὡς αἴτιον h· οἷον τῷ ἅμα, ἢ μετὰ τοῦτο i γεγονέναι· τὸ γὰρ μετὰ τοῦτο, ὡς διὰ τοῦτο λαμβάνουσι, καὶ μάλιστα οἱ ἐν ταῖς πολιτείαις· οἷον ὡς ὁ Δημάδης “τὴν Δη‘μοσθένους πολιτείαν πάντων ‘τῶν κακῶν αἰτίαν· μετ’ ‘ἐκείνην γὰρ συνέβη ὁ πό‘λεμος· 16. ἄλλος, παρὰ ‘τὴν ἔλλειψιν τοῦ πότε k, ‘καὶ πῶς· οἷον “ὅτι δικαίως ‘Ἀλέξανδρος ἔλαβε τὴν ‘Ἑλένην· αἵρεσις γὰρ αὐ‘τῇ ἐδόθη παρὰ τοῦ πα‘τρός. οὐ γὰρ αἰεὶ ἴσως, ἀλλὰ τὸ πρῶτον· καὶ γὰρ ὁ πατὴρ μέχρι τούτου κύριος· ἢ εἴ τις φαίη “τὸ

f Coniun. Elench. ca. 5. pa. 6.

g Coniun. Elench. ca. 5. pa. 7.

h Coniun. Elench. ca. 5 pa 9.

i Coniun. Poet c. 17. pa. 15.

k Coniun. Elench. ca. 5. p. 4.

“τὸ τύπτειν τοὺς ἐλευθέρους, ὕβριν εἶναι· οὐ γὰρ πάντως, ἀλλ' ὅταν ἄρχῃ χειρῶν ἀδίκων. 17. ἔτι ὥσπερ ἐν τοῖς ἐριστικοῖς, παρὰ τὸ ἁπλῶς, καὶ μὴ ἁπλῶς, ἀλλά τι [l] γίγνεται φαινόμενος συλλογισμός: (οἷον ἐν μὲν τοῖς διαλεκτικοῖς, “ὅτι ἐστὶ τὸ μὴ ὄν, ὄν· ἔστι γὰρ τὸ μὴ ὂν, μὴ ὄν· καὶ “ὅτι ἐπιστητὸν τὸ ἄγνωστον· ἔστι γὰρ ἐπιστητὸν τὸ ἄγνωστον, ὅτι ἄγνωστον.) οὕτω καὶ ἐν τοῖς ῥητορικοῖς, ἐστὶ φαινόμενον ἐνθύμημα παρὰ τὸ μὴ ἁπλῶς εἰκός, ἀλλά τι εἰκός. 18. ἔστι δὲ τοῦτο οὐ καθόλου, ὥσπερ καὶ Ἀγάθων λέγει [m],

l Coniun. Elench. ca. 5. p. 3.

m Coniun. Poetic. ca. 10. pa. 25. & ca. 17. pa. 29.

“Τάχ' ἄν τις εἰκὸς αὐτὸ τοῦτ' εἶναι λέγοι,
“Βροτοῖσι πολλὰ τυγχάνειν οὐκ εἰκότα.

γίγνεται γὰρ τὸ παρὰ τὸ εἰκός· ὥστε εἰκός, καὶ τὸ παρὰ τὸ εἰκός. εἰ δὲ τοῦτο, ἔσται τὸ μὴ εἰκὸς, εἰκός· ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἐριστικῶν, τὸ κατά τι καὶ πρός τι, καὶ πῇ, οὐ προστιθέμενα, ποιεῖ συκοφαντίαν, καὶ ἐνταῦθα, παρὰ τὸ εἰκὸς εἶναι, μὴ ἁπλῶς, ἀλλά τι εἰκός. 19. ἔστι δ' ἐκ τούτου τοῦ τόπου ἡ Κόρακος τέχνη συγκειμένη· ἄν τε γὰρ μὴ ἔνοχος ᾖ τῇ αἰτίᾳ, οἷον “ἀσθενὴς ὢν, αἰκίαν φεύγει· οὐ γὰρ εἰκός· κἂν ἔνοχος ὢν, οἷον “ἂν ἰσχυρὸς ὤν· οὐ γὰρ εἰκὸς, ὅτι εἰκὸς ἔμελλε δόξειν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων· οὐ

quis affirmet, “Verberare homines liberos, contumeliam eſſe: Non enim omninò, *quomodócunque quis verberet*, verùm cùm prior manum per iniuriam intulit. 17. m Prætereà, n ſicut in litigioſis *diſputationibus* fit Apparens Syllogiſmus, ab eo quod Simplicitèr *eſt*, & Non Simplicitèr *eſt*, verùm *Secundùm* Quid: (Veluti, in Dialecticis *ſermonibus probari ſolet* “*id* quod non eſt, eſſe; quià *id* quod non eſt, eſt *id* quod non eſt: o Item, “*id* quod cognoſci non poteſt, ſciri poſſe; quià quod cognoſci non poteſt, ſciri poteſt, *id* cognoſci non poſſe:) p Sic etiam in Rhetoricis *orationibus*, eſt apparens Enthymema, ab eo, quod non Simplicitèr Veriſimile *eſt*, ſed Veriſimile-Quoddam *ſeu Secundum quid*. 18. z Hoc autem non eſt vniuerſale, *ſeu ſimplicitèr*; ſicut & Agathon dicit,

“*Fortaſsè quiſpiam veriſimile id eſſe dixerit,*
“*Mortalibus multa euenire non veriſimilia:*

q Fit enim aliquandò id quod eſt præter veriſimile: Quare, veriſimile *eſt etiam id* quod præter veriſimile *eſt*: Si autem hoc *ità ſe habet*, *etiam* quod non *eſt* veriſimile, erit veriſimile: r Sed non ſimplicitèr, verùm, ſ vt in contentioſis, *cùm aliqua ex his conditionibus*, [1] Quâ ex-parte *res ſit*, & [2] ad-Quid-*relata*, & [3] Quatenus, non additur, *id* efficit fallaciam: t Ità hìc, *ipſum* Præter-Veriſimile eſſe, non ſimplicitèr *eſt* veriſimile, ſed Quoddam, *ſeu ſecundum quid*. 19. u Ex hoc autem *vno* loco *tota* eſt Coracis ars compoſita: x Siuè enim non obnoxius ſit *quis* culpæ, velut, “qui debilis eſt, actionem de verberatione *facilè* deuitat; non enim *eſt* veriſimile; Siuè obnoxius; velut, “qui robuſtus eſt, *eodem modo*: Non enim *eſt* veriſimile, *hunc voluiſſe verberare*; quià *propter iſtius robur*, veriſimile futurum erat, vt *hoc* videretur eſſe. y Similitèr verò etiam & in alijs *criminibus*: Aut enim

Z

tur, Quomodò, & Quâ ratione.

m 2a *Pars loci, A Veriſimili ſecund. Quid, ad Veriſim. ſimplicitèr;* 1°, Prob. ὅτι, *Quòd fit, à collatione cum ſyllogiſmo ſophiſt.*

n Sicut *in illis, argumentari ſolent Sophiſtæ* in hunc modum: *Non ens*, eſt *non ens*: Ergo non ens, *eſt*:

o Et, *Quod neſcitur, cognoſcitur, eſſe ignotum*: Ergo *cognoſcitur.*

p Ità *in hâc arte, Rhetores*, ſic: *Veriſimile* eſt, *ſecund. Quid*: Ergo, *veriſim. ſimplicitèr*. Atq; hoc excogitatum fuit à Tiſiâ, teſte Plat. in Phædro.

2°, *Ad detegendam hanc fallaciam, docet, id quod eſt veriſimile ſecund. Quid, non eſſe veriſimile ſimplicitèr*; ex *dicto Agathonis* Poëtæ in fabulâ.

q *Ex eo* enim *conſtat*; in vitâ humanâ, poſſe *id, quod eſt præter* veriſimile, (& proindè *non veriſim.*) *eſſe veriſimile.*

r *Haud abſolutè* tamen & ſimplicitèr: Sed

ſ Sicut *in ſophiſt. contentionib.* cùm ſileantur *conditiones* tres (*Quâ ex parte*, &c) oritur *fallacia*, quam *illæ* adpoſitæ *diſcuterent*:

t Ità *in Rhetoric. falsò dicitur, non veriſim. eſſe veriſim.* Sed *adiectâ* illâ particulâ [*ſecundùm Quid*] *detegitur omnis fallacia.*

u Ex hoc loco, 1°, *confuta eſt tota ars ſiuè Techna Coracis* Rhetoris, qui *diſputare hinc* docuit *in vtramque partem*, ad *ſubleuand. Reum*:

x Siuè *eſſet is crimini obnoxius*, ſiuè ſecùs: vt *in crimine de verberatione*, &c.

y Et *in alijs criminibus eodem modo.*

[z] In his, *vtraque pars* videtur *eandem* habere *ſpeciem veriſimilis*; Sed *reuerà diuerſæ ſunt*, cùm *altera*, ſit *veriſimile abſolutè*, *altera*, *ſecund. Quid*, &c.

20, *Arrogans* etiam *illa Sophiſtarum vox hinc nata* eſt, vt *cauſam inferiorem*, *ſuperiorem facerent*; nimirùm, quià falſis veriſimilib. vtuntur pro veris:

[a] Vndè & *odioſa fuit Protagoræ inſtitutio mercenaria*:

[b] Tùm *quià vana*; quippè ex ſimulato veriſimili conflata:

[c] Tùm *quià à cunctis artibus præterquàm à Rhetoricâ & Contentioſâ, aliena.*

enim obnoxium eſſe *Reum* neceſſe *eſt*, aut non obnoxium culpæ. [z] Ac apparent quidem *ſpecie tenus* ambo veriſimilia; verùm illud quidem, *propriè* eſt veriſimile; hoc verò, non ſimplicitèr, ſed *ſic*, vt *antè* dictum eſt. 20. [a] Et illud, *quod ferebatur*, "Inferiorem cauſam, ſuperiorem facere, hoc *ipſum* eſt: Atque hinc meritò moleſtè ferebant homines Protagoræ profeſſionem, *ſeu diſciplinam*: [b] *Etenim id, quod profitebatur*, & falſa ratio eſt, & non verum, ſed apparens veriſimile; [c] atque in nullâ arte, niſi in Rhetoricâ, & Contentioſâ, *locum habet.* Ac de Enthymematibus quidem, & Veris, & Apparentibus, dictum eſt *huc vſquè.*

γὰρ ἔνοχον ἀνάγκη, ἢ μὴ ἔνοχον εἶναι τῇ αἰτίᾳ. φαίνεται μὲν οὖν ἀμφότερα εἰκότα· ἔστι δὲ τὸ μὲν, εἰκός· τὸ δὲ, οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ὥσπερ εἴρηται· 20. καὶ τὸ, "τὸν ἥττω δὲ λόγον κρείττω ποιεῖν, τοῦτ' ἐστί. καὶ ἐντεῦθεν δικαίως ἐδυσχέραινον οἱ ἄνθρωποι τὸ Πρωταγόρου ἐπάγγελμα· ψεῦδός τε γάρ ἐστι, καὶ οὐκ ἀληθὲς, ἀλλὰ φαινόμενον εἰκὸς, καὶ ἐν οὐδεμιᾷ τέχνῃ, ἀλλ' ἐν ῥητορικῇ καὶ ἐριστικῇ. καὶ περὶ μὲν ἐνθυμημάτων, καὶ τῶν ὄντων, καὶ τῶν φαινομένων, εἴρηται.

De Diſſolutionibus contrariarum rationum. — Cap. XXVII.

Diſſolutionum duæ ſunt ſpecies; Vna, per Contrà-Ratiocinationem, Par. 2. Altera, per Obiectionem, Par. 3. & ſequentibus.

[a] *Diſſolutiones argumentorũ* Aduerſarij, *duæ* ſunt:

[b] *Contra-ratiocinatio*, quã *argumentum argumento diſturbatur*:

[c] *Loci eius, ijdem* ſunt, *qui* fuêre *Enthymematum.*

[d] Altera *Solutionum ſpecies*, eſt *Obiectio ſeu Inſtantia*; cuius quatuor *modi, ſeu differentiæ*:

1°, *Ab eodem*; cùm *Enthymemati reſiſtitur ab ipsâ re, de quâ* Enthymema *eſt*: idque

[e] Vel ab *vniuerſo rei genere*;

[a] DE Diſſolutionibus autem, conſequens eſt ijs quæ dicta ſunt, vt dicamus: [b] Licet verò Diſſoluere, aut CONTRÀ-Ratiocinando, aut OBIECTIONEM, *ſeu Inſtantiam* afferendo. ¶ 2. [c] Ac Contrà-Ratiocinationem quidem, perſpicuum *eſt* ex iiſdem *nos* locis poſſe conficere, *ex quibus ferè Enthymema ſumi docuimus*: *Ratiocinationes* enim, *ſeu* ſyllogiſmi, ex probabilibus *conſtant*: Probabilium autem plæraque inter ſe ſunt contraria. ¶ 3. Obiectiones verò afferuntur, quemadmodùm & in Topicis, quatuor modis: Aut enim ex Eodem, aut ex Simili, aut ex Contrario, aut ex Iudicatis. 4. [a] Ab eodem quidem *ſumpta, ſic* dico; velut, ſi Enthymema ſit de Amore, "Eum eſſe bonum; Obiectio duobus modis *fiet*: [e] Aut enim vniuerſalitèr dicendo; "Omnem indigentiam malum *eſſe*; *Amorem*

Περὶ δὲ λύσεων, ἐχόμενόν ἐστι τῶν εἰρημένων εἰπεῖν. Ἔστι δὲ λύειν ἢ ἀντισυλλογισάμενον, ἢ ἔνστασιν ἐνεγκόντα. ¶ 2. Τὸ μὲν οὖν ἀντισυλλογίζεσθαι, δῆλον ὅτι ἐκ τῶν αὐτῶν τόπων ἐνδέχεται ποιεῖν· οἱ μὲν γὰρ συλλογισμοὶ, ἐκ τῶν ἐνδόξων· δοκοῦντα δὲ πολλὰ ἐναντία ἀλλήλοις ἐστίν. ¶ 3. αἱ δ' ἐνστάσεις φέρονται, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς τοπικοῖς [a], τετραχῶς· ἢ γὰρ ἐξ ἑαυτοῦ, ἢ ἐκ τοῦ ὁμοίου, ἢ ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἢ ἐκ τῶν κεκριμένων· 4. λέγω δὲ, ἀφ' ἑαυτοῦ μὲν, οἷον εἰ περὶ ἔρωτος εἴη ἐνθύμημα, "ὡς σπουδαῖος, ἡ ἔνστασις διχῶς· ἢ γὰρ καθόλου εἰπόντα, "ὅτι πᾶσα ἔνδεια πονηρόν·

[a] *Coniun. Li. 8. Top. ca. 10. p. 3. Coniun. & Analyt. Prior. lib. 2. ca. 26.*

ἢ

ἢ κατὰ μέρος, „ὅτι οὐκ ἂν ἐλέγετο καύνιος ἔρως, εἰ μὴ ἦσαν καὶ πονηροὶ ἔρωτες· 5. ἐπὶ δὲ τοῦ ἐναντίου, ἔνστασις φέρεται· οἷον, εἰ τὸ ἐνθύμημα ἦν, „ὅτι ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ πάντας τοὺς φίλους εὖ ποιεῖ· „ἀλλ' οὐδ' ὁ μοχθηρὸς, κακῶς· 6. ἐπὶ δὲ τῶν ὁμοίων, εἰ ἦν τὸ ἐνθύμημα, „ὅτι οἱ κακῶς πεπονθότες ἀεὶ μισοῦσιν· „ὅτι ἀλλ' οὐδὲ οἱ εὖ πεπονθότες ἀεὶ φιλοῦσιν· 7. αἱ δὲ κρίσεις αἱ ἀπὸ τῶν γνωρίμων ἀνδρῶν· οἷον, εἴ τις ἐνθύμημα εἶπεν, „ὅτι τοῖς μεθύουσι δεῖ συγγνώμην ἔχειν· ἀγνοοῦντες γὰρ ἁμαρτάνουσιν· ἔνστασις, „ὅτι, οὔκουν ὁ Πιττακὸς αἰνετός· οὐ γὰρ ἂν μείζους ζημίας ἐνομοθέτησεν, ἐάν τις μεθύων ἁμαρτάνῃ· 8. ἐπεὶ δὲ τὰ ἐνθυμήματα λέγεται ἐκ τεττάρων· τὰ δὲ τέτταρα ταῦτά ἐστιν, εἰκὸς, παράδειγμα, τεκμήριον, σημεῖον· ἔστι δὲ, τὰ μὲν ἐκ τῶν ὡς ἐπιτοπολὺ ἢ ὄντων, ἢ δοκούντων, συνηγμένα ἐνθυμήματα, ἐκ τῶν εἰκότων· τὰ δὲ, διὰ τοῦ ὁμοίου, ἢ ἑνὸς, ἢ πλειόνων, (ὅταν λαβὼν τὸ καθόλου, εἶτα συλλογίσηται τὰ κατὰ μέρος) διὰ παραδείγματος· τὰ δὲ, δι' ἀναγκαίου καὶ ὄντος, διὰ τεκμηρίου· τὰ δὲ, διὰ τοῦ καθόλου, ἢ τοῦ ἐν μέρει ὄντος, ἐάντε ὂν, ἐάντε μὴ *, διὰ σημείων· τὸ δὲ, εἰκὸς, οὐ τὸ ἀεὶ, ἀλλὰ τὸ ὡς ἐπιτοπολύ· φανερὸν, ὅτι, τὰ τοιαῦτα μὲν τῶν ἐνθυμημάτων, ἀεὶ ἔστι λύειν, φέροντα ἔνστασιν· 9. ἡ δὲ λύσις φαινομένη, ἀλλ' οὐκ

*Vid Rhe. ad Alex. c.11.p.2.

„*verò eſſe indigentiam*: [f] Aut particularitèr, „Quià non diceretur Caunius amor, niſi eſſent etiam mali amores. 5. [2] A Contrario verò, obiectio affertur; velut, ſi Enthymema eſſet, „Bonum virum omnibus amicis benefacere; *Huic obijcitur*, „At ne improbus quidem *amicis omnibus* malè *facit*. 6. [3] A Similibus verò; *velut*, ſi eſſet Enthymema, „Qui malum acceperunt, eos sempèr *mali authorem* odio habere; *Obijcietur ſic*, „At neq; qui beneficium acceperunt, ſempèr *benefactorē* amant. 7. [4] Iudicia verò, quæ *ſumuntur* à claris viris, *obiectionem ſic pariunt*; velut, ſi quis Enthymema proferret, „Temulentis, *ſi quid deliquerint*, oportere veniam dare; quià ignorantes peccant; Obiectio *eſt*, „Non igitur Pittacus laudandus, *qui duplicem pœnam in ebrios, ſi quid improbè feciſſent, conſtituit*: Non enim grauiores pœnas lege conſtituiſſet, ſi quis temulentus *per ignorantiam* peccâſſet. 8. [g] Quoniam verò Enthymemata, *ſeu argumentationes Oratoriæ* ducuntur ex quatuor *generibus*: [h] Hæc autem quatuor, ſunt; Veriſimile, Exemplum, Tecmerium, Signum: Enthymematum autem ea quidem, quæ colliguntur ex ijs, quæ plærunquè vel ſunt, vel *eſſe* videntur, ex veriſimilibus conſtant: [i] Ea verò quæ *ſumuntur* ex Simili, aut vno, aut pluribus, (*Quod fit*, quandò *Orator primùm* aſſumpſerit vniuerſale, deindè concludat particularia) *ducuntur* ab Exemplo: [k] Ea autem quæ *colliguntur ab eo*, quod Neceſſarium & *verè* eſt, à Tecmerio *ducuntur*: [l] Ea verò quæ ex vniuerſali aut particulari, ſiue *ipſum verè* ſit, ſiue non *ſit*, à Signis: [m] Veriſimile autem, id *eſt*, non quod ſempèr *eſt, aut fit*, ſed quod plærunquè: [n] *Ex his* manifeſtum *eſt*, [1] quòd huiuſmodi quidem Enthymemata *ex veriſimilibus*, ſemper diſſoluere *Oratori* liceat, ſi obiectionem afferat *aliquam ex ijs, quæ explicatæ ſunt*. 9. [o] Diſſolutio autem, *aliquandò* Apparens *eſt*, non ſempèr

f Vel *ab aliqua rei parte, ſeu ſpecie.*

2°, *A Contrario*; Cùm *repugnatur* enthymemati, ducto *argumento à contrario* eius, quod probatur.

3°, *A Similib. ſeu ex proportione comparatis*: Siuè *hæc ſint ſimplicitèr ſimilia*; Siuè *ſimul etiam contraria*, vt *in exemplo* hìc propoſito.

4°, *A re Iudicatâ*, ſeu à *Iudicijs* authoritatibuſq; *clarorum virorum*; *quos* oſtendimus *alitèr ſenſiſſe, quàm Aduerſarius concluſit.*

g Quòd *per dict. quatuor modos, omnia rationum genera frangi* poſſint, & *Quomodò* poſſint, ſic: Cùm *Enthymemata oratoria* ex 4r *ſint*, ex *Veriſimilib. Exemplis, Tecmerijs, & Signis*:

h Atque *ea quidem* Enthymemata, *quæ* petuntur *ex ijs quæ plærunquè* fiunt, ex *Veriſimili* ſumantur:

i Quæ verò *ex vno ſimili, ab Exemplo*;

k Quæ autem *ex neceſſarijs*, à *Tecmerio*;

l Quæ deniquè *ex vniuerſalib. vel particularib.* &c. à *Signis*:

m Certè, cùm *Veriſimile*, *non ſemper, ſed Plærunquè* fiat:

n Sequitur 1°, *Enthymemata ex Veriſimilibus conflata*, per obiectiones antedict. *labefactari poſſe.*

o *Solutio autem τοῦ* Veriſimilis, 2x *eſt*: Vna, *captioſa eſt, quâ obijcitur* [*Non eſſe neceſſarium.*]

ᵖ Corollar. [*Ob hanc captioſam ſolutionem, multò procliuiorem eſſe defendendi prouinciam, quàm accuſandi*] prob. ſic:

ᵍ Quià enim *Actor, Veriſimilibus vtitur* ad probandum:

ʳ Reo autem, *Obiectio* [*Non eſſe Veriſimile*] *difficilior* eſt, *quàm* [*Non eſſe Neceſſarium;*]

ſ *Ei verò, quod Plerumq́ fit, ſemper her. alterū obijci* poteſt:

ᵗ Propterea *Iudex*, ſi *obiectum* ſit [*Non eſſe neceſſarium;*] falsò *autumat*, aut *non eſſe* id *veriſimile*; aut *de eo*, quià non ſit neceſſarium, *iudicari non oportere*. Quanquam *in hoc poſteriori* longè *errat*, cùm id *ſemper exigi non* debeat, vt arguatur *certò*; *ſatis ſit ad crimen, ſi veriſimile ſit peccâſſe.*

ᵘ Hact. *prior Solutio*, quam propoſuit par. 9. Altera, *Vera eſt, quæ liberat omni culpâ, obijciendo*, [*Non eſſe veriſimile.*]

ˣ *Hæc autem* Obiectio *rectiùs* procedet, *ſi, mutatis vocabulis, dicas*, [*Non plerunq́ ſic fieri*; ſed *aliter:*

ʸ Vel *quià crebrò* ſecùs fiant,

ᶻ Vel *quià pleraque* ſecùs, &c.

2°, *Signa diſſolui* conſtat, *obijciendo* [*Quòd non neceſſariam ſortiantur concludendi vim.*]

3°, *Argumentum ab exemplis ſolui* etiam, patet, *ſolutione duplici*, ſicut antè ſoluebatur Veriſimile; Tùm part. 9. [*Quòd non ſit neceſſarium:*]

pèr autem Vera: Qui enim obijcit, non ſoluit veriſimile, negando *ipſum eſſe* veriſimile; ſed *negando eſſe* neceſſarium. 10. ᵖ Quamobrem & ſempèr meliore conditione eſt, qui *cauſam, quæ veriſimilibus premitur*, defendit; quàm qui accuſat, propter hanc *ſolutionem* captioſam: ᵍ Quoniam enim Accuſans quidem, ex veriſimilibus *rem* demonſtrat; ʳ Soluendi autem haud par *negotium eſt, docendo*, Quòd non ſit veriſimile, *atque docendo*, Quòd non ſit neceſſarium: ſ Id verò quod plærunquè *eſt*, (*quià veriſimile eſt*) ſempèr obiectionem habet: (neque enim eſſet veriſimile, ſed ſempèr, ac neceſſarium: ᵗ Idcircò Iudex, ſi *quid* hoc modo ſolutum fuerit, arbitratur *ſtatim*, aut non eſſe veriſimile *id, quod Accuſator attulit*; aut ſibi ipſi *de eo* non iudicandum *eſſe*; *in quo ſanè fallaci ſolutione* decipitur, vti dicebamus: Non enim ex neceſſarijs oportet ipſum tantùm iudicare, ſed etiam ex veriſimilibus: Hoc enim eſt, quod *fertur*, " Sententiâ optimâ iudicare. 11. ᵘ Non igitur *ſatis eſt*, ſi quis ſoluerit, *dicendo*; quòd non neceſſarium *ſit*; ſed oportet ſoluere, *obijciendo*; Quòd non *ſit* veriſimile: ˣ Hoc autem eueniet, ſi potiùs pro obiectione afferatur, *Rem* plærunquè *alitèr ſe habere. Obiectionem* verò contingit eſſe talem duplicitèr, ʸ aut tempore, ᶻ aut rebus: Potiſſimùm verò *eſt*, ſi vtroque modo: Si enim ea quæ ſæpiùs *fiunt*, ità *fiant*, id erit veriſimilius. 12. ᵃ Soluuntur autem etiam Signa, & quæ à Signo enthymemata ducuntur, etiāſi *res ipſæ* veræ ſint, ſicut dictum eſt, cùm principia prima *exponeremus*: Quòd enim nullum Signum veram ſyllogiſmi formam obtineat, perſpicuum *eſt* nobis ex Analyticis. 13. ᵇ At *exemplorum, ſeu enthymematum*, quæ exemplis conſtant, eadem ſolutio *eſt*, quæ Veriſimilium: Nam &, ſi *vnum* habeamus aliquód, *quod* non ſic *euenerit*, ſolutum eſt *argumentum*; Quià non neceſſarium *eſt*; & *ſolutum eſt*, ſi

ἀληθὲς εἶναι· οὐ γὰρ, ὅτι οὐκ εἰκὸς, λύει ὁ ἐνιστάμενος, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἀναγκαῖον· 10. διὸ καὶ ἀεὶ ἔστι πλεονεκτεῖν ἀπολογούμενον μᾶλλον ἢ κατηγοροῦντα διὰ τοῦτον τὸν παραλογισμόν· ἐπεὶ γὰρ, ὁ μὲν κατηγορῶν, δι' εἰκότων ἀποδείκνυσιν· ἔστι δὲ οὐ ταὐτὸ λύσαι, ἢ ὅτι οὐκ εἰκὸς, ἢ ὅτι οὐκ ἀναγκαῖον· ἀεὶ δὲ ἔχει ἔνστασιν τὸ ὡς ἐπιτοπολύ· (οὐ γὰρ ἂν ἦν εἰκὸς, ἀλλ' ἀεὶ καὶ ἀναγκαῖον·) ὁ δὲ κριτὴς οἴεται, ἂν οὕτως λυθῇ, ἢ οὐκ εἰκὸς εἶναι, ἢ οὐχ αὑτῷ κριτέον, παραλογιζόμενος, ὥσπερ ἐλέγομεν· οὐ γὰρ ἐκ τῶν ἀναγκαίων δεῖ αὐτὸν μόνον κρίνειν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν εἰκότων· τοῦτο γάρ ἐστι, "τὸ γνώμῃ τῇ ἀρίστῃ ᵇ κρίνειν· 11. οὔκουν ἱκανὸν ἂν λύσῃ, ὅτι οὐκ ἀναγκαῖον, ἀλλὰ δεῖ λύειν, ὅτι οὐκ εἰκός· τοῦτο δὲ συμβήσεται, ἐὰν ᾖ ἡ ἔνστασις μᾶλλον ὡς ἐπιτοπολύ. ἐνδέχεται δὲ εἶναι τοιαύτην διχῶς, ἢ τῷ χρόνῳ, ἢ τοῖς πράγμασι· κυριώτατα δὲ, εἰ ἀμφοῖν· εἰ γὰρ τὰ πλεονάκις, οὕτω, τοῦτ' ἔστιν εἰκὸς μᾶλλον· 12. λύεται δὲ καὶ τὰ σημεῖα, καὶ τὰ διὰ σημείου ἐνθυμήματα εἰρημένα, κἂν ᾖ ὑπάρχοντα, ὥσπερ ἐλέχθη ἐν τοῖς πρώτοις ᶜ· ὅτι γὰρ ἀσυλλόγιστόν ἐστι πᾶν σημεῖον, δῆλον ἡμῖν ἐκ τῶν ἀναλυτικῶν * · 13. πρὸς δὲ τὰ παραδειγματώδη, ἡ αὐτὴ λύσις καὶ τὰ εἰκότα· ἐάν τε γὰρ ἔχωμέν τι οὐχ οὕτω, λέλυται, ὅτι οὐκ ἀναγκαῖον, καὶ, εἰ τὰ

ᵇ Conium. lib 1. c. 16. p. 3. & 25.

ᶜ Lib. 1. cap. 2.

* Lib. 2. Prior. c. 27.

τὰ πλείω καὶ πλεονάκις ἄλλως· 14. ἐὰν δὲ καὶ τὰ πλείω καὶ τὰ πλεονάκις οὕτω, μαχητέον, ἢ ὅτι τὸ παρὸν οὐχ ὅμοιον, ἢ οὐχ ὁμοίως, ἢ διαφοράν γέ τινα ἔχει· 15. τὰ δὲ τεκμήρια, καὶ τεκμηριώδη ἐνθυμήματα, κατὰ μὲν τὸ ἀσυλλόγιστον, οὐκ ἔσται λῦσαι. δῆλον δὲ καὶ τοῦθ' ἡμῖν ἐκ τῶν ἀναλυτικῶν [d]. λείπεται δ' ὡς οὐχ ὑπάρχει τὸ λεγόμενον δεικνύναι· 16. εἰ δὲ φανερὸν καὶ ὅτι ὑπάρχει, καὶ ὅτι τεκμήριον, ἄλυτον ἤδη γίγνεται τοῦτο· πάντα γὰρ γίγνεται ἀποδείξει ἤδη φανερά.

[d] *Coniun. Anal. Prior. l. 2. c. 27. p. 9.*

plura, [a] vel ſæpiùs *euenerint* alitèr, *atque aduerſarius attulit.* 14. [b] Quòd ſi & plura, & ſæpiùs ſic, *vt Aduerſarius exemplis oſtendit*; Pugnandum *erit, ac dicendum*; aut id de quo quæritur, non *eſſe* ſimile, aut non ſimilitèr *affectum*, aut differentiam ſanè aliquam habere. 15. [+] Tecmeria verò, & *ea* quæ Tecmerijs conſtant, Enthymemata non ſoluere licet, *obijciendo*, Quòd ſub ſyllogiſmum non cadant: ([c] Perſpicuum autem etiam hoc nobis ex Analyticis.) [d] Sed relinquitur, vt oſtendamus, id quod *ab Aduerſario in propoſitionibus eſſe* dicitur, non ineſſe: 16. [e] Sin autem manifeſtum *ſit*, & *illud* verè ineſſe, & *hoc* eſſe Tecmerium; iam iſtuc *argumentum* fit planè inſolubile: *In tali* enim *Tecmerio*, omnia iam fiunt, per Demonſtrationem manifeſta.

[a] Tùm *pars.* 11 [a]; [*Si ſæpiùs alitèr* euenerit.]

[b] Quòd *ſi ſolutio hac* 2 [a] *locum non* habeat; *contendendum*; id de quo quæritur, *non eſſe ſimile*, ſed ab exemplis allatis alienum.

4°, *Tecmeria verò*, liquet, *Non ſolui, vt Signa reliqua*; propter *vitium ſc. figuræ Syllogiſticæ.*

(*c* Hoc autem demonſtrauit Analyt. Prior. 2. cap. 27.)

[d] Sed *labefactari ſolùm, negando antecedentem* [*Non ineſſe ſc. id quod rei comprobandæ gratiâ ſumptum fuit.*]

[e] *Sin* autem *compertum* ſit, & *antecedentem veram eſſe, & Tecmerium, illud eſſe, manus danda*: quiâ ſolutioni iam locus datur nullus.

Problemata de Amplificat. & de Diſſolutionibus.

Cap. XXVIII.

Problema vnum de Amplificatione & Diminutione; Quòd hæ non ſint loci aliqui ex ſupradictis, Par. 1. *Alterum de Diſſolutionibus, Quòd non ſint Enthymemata, ab antè dictis diuerſa,* Par. 3.

Τὸ δ' αὔξειν καὶ μειοῦν, οὐκ ἔστιν ἐνθυμήματος στοιχεῖον· τὸ γὰρ αὐτὸ λέγω στοιχεῖον καὶ τόπον· 2. ἔστι γὰρ στοιχεῖον καὶ τόπος, εἰς ὃ πολλὰ ἐνθυμήματα ἐμπίπτει· τὸ δ' αὔξειν καὶ μειοῦν, ἐστὶν ἐνθυμήματα πρὸς τὸ δεῖξαι, "ὅτι μέγα ἢ μικρὸν, ὥσπερ καὶ "ὅτι ἀγαθὸν ἢ κακὸν, ἢ δίκαιον ἢ ἄδικον, καὶ τῶν ἄλλων ὁτιοῦν. ταῦτα δ' ἐστὶ πάντα, περὶ ἃ οἱ συλλογισμοὶ, καὶ τὰ ἐνθυμήματα· ὥστ' εἰ μηδὲ τούτων ἕκαστον ἐνθυμήματος τόπος, οὐδὲ τὸ αὔξειν καὶ μειοῦν.

1. Amplificare autem, & Diminuere, non eſt *communis* Enthymematis Elementum: (Idem enim voco elementū, & locum.) 2. [a] Nam Element.um, & Locus, eſt *illud*, in quod multa Enthymemata incidunt: [b] Amplificare autem, & Diminuere, ſunt Enthymemata *propria*, quibus demonſtres, "*Aliquid* eſſe magnum aut paruum; ſicut & *illa*, *quibus* "*Aliquid* eſſe bonum aut malum, vel iuſtum aut iniuſtum, & aliorum vnumquodque. [c] Hæc autem omnia (*magnum, bonum, iuſtum, &c.*) *ſunt fines*, in quibus *probandis* ſyllogiſmi, & Enthymemata *verſantur*: 11. [d] Quare ſi nullum horum *ſit* Enthymematis locus, ne Amplificare quidem, & Diminuere, *locus*

1m Probl. *Quòd Amplificatio & Diminut. non ſint Enthymematum loci* (vt ineptè Magiſtri quidam.)

[a] *Locus enim Communis*, eſt, *in quem* multa *Enthymemata incurrunt*:

[b] Atqui *Amplificatio quidem, eſt ipſum Enthymema*, quod valet ad probandum Magnum, &c.

[c] *Magnum* autem *& Paruum*, &c. *ſunt fines, quibus* probandis *Enthymemata deſtinantur*; neutiquàm autem ſunt loci communes.

[d] Proin, *Si ne amplificationis fines* (ſc. Magnum, &c.) *ſint communes loci*: *Multò minùs Ampli*

ficatio ipſa, quæ ad hos fines probandos comparata eſt.

2m Probl. [*Solutiones non differre ab Enthymematibus Demonſtratiuis*] prob. per diuiſion.

c *Omnis* enim *ſolutio fit* vel per *demonſtrationem contrarij*, vel per *Obiectionem*:

f At *demonſtratio* quidem *Contrarij, non differt ab enthymemate confirmationis*:

g *Obiectio* verò, *non eſt enthymema omninò*; ideóque *non poteſt eſſe diuerſa* aliqua Enthymematis *ſpecies à ſupradictis*.

h Epilog. de 1a *parte Rhetorica*, *i. Enthymematicâ fide*; quam Moderni, *Inuentionem* vocant.

i Reſtare 2am *de Elocutione*, & 3am *de Diſpoſit.*

locus erit. ¶ 3. [a] Neque verò ea, quæ habent vim Soluendi, diuerſa ſunt aliqua Enthymematis ſpecies ab ijs, quæ valent ad confirmandum: [e] Perſpicuum enim *eſt*, Soluere *Aduerſarij Rationes*, vel eum, qui demonſtrat *contrarium*, vel eum, qui obiectionem affert: [f] Atqui Contrà-demonſtrare *dicuntur*, id quod oppoſitum *eſt*: velut, ſi *Aduerſarius* demonſtrârit *aliquid* factum eſſe; iſte *contrà demonſtrat*, non factum eſſe: Sin autem *ille*, non factum eſſe; iſte *contrà*, factum eſſe: Quare, hæc quidem non erit differentia: Iiſdem enim vtuntur ambo *dicentes*: Enthymemata enim afferunt *vtrique* ad *probandum, rem* non eſſe, vel eſſe. [g] Obiectio autem, non eſt Enthymema, ſed (quemadmodùm in Topicis *definiuimus*) pronunciatio alicuius opinionis, ex qua perſpicuum fiet, vel nihil *ab Aduerſario* eſſe Syllogiſmo concluſum, vel falſi aliquid *ab eo in propoſitionibus* aſſumptum eſſe. 4. [h] De Exemplis quidem, & Sententijs, & Enthymematibus, & omninò ijs, quæ *pertinent* ad mentis agitationem, & Vndè *ijs* abundabimus, & Quomodò ea ſoluemus, dicta ſint à nobis tàm multa. [i] Reliquum *eſt*, explicare, quæ *pertinent* ad Elocutionem, & Diſpoſitionem.

¶ 3. Οὐδὲ τὰ λυτικά, ἐνθυμήματος εἶδός τι ἐστὶν ἄλλο τῶν κατασκευαστικῶν· δῆλον γάρ, ὅτι, λύει μέν, ἢ ὁ δείξας, ἢ ὁ ἔνστασιν ἐνεγκών· ἀνταποδεικνύουσι δὲ τὸ ἀντικείμενον· οἷον, εἰ ἔδειξεν ὅτι γέγονεν, οὗτος ὅτι οὐ γέγονεν· εἰ δὲ ὅτι οὐ γέγονεν, οὗτος ὅτι γέγονεν. ὥστε, αὕτη μὲν οὐκ ἂν εἴη ἡ διαφορά· τοῖς αὐτοῖς γὰρ χρῶνται ἀμφότεροι· ὅτι γὰρ οὐκ ἔστιν, ἢ ἔστιν, ἐνθυμήματα φέρουσιν· ἡ δ' ἔνστασις οὐκ ἔστιν ἐνθύμημα, ἀλλὰ (καθάπερ ἐν τοῖς τοπικοῖς) τὸ εἰπεῖν δόξαν τινά, ἐξ ἧς ἔσται δῆλον, ὅτι οὐ συλλελόγισται, ἢ ὅτι ψεῦδός τι εἴληφεν· 4. Περὶ μὲν παραδειγμάτων καὶ γνωμῶν, καὶ ἐνθυμημάτων, καὶ ὅλως τῶν περὶ τὴν διάνοιαν, ὅθεν τε εὐπορήσομεν, καὶ ὡς αὐτὰ λύσομεν, εἰρήσθω ἡμῖν τοσαῦτα. λοιπὸν δὲ διελθεῖν περὶ λέξεως, καὶ τάξεως.

ARISTO-

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΕΧΝΗΣ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ, ΤΩΝ
εἰς τρία τὸ τρίτον.

Aristotelis Artis Rhetoricæ
LIBER TERTIVS.

Tabula de Elocutione, à cap. 1, *ad cap.* 12.

Modus, quo, quæ habes, aptè eloquâris, eſt in Actione & Elocutione. Proindè Præmiſsâ vtriuſque hiſtoriâ, proponit hoc lib. dicendum, non de Actione, ſed de Elocutione; eâque non Poëtica, ſed Oratoriâ.] Cap. 1.

De Elocutionis igitur Oratoriæ
- Tùm Naturâ, & Conſtitutione: Et
  - Quid ſit, atq; ex Quibus nominibus, tanquàm ex propriâ materiâ, conſtet :] à ca. 2, ad 4.
  - Quæ ſint eius Ideæ, ſeu Formæ.] à cap. 5, ad 9.
- De Elocutionis Vrbanitate, ſeu Facetijs :] Cap. 10. & 11.
- Tùm Differentijs ſeu de Speciebus Elocutionum :] Cap. 12.

Hiſtoria Actionis & Elocutionis.

Cap. I.

Præmittitur hiſtoria, ſiuè τὸ γίνεσθαι tàm Actionis, quàm Elocutionis, à Par. 3. Proponit dicendum in ſequent. non de Actione, ſed de Elocutione, à Par. 12. Et de Quali, à Par. 15.

Ἐπειδὴ τρία ἐστὶν ἃ δεῖ πραγματευθῆναι περὶ τὸν λόγον· ἓν μέν, ἐκ τίνων αἱ πίστεις ἔσονται· δεύτερον δέ, περὶ τὴν λέξιν· τρίτον δέ, πῶς χρὴ τάξαι τὰ μέρη τοῦ λόγου· 2. περὶ μὲν τῶν πίστεων εἴρηται, καὶ ἐκ πόσων, ὅτι ἐκ τριῶν εἰσί, καὶ ταῦτα ποῖα, καὶ διὰ

[a] Voniã tria ſunt, quæ oportet præcipere de Oratione; vnum quidẽ, ex Quibus Fides *ſumenda* fuerit; alterum verò, de Elocutione; Tertium verò, Quomodò conueniat Ordinare partes orationis: 2. [b] De fide quidem dictum eſt, [c] tùm ex Quot *ea* conſtet, nempè ex tribus; (*Enthymematis, Moribus, & Affectibus*;) [d] tùm hæc Cuiuſmodi ſunt; &

Nexus ſuperior. cum ſequent.

a Cùm *ad Orationem*, quam adornamus, *tria neceſſaria* ſint; Fides, Elocutio, & diſpoſitio partiũ orationis:

b *Hact.* de Fide dixit; Tùm c *ex Quot generibus* illa *conſtet*; ſc. Enthymemat. morib. & affectib.

d Et *Qualia illa ſint*; lib. 1. ca. 2.

& Quamobrem hæc ſola: Omnes enim perſuadendo valent, aut eò quòd aliquo modo affecti ſint ij qui iudicant; aut quòd cuiuſdammodi exiſtiment eos, qui dicunt; aut eò quòd *res* demonſtrata ſit. [e] Dictum verò eſt, etiam Enthymemata, Vndè ſint paranda: Sunt enim, alia quidem, formæ Enthymematum; alia verò, loci. 3. [f] De Elocutione verò, conſequens eſt dicere: [g] Non enim ſat eſt habere, Quæ Oportet dicere, ſed neceſſe *eſt*, etiam hæc *ità* Vt Oportet, dicere: [h] Et multum *etiam Elocutio* valet ad id, vt Cuiuſdammodi *i. Morata* appareat oratio. 4. Ac [i] primùm quidem, quæſitum fuit ſecundùm naturæ *ordinem*, id quod primum *nobis* innatum eſt; ex Quibus *ſc. Rationibus* res poſſint perſuaderi: [a] Secundum verò, *quod quærebatur*, eſt, *Quomodò eædē rationes* Elocutione diſponantur: [b] Tertium autem horum, quod vim quidem habet maximam, ſunt *ea*, quæ *pertinent* ad Actionem; [l] ſed nondùm *de ijs arte aliquâ* tractatum eſt. 5. [k] Nam *Actio* in *Poeſin* Tragicam & Rapſodiam *non niſi* ſerò deuênit: Etenim primis *temporibus*, *nondùm hiſtriones erant, ſed* Poëtæ *ſuas* ipſi *in ſcænâ* tragœdias agebant. 6. [l] Perſpicuum eſt igitur, etiam in Rhetoricâ inueniri iſtiuſmodi *quoddam artificium*, perindè atque in Poeticâ; quod *ipſum* ſanè & alij pertractârunt, & Glauco Teïus. 7. [m] Hoc autem conſiſtit in voce, tùm Quomodò ipſâ oporteat vti, ad vnumquemque *animi* affectū: [n] Veluti, Quandò magnâ, & Quandò paruâ, & Quandò mediâ; [o] Et Quomodò Tonis; veluti, Acuto & Graui, & Medio: [p] Tùm Quibus numeris ad vnumquemque *motum vtendum ſit*. Tria enim ſunt de quibus conſyderant *Poeticæ Pronunciationis Scriptores*; & hæc ſunt, Magnitudo, Concentus, Numerus. 8. [q] Atque hi quidem *qui hoc artificio pollent*, ex contentionibus ferè *ſolis* præmia au-

τί τοσαῦτα μόνα· ἢ γὰρ τῷ αὐτοί τι πεπονθέναι οἱ κρίνοντες, ἢ τῷ ποιούς τινας ὑπολαμβάνειν τοὺς λέγοντας, ἢ τῷ ἀποδεδεῖχθαι, πείθονται πάντες. εἴρηται δὲ καὶ τὰ ἐνθυμήματα, πόθεν δεῖ πορίζεσθαι· ἔστι γάρ, τὰ μὲν, εἴδη τῶν ἐνθυμημάτων· τὰ δὲ, τόποι. 3. περὶ δὲ τῆς λέξεως ἐχόμενόν ἐστιν εἰπεῖν· οὐ γὰρ ἀπόχρη τὸ ἔχειν ἃ δεῖ λέγειν, ἀλλ' ἀνάγκη καὶ ταῦτα ὡς δεῖ εἰπεῖν· καὶ συμβάλλεται πολλὰ πρὸς τὸ φανῆναι ποιόν τινα τὸν λόγον· 4. τὸ μὲν οὖν πρῶτον, ἐζητήθη κατὰ φύσιν, ὅπερ πέφυκε πρῶτον, αὐτὰ τὰ πράγματα ἐκ τίνων ἔχει τὸ πιθανόν· δεύτερον δὲ, τὸ ταῦτα τῇ λέξει διαθέσθαι· τρίτον δὲ τούτων, ὃ δύναμιν μὲν ἔχει μεγίστην, οὔπω δ' ἐπικεχείρηται τὰ περὶ τὴν ὑπόκρισιν· 5. καὶ γὰρ εἰς τὴν τραγικὴν, καὶ ῥαψῳδίαν ὀψὲ παρῆλθεν· ὑπεκρίνοντο γὰρ αὐτοὶ τραγῳδίας οἱ ποιηταὶ τὸ πρῶτον· 6. δῆλον οὖν ὅτι καὶ περὶ τὴν ῥητορικήν ἐστι τὸ τοιοῦτον, ὥσπερ καὶ περὶ τὴν ποιητικήν· ὅπερ ἕτεροί τινες ἐπραγματεύθησαν, καὶ Γλαύκων ὁ Τήϊος. ἔστι δὲ, αὕτη μὲν ἐν φωνῇ, πῶς αὐτῇ δεῖ χρῆσθαι πρὸς ἕκαστον πάθος· οἷον, πότε μεγάλῃ, καὶ πότε μικρᾷ, καὶ πότε μέσῃ· καὶ πῶς τοῖς τόνοις· οἷον ὀξείᾳ, καὶ βαρείᾳ, καὶ μέσῃ· καὶ ῥυθμοῖς τισι πρὸς ἕκαστα· τρία γάρ ἐστι περὶ ὧν σκοποῦσι· ταῦτα δ' ἐστὶ, μέγεθος, ἁρμονία, ῥυθμός· 8. τὰ μὲν οὖν ἆθλα σχεδὸν ἐκ τῶν ἀγώνων οὗτοι λαμβάνουσι·

[e] Tùm *de Inuentione Fidei*, nimirùm, Tàm *de formis proprijs*, à cap. 3. lib. 1. Quàm *de locis Communib.* à cap. 21. lib. 2.

[f] Deinceps *de Elocutione dicend.*

[g] Cùm *quià neceſſaria* illa ſit;

[h] Tùm *quià ob id vtilis*, vt *ſermo* videatur *Moratus*.

[i] Præmittit igitur *hiſtoriam* tàm *Elocutionis*, quàm *Pronunciationis*: *Quo illæ ordine ab Antiquis inuentæ* fuerint?

1°, Expiſcati ſunt illi *Argumenta, ex quibus probarent* res.

2°, Mox ſtudium poſuêre in *Elocutione & verbis*.

3° *Loco* reſtabat *Pronunciatio*, *quæ Actio* quædam eſt.

[l] De quâ quidem *nemo adhuc* accuratè *conſcripſit*:

[k] Siquidem *Origo eius* in fabulas Tragicas & Poëſes Epicas *lenta prodijt*.

[l] Ergo *Pronunciandi artificium*, vt *in Poeticâ*, ità & *in Rhetoricâ* (ob earum ſimilitudinem) *ſuum poſcit locum*. Ipſum autem

[m] Vniuersìm quidem, *docet*, Tùm *de voce*: *Quomodò illam variare deceat*,

[n] Et *quoad magnitudinem* ipſius:

[o] Et *quoad concentū* ſeu *tonos*:

[p] Tùm *de Numeris* ſeu *Rhythmis*: *Quæ illorum differentiæ, peropportunæ* maximè?

[q] Specìatìm verò, *tantum commodi* viriumque in ſe *habet*, vt *qui eo excelluêre*, præmia *laudemque ferant*. Adeóque

νοῦσι· καὶ καθάπερ ἐκεῖ μεῖζον δύνανται νῦν τῶν ποιητῶν οἱ ὑποκριταί, καὶ κατὰ τοὺς πολιτικοὺς ἀγῶνας, διὰ τὴν μοχθηρίαν τῶν πολιτειῶν. οὔπω δὲ σύγκειται τέχνη περὶ αὐτῶν· 9. ἐπεὶ καὶ τὸ περὶ τὴν λέξιν ὀψὲ προῆλθε· 10. καὶ δοκεῖ φορτικὸν εἶναι, καλῶς ὑπολαμβανόμενον· ἀλλ' ὅλης οὔσης πρὸς δόξαν τῆς πραγματείας τῆς περὶ ῥητορικήν, οὐκ ὀρθῶς ἔχοντος, ἀλλ' ὡς ἀναγκαίου τὴν ἐπιμέλειαν ποιητέον· ἐπεὶ τόγε δίκαιον μηδὲν πλείω ζητεῖν περὶ τὸν λόγον, ἢ ὡς μήτε λυπεῖν, μήτε εὐφραίνειν· δίκαιον γὰρ αὐτοῖς ἀγωνίζεσθαι τοῖς πράγμασιν, ὥστε τἄλλα ἔξω τοῦ ἀποδεῖξαι, περίεργά ἐστιν· ἀλλ' ὅμως μέγα δύναται, καθάπερ εἴρηται, διὰ τὴν τοῦ ἀκροατοῦ μοχθηρίαν· 11. τὸ μὲν οὖν τῆς λέξεως ἔχει τι μικρὸν ἀναγκαῖον ἐν πάσῃ διδασκαλίᾳ· διαφέρει γάρ τι πρὸς τὸ δηλῶσαι, ὡδί, ἢ ὡδὶ εἰπεῖν· οὐ μέντοι τοσοῦτον, ἀλλ' ἅπαντα φαντασία ταῦτά ἐστι, καὶ πρὸς τὸν ἀκροατήν· διὸ οὐδεὶς οὕτω γεωμετρεῖν διδάσκει· 12. ἐκείνη μὲν οὖν ὅταν ἔλθῃ, ταὐτὸ ποιήσει τῇ ὑποκριτικῇ. ἐγκεχειρήκασι δ' ἐπ' ὀλίγον περὶ αὐτῆς εἰπεῖν τινὲς, οἷον Θρασύμαχος ἐν τοῖς ἐλέοις· 13. καὶ ἔστι φύσεως τὸ ὑποκριτικὸν εἶναι, καὶ ἀτεχνότερον· περὶ δὲ τὴν λέξιν ἔντεχνον· 14. διὸ καὶ τοῖς τοῦτο δυναμένοις γίνεται πάλιν ἆθλα, καθάπερ ἐν τοῖς κατὰ τὴν ὑπόκρισιν ῥήτορσιν [a]· οἱ

[a] *Suprà pa. 8.*

ferunt : [r] Et quemadmodùm ibì *in fabulis Poetarum*, plus hodiè valent Actores, quàm Poëtæ ; [s] Ità in ciuilibus certaminibus, *Orationum Actores*, quàm *Scriptores*, propter improbitatem Rerumpub : [t] Nondum autem compoſita eſt ars de ipſis, *Actione ſc. Oratoriâ, & Poeticâ*. 9. [u] Quandoquidem & *ipſa* Eloquendi *ratio* ſerò prodijt : 10. [x] Et videtur *ea* eſſe importunum, *ac leue quiddam, ſicut & ipſa actio*, ſi rectè exiſtimetur : [y] At *cùm* tota ſit ad opinionem, *traditio* Rhetorica ; *iſtius ſanè Elocutionis, ſicut & Actionis, cura*, non *vt rei* rectè ſe habentis, ſed vt neceſſariæ, ſuſcipienda *eſt* : [z] Quoniam æquum ſanè hoc *eſt*, nihil ampliùs in oratione *noſtrâ* quærere, quàm vt neque moleſtiam, neque iucunditatem *auditori* afferat : Iuſtum enim *eſt*, rebus ipſis *ſolis in iudicio* contendere : [a] Quare alia omnia præter demonſtrationem, ſuperuacanea ſunt : [b] Verumtamen *ea* multum valent, propter auditoris, vti dictùm eſt, improbitatem. 11. [c] Ac Elocutio quidem, paruam quandam neceſſitatem obtinet in omni doctrinâ: Intereſt enim quiddam, ad *rem* declarandam, ità ne, an ità dicas : [d] Non tamen tantum, i. *eximium quicquam, præſtat*. Sed omnia hæc, *tàm Actio, quàm Elocutio, hominum* opinione conſtant, & *referuntur* ad Auditorem. [e] Quamobrem nemo Geometriam, *ſeu Mathematicam ſcientiã*, ſic docet. 12. [1] Ac illa quidem *Pronunciationis ratio*, cùm prodierit ; [f] idem *in ſtudio dicendi* effecerit, quod ars hiſtrionica *in fabulis Dramaticis recitandis* : Conati autem ſunt nonnihil de ipſâ *Hiſtrionicâ* dicere nonnulli : Velut Thraſymachus in Miſerationibus. 13. [g] Et ad Actionem valere eſt naturæ *donum*, & magis expers artis: In Elocutione verò, *valet* artificium. 14. [h] Quamobrem & ijs, qui huiuſmodi facultatem habent, tribuuntur rurſùs præmia, vt *etiam* Oratoribus *ijs*, qui pronunciatione *pollent* :

Sicut in ſcenâ, hiſtriones pluris penduntur, *quàm Poetæ*:

[s] Ità *in foro & ſenatu, Actores* orationum, *quàm ſcriptores.*

[t] De *hâc* tamen *Pronunciatione nondùm* extat *methodus* :

[u] Neque *etiam de Elocutione* ipſa : quippè cuius Et *Origo ſerotina* fuit, quò minùs perpoliri adhuc potuerit ;

[x] Et *vis eius, ſi ſubtiliùs* ad artis penſum *exigatur, res futilis* eſt, perindè ac ipſa Pronunciatio.

[y] Cæterùm, cùm totum *Dicendi ſtudium ad Opinionem*, non ad veritatem *ſcribatur, Excolenda eſt Elocutio, vt Auditori neceſſaria*, non vt *abſolutè recta*.

[z] Etenim ſi quodque ex rationis ſtaterâ trutinetur, *nihil hîc prius* fuerit, *quàm vt argumentorum* pondere *fidem facias* :

[a] Et *proin*, tàm *Elocutio* quàm *Pronunciatio, iacent*, vt *leues* & ridiculæ.

[b] *Tractandæ tamen* erunt, vt *auditori*, ob eius improbitatem, *neceſſariæ*.

[c] Complex. dictor. *Elocutionem ac Pronunciat. omni diſciplinæ* illuſtrandæ *parùm* quidem *inſeruire*:

[d] Non *abſolutè tamen* ; nec, niſi *ad faciendum Auditorem-corruptum*.

[e] Vndè, *Mathematicæ artes, cùm res* ipſas *doceant, iſtarum opem* planè *abnuunt*.

His præmiſſ. Proponit, 1°, *Dicendum, de Elocutione, non de Pronunciatione* ;

[f] Tùm *quia eadem, hæc ſit cum Hiſtrionicâ*, quam alij ſcriptis delineârunt.

[g] Tùm *quia hæc à naturæ fontibus manat* ; contrà *Elocutio* tota *arti præceptoriæ debetur*.

[h] Vndè, qui *eloquentiâ claris* in conconibus *palmam reportant* ; *perindè ac ij qui Actione vigebant*, par. 8.

[i] Tanta enim *Eloquij vis* eſt, vt *diſertorum ſcripta*, plus gratiæ *ab ornatu verborum* ducant, quàm *à ſententijs.*

20, *De Quali Elocutione dicendum*, ſic :
A *Poëtis* quidem, tanquàm imitatoribus *primùs* profluxit,
[k] Et *Elocutio*, quæ *vocabula auribus*,
[l] Et *Pronunciatio*, quæ *vocem rebus* accommodet:

[m] Sed *quià Poëtis priſcis*, cùm commentitia canerent, ſententiaſque effutirent inanes, *ob phraſin* tamen, *maximi honores accreuêre.*

[n] Idcircò, Et *Oratores olim, Elocutioni Poëticæ* incubuêre, vt optimæ:
[o] Et *hodiè Idiotæ, Poëticos* putant *Oratores, pulcherrimè* loqui.

[p] Atqui *aliò res* abit, *diuortitque locutio Oratoria à Poetica* :

[q] Quod probat *hodiernus Tragicorum mos*, qui Oratori ſunt finitimi: Neque enim illi *tam impendiò vtuntur Elocutione hâc*, quàm *olim*: Sed
[r] Vt *priſtinum carminis genus*, ſc. *Trochaicum*, commutârunt *in Iambicum*, &c.

[ſ] Ità & *Poëticarum vocum ampullas iam dimisêre* ; quò ſuffarcinata verſuum amplitudo detumeſceret.

[t] Quàm *ſtultum* ergo *illud*? *Poëtas* hâc re vt *imitemur*, *qui* errore iampridem agnito, *ſibi ipſis non conſtitêre*?
[u] Ex dict. emergit, *De Elocutione tantùm Oratoriâ hoc lib. dicendū.*

[x] *De Poëticâ* (quæ abhorret à foro, conuenitque potiùs granditati carminum) *dictum eſſe* libr. Poëtic. cap. 13. & 14.

pollent : [i] Orationes enim illæ, quæ *demi à Rhetoribus* ſcribuntur, maiorem vim habent propter *accuratam* Elocutionem, quàm propter Sententiam. 15. [*] Itaque cœperunt quidem *in Elocutione & Pronunciatione* mouere primùm, vt natura tulit, Poëtæ : [k] Vocabula enim ſunt *quædam rerum* imitationes: [l] Tributa verò etiam eſt vox nobis, omnium partium aptiſſima ad imitationem. Quamobrem *apud Poetas* etiam artes *pronunciandi* conſtitutæ ſunt: & Rhapſodia *ſc. quæ Dramatica poemata*, & hiſtrionica, *quæ Epica recitat*, & aliæ vtiquè. 16. [m] Quoniam verò Poëtæ inania *& fabuloſa* dicentes, ex Elocutione hanc gloriam, quam habent, comparâſſe videbantur: [n] Propterea *apud Oratores* Poëtica prima extitit Elocutio ; velut illa Gorgiæ: [o] Et nunc quoque multi ineruditi, eos *qui Poëticâ Elocutione vtuntur*, perorare arbitrantur pulcherrimè. 17. [p] Atqui hoc non eſt *ità* ; ſed alia *ſolutæ* orationis, alia Poëſeos eſt Elocutio. [q] Perſpicuum autem *id* facit euentus: Neq; enim ij qui Tragœdias faciunt, *nunc* ampliùs *Elocutione* ſimilitèr vtuntur *atque antehâc:* ſed [r] quemadmodùm etiam ex Tetrametris ad Iambicum *carmen ſe* contulerunt; quià hoc verſuum *genus*, præter cæteros, ſit *quotidiano* ſermoni ſimillimum : [ſ] Sic nomina quoque abiecerunt, quæcunque ſunt præter loquendi *conſuetudinem communem. Ea* verò quibus & antiqui *Tragici ſuos verſus* decorare ſoliti ſunt, & *Poëtæ* etiam illi qui hexametra nunc *dierum* faciunt, *ea, inquam, ornamenta iam* abiecerunt : [t] Quamobrem ridiculū *eſt* imitari eos qui ipſi non ampliùs illo vtuntur *priſcorum* modo. 18. [u] Quare manifeſtum *eſt*, non omnia, quæcunque de Elocutione licet dicere, exactè nobis explicanda *eſſe* ; ſed quæcunque de eiuſmodi, qualem *Oratoriam* dicimus : [x] De illâ verò, *Poëtica Elocutione*, dictum eſt in *lib.* de Poëticâ.

γὰρ γραφόμενοι λόγοι μεῖζον ἰσχύουσι διὰ τὴν λέξιν, ἢ διὰ τὴν διάνοιαν. 15. ἤρξαντο μὲν οὖν κινῆσαι τὸ πρῶτον, ὥσπερ πέφυκεν, οἱ ποιηταί· τὰ γὰρ ὀνόματα μιμήματά ἐστιν. ὑπῆρξε δὲ καὶ ἡ φωνὴ πάντων μιμητικώτατον τῶν μορίων ἡμῖν· διὸ καὶ αἱ τέχναι συνέστησαν, ἥτε ῥαψῳδία, καὶ ἡ ὑποκριτική, καὶ ἄλλαί γε. 16. ἐπεὶ δὲ οἱ ποιηταὶ λέγοντες εὐήθη, διὰ τὴν λέξιν ἐδόκουν πορίσασθαι τήνδε τὴν δόξαν, διὰ τοῦτο ποιητικὴ πρώτη ἐγένετο λέξις, οἷον ἡ Γοργίου. καὶ νῦν ἔτι οἱ πολλοὶ τῶν ἀπαιδεύτων, τοὺς τοιούτους οἴονται διαλέγεσθαι κάλλιστα. 17. τοῦτο δὲ οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἑτέρα λόγου καὶ ποιήσεως λέξις ἐστί. δηλοῖ δὲ τὸ συμβαῖνον· οὐδὲ γὰρ οἱ τὰς τραγῳδίας ποιοῦντες, ἔτι χρῶνται τὸν αὐτὸν τρόπον· ἀλλ' ὥσπερ καὶ ἐκ τῶν τετραμέτρων εἰς τὸ ἰαμβεῖον μετέβησαν [b], διὰ τὸ τῷ λόγῳ τοῦτο τῶν μέτρων ὁμοιότατον εἶναι τῶν ἄλλων [c]. οὕτω καὶ τῶν ὀνομάτων ἀφήκασιν, ὅσα παρὰ τὴν διάλεκτόν ἐστιν. οἷς δ' οἱ πρῶτον ἐκόσμουν, καὶ ἔτι νῦν οἱ τὰ ἑξάμετρα ποιοῦντες, ἀφήκασι [d]· διὸ γελοῖον μιμεῖσθαι τούτους, οἳ αὐτοὶ οὐκ ἔτι χρῶνται ἐκείνῳ τῷ τρόπῳ· 18. ὥστε φανερὸν, ὅτι οὐχ ἅπαντα ὅσα περὶ λέξεώς ἐστιν εἰπεῖν, ἀκριβολογητέον ἡμῖν· ἀλλ' ὅσα περὶ τοιαύτης οἵας λέγομεν. περὶ δ' ἐκείνης εἴρηται ἐν τοῖς περὶ ποιητικῆς.

[b] *Coniun. lib. Poët. c. 2. p. 23.*
[c] *Coniun. lib. Poët. c. 14. p. 17.*
[d] *Coniun. lib. Poët. c. 14. p. 15. & 16. & cap. 15. p. 16.*

Tabula ſequent. à cap. 2. ad cap. 4.

De Elocutione Oratoriâ, Quid ſit, & ex Quibus nominibus conſtet: ſc. non ex valdè immutatis; vt, ex Linguis, & Factis, &c. (Ea enim omninò Poëtica ſunt) ſed partìm ex Proprijs, partìm ex Metaphoris. — Cap. 2°.

Dicendum ergo,
- 1, De Proprijs, ac de Metaphoris; earumque Inuentione: Nec non de Epithetis. — Cap. 2°.
- 2, De nominibus Poëticis, quæ Frigidam Orationem faciunt; deque eorundem vſu: Talia ſunt Linguæ, Facta, &c. — Cap. 3°.
- 3, De Imagine, quæ mediæ Naturæ eſt, partìm ſc. Poëtica, partìm Oratoria. — Cap. 4°.

Ex Quibus nominib. conficiatur Elocutio.
De nominib. Tranſlatis, deq; Epithetis.

Cap. II.

Præſupponuntur varia nominum genera, ex Poetic. & definitur Elocutionis virtus; à Par. 1. Demonſtratur, ex Quibus nominibus conficiatur Elocutio? ſc. Ex Proprijs & Tranſlatis, &c. à Par. 8. De Tranſlatorum Inventione, & Vſu, leges, Par. 12. Vna, à Par. 13. Altera, à Par. 18. De Epithetis, Par. 24. Et Diminutiuis, Par. 25.

Ἔστω δὴ ἐκεῖνα τεθεωρημένα· καὶ ὡρίσθω λέξεως ἀρετὴ, σαφῆ εἶναι· (σημεῖον γὰρ ὅτι ὁ λόγος, ἐὰν μὴ δηλοῖ, οὐ ποιήσει τὸ ἑαυτοῦ ἔργον·) 2. καὶ μήτε ταπεινὴν, μήτε ὑπὲρ τὸ ἀξίωμα, ἀλλὰ πρέπουσαν· ἡ γὰρ ποιητικὴ ἴσως οὐ ταπεινὴ, ἀλλ' οὐ πρέπουσα λόγῳ. 3. τῶν δ' ὀνομάτων καὶ ῥημάτων, σαφῆ μὲν ποιεῖ τὰ κύρια· 4. μὴ ταπεινὴν δὲ, ἀλλὰ κεκοσμημένην, τἆλλα ὀνόματα ὅσα εἴρηται ἐν τοῖς περὶ ποιητικῆς [a]· τὸ γὰρ ἐξαλλάξαι ποιεῖ φαίνεσθαι σεμνοτέραν [b]· ὥσπερ γὰρ πρὸς τοὺς ξένους οἱ ἄνθρωποι, καὶ πρὸς τοὺς πολίτας, τὸ αὐτὸ πάσχουσι καὶ πρὸς τὴν λέξιν.

a Cap. 14.
b Coniun. l. Poëtic. cap. 13.

[a] Sint ergo ea, *quæ in Poëticis docuimus*, conſyderata; & definita ſit Elocutionis virtus, [b] *cùm* vt perſpicua ſit, (Signum enim *huius eſt*, quòd oratio, niſi *rem* declarat, non obibit ſuum ipſius munus:) 2. [c] Tùm vt neque humilis *ſit*, neque ſupra dignitatem, ſed decora: Nam poëtica fortaſsè, non humilis *exiſtimari poteſt*, ſed non decora *eſt* orationi. 3. [1] *Ex* nominibus autem, & verbis, perſpicuam quidem efficiunt *ea* quæ *dicuntur* propria. 4. [d] Non humilem verò, ſed ornatam alia *faciunt* nomina, quęcunque dicta ſunt in *libris* de Poëtica: [e] Immutatio enim *Propriorum* efficit, vt *oratio* appareat grandior: [f] Quemadmodùm enim homines erga peregrinos, & erga *ſuos* ciues *affecti, illos quidem admirantur, hos autem parui faciunt*; Sic afficiuntur etiam erga Elocutionem *quotidianam, & erga nouam,*

a Præſuppoſit. *nominum generibus* ex Poet. cap. 14. iuxtáque Definitâ *Elocutionis virtute*, vt ſit,
b Cùm *Perſpicua*;

c Tùm *Decora*:

1°, Docet, *Alia nominum genera aliam Elocutionem* conficere: Perſpicuam quidem, nomina Propria:
d *Decoram* excultámque, *Immutata*, ſeu *Tropica*:

e *Seceſſus* enim à *loquelâ communi* (quem faciunt Tropica) quaſi *nobilitatem orationi* addit:
f Vt enim *peregrinos ſuſpicim*⁹, *tanquam* incredibili *virtute donatos*; *domeſticos præterimus*:
g *Pari* conditione, etiam *orationem attendimus*.

h Hinc, *ne vileſcat* illa, *dabis operam, quò cudatur peregrina,* &c.

2a, Prob. Tropica nomina, IN POETarum quidem *verſibus, identidèm vſurpata, elocutionem* vt *peregrinam, ità & decoram* reddere:

i Nullus enim ornatus, argumentum poeſeos tam grande, aut perſonas tam honeſtas non decet.

k IN PROSAM verò, *pauciora* huiuſmodi *aduentitia coöptari*:

l Quià *& perſonæ & res* ipſæ *viliores* ſunt, quàm vt *eiuſmodi ornamenta* recipiant.

m Veruntamen *orationi Quotidianæ ſua* etiam debetur *ornatus*, &c.

n Hinc, *Monendus* Orator, cùm talia nomina attingere neceſſum ſit, *clàm id faciat*; vt *ne artificiosè, ſed naturâ duce,* dicere intelligatur:

Rat. 1a, Ret n *auditorum, quibus perſuadendis hoc magni momenti* eſt, *illud* verò *minimi*.

2a, Ret n *dicentium*, quorum *elocutio*, ſi *palàm ſe iactet, ſimilimè* ſe habet, *ac Theodori* Tragœdi *genuina Pronunciatio ad* hiſtriones *cæteros*.

o *Ratio* autem *celandi artificij* ne proſter, *tutiſſima* erit, *Siquis* (vitatis ſublimioribus) ex *familiari loquelâ metaphoram ducat,* nec inuitam.

p His præſuppoſit. ac demonſtratis: GENERATIM docet [*Ex Quib. nominib. conficiatur elocutio?*] ſic: Cùm *nomina* &c. ſint *Orationis ſylua*:

q *Eorumq. ſpecies* omnes *traditæ* fuerint Poet. cap. 14.

r Certè *ex nominibus, Quæ* appellantur *Linguæ & Iuncta,* nec non *Facta*, raro *& modicè inculcanda* erunt; quippè certis reſeruanda temporibus & locis.

nouam. h Quamobrem oportet locutionem efficere peregrinam: Admirabiles enim *ſunt*, exterorum *hominum ſermones*: Iucundum verò eſt, admirabile. 5. [2] Ac in metris quidem, frequens *dictorum nominum vſus* & facit hoc, (*vt oratio ſit Peregrina, &c.*) & *decorè* conuenit ibidem: i Plurimùm enim excelluêre, *& à quotidianis rebus diſceſsêre* res, & perſonæ illæ de quibus oratio *eſt*: k In nudis autem ſermonibus, multò paucioribus *illis vti conceditur*: Argumentum enim *ſolutæ orationis, eſt* humilius: l Siquidem & hìc, *i. in ſoluta oratione*, ſi aut ſeruus, vel valdè iuuenis, aut *ſi cuiuſuis fortunæ quis* de rebus puſillis ornatè loquutus fuerit; *hoc* minùs decorum *videtur, quàm in Poëſi*: m Verùm eſt etiam in his *ſermonibus* id, quod *pro rerum, & perſonarum ratione* contrahitur, & dilatatur, decorum. 6. n Quamobrem, dùm *id* facimus, oportet *nos Auditorem* fallere, & non videri dicere fictè, ſed naturalitèr: 1 Hoc enim, appoſitum *eſt* ad perſuadendum; illud verò, contrarium: Nam *ab eo qui talibus vtitur*, tanquàm ab inſidiatore, cauent *homines*; quemadmodùm *cauere ſolent* à vinis permixtis: 2 Atque *hoc ità ſe habet*, velut Theodori vox affecta eſt ad *vocem* aliorum hiſtrionum: Hæc enim, ipſius Dicentis (*ex cuius ore exibat*) videbatur eſſe; illæ verò, *à Perſonâ* Dicentis alienæ *& fictitiæ* 7. o Rectè autem occultatur *artificium*, ſi quis *nominibus illis* ex quotidiano ſermone ſelectis, *orationem* componat *ſuam*: Id quod Euripides facit, & primus *omnium orationem ſic expolire* oſtendit. ¶ 8. p Cùm autem nomina & verba, ſint ea ex quibus oratio conſtat: q Nomina verò tot habeant ſpecies, quot conſyderatæ ſunt *in lib.* de Poeticâ; r Ex his *ſpeciebus*, ea quidem, *quæ vocantur* Linguæ, & duplicia nomina, & Facta, raro, & paucis in locis vſurpanda *ſunt*: (Vbì verò *vti liceat*, poſteriùs dicemus; & Quãobrem *raro vſurpanda, ſuperiùs* dictum

διὸ δεῖ ποιεῖν ξένην τὴν διάλεκτον· θαυμασταὶ γὰρ τῶν ἀπόντων εἰσίν· ἡδὺ δὲ τὸ θαυμαστόν[c]. 5. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν μέτρων πολλά τε ποιεῖ τοῦτο, καὶ ἁρμόττει ἐκεῖ· πλέον γὰρ ἐξέστηκε, περὶ ἃ, καὶ περὶ οὓς ὁ λόγος· ἐν δὲ τοῖς ψιλοῖς λόγοις, πολλῷ ἐλάττοσιν· ἡ γὰρ ὑπόθεσις ἐλάττων· ἐπεὶ καὶ ἐνταῦθα, εἰ δοῦλος καλλιεπεῖτο, ἢ λίαν νέος, ἀπρεπέστερον· ἢ περὶ λίαν μικρῶν· ἀλλ' ἔστι καὶ ἐν τούτοις ἐπισυστελλόμενον καὶ αὐξανόμενον τὸ πρέπον· 6. διὸ δεῖ λανθάνειν ποιοῦντας, καὶ μὴ δοκεῖν λέγειν πεπλασμένως, ἀλλὰ πεφυκότως· τοῦτο γὰρ πιθανόν· ἐκεῖνο δὲ, τοὐναντίον· ὡς γὰρ πρὸς ἐπιβουλεύοντα διαβάλλονται, καθάπερ πρὸς τοὺς οἴνους τοὺς μεμιγμένους· καὶ οἷον ἡ Θεοδώρου φωνὴ πέπονθε πρὸς τὴν τῶν ἄλλων ὑποκριτῶν· ἡ μὲν γὰρ, τοῦ λέγοντος ἔοικεν εἶναι, αἱ δ', ἀλλότριαι· 7. κλέπτεται δ' εὖ, ἐάν τις ἐκ τῆς εἰωθυίας διαλέκτου ἐκλέγων συντιθῇ· ὅπερ Εὐριπίδης ποιεῖ, καὶ ὑπέδειξε πρῶτος· ¶ 8. ὄντων δὲ ὀνομάτων καὶ ῥημάτων ἐξ ὧν ὁ λόγος συνέστηκε, τῶν δὲ ὀνομάτων τοσαῦτ' ἐχόντων εἴδη ὅσα τεθεώρηται ἐν τοῖς περὶ ποιήσεως· τούτων γλώτταις μὲν καὶ διπλοῖς ὀνόμασι, καὶ πεποιημένοις, ὀλιγάκις καὶ ὀλιγαχοῦ χρηστέον· ὅπου δὲ, ὕστερον ἐροῦμεν[d]· τό, τε διὰ τί[e] εἴρηται·

c *Coniun. lib.1.c.11. p.31. & lib. Poet. c.10 p.24.*

d *Infrà ca.3. & ca.7.p.11.*
e *Supr. pa.5.*

ται· ἐπὶ τὸ μεῖζον γὰρ ἐξαλλάττει τοῦ πρέποντος. 9. τὸ δὲ κύριον, καὶ τὸ οἰκεῖον, καὶ μεταφορὰ, μόναι χρήσιμοι πρὸς τὴν τῶν ψιλῶν λόγων λέξιν· σημεῖον δὲ, ὅτι τούτοις μόνοις πάντες χρῶνται· πάντες γὰρ μεταφοραῖς διαλέγονται, καὶ τοῖς οἰκείοις, καὶ τοῖς κυρίοις· ὥστε δῆλον ὡς ἐὰν εὖ ποιῇ τις, ἔσται τε ξενικὸν, καὶ λανθάνειν ἐνδέχεται, καὶ σαφηνιεῖ. αὕτη δ' ἦν ἡ τοῦ ῥητορικοῦ λόγου ἀρετή· 10. τῶν δ' ὀνομάτων, τῷ μὲν σοφιστῇ ὁμωνυμίαι χρήσιμοι· παρὰ ταύτας γὰρ κακουργεῖ· 11. τῷ ποιητῇ δὲ συνωνυμίαι· λέγω δὲ κύριά τε καὶ συνώνυμα, οἷον "τὸ πορεύεσθαι, καὶ "τὸ βαδίζειν· ταῦτα γὰρ ἀμφότερα, καὶ κύρια καὶ συνώνυμα ἀλλήλοις· ¶ 12. τί μὲν οὖν τούτων ἕκαστόν ἐστι, καὶ πόσα εἴδη μεταφορᾶς, καὶ ὅτι τοῦτο πλεῖστον δύναται, καὶ ἐν ποιήσει, καὶ ἐν λόγοις, αἱ μεταφοραὶ, εἴρηται, καθάπερ ἐλέγομεν [f], ἐν τοῖς περὶ ποιητικῆς [g]. τοσούτῳ δ' ἐν λόγῳ δεῖ μᾶλλον φιλοπονεῖσθαι περὶ αὐτῶν, ὅσῳ ἐξ ἐλαττόνων βοηθημάτων ὁ λόγος ἐστὶ τῶν μέτρων· καὶ τὸ σαφὲς, καὶ τὸ ἡδὺ, καὶ τὸ ξενικὸν ἔχει μάλιστα ἡ μεταφορά· καὶ λαβεῖν οὐκ ἔστιν αὐτὴν παρ' ἄλλου· ¶ 13. δεῖ δὲ καὶ τὰ ἐπίθετα, καὶ τὰς μεταφορὰς ἁρμοττούσας λέγειν· τοῦτο δ' ἔσται ἐκ τοῦ ἀνάλογον· εἰ δὲ μὴ, ἀπρεπὲς φανεῖται, διὰ τὸ παράλληλα τὰ ἐναντία μάλιστα φαίνεσθαι· ἀλλὰ δεῖ σκοπεῖν ὡς νέῳ φοινικὶς, οὕτω γέροντι τί· οὐ γὰρ ἡ αὐτὴ πρέπει ἐσθής· 14. καὶ ἐάν τε κοσμεῖν βούλῃ, ἀπὸ τοῦ βελτίονος τῶν ἐν ταὐτῷ γένει φέρειν τὴν μεταφορὰν, ἐάν τε ψέγειν,

f Par. 5.
g Poet. c. 14 p. 14.

ſuit: In exceſſum enim quendam *orationem* tranſmouent, ab eo, *quod tuendum eſt*, decoro. 9. [f] Proprium autem *ſuæque rei* accommodatum *nomen*, & Tranſlatio, tantùm proſunt ad nudorum ſermonum elocutionem: [t] Signum verò *huius eſt*, quòd his ſolis vtuntur omnes: Omnes enim colloquuntur Tranſlationibus, & Suis, ac Proprijs: [u] Quare ſi quis rectè *hoc* fecerit, perſpicuum *eſt* & peregrinitatem *quandam* fore, ac latere *eum* poſſe; & perſpicuè *illum eſſe* dicturum. Hæc autem *definita eſt* eſſe oratoriæ orationis virtus. 10. [x] Ex nominibus verò *Proprijs & Tranſlatis*, [1] *ea quæ* Homonymiæ *dicuntur*, Sophiſtæ accommodata *ſunt*: In his enim fraudem conatur facere: 11. [2] *Ea* verò, *quæ* Synonymiæ, Poëtis: Dico autem *ea*, quæ & Propria *ſunt* & Synonyma, *eſſe*, velut, "Ire, & "Proficiſci: Hæc enim ambo, *ſimùl* & Propria *ſunt*, & inter ſe Synonyma. ¶ 12. [y] Ac horum quidem vnumquodq; [1] Quid ſit, & Quot *ſint* ſpecies Tranſlationis, & Quòd hoc, i. Tranſlationes, cùm in Poëſi, tùm in *ſoluta* oratione plurimùm poſſint, expoſitum eſt, vti dixi, in lib de Poëticâ. [2] In oratione autem, tantò magis de ipſis *eligendis* laborare oportet, [z] quantò ex paucioribus *ornamentorum* auxilijs, *ſoluta* oratio conſtet, quàm metra; [a] Et quò magis Tranſlatio *præ cæteris*, perſpicuum habeat, & Iucundum, & Peregrinum; [b] Nec ipſam ab alio *authore* liceat accipere. ¶ 13. [c] Oportet verò [1] & Epitheta, & Tranſlationes congruentes dicere: Atque hæc *congruitas* erit ex proportione: [d] Sin minùs ità *congruant*, indecorum apparebit *in verbis*; quià iuxta ſe poſita contraria apparent maximè: [e] Sed videre oportet, *v. gr.*, vt iuueni purpura, ſic ſeni quid *conueniat*: non enim eadem *ambobus* conuenit veſtis. 14. [f] Et ſi *Tranſlatis* ornare quidem velis, *oportet* à melioribus, quæ *ſunt* in eodem genere, ducere tranſlationem: Sin vituperare, à peioribus:

f *Propria* verò *&* *Metaphoras vbiquè* orationi *intexere, impunè* integrumque fuerit, nec ſine magno Dicentis commodo:

t Vndè, *hæc duo, quorum* quiſque è populo *eſt, qui non* inter loquendum *captet, abſque* omni *metu?*

u Adeò vt, *cui* concinnè & *feliciter hoc ceſſerit*, eidem Elocutio, & *decora* ſit *ob Metaphoram* & *ob* nominum *Proprietatem dilucida.*

x His *affinia* ſunt *vocabula* alia: Vt

1 *Homonymiæ, Metaphoris ſcil. cognatæ*: quæ *aptiores Sophiſtis* ſunt, ad imponendum populo.

2 Et *Propria* nonnulla, *quæ* dicuntur *Synonyma*: Ea quidem *Poëtis magis vtilia.*

y Speciatìm de *Tropicis*, ac *præcipuè de Metaphoris* dicturus, *ait,*

1 *Tropicorum* ſingulorum *definitiones*, & *Metaphoræ ſpecies ac vires* explanatas fuiſſe, Poetic. c. 14 &c.

2 In *Metaphorarum* autem *Selectu, multùm* hîc *operæ ponendum* eſſe: Ret u,

z Et *Orationis*; Cui *pauciora* ſubſidia *ſuppetunt, quàm metris*:

a Et *Metaphoræ*; quià *&* *plurimas* illa *dotes* in ſe *habeat*:

b Et *noſtroptè* acumine *cudenda* ſit, *non aliundè mendicanda.*

c In *Metaphoris* ergo *&* *Epithetis*, quo nihil ſit abſoni, *cuſtodiendæ ſunt leges duæ*: 1 a *gemina*; Tùm *vt rebus ipſis congruæ* ſint, *ex proportione*:

d Hoc, *neglectum ſi* fuerit; quicquid ſubeſt *indecori, palàm eminet*:

e *Proportionis autem ſeruandæ* ratio eſt, *in verbis, vt in veſtibus*: Si neſcias, *quæ veſtis ſeni* videto *quæ adoleſcenti* congruat.

f Tùm *vt ſumantur à meliori quòque in eodem genere, ſi laudandum* ſit; à *deteriori*, ſi *dehoneſtandum.*

g Exempl *Tranſlationum in Demonſtratiuo genere; A Specie ad Speciem:*

1ª eſt à *Mendicante ad Precantem,* quæ ambo *ſub Poſtulante* continentur.

2ª, Iphicrates, opprobrij causâ, *Calliam ſacerdotem Deæ Matris,* vocauit *Metragyrtam, qui ſtipem Deæ cogebat;* quod *munus* erat *vilius.*

h Callias contrà *ſe Daduchum, qui faces Deæ præferebat;* quod *Miniſterium honorificum* fuit.

i *Ambo hæc* autem, ſub eodem genere: ſc. *Famulo Matris Deæ.*

k *A* Genere *ad Spec. vel contrà;*

1ª, Quidam, *hiſtriones Bacchi* famulos, deturpandi causâ, vocauit, *Adulatores eius impuros.* Illi verò, *ſe artifices;* generali titulo & honeſto.

2ª, Et ità, *Prædones,* qui turpitèr rem augent, *ſe Rei-coactores* nuncupant.

l Vndè & *in Iudiciali genere,* dantur Metaphoræ, *& à ſpec. ad ſpec.*

m Et *à gen. ad ſpec.* contràque.

n In *Metaphoris* dictis *duo peccata* incidunt:

1m, *Si maior minorvè* fit Metaphora, *quàm vt rei quadret:* Exempla ex Euripid. Telepho.

2m, Si *voces aſperæ rebus mollibus applicentur.*

o Ex. gr. Dionyſius *Poeſin* (quæ *vox ſuauis* eſt) vocauit *clangorem,* i. *inconditum ſonum.*

p Sin autem *vox* afferatur *nihil ſignificans; amandanda illa* quidem *vt vitioſa,* non tantùm vt erronea.

2 Altera lex bimembr. 1 *vt ſumantur à rebus affinibus:* interim

peioribus: g Dico autem, veluti; quoniam contraria *ſunt* in eodem genere; 1 cùm dicas, " mendicantem quidem precari, precantem verò mendicare; *in iſtis,* quià vtrumque eorum eſt petitio, *id* facias licet, quod dictū eſt: 2 Quemadmodùm & Iphicrates Calliam *matris Jdeæ miniſtrum,* " Metragyrtam, *i. ſtipis coactorem,* ſed non " Dadûchum, *i. tædiferum ſacerdotem,* vocauit: h Hic autem reſpondit; " Eum ſacris *Cereris* non initia' tum eſſe: *Alioqui* enim non Metra' gyrtam ipſum appellâſſet, ſed Dadû' chum: i vtrumque enim *horum* ad *eandem* Deam *refertur:* ſed illud, honoratum; hoc verò, inhonoratum. k Et hic quidem 1 " Διονυσοκόλακας, *i. Bacchi aſſentatores impuros,* vocauit; Ipſi verò ſe " τεχνίτας, *i. apparatus ſcænici artifices, ſeu fabulæ actores,* vocant: Ambo enim hæc *vocabula, ſunt* tranſlatio; illa quidem, ſordibus inquinantium *ſeu dedecorantium;* hæc verò, contrà. 2 Et prædones quidem, ſemetipſos nunc *dierum honéſto nomine* " lucrifactores appellant. l Quamobrem *ſimilitèr* licet dicere, " illum ' qui iniuriam fecit, errare; illum ve' rò qui *lenitèr* errat, iniuriam feciſſe. m Et " Eum qui ſurripuit, & ſumpſiſ' ſe, & populatum eſſe. 15. n Illud autem, 1 ſicut Telephus Euripidis inquit, " Remum imperio regere, *pro Nauclerum eſſe:* &, " *cùm* Deſcendiſſet in Myſiam; *eſt* indecorum; quià " Imperio regere maius *eſt,* quàm pro *remi* dignitate: Non igitur clàm fuit *ſtudium exornantis.* 16. 2 Ineſt autem & peccatum in ipſis *verborum* ſyllabis, niſi *ibi* fuerint iucundæ ſigna vocis: o Veluti Dionyſius *cognomento* Æneus, in Elegis appellat Poeſin, " *Clangorem Calliopes:* — eò quòd ambo (*Clangor, & Poeſis*) *ſint* voces. 17. p Ea autem Metaphora, *quæ* vocibus *fit* nihil ſignificantibus, *omninò* vitioſa, *& abiecta eſt.* ¶ 18. 2 Præterea verò, non è longinquo, 1 ſed ex cognatis, & eiuſdem ſpeciei rebus tranſ-

ἀπὸ τῶν χειρόνων· λέγω δ' οἷον, ἐπεὶ τὰ ἐναντία ἐν τῷ αὐτῷ γένει, τὸ φάναι, " τὸν μὲν πτωχεύ' οντα εὔχεσθαι, τὸν δὲ ' εὐχόμενον πτωχεύειν· ὅτι ἄμφω αἰτήσεις, τὸ εἰρημένον ἐστὶ ποιεῖν· ὡς καὶ Ἰφικράτης Καλλίαν " μη' τραγύρτην, ἀλλ' οὐ " δα' δοῦχον. ὁ δὲ ἔφη, " ἀ' μύητον αὐτὸν εἶναι· οὐ ' γὰρ ἂν μητραγύρτην αὐ' τὸν καλεῖν, ἀλλὰ δα' δοῦχον· ἄμφω γὰρ περὶ θεόν· ἀλλὰ τὸ μὲν, τίμιον· τὸ δὲ, ἄτιμον. καὶ ὁ μὲν " διονυσοκό' λακας, αὐτοὶ δ' αὑτοὺς " τεχνίτας καλοῦσι. ταῦτα δ' ἄμφω μεταφορά, ἡ μὲν, ῥυπαινόντων· ἡ δὲ, τουναντίον. καὶ οἱ μὲν λῃσταὶ, αὑτοὺς " ποριστὰς καλοῦσι νῦν· διὸ ἔξεστι λέγειν, " τὸν ἀδικήσαντα μὲν, ἁ' μαρτάνειν· τὸν δ' ἁμαρ' τάνοντα, ἀδικῆσαι· καὶ " τὸν κλέψαντα, καὶ λα' βεῖν, καὶ πορθῆσαι· 15. τὸ δὲ ὡς ὁ Τήλεφος Εὐριπίδου φησὶ, " κώπας ἀνάσσειν, καὶ " ἀποβὰς εἰς Μυσίαν, ἀπρεπὲς, ὅτι μεῖζον " τὸ ἀνάσσειν, ἢ κατ' ἀξίαν· οὐ κέκλεπται οὖν· ἔστι δὲ καὶ ἐν ταῖς συλλαβαῖς ἁμαρτία, ἐὰν μὴ ἡδείας ᾖ σημεῖα φωνῆς· οἷον, Διονύσιος προσαγορεύει ὁ χαλκοῦς ἐν τοῖς ἐλεγείοις, " Κραυγὴν Καλλιόπης—, τὴν ποίησιν, ὅτι ἄμφω φωναί· 17. φαύλη δὲ ἡ μεταφορὰ, ταῖς ἀσήμοις φωναῖς· ¶ 18. ἔτι δὲ, οὐ πόρρωθεν δεῖ, ἀλλ' ἐκ τῶν συγγενῶν καὶ τῶν ὁμοειδῶν μεταφέρειν

ρειν τὰ ἀνώνυμα ὠνομασμένως, ὃ λεχθὲν δῆλόν ἐστιν ὅτι συγγενές· οἷον ἐν τῷ αἰνίγματι τῷ εὐδοκιμοῦντι,

« Ἄνδρ᾽ εἶδον πυρὶ χαλκὸν ἐπ᾽ ἀνέρι κολλήσαντα·

ἀνώνυμον γὰρ τὸ πάθος. ἔστι δ᾽ ἄμφω πρόσθεσίς τις. κόλλησιν τοίνυν εἶπε τὴν τῆς σικύας προσβολήν· 19. καὶ ὅλως ἐκ τῶν εὖ ᾐνιγμένων ἔστι μεταφορὰς λαβεῖν ἐπιεικεῖς· μεταφοραὶ γὰρ αἰνίττονται· ὥστε δῆλον ὅτι εὖ μετενήνεκται· 20. καὶ ἀπὸ καλῶν· κάλλος δὲ ὀνόματος, τὸ μὲν, ὥσπερ Λικύμνιος λέγει, ἐν τοῖς ψόφοις, ἢ τῷ σημαινομένῳ· καὶ αἶσχος δὲ ὡσαύτως· 21. ἔτι δὲ τρίτον, ὃ λύει τὸν σοφιστικὸν λόγον· οὐ γὰρ ὡς ἔφη Βρύσων, « οὐθένα αἰσχρολογεῖν, εἴπερ τὸ αὐτὸ σημαίνει τόδε, ἀντὶ τοῦ τόδε εἰπεῖν· 22. τοῦτο γάρ ἐστι ψεῦδος· ἔστι γὰρ ἄλλο ἄλλου κυριώτερον, καὶ ὡμοιωμένον μᾶλλον, καὶ οἰκειότερον, τῷ ποιεῖν τὸ πρᾶγμα πρὸ ὀμμάτων. ἔτι δὲ οὐχ ὁμοίως ἔχον σημαίνει τόδε καὶ τόδε· ὥστε καὶ οὕτως, ἄλλο ἄλλου κάλλιον, καὶ αἴσχιον θετέον· ἄμφω μὲν γὰρ τὸ καλὸν καὶ τὸ αἰσχρὸν σημαίνουσιν· ἀλλ᾽ οὐχ ᾗ καλὸν, ἢ οὐχ ᾗ αἰσχρόν· ἢ ταῦτα μὲν, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ἧττον· 23. τὰς δὲ μεταφορὰς ἐντεῦθεν οἰστέον ἀπὸ καλῶν, ἢ τῇ φωνῇ, ἢ τῇ δυνάμει, ἢ τῇ ὄψει, ἢ ἄλλῃ τινὶ

ferre oportet; *atque ità, vt ſi* quæ nullum *proprium* nomen habent, *proferantur* cum nomine; quod *quidem ſimùl atque* prolatum, perſpicuum *ſtatìm ſit* cognatum *eſſe*: [q] velut in Ænigmate *illo* feſtiuo,

« *Virum vidi igne æs viro agglutinantē*:
Hæc *enim cucurbitulæ paſſio ſeu receptio*, nomine *vno* caret. [r] Vtrumque autem, (*& agglutinatio, & cucurbitulæ vſus*) eſt Appoſitio quædam: Idcircò cucurbitulæ appoſitionem, *rectè vno nomine* vocauit Agglutinationem. 19. [ſ] Et omninò, ex bellè *ſcitéque prolatis* Ænigmatibus, licebit Tranſlationes ſumere aptas, *& elegantes*: Tranſlationes enim (*vt partes quædam*) faciunt Ænigmata: Quare perſpicuum *eſt*, *Aenigmata, ſi bellè prolata fuerint*, bellè *ſeu vrbanè* tranſlata fuiſſe. 20. [2] Item *transferre par eſt* à rebus pulchris *& honeſtis*: [t] *Honeſtas* autem, *ſeu* pulchritudo nominis, vt Lycimnius *Sophiſta* ait, *eſt* [1] in *ſonis*, vel [2] in *re* ſignificatâ: Et turpitudo eodem modo. 21. [3] Prætereà, tertius *eſt modus*, qui ſoluit Sophiſticam rationem: [u] Non enim *verè ſe habet* id, quod dixit *Sophiſta* Bryſon; « Neminem *propter ſignificatum vocabuli*, obſcœnè *poſſe* loqui; Siquidem idem ſit ſenſus *tuus*, cùm vnum *vocabulum* pro alio *per Metaphoram* proferas: 22. [x] Hæc enim *ratio* eſt falſa: [y] Nam aliud *nomen* eſt alio magis proprium, & magis aſſimilatum *per Imaginem*, atque accommodatius, ad ponendam rem ante oculos. [z] Prætereà, non ſimilitèr *rem ſe* habentem ſignificat hoc *nomen*, & illud: Quare ſic etiam *nominum* aliud alio honeſtius, vel turpius *eſſe*, ponendum *eſt*: [a] Nam ambo quidem *nomina* honeſtum, & turpe ſignificant; ſed non quatenùs honeſtum, neque quatenùs turpe: [b] Aut *ambo* eadem quidem *ſignificant*, ſed *tamen vel* magis vel minùs *honeſta*, *& turpia*. 23. [c] Tranſlationes autem hinc ducendæ *ſunt*, *ab ijs ſc.* quæ vel [1] voce, vel [2] vi, vel [3] adſpectu, aut alio aliquo ſenſu

tamen, vt, quæ *proprio nomine carent, tali donentur, quo* ſimùl prolato, *apertè teneatur affinitas.*

[q] Exempl. Ænigmatis maximè celebris; in quo *Cucurbitulæ vſus* (qui vno nomine caret) *per Metaph. à ſpec.* ad ſpec. appellatur *Agglutinatio*:

[r] *Ambo autem hæc* ſub eodem genere: ſc. *Adpoſitione.*

[ſ] Omninò, quià *Aenigmatis partes* ſunt *Metaphoræ*, & vrbani vrbanæ: *explicatis* bellè *Aenigmatum partibus, tranſlationum feſtiuarum copia* neutiquàm decrit.

2. *Vt ducantur non modò à Cognatis* rebus, *ſed & à Specioſis*; quò ipſis, quæ animos oblectet, pulchritudo adſit.

[t] Scias autem, *Pulchritudinem ac deformitat. nominis* eſſe 1°, in *Sono*: 2°, in *Re ipsâ*:
3°, *In ſignificatuum diuerſitate*:
Ex quâ, [u] *Sophiſma* Bryſonis, [*Nihil eſſe obſcœnum dictu*: *Quià cùm* 2[b]. *Synonymis, vt fit, rem notes; vel vtrumque turpe eſt, vel neutrum: ſiquidem res quæ notatur, eadem ſit.*]

[x] *Soluitur*, inquam, *hoc modo*: Licèt enim *duo nomina eandem rem notent*; *vnum* tamen *altero* eſt *honeſtius*;

[y] Vel *quia rei explanandæ magis proprium*, &c.

[z] Vel *quia ſub aliâ atque aliâ ratione eandem exprimit.*

[a] Rat. dicti; quià eandem exprimit; Vel *non vt eandem*, ſed *quatenùs honeſtam aut turpem*:

[b] Vel *vt eandem, non abſolutè*, ſed vt *magis minuſuè honeſtā*, &c.

[c] Ex dictis patet [*A Quibus reb. pulchris ducenda ſit Metaphora?*] ſc. à *Pulchris* [1] *in ſono*, [2] *in facultate*, [3] *in ſenſibus his vel illis.*

d *Singulis* etiam *ſenſib.* res *aliæ gratiores* alijs: Ex. gr. Adſpectui: ex Iliad. 2°, & alibi.

e *Quod de Metaphoris ſuprà docuit par. 14a, Idem hîc produci* poteſt,

1°, *Ad Epitheta*: Ea, ſi quem *laudare* vis, à *meliori parte* ſumi, ſin *vituperare*, à *deteriori*.

Exempl. 1m, Ex Euripid. de Oreſte:

2m, De Mulis Anaxilæ Olympionicæ; quos Simonides Poeta, Modò *dehoneſtandi*, *ſemiaſinas*;

f Modò *ornandi gratiâ*, pernicum *equorum filias* ſalutauit.

2°, Ad *Diminutiua nomina*, quæ *factitia* ſunt: Illa enim, *minuendo rei malum*, *eam ornant*; contrà, *bonum premendo*, *conterunt*:

g Exempl. ex Ariſtophanis Babylonijs (quæ non extat) vbi diminutiua ſunt,

Alia *ad minuendum bonum*;

h Alia *ad molliendum malum*.

ſenſu pulchra *ſunt*, *& honeſta*: d *Plurimum* verò intereſt, ſi *quis*, dicat, veluti, " --Roſeo-digitam Aurorá potiùs, quàm " Puniceo-digitam, vel adhuc, *quod* deterius eſt, " Rubrodigitam. ¶ 24. e Et 1 in Epithetis; Licet quidem Appoſitiones fieri à prauo, vel turpi; " velut, 1 *Oreſtes* " Matricida *à Menelao dicitur*: licet verò etiam *fieri* à meliori; velut, " *Oreſtes à ſeipſo*, " Patris vindex: 2 Et Simonides, cùm is quidem, qui mulis *Olympia* vicerat, exiguum ipſi præmium offerret, *carmen* facere noluit; quaſi grauaretur " in Semiaſinas *carmen* facere: f Vbi verò idoneum *præmium* dedit, *tunc* cecinit,

" *Saluete velocipedum filiæ equorum:*

Atqui aſellorum quoque filiæ erant. ¶ 25. 2 Prætereà, *licet* eandem rē *per nomen* diminuere: Eſt autem Diminutio quæ minus reddit & malum, & bonum; g Quemadmodùm & Ariſtophanes *per iocum* ludit in Babylonijs, pro aureo *nummo*, aureolum *vocans*, pro toga, togulam; h Item pro conuicio, conuiciolum; & morbulum. Cauere autem oportet in vtriſque *tàm Epithetis*, *quàm Diminutiuis*, & *accuratè* obſeruare modum.

αἰσθήσει. διαφέρει δ᾽ εἰπεῖν, οἷον " -- ῥοδοδάκτυλος ἠὼς μᾶλλον ἢ " φοινικοδάκτυλος, ἢ ἔτι φαυλότερον, " ἐρυθροδάκτυλος. ¶ 24. καὶ ἐν τοῖς ἐπιθέτοις, ἔστι μὲν τὰς ἐπιθέσεις ποιεῖσθαι ἀπὸ φαύλου ἢ αἰσχροῦ· οἷον, " ὁ μητροφόντης. ἔστι δ᾽ ἀπὸ τοῦ βελτίονος· οἷον, " ὁ πατρὸς ἀμύντωρ· καὶ ὁ Σιμωνίδης, ὅτε μὲν ἐδίδου μισθὸν ὀλίγον αὐτῷ ὁ νικήσας τοῖς ὀρεῦσιν, οὐκ ἤθελε ποιεῖν, ὡς δυσχεραίνων " εἰς ἡμιόνους ποιεῖν· ἐπεὶ δ᾽ ἱκανὸν ἔδωκεν, ἐποίησε,

" Χαίρετ᾽ ἀελλοπόδων θύγατρες ἵππων· καίτοι καὶ τῶν ὄνων θυγατέρες ἦσαν. ¶ 25. ἔτι, τὸ αὐτὸ ὑποκορίζεσθαι. ἔστι δὲ ὁ ὑποκορισμὸς, ὃς ἔλαττον ποιεῖ καὶ τὸ κακὸν, καὶ τὸ ἀγαθόν· ὥσπερ καὶ ὁ Ἀριστοφάνης σκώπτει ἐν τοῖς Βαβυλωνίοις, ἀντὶ μὲν χρυσίου, χρυσιδάριον· ἀντὶ δ᾽ ἱματίου, ἱματιδάριον· ἀντὶ δὲ λοιδορίας, λοιδορημάτιον, καὶ νοσημάτιον· εὐλαβεῖσθαι δὲ δεῖ καὶ παρατηρεῖν ἐν ἀμφοῖν τὸ μέτριον.

Expoſita ſunt nomina Propria, & Tranſlata, à partic. 12. preced. cap. ad finem: Nunc de ijs, quæ cùm in rebus notandis ineptè modum ſuperent, inſalſam & frigidam locutionem faciunt; Vt ſunt Duplicia nomina: Voces Alienæ & Barbaræ; Et ſimilia:

Cap. III.

De quatuor nominum generibus, quibus Frigida fit elocutio: dequè eorū vſu.

Primùm de Duplicibus, à par. 1. Deindè de Linguis, par. 2. Tertiò, de Epithetis intempeſtiuis &c. par. 3. Quartò, De Tranſlatis ineptis, à partic. 10.

a Nominum *Inſulſor.* 4r genera: 1m, *Duplicia*, ſeu nimis duritèr *tumidéque iuncta*.

b Eiuſmodi congeſſit *Poëta* Lycophron;

a Frigora autem in Elocutione, (*ſeu Elocutio Frigida*) in quatuor fieri ſolent: 1 In Duplicibus, *ſeu Coniunctis* nominibus; b velut, Lyco-

Τὰ δὲ ψυχρὰ ἐν τέτταρσι γίγνεται κατὰ τὴν λέξιν, ἔν τε τοῖς διπλοῖς ὀνόμασιν· οἷον, Λυκόφρων, " τὸν

“τὸν πολυπρόσωπον οὐρανὸν. “τῆς μεγαλοκορύφου γῆς· καὶ “ἀκτὴν δὲ, στενοπόρον· καὶ ‘ὡς Γοργίας ὠνόμαζε, “πτωχόμουσος κόλαξ· “ἐπιορκήσαντας, καὶ “κατευορκήσαντας. καὶ ὡς Ἀλκιδάμας, “μένους μὲν ‘τὴν ψυχὴν πληρουμένην, “πυ-‘ρίχρων δὲ τὴν ὄψιν γιγνο-‘μένην· καὶ “τελεσφόρον ᾠήθη ‘τὴν προθυμίαν αὐτῶν γενή-‘σεσθαι· καὶ “τελεσφόρον τὴν ‘πειθὼ τῶν λόγων κατέστησε· καὶ “κυανόχρων τὸ τῆς θα-‘λάττης ἔδαφος· πάντα γὰρ ‘ταῦτα ποιητικὰ διὰ τὴν δίπλωσιν φαίνεται. μία μὲν οὖν αὕτη αἰτία· ¶ 2. μία δὲ τὸ χρῆσθαι γλώτταις· οἷον, Λυκόφρων “Ξέρξην πέλωρον ἄν-‘δρα· καὶ “Σκίρων, σίννις ἀ-‘νήρ· καὶ Ἀλκιδάμας, “ἄ-‘θυρμα τῇ ποιήσει· καὶ “τὴν ‘τῆς φύσεως ἀτασθαλίαν· καὶ “ἀκράτῳ τῆς διανοίας ὀργῇ ‘τεθηγμένον· ¶ 3. τρίτον δ᾽ ἐν τοῖς ἐπιθέτοις, τὸ, ἢ μακροῖς, ἢ ἀκαίροις, ἢ πυκνοῖς χρῆσθαι· ἐν μὲν γὰρ ποιήσει πρέπει γάλα λευκὸν εἰπεῖν· ἐν δὲ λόγῳ, τὰ μὲν, ἀπρεπέστερα· τὰ δὲ, ἂν ᾖ κατακορῆ, ἐξελέγχει καὶ ποιεῖ φανερὸν, ὅτι ποίησίς ἐστιν· 4. ἐπεὶ δεῖ γε χρῆσθαι αὐτῇ· (ἐξαλλάττει γὰρ τὸ εἰωθὸς, καὶ ξενικὴν ποιεῖ τὴν λέξιν·) ἀλλὰ δεῖ στοχάζεσθαι τοῦ μετρίου· ἐπεὶ μεῖζον ποιεῖ κακὸν τοῦ εἰκῆ λέγειν· ἡ μὲν γὰρ, οὐκ ἔχει τὸ εὖ· ἡ δὲ, τὸ κακῶς· 5. διὸ τὰ Ἀλκιδάμαντος ψυχρὰ φαίνεται· οὐ γὰρ ὡς ἡδύσματι χρῆται, ἀλλ᾽ ὡς ἐδέσματι τοῖς ἐπιθέτοις, οὕτω πυκνοῖς, καὶ μείζοσι, καὶ ἐπιδήλοις· οἷον, οὐχ ἱδρῶτα, ἀλλὰ “τὸν ὑγρὸν ‘ἱδρῶτα· καὶ οὐκ εἰς Ἴσθμια, ἀλλ᾽

phron *dicit*, “Multi-forme cælum: “Grandiverticis terræ: Et, “Littus ‘verò Anguſtivium. [c] Et, vt Gorgias nominabat, “Mendiciloquus Adu-‘lator: *Et* “Praueiuros, ac “Probe-‘iuros: [d] Et, vt Alcidamas, “Robo-‘re quidem animũ repletum; “Igni-‘colorem verò aſpectum eſſe factum: Et, “Finiferam putauit alacritatem ‘ipſorum futuram: Et, “Finiferã ſer-‘monum ſuadelam conſtituit: Et, “Cærulicolor maris ſolum. Omnia enim hæc, Poëtica ob duplicationem apparent. Atque hæc quidem vna *eſt Elocutionis Frigidæ* cauſa. ¶ 2. [a] Altera verò, cùm Linguis *alienis vel barbaris* vtimur; veluti, Lycophron, “Xerxem Pelorium virum, *i. monti æqualem*, Et “Sciron, Sinnis vir, *i. ſceleſtus*. [e] Et, Alcidamas “Athyrma *i. Oblectamentum* Poëſi: Et “Naturæ Ataſthaliam, *i. improbitatem*: Et, “Indomitâ animi iracundiâ exacûtum. ¶ 3. [3] Tertium *genus Frigorum*, in Epithetis; cùm vel longis, vel intempeſtiuis, vel frequentibus vtimur: [f] Nam in Poëſi quidem, decorum eſt dicere, “Album lac &c. [g] At in *Proſâ* oratione, hæc partim, indecora *ſunt, ſi longa, & intempeſtiua*; [*] partim, ſi nimis crebra *ſint*, arguunt *ſtudium dicentis*, atque apertè demonſtrant, Poëſin eſſe: 4. [h] Quandoquidem & ipsâ ſanè *Pœſi*, *in orationibus aliquantiſpèr* vti oporteat: (Immutat enim quotidianum *ſermonem*, & peregrinam elocutionem efficit:) [i] Veruntamen mediocritatis eſt habenda ratio; quoniam *Poëtica Elocutio* maius parit *in oratione* vitium, quàm ſi temerè, & *ex tempore quis* dicat: Illa enim *locutio*, non habet *in ſe*, quod benè *eſt*; hæc verò, quod malè. 5. [k] Quamobrem Alcidamantis Frigora apparent: Non enim is Epithetis, vt condimentis, ſed vt cibis vtitur; adeò crebris, & maioribus, & apertis: [1] Veluti, non *dicit* ſudorem, ſed “Humidum ſudorem: [l] Et, non ad Iſthmia, ſed “Ad *ſolennem*

c Et Gorgias *Sophiſta*;

d Et Alcidamas *Orator*.

2m genus; *Linguæ, i. externarum gentium voces*: Qualia plurima coäceruauit Lycophron,

e Et Alcidamas.

3m gen. *Epitheta* (*i. Adiuncta* nomina) quæ vel *impendiò prolixa* ſunt, vel *intempeſtiua*, vel *crebrò-repetita*.

f Talia enim, *in Pœſi quidem*, *locum* habent.

g *In proſâ* verò, *duo priora* ex his, *indecora* ſunt;

* 3m (*i. crebra Epitheta*) *manifeſtariam* facit *Poëſin*, non orationem.

h Cauſam dictorũ petas *licet* ex cap. 2. *Poëticâ* enim *phraſi*, in oratione *vſus eſt*, quià *vulgari Dialecto peregrinitatis* adiungit *aliquid*:

i Cæterùm *culturæ* tenendus *eſt modus*: Vt enim *extemporanea confabulatio*, *gratiæ expers* eſt; Ità *ſermo is*, *qui* ſibi *ornatum* tam *inutilem adſciuerit*, omninò *ineptus*.

k Exempla *Epithetorum affectatorum*, & *inanium*, apud Alcidamantem.

1o, *Epithetorum*, cùm *Adiectiuorum*;

l Tùm *Paraphraſticorum*.

nem

‘ nem Iſthmiorum conuentum : Et, non Leges, ſed “ Ciuitatum Regi‘nas legales : Et, non curſu, ſed “ Curſorio animi impetu : Et, non muſeum, *ſeu ſtudium*, ſed “ Naturæ ‘ cùm accepiſſet muſeum: [l] Et, “ Triſtem curam animi : [m] Et, non gratiæ, ſed “ Popularis gratiæ opifex: Et, “ Diſpenſator audientium voluptatis: Et, non Ramis, ſed “ Syluæ ramis occultauit: Et, non Corpus velauit, ſed “ Corporis pudorem. 6. [3] Et, “ Repræſentatricem animi cupiditatem : Hoc autem ſimùl & Duplex *nomen*, & Epitheton *eſt* : Quare *huiuſmodi dictione* Poëma fit : Item hoc modo ſimilitèr, “ Immenſam ‘ improbitatis exuperantiã: 7. [n] Quãobrem *Oratores ij*, qui *planè* Poeticè *cum Duplicibus & Epithetis* loquuntur, [1] cùm ob indecoram *dictionem, orationem* ridiculam, & frigidam faciunt, [2] tùm obſcuram *etiam*, propter loquacitatem : Quandò enim cognoſcenti *ſuperflua quis* inculcauerit, diſſoluit *id, quod inerat*, perſpicuum, offuſione obſcuritatis. 8. [o] *Vulgò* autem homines Duplicibus tunc vtuntur, quandò quid proprio nomine careat, *quo exprimi queat*; & oratio facilè iungi poſſit: Veluti, “ χρονοτριβεῖν, *i. tempꝰ terere:* [p] Sed ſi nimium *hoc fuerit*, omninò *euadit* Poëticũ. 9. [q] Quãobrẽ [1] vtiliſſima *eſt* Duplex locutio *Poëtis* Dithyrambicis, *ſeu Lyricis*: Iſti enim *ſunt* ſonori, *& pleni ſtrepitus*: [2] Linguæ autẽ Epicis, *ſeu Heroicis* : Nam *Heroicum poëma*, *res* grandis eſt, & ſuperba: [3] Tranſlatio verò *verſibus* Iambicis : His enim nunc vtuntur *Poëtæ*, vtì dictum eſt. ¶ 10. [4] Et præterea, quartũ Frigus in Tranſlationibus fit : Sunt enim etiam Tranſlationes *quædam* indecoræ, aliæ quidem, propter Ridiculum ; Nam vtuntur etiam Comici Tranſlationibus, *dùm riſum mouent*: [r] Aliæ verò, propter nimiam granditatem, & *ſublimitatem* Tragicam : 11. [ſ] Obſcuræ autem *ſunt Tranſlationes*, ſi longè *petitæ ſint* : velut [1] Gor-

2°, Rurſus *Epithetorum Adiectiuorum*;
[m] Itemque *Paraphraſticorum*.

3°, Addit exempla *Duplicium, & Epithetorum in vnum coniunctorum*, ex eod. Alcidam.

[n] Hinc, Oratori à *frequenti Duplicium atque Epithet. vſu, abſtinendum*:

1, Quià *omiſſo quod decet, ridiculam orationem* reddant:
2, Quià ſuperuacaneã *garrulitate rem* ſatis *apertã obſcurant, nedùm illuminant*.

[o] Except. *Duplicia* aliquandò *admittuntur*: tunc ſc. *cùm defectus vocabuli cogat, commodéque queat* nomen illud *coniungi*.

[p] Seruato *interim, quod monui* pa. 4.

[q] Corollar. part. 7æ, & 8æ: Indè enim fit, vt [1] *Nomina Iuncta* (quæ *poëſin* ſonant) *aptiſſima* ſint *Dithyrambicis*;
[2] *Externa*, quæ *granditatis plena*, poët. *Epicis*;

[3] *Tranſlata*, *Senarijs* verſibus, qui *propinqui* ſunt ſermoni communi.
4m genus; *Tranſlationes ineptæ*; *quales*, IN PRIMIS eæ, quæ *indecoræ*: idque Vel *quià nimis humiles*; Cuiuſmodi vtuntur Comici:

[r] Vel *quià nimis altæ* atque *exaggeratæ*; vt *Tragicam granditatem* iactent.
[ſ] Deinde & *illæ*, *quæ obſcuræ*; quià *longè ductæ*: Quo vitio lapſi aliquandò ſunt *Oratores* magni, & graues: vt [1] Gorgias Leontin.

“ εἰς τὴν τῶν Ἰσθμίων πανή‘γυριν· καὶ οὐχὶ νόμους, ἀλλὰ “ τοὺς τῶν πόλεων βασιλεῖς ‘ νομίμους· καὶ οὐ δρόμῳ, ἀλλὰ “ δρομαίᾳ τῇ τῆς ψυχῆς ὁρ“ μῇ· καὶ οὐχὶ μουσεῖον, ἀλλὰ “ τὸ τῆς φύσεως παραλαβὼν ‘ μουσεῖον· καὶ “ σκυθρωπὸν τὴν ‘ φροντίδα τῆς ψυχῆς· καὶ οὐ χάριτος, ἀλλὰ “ πανδήμου ‘ χάριτος δημιουργός· καὶ “ οἰ‘κονόμος τῆς τῶν ἀκουόντων ‘ ἡδονῆς· καὶ οὐ κλάδοις, ἀλλὰ “ τοῖς τῆς ὕλης κλάδοις ἀ‘πέκρυψε· καὶ οὐ τὸ σῶμα παρήμπισχεν, ἀλλὰ “ τὴν τοῦ ‘ σώματος αἰσχύνην· 6. καὶ “ ἀντίμιμον τὴν τῆς ψυχῆς ‘ ἐπιθυμίαν· τοῦτο δ' ἅμα, καὶ διπλοῦν, καὶ ἐπίθετον· ὥστε ποίημα γίνεται· καὶ οὕτως, “ ἔξεδρον τὴν τῆς μοχθηρίας ‘ ὑπερβολήν· 7. διὸ ποιητικῶς λέγοντες, τῇ ἀπρεπείᾳ τὸ γελοῖον καὶ τὸ ψυχρὸν ἐμποιοῦσι, καὶ τὸ ἀσαφὲς διὰ τὴν ἀδολεσχίαν· ὅταν γὰρ γιγνώσκοντι ἐπεμβάλλῃ, διαλύει τὸ σαφὲς τῷ ἐπισκοτεῖν· 8. οἱ δ' ἄνθρωποι τοῖς διπλοῖς χρῶνται, ὅταν ἀνώνυμον ᾖ, καὶ ὁ λόγος εὐσύνθετος· οἷον “ τὸ χρονοτριβεῖν· ἀλλ' ἂν πολὺ, πάντως ποιητικόν· 9. διὸ χρησιμωτάτη ἡ διπλῆ λέξις τοῖς διθυραμβοποιοῖς [a]· οὗτοι γὰρ ψοφώδεις· αἱ δὲ γλῶτται, τοῖς ἐποποιοῖς· σεμνὸν γὰρ, καὶ αὔθαδες· μεταφορὰ δὲ, τοῖς ἰαμβείοις· τούτοις γὰρ νῦν χρῶνται, ὥσπερ εἴρηται [b]· ¶ 10. καὶ ἔτι τέταρτον τὸ ψυχρὸν ἐν ταῖς μεταφοραῖς γίνεται· εἰσὶ γὰρ καὶ μεταφοραὶ ἀπρεπεῖς, αἱ μὲν, διὰ τὸ γελοῖον· χρῶνται γὰρ καὶ οἱ κωμῳδοποιοὶ μεταφοραῖς· αἱ δὲ, διὰ τὸ σεμνὸν ἄγαν καὶ τραγικόν· 11. ἀσαφεῖς δὲ, ἂν πόρρωθεν· οἷον Γοργίας

[a] Coniun. Poët. ca. 14. p. 15.

[b] Cap. 1. par. 17.

γίας "χλωρὰ καὶ ἔναιμα τὰ ' πράγματα· "σὺ δὲ ταῦτα, ' αἰσχρῶς μὲν ἔσπειρας, κακῶς δὲ ' ἐθέρισας· ποιητικῶς γὰρ ἄγαν· καὶ ὡς Ἀλκιδάμας, "τὴν φι- ' λοσοφίαν, ἐπιτείχισμα τῶν ' νόμων· καὶ "τὴν Ὀδύσσειαν, ' καλὸν ἀνθρωπίνου βίου κάτο- ' πτρον· καὶ "οὐδὲν τοιοῦτον ἄθυρ- ' μα τῇ ποιήσει προσφέρων· ἅπαντα γὰρ ταῦτα ἀπίθανα διὰ τὰ εἰρημένα· 12. τὸ δὲ Γοργίου εἰς τὴν χελιδόνα, ἐπεὶ κατ' αὐτοῦ πετομένη ἀφῆκε τὸ περίττωμα, ἄριστα τῶν τραγικῶν· εἶπε γὰρ, "αἰσχρόν γε ὦ Φιλομήλα· ὄρνιθι μὲν γὰρ, εἰ ἐποίησεν, οὐκ αἰσχρόν· παρθένῳ δὲ, αἰσχρόν. εὖ οὖν ἐλοιδόρησεν εἰπὼν ὃ ἦν, ἀλλ' οὐχ ὃ ἔστιν.

gias *vocat* "*Recentia negotia*, Viridia, ' & recens-ſanguinea: *Et*, "Tu verò ' hæc turpitèr ſeminâſti, malè autem ' meſſuiſti: Poeticè enim *dicta hæc* nimis: [a] Et, vt Alcidamas, "Philoſo- ' phiam, propugnaculum legum: Et, "Odyſſeam, pulchrum humanæ vitæ ' ſpeculum: Et, "Nullū tale oblecta- ' mentū poëſi afferens: Omnia enim hæc *Tranſlata*, ad perſuaſionem minùs ſunt appoſita, ob *ea* quæ dicta *ſunt*. 12. [t] Illud autem Gorgiæ in hirundinem (cùm aduersùs ipſum volans demiſiſſet ſtercus) *& ſimilia*, inter Tragicas *Metaphoras*, principatum obtinent: Inquit enim, "Turpe ſanè, ' ô Philomela: Nam aui quidem, *abſq; Metaphorâ* ſi hoc ceciniſſet, non turpe *fuiſſet*; virgini verò *Philomelæ*, turpe: Rectè igitur *ei* conuitiatus eſt, commemorando *ſc. id*, quod *olim* fuiſſet, non quod *iam* eſſet.

[a] Alcidamas.

[t] Except. *Nonnullæ Metaphoræ*, non vt oratoriæ, ſed *vt Tragicæ*, *recipiendæ*: velut, illud Gorgiæ *Apophthegma in hirundinem*: *quam*, proprio eius nomine relicto, *Philomelam vocauit, per hypallagen*; quæ quidem eſt Tranſlatio impropriè dicta.

De Imagine, ſeu Similitudine mollitâ.

Cap. IV.

Imago, Quid, à *Par.* 1. *& Quis eius vſus*, *Par.* 2. *Quomodò è rebus elicienda ſit*, à *Par.* 3. *Imaginum Vrbanarum exempl. varia*, à *Par.* 4.

Ἔστι δὲ καὶ ἡ εἰκὼν μεταφορά· διαφέρει γὰρ μικρόν· ὅταν μὲν γὰρ εἴπῃ, τὸν Ἀχιλλέα, "Ὡς δὲ λέων ἐπόρουσεν, — εἰκών ἐστιν· ὅταν δὲ, "λέων ἐπόρουσε, μεταφορά· διὰ γὰρ τὸ ἄμφω ἀνδρείους εἶναι, προσηγόρευσε, μετενέγκας λέοντα τὸν Ἀχιλλέα. ¶ 2. Χρήσιμον δὲ ἡ εἰκὼν καὶ ἐν λόγῳ· ὀλιγάκις δέ· ποιητικὸν γάρ. ¶ 3. Οἰστέαι δὲ, ὥσπερ αἱ μεταφοραί· μεταφοραὶ γάρ εἰσι διαφέρουσαι τῷ εἰρημένῳ. ¶ 4. Εἰσὶ δ' εἰκόνες οἷον, ἣν Ἀνδροτίων εἰς Ἰδριέα, "ὅτι ὅμοιος τοῖς ἐκ τῶν δεσμῶν ' κυνιδίοις· ἐκεῖνά τε γὰρ ' προσπίπτοντα δάκνει, καὶ Ἰ- ' δριέα λυθέντα ἐκ τῶν δεσμῶν ' εἶναι χαλεπόν. καὶ ὡς Θεοδάμας

[a] Eſt verò etiam Imago, Tranſlatio: Differt enim parùm: * Nam quandò *Poëta* inquit de Achille; "Vt autē Leo, irruit — Imago eſt; quandò autem, "Leo irruit, *particulâ ſimilitudinis relictâ*, eſt Tranſlatio: Etenim quià ambo fortes ſunt, per Tranſlationem *à fortiſſimâ belluâ*, appellauit Achillem, Leonem. ¶ 2. [b] Vtilis verò etiam Imago *eſt* in oratione *Solutâ*, ſed rarò *vſurpanda*; quoniam *eſt* Poetica. ¶ 3. [c] Afferendæ verò *ſunt Imagines*, vt Tranſlationes: * Sunt enim Tranſlationes *quædam* differentes in eo *ſolo*, quod dictum *eſt*. ¶ 4. [d] Sunt autem Imagines; [1] veluti, quam Androtion in Idrieum, "Similem eum *eſſe* canibus vinculo ſo- ' lutis: Illi enim obuium mordent; & ' Idrieum ſolutum ex vinculis, eſſe

Bb 2 moroſum.

[a] Definito, *Quid ſit Imago*; *Tranſlatio ſc. cum expreſsâ ſimilitudinis notâ*, (Inſtar, tanquàm, ſicut, &c.) * vt eſt illa Homeri, Iliad. 20.

[b] Et *Vſu eiuſd.* declarato;

[c] Demonſtrat. [*Quomodò è rebus eliciatur?*] *Eodem ſc.* pacto, quo *Tranſlatio*; vt *quod* ſuprà *in illâ*, *idem in hâc* cuſtodias. * Rat. à Definit. p. 1.

d Exempl. *vrbanarum Imaginū*, quæ transferuntur *ex proportione in 2 b. terminis*:

1. Ex Androtione *de* Idrico, qui cùm *è carcere emiſſus* eſſet, itâ percitus, *in omnes paſsim irruit*.

2, Ex Theodamante, qui *Archidamum Geometriæ peritum*, *ſimilem* eſſe dixit *Euxeno deformi* atque improbo.

3, Ex Platon. de rep. lib. 5.

e Et lib. 6.

f Et lib. 10.

4, Ex Pericle *in Samios*, qui cō*medis* aliundè *acceptis*, *conquerebantur* de ijs qui *benignè fecerāt*.
g Et in *Bœotos*, qui *domeſticis diſcordijs* ſemetipſos *confecère*.

5, Ex Demoſthene duce, in *Athenienſes*, qui præ faſtidio *reperire nequibant*, *quod probarent*, quantumuis rectum.
6, Ex Democrate *in Oratores*, *qui fructus populo debitos* magna ex parte *interceperant*.

7, Ex Antiſthene *in Cephiſodotum ciuem perditum*; cuius mors, quæ haud longè abeſſe videbatur, *iuſtum omnibus gaudium attulit*.

h Notand. Dictas *Imagines* adeò *Metaphoris affines* eſſe, *vt hæ in illas* vltrò citroq; facilè *tranſeant*.

i Et proindè, *Tranſlationes vrbanas* (quales, illæ quæ ex proportione ſumuntur) *tranſmigrare in Imagines* : & retro *Imagines in Tranſlat.*

k Præcept. *Tranſlationes ex proportione* (quò inſit vrbanitas) ſemper *ità proferendas* eſſe, vt l Et alternatim *referantur in alteram partem*;
m Et in *ea*, *quæ continentur ſub eodem genere*.

‘ moroſum. 2 Et, vt Theodamas aſſimilabat “ Archidamum Euxeno Geometriam neſcienti : Et *hoc quoque* ex proportione *conuenit*: Eſt enim etiam Euxenus Archidamus Geometricus. 3 Et illud, in Politiâ Platonis; “ Qui ‘ mortuos *in prælijs* ſpoliant, ſimiles ‘ eſſe canibus, qui lapides mordent, ‘ nec attingunt *eos*, qui proiecerunt: e Et in populum *Athenienſem*, “ Similem eſſe nauclero, robuſto quidem, ‘ ſed ſurdaſtro: f Et in verſus Poetarum, “ Similes eſſe *adoleſcentibus* pulchritudine deſtitutis: Illi enim, cùm ‘ defloruerint; hi verò, cùm diſſoluti ‘ ſint, non apparent *ſibi ipſis eſſe* ſimiles. 4 Et illa Periclis in Samios; “ Similes ‘ eſſe ipſos infantibus, qui manſum ‘ recipiunt, ſed plorantes : g Et in Bœotos, “ Similes *eos* eſſe ilicibus: ‘ Nā & ilices à ſe cōtundi, & Bœotos ‘ inter ſe pugnare. 5 Et Demoſthenes *in* populum *Athenienſem*, “ Similem ‘ eſſe ijs, qui in nauigijs *ex eorum agitatu* nauſearent. 6 Et, vt Democrates aſſimilauit “ oratores nutricibus, ‘ quæ nutrimentum abſorbentes, ſaliuâ infantium *ora* inungunt. 7 Et, vt Antiſthenes “ Cephiſodotum ‘ gracilem, thuri aſſimilauit ; quòd ‘ dùm conſumitur, iucunditatem affert. h Omnes enim has, & vt Imagines, & vt Tranſlationes, *paruâ immutatione factâ*, proferre licet : i Quare perſpicuum *eſt*, quæcunque *voces* probatæ vrbanæque ſint, vt Tranſlationes *ex proportione* dictæ, has etiam *nullo labore Imagines* futuras : Et *viciſſim*, *quæcunque ſunt* Imagines, *eas fore* Metaphoras rationis *adiectione* indigentes. 5. k Semper verò oportet Tranſlationem eam quæ ex proportione *ſumitur*, referre & in alteram *partem*, & in eas *res quæ ſunt* eiuſdem generis : velut, “ Si poculū ‘ *eſt* Scutum Dionyſij *ſeu Bacchi*, etiam ‘ Scutum conuenit dici Poculum ‘ Martis. Ac oratio quidem *Soluta* componitur ex his *nominibus*, *quæ dicta ſunt*.

εἴκαζεν “ Ἀρχίδαμον Εὐξένῳ, γεωμετρεῖν οὐκ ἐπισταμένῳ. καὶ ἐκ τοῦ ἀνάλογον· ἔσται γὰρ καὶ ὁ Εὔξενος Ἀρχίδαμος γεωμετρικός. καὶ τὸ ἐν τῇ πολιτείᾳ τῇ Πλάτωνος, “ ὅτι ‘ οἱ τοὺς τεθνεῶτας σκυλεύ‘οντες, ἐοίκασι τοῖς κυνιδίοις, ‘ ἃ τοὺς λίθους δάκνει, τῶν ‘ βαλλόντων οὐχ ἁπτόμενα· καὶ ἡ εἰς τὸν δῆμον, “ ὅτι ὅ‘μοιος ναυκλήρῳ, ἰσχυρῷ μὲν, ‘ ὑποκώφῳ δέ· καὶ ἡ εἰς τὰ μέτρα τῶν ποιητῶν, “ ὅτι ἔοικε ‘ τοῖς ἄνευ κάλλους ὡραίοις. οἱ ‘ μὲν γὰρ ἀπανθήσαντες, τὰ δὲ ‘ διαλυθέντα, οὐχ ὅμοια φαί‘νεται. καὶ ἡ Περικλέους εἰς ‘ Σαμίους, “ ἐοικέναι αὐτοὺς ‘ τοῖς παιδίοις, ἃ τὸν ψωμὸν ‘ δέχεται μὲν, κλαίοντα δέ· καὶ εἰς Βοιωτοὺς, “ ὅτι ὅμοιοι τοῖς ‘ πρίνοις· τούς τε γὰρ πρί‘νους ὑφ᾽ αὑτῶν κατακόπτεσθαι, ‘ καὶ τοὺς Βοιωτοὺς πρὸς ἀλ‘λήλους μαχομένους. καὶ ὁ Δημοσθένης τὸν δῆμον, “ ὅτι ‘ ὅμοιός ἐστι τοῖς ἐν τοῖς πλοί‘οις ναυτιῶσι· καὶ ὡς ὁ Δημοκράτης εἴκασε “ τοὺς ῥήτορας ‘ ταῖς τίτθαις, αἳ τὸ ψώμισμα ‘ καταπίνουσαι, τῷ σιάλῳ τὰ ‘ παιδία παραλείφουσι. καὶ ὡς Ἀντισθένης Κηφισόδοτον “ τὸν ‘ λεπτὸν λιβανωτῷ εἴκασεν, ‘ ὅτι ἀπολλύμενος εὐφραίνει· πάσας γὰρ ταύτας, καὶ ὡς εἰκόνας, καὶ ὡς μεταφορὰς ἔξεστι λέγειν· ὥστε ὅσαι ἂν εὐδοκιμῶσιν, ὡς μεταφοραὶ λεχθεῖσαι, δῆλον ὅτι αὗται καὶ εἰκόνες ἔσονται, καὶ αἱ εἰκόνες μεταφοραὶ λόγου δεόμεναι· 5. αἰεὶ δὲ δεῖ τὴν μεταφορὰν τὴν ἐκ τοῦ ἀνάλογον ἀνταποδιδόναι a, καὶ ἐπὶ θάτερα, καὶ ἐπὶ τῶν ὁμογενῶν· οἷον, “ εἰ ἡ ‘ φιάλη ἀσπὶς Διονύσου, καὶ τὴν ‘ ἀσπίδα ἁρμόττει λέγεσθαι φιά‘λην Ἄρεος. ὁ μὲν οὖν λόγος, συντίθεται ἐκ τούτων.

a Vid. Poët. ca. 13. p. 12. & 13.

Cap. V.

Tabula ſequent. à cap. 5°. ad cap. 9m.

Ideae, ſeu Formæ Elocutionis

- **Aliæ, ſunt Eſſentiales,** (*per quas fit appoſita ad perſuadendum*) eæq; tres;
  - 1, **Emendatio** & Puritas : Hæc principium eſt Elocutionis Amplæ & Decoræ. — Cap. 5.
  - 2, **Amplitvdo**; quæ orationem virilem efficit, minimeque puerilem : *qualem notabit infrà, cap. 11, part. vlt.* — Cap. 6.
  - 3, **Decorvm**, & Conſentaneum ijs quæ exprimuntur : *Vndè potiſſimùm fit idonea ad perſuadendum : Vid. infrà cap. 12. part. vlt.* — Cap. 7.
- **Vna eſt Accidentalis,** quæ dicitur **Figvra**-Elocutionis, à Rhythmis conſtituta : (*Vndè Concinnitas Orationis ac Venuſtas.*) — Cap. 8. & 9

De ſermonis Emendatione, i. Græciſmo vel Latiniſmo.

Cap. V.

Elocutio Emendata in quinque poſita, à Par. 1. In eâdem generales ſunt metæ, Aliæ tenendæ, Par. 10. Aliæ fugiendæ, Par. 13.

Ἔστι δ' ἀρχὴ τῆς λέξεως, τὸ Ἑλληνίζειν· 2. τοῦτο δ' ἐστὶν ἐν πέντε· πρῶτον μὲν, ἐν τοῖς συνδέσμοις, ἂν ἀποδιδῷ τις, ὡς πεφύκασι πρότεροι καὶ ὕστεροι γίγνεσθαι ἀλλήλων· οἷ ἔνιοι ἀπαιτοῦσιν· ὥσπερ « ὁ μὲν, καὶ « ὁ ἐγὼ μὲν, ἀπαιτεῖ τὸν « δὲ, καὶ τὸν « ὁ δέ· 3. δεῖ δὲ ἕως μέμνηται, ἀνταποδιδόναι ἀλλήλοις, καὶ μήτε μακρὰν ἀπαρτᾶν, μήτε σύνδεσμον πρὸ συνδέσμου ἀποδιδόναι τοῦ ἀναγκαίου· ὀλιγαχοῦ γὰρ ἁρμόττει· « ἐγὼ δ', ἐπεί μοι εἶπεν· ἦλθε γὰρ Κλέων δεόμενός τε ἀξιῶν· ἐπορευόμην παρα-

[a] Principium autem Elocutionis, eſt Emendatè loqui : 2. Atque id *poſitum* eſt in quinque : [1] Primùm quidem, in Connexionibus, *ſiuè particulis connectentibus,* [b] ſi quis *has* reddiderit, prout naturâ *ipſis* datum eſt priùs & poſteriùs inter ſe collocari: Veluti quædam *eorum* poſtulant; v.gr. *Coniunctio,* « Qvidem, & Ego-quidem, poſtulat *coniunctionem ſequentem* « Verò, & « Ille-verò. 3. [c] Oportet autem, quoad *Auditor antè dictorum* meminerit, *harum* alias alijs referre ; * Et neque longo *eas* interuallo diſiungere, [d] neque Connexionem *vnam* ante alteram (eam quæ *ad ſententiam abſoluendam* neceſſaria *ſit*) reddere : [e] Paucis enim *in locis* hoc *facere* conuenit : « Ego verò, poſt- « quàm mihi dixit, (Nam Cleon *tùm* « venit *ad me, tùm apud me fuit,* & ro- « gans, & obſecrans :) illis *mecum* quidem

[a] *Fundamentum Elocutionis,* eſt *ſermonis-Emendatio,* in quinque rebus poſita : 1m, *In opportunâ Connexionum ſerie;* idque *Ex parte ſui* : [b] *Vt* illæ *ſecundùm debitum naturæ ordinē* diſponantur, i. vt *prioribus reſpondeant poſteriores, quæ ex illis* tanquàm *aptæ* ſunt, & poſteriorem ſedem requirunt.

[c] *Ex parte Auditorum,* quorum *memoriæ conſulendum* eſt : viz. vt *Connexiones,*

* Nec *ſint nimiâ diſtantiâ* valdè *diſtractæ* :

[d] Nec *aliæ intercedant inter ipſas,* & *Connexiones principales.*

[e] Rat. *poſterior. partis* ; Quià *multas Connexiones inculcare, rarò licet,* ſiquidem *orationem diſſolutam efficiāt,* & ſententiā imperfectam : quod tamen in hoc exemplo concedi *poteſt,* &c.

quidem aſſumptis, profectus ſum. In his enim *verbis* multæ Connexiones interpoſitæ ſunt antè connexionem eam, quæ *ſtatim* erat reddenda. [f] Si verò longum interuallum intercedat *inter* "*Ego vero*, &" Profectus ſum, *ſententia fiet* obſcura. Ergo vnum *quidem*, quod *in ſermone* benè *ſe habet*, *eſt* in *ſententiæ* Connexionibus. 4. [2] Secundum verò *eſt*, vt Proprijs *Appoſitiſq;* nominibus loquamur, & non Circumlocutionibus, *ſeu verborũ ambagibus*. 5. [3] Tertium, *vt* non Ambiguis. 6. [g] Hæc autem *duo præcepta ſeruanda ſunt*, niſi *quis* contraria *his facere* præeligat: Id quod *Poëticè* faciunt *oratores nonnulli*, quandò nihil habeant, quod dicant, ſimulant tamen *ſe* aliquid dicere: Qui enim in Poëſi tales *ſunt*, huiuſmodi *Ambientia & Ambigua* dicunt: Velut Empedocles facit. [h] Nam [1] decipit *verborum* ambitus, ſi multus ſit; [i] & Auditores *ſic* afficiuntur, vt vulgus *imperitum* apud Ariolos; *quibus*, quandò Ambigua proferunt, *temerè ſtatim* aſſentitur:

"Cræſus Halym *fluuium* ſuperans,
magnum imperium diſſipabit.

[2] Et, quià omninò eſt error minor *in iſtis*, [k] *idcircò* coniectores per Genera rei loquuntur: Nam *v. g.* in ludo Par-Impar, faciliùs *numerum* aſſequetur quis, *ſi generatìm* Paria, aut Imparia eſſe dixerit, quàm ſi *clarè dicat*, Qvot-habeat: [l] Item qui *ſimpliciter dicit*, Quòd futurum ſit, *magis aſſequetur*, quàm *is*, *qui ex parte*, Quandò *futurum ſit*. [m] Quamobrem Arioli *de futuris reſponſa dantes*, non definiunt, Quandò. Omnia igitur hæc (*Ambigua & Ambientia*) ſimilitèr *ſe habent*: Quare niſi alicuius eiuſmodi rei gratiâ *præeligant*, *hæc vtraq;* fugienda ſunt. 8. [4] Quartum *eſt*, vt Protagoras Genera nominum diuidebat in Maſculina, & Fœminina, & Inſtrumenta *ſeu neutra*: Oportet enim reddere etiam hæc rectè: * *Velut*, "Illa verò *mulier huc* profecta, & collocuta

λαβὼν αὐτούς. ἐν τούτοις γὰρ πολλοὶ πρὸ τοῦ ἀποδοθησομένου συνδέσμου, προεμβέβληνται σύνδεσμοι. ἂν δὲ πολὺ τὸ μεταξὺ γένηται "τοῦ ἐπορευόμην, ἀσαφές. ἓν μὲν δή, τὸ εὖ ἐν τοῖς συνδέσμοις· 4. δεύτερον δέ, τὸ τοῖς ἰδίοις ὀνόμασι λέγειν, καὶ μὴ τοῖς περιέχουσι· 5. τρίτον, μὴ ἀμφιβόλοις· 6. ταῦτα δέ, ἂν μὴ τὰ ἐναντία προαιρῆται· ὅπερ ποιοῦσιν, ὅταν μηθὲν μὲν ἔχωσι λέγειν, προσποιῶνται δέ τι λέγειν· οἱ γὰρ τοιοῦτοι ἐν ποιήσει, λέγουσι ταῦτα· οἷον Ἐμπεδοκλῆς· 7. φενακίζει γὰρ τὸ κύκλῳ πολὺ ὄν, καὶ πάσχουσιν οἱ ἀκροαταί, ὅπερ οἱ πολλοὶ παρὰ τοῖς μάντεσιν· ὅταν γὰρ λέγωσιν ἀμφίβολα, συμπαρανεύουσι.

"Κροῖσος Ἅλυν διαβάς,
μεγάλην ἀρχὴν καταλύσει.

καὶ διὰ τὸ ὅλως ἔλαττον εἶναι ἁμάρτημα, διὰ τῶν γενῶν τοῦ πράγματος λέγουσιν οἱ μάντεις· τύχοι γὰρ ἄν τις ἐν τοῖς ἀρπασμοῖς, ἄρπα ἢ περιττὰ εἰπὼν μᾶλλον, ἢ πόσα ἔχει· καὶ τὸ ὅτι ἔσται, ἢ τὸ πότε. διὸ οἱ χρησμολόγοι οὐ προσορίζονται τὸ πότε. ἅπαντα δὴ ταῦτα ὅμοια· ὥστ' ἂν μὴ τινὸς ἕνεκα, φευκτέον· 8. τέταρτον, ὡς Πρωταγόρας, τὰ γένη τῶν ὀνομάτων διῄρει, ἄρρενα, καὶ θήλεα, καὶ σκεύη· δεῖ γὰρ ἀποδιδόναι καὶ ταῦτα ὀρθῶς· "ἡ δ' ἐλθοῦσα καὶ διαλεχθεῖσα, ᾤχετο·

[f] Rat. *prioris*; *Nimia* enim nimiaque *diſtantia*, omninò *gignit obſcuritatem*; cùm *priore verbo* è memoria audientis *elapſo*, *quod* indè *expectatur*, *neſcio quandò*, *ſubijcitur*.

2m, In eo, *vt Nominibus Aptis & Suis*, ſingulæ *res appellentur*, &c.

3m, *In Aptis-Vocabulis*, *ne oratio ancipitem intellectum* contineat.

[g] Except. *Ambientia*, & *Ambigua interdùm admittuntur*, quàm Oratores hoc fecerint *ex induſtriâ*; nimirùm, *cùm* ipſos *verba & argumenta deficiant*, *quibus cauſam adiuuent*.

[h] Rat. *Exceptionis*, [1] A *fine & commodo*: Nam *Ambientia* quidem, *facilè decipiunt*:
[i] *Ambigua* verò, Auditorem *inconſyderatè aſſentiri* faciũt; vt liquet *exemplo vulgi*, *q*[i] *Ariolis* temerè *credunt*.

2, Ab *effectu in ipſo dicente*; Quià enim *dicta nomina* id perficiunt, vt *orator minùs hallucinetur*; hinc fit, vt ij *quibus coniectura facienda* eſt,
[k] Vel *per genera rerum loquantur*; vt patet *exemplo*, *de numeris*;
[l] Vel *ſimplicitèr aliquid* pronuncient, *non in parte*: vt *exemplo*, *de tempore futuro*.
[m] Indè eſt, *quòd Augures nunquam tempus*, quo affirmant fore, *definiant*, ne deprehendatur dolus.

4m, *In Syntaxi*, *ſeu Concordantiâ Generum*, *i. Sexuum*; quorum ratio accuratè ſeruanda eſt ei, qui incorruptum ſermonem amat.

* Exempl. Sexus Fœminei.

χετο· 9. πέμπτον, ἐν τῷ τὰ πολλὰ καὶ ὀλίγα, καὶ ἓν ὀρθῶς ὀνομάζειν· "οἱ δ᾽ ἐλθόντες, ἔτυπτόν με. ¶ 10. Ὅλως δὲ, δεῖ εὐανάγνωστον εἶναι τὸ γεγραμμένον, καὶ εὔφραστον· 11. ἔστι δὲ τὸ αὐτὸ, ὅπερ οἱ πολλοὶ σύνδεσμοι οὐκ ἔχουσιν· 12. οὐδ᾽ ἃ μὴ ῥᾴδιον διαστίξαι, ὥσπερ τὰ Ἡρακλείτου· τὰ γὰρ Ἡρακλείτου διαστίξαι, ἔργον, διὰ τὸ ἄδηλον εἶναι ποτέρῳ πρόσκειται, τῷ ὕστερον, ἢ τῷ πρότερον· οἷον ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ τοῦ συγγράμματος· φησὶ γὰρ, "τοῦ λόγου τοῦδ᾽ ἐόντος 'αἰεὶ ἀξύνετοι ἄνθρωποι γίγνονται. ἄδηλον γὰρ "τὸ αἰεὶ, πρὸς ὁποτέρῳ διαστίξαι· ¶ 13. Ἔτι τόδε ποιεῖ σολοικίζειν, τὸ μὴ ἀποδιδόναι, ἐὰν μὴ ἐπιζευγνύῃς ἀμφοῖν ὃ ἁρμόττει· οἷον ἢ "ψόφον, ἢ "χρῶμα, τὸ μὲν "ἰδὼν, οὐ κοινόν· τὸ δ᾽ "αἰσθόμενος, κοινόν· 14. ἀσαφῆ δὲ, ἂν μὴ προθεὶς εἴπῃς, μέλλων πολλὰ μεταξὺ ἐμβάλλειν· οἷον, "ἔμελλον γὰρ (δια'λεχθεὶς ἐκείνῳ τάδε, καὶ 'τάδε, καὶ ὧδε) πορεύ'εσθαι· ἀλλὰ μὴ, "ἔ'μελλον γὰρ διαλεχθεὶς πο'ρεύεσθαι, εἶτα "τάδε, 'καὶ τάδε, καὶ ὧδε ἐ'γένετο.

diſceſſit. 9. [s] Quintum, in Multis, & Paucis, & Vno *Singulari* rectè nominandis: * *Velut*, "Illi verò aduenientes, verberârunt me. ¶ 10. [n] Omninò autem, oportet *id*, quod *ab aliquo* dictum eſt, *vel ſcriptum*, facilè legi, & ſermone proferri poſſe. 11. [o] Hæc autem *virtus* ipſa *illa* eſt, quam ſanè nec Multæ-Connexiones *in ſe* habent; 12. [p] Neque etiam *ea*, quæ non-facilè-*eſt*-Interpungere; [q] vt *ſunt* Heracliti ſcripta: Nam *ſermones* Heracliti interpungere, operoſum *fuerit*; quià incertum eſt, vtri *ſententiæ parti*, poſteriorinè an priori, *vocabulum* adnectatur: Velut, in principio ipſius operis: Inquit enim, "Rationis *huius*, quæ verè eſt ſempèr 'ignari homines fiunt: Incertum enim eſt illud, "Semper, cum vtrâ *ſententiæ parte* interpungere *oporteat*. ¶ 13. [r] Prætereà hoc efficit [1] Solæciſmum, *Suum cuiquè verbo* non-reddere: *v.g.* ſi non ambobus id *verbum commune* adiunxeris, quod conuenit; velut, *ſi aut dicas* "Strepitum, aut "Colorem; "Videns quidem, non *eſt his ambobus* commune, "Sentiens verò, *eſt* commune. 14. [2] Obſcuram verò *orationem reddes*, niſi etiam *priori ſententiæ parti poſteriorem* ſtatìm apponas, cùm multa *alioqui* in medio inſerturus eſſes: [ſ] Velut, "Cōſtitui enim (Poſtquàm loquutus *eſſem* 'cum illo hæc, & hæc, & in hunc 'modum &c.) diſcedere: [t] Non autem *ſic rectiùs dicas*; "Conſtitui enim, 'poſtquàm *cum illo* collocutus eſſem, 'diſcedere; *deindè narrationem ſubijcias*, "Hæc, & hæc, atque in hunc modum facta ſunt.

5^m, *In Concordantia Numerorum*, quibus *nihil inſit perturbatum*: * Exemp. de Plurali.

[n] In *Emendando ſermone, Metæ* Aliæ *tenendæ* ſunt, *vt ſc. Anagnoſtæ in legendo*, & *Oratori in dicendo nullam faceſſas moram.*

[o] Quam quidem faciunt tùm *connexionum multitudo*, de qua part. 2ª:

[p] Tùm etiam *aliud delictum*; cùm *oratio, præ Connexionum defectu interpungi nequeat.*

[q] Exempl. Heracliti Ephesij ſcripta; quæ cùm *alijs fortaſſè de cauſis tenebricoſa* eſſent, tùm *hâc præcipuè, quod* magnâ parte ſingulorum *membrorum initia diſſoluta fuerint*, & Cōnexionib. minimè ſuſtentata.

[r] Aliæ *Metæ fugiendæ, duæ*:
1ª, *Solæciſmus, qui puritati adſpergit maculam*:
Is fit *ex regula* 4ª & 5ª *violatis*; & *ex peccato alio*, ſc. *perversâ nominum combinatione*; ſi *non reddas vnicuique quod exigit*, ſed, v.g. *vno nomine, quod ambobus non congruit, vtrumq; devincias.*
2ª, *Obſcuritas ſermonis*, quam pariunt & *violatæ reg.* 2ª & 3ª, & *peccatum aliud in ſententiolarum importunis interpoſitionibus.*

[ſ] Exempl. docet, & *Quomodò hoc vitium admitti* [Si *longa* ſc. *in medio parentheſes* inſerantur *ante clauſulam* principalem:]
[t] Et *Quomodò euitari poſſis*: Nimirùm [vt 1ª fronte *clauſulam* ponas, *poſtpoſito* eo, *quod medium locum* vendicabat.]

De Amplitudine Elocutionis, eiquè contrariâ Conciſione. Cap. VI.

Εἰς ὄγκον δὲ τῆς λέξεως συμβάλλεται τάδε· 2. τὸ λό-

[a] AD Amplitudinem Elocutionis cōducunt hæc: 2. [1] Pro nomi-

ne

[a] Orationi conciliatùr *Maieſtas*, 1, Rat. *Notionis Logicæ*: *Grandis*

fit, cùm *pro rei nomine* vtamur *Deſcriptione*;

b *Conciſâ, & demiſſâ*, cùm *relictâ definit.* vſurpatur *nomen.*

c Except. Si *obſcœni quid tangas*, & *in definitione turpitudo* inſit, *nomen proferas*, quò amplitudini inſeruias; Si *in nomine, definitionem.*

2 Rat. *nominum Oratoriorum*: ſc. *Metaphoræ, & Epithetorum, quæ granditatem* adferunt.

3 Rat. *Grammaticæ Phraſeos*: vt, 1º *Synecdoches, Pluralis pro Singulari*; quod Poëtæ frequentant.

Exempl. 1m.

2m, Ex Euripid. Iphigeniâ, Tauris; *pronunciatum ab ipſa Oreſti Epiſtolam porrigente.*

2º, Cùm *non copules nomina*, vt mulieris noſtræ, ſed *Græcè Articulum iteres*, Huius mul., huius noſt. *Latinè ſic*; Huius mul. quæ noſtra eſt.

d *Conciſè contrà, vno articulo duo nomina coniunges*, &c.

3º, Cùm *interſeris copulas, grandis fit* oratio; vt, profectus & locutus.

e *Demiſſa, cùm* eaſdem *remoues*, interim *vt ne ſingula ſpargantur Diſſoluta*; ſed *cum concordantiâ alligentur.*

4 Rat. *Sophiſticâ*; Cùm *rem puſillam, cuius bona aut nulla aut minuta ſunt, longiori ſermone* augeamus, *virtutibus ijs, quibus caret, prædicandis.*

f Exempl. ex Antimacho Poëtâ, lib. 1. Thebaid.

g Hæc ratio & *ornandæ & conterendæ rei prodeſt*, prout cauſa poſtulat.

h Itaque *rat. hanc ſecuti Poëtæ, voces cudunt ab ijs quibus quodq; orbatum eſt, priuatiuas*: idque libentiſſimè. (i Exempla ex Theognide.)

ne vti Definitione; *quæ, quod nomine inuolutum eſt, pluribus exprimit*: Veluti, non "Circulum, ſed "planitiem à medio *ad circumferentiam vndiquaquè* æqualem: b Ad Conciſionem verò, *valet* contrarium, pro Oratione Nomen-ponere. 3. c Et, cùm turpe *aliquid* & indecorum *exprimendum eſt*, ſi in oratione ſit turpe, nomen dicere; ſi verò in nomine, orationē. 4. 2 Et, Tranſlationibus *rem* declarare atquè Epithetis, vitando *interim id*, quod Poeticum *frigidumquè eſt*. 5. 3 Et 1 *Vnum*, Multa-facere, quod quidem Poëtæ faciunt: Cùm *enim* vnus ſit portus, tamen dicunt; — 1 "Portus in Achaicos. 2 Et,

"*Tabulares autem* hæ ſunt *multifores plicationes*; cùm tamen vna eſſet plicatio.

6. 2 Et, non-Coniungere *vno articulo duo nomina*, ſed Vtrique-*eorum per Diſſolutionem diſiunctè, articulum* ſuum adiungere: *Vt*, "Huius vxoris, huius noſtræ: d Si verò conciſè *dicere velis*, contrarium *facies*: *Vt*, "Huius vxoris noſtræ. 7. 3 Et, cum Coniunctione *interpoſitâ Aliquid* dicere: e Si verò conciſè *loqui velis*; Sine-Coniunctione quidem *dices*, Non-Diſſoluta *tamen*: Veluti, *Non* "Profectus, & locutus: (*Sic enim turgeret phraſis*:) *ſed* Profectus locutus ſum. 8. 4 Et illa Antimachi *Poetæ* ratio, *ad Amplificandum* vtilis: *Nempè*, Quæ-rei non-inſunt, *verbis* dicere; f quod ille facit de Teumeſſo *Bœotiæ Colle*:

"*Eſt quidem ad ventum expoſitus paruus collis.* --

Nam hâc ratione augeri poteſt *oratio* in infinitum, *cùm ea, quibus ſingulæ res carent, infinita ſint*: g Hæc autem *ratio* locum habet tùm in bonis, tùm in malis *rebus*, quemadmodùm non inſint, *commemorandis*, Vtro *tandèm* modo *orationi* ſit vtile. 9. h Vndè etiam nomina *quædā* Poëtæ ducunt: i "*Sonitum arcus vocantes* "Concentum Achordum, *ſinè chordis*: *& ſonū tubæ*, concentum ἄλυρον, *abſquè lyrâ*: Ex

γῳ χρῆσθαι ἀντ' ὀνόματος· οἷον, μὴ "κύκλον, ἀλλ' "ἐπίπεδον τὸ ἐκ τοῦ μέσου ἴσον. εἰς δὲ συντομίαν τὸ ἐναντίον, ἀντὶ τοῦ λόγου ὄνομα. 3. καὶ ἐὰν αἰσχρὸν, ἢ ἀπρεπὲς, ἐὰν μὲν ἐν τῷ λόγῳ ᾖ αἰσχρὸν, τοὔνομα λέγειν· ἐὰν δὲ ἐν τῷ ὀνόματι, τὸν λόγον. 4. καὶ μεταφοραῖς δηλοῦν, καὶ τοῖς ἐπιθέτοις, εὐλαβούμενον τὸ ποιητικόν. 5. καὶ τὸ ἓν πολλὰ ποιεῖν, ὅπερ οἱ ποιηταὶ ποιοῦσιν· ἑνὸς ὄντος λιμένος, ὅμως λέγουσι, "λιμένας εἰς Ἀχαϊκούς· καὶ

"Δέλτου μὲν αἵδε πολύθυροι διαπτυχαί.

6. καὶ μὴ ἐπιζευγνύναι, ἀλλ' ἑκατέρῳ ἑκάτερον· "τῆς γυναικὸς τῆς ἡμετέρας. ἐὰν δὲ συντόμως, τὸ ἐναντίον, "τῆς ἡμετέρας γυναικός. 7. καὶ μετὰ συνδέσμου λέγειν· ἐὰν δὲ συντόμως, ἄνευ μὲν συνδέσμου, μὴ ἀσύνδετα δέ· οἷον "πορευθεὶς καὶ διαλεχθεὶς· "πορευθεὶς διελέχθην· 8. καὶ τὸ Ἀντιμάχου χρήσιμον, ἐξ ὧν μὴ ἔχει λέγειν, ὃ ἐκεῖνος ποιεῖ ἐπὶ τοῦ Τευμησσοῦ,

"Ἔστι τις ἠνεμόεις ὀλίγος λόφος· --

αὔξεται γὰρ οὕτως εἰς ἄπειρον. ἔστι δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, ὅπως οὐκ ἔχει, ὁποτέρως ἂν ᾖ χρήσιμον. 9. ὅθεν καὶ τὰ ὀνόματα οἱ ποιηταὶ φέρουσι, "τὸ ἄχορδον, καὶ "τὸ ἄλυρον μέλος· ἐκ τῶν στερήσεων

a Conimb. Poët. c. 13. p. 15.

ῥήσεων γὰρ ἐπιφέρουσι· 10. εὐδοκιμεῖ δὲ τοῦτο ᵏ ἐν ταῖς μεταφοραῖς λεγόμενον, ταῖς ἀνάλογον· οἷον, τὸ φάναι "τὴν σάλπιγγα εἶναι μέλος ἄλυρον.

priuationibus enim *libentèr hæc* adportant. 10. ᵏ Hoc enim quod dicimus, probatur *arridetque* in Tranſlationibus ex proportione *ductis*: veluti dicere, "Tubæ *ſonum* eſſe concentū ἄλυρον, *i. lyrâ carentem.*

ᵏ Hæ enim *voces, vrbana admodùm* ſunt *in tranſlatis ex proportione*: vt enim *lyra ad* ſuum *melos*, ita *tuba ad ſonum*: Cùm igitur *duriùs ſonus tubæ* vocetur *melos*; quià hoc ſuaue, ille aſper: *quò culpam vitares, qui ità tranſtulit, vrbanè addidit* ἄλυρον.

De Conuenientia elocutionis, ſeu Idoneâ Phraſi.

CAP. VII.

De Conuenientia locutionis, triplici; 1ª. vt ſit Accommodata-reb. Par. 2ª. Deindè vt Affectib. Par. 3. Tertia, vt Moribus, à Par. 6. Præcepta Communia de Vſu nominum in Elocutione Conuenienti, à Par. 8.

Τὸ δὲ πρέπον ἕξει ἡ λέξις, ἐὰν ᾖ παθητική τε καὶ ἠθικὴ, καὶ τοῖς ὑποκειμένοις πράγμασιν ἀνάλογον· ¶ 2. τὸ δ' ἀνάλογόν ἐστιν, ἐὰν μήτε περὶ εὐόγκων, αὐτοκαβδάλως λέγηται· μήτε περὶ εὐτελῶν, σεμνῶς· μήτ' ἐπὶ τῷ εὐτελεῖ ὀνόματι ἐπῇ κόσμος· εἰ δὲ μὴ, κωμῳδία φαίνεται· οἷον ποιεῖ Κλεοφῶν· ὁμοίως γὰρ ἔνια ἔλεγε, καὶ εἰ εἴπειεν ἂν, "πότνια συκῆ. ¶ 3. Παθητικὴ δὲ, ἐὰν μὲν ᾖ ὕβρις, ὀργιζομένου λέξις· ἐὰν δὲ ἀσεβῆ καὶ αἰσχρά, δυσχεραίνοντως καὶ εὐλαβουμένως λέγειν· ἐὰν δὲ ἐπαινετὰ, ἀγαμένως· ἐὰν δὲ ἐλεεινὰ, ταπεινῶς· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δὲ ὁμοίως· 4. πιθανοῖ δὲ τὸ πρᾶγμα, καὶ ἡ οἰκεία λέξις· παραλογίζεται γὰρ ἡ ψυχὴ ὡς ἀληθῶς λέγοντος· ὅτι ἐπὶ τοῖς τοιούτοις οὕτως ἔχουσιν· ὥστ' οἴονται, εἰ καὶ μὴ οὕτως ἔχει, ὡς ὁ λέγων, τὰ πράγματα οὕτως ἔχειν· 5. καὶ συνομοιοπαθεῖ ὁ ἀκούων ἀεὶ τῷ παθητικῶς λέγοντι, κἂν μηθὲν λέγῃ. διὸ πολλοὶ

ᵃ Decorum autem habebit Elocutio, *ſi ſit* & Pathetica, & Morata, & Subiectis-rebus Proportione reſpondens. ¶ 2. ¹ Ac Proportione reſpondet, ſi neque de Amplis & Grauibus rebus, tenuitèr *abiectéque* dicatur; ᵇ neq; de Vilibus grauitèr *atque amplè*; nec abiecto nomini adiectus fuerit ornatus; ᶜ Sin minùs *hoc ſcruetur*, Comœdia apparet; veluti *crebrò* facit Cleophon: Similitèr enim aliqua proferebat, ac ſi diceret, "Veneranda ficus. ¶ 3. ² Pathetica verò *elocutio conſiſtit in eo*, vt ᵈ ſi ſit Contumelia *nobis facta*, irati dictio *videatur*: ᵉ Si Impia & Turpia *ſint*, cum indignatione *animi*, & cautè *interim* dicat: ᶠ Si *Honeſta*, & Laudabilia, cum lætitiâ, & *delectatione quâdam*: ᵍ Si Miſerabilia, humilitèr & *demiſsè*: & in alijs ſimilitèr. 4. ʰ Perſuadet autem rem, etiam *Sua* Propriaq; *eius* elocutio, *tametſi res ipſa secùs ſe habeat*: ⁱ Decipitur enim *auditoris* animus, quaſi *Orator* verè dicat, eò quòd in talibus *orationibus Patheticis*, ſic *auditores* ſe habent: Quare arbitrantur, ità rem *ſe* habere, etiamſi non ità *ſe* habeat, vt Orator ait. 5. ᵏ Et vnâ afficitur ſemper is, qui audit, cum eo qui affectè dicit, quantumuis nihil *verè* dicat, *quod tantâ verborum atrocitate egeat.* ˡ Quamobrem multi *oratione, quaſi* tumultum

ᵃ *Decorum* & *Conuenientia* Elocutionis *in* 3ᵇ. cernitur, &c.

¹ *Reb. ſubiectis conſentanea erit, ſi de reb. amplis, magnifica eligas nomina nominumq́ Epitheta.*

ᵇ De *humilibus* autem, *Contraria*:

ᶜ Alioquì, *non ſermo erit Oratoris*, ſed *Poëtæ Comici, ad* mouendum *riſum* comparatus.

² *Affectib. excitata locutio* ſit, cùm *ſingulis motibus & certa nomina, & ratio pronunciandi ſua* tribuatur: ᵈ vt in *Ira*;
ᵉ *Indignatione*;

ᶠ *Lætitia*;
ᵍ *Miſeratione*, &c.

ʰ Cur autem *talis Oratio ad ſuaſionem efficax*?

ⁱ *Vna cauſa* eſt, *ob captionem* παρ' ἑπόμενον. Ex. gr. Quià, *qui miſerijs premitur, miſerandâ eiulat voce*; *ideò* retroactâ conſequentiâ, *ſtultè putamus*, eum *qui ſic eiulat, miſerijs premi*: Atque *ità in vocibus* affectuū *aliorū*.

ᵏ *Altera Cauſ. ob affectum ſimilem, quem ſermo talis in Auditore commouet*, tametſi *rem nullam* ſæpè *ſuſtineat* cogitatione dignā.

ˡ Hinc, *Multi conſternant Au-*

ditorem, quaſi trepidatione & tumultu verborum.

3 *Morata* quoque *locutio ſimilitèr, fidem facit à Conſequenti,* & à Signo. Quià enim *varios hominum mores*, ſecundùm eorum genera & habitus, *ſua propriaq́; conſequitur oratio* :

(m *Genera* intelligo, ſingulas *Ætates*;

n *Sexus*;

o *Nationes*;

p *Perſonarum* autem *habitus, cõditiones*, non quaſlibet, ſed *eas quibus* hominum *vita hoc aut illo modo informatur* :

q *Leuiores* enim & minutæ, *nullius* ſunt *momenti ad variandos mores*.)

r Idcircò, cùm quis *nominibus* vtatur *cuiq́; aptis, hoc ſigno* fidem faciet, *ſe ijſdem* eſſe *moribus imbutum.*

ſ Ad *Elocut. Affectam* reducuntur *aſtutæ rationes*, quib. alij & Iſocrates paſsim vſus eſt:

t *Quis hoc ignorat?*

u *Nemini dubium eſt.*

x *Eas* cùm Auditor *non animaduertat, ſtultè aſſentitur* falſis; pudore veritus, *ne, quod vel lippis notum*, ſolus *neſciat.*

y Præcepta *Communia, de vſu formularum*, &c.

1 m, Quià *in iſtis inculcandis*, iuſti *fines* aliquandò *prætereuntur* :

z *Remedium huius* eſto, *Figura* ἐπανορθώσις, *quâ Orator*, quaſi parùm rectè quid protulerit, *ſeipſum caſtigat.*

2 m, Præc. bimembr. 1° *Dictionibus, voce, vultu, &c.* quæ ſibi *analogiâ* reſpondet, *non* omnibus *eodem tempore vtendum*, &c. ne ſtudium doluſque fiat palàm.

a Ex. gr. *Nominib. duris* nihil morandum eſt, *voces vultumque* durum adiungere.

b Rat. *Aliequì* enim meritò *ſuſpecta* eſſet *tanta* inter ſe *conſenſio*:

c Sin eorum *alijs ſeruatis, mittantur alia*, *clàra* erit *conſilium* dicentis, &c.

tumultum excitantes, auditores percellunt, *atque attonitos reddunt.* ¶ 6. [3] Et Morata quidem elocutio, hæc ipſa *eſt* Demonſtratio ex ſignis; quoniam conſequens eſt *oratio ſua* cuique, conſentanea generi atque habitui: ([m] Dico autem Genus, ſecundùm ætatem; velut, puer aut vir, aut ſenex: [n] *& ſexum; velut*, mulier, aut vir: [o] *Et nationem; velut* Laco, aut Theſſalus: [p] Habitus verò, ſecundùm quos Cuiuſdammodi quis *eſt* in vitâ, *i. his vel illis moribus conformatus*: [q] Neque enim ætates *hominum* ſecundùm quemuis habitum, *dicuntur* cuiuſdammodi, *i. moribus imbutæ* : [r] Si igitur etiam nomina habitui accommodata dicat, *in phraſi* efficiet mores: Non enim eadem, neque eodem modo agricola, & vir liberalitèr educatus locutus fuerit. 7. [ſ] Afficiuntur verò aliquantiſpèr auditores etiam *formulâ* illâ, quâ affatìm vtuntur Orationum-ſcriptores: [t] "Quis autem non intelligit? &, [u] "Omnes ſciunt: [x] Confitetur enim is, qui audit, pudore captus, vt particeps ſit *eius notitiæ*, cuius & alij omnes. ¶ 8. [y] Opportunè autem & non opportunè [1] *formulis quibuſuis* vti, omnium *trium* formarum eſt commune: Medela autem in omni Exuperatione [z] *eſt* id, quod ſummè celebratur, *Sui-ipſius-Correctio* : Oportet enim *Oratorem*, increpare ſeipſum: *Sic* enim videtur verum eſſe, *quod dicit*; quoniam Oratorem ſanè, quod *ipſe* facit, haud latet. 9. [2] Prætereà, [1] non omnibus ſimùl vti oportet ijs, quæ proportione *conueniunt*, *ſed interdùm diſſentanea interponere* : Ità enim *artificium hoc* fugit *eum*, qui audit: [a] Dico autem, veluti, ſi nomina dura ſint, non & voce, & vultu, *reliquiſque*, quæ *duris iſtis* congruant, *continentèr vti oportebit* : [b] Sin minùs *hoc ſeruet*, manifeſta, quænam ſint, fiunt ſingula: [c] Sin autem, hoc quidem, *durum ſit*, illud verò non; celabit *auditorem*, & idem *nihilominùs*, *proportione interim ſeruatâ*,

καταπλήττοισι τοὺς ἀκροατὰς θορυβοῦντες. ¶ 6. καὶ ἠθικὴ δὲ αὕτη ἡ ἐκ τῶν σημείων δεῖξις, ὅτι ἀκολουθεῖ ἡ ἁρμόττουσα ἑκάστῳ γένει καὶ ἕξει. λέγω δὲ, γένος μὲν, καθ' ἡλικίαν· οἷον παῖς, ἢ ἀνὴρ, ἢ γέρων· καὶ γυνὴ, καὶ ἀνήρ· καὶ Λάκων, ἢ Θετταλός· ἕξεις δὲ, καθ' ἃς ποιός τις τῷ βίῳ· οὐ γὰρ καθ' ἅπασαν ἕξιν οἱ βίοι ποιοί τινες. ἐὰν οὖν καὶ τὰ ὀνόματα οἰκεῖα λέγῃ τῇ ἕξει, ποιήσει τὸ ἦθος· οὐ γὰρ ταὐτὰ, οὐδ' ὡσαύτως ἀγροῖκος ἂν καὶ πεπαιδευμένος εἴπειε. 7. πάσχουσι δέ τι οἱ ἀκροαταὶ, καὶ ᾧ κατακόρως χρῶνται οἱ λογογράφοι· "τίς δ' οὐκ οἶδεν· "ἅπαντες ἴσασιν. ὁμολογεῖ γὰρ ὁ ἀκούων αἰσχυνόμενος, ὅπως μετέχῃ οὗπερ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες. ¶ 8. Τὸ δ' εὐκαίρως, ἢ μὴ εὐκαίρως χρῆσθαι, κοινὸν ἁπάντων τῶν εἰδῶν ἐστίν. ἄκος δ' ἐπὶ πάσῃ ὑπερβολῇ, τὸ θρυλλούμενον· δεῖ γὰρ αὐτὸν αὑτῷ προσεπιπλήττειν· δοκεῖ γὰρ ἀληθὲς εἶναι, ἐπεὶ οὐ λανθάνει γε ὃ ποιεῖ τὸν λέγοντα. 9. ἔτι τοῖς ἀνάλογον μὴ πᾶσιν ἅμα χρήσασθαι· οὕτω γὰρ κλέπτεται ὁ ἀκροατής. λέγω δὲ, οἷον ἐὰν τὰ ὀνόματα σκληρὰ ᾖ, μὴ καὶ τῇ φωνῇ καὶ τῷ προσώπῳ, καὶ τοῖς ἁρμόττουσιν· εἰ δὲ μὴ, φανερὸν γίνεται ἕκαστον ὅ ἐστιν. ἐὰν δὲ, τὸ δὲ μὲν, τὸ δὲ μὴ, λανθάνει ποιῶν τὸ αὐτό·

a Coniun. cap.2.p.8.

τό· 10. ἐὰν οὖν τὰ μαλακὰ σκληρῶς, καὶ τὰ σκληρὰ μαλακῶς λέγηται, ἀπίθανον γίγνεται· 11. τὰ δὲ ὀνόματα τὰ ἐπίθετα καὶ διπλᾶ, πλείω, καὶ τὰ ξένα μάλιστα, ἁρμόττει [a] λέγοντι παθητικῶς· συγγνώμη γὰρ ὀργιζομένῳ κακὸν φάναι "οὐρανόμηκες, ἢ "πελώριον εἰπεῖν· 12. καὶ ὅταν ἔχῃ ἤδη τοὺς ἀκροατὰς, καὶ ποιήσῃ ἐνθουσιάσαι, ἢ ἐπαίνοις, ἢ ψόγοις, ἢ ὀργῇ, ἢ φιλίᾳ, οἷον καὶ Ἰσοκράτης ποιεῖ ἐν τῷ πανηγυρικῷ ἐπὶ τέλει, "φήμην δὲ καὶ μνήμην· καὶ, "οἵτινες ἔτλησαν· φθέγγονταί τε γὰρ τὰ τοιαῦτα ἐνθουσιάζοντες, ὥστε καὶ ἀποδέχονται, δηλονότι ὁμοίως ἔχοντες. διὸ καὶ τῇ ποιήσει ἥρμοσεν· ἔνθεον γὰρ ἡ ποίησις· 13. ἢ δὴ οὕτω δεῖ, ἢ μετ' εἰρωνείας, ὅπερ Γοργίας ἐποίει, καὶ τὰ ἐν τῷ Φαίδρῳ.

faciet. 10. [a] *Contrà* igitur, ſi Mollia duritèr, & Dura mollitèr dicantur; haud appoſita fit *Elocutio* ad perſuadendum. 11. [d] Nomina autem Epitheta, & Duplicia, plura, præcipuè Peregrina, *ſeu Linguæ*, [1] conueniunt Patheticè dicenti: [e] Venia enim datur *Oratori, putâ*, irato, ſi malum, *quod paſſus ſit*, dicat eſſe "Cœliſuperans; aut "Pelorium, *Montibus-æquum* nominet. 12. [f] Et, quandò iam teneat auditores, & quaſi Diuino furore afflatos reddiderit, aut laudibus, vel vituperijs *ipſorum exponendis*; aut irâ vel amicitiâ *in eorum pectoribus excitatâ*: [g] velut etiam Iſocrates facit in Panegyrico, [1] ſub finem; vbi dicit, "Famam autem & memoriam: [2] Et *ibidèm*, "Quicunque tolerârunt *ſpectare oculis tot incommoda*: [h] Nam & illi qui diuino furore afflati ſunt, loquuntur talia: Vt ij etiam, *qui audiunt, faciliùs* hæc admittant; vtpotè eodem modo affecti. Quamobrem etiam *hæc ipſa*, Poëſi conueniunt: Diuinum enim *quiddam eſt* Poëſis. 13. [2] Aut igitur *nominibus dictis* ſic *vti* oportet, *vtì dixi*; [i] aut cum Ironiâ; quod ipſum Gorgias faciebat; [k] & qualia ſunt illa *Socratis, qui de Amatorijs, quaſi extra ſe poſitus grandiori ſermone vſus eſt* in Phædro.

2°, Contrà, *Nunquàm* committendum, vt *Locutio à re ipsâ diſcrepet: Analogiâ enim omni relictâ, fide careat* neceſſe eſt.

d Speciale præc. de Nominibus Poëtic. [*Vbì & Quandò vſurpanda?*] 1m, *Præcipuè tunc*, cùm *animo perturbato* dicas.

e *Verborum* enim *inſolentiæ veniam dant, qui te* doloris magnitudine *vident ſic permotum, vt non intelligas*, quid agas.

f *Commodè quoque tunc*, cùm *Auditorem* in manu *obſeſſum habeas, & affectibus accenſum*, ac quaſi *enthuſiaſmo lymphatum* rapias.

g Exempla *Iſocr. in Panegyr.*

1m, Vbi *ad bellum accendit à famâ*, quâ *viui* fruituri eſſent, *& memoriâ*, quam poſteris *relicturi*.

2m, Vbi *laudat facta* Athenienſium. &c.

h *Rat. præcepti*: *Qui enim mentis compotes non* ſunt, *cùm* huiuſmodi verba *fuderint*; *qui audiunt*, ſimilitèr animo affecti, *quid ab illis fiat, non attendunt*, facileque *ſibi imponi* æquo animo *patiuntur*.

2 Dein: [i] Et *in Ironiâ, conceditur, quæ* ſunt *extra* conſuetudinem ſermonis, *effundere*:

k Et *in reb. affectuum plenis*; vt Socrates *de Amatorijs*, apud Plat. in Phædr.

Tabula de Figurâ Elocutionis.

De Figurâ Eloc.	1 In genere, Quid ſit, & ex Quibus rhythmis conſtet:	Cap. 8.
	2 Quæ ſint eius genera, & ſpecies:	Cap. 9.

De Figurâ Elocutionis ſeu Figuratâ Elocut.

Cap. VIII.

Figurata elocutio, 1°, Quæ & Qualis: [vt neque ex Rhythmis ſolùm fiat, neque ſine Rhythmis:] à Part. 1. 2°, Ex Quibus Rhythmorum ſpeciebus conſtet. [Ad eam enim vt fiat ἄρρυθμος, neque Herous adhibendus, nec Jambus, nec Trochæus; ſed Rhythmus, qui dicitur Pæan.] à Part. 4. Quomodò Pæane vtendum ſit, à Part. 9.

[a] Figuram autem Elocutionis [1] oportet neque *integri* metri compotem eſſe, neque Rhythmorum expertem: Nam *metrica* quidem *oratio*, minùs appoſita *eſt* ad perſuadendum: [b] Etenim *ab oratore ſtudioſè* ficta eſſe videtur; & ſimùl etiam *auditoris* mentem auocat *ab ÿs, quæ audit*: Facit enim, vt attendat *Auditor*, quandò ſimile *metrum* rurſùs venturum ſit: [d] *Habent* ergo *ſe*, ſicut pueri, qui anteuertunt *vocem* Prœconis; "Quem 'eligat Patronum *ſeruus is*, qui manu 'mittitur?" Cleonem. 2. [e] Quod autem Rhythmi expers *eſt*, ſine *certo* termino *eſt*: Oportet verò terminatam quidem eſſe *orationem*, ſed non metro: [f] Quod enim infinitum *eſt*, *id* iniucundum *eſt*, & cognitu difficile: [g] Omnia verò terminantur numero: [h] Numerus autem Figuræ Elocutionis eſt Rhythmus, cuius etiam Metra ſegmenta *ſunt*. 3. [i] Quamobrem Rhythmum oportet habere orationem, non autem Metrum: Sic enim poëma erit: * Neq; tamen Rhythmum exquiſitè *habere oportet*: Id autem erit, ſi quadamtenùs ſit, *modumque teneat*. ¶ 4. [z] Ex Rhythmis verò [1] Herous, *eſt* grandis, & clauſulam tardam habens, & harmoniæ indigens. 5. [2] Iambus autem, [k] eſt ipſa vulgi locutio, *quæ humilior eſt*. Quamobrem maximè præ omnibus metris *alÿs* Iambica *temerè* fundunt *ÿ*, qui dicunt: Oportebat autem *ſermonem* grandiorem effici, & *Auditorem* percellere. 6. [l] Trochæus autem, ad *ſaltationem* Corda-

[a] Figura Elocutionis, [1] Qualis? Neque *ſolis ſc. verſuum dimenſionibus adſtringenda*;

[b] Tùm quià *talis lucernam olet*; quod *alienum à faciend. Fide*.

[c] Tùm quià *auditorem à re abducit* ad concinnitates attendendas: *Quandò ſci. par illi metrum* ad aures *acceſſerit*.

[d] Illuſt. *exemplo puerorum*, qui *vltimas Edictorum partes* præripiunt, priuſquàm *è Præconis ore* exeant.

[e] Neque *prorſùs Rhythmi exors eſſe* debet: quià *terminis clauſam* eſſe oportet, *non Metro* tamen, &c.

[f] *Terminis clauſam*] ne fit *infinitus*, aut *ſcitu ardua*.

[g] *Non Metro*] ſed *Rhythmo*: Omnia enim *terminantur numero*:

[h] Atqui *numerus figuræ* Elocutionis eſt *Rhythmus*:

[i] Vndè, *Orationi* conuenit *Rhythmus, non Metri dimenſio*; ne Poëma fiat. * Et *Rhythm' non ſemper idem*, ſed ex parte & remiſsè, &c.

[z] Cùm *Rhythmi tres* ſint *præcipuæ ſpecies*: 1 [a], *Herous*, qui *elatus*, & *tardus*, & *harmoniæ indigens*: Eſt enim vt *vnum ad vnum*. 2 [a], Huic oppoſita, quæ *harmoniam* habet *duorum ad vnum*: Sed

[k] Vel eſt *humilis*; vt *Iambus*:

[l] Vel *mobilis* admodùm, vt *Trochæus*:

Τὸ δὲ σχῆμα τῆς λέξεως δεῖ μήτε ἔμμετρον εἶναι, μήτε ἄρρυθμον· τὸ μὲν γὰρ, ἀπίθανον· πεπλάσθαι γὰρ δοκεῖ, καὶ ἅμα καὶ ἐξίστησι· προσέχειν γὰρ ποιεῖ τῷ ὁμοίῳ, πότε πάλιν ἥξει. ὥσπερ οὖν τῶν κηρύκων προλαμβάνουσι τὰ παιδία, τὸ, "τίνα αἱ'ρεῖται ἐπίτροπον ὁ ἀπε'λευθερούμενος; "Κλέ'ωνα. 2. τὸ δὲ ἄρρυθμον, ἀπέραντον. δεῖ δὲ πεπεράνθαι μὲν, μὴ μέτρῳ δέ· ἀηδὲς γὰρ καὶ ἄγνωστον τὸ ἄπειρον. περαίνεται δὲ ἀριθμῷ πάντα· ὁ δὲ τοῦ σχήματος τῆς λέξεως ἀριθμὸς, ῥυθμός ἐστιν, οὗ καὶ τὰ μέτρα τμητά· 3. διὸ ῥυθμὸν δεῖ ἔχειν τὸν λόγον, μέτρον δὲ μή· ποίημα γὰρ ἔσται. ῥυθμὸν δὲ μὴ ἀκριβῶς. τοῦτο δὲ ἔσται, ἐὰν μέχρι του ᾖ. ¶ 4. τῶν δὲ ῥυθμῶν, ὁ μὲν, ἡρῷος, σεμνὸς καὶ λεκτικὸς, καὶ ἁρμονίας δεόμενος [a]· 5. ὁ δ' ἴαμβος, αὐτή ἐστιν ἡ λέξις ἡ τῶν πολλῶν· διὸ μάλιστα πάντων τῶν μέτρων ἰαμβεῖα φθέγγονται λέγοντες [b]· δεῖ δὲ σεμνότητα γενέσθαι καὶ ἐκστῆσαι· 6. ὁ δὲ τροχαῖος, κορδακικώτερος·

[a] Coniun. Poet. c.2. p.23.

[b] Ibid.

τέτρος· δηλοῖ δὲ τὰ τετράμετρα· ἔστι γὰρ τροχερὸς ῥυθμὸς τὰ τετράμετρα. 7. λείπεται δὲ παιάν, ᾧ ἐχρῶντο μὲν ἀπὸ Θρασυμάχου ἀρξάμενοι· οὐκ εἶχον δὲ λέγειν, τίς ἦν. ἔστι δὲ τρίτος ὁ παιάν, καὶ ἐχόμενος τῶν εἰρημένων· τρία γὰρ πρὸς δύο ἐστίν. ἐκείνων δέ, ὁ μὲν, ἓν πρὸς ἕν· ὁ δέ, δύο πρὸς ἕν. ἔχεται δὲ τῶν λόγων τούτων ὁ ἡμιόλιος· οὗτος δ' ἐστὶν ὁ παιάν. 8. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι διά τε τὰ εἰρημένα, ἀφετέοι, καὶ διότι μετρικοί· ὁ δὲ παιάν, ληπτέος· ἀπὸ μόνου γὰρ οὐκ ἔστι μέτρον τῶν ῥηθέντων ῥυθμῶν· ὥστε μάλιστα λανθάνειν. ¶ 9. Νῦν μὲν οὖν χρῶνται τῷ ἑνὶ παιᾶνι καὶ ἀρχόμενοι. δεῖ δὲ διαφέρειν τὴν τελευτὴν τῆς ἀρχῆς. ἔστι δὲ παιᾶνος δύο εἴδη ἀντικείμενα ἀλλήλοις· ὧν, τὸ μὲν ἕν, ἀρχῇ ἁρμόττει, ὥσπερ καὶ χρῶνται· οὗτος δ' ἐστίν, οὗ ἄρχει μὲν ἡ μακρά, τελευτῶσι δὲ τρεῖς βραχεῖαι·

"Δηλογενὲς, εἴτε Λυκίαν· --- καὶ,
"Χρυσεοκόμα Ἕκατε, παῖ Διός. ---

10. ἕτερος δ' ἐξ ἐναντίας, οὗ βραχεῖαι ἄρχουσι τρεῖς· ἡ δὲ μακρὰ τελευταία.

"--Μετὰ δὲ γᾶν ὕδατά τ' ὠκεανὸν ἠφάνισε νύξ.

οὗτος δὲ τελευτὴν ποιεῖ· ἡ γὰρ βραχεῖα διὰ τὸ ἀτελὴς εἶναι, ποιεῖ κολοβόν. ἀλλὰ δεῖ τῇ μακρᾷ ἀποκόπτεσθαι, καὶ δήλην εἶναι τὴν τελευτήν, μὴ διὰ τὸν γραφέα, μηδὲ διὰ τὴν παραγραφήν, ἀλλὰ διὰ

cem propiùs *accedit*: *Id* perſpicuum faciunt Tetrametra *ex eodem conſtituta*: Nam Tetrametra, ſunt volubilis Rhythmus. 7. [l] Reliquus verò eſt Pæan, quo *plerique Oratores* vſi ſunt, initio ducto à Thraſymacho; non potuerunt verò dicere, Quinam eſſet. [m] Eſt autem Pæan *genus* tertium, & conſequens ijs *Rhythmis*, qui dicti ſunt: [n] Habet enim *ſe*, vt duo ad tria: Illorum autem vnũ quidem *genus*, *ſc. Herous*, *eſt* vt Vnum ad Vnum; alterũ verò, *vt Iambus*, *& Trochæus*, *eſt* vt Duo ad Vnum: [o] Rationibus autem his conſequens eſt *ea*, *quæ dicitur* Seſqui-altera: Hæc autem eſt *ipſe* Pæan. 8. [p] Ac alij quidem Rhythmi abijciendi *erunt*, [q] tùm ob ea *vtiquè* quæ dicta ſunt, [r] tùm quia *ſunt* Metris aptiores: [ſ] Pæan verò ſumendus: Ab *hoc* enim ſolo ex *omnibus* qui dicti *ſunt* Rhythmis, non fit Metrum; ità vt *auditorem* maximè lateat. ¶ 9. [t] Ac hodiè quidem *Oratores* vno tantùm Pæane vtuntur, idque in *comprehenſionum* initijs: [u] Oportet autem finem à principio differre: [x] Pæanis verò duæ ſunt ſpecies inter ſe oppoſitæ; quarum vna, principio conuenit, vt etiam *Oratores* vtuntur: Iſte verò eſt, quem inchoat *ſyllaba* longa, ac terminant tres breues:

– ∪ ∪ ∪ – ∪ ∪ ∪
"[y] *Delogena ſiue Lyciæ* ––– Et
– ∪ ∪ ∪ – ∪ ∪ ∪ – ∪ ∪ ∪
"*Auricome ô Hecate Nate Iouis.*

10. [z] Alter verò, è regione *eſt*, quem tres *ſc.* inchoant breues, & terminat *vna* longa:

∪ ∪ ∪ – ∪ ∪ ∪ – ∪
"*Humum & aquam, mariaque occu-*
∪ ∪ – ∪ ∪ ∪ –
luit horrifera nox:

[a] Iſte autem Pæan finem *quendam perfectum* efficit: [b] Breuis enim *ſyllaba*, quia imperfecta eſt, facit *quidam* mutilum: [c] Sed oportet longâ ſyllabâ amputari, [d] & finem *ipſum* eſſe perſpicuum; [e] non operâ *librarij* ſcribentis, neque ob Paragraphen, *ſeu notam margini appoſitam*; [f] ſed propter

[l] Pæan, qui *priſcis* Oratoribus *in vſu* fuit, *ignotus* tamen:

[m] Eſt autem *Media Species inter duas priores*, & conſequens ijſdem quoad naturam:

[n] Nam *ratio eius*, eſt *duorũ ad tria*: Cùm *heroï*, ſit *æqualis*, ſc. vt *vnum ad vnum*; *Iambi* & *Trochæi dupla*, ſc. vt *duo ad vnum*.

[o] His autem rationib. conſequens eſt illa, quæ eſt *duorum ad tria*, i. *ſeſquialtera*; ex qua conſtat *ipſe Pæan*, &c.

[p] Ex dict. conficitur, *Non priores duas ſpecies* adhibendas eſſe:

[q] Tùm ob *vitia* antè *expoſita*;

[r] Tùm, quià in verſum cadunt maximè.

[ſ] Verùm *Pæanem retinendum*: quià vt vitijs ſuperiorum caret, ità ſolus verſum nõ conficit, &c.

[t] *Speciatim* [*Quomodò, & Quo Pæane vtendum?*] Non *Rhetorum* quorundam *more*, qui & *vnâ tantùm* Pæanis *ſpecie*, Et *initio ſolùm ambitus* vtebantur, non in fine.

[u] Nam Et finis ſententiæ *differre* debet *ab initio*:

[x] Et *Pæanis duæ* ſunt *ſpecies*: Vna, *initijs congruit*; quæ conſtat *ex* 1 [a] *longâ*, & 3 [b]. *breuibus*.

[y] Exempl. ex hymno Apollinis, qui & ipſe ob hæc metra dictus eſt Pæan.

[z] Altera, *ex* 3 [b]. *breuibus*, & *vltimâ longâ*:

[a] Atque *hæc aptior* eſt *clauſulis*; quæ meliùs *inſiſtunt ſyllabis longis*, quàm breuib. [b] Nam *breuis ſyllaba*, cùm *inchoata* ſit, finem *imminutum facit*, atq; inſtabilẽ:

[c] Verùm, Ambitus Et *vltimam longam* eſſe;

[d] Et *finem apparere* oportet,

[e] Non *interpunctione librarij*, aut *aſteriſco extra* poſitò;

[f] Sed *ex ipſo rhythmo*, qui cùm *auribus perceptus* ſit, *demonſtret*,

illic *inſiſtendum* eſſe.
g Epilog. dict. Tùm à part. 1ª ad 3ªm;
h Tùm à 4ª ad 9ªm,
i Et à 9ª ad finem.

ipſum Rhythmum. g Ac numeroſam quidem oportere eſſe Elocutionem, & non expertem Rhythmi, h & Qui numeroſam efficiant Rhythmi, i & Quomodò *ſe* habentes, dictum eſt.

διὰ τὸν ῥυθμόν. ὅτι μὲν οὖν εὔρυθμον δεῖ εἶναι τὴν λέξιν, καὶ μὴ ἄρρυθμον· καὶ τίνες εὔρυθμον ποιοῦσι ῥυθμοὶ, καὶ πῶς ἔχοντες, εἴρηται.

De Figuratæ Elocutionis generibus, ſc. Fusâ, & Verſâ. — Cap. IX.

Figuratæ Elocutionis genera duo: Fuſa, à Part. 1. Et Verſa quæ Periodis conſtat, à Part. 4. Periodi duæ ſpecies, Vna in Membris, Altera Vnimembris, Par. 8. De Periodo in Membris, à Part. 9. Eius genera primaria duo ſunt, Alia Diſtincta, Par. 14. Alia Oppoſita, à Par. 15. Secundaria etiam duo; Alia, Compar eſt in Membris: Par. 18. Alia, Aſſimilata, à Par. 19.

a *Figuratæ* Elocut. *duo genera*: Vna, *Fuſa*, & *Copularum ope continua*;

b Altera, *Conuerſa*, quæ *partes* ſibi *reſpondentes* habet, ſuâque vi *ſine copulis connexas*.

c *Fuſa*, ſeu *perpetua*, eſt, qualē *priſca ſcriptorum* tulit *ætas*:

d Cuiuſmodi ſunt ſcripta Herodoti Halicarnaſſei.

e *Definitur* autem; quæ ex ſe *nullo termino clauditur*, *priuſquàm res*, quæ exponitur, *tota narretur*.

f *Eo* verò *nomine damnatur*, quòd ſit *odioſa* & moleſta; quùm ex ſe *extremum atque vltimum non habeat*; ſed *quod tranſactum* eſt, ſemper *ab eo, quod conſequitur, eodem filo pendeat*.

g *Verſa* ſeu *Contorta*, ex *Periodis* conficitur.

h *Periodus* ſeu *Ambitus*, eſt quæ & *proprijs ſententiam terminis* claudit, & *corpus ipſa* ſortitur *luſtratu perfacile*.

k Dotes eius, *duæ*: Vna, *vt admodùm delectet*: idque quià

l Et *locutio* ipſa *perfecta* ac *terminata* eſt:

a Elocutionem autem neceſſe *eſt*, eſſe aut Fuſâ, aut Vinculo Vnâ, vt in Dithyrambis *longiora cantionum* Exordia; b aut *in ſe* Conuerſam, & ſimilem veterũ Poëtarum Antiſtrophis. 2. c Ac *Fuſa* quidem Elocutio priſca eſt, d *vt in illo opere* Herodoti Thurij: " Hæc eſt *hiſtoriæ* expoſitio &c. Hâc enim, olim quidem omnes; nunc verò, *meliori inuentâ*, non multi vtuntur. e Voco autem *Fuſam*, quæ nullum habet finem per ſe, niſi res, quæ dicitur, *tota* terminata fuerit. 3. f Eſt autem iniucunda propter infinitatem: Finem enim, *quo perventuri ſunt*, volunt omnes perſpicere. Quamobrem *Curſores* in flexionibus *circa metas*, *grauiùs* anhelant, & *præ contentione penè* deficiunt: Anteà enim, dùm metam *ipſam rectâ* proſpicerent, non *tantoperè* laborabant. g Ac Fuſa quidem Elocutio, hæc eſt. ¶ 4. Conuerſa verò, *eſt ea* quæ Periodis *conſtat*. h Voco autem Periodum, elocutionem quæ habet principium, & finem ipſa per ſe, & magnitudinem, *cùm minimè prolixa ſit*, conſpectu facilem. 5. k Iucunda autem huiuſmodi *eſt*, & *quæ* facilè perſpici poteſt: Iucunda quidem, l quià

Τὴν δὲ λέξιν ἀνάγκη εἶναι ἢ εἰρομένην καὶ τῷ συνδέσμῳ μίαν, ὥσπερ αἱ ἐν τοῖς διθυράμβοις ἀναβολαί· ἢ κατεστραμμένην καὶ ὁμοίαν ταῖς τῶν ἀρχαίων ποιητῶν ἀντιστρόφοις. 2. ἡ μὲν οὖν εἰρομένη λέξις, ἡ ἀρχαία ἐστίν· Ἡροδότου Θουρίου· "ἥδ' ἱστορίης ἀπόδεξις. ταύτῃ γὰρ, πρότερον μὲν ἅπαντες, νῦν δὲ οὐ πολλοὶ χρῶνται. λέγω δὲ εἰρομένην, ἣ οὐδὲν ἔχει τέλος καθ' αὑτὴν, ἂν μὴ τὸ πρᾶγμα λεγόμενον τελειωθῇ· 3. ἔστι δὲ ἀηδὴς, διὰ τὸ ἄπειρον· τὸ γὰρ τέλος πάντες βούλονται καθορᾶν. διόπερ ἐπὶ τοῖς καμπτῆρσιν ἐκπνέουσι καὶ ἐκλύονται· προορῶντες γὰρ τὸ πέρας, οὐ κάμνουσι πρότερον. ἡ μὲν οὖν εἰρομένη τῆς λέξεως, ἔστιν ἥδε. ¶ 4. κατεστραμμένη δὲ, ἡ ἐν περιόδοις· λέγω δὲ περίοδον, λέξιν ἔχουσαν ἀρχὴν, καὶ τελευτὴν αὐτὴν καθ' αὑτὴν, καὶ μέγεθος εὐσύνοπτον· 5. ἡδεῖα δ' ἡ τοιαύτη, καὶ εὐμαθής· ἡδεῖα μὲν, διὰ

τὸ

τὸ ἐναντίως ἔχειν τῷ ἀπεράντῳ· καὶ ὅτι αἰεί τι ἔχειν οἴεται ὁ ἀκροατὴς, τῷ αἰεὶ πεπεράνθαί τι αὐτῷ· τὸ δὲ μηδὲν προνοεῖν εἶναι, μηδὲ ἀνύειν, ἀηδές· 6. εὐμαθὴς δὲ, ὅτι εὐμνημόνευτος. τοῦτο δὲ, ὅτι ἀριθμὸν ἔχει ἡ ἐν περιόδοις λέξις, ὃ πάντων εὐμνημονευτότατον. διὸ καὶ τὰ μέτρων πάντες μνημονεύουσι μᾶλλον τῶν χύδην· ἀριθμὸν γὰρ ἔχει ᾧ μετρεῖται· 7. δεῖ δὲ τὴν περίοδον καὶ τῇ διανοίᾳ τετελειῶσθαι, καὶ μὴ διακόπτεσθαι, ὥσπερ τὰ Σοφοκλέους ἰαμβεῖα·

" Καλυδὼν μὲν, ἥδε γαῖα
Πελοπείας χθονός.

τοὐναντίον γὰρ ἔστιν ὑπολαβεῖν τῷ διαιρεῖσθαι· ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῦ εἰρημένου τὴν Καλυδῶνα εἶναι τῆς Πελοποννήσου. ¶ 8. Περίοδος δὲ, ἡ μὲν, ἐν κώλοις· ἡ δὲ, ἀφελής. ¶ 9. Ἔστι δὲ, ἐν κώλοις μὲν, λέξις ἡ τετελειωμένη τε καὶ διῃρημένη, καὶ εὐανάπνευστος, μὴ ἐν τῇ διαιρέσει, ὥσπερ ἡ εἰρημένη [a] περίοδος, ἀλλ' ὅλη. κῶλον δ' ἐστὶ, τὸ ἕτερον μόριον ταύτης· 10. ἀφελῆ δὲ λέγω τὴν μονόκωλον· 11. δεῖ δὲ καὶ τὰ κῶλα, καὶ τὰς περιόδους, μήτε μειούρους εἶναι, μήτε μακράς. τὸ μὲν γὰρ μικρὸν προσπταίειν πολλάκις ποιεῖ τὸν ἀκροατήν· ἀνάγκη γὰρ ὅταν ἔτι ὁρμῶν ἐπὶ τὸ πόρρω, καὶ τὸ μέτρον, οὗ ἔχει ἐν ἑαυτῷ ὅρον, ἀντισπασθῇ παυσαμένου,

[a] *Par. praced.*

contrario modo *ſe* habet atque illud, quod infinitum *eſt:* [m] Et quià ſemper aliquid *ſe* habere putat auditor, eò quòd ſemper aliquid ipſi terminatum ſit. [n] Illud autem nihil *auditorem* prænoſcere, quod futurum ſit, neque *oratorem quicquam numeroſè* perficere, iniucundum *eſt.* 6. [o] Facilis verò ad percipiendum, quià facilè memoriæ mandari *& retineri poteſt:* [p] Hoc verò *fit*, quià Periodica *hæc* Elocutio numerum habet, quæ *res* omnium aptiſſima *eſt* ad memoriam: Quamobrem & Metra omnes recordantur magis, quàm Soluta: Numerum enim *certum* habent metra, quo menſurantur. 7. [q] Oportet verò Periodum etiam *vnà* cum ſententiâ ipsâ *perfectè* terminatam eſſe, & non *alijs rebus priuſquam ipſa abſoluatur, inculcatis,* abrumpi: [r] Quemadmodum Sophoclis Iambica *ſe habent:* [ſ] *Illud autem vitioſum eſt,*

" *Calydon quidem: hæc autem terra* eſt
Pelopêi ſoli, &c.

[t] Nam contrarium exiſtimare licet eò quòd facta ſit *Periodi* diuiſio: Vt in eo etiam, quod dictum eſt, *exiſtimari poteſt,* Calydona eſſe *terram* Peloponeſi; *quod falſum eſt.* ¶ 8. [u] Periodus autem, vna quidem, in Membris *aliquot eſt*; altera verò Simplex. ¶ 9. [ı] In membris quidem *Periodus, eſt* locutio, quæ & perfecta, & diſtincta *eſt*, & quæ facilem reſpirationem habet, non per *abruptam* diuiſionem *partium,* vt *&* illa, quæ dicta eſt, Periodus Euripidis; ſed integra *& indiuiſa.* [x] Ac Colon *ſeu Membrum,* eſt altera iſtius *Periodi* pars. 10. [z] Simplicem verò definio, *eſſe* Vnimembrem. 11. [y] Oportet autem [1] & Cola, & Periodos neque curtas eſſe, neq; *præter modum* prolixas: * Quod enim puſillum *eſt*, facit vt Auditor ſæpè *quaſi* impingat: Etenim quandò *Auditor* adhuc feſtinans ad id, quod vlterius *eſt*, ad *eamque* menſuram termini quam in ſe concepit, retractus fuerit, *vlteriore illo* termino *ſubitò* ceſſante;

offenſionem

[m] Et *Auditor* ipſe, cùm ſemper determinatum quid habeat, *ſe aliquid tenere, ac prouidere* autumat.

[n] Contrà; vt neque *Auditor* quicquam *teneat*, neque *Orator perfectum det*, (vt in Locutione Fusâ) *ingratum* eſt.

[o] Altera dos eſt, *quòd nullo negotio percipiatur*: quià *memoriæ fixa* inhæret:

[p] Atque *hoc bonum exindè* accepit; quià *dimenſa numeris* eſt; *qui* quidem *facillimè congeruntur* theſauro rerum omnium *memoriâ*.

[q] Regula *de terminatione Periodi*, eſt, vt *ſimùl exeat cum* rerum *ſententiâ, neque* alijs reb. iniectis *abruptè dirimatur.*

([r] Quo nomine *Sophoclis* Senarij *laudandi* ſunt:

[ſ] *Euripidis* contrà, *explodendi*: vt ille Eurip. in Meleagro.)

[t] Rat. Regulæ; quià *ex* hac *Periodi diſſectione, auditor* ſæpè *in errorem* ducitur.

[u] Periodorum *duæ ſpecies*; Vna, *in Membris*; Altera, *Simplex.*

[ı] In Membris ea eſt, quæ *& per ſe perfecta, partibuſq; diuiſa*; et *ſpiritu Dicentis facilè pronunciatur*: Non *quià partibus fracta*; ſed *pluribus interſtitijs tota ad finem facilè decurrit.*

[x] *Eius diſtincta pars,* dicitur *Colon, Membrum.*

[z] Simplex *Period.* eſt *Locutio Vnimembris.*

[y] *Quod ad Period. in Membris:*

[1] *Membra* quidem *sius*, pro ipſorum menſurâ, * *Nec* MVTILATA eſſe debent: quià quod *mancum* eſt, id *labi facit Auditorẽ*, quùm *à debitâ* curriculi *menſurâ* (quam ſibi propoſuerat) *quaſi vi repulſus, in medio concidat.*

offenſionem ſtatim *quandam* neceſſe eſt, propter incurſum *illum*, fieri: [a] Quæ verò prolixa *ſunt*, faciunt, vt *auditores* deficiant, quemadmodùm ij, qui extra *curriculum progreſſi, à propoſitâ metâ* deflectunt: Nam & iſti *planè* derelinquunt ambulationis *ſocios*: 12. [a] Similiter verò & Periodi *ipſæ*, quæ longæ ſunt, *non iam ampliùs ſunt Periodi, ſed* fiunt Oratio, & ſimile *quiddam* Anabolis, i. *Dythyrambicorum principijs*: [a] Adeò vt *hîc* fiat *id*, quod Democritus Chius *aliâ in re* per iocũ dixit in Menalippidem *Lyricum*, qui pro Antiſtrophis (*quas Dithyrambicorum more facere debuerat*) feciſſet Anabolas;

" Sibi ipſi mala fabricatur vir, alij mala fabricans.

" Longa verò Anabola, ei qui fecit peſſima:

Conuenit enim tale etiam dicere in eos, qui longis Colis vtentes, *ſibi ipſi moleſtiam creant*. 13. [b] Quæ verò nimis breuia Cola *habent*, non fiunt *circunductiones &* Periodi: Itaquè *hæ nimiâ breuitate* præcipitem auditorem agunt. ¶ 14. [c] Quæ autem in Colis *eſt Elocutio*, vna quidem, Diſtincta eſt; altera verò, Oppoſita. [d] Diſtincta quidem; [e] velut,

" Admiratus ſum ſæpenumerò eos,
' qui publicos conuentus coegerunt;
' & Gymnica certamina inſtituerunt.

¶ 15. [f] Oppoſita verò *eſt* in quâ per vtrumque membrum, [1] aut *Contraria* vox contrariæ componitur; [2] aut Idem-*Membrum-commune Contrarijs* adiunctum eſt, *quod vtraque illa denunciat*: velut,

" [g] Vtriſque autem profuerunt *Athenienſes*,
' & ijs qui *domi* remanſerunt,
' & ijs qui *Coloniæ duces* ſequuti ſunt:
" [h] Illis enim, *qui profecti ſunt*, plura *bona* acquiſiuerunt, quàm quæ domi habebant:
" his verò, *qui manſerunt, ea quæ do-*

οἷον προσπταίειν γίνεσθαι διὰ τὴν ἀντίκρουσιν· τὰ δὲ μακρὰ ἀπολείπεσθαι ποιεῖ, ὥσπερ οἱ ἐξωτέρω ἀποκάμπτοντες τοῦ τέρματος· ἀπολείπουσι γὰρ καὶ οὗτοι τοὺς συμπεριπατοῦντας· 12. ὁμοίως δὲ καὶ αἱ περίοδοι αἱ μακραὶ οὖσαι, λόγος γίνεται καὶ ἀναβολῇ ὅμοιον· ὥστε γίνεται, ὃ ἔσκωψε Δημόκριτος ὁ Χῖος εἰς Μελανιππίδην ποιήσαντα ἀντὶ τῶν ἀντιστρόφων ἀναβολάς·

" Οἷ τ' αὐτῷ κακὰ τεύχει ἀνὴρ, ἄλλῳ κακὰ τεύχων.

" Ἡ δὲ μακρὰ ἀναβολὴ, τῷ ποιήσαντι κακίστη.

ἁρμόττει γὰρ τὸ τοιοῦτον καὶ εἰς τοὺς μακροκώλους λέγειν· 13. αἱ δὲ λίαν βραχύκωλοι, οὐ περίοδος γίνεται· προπετῆ οὖν ἄγει τὸν ἀκροατήν. ¶ 14. Τῆς δὲ ἐν κώλοις λέξεως, ἡ μὲν, διῃρημένη ἐστίν· ἡ δὲ, ἀντικειμένη. διῃρημένη μὲν, οἷον,

" Πολλάκις ἐθαύμασα
' τῶν τὰς πανηγύρεις συναγαγόντων,
' καὶ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας καταστησάντων.

¶ 15. ἀντικειμένη δὲ, ἐν ᾗ ἑκατέρῳ τῷ κώλῳ, ἢ πρὸς ἐναντίῳ ἐναντίον σύγκειται, ἢ ταὐτὸ ἐπέζευκται τοῖς ἐναντίοις· οἷον,

" Ἀμφοτέρους δ' ὤνησαν,
' καὶ τοὺς ὑπομείναντας,
' καὶ τοὺς ἀκολουθήσαντας.
" Τοῖς μὲν γὰρ, πλείω τῆς οἴκοι προσεκτήσαντο·
" τοῖς δὲ, ἱκανὴν τὴν οἴκοι

[a] *Neque nimis* PROLIXA: *Talia* ſiquidem *deficere Auditorem faciunt*, priuſquàm ad menſuram deſtinatã perductus fuerit.

[a] *Periodi* verò etiam *ipſæ*, *Nec* erunt *Nimiùm* PRODVCTÆ: nè, naturâ propriâ amiſsâ, *Orationes euadant*, & Melicorum Poëtarum *Anabolis ſimiles*.

[a] Tales enim Oratori *pronunciatu moleſtæ* erunt, ſicut & Anabolæ Dithyrambico Poëtæ: quod illuſtratur *à Democriti ioco*; per immutationem, ſeu παρῳδίαν duorum Heſiodi verſuum:

[b] Neque *Membris Breuiuſculis Succinctæ*: Tales enim *tantùm abeſt, vt* ſint *Periodi* in orbem factæ; vt *præcipitem Auditorem vehant*; cùm *ipſarum iter fractum* ſit.

[c] Periodi in Membris, *genera primaria duo*:

[d] Vna, *Diſtincta eſt*: cuius *membra disiuncta, ſe* mutuò *non ſpectant*.

[e] Vt illa ex Panegyric. Iſocr. in Prooem.

[f] Altera, *eſt Oppoſita*: cuius *modi, duo*:
1°,
2°.

[g] Exempla *vtriuſque modi* coniuncti; (ex Panegyric.)
Tàm *Poſterioris*, in quo commune membrum adiungitur duobus contrarijs:
[h] Quàm *Prioris*; in quo contraria ſimpliciter opponuntur contrarijs.

‘ κοι κατέλιπον. ἐναντία, ὑπομονή, ἀκολούθησις· ἱκανόν, πλεῖον. “ Ὥστε - καὶ ‘ τοῖς χρημάτων δεομένοις, ‘- καὶ τοῖς ἀπολαῦσαι βουλομένοις· ἀπόλαυσις κτήσει ἀντίκειται. καὶ ἔτι, “ Συμβαίνει πολλάκις ἐν ταύταις, ‘- καὶ τοὺς φρονίμους ἀτυχεῖν, - καὶ τοὺς ἄφρονας ‘ κατορθοῦν· 16. “ εὐθὺς μὲν ‘ τῶν ἀριστείων ἠξιώθησαν, - οὐ ‘ πολὺ δὲ ὕστερον τὴν ἀρχὴν ‘ τῆς θαλάττης ἔλαβον· “ πλεῦσαι μὲν διὰ τῆς ἠπείρου, - ‘ πεζεῦσαι δὲ διὰ τῆς θαλάττης. “ τὸν μὲν Ἑλλήσποντον ‘ ζεύξας, - τὸν δ’ Ἄθω ‘ διορύξας. καὶ, “ φύσει πο‘λίτας ὄντας, - νόμῳ τῆς πόλεως στέρεσθαι· “ Οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν, κακῶς ἀπώ‘λοντο· - οἱ δ’, αἰσχρῶς ‘ ἐσώθησαν· “ ἰδίᾳ μὲν, ‘ τοῖς βαρβάροις οἰκέταις χρῆ‘σθαι· - κοινῇ δέ, πολλοὺς ‘ τῶν συμμάχων περιορᾶν δου‘λεύοντας· “ ἢ ζῶντας ἕξειν, - ‘ ἢ τελευτήσαντας καταλεί‘ψειν. καὶ ὃ εἰς Πειθόλαόν τις εἶπε καὶ Λυκόφρονα ἐν τῷ δικαστηρίῳ, “ οὗτοι δ’ ὑμᾶς, ‘ οἴκοι μὲν ὄντες, ἐπώλουν· - ‘ ἐλθόντες δ’ ὡς ἡμᾶς ἐώνηνται. ἅπαντα γὰρ ταῦτα ποιεῖ τὸ εἰρημένον. 17. ἡδεῖα δέ ἐστιν ἡ τοιαύτη λέξις, ὅτι τὰ ἐναντία γνωριμώτατα, καὶ παράλληλα μᾶλλον γνώριμα· καὶ ὅτι ἔοικε συλλογισμῷ· ὁ γὰρ ἔλεγχος, συναγωγὴ τῶν ἀντικειμένων ἐστίν. ἀντίθεσις μὲν οὖν τὸ τοιοῦτόν ἐστιν· ¶ 18. Παρίσωσις δέ, ἐὰν ἴσα τὰ κῶλα. ¶ 19. Παρομοίωσις δέ, ἂν ὅμοια τὰ ἔσχατα ἔχῃ ἑκάτερον τῶν κώλων. ἀνάγκη δὲ ἢ ἐν ἀρχῇ, ἢ ἐπὶ τελευτῆς ἔχειν. καὶ ἀρχὴ μὲν, αἰεὶ τὰ ὀνόματα· ἡ δὲ τελευ-

‘ *mi poſſident*, ſatis ampla reliquerunt. Contraria *hîc ſunt* Manſioni Conſecutio ; *&* ei quod ſatis *eſt*, id *quod* plus *eſt*. [i] “ Vt - & pecuniarum indigen‘tibus, - & frui volentibus, - *vtriſq; ſc.* ‘ *conueniret*. *Hic* Fruitio Acquiſitioni opponitur. [2] Et prætereà, “ Con‘tingit ſæpè in huiuſmodi *rebus* , *quæ* ‘ *præter virtutem ſunt*, “ - & pruden‘tes aduersâ fortunâ vti, - “ & im‘prudentes rectè agere. 16. [k] “ Sta‘tìm quidem [1] fortium præmia obti‘nuerunt ; - “ non multò poſt, im‘perium maris adepti ſunt. “ [2] Naui‘gaſſe quidem, per terram ; - ambulaſſe ‘ verò, per mare. “ Cùm Helleſpon‘tum quidem *ponte* iunxiſſet, - Athon ‘ verò *montem* perfodiſſet. [3] Et “ Na‘turâ qui ſunt ciues, - per legem ciui‘tate priuari. “ [4] Alij enim ipſorum, ‘ malè perierunt ; - alij verò, turpitèr ‘ ſeruati ſunt. [5] Et, “ Priuatìm qui‘dem, *Athenienſes*, Barbaris ſeruis ‘ vti ; - publicè verò, multos ex ſo‘cijs, pati *Barbaris* ſeruire. “ [6] Aut vi‘uentes habituros ; - aut mortuos ‘ relicturos. [l] Et, quod *Accuſator* quidam dixit in Pitholaum, & Lycophronem in iudicio : “ Iſti autem ‘ vos, cùm domi eſſent, vendiderunt ; ‘ - profecti verò ad nos , *iterùm* eme‘runt. Omnia enim hæc efficiunt *id Periodi genus* , quod dictum eſt. 17. [m] Iucunda autem eſt eiuſmodi Elocutio , [n] *tùm* quià contraria *ſunt per ſe* notiſſima, & iuxta ſe poſita (*per contentionem*) *fiunt adhuc* magis nota , tùm [o] quià videtur ſimilis Syllogiſmo *Elenctico*. Elenchus enim eſt oppoſitorum *in vnum* collectio. Ac Oppoſitio quidem eiuſmodi exiſtit. ¶ 18. [p] Comparitas verò eſt , ſi æqualia *ſint* Co'a, *ità vt verba verbis dimenſa reſpondeant* : ¶ 19. [q] Aſſimilatio autem, ſi vtraque ex Colis, ſimilia obtineant extrema : [r] Neceſſe verò *eſt ſimilia hæc*, aut in Principio *Colorum*, [ſ] aut in Fine, obtinere : Et Principium quidem, ſemper Nomina *ſimilia habet* ; Finis verò, *aut* poſtre-

Dd mas

i Exempla *modi alterutrius* : *Poſterioris* quidem, ex eâd. oratione;
Exemp. 1m, *in quo ſubſequitur commune membrum*, præcedentibus oppoſitis :
2m, Contrà, *in quo præcedit*.

k *Prioris modi* exempla ex eâdē orat.
1m, *De Athenienſib*, poſtquàm contra Perſas ſtrenuè ſe geſſiſſent.
2m, *De factis & apparatu Xerxis* Perſarum regis : Periodi hic binæ ſunt.
3m, *De libertate coloniarum* populi *Athenienſis*.
4m, *De copijs Perſarum* in Græciam tranſportatis.
5m, *De turpi fœdere cum Perſarum rege*, ictο.
6m, In fine eiuſd. orat. vbi *affectum* orator *commouet*.

l Aliud exempl. ex Anonymo.

m *Oppoſitio-in-Membris*, præ cæteris Periodis, *ſuauitatis pleniſſima*: Quià n Et *conſtat ex contrarijs è regione* collocatis , *quod* cùm *ſcientiam claram*, tùm *mirificam* indè *voluptatem parit* :
o Et *imitatur Syllogiſmum Elencticum*, qui & ipſe compingitur ex eiuſmodi contrarijs. Vid li. 2. ca. 25. p. 11.
p Secundaria *Periodorum genera*, ſunt *Ornamenta* quædam *duo*; Vnum, *Comparitas*;
q Alterum , *Aſſimilatio* ; quà *membror. extrema* ſunt *ſono ſimilia*, idque
r Vel *in principio membr.* ; cùm *non articuli* ſeu coniunctiones, *ſed nomina ipſa fuerint* ſimilia :
ſ Vel *in fine*: ità vt *eædem ſyllabæ*, aut *caſus*, aut *nomina* terminent:

t *Prioris generis* exempla,

1m, *De eo, qui ab alio donum exiguum* accepit:

2m, Ex Iliad. 9o: dictum à Phœnice *ad Achillem*.

u *Poſterioris* exempla;

1o, Cùm ſint *plures eædem ſyllabæ*: dicitur ὁμοιοτέλευτον, *ſimilitèr cadens*: Exempla,

1m eſt, in verbis *eiuſdem temporis*:

2m, *In nominibus eiuſdem inflexionis per caſum*.

2o, Cùm ſint *eiuſdem nominis variæ terminationes*, ſeu *caſus*, dicitur ὁμοιόπτωτον.

x Exempl. *Ironicè* pronunciandum *in hominem nullius pretij*

3o, Cùm idem nomen terminat.

y Exempl. dict. *in eum qui mortuo inimico non pepercit*.

z Interdùm *non vna eademque* ſyllaba eſt, *verùm ſimilis*.

a Exempl. dict. *in eum, qui moleſtè ferebat* hominem *inertem*.

b Notand. *Periodum* aliquandò *dari* hijs *omnibus* elegantijs 3b. *ornatam*: *Oppoſitione*, *Comparitate*, *& Aſſimilatione* cōiunctis.

c *De Periodis hic ſummatim* dixit, *quæ fuſiùs* lib. de arte dicendi ad Theodect.

d Dantur etiam *Sophiſticæ Oppoſitiones*, quæ *primâ facie* videntur, *nec verè* ſunt. ∽

mas Syllabas, aut eiuſdem nominis Caſus, aut idem Nomen. 20. t In Principio quidem, *Similia ponuntur* huiuſmodi, 1 " Agrum accepit, - *ægrum* ab ipſo, *i. ſterilem*.

" 2 Placati donis, - pacatique ore fuerunt.

21. u In fine autem, 1 *ſimiles Syllabæ*; " 1 *Non* putârunt ipſum puerum peperiſſe; - ſed ipſius cauſam fuiſſe. " 2 In cura quidem plurimâ; - in ſpe verò minimâ.

22. 2 Caſus autem eiuſdem; vt " x Dignus verò qui ſtatuam habeat æream, - cùm minimè dignus ſit æ-re; *i. æreo nummulo*.

23. 3 Idem verò nomen, " y Tu illi, etiam cùm viueret, dicebas malè; - & nunc *de mortuo* ſcribis malè.

24. z A Syllabâ autē *extremâ ſumitur Similitudo*. " a Quod vtiq; accepiſti malum, - ſi hominē vidiſſi ignauum?

25. b Fieri autem poteſt, vt eadem *Periodus* hæc omnia ſimùl habeat; & vt ipſa *eadem*, ſit Oppoſitio, & Compar, & ſimilitèr-Deſinens. 26. c Principia verò Periodorum *Quæ ſint*, & *Quomodò ſe habeant*, in Theodectijs *Rhetoricis omnia* ferè enumerata ſunt. 27. d Ac ſunt etiam falſæ Oppoſitiones; velut etiam Epicharmus faciebat. " Interdùm quidem cum illis ego eram; - interdum verò apud illos ego.

τὴ, τὰς ἐσχάτας συλλαβὰς, ἢ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος πτώσεις, ἢ τὸ αὐτὸ ὄνομα· 20. ἐν ἀρχῇ μὲν, τὰ τοιαῦτα· " ἀγρὸν γὰρ ἔλαβεν -- ἀργὸν παρ' αὐτοῦ· " Δωρητοί τ' ἐπέλοντο· - παράῤῥητοί τ' ἐπέεσσιν· 21. ἐπὶ τελευτῆς δὲ, " ᾠήθησαν αὐτὸν παιδίον τετοκέναι, - ἀλλ' αὐτοῦ αἴτιον γεγονέναι. " ἐν πλείσταις δὲ φροντίσι, - καὶ ἐν ἐλαχίσταις ἐλπίσι. 22. πτῶσις δὲ ταὐτοῦ, " ἄξιος δὲ σταθῆναι χαλκοῦς, - οὐκ ἄξιος ὢν χαλκοῦ· 23. ταὐτὸ δ' ὄνομα, " σὺ δ' αὐτὸν καὶ ζῶντα ἔλεγες κακῶς, - καὶ νῦν γράφεις κακῶς· 24. ἀπὸ συλλαβῆς δὲ, " τί ἂν ἔπαθες δεινὸν, - εἰ ἄνδρ' εἶδες ἀργόν·

25. ἔστι δὲ ἅμα πάντα ἔχειν ταὐτὸ, καὶ ἀντίθεσιν εἶναι τὸ αὐτὸ, καὶ πάρισον, καὶ ὁμοιοτέλευτον. 26. αἱ δ' ἀρχαὶ τῶν περιόδων σχεδὸν ἐν τοῖς Θεοδεκτείοις ἐξηριθμηνται· 27. εἰσὶ δὲ καὶ ψευδεῖς ἀντιθέσεις, οἷον καὶ Ἐπίχαρμος ἐποίει, " Τόκα μὲν ἐν τήνοις ἐγὼν ἦν· - τόκα δὲ παρὰ τήνοις ἐγώ.

Tabula cap. 10. & 11.

Orationi, quò & numeris omnibus abſoluta, & Auditori pergrata ſit, accedat oportet VRBANITAS, ſeu Facetiæ: Quam vt ſuprà Enthymematib. quibuſdam ineſſe monuimus, lib. 2. cap. 25. p. 115; ità & hîc Elocutioni politiori ſæpè Adiunctam & Conſequentem eſſe intelligimus. De Facetijs igitur Vrbaniſque dicendum,

1°, Summatìm, [Vndè illa ducantur?] hoc eſt: [*Ex Quibus Enthymematibus?*] & [*Ex Quibus partibus Elocutionis?*] ſc. *Ex Metaphorâ, Actu, & Oppoſitione.* — Cap. 10.

2°, Speciatìm, de Metaphorâ, Actu, & Oppoſ. [Quamobrem hæc ſingula, ſeu Quomodò, Vrbana fiant?] — Cap. 11.

De Vrbanis, Vndè illa ducantur?

CAP. X.

Demonſtrat 1°, *Vrbana duci ex Enthymematis, & Elocutione illâ, quæ ocyùs rei cognitionem parit, à par.* 2. 2°, *Qualia illa Enthymemata ſint? par.* 6. *Et ex Quali Elocutione exiſtat Vrbanum? ſc. Ex Oppoſitione, par.* 7. *Ex Metaphorâ, à par.* 8. *Ex Actu, par.* 10. 3°, *Ex Quali Metaphorâ & Actu ducatur lepos? par.* 11.

Ἐπεὶ δὲ διώρισαι περὶ τούτων, πόθεν λέγεται τὰ ἀστεῖα, καὶ τὰ εὐδοκιμοῦντα, λεκτέον. ποιεῖν μὲν οὖν ἐστὶ τοῦ εὐφυοῦς, ἢ τοῦ γεγυμνασμένου· δεῖξαι δὲ, τῆς μεθόδου ταύτης. εἴπωμεν οὖν καὶ διαριθμησώμεθα· ¶ 2. ἀρχὴ δ' ἔστω ἡμῖν αὕτη· τὸ γὰρ μανθάνειν ῥᾳδίως [a], ἡδὺ φύσει πᾶσίν ἐστι, τὰ δὲ ὀνόματα σημαίνει τι· ὥστε ὅσα τῶν ὀνομάτων ποιεῖ ἡμῖν μάθησιν, ἥδιστα· 3. αἱ μὲν οὖν γλῶτται, ἀγνῶτες· τὰ δὲ κύρια, ἴσμεν. ἡ δὲ μεταφορὰ ποιεῖ τοῦτο μάλιστα· ὅταν γὰρ εἴπῃ "τὸ γῆρας καλά-

[a] *Coniun. lib.* 1. *c.* 11. *pa.* 31.

[a] QVoniam verò explicatum eſt de his; *nunc*, Vndè ducantur Vrbana, & *ea* quæ Valdè *omnibus* Probantur, dicendum *erit*. [b] Ac Conformare quidem *vrbanitates*, eſt ingenioſi, vel exercitati *hominis*; [c] *Conformandi rationem* Demonſtrare, eſt Methodi huius. Dicamus igitur, & *ſingula* enumeremus. ¶ 2. [d] Principium autem ſit nobis hoc: Quòd, Facilè *quicquam* diſcere, eſt omnibus naturâ iucundum: * Nomina autem ſignificant aliquid: [e] Quare quæcunque ex nominibus efficiunt vt diſcamus, iucundiſſima *ſunt*. 3. [f] Ac Linguæ quidem *Peregrinæ*, *ſunt* incognitæ; [g] Propria verò *nomina*, *iam* ſcimus: [h] Tranſlatio autem efficit hoc maximè, *vt addiſcamus*: [i] Cùm enim dixerit *Poëta*, "Senectutē eſſe ſtipu-

lam,

[a] De *Lepidis & Elegantèr-dictis* (*quæ Ridicula non ſunt*) dicendū hoc cap [*Vndè illa ducantur?*]

[b] *Non tamen de eruendis* & fabricandis *ipſis*;

[c] Sed *de modo Inueniendi*, & *de Locis*.

[d] VNIVERSÌM igitur: Hoc *ſuppoſito*: ex lib. 1. cap. 11. *Facilè de nouo didiciſſe*, iucundum eſt:
* Ac proindè, *cùm Vocabula res* exprimant:

[e] Ex illis, ſi *quæ facilè-addiſcere faciant*, ea iucundiſſima.

[f] Atqui *hoc non faciunt Linguæ*, quæ ignota ſunt,

[g] *Nec propria*, quæ vulgo cognita:

[h] Sed (quæ mediæ naturæ eſt) *Metaphora*: Quippè *quæ notionem generis* ſuggerit neſcienti.

[i] Exempl. ex Odyſſ. 13[a], vbi

Vlyſſes *de ſua ſpecie*, ad Eumæum ſubulcum.

k *Similem* quoque *notitiam* parit *Imago*:

l Vndè, *Si bellè prolata* ſit, *vrbanitate* lucet: ſiquidèm *propè eadem* eſt *cum Metaphorâ*:

m Verùm, *cùm Nota Similitudinis* eidem *affigi* debeat, *idcircò* fit *minùs grata*:

n Tùm quià, *ob adiectionem illam, licèt puſillam, ſeriùs* innoteſcit:

o Tùm quià *non enunciat rei genus*, (quod præcipuè expetimus) ſed *ad ſimilitudinem* abducit animos.

p Ex dictis efficitur, Vrbana duci, Cùm *ex Elocutione*, quæ non modò facilè, ſed & *celeritèr rem doceat*:

q Tùm *ex Enthymematis* etiam, *quæ idem* præſtant.

r Speci Aliùs, hinc 1° colligit; Inter *Enthymemata, non illa mereri Vrbanitatis laudem*, quæ Vel *ità eminent, vt nullâ* nouâ *cognitione* nos *perpoliant*:

ſ Vel, cùm *euoluta* ſint, *etiamdùm latent*, vt *ſpiſſior* ſit *eorum* tardiorque *perceptio*.

t Sed *illa grata* feſtiuaque, Tùm *quæ ſimùl comprehenſa* ſunt *ac edita*:

u Tùm *quæ paullò interſtitio mens inſequitur*, ità vt vnà cum ipſis deueniat ad extremum.

x Poſterioribus. enim his modis *addiſcere te quidpiam ſentias*:

* Prioribus. duobus, *haud itèm*.

2. *Ex Elocutione* autem naſcuntur *vrbana* hæc: Vnum, *in figurâ Elocutionis periodicâ*, quæ ex Oppoſitis membris eſt.

y Exemp., ex Iſocr. orat. de Pace: vbi de ijs qui criminabantur Philippum regem.

z Aliud, *in Nominibus* quibuſdam, tùm *ijs*, *quibus idonea Tranſlatio* ineſt:

lam, fecit vt diſceremus, & cognoſceremus ob *ipſam* genus; *nempè* quià ambo defloruerunt. 4. k Ac idem quidem faciunt etiam Poëtarum Imagines: l Quocircà ſi bellè *adhibitæ fuerint*, *manifeſtè* apparet *ipſum* Vrbanum: Eſt enim Imago (vt dictū eſt priùs) tranſlatio; m *verùm* adiectione differens: Quamobrem minus iucunda eſt, n *&* quià tardiùs *rei cognitionem facit, quàm Tranſlatio*; o & quià non *directè* dicit *ipſum genus, ſc.* hoc eſſe illud, (*quod facit Metaphora*) *ſed ſimilitudinem*, (*hoc eſſe quaſi illud:*) proindè ne quærit quidem *Imaginem* hanc animus, *cùm potiùs in rei naturâ occupatus ſit*. 5. p Neceſſe igitur *iam eſt*, & Elocutionem, & q Enthymemata ea eſſe vrbana, quæcunque celerem nobis *rei* cognitionem faciunt. ¶ 6. r 1 Quamobrem nec quæ nimis in promptu *ſunt* Enthymemata, *bellè* arrident: (In promptu enim dicimus *eſſe illa*, quæ cuilibet *ſunt* perſpicua, & quæ nihil opus fuerit quærere:) ſ Nec quæcunque, cùm pronunciata ſint, *adhuc* ignorantur; t ſed *ea belliſſima*, quæcunque vel, dùm pronunciantur, *ab Auditore* intelliguntur, tametſi haud priùs intellecta eſſent; u vel ratio *ipſa* paullò poſt aſſequitur: x Fit enim *vtroque modo*, veluti *perceptio*, *&* diſciplina *quædam*: * Illo verò modo, *quo res prolata*, *vel palàm eſt*, *vel ignoratur*, neutrum *horum accidit*. Ac ſecundùm quidem Sententiam illius *rei*, quæ dicitur, talia valdè probantur Enthymemata: ¶ 7. 2 At ſecundùm Elocutionem *vrbanitas fit*, in Figurâ quidem, ſi Oppoſitè dicatur; y veluti, "Et cæteris *Græcis* communem pacem putant, ſuis *eſſe* priuatis *rebus* bellum: Opponitur hîc bellum paci. ¶ 8. z Indictionibus verò *fit vrbanum*, ſi habeant *illæ* Tranſlationem, eamque neque alienam: Difficile enim *eſſet ipſam* contueri: 9. Neque nimis in promptu: Nullum enim affectum *in auditore* ef-

μην, ἐποίησε μάθησιν καὶ γνῶσιν διὰ τοῦ γένους· ἄμφω γὰρ ἀπηνθηκότα. 4. ποιοῦσι μὲν οὖν καὶ αἱ τῶν ποιητῶν εἰκόνες τὸ αὐτό. διόπερ ἂν εὖ, ἀστεῖον φαίνεται· ἔστι γὰρ ἡ εἰκὼν, καθάπερ εἴρηται πρότερον b, μεταφορὰ διαφέρουσα προσθέσει· διὸ ἧττον ἡδὺ, ὅτι μακροτέρως· καὶ οὐ λέγει ὡς τοῦτο ἐκεῖνο· οὐκοῦν οὐδὲ ζητεῖ τοῦτο ἡ ψυχή. 5. ἀνάγκη δὴ καὶ λέξιν, καὶ ἐνθυμήματα ταῦτα εἶναι ἀστεῖα, ὅσα ποιεῖ ἡμῖν μάθησιν ταχεῖαν. ¶ 6. Διὸ οὔτε τὰ ἐπιπόλαια τῶν ἐνθυμημάτων εὐδοκιμεῖ· (ἐπιπόλαια γὰρ λέγομεν τὰ παντὶ δῆλα, καὶ ἃ μηδὲν δεῖ ζητῆσαι·) οὔτε ὅσα εἰρημένα ἀγνοούμενά ἐστιν, ἀλλ' ὅσων ἢ ἅμα λεγομένων ἡ γνῶσις γίνεται, καὶ εἰ μὴ πρότερον ὑπῆρχεν, ἢ μικρὸν ὑστερίζει ἡ διάνοια· γίγνεται γὰρ, οἷον μάθησις· ἐκείνως δὲ, οὐδέτερον. κατὰ μὲν οὖν τὴν διάνοιαν τοῦ λεγομένου, τὰ τοιαῦτα εὐδοκιμεῖ τῶν ἐνθυμημάτων. ¶ 7. Κατὰ δὲ τὴν λέξιν, τῷ μὲν σχήματι, ἐὰν ἀντικειμένως λέγηται, οἷον, "Καὶ τὴν τοῖς ἄλλοις κοινὴν εἰρήνην νομιζόντων, — τοῖς αὐτῶν ἰδίοις πόλεμον· ἀντίκειται πόλεμος εἰρήνῃ. ¶ 8. Τοῖς δ' ὀνόμασιν, ἐὰν ἔχῃ μεταφοράν· καὶ ταύτην μήτ' ἀλλοτρίαν· χαλεπὸν γὰρ συνιδεῖν· 9. μήτ' ἐπιπόλαιον· οὐδὲν γὰρ ποιεῖ πάσχειν.

b Coniun. c. 4. p. 1.

c *Coniun. Poët. c. a. 13. p. 8.*

d *Coniun. lib. 1. c. 7. pa 49.*

πράξιν. ¶ 10. Ἔτι, εἰ πρὸ ὀμμάτων ποιεῖ· ὁρᾶν γὰρ δεῖ τὰ πραττόμενα μᾶλλον, ἢ μέλλοντα. δεῖ ἄρα τούτων στοχάζεσθαι τριῶν, μεταφορᾶς, ἀντιθέσεως, ἐνεργείας. ¶ 11. Τῶν δὲ μεταφορῶν τεττάρων οὐσῶν [c], εὐδοκιμοῦσι μάλιστα αἱ κατ' ἀναλογίαν· ὥσπερ Περικλῆς ἔφη, [d] "τὴν νεότητα τὴν ἀπολομένην ἐν τῷ πολέμῳ, οὕτως ἠφανίσθαι ἐκ τῆς πόλεως, ὥσπερ εἴ τις τὸ ἔαρ ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐξέλοι. καὶ Λεπτίνης περὶ Λακεδαιμονίων, "οὐκ ἐᾶν [περιιδεῖν] τὴν Ἑλλάδα ἑτερόφθαλμον γενομένην. καὶ Κηφισόδοτος, σπουδάζοντος Χάρητος εὐθύνας δοῦναι περὶ τὸν Ὀλυνθιακὸν πόλεμον, ἠγανάκτει, φάσκων, "εἰς πνῖγμα τὸν δῆμον ἔχοντα, τὰς εὐθύνας πειρᾶσθαι δοῦναι. καὶ παρακαλῶν ποτε τοὺς Ἀθηναίους εἰς Εὔβοιαν ἐπισιτισαμένους, ἔφη, "δεῖν ἐξιέναι τὸ Μιλτιάδου ψήφισμα. καὶ Ἰφικράτης, σπεισαμένων Ἀθηναίων πρὸς Ἐπίδαυρον καὶ τὴν παραλίαν, ἠγανάκτει, φάσκων, "αὐτοὺς τὰ τοῦ πολέμου τὰ ἐφόδια παρῃρῆσθαι. καὶ Πειθόλαος, "τὴν πάραλον, ῥόπαλον τοῦ δήμου, "Σηστὸν δέ, τηλίαν τοῦ Πειραιέως. καὶ Περικλῆς "τὴν Αἴγιναν ἀφελεῖν ἐκέλευσε, τὴν λήμην τοῦ Πειραιέως. καὶ Μοιροκλῆς, "οὐδὲν ἔφη πονηρότερος εἶναι, ὀνομάσας τινὰ τῶν ἐπιεικῶν· "ἐκεῖνον μὲν γὰρ ἐπὶ τρίτοις τόκοις πονηρεύεσθαι· αὐτὸν δὲ ἐπὶ δεκάτοις. καὶ τὸ Ἀναξανδρίδου ἰαμβεῖον ὑπὲρ τῶν θυγατέρων πρὸς τὸν γάμον ἐγχρονιζουσῶν, "ὑπερήμεροί μοι τῶν γάμων αἱ παρθένοι.

ficit. ¶ 10. [a] Præterea, ſi *Tranſlatio rem* ante oculos ponat: *Vt enim animus commoueatur,* cernere potiùs oportet ea, quæ *iam* aguntur, quàm quæ futura *ſunt.* [b] Oportet igitur hæc tria *ſibi* proponere; [1] Tranſlationem, [2] Oppoſitionem, & [3] Actum. ¶ 11. [c] Cùm autem Tranſlationum quatuor *genera* ſint; *præ cæteris eæ* probantur maximè, quæ *ſunt* ex proportione: [d] vt [1] Pericles dixit, "Iuuentutem mortuam in bello, ſic ſublatam eſſe ex ciuitate, vt ſi quis ver ex anno tolleret. Et [2] Leptines de Lacedæmonijs *bello graui afflictis*: "Non *oportere Athenienſes* permittere, Græciam (*tanquàm muliere formoſam*) altero captā eſſe oculo. Et [3] Cephiſodotus, cùm [1] Chares *dux* ſtuderet, *adminiſtratæ à ſe reipub.* rationes reddere, bello Olynthiaco *adhuc* manente, indignabatur dicens, "Eum *iam* in *anguſto* furno populum habere, & *anxiè* conari rationes reddere. [e] Et cohortans aliquandò Athenienſes, vt in Eubœam frumentatū irent; *ne illi tardiùs hoc facerent*, addidit, "Oportere Miltiadis decretum *in expeditionem* proficiſci. [4] Et Iphicrates, cùm Athenienſes cum Epidauro maritimâque orâ fœdus iciſſent, moleſtè tulit dicens, "Ipſos belli viatica ſuſtuliſſe Et [5] Pitholaus "[1] Paralum *Athenienſium* nauem vocauit, clauam populi, *quæ piratas contunderet.* [f] Et "Seſtū *oppidum in Helleſponto*, cellam *ſeu arcam* frumentariam Piræei. Et [6] Pericles "*Inſulam* Æginam *Piræeo oppoſitam*, iubebat tollere, maculam *portus* Piræei. Et [7] Merocles, cùm *Eubulum* quendam bonum virum nominaſſet, dixit "Nihilo *ſe in Magiſtrâtu* eſſe *illo* nequiorem: Illum enim in tertijs vſuris nequam eſſe; ſe verò in decimis. Et [8] Anaxandridæ Iambicum de filiabus *præ paupertate* nubere cunctantibus,

"Legitimum diem tranſgreſſæ mihi
nuptiarum virgines:

a Tùm ijs, *quæ Tranſlationi adiungunt Actum*: ſiquidèm plus valeant oculis ſubiecta, quàm per aurem demiſſa.

b Tria igitur *in Elocutione* Vrbanè ſe habent, [1] *Tranſlatio*, [2] *Oppoſitio*, & [3] *Actus*.

c SPECIALiſſimè; Ex *Tranſlationum* 4. *ſpecieb.* lib. Poetic. enumeratis, *mirificam ſapit vrbanitatem* 4a, quæ ſumitur *ex proportione*.

d Exempla eiuſdem cumulata: 1m *Periclis* in Orat. funebr.

2m *Leptinis*, de ope ferendâ Spartæ; ne *Græcia deformis* fieret, altero *effoſſo oculo*, ſc. *Spartâ*: Alter enim erat Athenæ.

3m *Cephiſodoti*, qui *Charetis* inſcitiam irriſit, quòd *rationes referre* cogitaret, dùm *populum* haberet *bello Olynthiaco* preſſum, ipſiuſque operâ egentem.

e Altera, eiuſdem Metaph.

4m *Iphicratis*, qui *Epidaurum* omnemque Illyrici oram appellauit *belli viatica*, i. ſubſidia.

5m *Pitholai*, qui Athenienſium *nauem* πάραλον per *paragramma* vocabat ῥόπαλον, *clauam*.

f Et *Seſtum*, *arcam annonæ*, eius ſc. quæ *in Piræeum* copioſè *conuecta* fuit.

6m *Periclis*, qui *Æginam* voc. *Piræei lamam*, quòd eius gloriam obſcuraret.

7m *Merociis*, qui *ab Eubulo* in ius vocatus; ſignificauit *magna illum furta* in repub. *exercuiſſe*, *ſe* verò *minima*.

8m *Anaxandridæ*, qui *virgines grandes* innuptas, per Metaph. à foro dixit, *intra diem iudicij non ſtitiſſe*, i. *idoneum nubendi tempus tranſijſſe*.

9m *Polyeucti Sphettÿ* Oratoris Attici, *in Speuſippum*; Eum *Apoplexiæ vinculo non cohiberi à moliendis rebus nouis.*

10m *Cephiſodoti*, qui *triremes* nūcupauit *Piſtrina*: *(in quib. plecterentur remiges, vt ſerui.)*

11m *Diogenis*: *Cauponas*, eſſe *Athenienſibus*, vt *Lacenum Phiditia*.

* Exempla *Metaph. ſimùl & Act.*: 1m *Aeſionis*: de magno *militum numero in Siciliam* miſſo.

g Et de *Græciâ*, quaſi muliere *vociferante*.

2m *Cephiſodoti*, qui turbulentas *conciones*, voc. *conflictiones bellicas*.

3m *Iſocrat.* ad Philipp. Eâdem Metaphorâ, *conuenientes ad nundinas*, voc. *concurrentes ad præliū.*

4m *Lyſiæ* in orat. funeb. *pro Corinthÿs, qui contra Perſas in prælio occubuiſſent.*

h *Summa elegantia huius* vrbanæ *ſententiæ* fuit; quià *non ſolùm Metaphoram & Actum* habet,

i *Sed & tertiam ornatum*, ſcil. *Oppoſitionem* quandam.

5m *Iphicratis* de orat. ſua, eam *iter facere*, i. *exponere* omnes *Charetis res* geſtas.

k Simile illud; *Imploranda* eſſe *pericula*, &c. *i. obeunda* eſſe, vt *ex grauioribus te ſubtrahas.*

6m *Lycoleonis*; qui *Chabriæ* ciuis benè meriti *ſtatuam*, vocab. *eius ſupplicem*; *quòd* ea *ſupplicantis fungeretur* vice.

l Et *Monumentum*, voc. *Com-*

Et [9] *illud* Polyeucti in apoplecticum quendam Speuſippum, *& ciuem turbulentum*; " *Eum* non poſſe quietem agere à fortunâ, *tametſi* in Pentaſy'ringo morbo colligatus *eſſet*. Et [10] Cephiſodotus " Triremes, appel'labat Piſtrina variè picta, *quæ frumē'tum conueherent, &c.* [11] *Diogenes* autē Cynicus, " Cauponas *vocabat* At'tica Phiditia, *i. ſobria Athenienſium 'conniuia.* 12. [*1] Æſion verò *aiebat*, " *Athenienſes* in Siciliâ ciuitatē ſuā 'effudiſſe: Hoc .n. *eſt* & Tranſlatio, & Ante-oculos-*poſitio*. Et [g] " Vſque 'adeò, vt exclamârit Græcia: Et hoc quodammodò *eſt* Tranſlatio, & Ante-oculos. Et vt [2] Cephiſodotus " *Athenienſes* cauere iubebat, Ne 'multos facerent congreſſus *bellicos*, '*i.* conciones. Et [3] Iſocrates *inquit*, '*Apud eos verba facere*, qui concurrunt 'in conuentibus publicis, *eſſe inutile*. Et velut [4] *celeberrimum illud in Oratione* Funebri *Lyſiæ*; " Quare æquum erat 'apud eorum ſepulchrum, qui in Sa'lamine occubuerunt, tonderi *totam* 'Græciam; tanquàm ſimùl ſepultâ, 'cum illorum fortitudine, *Græcorum* 'libertate. [h] Si enim dixiſſet; " Æ'quum eſſe lachrymare *debere Græci'am*, conſepultâ virtute; Tranſlatio *hoc eſſet*, & Ante-oculos: [i] At illud, " cum virtute, libertate; Oppoſitionem quandam habet. Et vt [5] Iphicrates dixit; " Iter enim mihi orationis 'erit per medias à Charête res geſtas: *Hîc* Tranſlatio ex proportione *eſt*; & illud " Per medias, Ante-oculos-Ponit. Et dicere, [k] " *Oportere* aduocare 'pericula, periculis opē latura, Ante-oculos, & Tranſlatio. Et [6] Lycoleon *ad Iudices* pro Chabriâ *Reo*; " Neque 'ſupplicem, eſtis veriti, æream, quam 'ei *erexiſtis*, ſtatuā? Tranſlatio enim hæc eſt in *re* præſenti, ſed non ſemper; verùm *ità vt ſit* Ante-oculos-*poſitio*. Pro ipſo enim, dùm periclitatur, *iam* ſupplicat ſtatua: Inanimatum ergo *introducitur*, *vt* animatum. Et illud, [l] " *Pro Monumento*, Commen-

καὶ τὸ Πολυεύκτου εἰς ἀποπληκτικόν τινα Σπεύσιππον, " τὸ μὴ δύνασθαι ἡσυχίαν 'ἄγειν ὑπὸ τῆς τύχης, ἐν 'πενταουρίγγῳ νόσῳ δεδε'μένον. καὶ Κηφισόδοτος, " τὰς 'τριήρεις ἐκάλει μύλωνας 'ποικίλους· ὁ Κύων δέ, " τὰ 'καπηλεῖα, τὰ Ἀττικὰ φιδί'τια. 12. Αἰσίων δέ, " ὅτι εἰς 'Σικελίαν τὴν πόλιν ἐξέχε'αν· τοῦτο γὰρ μεταφορά, καὶ πρὸ ὀμμάτων· καὶ " ὥστε βοῆ'σαι τὴν Ἑλλάδα· καὶ τοῦτο τρόπον τινὰ μεταφορά, καὶ πρὸ ὀμμάτων. καὶ ὥσπερ Κηφισόδοτος, " εὐλαβεῖσθαι ἐκέ'λευε, μὴ πολλὰς ποιήσωσι 'τὰς συνδρομὰς ἐκκλησίας. καὶ Ἰσοκράτης, " πρὸς τοὺς συν'τρέχοντας ἐν ταῖς πανηγύρεσι· καὶ οἷον ἐν τῷ ἐπιταφίῳ, " Διό'τι ἄξιον ἦν ἐπὶ τῷ τάφῳ τῶν 'ἐν Σαλαμῖνι τελευτη'σάντων, κείρασθαι τὴν Ἑλλά'δα, ὡς συγκαταθαπτομένης 'τῇ ἀρετῇ αὐτῶν τῆς ἐλευθε'ρίας· εἰ μὲν γὰρ εἶπεν, " ὅτι ἄξιον δακρῦσαι συγκα'ταθαπτομένης τῆς ἀρετῆς, μεταφορά, καὶ πρὸ ὀμμάτων· τὸ δέ, " τῇ ἀρετῇ τῆς ἐλευ'θερίας, ἀντίθεσίν τινα ἔχει. καὶ ὡς Ἰφικράτης εἶπεν· " ἡ 'γὰρ ὁδός μοι τῶν λόγων διὰ μέ'σων τῶν Χάρητι πεπραγμένων 'ἐστί, μεταφορὰ κατ' ἀναλογί'αν· καὶ " τὸ διὰ μέσου, πρὸ ὀμμάτων ποιεῖ· καὶ τὸ φάναι, " παρακαλεῖν τοὺς κινδύνους 'τοῖς κινδύνοις βοηθήσοντας, πρὸ ὀμμάτων καὶ μεταφορά. καὶ Λυκολέων ὑπὲρ Χαβρίου· " οὐδὲ 'τὴν ἱκετηρίαν αἰσχυνθέντες αὐτοῦ 'τὴν εἰκόνα τὴν χαλκῆν; μεταφορὰ γὰρ ἐν τῷ παρόντι, ἀλλ' οὐκ αἰεί, ἀλλὰ πρὸ ὀμμάτων· κινδυνεύοντος γὰρ αὐτοῦ, ἱκετεύει ἡ εἰκών· τὸ ἄψυχον δὴ ἔμψυχον· " τὸ ὑπόμνημα

μα

"μα τῶν τῆς πόλεως ἔργων· καὶ, "πάντα τρόπον μικρὸν φρονεῖν μελετῶντες·" "τὸ γὰρ μελετᾶν, αὔξειν τι ἐστί. καὶ, "ὅτι τὸν νοῦν ὁ θεὸς φῶς ἀνῆψεν ἐν τῇ ψυχῇ·" ἄμφω γὰρ δηλοῖ τι. "οὐ γὰρ διαλυόμεθα τοὺς πολέμους, ἀλλ' ἀναβαλλόμεθα·" ἄμφω γάρ ἐστι μέλλοντα, καὶ ἡ ἀναβολή, καὶ ἡ τοιαύτη εἰρήνη. καὶ "τὸ, τὰς συνθήκας φάναι τρόπαιον εἶναι πολὺ κάλλιον τῶν ἐν τοῖς πολέμοις γινομένων· τὰ μὲν γὰρ ὑπὲρ μικρῶν, καὶ μιᾶς τύχης· αὗται δὲ, ὑπὲρ παντὸς τοῦ πολέμου·" ἄμφω γὰρ νίκης σημεῖα· "ὅτι καὶ αἱ πόλεις τῷ ψόγῳ τῶν ἀνθρώπων μεγάλας εὐθύνας διδόασιν·" ἡ γὰρ εὔθυνα, βλάβη τις δικαία ἐστίν· 13. ὅτι μὲν οὖν τὰ ἀστεῖα ἐκ μεταφορᾶς τε τῆς ἀνάλογον λέγεται, καὶ τοῦ πρὸ ὀμμάτων ποιεῖν, εἴρηται.

tarium operum ciuitatis. Et [7] "ſemper quoquo modo meditantes, vt humilitèr ſentiant. *i. ſeruitutem tolerent:* Meditari enim, *propriâ ſignificatione*, eſt quiddam augere *velle*. Et [8] "Quòd Deus accendit lumen in animâ, *i. Mentem:* Ambo enim rem aliquam illuſtrant: [9] "Non enim *pace ſan itâ*, diſſoluimus bella, ſed differimus: Ambo enim futurum *aliquid* ſignificant, & *ipſa belli* dilatio, & eiuſmodi pax. Et dicere, [m] "Pactiones *pacis*, trophæum eſſe *Perſarum regi* multò præclariùs, quàm ea quæ in bellis fiunt: Hæc enim, *quæ in bello*, pro re paruâ & vni*us* *victoriæ* fortunâ *fiunt*; Illæ verò, *Pactiones*, pro toto bello *conficiendo:* Ambo enim victoriæ *ſunt* inſignia. *Et*, [10] "Quòd etiam ciuitates *licet impunè peccent*, hominum tamen vituperationi *tanquàm legum iudicio*, dant pœnas magnas: Nã pœnæ ſolutio eſt damnum quoddam iuſtum. [13] [a] Ac quòd Vrbana quidem & ex Tranſlatione per proportionem, ducantur, & ex *rei* Ante-oculos-*Poſitione*, dictũ eſt.

mentarium, quo res geſtæ narrantur.

7[m]. *Iſocr. in Panegyr. de humili Perſarum inſtitutione* & moribus.

8[m] *Timæi Platon. Mentẽ voc. lumen*, quòd res *pateſaciat obſcuras.*

9[m] *Iſocr. in Panegyr.* vbi *hortatur Græcos, pacem* inter ſe *ſtabilem* perpetuamque *contrahant.*

[m] Et *ex eâdem:* vbi queritur *de iniquo fœdere* cum Perſis icto; *quod illis* multò *glorioſius* ſit *futurum, quàm ſi trophæum de Græcis* ſtatuiſſent.

10[m] *De ciuitatum peccatis*; quæ *hominum contumelijs*, tanquàm *legum pœnâ* plectuntur.

[a] Epilog. dict. à part. 11.

De Actu, Metaphorâ, & Oppoſitione, [Quamobrem & Quomodò fiant Vrbana?]

Cap. XI.

Primò de actu, ſeu Subiectione antè oculos vrbanâ, à par. 1. Dein de Metaphoris vrbanis, ſiuè ſolitariè poſitæ ſint, par. 8: Siuè cum alijs rebus coniunctæ, à par. 9. 3°, De Figurâ Elocutionis ſeu Oppoſitione Vrbanâ, à par. 18. De Imaginibus Vrbanis, â par. 23. Et Prouerbijs, par. 28. De Vrbanis Hyperbolis, à par. 29.

[a] *Infr. p. 2.*
[b] *Par. 5.*
[c] *Coniun. 1. Ethic. cap. 11.*

Λεκτέον δέ, τί λέγομεν πρὸ ὀμμάτων [a], καὶ τί ποιοῦσι γίγνεται τοῦτο [b]· 2. λέγω δὴ πρὸ ὀμμάτων ταῦτα ποιεῖν, ὅσα ἐνεργοῦντα σημαίνει· οἷον, "τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα φάναι εἶναι τετράγωνον [c]", μεταφορά· ἄμφω γὰρ τέλεια, ἀλλ' οὐ σημαίνει ἐνέργειαν· 3. ἀλλὰ τὸ, "ἀν-

[a] Dicendum autem *nunc eſt*, Quid dicamus *ponere* Ante-oculos, & quò fiat Vrbanum, Quid faciendum *ſit*. 2. [1] Dico igitur, ea *nomina* Ponere ante oculos, quæcunque res agentes ſignificant; [b] velut, [c] "Dicere bonum virum, eſſe, Quadratum, Tranſlatio *eſt: Hæc* enim ambo *ſunt* res perfectæ, ſed non ſignificant Actum. 3. [2] Verùm [d] illud, "Florentem

[a] De *Subiectione ante oculos*, 1[m], [*Quid ſit?*] *Ponunt* enim *ante oculos nomina illa*, quæ *oſtendunt res vt agentes*, nec ceſſantes.
[b] Interdùm enim *Metaphora ſolitaria* eſt, abſque vllo Actu:
[c] Vt illa *Simonidis apud Platon.* in Protagorâ.
Interdùm *Actus eſt Metaphoræ adiunctus*: idque 2[b]. mod.
1°, Cùm *Actus ſit ſimplicitèr Metaphoræ adpoſitus:*
d Exempl. *Oratoria*, (ex *Iſocr.*

ad Philipp.) 1m.
2m, Vbi ſuadetur bellum cum Perſis.

e Exempl. *Poëtic.* ex Eurip. Iphigeniâ.

2°, *Cùm Actus ſit rerum inanimarum, quæ per Metaphoram introducuntur vt animatæ:* vti paſsìm *apud Homer.*
2m, [*Quamobrem & in Quali Actu* fiat *vrbanum?*] ſc. *In modo poſteriori,* qui *mirificâ vrbanitate* oblectat.
Exempl. 1m, *de lapide Siſyphi:* ex Necyiâ, odyſſ. 11.
2m, *De ſagittis,* Iliad. 13,
f Et Iliad. 4.

3m, *De Spiculis,* Iliad. 11. & 21.

4m, *De Cuſpide,* Iliad. 15.

g In hiſce exemplis, conſtat, Et *Actum ineſſe*; ac Quibus verbis inſit: Cùm in exempl. 1°,

h Tùm in vlt° &c.

i Et *Tranſlationem ex Proportione ſubeſſe*: vt in 1° exempl. de Siſypho: Idem autem intellig. de cæteris.

k Reducuntur *huc Imagines, quæ à tali Actu Metaphorico* ſumuntur; *quales* ſummâ arte *contexuit* Homerus:

l Vt Iliad. 13. in fine, Troianorum impetum aſſimulauit fluctibus:

m Eos enim dùm *ſponte ſe agitantes* fingit, id ſeruat, *quod Poëtæ eſt, imitationem,* i. Actum.

n De Metaphoris [*Quomodo ſumendæ?* &c.] Simpliciter quidem (vt ſuprà) & ſolitariè ſpectatæ, *ſumendæ* tibi erunt *à rebus affinibus & propinquis, non* tamen *palàm notis.* Hoc n. *vrbani hominis* eſt.

o Sicut contrà, *in Philoſophiâ, perſpicaciſſimi viri* eſt, *Simile notare poſſe in rebus toto genere ſemotis.*

p Exempl. 1m Archytæ, de *forenſis arbitri & Aræ* ſimilitudine.

c rentem habet ætatis vigorem, Actus *eſt.* Et d illud, "Te verò tanquàm ſolutum *vinculis, liberumque animal*; *eſt* Actus: e &,

"Hinc igitur Græci concitati pedibus:

Illud Concitati, Actus *eſt,* & Tranſlatio. 4. Et, vt a paſsìm vſus eſt Homerus; cùm res inanimatas, animatas *eſſe* per Tranſlationem dicat. 5. b In omnibus autem *iſtis,* Actum *quendam* efficere, *mirificè* probatum eſt; veluti in his,

" 1 Retrò autem ad ima voluebatur lapis impudens. Et,

" 2 —Euolauit *Heleni* ſagitta, *vt Menelai pectus feriret.* Et

" f -- *Sagitta* ardens deſyderio volandi. Et,

" 3 *Intereà* ſtabant *ſpicula* cupientia *hoſtium* corpore ſatiari. Et,

" 4 Cuſpis autem *Menelai,* penetrauit pectus *bellici* furoris plena.

6. g In omnibus enim his, quià animata *facta* ſunt, *ideò* Agentia *eſſe* apparent: Nam "eſſe Impudentem, & h "eſſe Furoris plenû; & cætera; *ſunt* Actus: i Hæc autem applicuit *Homerus* per Tranſlationem ex proportione *ſumptam*: Vt enim *ſe habet* lapis ad Siſyphum; *ſic* Impudens *ad eum,* apud quem *ipſum* non pudet. k *Eadem verò* (*Actum & Tranſlationem*) facit *Homerus* etiam in Imaginibus Vrbanis, quæ *ſumuntur* de rebus inanimatis: *Vt,*

" 1 Curui *fluctus* albicantes, antè quidem alij *voluuntur*: at poſt hos *alij ſubſequuntur.* m Facit enim *Poëta* vt omnes *fluctus* moueantur & viuant. Actus autem, *eſt ipſius rei quæ ità exprimitur,* imitatio. ¶ 8. n Tranſlationes autem ſumere oportet, vt anteà dictum eſt, ab ijs quæ *ità* domeſtica *ſunt,* vt ne *nimis tamen ſint* manifeſta: o Velut, etiam in Philoſophiâ, *acuti & ſolertis hominis* eſt, id quod in rebus etiam valdè *inter ſe* diſtantibus ſimile *eſt,* intueri: p Vt Archytas dixit; "Idem eſſe Arbi-

ἀκμάζουσαν ἔχοντος τὴν ἀκμήν, ἐνέργεια. καὶ τὸ, "σὲ δ' ὥσπερ ἄφετον, ἐνέργεια. καὶ,

"Τοὐντεῦθεν οὖν Ἕλληνες ἄξαντες ποσί·

τὸ ἄξαντες, ἐνέργεια, καὶ μεταφορά. 4. καὶ ὡς κέχρηται Ὅμηρος πολλαχοῦ, τὸ τὰ ἄψυχα, ἔμψυχα λέγειν, διὰ τῆς μεταφορᾶς· 5. ἐν πᾶσι δὲ τὸ ἐνέργειαν ποιεῖν, εὐδοκιμεῖ· οἷον, ἐν τοῖσδε,

"Αὖτις ἐπὶ δάπεδόνδε κυλίνδετο λᾶας ἀναιδής. καὶ,

"—ἔπτατ' ὀϊστός. καὶ,

"---Ἐπιπτέσθαι μενεαίνων· καὶ,

"Ἐν γαίῃ ἵσταντο λιλαιόμενα χροὸς ἆσαι. καὶ,

"Αἰχμὴ δὲ στέρνοιο διέσσυτο μαιμώωσα.

6. ἐν πᾶσι γὰρ τούτοις διὰ τὸ ἔμψυχα εἶναι, ἐνεργοῦντα φαίνεται· "τὸ ἀναισχυντεῖν γὰρ, καὶ "μαιμᾶν, καὶ τἆλλα, ἐνέργεια. ταῦτα δὲ προσῆψε διὰ τῆς κατ' ἀναλογίαν μεταφορᾶς· ὡς γὰρ ὁ λίθος πρὸς τὸν Σίσυφον, ὁ ἀναισχυντῶν πρὸς τὸν ἀναισχυντούμενον· 7. ποιεῖ δὲ καὶ ἐν ταῖς εὐδοκιμούσαις εἰκόσιν ἐπὶ τῶν ἀψύχων, ταῦτα·

"Κυρτὰ, φαληριόωντα· πρὸ μὲν τ' ἄλλ', αὐτὰρ ἐπ' ἄλλα· κινούμενα γὰρ καὶ ζῶντα ποιεῖ πάντα. ἡ δ' ἐνέργεια, μίμησις. ¶ 8. δεῖ δὲ μεταφέρειν, καθάπερ εἴρηται πρότερον d, ἀπὸ οἰκείων καὶ μὴ φανερῶν· οἷον, καὶ ἐν φιλοσοφίᾳ τὸ ὅμοιον, καὶ ἐν πολὺ διέχουσι θεωρεῖν, εὐστόχου, ὥσπερ Ἀρχύτας ἔφη "ταὐτὸν εἶναι

d *Cap. præc. p. 8.*

εἶναι διαιτητὴν, καὶ βωμόν· ἐπ' ἄμφω γὰρ τὸ ἀδικούμενον καταφεύγει. ἢ εἴ τις φαίη "ἄγκυραν καὶ κρεμάστραν τὸ αὐτὸ εἶναι· ἄμφω γὰρ ταὐτό τι· ἀλλὰ διαφέρει τῷ ἄνωθεν, καὶ κάτωθεν. καὶ "τὸ ἀνωμαλίσθαι τὰς πόλεις, ἐν πολὺ διέχουσι ταὐτὸ, ἐν ἐπιφανείᾳ, καὶ δυνάμεσι τὸ ἴσον. ¶ 9. Ἔστι δὲ καὶ τὰ ἀστεῖα τὰ πλεῖστα διὰ μεταφορᾶς, καὶ ἐκ τοῦ προσεξαπατᾶν· μᾶλλον γὰρ γίγνεται δῆλον, ὅτι ἔμαθε παρὰ τὸ ἐναντίως ἔχειν· καὶ ἔοικε λέγειν ἡ ψυχὴ ὡς ἀληθῶς, "ἐγὼ δὲ ἥμαρτον. 10. καὶ τῶν ἀποφθεγμάτων δὲ τὰ ἀστεῖά ἐστιν ἐκ τοῦ μὴ ὅ φησι, λέγειν· οἷον τὸ τοῦ Στησιχόρου e, "ὅτι οἱ τέττιγες ἑαυτοῖς χαμόθεν ᾄσονται· 11. καὶ τὰ εὖ ἠνιγμένα f διὰ τὸ αὐτὸ ἡδέα· μάθησις γὰρ, καὶ λέγεται μεταφορά· 12. καὶ ὃ λέγει Θεόδωρος, τὸ καινὰ λέγειν. γίγνεται δὲ, ὅταν παράδοξον ᾖ, καὶ μὴ (ὡς ἐκεῖνος λέγει) πρὸς τὴν ἔμπροσθεν δόξαν· ἀλλ' ὥσπερ ἐν τοῖς γελοίοις τὰ παραπεποιημένα. 13. ὅπερ δύναται καὶ τὰ παρὰ γράμμα σκώμματα· ἐξαπατᾷ γάρ· 14. καὶ ἐν τοῖς μέτροις· οὐ γὰρ ὥσπερ ὁ ἀκούων ὑπέλαβεν·

"— Ἔστειχε δ' ἔχων ὑπὸ ποσσὶ χίμετλα·

ὁ δ' ᾤετο "πέδιλα ἐρεῖν· 15. τοῦτο δ' ἅμα λεγομένου, δεῖ δῆλον εἶναι· 16. τὰ δὲ παρὰ

e *Coniun. lib. 2. ca. 22. p. 10.*
f *Coniun. ſuprà, ca. 2. p. 19.*
g *Coniun. c. 10. p. 2.*

trum, & Aram: Ad vtrumque enim, id quod iniuriam accepit, confugit. [2] Aut ſi quis diceret, "Anchoram & Cremaſtram idem eſſe: Ambo enim idem quiddã *præſtant*; ſed differunt in eo, quod *alterum* ſupernè, *alterum* infernè *pendet*. [3] Et illud, "Æquatas eſſe ciuitates; *notat* idem *quiddam* in rebus genere *inter ſe* differentibus; *nempè* Æquale in Superficie terræ & in Potentiâ. ¶ 9. [q] Sunt autem etiam Vrbana plurima [1] per Tranſlationem ſimùl, & ex Deceptione *Auditorem* præoccupante: [r] Sic enim *cum iam* didiciſſe *quidpiam*, fit magis perſpicuum, *eò* quòd contrà *ſe id* habeat, *atque prius putârat*; [ſ] & *ipſius* profectò animus ſic *intra pectus* loqui videtur; "Ego autem errabam. 10. [2] Et ex Apophthegmatis ſanè, ea ſunt vrbana, quæ *ſumuntur* ex eo, quòd non dicat *id* quod *verba ipſa* ſonant: [t] velut illud Steſichori *in Locrenſes*, "Cicadas apud eos humi cantaturas. 11. [3] Et quæ ſcitè in modum Ænigmatis formata *fuerint*, ob eandem cauſam, *cùm intelliguntur*, iucunda *ſunt*. Perceptio enim *in iſtis fit*, atque editur *etiam* Tranſlatio. 12. [p] Et, quod dicit Theodorus, *iucundum eſt*, Noua *ſc.* proferre: *Hoc* autem fit, quandò *id, quod dicitur*, [n] præter opinionem fuerit, [o] & non ex priori (vt ille ait) opinione *dicatur*; ſed *ità* vt ea, quæ in Ridiculis leuitèr immutata *ſunt*. 13. [p] Quod *quidem* ipſum valent [q] tùm Salſa dicta, quæ *quòd ex literis ſyllabiſuè ſpectentur*, Paragrammata *vocant*: *Hæc* enim *iucundè* fallunt *Auditorem*: 14. [r] Tùm *ea quæ* in metris *Inexpectatò afferuntur*: Non enim *ità deinceps afferuntur*, vt Audiens *à principio* exiſtimabat.

"Ingrediebatur autem habens ſub pedibus Perniones:

Ille verò *Auditor* putauit *fuiſſe* dicturum, "Talaria. 15. [ſ] Hoc autem *inexpectatum*, ſimùl ac dictum eſt, perſpicuum oportet eſſe. 16. [t] Para-

2m, De *cõmuni ratione rei Nauticæ*, ſc. *Anchoræ*, & *Cremaſtræ*, i. vnci in quo vas aliuduè ſuſpenditur.

3m, De *ſimili Aequalitate in Ciuili potentiâ & in Campi planitie*. Vndè Iſocrates *ciuitates*, quarum imperium imminutum erat, *complanatas* vocauit.

q SPECIAtìm verò, Metaphoræ *cum alijs reb' coniungi* poſſunt, quò *fiant lepidæ*:

1° *Cum fallaciâ Auditorem prenſante, & mox retectâ.*

r Hoc feſtiuum eſſe, prob. tùm *Quia deceptione diſcuſſâ*, iam aliquid *didiciſſe gaudemus*:

ſ Tùm *quià, cùm errore agnito, ſemetipſum corrigat animus, iucunditatem ſentit*: ex lib. 1. c. 11. p. 31.

2° *Cum ſpinoſis Apopthegmatis*; in quibus quod *ſubobſcurè verbis* latuit, id mox *abactâ ignorantiâ, reſciſcere periucundum* eſt:

t Talis eſt ſententia Steſichori, de qua ſupr. lib. 2.

3° *Cum Aenigmatis bellè formatis*. Hæc enim *ob intelligentiam*, quam pariunt, & ob *Tranſlationem expreſſam*, vrbanitate delectant.

4° *Cum prolatione* Nouorum:

n Siuè *hæc* Noua *ſint penitùs inopinata*:

o Siuè *eiuſmodi quæ à priori opinione diſcrepent, exiguâ* tantùm *immutatione* factâ.

p Ad hæc ſanè referuntur,

q Tùm *quæ in Oratione, ex literarum immutatione* fiunt: (quæ ob id *Paragrammata* appellant:)

r Tùm *quæ in verſibus*, ex *mutatione verbi integri*:

ſ *Poſteriora hæc* id poſtulant; vt *quanquam priùs obſcura* eſſent, ipſo *tamen verbo emiſſo, clarè intelliguntur.*

t *Paragrammata autem*, ſemper

ambiguo ſenſu, *aliud* quid *obliquè notant, quàm* quod *propoſitum fuit*: Atque horum,

[u] Alia id faciunt *cum leui mutatione litera vel ſyllaba*:

[x] Vt illud Theodori in Niconem, materno genere ignobilem; θράττει σε, &c.

[y] Alia verò, *cum immutatâ ſignificatione*, iiſdem *vocabulis retentis*: [z] Exempl. eiuſd. Theodori.

[a] De *Figurâ Oppoſitâ* in *Homonymis* & *Metaphoris iterandis*: Vrbanam eam *tunc fore*, *cùm* ambo *proferantur commodè*.

[b] Nam SVAVIA fortè dixeris *etiam illa*, *quæ commodè prolata non ſunt*, i. in quibus *non geminatur idem nomen*, *niſi cum particulâ adiectâ*:

[c] Siuè *id feceris Negatiuè*: vt Rhetor antiquus, qui defendit Athenienſes, &c.

[d] Siuè *Affirmatiuè*: quod *minùs lepidum*: vt Iſocr. ad Philip. vbi Lacedæmonios incuſat, &c.

[e] Rat. Cur *hæc* vocab. *iterata*, *ſuo more placeant*.

[f] Verùm hæc SVMMÈ FESTIVA ſunt *ac ſplendida*, quæ *congruentèr prolata* fuerint: in quib[us] *conditiones* requiruntur *duæ*:

[g] Prior: *vt adfixâ negandi particulâ*, *repetatur idem nomen ſub intellectu diuerſo*.

1[m] Exempl. eſt vituperantis, de Anaſcheto, viro bono; qui minimè ἀνάσχετος fuit, i. moribus importunus.

2[m] Exempl. *hortatorium ad hoſpitem*: idque *cum inuitandi formulâ* expreſſum;

[h] Vel *cum ſententiâ generali*, de officio hoſpitis.

3[m] Exemp. *iudiciale*, de *con-*

grammata verò faciunt, vt *qui* dicat non *id* quod videtur dicere, ſed quod inuertit *propoſitum rei* nomen; [u] velut, [x] illud Theodori *Bizantij* in Niconē Cytharædum, θράττει σε, ſimulat n. ſe *primâ facie* dicere, θράττει σε "*Conturbat te*; ac decipit *eum qui audit*: Aliud enim *reuersâ* dicit; *ſc. Thracia te ſerua genuit*. Quamobrem *hoc* ei, qui didicerit, iucundum *eſt*; ſiquidem niſi *Auditor* prænoſcat *Niconem* Thracem eſſe, non videbitur eſſe Vrbanum. 17. [y] Et illud *einſdem*, "[z] Vis ipſum πέρσαι, perdere; *obliquè notat*; "*Vis ipſum Perſarum partibus fauere?* ¶ 18. [a] *In homonymis autem, vel Metaphoris, &c. ſi iterata in ſermone fuerint*, oportet vtrumque *vocabulum* congruentèr eſſe prolatum. [b] *Fiunt* autem etiam vrbana *ſic*; *veluti, cum particulâ adiectâ* dicere,

"[c] Athenienſibus, maris Archen,
'non Archen eſſe malorum: *Eos*
'enim *exindè* quæſtum facere. [d] Aut vt Iſocrates, *maris* Archen *Lacedæmoniorum* reip. "Archen eſſe malorū: vtroque enim *exemplo*, quod non putâſſet quis, dictutum *enim* fuiſſe, id dictūm eſt; & *ſtatim* cognitum eſt, *illud* verum eſſe: [e] Nam & *in poſteriori exemplo*, affirmare, "Archen eſſe Archen, non *eſt* ſapientis: Verùm non ità dicit: Et *in priori*, *cùm dicit*, "Non Archen, *&c.* non negat *idem*, quod dixerat, verùm alio modo. 19. [f] In omnibus autem his, ſi congruentèr nomen prolatum fuerit. *ſiuè* homonymia *ſit*, ſiuè Tranſlatio, tùm bellè *&* *ſcitè locutio ſe habet*: [g] velut *qui dixit*, "1 Anaſchetus non Anaſchetus; Homonymiā *hic* negauit; Sed congruentèr *hoc fit*, ſi *nomen illud negatum* ſemper bis *ſimul ponatur*. [2] Et *hoc*, "Non fias magis quàm te oportet, 'hoſpes, hoſpes. Vel "Non magis, 'quàm te oportet, *&c.* idem *efficitur*: [h] Et *illud*, "Non oportet hoſpitem, hoſpitem ſemper eſſe: Nam & hoc etiam *ſignificat* alienum quiddam *ſenſuque diuerſum*. [3] Idem etiam *valet*

χάμμα ποιεῖ, οὐχ ὃ λέγει, λέγειν, ἀλλ' ὃ μεταςρέφει ὄνομα· οἷον τὸ Θεοδώρου εἰς Νίκωνα τὸν κιθαρῳδὸν, "θράττει σε· προσποιεῖται γὰρ λέγειν "τὸ θράττει σε, καὶ ἐξαπατᾷ· ἄλλο γὰρ λέγει· διὸ μαθόντι ἡδύ· ἐπεὶ, εἰ μὴ ὑπολαμβάνει Θρᾷκα ἐστι, οὐ δόξει ἀστεῖον ἐστι· 17. καὶ τὸ, "βούλει αὐτὸν πέρ-'σαι· ¶ 18. Δεῖ δὲ ἀμφότερα προσηκόντως λεχθῆναι. οὕτω δὴ καὶ τὰ ἀστεῖα, οἷον τὸ φάναι,

"Ἀθηναίοις τὴν τῆς θα-
'λάττης ἀρχὴν,
'μὴ ἀρχὴν ἐστι τῶν κακῶν·
'ὄναςθαι γάρ. ἢ ὥσπερ Ἰσοκράτης "τὴν ἀρχὴν 'τῇ πόλει, ἀρχὴν ἐστι 'τῶν κακῶν· ἀμφοτέρως γὰρ ὃ οὐκ ἂν ᾠήθη τις ἐρεῖν, τοῦτ' εἴρηται, καὶ ἐγνώσθη ὅτι ἀληθές· τό, τε γὰρ "τὴν ἀρχὴν φάναι ἀρ-'χὴν ἐστι, οὐθὲν σοφόν. ἀλλ' οὐχ οὕτω λέγει· καὶ ἀρχὴν οὐχ ὃ εἶπεν, ἀπόφησιν, ἀλλ' ἄλλως· 19. ἐν ἅπασι δὲ τούτοις, ἐὰν προσηκόντως τὸ ὄνομα ἐνέγκῃ ὁμωνυμία ἢ μεταφορᾷ, τότε τὸ εὖ· οἷον "ἀνάσχετος, οὐκ ἀνάσχετος, ὁμωνυμίαν ἀπέφησεν· ἀλλὰ προσηκόντως, εἰ ἀεὶ δίς. καὶ, "οὐκ ἂν γέ-'νοιο μᾶλλον, ἢ σε δεῖ 'ξένος, ξένος. ἢ "οὐ 'μᾶλλον ἢ σε δεῖ, τὸ αὐτό· καὶ, "οὐ δεῖ τὸν 'ξένον, ξένον ἀεὶ ἐστι· ἀλλότριον γὰρ καὶ τοῦτο. τὸ αὐτὸ καὶ τὸ Ἀναξαν-

Ἀναξανδρίδου τὸ ἐπαινούμενον, “Καλόν γ' ἀποθανεῖν, πρὶν θανάτου δρᾷν ἄξιον· ταὐτὸν γάρ ἐστι τῷ εἰπεῖν· “ἄξιον γὰρ ἀποθανεῖν, μὴ ὄντα ἄξιον ἀποθανεῖν· ἤ, “ἄξιόν γ' ἀποθανεῖν ἐστι, μὴ θανάτου ἄξιον ὄντα, ἢ μὴ ποιοῦντα θανάτου ἄξια· 20. τὸ μὲν οὖν εἶδος τὸ αὐτὸ τῆς λέξεως τούτων· ἀλλ' ὅσῳ ἂν ἐλάττονι καὶ ἀντικειμένως λεχθῇ, τοσούτῳ μᾶλλον. τὸ δ' αἴτιον, ὅτι ἡ μάθησις, διὰ μὲν τὸ ἀντικεῖσθαι, μᾶλλον. διὰ δὲ τὸ ἐν ὀλίγῳ, θᾶττον γίνεται· 21. δεῖ δὲ ἀεὶ προσεῖναι ἢ τὸ πρὸς ὃν λέγεται, ἢ τὸ ὀρθῶς λέγεσθαι, εἰ τὸ λεγόμενον ἀληθές, καὶ μὴ ἐπιπόλαιον· ἔστι γὰρ ταῦτα χωρὶς ἔχειν· οἷον, “ἀποθνήσκειν δεῖ, μηθὲν ἁμαρτάνοντα· ἀλλ' οὐκ ἀστεῖον. “τὴν ἀξίαν δεῖ γαμεῖν τὸν ἄξιον· ἀλλ' οὐκ ἀστεῖον· ἀλλ' ἐὰν ἅμα ἄμφω ἔχῃ “ἄξιόν γ' ἀποθανεῖν, μὴ ἄξιον ὄντα τοῦ ἀποθανεῖν· 22. ὅσῳ δ' ἂν πλείω ἔχῃ, τοσούτῳ ἀστειότερον φαίνεται· οἷον, εἰ καὶ τὰ ὀνόματα μεταφορὰ εἴη, καὶ μεταφορὰ τοιαδί, καὶ ἀντίθεσις, καὶ παρίσωσις· καὶ ἔχοι ἐνέργειαν· ¶ 23. Εἰσὶ δὲ καὶ αἱ εἰκόνες, ὥσπερ εἴρηται καὶ ἐν τοῖς ἄνω, αἰεὶ εὐδοκιμοῦσαι τρόπον τινὰ μεταφοραί· αἰεὶ γὰρ ἐκ δυοῖν λέγονται, ὥσπερ ἡ ἀνάλογον μεταφορά· οἷον “ἡ ἀσπὶς φαμέν, ἐστὶ φιάλη Ἄρεος, καὶ “τόξον φόρμιγξ ἄχορδος· 24. οὕτω μὲν οὖν λέγουσιν οὐχ ἁπλοῦν· τὸ δ' εἰπεῖν “τὸ τόξον φόρμιγγα, ἢ “τὴν ἀσπίδα φιάλην, ἁπλοῦν· 25. καὶ εἰκάζουσι δὲ

celebre illud *dictum* Anaxandridæ, “Honeſtũ *eſt* mori, priuſquàm morte *quid* dignum fecerit. Idem enim eſt, ac dicere, “[i] Dignum enim *eſt* mori *virum*, non dignũ mori: [k] Aut, “Dignum *eſt* mori *virum*, non morte dignum; [l] vel non *facinora* facientẽ morte digna. 20. [m] Ac forma quidem *Elocutionis* in his *omnibus exemplis*, eadem *eſt*, *ſc. Oppoſita in membris*; verùm quò breuiùs, & oppoſitiùs prolata ſint, eò probantur *& arrident* magis. [n] Cauſa autem *eſt*, quòd propter Oppoſitionem quidem, *quæ ibi eſt*, *ſit* magis perceptio, propter breuitatem verò *ſententiæ*, *res* citiùs percipitur. 21. [o] Oportet autem ſemper adeſſe, & *perſonam*, in quam *aptè* dicitur, & dictionem rectam; ſi id, quod dicitur, verum, ac non inane *ſit futurum*: Licet enim hæc *duo* ſeparatìm habere; [p] velut, “Mori oportet nihil *in vita* peccantem; Sed *hoc* non vrbanum *eſt*; *quià non rectè dicitur*; [q] “Dignum ducere oportet *vxorem* dignam: ſed nec vrbanum; *quià perſonæ duæ ſunt*: [r] Verùm ſi ſimùl vtrumque habeat, *Perſonam vnam & dictionem rectam*, *vrbanum erit*: *vt*, “Dignum *eſt* mori *virum*, non dignum mori. 22. [ſ] Cæterùm quò plura *vrbana*, *dictum aliquod* habeat, tantò vrbanius apparet; velut, ſi nomina ſint & Tranſlatio, & Tranſlatio eiuſmodi, *ſc. ex proportione*; [2] & *ſi* Oppoſitio, atque Compar; & [3] *ſi* Actum *etiam* habeant. ¶ 23. [t] *Iam* verò *etiam* Imagines, vtì in ſuperioribus quoque dictum eſt, ſemper ſunt probatæ quodammodò Tranſlationes: [u] Semper enim ex duobus ducuntur, ſicut *ea* quæ ex proportione *ſumitur* Tranſlatio: velut, “Scutum, (dicimus) poculũ eſt Martis; &, “Arcus, cithara ſine chordis. 24. [x] Ac ſic quidem dicentibus non ſimplex *nomen*, *ſed compoſitum quiddam eſt*: [y] Dicere verò “Arcum, citharam; aut “Scutum, poculum; *eſt quiddam* ſimplex: 25. [z] Atque aſſimilant ſanè hoc modo,

demnatione viri boni.

[i] Interpretatio exempli quoad vtramque partem: *In priore quidem*, vt pro καλὸν ponatur *ſynonymum* ἄξιον.

[k] *In poſteriore*, vt *verbum* ſit *infinitum*.

[l] Aut *caſus obliquus*.

[m] *Conditioni* iam dictæ *accedat* oportet *illud*, vt *Oppoſitio* iſta *fiat* verborum *circuitu* quàm *breuiſſimo*.

[n] Rat. (*Cur vtraque hæc vrbanitatem pariant*:) *Oppoſitio* .n. *meliùs intelligi* rem facit, *breuitas temporis*, *celeriùs percipi*.

[o] *Poſterior Conditio*: vt *in hâc Repetitione*, ne ex vllâ parte claudicet, & *ſententia vera ſubſtrata ſit*, & *perſona vna*, *in quam vtraque membra aptè cadant*.

[p] Exempl. *de perſonâ*, *abſque ſentent. verâ*.

[q] Contrà, *de ſententiâ verâ*, cùm *perſona vna non* ſit.

[r] Exempl. *de vtriſque bellè coniunctis*.

[ſ] Reg. general. *de* 3b. *Vrbanorũ generibus*; [1] *Metaphorâ*, [2] *Oppoſitione*, [3] *& Actu*. Ex ijs quò *plura* comprehenderit ſententia, *tantò elegantiorem* fore.

[t] *Ad Tranſlat. Vrbanas reducuntur quoque Imagines vrbanæ.*

[u] *Hæ* enim ſemper *ex* 2b. *terminis* conſtant, *vt & Tranſlationes ex proportione*; quarum ſumma eſt vrbanitas.

[x] *Diſtinguendum hîc tamen*: Vt enim *Tranſlatio*, *Alia Compoſita* eſt; *ex vtriſque* ſuis *terminis* expreſſis:

[y] *Alia ſimplex & inchoata*, *ex vno* tantùm.

[z] Ità *& Imago*, *Alia ſimplex ex*

vno termino Metaphorico cõtracta: Ac *tales* poſſunt eſſe *ridiculæ, non vrbanæ.*

[a] *Alia compoſita, ex compoſitæ Tranſlationis terminis vtriſque* deſumpta: *Tales* ſunt potiſſimùm *ſale conditæ ac lepidæ.*

Exempl. 1m,
2m,
3m.

[b] Et *Poëtis* ſanè *perplacent Imagines* hæ, *tametſi* tractatu *minùs tutæ*: ſiquidem *niſi eas* vtriſque terminis *bellè explicuerint, explodi ſoleant*; nil iuuante, quæ inerat, vrbanitate.

[c] PROVERBIA quoque *ſunt Tranſlationes, à ſpecie quidem ad ſpeciem*: Vndè ſermoni *adſpergunt vrbanum quiddam*; ſed *minùs gratum.*

[d] Epilog. *de Vrbanis.*

[e] Adde: HYPERBOLAS nonnullas *meritò habendæ ſunt pro Vrbanis*: Siquidem *ſunt* illæ *Tranſlationes quædam*:

[f] Sed *eiuſmodi* herclè, *quæ* omnẽ *ſuperent fidem.*

[g] Quòd *ſi ſub Imaginum formâ* (cum ſimilitudinis notis) *enuncientur*: *manent* illæ quidem *ſuperlationes eædem, quæ antè*: *ſed locutione* tamen ſolâ *differentes.*

do; veluti, "Simiæ tibicinem, "Lucernæ-irroratæ luſcioſum: Ambo enim contrahuntur, *&* *conniuent.* 26. [a] Bellè autem *&* *ſcitè* profertur, quãdò fuerit *illa ex proportione* Tranſlatio: Licet enim per Imaginẽ dicere, [1] "Scutum, poculum *eſſe* Martis: [2] Et "Parietinas, *ſeu Parietum ruinas*, at‘ tritum pannum domus: [3] Et dicere, "Niceratum eſſe Philoctetem mor‘ ſum à Pratye, vt aſſimilauit Thraſymachus videns Niceratum ſuperatum à Pratye in Rapſœdia; ſed alentem comam, & ſordidatũ adhuc. 27. [b] In quibus *imaginibus conformandis* maximè exploduntur Poëtæ, niſi bellè *exprimant*, etiamſi vrbanitate *placeant &* probentur: Dico autem, quandò *abſque alterius termini adiectione, Poëta* ſic reddat;

"*Hic homo*, tanquàm apium, crura
diſtorta gerit: Et,
"Tanquàm *Athleta* Philammon ſub
iugo decertans coryco, *i. pilâ æneâ.*

Atque huiuſmodi omnia, ſunt Imagines: Quòd autem Imagines, *ſint* Tranſlationes, ſæpè dictum eſt. ¶ 28. [c] Et *prætereà* Prouerbia *quædam*, ſunt Tranſlationes à ſpecie ad ſpeciem: velut, ſi quis quaſi bonum *ab alio* capturus, *ipſum aliundè ad ſe* adducat, deindè damnum *ab eodem* acceperit; "Quaſi Carpathius, inquit, leporem: Ambo enim *id malum*, quod dictum *eſt*, paſſi ſunt. [d] Ac Vndè quidem vrbana ducantur, & Quamobrem, propemodùm dicta eſt cauſa. ¶ 29. [e] Sunt autem etiam ſuperlationes *illæ*, quæ feſtiuæ habentur, Tranſlationes *quædam*; velut in ſugillatum *ſeu cruentatos oculos habentem*; "Putaſſetis enim ipſum eſſe mororum Calathum: Nam ſugillatum, *eſt* rubicundum *quid*: [f] Sed *iſtud* nimium *eſt*, *&* *ſupra fidem*: [g] Illud autem, *cùm dicitur, hoc eſſe*, vt id, & id, *eſt* ſuperlatio locutione differens: *ex. gr.* "vt Philammon ſub iugo decertat coryco: ‘ Putaſſetis autem, ipſum Philamo‘ nem eſſe pugnantem coryco. *Item*,

ἔπος· οἷον, "πιθήκῳ αὐ‘ λητήν· "λύχνῳ ψακαζο‘ μένῳ [εἰς] μύωπα· ἄμφω ‘ γὰρ συνάγεται. 27. τὸ δὲ εὖ ἐστὶν, ὅταν μεταφορὰ ᾖ· ἔστι γὰρ εἰκάσαι "τὴν ἀσπίδα, φιάλην Ἄρεος· καὶ "τὸ ἐρείπιον ῥάκει οἰκίας· καὶ "τὸν Νικήρατον ‘ φάναι Φιλοκτήτην εἶναι δε‘ δηγμένον ὑπὸ Πράτυος, ὥσπερ εἴκασε Θρασύμαχος ἰδὼν τὸν Νικήρατον ἡττημένον ὑπὸ Πράτυος ῥαψῳδοῦντα, κομῶντα δὲ καὶ αὐχμηρὸν ἔτι. 27. ἐν οἷς μάλιστα ἐκπίπτουσιν οἱ ποιηταὶ, ἐὰν μὴ εὖ, καὶ ἐὰν εὐδοκιμῶσι. λέγω δ' ὅταν ἀποδιδῶσιν,

"Ὥσπερ σέλινον οὖλα τὰ
σκέλη φορεῖ.
"Ὥσπερ Φιλάμμων ζυγομαχῶν
τῷ κωρύκῳ.

καὶ τὰ τοιαῦτα πάντ' εἰκόνες εἰσίν. αἱ δ' εἰκόνες, ὅτι μεταφοραὶ, εἴρηται πολλάκις. ¶ 28. Καὶ αἱ παροιμίαι μεταφοραὶ ἀπ' εἴδους ἐπὶ εἶδός εἰσιν· οἷον, ἄν τις ὡς ἀγαθὸν πεισόμενος αὐτὸς ἐπαγάγηται, εἶτα βλαβῇ, ‘ ὡς ὁ Καρπάθιός φησι τὸν ‘ λαγώ· ἄμφω γὰρ τὸ εἰρημένον πεπόνθασιν. ὅθεν μὲν οὖν τὰ ἀστεῖα λέγεται [b], καὶ διότι [1], σχεδὸν εἴρηται τὸ αἴτιον. ¶ 29. Εἰσὶ δὲ καὶ εὐδοκιμοῦσαι ὑπερβολαὶ, μεταφοραί· οἷον εἰς ὑπωπιασμένον· "Ὠήθητε γὰρ ‘ αὐτὸν εἶναι συκαμίνων τά‘ λαρον· ἐρυθρὸν γάρ τι τὸ ὑπώπιον. ἀλλὰ τὸ πολὺ σφόδρα. τὸ δὲ ὥσπερ τὸ καὶ τὸ, ὑπερβολὴ τῇ λέξει διαφέρουσα, "Ὥσπερ Φι‘ λάμμων ζυγομαχῶν τῷ κω‘ ρύκῳ· "ᾠήθητ' ἂν αὐτὸν Φι‘ λάμ-

[b] *Cap.10.*
[1] *hoc cap.*

ʻλάμμωνα εἶναι μαχόμενον περὶ ʻκορύνης. " Ὥσπερ σέλινον ʻοὖλα τὰ σκέλη φορεῖν· " ᾤηʻθην δὲ οὐ σκέλη, ἀλλὰ ʻσέλινα ἔχειν, οὕτως οὖλα· 30. εἰσὶ δὲ ὑπερβολαὶ μειρακιώδεις· σφοδρότητα γὰρ δηλοῦσι. διὸ ὀργιζόμενοι λέγουσι μάλιστα·

" Οὐδ' εἴ μοι τόσα δοίη, ὅσα ψάμαθός τε κόνις τε.
" Κούρην δ' οὐ γαμέω Ἀγαμέμνονος Ἀτρείδαο,
" Οὐδ' εἰ χρυσείῃ Ἀφροδίτῃ κάλλος ἐρίζοι,
" Ἔργα δ' Ἀθηναίῃ. --

χρῶνται δὲ μάλιστα τούτῳ οἱ Ἀττικοὶ ῥήτορες· διὸ πρεσβυτέρῳ λέγειν ἀπρεπές.

vt Apium, diſtorta crura ferre. " Putabam autem, non crura, ſed apia habere; ſic diſtorta *ſunt*. 30. [h] Sunt autem ſuperlationes pueriles: *Motum* enim vehementiorem *animi* declarant. [i] Quamobrem qui iraſcuntur, *eas* dicunt maximè: [k] *velut Achilles*,

[l] " Neq; ſi mihi tot *auri munera*, quot arenæ *ſunt* puluiſque grana, dederit, *placabit animum, &c.* [a] Et,
" Filiam autem Agamemnonis Atridæ, *vxorem* non duco;
" Neque etiam ſi cum aureâ Venere pulchritudine contendat,
" Operibus *verò muliebrib.* cum Minerua.

[l] Vtuntur autem maximè hoc *Superlationum genere* oratores Attici. Quamobrem Seni *eas* dicere, indecorum *fuerit*.

[h] Omninò, *Hyperbolæ* omnes *iuueniliter exultant*, vtpotè *à turbidis* animorum *motibus profectæ*:

[i] Vndè, *Qui animo irato ſunt, huiuſmodi ſolent incredibilia fundere.*

[k] Exempla duo *ex oratione Achillis ad legatos Agamemn.* Iliad. 9. 1 [m], vbi *munera Agamemnonis*;
Alterum, vbi *conditionem etiã matrimonij reſpuit.*

[l] In *vſu* autem frequenti *Rhetoribus ſunt* leuiculis: *Quò minimè* videantur *dignæ Oratore prudenti.*

De varijs Elocutionum modis, ſeu differentijs.

Cap. XII.

Modi Elocutionis colliguntur 1°, *Diſtinctione: Alia eſt Elocutio Scriptionis, alia Contentionis; de quibus à Par.* 2. *Dein, Subdiſtinctione: Alia enim eſt Concionis; Alia, Iudicij; de quibus à Par.* 11. *Collatio diſtinctionis cum ſubdiſtinct. Par.* 14.

Δεῖ δὲ μὴ λεληθέναι, ὅτι ἄλλη ἑκάστῳ γένει ἁρμόττει λέξις· οὐ γὰρ ἡ αὐτὴ γραφικὴ καὶ ἀγωνιστική· οὐδὲ δημηγορικὴ καὶ δικανική. ¶ 2. Ἄμφω δὲ ἀνάγκη εἰδέναι. τὸ μὲν γάρ ἐστιν Ἑλληνίζειν ἐπίστασθαι· τὸ δὲ, μὴ ἀναγκάζεσθαι κατασιωπᾶν, ἄν τι βούληται μεταδοῦναι τοῖς ἄλλοις· ὅπερ πάσχουσιν οἱ μὴ ἐπιστάμενοι γράφειν. 3. ἔστι δὲ λέξις, γραφικὴ μὲν, ἡ ἀκριβεστάτη· ἀγωνιστικὴ δὲ, ἡ ὑποκριτικωτάτη. ταύτης δὲ δύο εἴ-

[a] Oportet autem non latere, aliam vnicuiq; *orationum* generi conuenire Elocutionem: Non enim eadem *Elocutio* ſcriptionis, & contentionis *eſt*; [b] Neque concionis & iudicij. ¶ 2. [c] Vtrumque autem neceſſe *eſt* ſcire, *& eam quæ ſcriptionis, & quæ contentionis*: [d] Hoc enim, eſt ſcire, *Quomodò elegantèr, &* emendatè loquaris; [e] Illud verò, non cogi ſilere, ſi quid velis communicare cum alijs; quod patiuntur *illi*, qui neſciunt ſcribere. 3. [f] Eſt autem Elocutio quidem ſcriptionis, *ea* quæ exactiſſima *eſt*; [g] Contentionis autem, illa quæ Actioni maximè *eſt* accommodata. [h] Iſtius autem, *quæ actioni apta*, duæ *ſunt*

[a] *Diſtinctio Elocutionis*: [Alia, *ſcriptionis* eſt ſeu ſtylus; Alia Contentionis:]

[b] Subdiſtinct. [Ex his, Alia, *Deliberatiuis* orationibus, Alia, *Iudicijs*, vel *Demonſtr. congruit.*]
[c] Diſtinctionis *pars vtraque, neceſſaria* eſt *cognitu*:
[d] *Contentionis quidem*; vt *ne corãm neſcias* aptè ornatéq; *eloqui*:
[e] *Scriptionis verò*; vt *abſentibus* quæ tuâ aut illis ſcire intereſt, *ſcribendo impertias.*
[f] Elocut. *Scripturæ*, quæ.

[g] *Contentioſa*, quæ.

[h] Contentioſæ, *duæ ſpecies*: vna

Moribus fingendis, altera *affectibus permouendis* occupata.

[i] Vndè, *Apud Poëtas*: Quæ *morum affectuumq; plena*, *ab hiſtrione poſcuntur* fabulæ; in quibus ſtudium ipſorum eluceat maximè:

[k] Quæ verò *ad-amuſſim ſcriptæ*, *circumferuntur manibus*, & *domi* accuratè *conſyderantur*.

[l] *Apud Oratores paritèr*: Quæ *domeſticâ lectione ſplendidæ* orationes, *in foro recitatæ*, putantur *humiles*:

[m] Quæ verò *dictæ*, *nimiopere placuêre*, *literis exceptæ*, *vix reſpondent* hominum *iudicio*.

[n] *Contentioſæ* locutionis *vim declarant exempla phraſium* quarundam: v. g. *Diſſoluta* & *Repetitiones*, quæ *in foro vigebant*, *ſemotâ Actione*, *iacent*, vt frigidæ atque abiectæ.

[o] Hæ autem quàm *forenſi negotio conducant*, facillimè apparet, Rat. 1ª, Quià *geſtum Actionemque* in ipſo Dicente *excitare videantur*, vel inuito.

[p] Velut, *Repetitio Pronominis Iſte*: quam Philemon hiſtrio, in fabulâ Anaxandridæ, ſub perſonâ Rhadamanthi pronunciauit, crebrâ variâq; vocis ac manuum mutatione.

[q] Et *Repetit. Pronominis*, *Ego*, in fabulâ dictâ Piorum.

[r] Similitèr quoque *Diſſoluta*, *hiſtrionibus egent*, qui *neceſſario* ipſa *geſtu* adiuuent.

2ª Rat. Quià *in his*, *multa vno eodemq; ſpatio ac ſpiritu efferuntur*, *quo vnum dictum fuiſſet*:

[ſ] Atque *hoc* quidem *proprium*

ſunt ſpecies: Morata vna; Pathetica altera. 4. [i] Quamobrem & hiſtriones talia dramata affectant, *Morata ſc. & affecta*; & *viciſſim* Poëtæ *ipſi* tales *hiſtriones requirunt*. [k] *Si autem*, qui ad lectionem comparati *ſunt*, geſtantur *in manibus*; velut Chæremon; quippè accuratus, vt Rhetor *quiſquam*, qui orationes ſcripſit; & Licymnius inter Poëtas Dithyrambicos. 5. [l] Et *iſtorum ſi orationes cum illorum inter ſe* comparentur; eæ quidem, quæ *domi* ſcriptæ *placebant*, in contentionibus anguſtæ *& ieiunæ* apparent: [m] Quæ verò Rhetorum *in foro* benè habitæ, in manibus *planè* humiles *& vulgares*. Cauſa autem *eſt*, quià id *quod dicitur*, in Contentionibus *& forenſi negotio*, aptè congruit. 6. [n] Quamobrem etiam *ea* quæ Actioni apta *ſunt*, ablatâ Actione, non obeuntia ſuum munus, apparent inſulſa: veluti, & Diſſoluta, & Idem-ſæpè-Repetere, in Scriptionis-Elocutione, rectè repudiantur; in Contentioſâ verò *oratione*, etiam Oratores *his ipſis* vtuntur: *Hæc* enim *ambo* actioni ſunt accommodata. 7. [o] Neceſſe verò *eſt* [1] *Oratores*, dùm idem repetunt, *& voce*, *& geſtu*, *&c.* immutari; quod quidem quaſi viam ſternit ad Actionem; [p] "Iſte '*autem* eſt, qui expilauit vos; "Iſte 'eſt, qui decepit; Iſte eſt, qui poſtre'mùm *vos* prodere conatus eſt: velut etiam Philemon hiſtrio fecit, & in Anaxandridæ Gerontomaniâ, cùm loquitur Rhadamanthus, & Palamedes; [q] Et in Prologo *fabulæ* Piorum, illud, "Ego *inquam*: Si quis enim hæc *dictionum genera* non adiuuet Actione, fit *ei ſimilis*, qui trabem geſtat. 8. [r] Et Diſſoluta eodem modo *ſe habent*; "Veni, Occurri, Rogaui: Neceſſe enim *eſt*, *Oratorem hæc* Actione exprimere, & non, perinde ac ſi vnum quid dicat, iiſdem moribus, & *eodem* tono, *ſeu vocis affectu* pronunciare. 9. [2] Prætereà habent [ſ] peculiare aliquid *ipſa* Diſſoluta: In tempore enim æquali, *quo vnum dicebatur*,

δύο· ἡ μὲν γὰρ, ἠθική· ἡ δὲ, παθητική· 4. διὸ καὶ οἱ ὑποκριταὶ τὰ τοιαῦτα τῶν δραμάτων διώκουσι, καὶ οἱ ποιηταὶ τοὺς τοιούτους. βαστάζονται δὲ οἱ ἀναγνωστικοί· οἷον Χαιρήμων· ἀκριβὴς γὰρ, ὥσπερ λογογράφος· καὶ Λικύμνιος τῶν διθυραμβοποιῶν. 5. καὶ παραβαλλόμενοι, οἱ μὲν τῶν γραφικῶν, ἐν τοῖς ἀγῶσι στενοὶ φαίνονται· οἱ δὲ τῶν ῥητόρων εὖ λεχθέντες, ἰδιωτικοὶ ἐν ταῖς χερσίν. αἴτιον δ᾽, ὅτι ἐν τῷ ἀγῶνι ἁρμόττει· 6. διὸ καὶ τὰ ὑποκριτικὰ ἀφῃρημένης τῆς ὑποκρίσεως, οὐ ποιοῦντα τὸ αὐτῶν ἔργον, φαίνεται εὐήθη· οἷον τά τε ἀσύνδετα, καὶ τὸ πολλάκις τὸ αὐτὸ εἰπεῖν, ἐν τῇ γραφικῇ, ὀρθῶς ἀποδοκιμάζεται· ἐν δὲ ἀγωνιστικῇ καὶ οἱ ῥήτορες χρῶνται· ἔστι γὰρ ὑποκριτικά· 7. ἀνάγκη δὲ μεταβάλλειν τὸ αὐτὸ λέγοντας· ὅπερ ὥσπερ ὁδοποιεῖ τῷ ὑποκρίνεσθαι· "οὗτός ἐστιν ὁ 'κλέψας ὑμῶν· οὗτός ἐστιν 'ὁ ἐξαπατήσας· οὗτος ὁ τὸ 'ἔσχατον προδοῦναι ἐπιχει'ρήσας. οἷον καὶ Φιλήμων ὁ ὑποκριτὴς ἐποίει, ἔν τε τῇ Ἀναξανδρίδου γεροντομανίᾳ, ὅτε λέγει Ῥαδάμανθυς καὶ Παλαμήδης· καὶ ἐν τῷ προλόγῳ τῶν εὐσεβῶν, "τὸ Ἐγώ· ἐὰν γάρ τις τὰ τοιαῦτα μὴ ὑποκρίνηται, γίνεται ὁ τὴν δοκὸν φέρων· 8. καὶ τὰ ἀσύνδετα ὡσαύτως· "ἦλθον, ἀπήντησα, ἐδεόμην· ἀνάγκη γὰρ ὑποκρίνεσθαι, καὶ μὴ ὡς ἓν λέγοντα τῷ αὐτῷ ἤθει καὶ τόνῳ εἰπεῖν· 9. ἔτι ἔχει ἴδιόν τι τὰ ἀσύνδετα· ἐν ἴσῳ γὰρ χρόνῳ πολλὰ

πολλὰ δοκεῖ εἰρῆσθαι· ὁ γὰρ σύνδεσμος ἓν ποιεῖ τὰ πολλά· ὥστε ἐὰν ἐξαιρεθῇ, δῆλον ὅτι τοὐναντίον ἔσται τὸ ἓν πολλά. ἔχει οὖν αὔξησιν· «ἦλθον, διελέχθην, ἱκέτευσα» πολλά. «δοκεῖ ὑπεριδεῖν, ὅσα εἶπον, ὅσα φημί.» 10. τοῦτο δὲ βούλεται ποιεῖν καὶ Ὅμηρος, ἐν τῷ,

« Νιρεὺς δ' αὖ Σύμηθεν, --
« Νιρεὺς Ἀγλαΐης, --
« Νιρεύς, ὃς κάλλιστος. --

περὶ οὗ γὰρ πολλὰ εἴρηται, ἀνάγκη καὶ πολλάκις εἰρῆσθαι. εἰ οὖν καὶ πολλάκις, καὶ πολλὰ δοκεῖ. ὥστε ηὔξησεν ἅπαξ μνησθεὶς διὰ τὸν παραλογισμόν, καὶ μνήμην πεποίηκεν, οὐδαμοῦ ὕστερον αὐτοῦ λόγον ποιησάμενος. ¶ 11. Ἡ μὲν οὖν δημηγορικὴ λέξις, καὶ παντελῶς ἔοικε τῇ σκιαγραφίᾳ· ὅσῳ γὰρ ἂν πλείων ᾖ ὁ ὄχλος, πορρώτερον ἡ θέα· διὸ τὰ ἀκριβῆ περίεργα καὶ χείρω φαίνεται ἐν ἀμφοτέροις· 12. ἡ δὲ δίκη, ἀκριβεστέρα. ἔτι δὲ μᾶλλον ἡ ἑνὶ κριτῇ· ἐλάχιστον γάρ ἐστιν ἐν ῥητορικοῖς· εὐσυνόπτον γὰρ μᾶλλον τὸ οἰκεῖον τοῦ πράγματος, καὶ τὸ ἀλλότριον· καὶ ὁ ἀγὼν ἄπεστιν. ὥστε καθαρὰ ἡ κρίσις· 13. διὸ οὐχ οἱ αὐτοὶ ἐν πᾶσι τούτοις εὐδοκιμοῦσι ῥήτορες· ἀλλ' ὅπου μάλιστα ὑποκρίσεως, ἐνταῦθα ἥκιστα ἀκρίβεια ἔνι· τοῦτο δέ, ὅπου φωνῆς, καὶ μάλιστα ὅπου μεγάλης· ¶ 14. Ἡ μὲν οὖν

multa videntur eſſe dicta : [t] Nam Coniunctio, *ſeu connectens copula*, vnū facit *ea, quæ ſunt* multa : Quare, ſi *illa* ſublata fuerit, perſpicuum eſt, è contrario, id quod vnum *erat, iam* fore multa : [u] Habent igitur Amplificationem *hæc*, « Veni, Narraui, Supplicaui *precibus* multis : « Videtur autem negligere, quæcunque dixi, quæcunque aio. 10. [x] Hoc *idem* verò *artificiosè* vult facere etiam Homerus, in illo,

« *Nireus autem ex Syme* inſulâ --
« *Nireus Aglaiæ* filius --
« *Nireus, qui pulcherrimus* omnium Græcorum. --

[y] De quo enim multa dicta ſunt, neceſſe *eſt* etiam ſæpè *eum* dictum fuiſſe : Si igitur (*è conuerſo*) & ſæpè dictum *ſit*, etiam *&* multa videntur *dicta, quæ tamen dicta non ſunt* : Quare cùm ſemèl *tantùm Nirei* meminerit, amplificauit *tamen* propter fallaciam, & memoriam *eius hîc* prodidit, cùm nuſquàm de illo poſteriùs mentionem facturus eſſet. ¶ 11. [z] Ac Deliberatiua quidem Elocutio, etiam omninò ſimilis eſt vmbratili picturæ : Quantò enim amplior ſit *ſpectantium* turba, tantò longinquiùs pictura *illa ſpectari ſolet*. Quamobrem *ea* quæ in vtriſque (*picturâ, & Deliberatiuâ Elocutione*) *nimis* exquiſita *ſunt*, ſuperuacanea, & peiora apparent. 12. [a] Iudicialis verò, accuratius *quiddam eſt* : Adhuc autem, maiorem *curam requirit dictio*, quæ ad vnum iudicem *habetur* : [b] Minimum enim *illîc* eſt in *ſubſidijs* oratorijs ; quià faciliùs conſpici poteſt, quod eſt proprium rei, & quod ad alium *hominem pertinet* : [c] Ac contentio *iactatioque omnis oratoria* abeſt : Quare iudicatio *ibi* ſyncera *eſt, & incorrupta*. 13. [d] Quamobrem non ijdem Oratores in omnibus his *generibus* æquè probantur *& placent* ; verùm vbi maximè *eſt opus* actione, ibì minimum diligentiæ requiritur. Hoc autem, vbi voce *eſt opus*, & maximè, vbi magnâ. ¶ 14. [e] Demonſtratiua igitur

eſt Diſſolutis:
([t] Etenim *propter Copularum exemptionem*, *Amplificandi vim habent Diſſoluta* : vtì didicimus huius lib. cap. 5.

[u] Exempl.)

[x] Veruntamen *& Repetitionibus* quoque *hoc idem adaptauit Homerus, per fallaciam* res tenues hac ratione augens : Ex. g. Iliad. 2. in Catalog. nauium : *quò Nireum exornaret*, quod *vnum* erat, *plura videri fecit* per fallaciam à *Conſequenti*.

[y] *Si enim, de quo multa dicta ſunt, neceſſe ſit, ſæpè de eo dictum eſſe ; etiam contrà, De quo ſæpè, de eo multa, &c.* Quod tamen, *nedùm neceſſarium* eſt, *ſæpè falſum* reperitur : Idem enim *verbum* locutione, *alio aliòque ſono, geſtuq́;* repetere licebit.

[z] Svbdistinctionis *partes, Quales ſint?*] *Deliberatiuam n.* elocutionem, *cùm in* frequentiſſimâ *hominum coronâ* celebretur, *minimè eſſe limatam*, neceſſe eſt : quò faciliùs *ad aures* illorum *permeet*, qui *ſpatio remoti* ſunt.

[a] *Iudicialis*, quæ *ad pauciores* habetur, *exactiùs polienda* erit; præſertìm *ea, quæ coràm vno Iudice*. (Quò enim *pauciores Iudices*, eò *præſtantiores* dantur, *& acrioris iudicij*.)

[b] Rat. huius duplex : quià ſc. Et *figurarum Rhetoricarum laqueis*, *locus in Iudicijs exiguus*, facultas nulla.

[c] Et *iactatio illîc Actorum non impedit*, quò minùs exerceantur *iudicia vera*.

[d] Vndè, *Oratores* dicendi *generibus*, *alij alijs* inſeruiunt *aptiùs*. *Demonſtratiuis*, *plus olei operæq́;* inſumitur : *Iudicia*, ſtylum non incomptum : *Conciones*, etiā Aſiaticum ac liberiorē ferunt.

[e] *Collatio Diſtinctiou. & Subdi-*

ſtinct: Demonſtratiua elocutio *Scriptioni* potiſſimùm *quadrat; Iudicialis, Contentioni*: Deliberatiua ambigit.

[t] *Subdiuiſêre* Elocutionem *alij*, in *Magnificam* & *Suauem*: *Ineptè* nimis: 1° enim, τὸ *Magnificum, ab hac facultate*, longè *deuium* eſt, non minùs quàm *cæteræ virtutes Morales.*

2°, *Suaue* autē, *in eâdem hâc arte ſuperfluum* eſſe, liquet ex ſupradictis. Nam

[g] Et *Elocutionis virtus* (quæ perſpicuo & decoro definita fuit) *huic fini inſeruit maximè, vt Elocutio*, mediocritate retentâ, *fiat Suauis*:

[h] Et *ſuauis dictio*, nihil aliud *eſt* quàm *Elocutio*

[i] *Ex propriâ materiâ* cohærens;

[k] Et *formarum ſuarum gratiâ* acnitore illuſtris.

igitur Elocutio, Scriptioni accommodatiſſima *eſt*: Opus enim ipſius *eſt*, lectio: Secundo autem *loco*, *eſt Elocutio* Iudicialis. 15. [f] Diuidere verò Elocutionem, quòd ſuauem oporteat *eſſe*, & magnificam, ſuperuacaneum *eſt*. [1] Cur enim *ità* magis, quàm temperantem & liberalem, & ſi-qua alia *eſt* morum virtus? 16. [a] Nam vt ſuauis ſit, facient profectò *conditiones* eæ, quæ *ſuperiùs* dictæ *ſunt*, ſi modò *ab initio* rectè definita ſit Elocutionis virtus. [g] Ob Quem enim *alium* finem oportet *eam* eſſe perſpicuam, & non humilem, ſed decoram? ſi enim nugatoria eſt, non *eſt* dilucida; neque ſi conciſa; ſed profectò medium *&* *modus quidam* conuenit: [h] Et Suauem efficient ea, quæ dicta *ſunt*, ſi benè ſint *inter ſe* temperata; *nempè*, [i] Vſitatum, & Peregrinum, [k] & Rhythmus, & appoſitum ad perſuadendum ex Decoro. 17. Ac de Elocutione quidem dictum eſt, cùm communitèr de omnibus, tùm ſigillatìm de vnoquoque genere.

ἐπιδεικτικὴ λέξις, γραφικωτάτη. τὸ γὰρ ἔργον αὐτῆς, ἀνάγνωσις. δευτέρα δέ, ἡ δικανική· 15. τὸ δὲ προσδιαιρεῖσθαι τὴν λέξιν, ὅτι ἡδεῖαν δεῖ καὶ μεγαλοπρεπῆ, περίεργον· τί γὰρ μᾶλλον ἢ σώφρονα καὶ ἐλευθέριον, καὶ εἴ τις ἄλλη ἤθους ἀρετή; 16. τὸ γὰρ ἡδεῖαν εἶναι, ποιήσει δῆλον ὅτι τὰ εἰρημένα, εἴπερ ὀρθῶς ὥρισται ἡ ἀρετὴ τῆς λέξεως· τίνος γὰρ ἕνεκα δεῖ σαφῆ καὶ μὴ ταπεινὴν εἶναι, ἀλλὰ πρέπουσαν; ἄν τε γὰρ ἀδολεσχῇ, οὐ σαφής, οὐδὲ ἂν σύντομος· ἀλλὰ δῆλον ὅτι τὸ μέσον ἁρμόττει. καὶ τὸ ἡδεῖαν, τὰ εἰρημένα ποιήσει, ἂν εὖ μιχθῇ τὸ εἰωθὸς, καὶ ξενικόν, καὶ ὁ ῥυθμός, καὶ τὸ πιθανὸν ἐκ τοῦ πρέποντος. 17. περὶ μὲν οὖν τῆς λέξεως εἴρηται, καὶ κοινῇ περὶ ἁπάντων, καὶ ἰδίᾳ περὶ ἕκαστον γένος.

De Diſpoſitione Oratoriâ, Tabula à cap. 13. *ad finem.*

Tertia pars Rhetoricæ verſatur in Diſpoſitione partium Orationis; quâ & ipſæ directâ ſerie coordinentur inter ſeſe, & ipſarum particulæ, quaſi iuncturis quibuſdam, quàm affabrè deuinciantur & cohæreant:

Primùm igitur dicendum: Quot & quæ ſint orationis Partes. Cap. 13

Deinceps de Coordinatione ac Diſpoſitione partium ſingularum. Vbi

- 1. De Procœmio. Cap. 14.
  - Iuxtáque de Purgatione & Criminatione. Cap. 15.
- 2. De Narratione, quæ ad Propoſitionē facit. Cap. 16.
- 3. De Fide. Cap. 17.
  - Iuxtáque de Contentione. Cap. 18.
- 4. De Epilogo. Cap. 19.

De partibus orationis, Quot ſint.

Cap. XIII.

Partes Orationis propriæ, & neceſſariæ, duæ; Propoſitio, & Fides, ſeu Confirmatio &c. à Par. 1. Ex communi vſu, quatuor ſunt; Proœmium, Propoſitio, Fides, & Peroratio, à Par. 6.

Λοιπὸν δὲ, περὶ τάξεως εἰπεῖν· 2. Ἔστι δὲ τοῦ λόγου δύο μέρη· ἀναγκαῖον γὰρ τό, τε πρᾶγμα εἰπεῖν περὶ οὗ, καὶ τοῦτ' ἀποδεῖξαι. διὸ εἰπόντα μὴ ἀποδεῖξαι, ἢ ἀποδεῖξαι μὴ προειπόντα, ἀδύνατον· ὅ, τε γὰρ ἀποδεικνύων, τι ἀποδείκνυσι· καὶ ὁ προλέγων, ἕνεκα τοῦ ἀποδεῖξαι προλέγει. τούτων δὲ, τὸ μὲν, πρόθεσίς ἐστι· τὸ δὲ, πίστις. ὥσπερ ἂν εἴ τις διέλοι, ὅτι τὸ μὲν, πρόβλημα· τὸ δὲ, ἀπόδειξις· 3. νῦν δὲ διαιροῦσι γελοίως· διήγησις γάρ που τοῦ δικανικοῦ λόγου μόνου ἐστίν. ἐπιδεικτικοῦ δὲ καὶ δημηγορικοῦ, πῶς ἐνδέχεται διήγησιν εἶναι οἵαν λέγουσιν, ἢ τὰ πρὸς τὸν ἀντίδικον, ἢ ἐπίλογον τῶν ἀποδεικτικῶν; 4. προοίμιον δὲ καὶ ἀντιπαραβολὴ, καὶ ἐπάνοδος, ἐν ταῖς δημηγορίαις τότε γίνεται, ὅταν ἀντιλογία ᾖ· (καὶ γὰρ ἡ κατηγορία καὶ ἡ ἀπολογία πολλάκις·) ἀλλ' οὐχ ἡ συμβουλή· 5. ἀλλ' ὁ ἐπίλογος ἔτι, οὐδὲ δικανικοῦ παντὸς, οἷον ἐὰν μικρὸς ὁ λόγος, ἢ τὸ πρᾶγμα εὐμνημόνευτον· συμβαίνει γὰρ τοῦ μήκους ἀφαιρεῖσθαι. ἀναγ-

[a] Reliquum *eſt*, vt de Diſpoſitione dicamus. 2. Sunt autem Orationis duæ partes: [a] Neceſſarium enim *eſt* & rem *primùm* dicere, quâ de *agitur*, & *eam* deindè demonſtrare. [b] Quamobrem vt is, *qui Quæſtionem aliquam* prædixerit, non *eandem* demonſtrauerit; aut *Quæſtionem* demonſtrauerit *is*, qui *eam* non prædixerit, *eſt* impoſſibile: Nam & qui demonſtrat, *Quæſtionem* aliquam *propoſitam* demonſtrat; & qui proponit, *is* demonſtrandi gratiâ proponit: [c] Horum autem illud quidem, Propoſitio eſt; hoc verò, Fides: Quemadmodũ *in ſcientijs*, ſi quis diſtingueret, illud quidem, *propoſitum* Problema; hoc verò, Demonſtrationem *eſſe*. 3. [2] Nunc verò *Rhetores noſtri* ridiculè *eam* diuidunt: [d] Narratio enim vbi *eſt*, [e] Iudicialis tantùm orationis eſt: Demonſtratiui autem & Deliberatiui *generis* Quomodò *tandem* contingit, *vel* Narrationem *talem* eſſe, qualem *illi* dicunt? [f] vel *ea* quæ Contra-Aduerſarium *afferuntur*, *i. Diſſolutionem?* [2] aut Perorationem *eſſe aliquam orationum* Demonſtratiuarum? 4. [g] Proœmium verò, & Aduerſa-*rationum*-Collatio, & Summaria-Repetitio in Deliberatiuis tunc fit, cùm *illîc* adſit contraria diſputatio; (etenim Accuſatio, & Defenſio *ibi* ſæpè *adhibentur:*) ſed non quatenùs conſultatio *eſt*, *verùm ex accidenti ſolùm:* [h] Quin Peroratio, non *eſt* Iudicialis omnis: veluti, ſi puſilla oratio *ſit*, aut *oratione maiore exiſtente*, res facilè ſub memoriam cadat: Sic enim contingat, ex *orationum talium* longitudine amputari *aliquid*; quod *abſurdum*

[a] Partes *Neceſſarias & proprias*, eſſe duas,

1 Demonſtrat: Quià *neceſſariò* requiritur, vt *& rem proponas*, & *ſubindè argumentis probes.*

[b] Vndè, *Vt horum alterutrum ſeiunctim facias*, altero omiſſo; à *naturâ* & opinione *alienũ* eſt.

[c] Atque hæ partes, *Oratori* nuncupantur *Propoſitio & Fides ſeu Probatio*; ſicut *Mathematico*, vna pars, *Quæſtio ſeu Problema* dicitur; altera, *Quæſtionis Demonſtratio.*

2 Refellit *Diuiſiones Veterum* (fortè *Iſocratis*:) qui inter Neceſſarias partes numerârunt,

[d] Tùm *eas*, *quæ non omnibus generibus conueniunt*: 1° enim *Demonſtratiuis & Delib.* accenſuêre *eas*, *quæ Iudicialis ſolius* ſunt: vt

[e] *Narrationem*: eamq; Iudiciorum formulis ineptiſſimè refertam.

[f] Et *Diſſolutionem obiectionum & criminum.*

2°, *Demonſtratiuis* tribuêre *Perorationem*: cuius illa minimè indigent.

[g] Tùm etiam *eas*, *quæ ſingulis generib. non ſemper & neceſſariò congruunt*: vt *Proœmium*, *Conflictionem*, & *Repetitionem*: quæ Deliberatiuo non inſunt: niſi *cùm inter eos* qui ſententias dicunt, *lite ortâ*, *alter alterius vitam criminatur.*

[h] Item *Perorationem*: quam *non* ſemper *poſtulat Oratio Iudicialis*: Præſertim *ſi illa perbreuis* ſit, *aut ſi res facilè mandetur memoriæ.*

i Epilog. dict. à par. 2.

k Ad ſummum, *ſi plures velis partes*, cedò 4r: *Exordium*; *Propoſitionem*; *Fidem*; *& Perorationem.*

l *Ad has* enim *reducuntur reliquæ*: vt *ad Fidem* referuntur *Diſſolutiones*, *ſeu Refutatio*; & *aduerſa* rationum *Collatio ſeu Contentio.*

m *Non* autem *Procemium*, vel *Peroratio*: His enim probandi vis neutiquam ineſt.

n *Reijciuntur Subdiuiſiones Veterum*;

1° *Theodori Bizantij*, *qui Narrationem & Refutationem in alias ſpecies* minutiſſimè *concidit*, abſque *nominibus* nouis:

• *Atqui ſpeciebus nouis noua* etiam *nomina imponenda*; modò ſpecies illæ re differant.

2 *Lycimnij* nugatoriæ *ſubdiuiſiones eleuantur*, qui noua *nomina confinxit abſque ſpeciebus* vllis ſubſtratis.

dum eſt. i Neceſſariæ igitur partes *ſunt*, Propoſitio, & Fides. ¶ 6. k Ac propriæ quidem, hæ *duæ*: plurimæ verò, *quæ adhiberi poſſunt*, *ſunt* Procemium, Propoſitio, Fides, Peroratio. 7. l Quæ enim Contra-Aduerſarium *ſunt*, *ſeu Diſſolutiones*, ad Fidem pertinent: Et Aduerſa-*rationum*-Collatio, *eſt* Amplificatio eorum, quæ ſua *ſunt*: Quare *eſt ea etiam* Fidei quædam pars: Demonſtrat enim aliquid, qui hoc facit, *i. qui rationes ſuas amplificat.* 8. m Cæterùm Procemium non *eſt pars Fidei*, neque etiam Peroratio; ſed *res expoſitas* in memoriam redigit. 9. n Erunt igitur, ſi quis has *particulas* ſubdiuiſerit, (quod quidem faciebant ſectatores Theodori) *hæc re* diuerſa; Narratio, & Supernarratio, & Prænarratio: Item Refutatio, & Superrefutatio. o Oportet autem, cùm quis *nouam* aliquam ſpeciem, & differentiam dicat, *tùm demùm ipſi* nomen imponere: 10. 2 Alioquì, fit inane & nugatorium: velut Lycimnius in ſuâ arte facit, Irruptionem nominans, & Digreſſionem, & Ramos.

καῦτα ἄρα μόρια, πρόθεσις, καὶ πίστις. ¶ 6. Ἴδια μὲν οὖν ταῦτα· τὰ δὲ πλεῖστα, προοίμιον, πρόθεσις, πίστις, ἐπίλογος· 7. τὰ γὰρ πρὸς τὸν ἀντίδικον, τῶν πίστεών ἐστι· καὶ ἡ ἀντιπαραβολὴ a, αὔξησις τῶν αὐτοῦ, ὥστε μέρος τι τῶν πίστεων· ἀποδείκνυσι γάρ τι ὁ ποιῶν τοῦτο· 8. ἀλλ' οὐ τὸ προοίμιον, οὐδ' ὁ ἐπίλογος, ἀλλ' ἀναμιμνήσκει· 9. ἔσται οὖν, ἄν τις τὰ τοιαῦτα διαιρῇ, ὅπερ ἐποίουν οἱ περὶ Θεόδωρον, διήγησις ἕτερον, καὶ ἐπιδιήγησις, καὶ προδιήγησις, καὶ ἔλεγχος, καὶ ἐπεξέλεγχος. δεῖ δὲ εἶδός τι λέγοντα καὶ διαφορὰν, ὄνομα τίθεσθαι· 10. εἰ δὲ μὴ, γίνεται κενὸν καὶ ληρῶδες, οἷον Λυκίμνιος ποιεῖ ἐν τῇ τέχνῃ, ἐπούρωσιν ὀνομάζων, καὶ ἀποπλάνησιν, καὶ ὄζους.

a Conitur. lib. 1. c. 9. p. 51.

De procemijs in ſingulis tribus orationum generibus. CAP. XIV.

Procemium quid, *Par.* 1. *Eſt autem Demonſtratiuum*, *à Par.* 2. *Iudiciale*, *à Par.* 8. *Deliberatiuum*, *à Par.* 28.

a Procemium, eſt *Aggreſſio*, *ſeu aditus ad cauſam*: ſicut *Prologus* ad *Fabulam*; & tibicinum *Proaulium ad* præſtitutum *Chori cantū.*

b Procem. *Demonſtratiuum*, 1°, *Conformandum* eſt, *vt tibicinum Proaulium*: Vt enim illi, *antequàm Chori cantum* aggrediantur, cum *proluſione* quâdam *præcinunt*: & ſubindè *cum* * *Endoſimo Chorodidaſcali* inſerto, vtraſque *copulant* partes; *Pro-* ...iumic. *& Chori cantum*:

a AC Procemium quidem, eſt principium orationis; quod in Poëſi *Comicâ vel Tragicâ*, *eſt* Prologus; & in Tibicinum cantu, Proaulium, *ſeu Præcentio*: Omnia enim, principia hæc ſunt, & tanquàm viæ munitio aggredienti ¶ 2. b Ac *eſt* quidem 1 Proaulium, ſimile Demonſtratiuarum Procemio: Etenim & tibicines quicquid ad canendum *cum Choro ipſo* habuerint, id, poſtquàm præcinuerint, connectunt cum * auſpicatu melodiæ per Chorodidaſca-

Τὸ μὲν οὖν προοίμιον, ἐστὶν ἀρχὴ λόγου· ὅπερ ἐν ποιήσει πρόλογος καὶ ἐν αὐλήσει προαύλιον· πάντα γὰρ ἀρχαὶ ταῦτ' εἰσί, καὶ οἷον ὁδοποίησις τῷ ἐπιόντι. ¶ 2. Τὸ μὲν οὖν προαύλιον, ὅμοιον τῷ τῶν ἐπιδεικτικῶν προοιμίῳ· καὶ γὰρ οἱ αὐληταί, ὅ, τι ἂν εὖ ἔχωσιν αὐλῆσαι, τοῦτο προαυλήσαντες, συνῆψαν τῷ ἐνδό-

ἐνδόσιμον· καὶ ἐν τοῖς ἐπιδεικτικοῖς λόγοις δεῖ οὕτω γράφειν· ὅ, τι γὰρ ἂν βούληται, εὐθὺ εἰπόντα, ἐνδοῦναι καὶ συνάψαι· ὅπερ πάντες ποιοῦσι. παράδειγμα τὸ τῆς Ἰσοκράτους Ἑλένης προοίμιον. οὐθὲν γὰρ οἰκεῖον ὑπάρχει τοῖς ἐριστικοῖς καὶ Ἑλένῃ· 3. ἅμα δὲ καὶ ἐὰν ἐκτοπίσῃ, ἁρμόττει μὴ ὅλον τὸν λόγον ὁμοειδῆ εἶναι· 4. λέγεται δὲ τὰ τῶν ἐπιδεικτικῶν προοίμια, ἐξ ἐπαίνου, ἢ ψόγου· οἷον Γοργίας μὲν ἐν τῷ ὀλυμπικῷ λόγῳ, "Ὑπὸ πολλῶν ἄξιοι ‘θαυμάζεσθαι, ὦ ἄνδρες ‘Ἕλληνες. ἐπαινεῖ γὰρ τοὺς τὰς πανηγύρεις συνάγοντας· Ἰσοκράτης δὲ ψέγει[a], "ὅτι, Τὰς μὲν τῶν σωμά‘των ἀρετὰς δωρεαῖς ἐτί‘μησαν· τοῖς δ᾽ εὖ φρο‘νοῦσιν, οὐδὲν ἆθλον ἐποίη‘σαν· 5. καὶ ἀπὸ συμβουλῆς, οἷον "ὅτι δεῖ τοὺς ἀ‘γαθοὺς τιμᾶν· διὸ καὶ αὐ‘τὸς Ἀριστείδην ἐπαινεῖ· ἢ "τοὺς τοιούτους, οἳ μήτε ‘εὐδοκιμοῦσι, μήτε φαῦ‘λοι, ἀλλ᾽ ὅσοι ἀγαθοὶ ‘ὄντες ἄδηλοι, ὥσπερ Ἀ‘λέξανδρος ὁ Πριάμου· οὗτος γὰρ συμβουλεύει· 6. ἔτι δ᾽ ἐκ τῶν δικανικῶν προοιμίων· τοῦτο δ᾽ ἐστίν, ἐκ τῶν πρὸς τὸν ἀκροατήν, εἰ περὶ παραδόξου λόγος, ἢ περὶ χαλεποῦ, ἢ περὶ τεθρυλλημένου πολλοῖς, ὥστε συγγνώμην ἔχειν· οἷον Χοιρίλος,

"Νῦν δ᾽ ὅτε πάντα δέδασται. --

τὰ μὲν οὖν τῶν ἐπιδεικτικῶν λόγων προοίμια, ἐκ τούτων· ἐξ ἐπαίνου, ἐκ ψόγου, ἐκ προτροπῆς, ἐξ ἀποτροπῆς, ἐκ τῶν πρὸς

a Coniex. Probl. ſ. 30.

lum indito, *cui accinere Chorum oportet.* [c] Et in Demonſtratiuis Orationibus opus eſt eodem modo ſcribere: Nam quicquid *ipſi* placuerit, poſtquàm ab initio ſtatìm dixerit, Endoſimo interpoſito, *Præfationem cum Oratione* connectat *oportet*: [d] Cuius quidem omnes exemplum *ſibi* faciunt, Iſocratis Procemium in *Encomio* Helenæ: Nihil enim finitimi Sophiſtis *in Procemio* ſubeſt, & Helenæ *in oratione ſequenti*. 3. [e] Simùl verò etiam *hoc pacto*, ſi in ſequenti oratione à re propoſitâ digreſſus fuerit, pulchrè conuenit, haud totam orationem vniuſmodi eſſe. 4. [2] Ducuntur autem Demonſtratiua Procemia [1] ex laudatione, aut vituperatione: [f] velut Gorgias in Olympicâ oratione, " Ob ‘ multa digni *ſunt*, qui ſuſpiciantur, ‘ ô viri Græci. Laudat enim eos, qui publicos *Græcorum* conuentus coëgerunt; [g] Iſocrates verò *contrà* vituperat; " Quòd corporum quidem vir‘tutes donis honorârunt; at pruden‘tibus *viris*, nullum præmium con‘ſtituerunt. 5. [2] Et à Deliberatione; veluti, [h] *ſi quis ita incipiat*; " Opor‘tet probos *viros* honorare: Quam‘obrem & ipſe Ariſtidem laudan‘dum *ſuſcepit*: [i] Aut, " Tales, qui ‘ neque celebres ſunt, neque abiecti; ‘ ſed quicunque *ijdem* probi *&* ob‘ſcuri *ſunt*; Qualis eſt Alexander ‘ Priami *filius, dum in Idæ montibus lateret*: *Hic* enim qui ſic orditur, quodâmodò deliberat. 6. [3] Præterea verò, *Procemia Demonſtratiua, ducuntur* ex procemijs Iudicialibus; hoc eſt, ex ijs *formis*, quæ *referuntur* ad Auditorem: *v.gr.* ſi de re-præter-opinionem, *habenda ſit* oratio, aut de difficili, aut de peruagatâ multiſque *communi*; vt *nobis* veniam dent, *qui audiunt*: [k] veluti Chærilus *exorſus eſt*,

" Nunc verò, quùm oïa vulgata ſint.

Demonſtratiuarum igitur procemia, *ducuntur* ex his; ex Laudatione & Vituperatione; ex Hortatione & Dehortatione; ex ijs *formis*, quæ *referuntur*

c Paritèr *in Demonſtratiuis*; *Procemium*, tibi eſto *libera* & aliena quædam *præluſio*: ſed ità vt paullatìm progrediendo, eam *præſtitutæ orationi cum* intermedio quodam *Endoſimo agglutines*.

d Exempl. ex Iſocrat. Orat. de Encomio Helenæ.

e *Huic alieno Procemio* illud quoque *accedet commodi*; quòd, *ſi* poſteà *Digreſſione* vſus fueris, *gratiam acquiret oratio*, ex *illa* rerum *varietate* ortam.

2 ª Ducuntur hæc Procem. ex locis 3 b ª: quorum, 1°, *A laudatione vel vituperio*:

f Sic in *Panegyric.* orationibus ſuis *in Olympiorum celebritate* habitis; *A laude* quidem, *exorſus* eſt *Gorgias*;

g *A vituperatione, Iſocrates.*

2° *A Deliberat. ſeu hortatione*:

h Exempl. fict. duo: quib' conſilium datur, vel *ad viros celebrandos probos*, &c.

i Vel *ad tales prædicandos* qui cùm *virtutibus inclareſcerent*, *præcones* ipſarū *nacti non ſint*.

3°, *Ex Iudicialis Procemij formis communibus*, quæ auditores reddunt *Attentos & beneuolos*: Vid. infr. par. 15.

k Exempl. ex Chærilo, qui initio Poëmatis, veniâ petit, quòd de rebus vulgaribus cogatur ſcribere.

 tur

[1] Not. Endoſimon, *non ſemper remotũ* eſt, vt Procemium: ſed *interdùm alienum, interdùm etiam ſimile orationi* ſequenti.

m Procem. *Iudiciale*, Svpponitvr, [*Eandem habere vim, quam Prologi in Fabulis, & Præfationes in Epicis*, ſeu Heroicis.]

n Quanquam enim *principia Dithyrambicorum* (quæ canebant Bacchum) *ſimilia* ſint *non Iudicialibus, ſed Procemijs Demonſtratiuis*. (ſiquidem ambo, disjuncta atque à re aliena ſumunt:)

o *Fabular. tamen Prologi & Epic. Præfationes, hærent poëmati ipſi, prænuntiantq; ſcopum* operis ſequentis.

p Vndè, *Qui ſic*, tanquàm in manum *principium porrigit, facit, vt attentiùs* animo, *totam* deinceps *orationem* haurias.

q Exempl. *de principijs Epic.* Ex Homer. Iliad. 1. & Odyſſ. 1.

r Et ex poëtâ, neſcio quo.

s Exempl. *Fabul. Dramaticarum, ſc. Tragœdiarum*;

1m, Euripidis in Oedipode.
2m, Sophoclis in Oedipode Tyranno; vbi habentur hæc, Actu 3°.

t *Et Comœdiarum* ſimilis ratio.

u ExSvppositis, colligitur Propria *forma* ſeu Munus *Procemij Iudicialis* eſſe, *vt ſcopum prædicat* orationis habendæ.

x *Aliæ formæ* accedunt, vt Commvnes *& non neceſſariæ*, ſuntq; *Remedia quædam ad leniendos* vel retinendos *auditores*, ne alienentur.

y Ducuntur illæ ex *locis quatuor*: [1] ex eo qui dicit, [2] ex *ijs apud quos* agitur, [3] ex re, [4] ex *Aduerſario*.

z Quod *ad* 1m *&* 4m locum:

tur ad Auditorem. 7. [1] Oportet autem Endoſima *ipſa, quæ procemio Narrationem ſubnectunt*, aut aliena eſſe, aut *etiam* propria orationi *ſequenti*. ¶ 8. m De Procemijs autem *Orationis* Iudicialis aſſumendum eſt; [l] Ea idem valere, quod Fabularum *valent* Prologi, & Epicorum *ſeu Heroïcorum* Præfationes: n Nam quæ Dithyrambicorum quidem *ſunt*, ea ſimilia *ſunt* Demonſtratiuis:

" Propter te ô *Bacche*, & tua dona
  ſiuè ſpolia.

o In ſermonibus autem *Dramaticis*, & *Poëmatis* Epicis, eſt ſpecimen *quoddam* orationis *ſequentis*; ità vt *exindè Auditores* præuidere queant, quâ de *re* oratio *futura* ſit; neque *ampliùs* ſuſpenſa ſit *eorum* cogitatio: Quod enim indefinitum *eſt*, *id* aberrare *animum* facit. 9. p Qui igitur principium *Auditori*, quaſi *primam cognitionem* in manus tradit, facit vt *is attentè* adhærens, *reliquam* ſequatur orationem. 10. q Ob id *ità orditur Homerus*,

" Iram Diua cane. — *&*,
" Dic mihi Muſa virum. — r *Item alius Poëta ſic*,
" Edicito mihi, *Muſa*, ſermonem alium, quomodò ex Aſiæ regione,
" Venit in Europam bellũ magnum.

s Et Tragici indicant, quod *continetur* in Fabula *ſequenti*, etſi non ſtatìm, *& in primâ fronte*, [1] vt Euripides *facit*; [2] at certè, vbi *exiſtit* prologus, *ſeu facti expoſitio*, ſaltèm indicant; vt etiam Sophocles *in Oedipode*,

" Mihi pater Polybus fuit *Corinthius*.

t Et comœdia eodem modo *facit*. 11. u Maximè igitur neceſſarium munus Procemij, & proprium, *eſt* hoc; indicare finem, cuius gratiâ *habetur* Oratio. Quamobrem ſi manifeſta *ſit*, & parua res, non *eſt* vtendum Procemio. 12. x Aliæ verò formæ, quibus *in Procemio* vtuntur, Medicamenta *ſunt*, & *omnibus Partibus* communia. y Ducuntur verò hæc, cùm ex Dicente, tùm ex Auditore, tùm ex Re, tùm ex Aduerſario. 13. z De Ipſo quidem

τὸν ἀκροατήν· 7. δεῖ δὲ ἢ ξένα, ἢ οἰκεῖα εἶναι τὰ ἐνδόσιμα τῷ λόγῳ. ¶ 8. Τὰ δὲ τοῦ δικανικοῦ προοίμια, δεῖ λαβεῖν, ὅτι ταὐτὸ δύναται ὅπερ τῶν δραμάτων οἱ πρόλογοι, ϗ τῶν ἐπῶν τὰ προοίμια· τὰ μὲν γὰρ τῶν διθυράμβων, ὅμοια τοῖς ἐπιδεικτικοῖς·

" Διὰ σὲ καὶ τεὰ δῶρα
  εἴτε σκῦλα.

ἐν δὲ τοῖς λόγοις ϗ ἔπεσι δεῖγμά ἐστι τοῦ λόγου, ἵνα προειδῶσι περὶ οὗ ἦν ὁ λόγος, καὶ μὴ κρέμηται ἡ διάνοια· τὸ γὰρ ἀόριστον, πλανᾷ· 9. ὁ δοὺς οὖν ὥσπερ εἰς τὴν χεῖρα τὴν ἀρχὴν, ποιεῖ ἐχόμενον ἀκολουθεῖν τῷ λόγῳ· 10. διὰ τοῦτο,

" Μῆνιν ἄειδε θεά· —
" Ἄνδρα μοι ἔννεπε μοῦσα· —
" Ἡγοῦ μοι λόγον ἄλλον,
  ὅπως Ἀσίας ἀπὸ γαίης
" Ἦλθεν ἐς Εὐρώπην πόλεμος μέγας. —

καὶ οἱ τραγικοὶ δηλοῦσι περὶ τὸ δρᾶμα, κἂν μὴ εὐθὺς, ὥσπερ Εὐριπίδης· ἀλλ' ἐν τῷ προλόγῳ γέ που δηλοῖ, ὥσπερ ϗ Σοφοκλῆς·

" Ἐμοὶ πατὴρ ἦν Πόλυβος. —

καὶ ἡ κωμῳδία ὡσαύτως· 11. τὸ μὲν οὖν ἀναγκαιότατον ἔργον τοῦ προοιμίου ϗ ἴδιον τοῦτο, δηλῶσαι τί ἐστι τὸ τέλος οὗ ἕνεκα ὁ λόγος. διόπερ ἂν δῆλον ᾖ ϗ μικρὸν τὸ πρᾶγμα, οὐ χρηστέον προοιμίῳ· 12. τὰ δὲ ἄλλα εἴδη οἷς χρῶνται, ἰατρεύματα ϗ κοινά. λέγεται δὲ ταῦτα, ἔκ τε τοῦ λέγοντος, καὶ τοῦ ἀκροατοῦ, καὶ τοῦ πράγματος, ϗ τοῦ ἐναντίου· 13. περὶ αὑτοῦ μὲν

ϗ

καὶ τοῦ ἀντιδίκου, ὅσα περὶ διαβολὴν λῦσαι καὶ ποιῆσαι· 14. ἔστι δὲ οὐχ ὁμοίως· ἀπολογουμένῳ μὲν γὰρ, πρῶτον τὰ πρὸς διαβολήν· κατηγοροῦντι δ' ἐν τῷ ἐπιλόγῳ. διό δὲ οὐκ ἄδηλον· τὸν μὲν γὰρ ἀπολογούμενον, ὅταν μέλλῃ εἰσάξειν αὐτὸν, ἀναγκαῖον ἀνελεῖν τὰ κωλύοντα· ὥστε λυτέον πρῶτον τὴν διαβολήν· τῷ δὲ διαβάλλοντι, ἐν τῷ ἐπιλόγῳ διαβλητέον, ἵνα μνημονεύσωσι μᾶλλον· 15. τὰ δὲ πρὸς τὸν ἀκροατὴν, ἐκ τοῦ εὔνουν ποιῆσαι, καὶ ἐκ τοῦ ὀργίσαι· 16. καὶ ἐνίοτε δὲ ἐκ τοῦ προσεκτικὸν, ἢ τοὐναντίον· οὐ γὰρ αἰεὶ συμφέρει ποιεῖν προσεκτικόν. διὸ πολλοὶ εἰς γέλωτα πειρῶνται προάγειν· 17. εἰς δὲ εὐμάθειαν ἅπαντα ἀνάξει, ἐάν τις βούληται· καὶ τὸ ἐπιεικῆ φαίνεσθαι· προσέχουσι γὰρ μᾶλλον τούτοις· 18. προσεκτικοὶ δὲ τοῖς μεγάλοις, τοῖς ἰδίοις, τοῖς θαυμαστοῖς, τοῖς ἡδέσι. διὸ δεῖ ἐμποιεῖν, ὡς περὶ τοιούτων ὁ λόγος· 19. ἐὰν δὲ μὴ προσεκτικοὺς, ὅτι μικρὸν, ὅτι οὐδὲν πρὸς ἐκείνους, ὅτι λυπηρόν· 20. δεῖ δὲ μὴ λανθάνειν, ὅτι πάντα ἔξω τοῦ λόγου [b] τὰ τοιαῦτα· πρὸς φαῦλον γὰρ ἀκροατὴν καὶ τὰ ἔξω τοῦ πράγματος ἀκούοντα· ἐπεὶ ἂν μὴ τοιοῦτος ᾖ, οὐθὲν δεῖ προοιμίου, ἀλλ' ἢ ὅσον τὸ πρᾶγμα εἰπεῖν κεφαλαιωδῶς, ἵνα ἔχῃ ὥσπερ σῶμα κεφαλήν· 21. ἔτι, τὸ προσεκτικοὺς ποιεῖν πάντων τῶν μερῶν κοινὸν, ἐὰν δέῃ· πανταχοῦ γὰρ ἀνιᾶσι μᾶλλον,

b Coniun. lib. 1. ca 1. pa. 4. & ſequ.

& Aduerſario *aſſumenda ſunt ea*, quæcunque *valent* ad Criminationem ſoluendam, & obijciendam: 14. [a] *Hæc* autem non ſimilitèr *in oratione collocari debent*: Nam Defendenti quidem, in Principio *adhibenda ſunt ea*, quæ *pertinent* ad Criminationem; [b] Accuſanti verò, in Peroratione. [c] Quâ de causâ autem *ità facere oportet*, non *eſt* incertum: Defendentem enim, quandò eſt introducturus ſeipſum, neceſſarium *eſt* remouere *impedimenta*, quæ obſtant: Quare ſoluenda *eſt ei* primùm Criminatio: [d] Accuſanti verò, crimina in Peroratione obijcienda *id eò ſunt*, vt *Auditores* eorum meliùs recordentur. 15. [e] *Formæ* autem *illæ*, quæ *referuntur* ad Auditorem, *conſtant* [1] tùm ex eo vt *eum tibi* beneuolum facias, vel *aduerſario* iratum; 16. [2] Tùm verò interdùm ex eo, vt *fiat* [2] attentus vel contrà: Non enim ſemper prodeſt facere attentum. Quamobrem multi ad riſum conantur adducere, *quò ab attendendi diligentiâ auertant*. 17. [f] Ad Docilitatem autem reducere *hæc* omnia poterit, ſi quis velit, [g] atque illud *etiam*, vt *quis vir* probus appareat. Iſtiuſmodi enim *viris* libentiùs attendere *conſueuerunt*. 18. [h] Attenti verò eſſe *ſolent rebus* magnis, priuatis, admirabilibus, *&* iucundis. Quamobrem *Auditorum animis* inſerere oportet, de talibus orationem *futuram eſſe*. 19. [i] Sin autem non Attentos *velimus*, *dicemus* paruam *rem* eſſe; nihil ad illos pertinere; moleſtam eſſe. 20. [k] Oportet verò non latere, [*] huiuſmodi omnia eſſe extra orationem, *& cauſam*: [l] Nam ad improbum *referuntur* Auditorem, & *eum qui*, quæ *ſunt* extra rem, *libentèr* audit; Quoniam ſi non talis ſit, nihil opus eſt Proœmio, niſi quantum *ſatis ſit*, vt rem dicat ſummatim, quò, tanquàm corpus, ſuum habeat caput *oratio*. 21. [*] Prætereà, Attentos facere *auditores*, omnibus *orationis* partibus *eſt* commune, ſi opus ſit: vbiuìs enim *Auditores* relaxant *animos* magis, quàm

De *Dicente & Aduerſario*, *ſumendæ* ſententiæ *illæ*, *quæ criminandi purgandiq́; vim habent*. De quib. cap. ſequ.

[a] *Non tamen eodem* ſemper modo *& ordine*. Qui enim *Defendit*, *Criminationem* Aduerſarij *à principio diſÿcere*,

[b] Qui *Accuſat*, *extremæ eam orationi reſeruare* debet.

[c] *Defendenti* enim, cùm *omnia facienda* ſint, *quò ſe inſinuet*; neceſſariò *ea quæ officiunt*, *amouenda*:

[d] *Accuſanti*, *crimina in Peroratione ponenda*; quò firmiùs illa memoriæ auditorum hæreant.

[e] Quod ad 1^m & 3^m: *Formæ* illæ, *quæ Auditorem aucupantur*, id agunt; *vt paretur is*, 1°, *Beneuolus*, aut contrà:

2°, *Attentus*, vel contrà,

[f] Et *omninò*, vt is *qui audit*, *Docilis* fiat;

[g] Et *qui dicit*, *commodè Moratus*.

[h] Illæ autem, *quæ ad* REM *ipſam ſpectant*, efficiunt auditorem *Attentum quidem*; *ſi propoſueris Rem eſſe magnam*, & *auditorum propriam*, &c.

[i] *Oſcitantem verò* & abſenti animo *auerſum*, *ſi* doceas, *eſſe puſillam*, *alienam*, *&c*.

[k] Theoremata contra Magiſtros veteres, 1^m, [*Formas omnes à part. 12. huc uſquè*, *à re & causâ alienas eſſe*.]

[l] Rat. Quià *referuntur ad Auditorem* corruptum, & *ſuo malè munere fungentem*; quod infrà fuſiùs par. 23.

2^m Theor. de formâ Attentionis [*Eam non propriam eſſe Proœmij*, *ſed communem* illi *cum partibus alijs quibuſuis*.]

m Hinc præcept. *Attentionem non initio euocandam* eſſe, cùm omnes expectando arrectis auribus ſtent; *ſed in quauis alia parte*, cùm tempus hoc poſcere videbitur. Idque ex gr.

n Per formas *ex re auditorum priuatâ*, par. 18.

o Et *ex magnitudine ſeu nouitate facti*. Ibid.

p Hâc vi, *Prodici* illa *vox*, *diſcipulos oſcitantes* expergefecit: "*Hem vobis Demon-* '*ſtrationem*; *quam drachmis* '*40. vendo*, *haud minoris*. Auct. Plat. in Cratylo.

q Sententiam part. 20. [*Formas communes referri ad auditorem*] declarat: Nam,

r Et *Vniuersìm* omnes iiſdem *vtuntur in procemiis*, ad *iram* in alios *mouendam*, *vel* ergà ſe *deliniendam*.

Exemp. 1m, ex Sophocl. Antigon. *Loquitur nuncius eorum qui cadauer Polynicis ſepeliſſent*, *&c.*

2m, Ex Eurip. Tauris, vbi Iphigeniam tergiuerſantem increpat Thoas.

ſ Et SPECIATIM, *qui malam cauſam tuentur*, *&c.* *iſtiuſmodi formis*, quò rem malam ſubterfugiant, *tanquàm ad diuerticula*, *ſe proripiunt*.

t Prob. à *ſeruorum* more, *circuitionibus ſe excuſantium*, ne pœnas luant.

u De *formis Beneuolentiæ*, &c. Precept. duo. 1m, *In Auditoribus* conciliari eam ex formis & locis lib. 2. ca 4. expoſitis.

2m, *Dicentem*, etiam ipſum *ſe attemperare* oportet, vel *vt auditoribus beneuolum*, *vel* eorum *miſericordiâ dignum*: (quod prob. exempl. ex Odyſſ. 14°.) idque per formas lib. 1. c. 4. & 8.

x Adde: *In Demonſtratiuis*, ſic *prenſanda* eſt *beneuolentia*, *ſimùl vt auditor putet ornari ſe*, & laudes, quas aliis dederis, in ipſum redundare:

Atq; hoc per formul. lib. 1. ca. 9.

y *Quæ quàm facilis ſit prouincia*, quamque plauſibilis, *docuit Socrates* in Menexemo.

quàm cùm incipiunt. 22. m Quamobrem ridiculum *eſt*, in Principio *Attentionem tùm* collocare, cùm omnes maximè attenti audiunt: Quare vbicunque fuerit occaſio, dicendum *erit*, *v.g.* n "Et mihi adhi- 'bete animum: Neque enim magis 'mea, quàm veſtra *res nunc agitur*. o Et *illud*, "Dicam enim vobis *rem*, 'qualem nunquam *aliàs* audiſtis, a- 'trocem, aut adeò admirandam. p Hoc autem eſt, vti dixit Prodicus *Chius*, "Quandò dormitent audito- 'res, *tunc* ipſis *in medium* inculcare *de-* '*monſtrationē* quinquaginta drachmis '*æſtimatam*. 23. q Quòd autem *hæc* ad Auditorem *referantur*, non quatenùs Auditor *eſt*, *qui causâ intellectâ rectè iudicet*, manifeſtum *eſt*: r Omnes enim aut criminantur, aut metus diſſoluunt in Procemiis: ſ *velut illud nunciì ad Creontem*,

"Rex, dicam quidem, non *me* præ
ſtudio huc *nunciatum veniſſe*.

s *Et illud regis Thoantis*,

"Quid Procemiaris? -- 24. ſ Et qui malam cauſam habent, vel qui putant *ſe habere*, *in ambagibus huiuſmodi immorantur*: In quàuis enim parte meliùs *eſt*, *eos* verſari, quàm in *ipsâ* re, *& causâ*. t Quamobrem ſerui, haudquaquàm interrogata dicunt, ſed quæ circum-*ſtant*; & præfationibus *ad ſe excuſandos* vtuntur. 25. u Vndè autem oporteat efficere x *auditores* beneuolos, & aliorum eiuſmodi *affectuum* vnumquemque, *formæ ſuperiùs* dictæ ſunt. 26. s Quoniam verò *ab Vlyſſe Mineruam precante* probè dictum *eſt*,

"Da me ad Phœacas amicum venire,
aut miſerandū; *Ideircò* hæc duo oportet intueri, *vt faueat nobis iudex*, *tāquàm beneuolis*, *& miſericordiâ in nos moueatur*. 27. x In Demonſtratiuis autē, oportet *Oratorē* efficere, *vt vnà cum eo*, *quem laudandū ſuſcepimus*, collaudari putet auditor aut ſe, aut genus *ſuum*, aut ſtudia ipſius, aut alio aliquo modo. y Quod enim Socrates *apud Platonem* dicit in *Oratione* Funebri,

ἢ ἀρχόμενοι· 22. διὸ γελοῖον ἐν ἀρχῇ τάττειν, ὅτε μάλιστα πάντες προσέχοντες ἀκροῶνται. ὥστε ὅπου ἂν ᾖ καιρὸς, λεκτέον· "καί μοι προσέχετε 'τὸν νοῦν· οὐθὲν γὰρ μᾶλ- 'λον ἐμὸν, ἢ ὑμέτερον· καὶ, "ἐρῶ γὰρ ὑμῖν, οἷον 'οὐδεπώποτε ἀκηκόατε δει- 'νὸν, ἢ οὕτω θαυμαστόν. τοῦτο δ' ἐστὶν, ὥσπερ ἔφη Πρόδικος, "ὅτε νυστά- 'ζοιεν οἱ ἀκροαταὶ, πα- 'ρεμβάλλειν τῆς πεντηκον- 'ταδράχμου αὐτοῖς· 23. ὅτι δὲ πρὸς τὸν ἀκροατὴν, οὐχ ᾗπερ ὁ ἀκροατὴς, δῆλον· πάντες γὰρ ἢ διαβάλλουσιν, ἢ φόβους ἀπολύονται ἐν τοῖς προοιμίοις.

"Ἄναξ, ἐρῶ μὲν, οὐχ ὅπως
σπουδῆς ὕπο,

"Τί φροιμιάζῃ. -- 24. καὶ οἱ πονηρὸν τὸ πρᾶγμα ἔχοντες, ἢ δοκοῦντες· πανταχοῦ γὰρ βέλτιον διατρίβειν, ἢ ἐν τῷ πράγματι. διὸ οἱ δοῦλοι, οὐ τὰ ἐρωτώμενα λέγουσιν, ἀλλὰ τὰ κύκλῳ, καὶ προοιμιάζονται· 25. πόθεν δ' εὔνους δεῖ ποιεῖν, εἴρηται, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον τῶν τοιούτων· 26. ἐπεὶ δὲ εὖ λέγεται,

"Δός μ' ἐς Φαίηκας φίλον
ἐλθεῖν, ἠδ' ἐλεεινόν,

τούτων δεῖ δύο στοχάζεσθαι· 27. ἐν δὲ τοῖς ἐπιδεικτικοῖς οἴεσθαι δεῖ ποιεῖν συνεπαινεῖσθαι τὸν ἀκροατὴν, ἢ αὐτὸν, ἢ γένος, ἢ ἐπιτηδεύματ' αὐτοῦ, ἢ ἄλλως γέ πως· ὃ γὰρ λέγει Σωκράτης ἐν τῷ ἐπιταφίῳ, ἀληθὲς,

ἀληθὲς " ὅτι οὐ χαλεπὸν Ἀθηναίους ἐν Ἀθηναίοις ἐπαινεῖν, ἀλλ' ἐν Λακεδαιμονίοις. ¶ 28. Τὰ δὲ τοῦ δημηγορικοῦ ἐκ τῶν τοῦ δικανικοῦ λόγου ἐστί· φύσει δὲ ἥκιστα ἔχει· καὶ γὰρ καὶ περὶ οὗ ἴσασι· 29. καὶ οὐδὲν δεῖται τὸ πρᾶγμα προοιμίου, ἀλλ' ἢ δι' αὑτόν, ἢ τοὺς ἀντιλέγοντας, ἢ ἐὰν μὴ ἡλίκον βούλει ὑπολαμβάνωσιν, ἀλλ' ἢ μεῖζον, ἢ ἔλαττον· διὸ ἢ διαβάλλειν, ἢ ἀπολύεσθαι ἀνάγκη, καὶ ἢ αὐξῆσαι, ἢ μειῶσαι. τούτων δὲ ἕνεκα, προοιμίου δεῖται· 30. ἢ κόσμου χάριν· ὡς αὐτοκάβδαλα φαίνεται, ἐὰν μὴ ἔχῃ· τοιοῦτον γὰρ τὸ Γοργίου ἐγκώμιον εἰς Ἠλείους· οὐδὲν γὰρ προεξαγκωνίσας, οὐδὲ προανακινήσας, εὐθὺς ἄρχεται, " Ἦλις πόλις εὐδαίμων.

verum *eſt*, " Non *eſſe* difficile, Athenienſes apud Athenienſes laudare; ſed apud Lacedæmonios. ¶ 28. [z] Deliberatiui autem *generis Proœmia*, aſſumuntur ex *proœmÿs* orationis Iudicialis: Naturâ autem *Deliberatiuū genus*, ea minimè recipit: [a] Etenim *Auditores* etiam *rem*, de quâ *agatur*, ſciunt. 29. [b] Et res *ipſa ſuâ ſponte* nihil indiget Proœmio; niſi [c] propter *Dicentem* ipſum, aut Contradicentes, [d] aut ſi *Auditores*, non, quantam velis, *rem* exiſtiment; ſed aut maiorem, aut minorem: Quamobrem aut criminatione *in eos, qui contradicunt*, vti, & *criminationem ſui* depellere neceſſe *eſt*; & vel augere rem vel extenuare: Horum verò gratiâ, Proœmio *res ipſa* indiget. 30. [e] Aut *etiam* propter ornatū; *propterea* quòd tenuia *atque abiecta* appareant, *quæ afferuntur*, niſi *illud* habuerint: [f] Eiuſmodi enim *eſt* Gorgiæ Encomium in Elœos: Nullâ enim cubitorum erectione, aut brachiorum eiectione antè adhibitâ, confeſtìm incipit; " Elis beata ciuitas.

[z] Proœm. *Deliberatiua*, *aſſumuntur* illa *quidem ex Proœmÿs Iudicialibus*: *Propriè verò* & ex ſuâ natu:â, *nullæ ſunt.*

[a] Rat. *poſterioris dicti*; quià *auditores, rem* ſatis *intelligunt*, vt proœmium non deſyderes:

[b] *Prioris*: quià *res, de quâ conſultationem ineunt*, *Proœmium non flagitat*; niſi

[c] Vel *ex genere Iudiciali mutuatum*; Aut *propter Deſenſionem ſc. Dicentis, vel aduerſarÿ Criminationem*:

[d] Aut *propter Amplificationem, vel diminutionem rei, &c.*

[e] Vel *ad imitationem generis Demonſtratiui*: ſc. *ornatus gratiâ*, ne abſque exordij dignitate, humilis atque inconcinna ſordeſcat oratio.

[f] *Quo nomine eÿcienda eſt oratio Gorgiæ*, in Demonſtratiuo illa quidem genere ſcripta.

De Criminatione & purgatione, quæ proœmio potiſſimùm ſunt affines.

Cap. XV.

Purgandi Criminis obiecti, viæ ſeu rationes propriæ, ſunt 8, à par. 1. Communes loci, tàm ad Criminandum, quàm ad Purgandum, à par. 12.

Περὶ δὲ διαβολῆς, ἓν μὲν τὸ ἐξ ὧν ἄν τις ὑπόληψιν δυσχερῆ ἀπολύσαιτο· οὐδὲν γὰρ διαφέρει, εἴτε εἰπόντος τινός, εἴτε μή· ὥστε τοῦτο καθόλου· 2. ἄλλος τρόπος, ὥστε πρὸς τὰ ἀμφισβητούμενα ἀπαντᾶν, ἢ " ὡς οὐκ ἔστιν, ἢ " ὡς οὐ βλαβερόν, ἢ " οὐ τούτῳ, ἢ " ὡς οὐ τηλι-

[a] DE Criminatione autem, [a] vnus quidem *modus Diluendi*, eſt ex ÿs, quibus quis malam, *ſibique aduerſam Auditorum* opinionem amoueat: [b] Nihil enim differt, dicentene aliquo *crimen obiectum*, an non *dicente, opinio concitata ſit*: Quare hoc *præceptum*, *vtriq; commune &* vniuerſale *eſt*. 2. [a] Alius modus, vt ijs, de quibus *Iudicialis* controuerſia eſt, occurramus, *dicendo*; [a] aut " Quòd *res* non ſit, aut *ſi ſit*, *vel* " Quòd non noxium *ſit*, aut [c] " non huic; aut " non

[a] *Diſſoluendi Purgandiq;* Criminis *viæ* expeditæ, ſunt hæ:

1[a], *Ex Remotione malæ opinionis de nobis*: Vt *vtamur ÿs, quæ illius delendæ*, & ex animis auditorum euellendæ *vim habent.*

[b] Rat. præcepti.

2[a], *Ex Occurſu Controuerſiæ*: vt *reſiſtas ÿs, de quibus* in Iudicijs *controuertitur*: idque

1°, *Per Negationem*: Aut *ſimpliciter*: Quod *non ſit factum*:

[c] Aut, ſi factum deprehenſum

ſit; Vel *non eſſe noxium* & inutile, &c.

d Vel *non iniuſtum* & iniquum, &c.

e Vel *non turpe* ſeu inhoneſtum, &c.

f Exempl. reſiſtendi, (*Si noxium, at non iniquum*:) Poſſe enim aliquibus iuſtè quoquè detrimenta importari.

2°, Si inficiari nequeas; commodum erit, *vt compenſatione iniuriam illatam extenues*: v.g. Si noxium illi, at honeſtum.

g Si triſte, at eidem vtile.

3ª, *Ex cauſis facti, cuius arguimur*: vt Vel *ſimplicitèr excuſes*, id lapſu eſſe, *aut fortunæ culpâ, aut neceſſitate* impoſitâ *commiſſum*:

h Sic Sophocles Calumnianti, [*Tremere illum ſimulatò, quò videretur ſenex*,] reſpondit, *ſe hoc non arbitrio* ſuo, ſed *naturæ lege* & 80 annorum imperio grauatum *facere*.

i Vel ſiquid læſeris, *Compenſes damnum, cauſâ finali*, ſeu Conſilio animi tui:

k Nec *cogitâſſe te quicquam, niſi bonum* illi creare:

l Nec *id vnquàm egiſſe, vt damnum dares*, verùm *hoc* inopinatò *eueniſſe*.

4ª, *Ex Communione criminis cum Calumniante*: Spectand. enim, *Si is in eodem deprehenſus* fuerit errato aut vitio, &c.

5ª, *Ex Communione facti cum viris innocentibus*: *Si illi deprehenſi* ſint *eadem egiſſe*, quæ nos.

m Ex.gr. Si Aduerſarius inſimulet, *hunc Mœchum eſſe, quia ſe accuratiùs ornat*; *Sequetur*, putà, Socratem, Ariſtippum, *& alios viros temperantes*, qui *munditiarum ſtudioſi* ſunt, eſſe *mœchos*. Hæc autem *fallac.* eſt *ex conſequenti*.

6ª, *Ex inani Suſpicione aliàs habitâ*: Si vel *Idem Crimen coniectum* ſit *in alios ab aduerſario*;

n *Aut etiam in ipſum aduerſar. ab alio*:

o Vel *Falſa eiuſdem Suſpicio, ijs viris hæſerit, qui ab eo* perlongè *remoti eſſe*, inuenti ſunt.

7ª, *Ex Recriminatione*: vt Ca-

"non tantoperè; d Vel "Quòd non iniuſtum; aut "non magnum; e Vel "Quod non turpe, aut "non habens magnitudinem: De huiuſmodi enim *ſolet eſſe* controuerſia; f vt Iphicrates aduerſùs Nauſicratem *calumniantem*: Affirmauit enim "*ſe* feciſſe, quod *is* di-"cebat; & nocuiſſe, ſed non iniuſtè e-"giſſe. 3. ² Aut vt *is*, qui iniuriam fecit, compenſatione vtatur: Velut, "Si noxium *illi* fuit; at honeſtum: g "Si moleſtum; at *eidem ipſi* vtile; aut aliquid aliud tale. 4. ³ Alius modus, vt *demonſtremus id quod factum eſt*, eſſe erratum *humanum*, aut infortunium, aut neceſſarium: h Velut Sophocles dixit, "*ſe* tremere; non "quemadmodùm Calumnians dixit, "quò videretur *eſſe* ſenex; ſed ex ne-"ceſſitate: Neque enim volenti ſibi "eſſe annos octoginta. 5. i Et, vt compenſemus *damnū cum agendi conſilio, & fine* cuius gratiâ *fecit*: k Velut, Quòd non habuit in animo nocuiſſe, ſed hoc *aut illud boni afferre voluiſſe*: l & "Quòd *nullo pacto* hoc, quod "*Aduerſarius* criminatus eſt, facere "*molitus ſit*; ſed accidit, *vt is præter ip-"ſius voluntatem* læderetur: *Hoc addito*, "Iuſtum verò *eſſe, aduerſùs ſe omnium* "odium concitari, ſi, vt id efficeretur, "molitus eſſet. 6. ⁴ Alius, ſi is *qui* criminatur, *eodem crimine* implicitus fuerit, vel nunc *in præſenti cauſâ*, vel priùs *in alia ſimili*, ſiuè ipſe, ſiuè ſuorū *aliquis*. 7. ⁵ Alius, ſi *illi eo crimine* corripiantur, quos *cuncti* confitentur, haud eſſe criminationi *illi* obnoxios: m Veluti, ſi *aduerſarius arguat*; "Quo-"niam adulter eſt mundus *in veſtitu*: "ergo & hic, & ille, *qui mundi ſunt*, "*erunt adulteri: quos tamen cuncti fatentur, eâ culpa eſſe liberos*. 8. ⁶ Alius, ſi *is qui nunc criminatur, ob eandem culpam* alios *antè* criminatus ſit, n aut alius *quiſpiam* ipſum: o Vel ſi abſque aliqua criminatione, ei culpæ affines *illi vulgò* exiſtimati ſint, quâ ipſe *Reus* nunc *premitur*, qui *poſtea tamen* reperti ſunt non-affines culpæ. 9. ⁷ Alius, *vt* è re-

κοῦτο, ἢ "οὐκ ἄδικον, ἢ "οὐ μέγα, ἢ "οὐκ αἰσχρὸν, ἢ "οὐκ ἔχον μέγεθος· περὶ γὰρ τούτων ἡ ἀμφισβήτησις· ὥσπερ Ἰφικράτης πρὸς Ναυσικράτην· ἔφη γὰρ "ποιῆσαι ὃ ἔλεγε· καὶ "βλάψαι, ἀλλ' οὐκ ἀδι-"κεῖν· 3. ἢ ἀντικαταλλάττεσθαι ἀδικοῦντα, "εἰ "βλαβερὸν, ἀλλὰ καλὸν, "εἰ λυπηρὸν· "ἀλλ' ὠ-"φέλιμον· ἤ τι ἄλλο τοιοῦτον· 4. ἄλλος τρόπος, ὡς ἐστὶν ἁμάρτημα, ἢ ἀτύχημα, ἢ ἀναγκαῖον· οἷον Σοφοκλῆς ἔφη, "τρέ-"μειν οὐχ ὡς ὁ διαβάλ-"λων ἔφη, ἵνα δοκῇ "γέρων, ἀλλ' ἐξ ἀν-"άγκης· οὐ γὰρ ἑκόντι "εἶναι αὐτῷ ἔτη ὀγδοήκον-"τα· 5. καὶ ἀντικαταλλάττεσθαι τὸ οὗ ἕνεκα, "ὅτι οὐ βλάψαι ἐβού-"λετο, ἀλλὰ τόδε· καὶ "οὐ τοῦτο ὃ διεβάλλετο, "ποιῆσαι· συνέβη δὲ βλα-"βῆναι. "δίκαιον δὲ μι-"σεῖν, εἰ ὅπως τοῦτο "γένηται, ἐποίουν· 6. ἄλλος, εἰ ἐμπεριείληπται ὁ διαβάλλων, ἢ νῦν, ἢ πρότερον, ἢ αὐτὸς, ἢ τῶν ἐγγύς· 7. ἄλλος, εἰ ἐμπεριλαμβάνονται, οὓς ὁμολογοῦσι μὴ ἐνόχους εἶναι τῇ διαβολῇ· οἷον, εἰ "ὅτι καθάρειος ὁ μοιχὸς, "καὶ ὁ δεῖνα, καὶ ὁ δεῖνα ἄρα. 8. ἄλλος, εἰ ἄλλοις διέβαλεν, ἢ ἄλλος αὐτὸν· ἢ ἄνευ διαβολῆς ὑπελαμβάνοντο, ὥσπερ αὐτὸς νῦν, οἳ πεφήνασιν οὐκ ἔνοχοι· 9. ἄλλος ἐκ τοῦ ἀντιδιαβάλλειν

λειν τὸν διαβάλλοντα· ἄτοπον γάρ, εἰ ὁ αὐτὸς ἄπιστος, οἱ τούτου λόγοι ἔσονται πιστοί· 10. ἄλλος, εἰ γέγονε κρίσις· ὥσπερ Εὐριπίδης πρὸς Ὑγιαίνοντα ἐν τῇ Ἀντιδόσει κατηγοροῦντα, ὡς ἀσεβής, «ὅς γ' ἐποίησε κελεύων ἐπιορκεῖν·

«Ἡ γλῶσσ' ὀμώμοχ', ἡ δὲ φρὴν ἀνώμοτος·

ἔφη γὰρ «αὐτὸν ἀδικεῖν τὰς ἐκ τοῦ Διονυσιακοῦ ἀγῶνος κρίσεις εἰς τὰ δικαστήρια ἄγοντα· ἐκεῖ γὰρ αὐτὸν δεδωκέναι λόγον ἢ δώσειν, εἰ βούλεται κατηγορεῖν· 11. ἄλλος, ἐκ τῆς διαβολῆς κατηγορεῖν, «ἡλίκον· καὶ τοῦτο, «ὅτι ἄλλας κρίσεις ποιεῖ· ¶ 12. Κοινὸς δ' ἀμφοῖν ὁ τόπος, τὸ σύμβολα λέγειν, οἷον ἐν τῷ Τεύκρῳ ὁ Ὀδυσσεύς, «ὅτι οἰκεῖος τῷ Πριάμῳ· ἡ γὰρ Ἡσιόνη ἀδελφή· ὁ δέ, «ὅτι ὁ πατὴρ ἐχθρὸς τῷ Πριάμῳ, ὁ Τελαμών. καὶ «ὅτι οὐ κατεῖπε τῶν κατασκόπων· 13. ἄλλος, τῷ διαβάλλοντι, τὸ ἐπαινοῦντι μικρὸν, μακρῶς ψέξαι, μέγα, συντόμως, ἢ πολλὰ ἀγαθὰ προθέντα, ὃ εἰς τὸ πρᾶγμα προφέρει ἓν ψέξαι. τοιοῦτοι δὲ οἱ τεχνικώτατοι καὶ ἀδικώτατοι· τοῖς ἀγαθοῖς γὰρ βλάπτειν πειρῶνται, μιγνύντες αὐτὰ τῷ κακῷ· 14. κοινὸν δὲ τῷ διαβάλλοντι καὶ τῷ ἀπολυομένῳ, ἐπειδὴ τὸ αὐτὸ ἐνδέχεται πλειόνων ἕνεκα πραχθῆναι, τῷ μὲν διαβάλλοντι,

gione criminantē criminemur: [k] Abſurdum enim *eſt*, ſi ipſe *Actor* indignus *ſit* fide, huius orationem *poſteà* eſſe fide dignam. 10. [l] Alius, ſi *de præſenti cauſâ antè alibi* factum eſt iudicium; [p] vt Euripides *fecit in illâ Actione*, quæ Antidoſis *Athenis dicitur*, aduersùs Hygiænontem, qui *ipſum* accuſabat impietatis; " Quòd *carmen*, ' *in Hippolyto Coronato*, fecit, ſuadens ' *hominibus* peierare;

" Lingua iurauit, mens verò iniurata *manet*:

Reſpondit enim *Eurip*, " Ipſum in- ' iuſtè agere, qui cauſas in Bacchanali ' certamine cognitas ad tribunal *Areopagitarum* transferre vellet: Illìc ' enim, ſe *carminis ſui* reddidiſſe rationem, aut redditurum eſſe, ſi *relicto* ' *Areopago* voluerit *ibì ſe* accuſare. 11. [9] Alius, ex eo, ſi criminationem accuſemus, *dicentes*, [q] " Quàm ingens ' *malum ipſa ſit?* [r] Atque hoc etiam, " Quòd iudicia *liteſque* alias efficiat. ¶ 12. [ſ] Communis autem ambobus locus *eſt*, quo Notas dicimus: [t] velut, in Teucro, Vlyſſes *ei notas obijcit*, " Quòd affinis *eſſet* Priamo: Heſione enim *ipſius mater*, ſoror *Priami fuit*: *& proindè, eum Troianis fauere*: Ille verò *reſpondit*, *ſe fidelem eſſe Græcis*, ex notis his; " Quòd *ipſius* pater Tela- ' mon, hoſtis *ſemper fuiſſet* Priamo; Et, " Quòd *ipſe* exploratores *Troiam* ' *miſſos* non indicauerit. 13. [u] Alius *locus*, Criminanti *vtilis*; [1] vt cùm mediocrem *rem* laudet, ipſe prolixè *deinde* vituperet; [2] *cùm verò* amplam, *conciſè* perſtringat; vel multis bonis priùs commemoratis, vnum *tandèm* vituperet, quod ad rem *potiſſimùm* pertinet. [x] Tales autem *accuſatores*, artificiociſſimi *ſunt*, & iniquiſſimi: Bonarum enim rerum *ope Aduerſario* nocere conantur, miſcendo ipſas cum *vno* malo. 14. Commune autem *præceptum* Criminanti, & crimen Diſſoluenti, *eſt hoc*: [y] Quoniam eandem rem contingit, plurium gratiâ geſtam eſſe: [z] *Idcircò* Criminanti quidem,

Gg depra-

lumniantem contrà *criminando*, *ijſdem artibus* illum *petas*, *quibus ille te*.

8[a], *Ex Iudicio anteà facto*: *Quæ* enim in *vno foro* ſemèl *decreta* fuerint, *non debent alterius* fori *iudicio premi*.

[p] Hoc pacto, Euripides ab Hygiænonte inſimulatus, (*quòd hominibus periurij auctor eſſet, cùm in Hippolyto, ſcriberet, " Iuraui linguâ &c.*) Reſpondit, *Eum iniquè* facere, qui *iudicium eius* rei *in alienam Curiam comportaret*: Se enim *in Liberi* patris *certaminibus*, vbi par erat, *rationem eius* carminis *reddidiſſe*, &c.

9[a], *Ex Criminationis naturâ generali*: vt *inſectemur totum calumniæ genus*, & quaſi Ream ipſam agamus: quòd

[q] Et *magnum illa* ſit mortalib. *malum*:

[r] Et *à re propoſitâ ſemper deflectens*, nouas lites, hydræ more, parturiat.

[ſ] Sequuntur loci communes: vnus (*tàm ad Criminand. valens, quàm ad purgand.*) *A rei Notis & indicijs*.

[t] Exempl. ex Fabul. Teucro.

[u] Alter (*Criminanti aptus*) ex *Commixtione laudum cum vituperijs*, 2[x] eſt: 1°, *Vt rem parùm laudatam, copioſa* ſequatur *vituperatio*.

2°, Vt *rei ſplendidè laudatæ*, ſubijciatur inſectatio *conciſa*: vel *cùm plures eius dotes prædicaueris, addatur vnum magnum malum*:

[x] *Calumniandi hæc ratio, pòl vaſra & callida*: — " Hic nigræ ſuccus loliginis, hæc eſt " Ærugo mera. —

3°, Accedit Præcept. (*ad idem crimen obijciendum vel dimouendum, vtile*) *à diuerſo Fine & propoſito*.

[y] Cùm enim *eadem res* in *varios fines deſtinatò* fiat;

[z] *Calumniatori* expedit, *in infini-*

ſtrem partem deterquendo, malitioſè *rodere*.
[a] *Defenſori* eandem, *in meliorem trahendo, ornare*.
[b] Exempl. è Tragœdia veteri: quod ſumptum fuit ex Ilia. 10.

deprauanda erit, in peiorem *partem* arripiendo; [a] Purganti verò, in meliorem. [b] Veluti, " Quòd Diomedes Vlyſſem *ſibi explorationis ſocium* ' *præ cæteris Græcis* elegit: Illi quidem, *qui hoc factum in meliorem partem interpretetur, dicendum*; " *Hoc* EVM *feciſſe*, quòd *Græcorum* optimum, & '*prudentiſſimum* exiſtimauit Vlyſſem; Huic verò, *qui in peiorem partẽ trahat, dicendum*, " Quòd non *huius rei cauſâ* ' *elegit*, ſed quià ſolus is non erat *cum* ' *ipſo* concertaturus, aut de ipſius glo- 'riâ decerpturus; quippè ignauus. Ac de Criminatione quidem, dicta ſunt tam multa.

κακοηθιστέον ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐκλαμβάνοντι· τῷ δὲ ἀπολυομένῳ, ἐπὶ τὸ βέλτιον· οἷον " ὅτι ὁ Διο- ' μήδης τὸν Ὀδυσσέα προ- ' είλετο [a], τῷ μὲν, " ὅ- ' τι διὰ τὸ ἄριστον ὑπο- ' λαμβάνειν τὸν Ὀδυσ- ' σέα· τῷ δ', " ὅτι ' οὐ· ἀλλὰ διὰ τὸ μόνον ' μὴ ἀνταγωνιστὴν, ὡς φαῦ- ' λον. καὶ περὶ μὲν διαβολῆς εἰρήσθω τοσαῦτα.

[a] *Coniun. lib. 2. c. 24. pa. 37.*

De Narratione. Cap. XVI.

Narratio Demonſtratiua, à Par. 1. Iudicialis, à Par. 4. Deliberatiua, à Par. 21.

[a] Narratio *Demonſtratiua*, 1°. [*Qualis?*] *Interrupta* ſc. & *diſſecta vbiquè* eſſe debet *in partib. orationis*; *non continentèr* in vno loco *facta*:

[b] Nam, cùm *Oratio Demonſtratiua conſtet* partìm *ex reb.* eius quẽ laudamus; partìm *ex earum probatione*, quam parit ars:
[c] *Res quidem* ſeu Actiones illas, ſigillatim *recenſeri* ſuis locis *oportet*, ſepoſitâ arte Oratoriâ:
[d] *Reliqua, argumentis* artificioſè *probari*, &c.

[e] Ob horum igitur *argumentorũ copiam, continuatæ Narrationi ſuperſedendum* erit; *ne*, ſi ſingula deinceps narres, ità vt geſta ſunt, (argumentis eorum ſeorſim poſitis:) *memoriæ auditorum peſſimè conſulas*.

[a] NArratio verò, *cùm vna ſit Interrupta in partibus orationis, altera continentèr contexta*, in Demonſtratiuis quidem, [1] non eſt *illa ſeriatim* continuata, *vt Indicialis*, ſed *interrupta* ſecundùm partes, *ità vt ſingula narrentur ſimulquè demonſtrentur*. Oportet enim actiones percurrere *illas*, ex quibus oratio *conficitur*. [b] Componitur enim oratio *Demonſtratiua ſic, vt* habeat [c] tùm id, quod vacat arte, *ſc. actiones cuiuſquam, quæ ad Oratorem deferuntur*; (Qui enim dicit, rerum geſtarum cauſa & *opifex* nequaquàm eſt:) [d] tùm id quod *eſt* ex arte *ſeu artificioſum*: Hoc verò eſt, demonſtrare, aut *rem* eſſe, ſi fide careat, aut Qualis *ſit*, aut Quanta, aut etiam *ſimùl demonſtrare hæc* omnia. [e] Ob hanc autem *cauſam* interdùm non continuatâ *Narratione* oportet *vti, ſed ſeparatim* narrare omnia; quià difficultèr ſub memoriam *cadit, narratis ſimùl omnibus, poſteà ſeorſim* demonſtrare ſic: " Atque ex ' his quidem *actionibus, hic* fortis *vir* ' *eſt habendus*; ex illis verò, ſapiens aut

Διήγησις δ', ἐν μὲν τοῖς ἐπιδεικτικοῖς ἐστὶν οὐκ ἐφεξῆς, ἀλλὰ κατὰ μέρος· δεῖ μὲν γὰρ τὰς πράξεις διελθεῖν, ἐξ ὧν ὁ λόγος· σύγκειται γὰρ ἔχων ὁ λόγος, τὸ μὲν, ἄτεχνον· οὐδὲν γὰρ αἴτιος ὁ λέγων τῶν πράξεων· τὸ δὲ ἐκ τῆς τέχνης· τοῦτο δ' ἐστὶν, ἢ ὅτι ἐστὶ δεῖξαι ἐὰν ᾖ ἄπιστον, ἢ ὅτι ποῖον, ἢ ὅτι πόσον, ἢ καὶ ἅπαντα. διὰ δὲ τοῦτ' ἐνίοτε οὐκ ἐφεξῆς δεῖ διηγεῖσθαι πάντα, ὅτι δυσμνημόνευτον τὸ δεικνύναι οὕτως· " ἐκ μὲν οὖν ' τούτων, ἀνδρεῖος· ἐκ δὲ ' τῶνδε, σοφὸς, ἢ δίκαιος·

κειμος· 2. καὶ ἁπλουστέρος ὁ λόγος οὗτος· ἐκεῖνος δὲ, ποικίλος, καὶ οὐ λιτός· 3. δεῖ δὲ, τὰς μὲν γνωρίμους ἀναμιμνήσκειν· διὸ οἱ πολλοὶ οὐδὲν δέονται διηγήσεως· οἷον, εἰ θέλεις Ἀχιλλέα ἐπαινεῖν· ἴσασι γὰρ πάντες τὰς πράξεις· ἀλλὰ χρῆσθαι αὐταῖς δεῖ. ἐὰν δὲ Κριτίαν, δεῖ· οὐ γὰρ πολλοὶ ἴσασιν. ¶ 4. Νῦν δὲ γελοίως τὴν διήγησίν φασι δεῖν εἶναι ταχεῖαν. καίτοι ὥσπερ ὁ τῷ μάττοντι ἐρομένῳ, "πότερον σκληρὰν ἢ μαλακὴν μάξει; τί δ' ἔφη, εὖ ἀδύνατον; καὶ ἐνταῦθα ὁμοίως· δεῖ γὰρ μὴ μακρῶς διηγεῖσθαι, ὥσπερ οὐδὲ προοιμιάζεσθαι μακρῶς, οὐδὲ τὰς πίστεις λέγειν· οὐδὲ γὰρ ἐνταῦθά ἐστι τὸ εὖ, ἢ τὸ ταχὺ, ἢ τὸ συντόμως, ἀλλὰ τὸ μετρίως· 5. τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ λέγειν ὅσα δηλώσει τὸ πρᾶγμα· 6. ἢ ὅσα ποιήσει ὑπολαβεῖν γεγονέναι, ἢ βεβλαφέναι, ἢ ἠδικηκέναι, ἢ τηλικαῦτα ἡλίκα βούλει· τῷ δὲ ἐναντίῳ τὰ ἐναντία· 7. παραδιηγεῖσθαι δὲ, ὅσα εἰς τὴν σὴν ἀρετὴν φέρει· οἷον, "Ἐγὼ δ' ἐνουθέτουν ἀεὶ τὰ δίκαια, λέγων μὴ τὰ τέκνα ἐγκαταλείπειν· 8. ἢ θατέρου κακίαν· "Ὁ δ' ἀπεκρίνατό μοι, ὅτι οὗ ἂν ᾖ αὐτὸς, ἔσται ἄλλα παιδία· ὃ τοὺς ἀφισταμένους Αἰγυπτίους ἀποκρίνασθαί φησιν ὁ Ἡρόδοτος· 9. ἢ ὅσα ἡδέα τοῖς δικασταῖς· 10. ἀπολο-

iuſtus. 2. [f] Ac ſimplicior oratio *eſt* iſta, *quæ ſingulis antè narratis, ſeorſim probationes ſubijcit*; [g] illa verò *quæ cum rebus probationes intertexit*, varia, & non attenuata. 3. [a] Oportet autem, claros quidem *viros* in memoriam reuocare *ſolùm*; *non eorum facta, narrando exponere*: Quamobrem plærique *eorũ, quos laudamus*, haud indigent Narratione: (veluti, ſi Achillem laudare velis: Omnes enim, res nôrunt *ab eo* geſtas;) ſed ipſorum *factis, vt perſpicuis, ad eos ornandos* vti oportet: [h] Si verò Critiam *ignotum hominem laudes, narrandæ ſunt actiones eius præclaræ*; quoniam haud multi ſciunt. ¶ 4. [i] Narrationem autem *Iudicialem*, [1] hodierni *Rhetores*, ridiculè aiunt oportere eſſe celerem. [k] Quanquam, vt ille *piſtori ad panem conficiendũ farinam* ſubigenti, cùm interrogaret, "Duramnè an mollem farinam ſubigeret? "Quid? Benè (inquit) *eam ſubigere eſt* impoſſibile? [l] Ità hìc ſimilitèr *ad faciendam fidem*: [m] Oportet enim *rem* haud prolixè Narrare, vt nec Exordiri prolixè, nec *prolixam* Fidem facere: Neq; enim in hoc, *ſc. prolixitate, id* quod benè *ſe habet*, æſtimatur, neq; celeritate, aut breuitate, ſed ipſa mediocritate. 5. [2] Id autem fit, [1] ſi dicat *ea*, [n] quæcunque rem *actam* declarent; 6. [o] Aut quæcunque efficiant, vt *auditores* exiſtiment factum eſſe *id*, *quod obiecerit*, aut nocuiſſe, aut iniuriam feciſſe, aut tanta *eſſe facta*, quanta *videri ea* velit: [k] Aduerſario autem, contraria *ſunt afferenda*. 7. [2] Narrationi autem *tuæ*, *aliundè* attexas, quæcunque vel ad tuã virtutem pertinent:* veluti, "Ego verò admonebam, ſempèr ſuadens iuſta, ne liberos ſuos deſereret. 8. [p] Vel ad alterius improbitatem; "[q] Ille autem *improbè* reſpondit mihi, "Vbi ipſe fuerit, futuros *ſibi* eſſe alios liberos: Quod *Regi Pſammeticho* deficientes *ab eo* Ægyptios, *& transfugas*, *cùm liberos reliquiſſent*, reſpondiſſe ait Herodotus: 9. [r] Vel quæcunque *ſolent eſſe* iucunda Iudicibus. 10 [ſ] De-

Gg 2 fendenti

[f] Collatio dictar. Narrationum: *Continuata*, & perpetua, *humilis* eſt, minuſquè artificioſa:

[g] *Quæ interruptè fit*, eleganti *varietate perplacet*.

2°, [*Quos & Quæ narrare debemus?*] *Non facta ſc. heroum clariſſimorum*, quippè quæ vel mentione ſolâ ſatis elucent:

[h] Sed ſi quem *probum virum*, *cuius bona latent*, illuſtrare velis; cuncta, quæ laudi illi vertantur, explices neceſſe eſt.

[i] De Narration. *Iudiciali* [[1] *Qualis ſit*, & [2] *ex Quib*°?] [1] *Virtutem* quidem *eius Iſocrates* eſſe voluit, *vt conciſa eſſet. Ineptè.*

[k] Vt enim Piſtori, ad panem, *nec molliùs farina ſubigenda fuit, nec duriùs, ſed medio modo*:

[l] Ità Oratori, ad Fidem, *nec prolixè narrandam, nec breuitèr*;

[m] Sed, vt in reliquis partibus, ità *in hâc, mediocritas retinenda* eſt, vt communis earum omnium virtus.

[2] Conſtat autem *Narrandi hic Modus*, 1°, *Proprio munere*; vt

[n] Et *percurras ea* ſaltèm, *quæ exponant rem*;

[o] Et in *Accuſando recenſeas ea, quæ opinionẽ* mihi inſerant, *feciſſe* eum, vel *nocuiſſe*, &c. In *Defendendo, quæ* opinionem *contrariam.*

2°, *Ex aſſumptis & extraneis*: *Accuſanti* enim interſerenda *illa, quæ probitatem ipſius indicent*, & *mores bonos.*

* Exempl. fictum.

[p] *Aduerſarij* autem, *mores malos.*

[q] Exempl. eſt ex hiſtoriâ apud Herodot. in Euterpe.

[r] Et *adſpergenda quædam, quæ Iudicum animos titillent.*

[ſ] *Defendenti* autem ſeu Reo,

Quiâ *minor Narratio ſatis* eſt; Et *Controuerſiæ* diſceptandæ, *ſunt* 4^r : Aut *non eſſe Factum*, aut *non detrimentoſum*, &c.

[t] Id agendũ; vt *ſi confeſſum* ſit *eſſe Factũ*, aut *Noxiũ*, &c. *quàm minimâ Narratione tranſigat.*

[u] Verſitam. *ſi Cõpẽſatione ſe purgauerit*, &c. *protrahere illã licebit.*

[x] Deniquè tàm Actori quàm Reo, *res atroces* fuſiùs & *quaſi oculis præſentaneæ*, *exponendæ* ſunt; *ſi ſic* narratæ, *percellant animos*: *Sin minùs*, ſatius erit, *quaſi tranſactas*, *vno verbo perſtringere.*

[y] Exempla; 1^m, Vlyſſis, qui Odyſſ. 9. 10. 11. & 12. errores ſuos Alcinoo Phæacũ regi, prolixè,

[z] Eoſdem Odyſſeâ penult. vxori Penelopæ paucis verſibus expoſuit.

2^m :

3^m, Ex fabulâ Eurip.

[a] Speciatim [*Quomodò tuos, vel Perſonarum (quos Narras) & Quibus reb. exprimas mores?*] 2^b. ſci. 1°, *ex indicato conſilio & fine cuiuſque in rebus ſingulis gerendis*: *Qualem is ſcopum in ijſdem ſecutus ſit*: *Qualis* enim *præelectio* eſt, *tales* indè *Mores* emanant, ſc. boni vel mali.

[c] *Praelectio* autem ſibi *ſcopum præſtituit* bonũ vel malum, &c.

[d] Hinc eſt, quòd *ſcientiæ Mathematicæ, cum Moribus nihil* habeant *commercij*, quippè *nihil cum Praelectione & Fine*:

[e] Contrà verò, *Morales diſputationes Socratis*, apud Platon. Xenoph. &c. *Illæ* ſiquidem *de vitâ & moribus*, ad finem aliquem vtilem *inſtitutæ* ſint.

2°, Exprimuntur mores *ex narratis Conſequentib. quibuſdam*: quorum 3ª genera:

1, *Alia, pertinent ad Actionem & geſtum.* E. g. *Inter loquendum abire*, aut *muſſitantem diſcedere*, *agreſtis ingenij eſt.*

2, *Alia* Conſequentia, *ſpectant ad diſcurſum mentis & loquendi modum*: v. gr. Dicas: "*Te non* '*ſubtili ratione* fretum *loqui*, *ſed* '*ſimplici animo & bono.* Vt

1 Decreui hoc, genio ſuadente, facere:

2 Malui rem meam deteriorem fieri, quàm officio deeſſe:

fendenti autem, minor Narratio *conducit*: Controuerſiæ verò *litigantium*, *hæ ſunt*; aut "Non eſſe factum, *quod ille narrauit*; aut "Non noxium eſſe; aut "Non iniuſtum; aut "Non tantum. [t] Quare *harum* ſi quid fateatur, *in eo* non *eſt* immorandum; [u] niſi *narrandum* quid *ſit*, *quod* ad illam *purgationem* pertineat; velut, "Si actum eſt, at non *eſſe* iniuſtum, *&c.* 11. [x] Prætereà, narrare oportet, *tanquam* actas *& tranſactas res illas*, quæcunque, *dùm ità exponuntur*, *quaſi iam* agantur, aut miſerationem, aut indignationem *auditoribus* minimè afferant. [y] Exemplũ *eſt* [1] Alcinoi Apologus, *quo Vlyſſis errores prolixè narrantur*, [2] qui *breuitèr* apud Penelopem triginta *vno* verſibus factus eſt: [2] Et vt Phayllus Circulum: [3] Et Euripidis Prolog^s, in *Fabula* Oeneo. 12. [a] Moratam autem Narrationem eſſe oportet: Idque erit, ſi nouerimus, quid efficiat *ipſos* Mores. [1] Iam igitur vnum, *quod eos efficit*, *eſt*, vt præelectionem *orator* indicet: [b] Mores autem *ſunt* cuiuſdammodi (*i. boni vel mali*) eò *ſc.* quòd hæc, cuiuſdammodi *ſit*: [c] Præelectio verò cuiuſdammodi *cenſetur* ratione finis, *cuius gratiâ prælegit.* 13. [d] Ob hanc *cauſam* Mathematicæ demonſtrationes, non habent *in ſe* mores; quià ne præelectionem *quidem*: Nam id, cuius gratiâ, *ſeu finem* non habent: [e] Verùm *ſermones* Socratici *habent*: De huiuſcemodi enim, *i. prælectione & fine, illi* dicunt. 14. [a] Alia verò Morata *ſunt*, quæ ſingulos mores ſequuntur; [1] veluti, "Quòd ſimùl, *ſecum* loquens abibat: Declarat enim *hic diſceſſus* audaciam & ruſticitatem morũ. 15. [2] Et *illud*, *ſi* loquatur *Orator*, non tanquàm ex ſententiâ, *ſeu ſagacitate animi*, vt *faciunt* hodierni *Rhetores*; ſed tanquàm ex præelectione; [1] "Ego verò *hoc* volui: [2] Et, "Prælegi enim 'hoc, *tanquàm* melius, etiamſi nihil e'molumenti *indè* caperem: Illud .n. (*ex ſubtili ratiocinatione* dicere) prudentis *eſt*; hoc verò (*ex electione ſim-*

γουμένῳ δὲ, ἐλάττων ἡ διήγησις· αἱ δ' ἀμφισβητήσεις, ἢ "μὴ γεγονέναι, ἢ "μὴ βλαβερὸν εἶναι, ἢ "μὴ ἄδικον, ἢ "μὴ τηλικοῦτον· ὥστε περὶ τὸ ὁμολογούμενον οὐ διατριπτέον, ἐὰν μή τι εἰς ἐκεῖνο συντείνῃ [a], οἷον, "εἰ πέπρακται, ἀλλ' οὐκ ἄδικον· 11. ἔτι, πεπραγμένα δεῖ λέγειν, ὅσα μὴ πραττόμενα, ἢ οἶκτον, ἢ δείνωσιν φέρει. παράδειγμα ὁ Ἀλκίνου ἀπόλογος, ὅτι πρὸς τὴν Πηνελόπην ἐν τριάκοντα ἔπεσι πεποίηται. καὶ ὡς Φάϋλλος τὸν Κύκλον, καὶ ὁ ἐν τῷ Οἰνεῖ πρόλογος· 12. ἠθικὴν δὲ δεῖ τὴν διήγησιν εἶναι. ἔσται δὲ τοῦτο, ἂν εἰδῶμεν τί ἦθος ποιεῖ. ἓν μὲν δὴ, τὸ προαίρεσιν δηλοῦν· ποιὸν δὲ τὸ ἦθος, τῷ ποιὰν ταύτην· ἡ δὲ προαίρεσις ποιὰ τῷ τέλει· 13. διὰ τοῦτο οὐκ ἔχουσιν οἱ μαθηματικοὶ λόγοι ἤθη, ὅτι οὐδὲ προαίρεσιν· τὸ γὰρ οὗ ἕνεκα οὐκ ἔχουσιν, ἀλλ' οἱ Σωκρατικοί· περὶ τοιούτων γὰρ λέγουσιν· 14. ἄλλα ἠθικὰ, τὰ ἑπόμενα ἑκάστῳ ἤθει· οἷον, "ὅτι ἅμα, 'λέγων ἐβάδιζε· δηλοῖ γὰρ θρασύτητα καὶ ἀγροικίαν ἤθους· 15. καὶ μὴ ὡς ἀπὸ διανοίας λέγειν, ὥσπερ οἱ νῦν, ἀλλ' ὡς ἀπὸ προαιρέσεως. "Ἐγὼ δὲ 'ἐβουλόμην, καὶ "προ'ειλόμην γὰρ τοῦτο· ἀλλ' 'εἰ μὴ ὠνάμην, βέλτι'ον· τὸ μὲν γὰρ, φρονί'μου· τὸ δὲ, ἀγαθοῦ· φρονίμου μὲν γὰρ, ἐν τῷ

[t] Coniun. cap. prac. par. 3.

τοῦ τὸ ὠφέλιμον διώκειν· ἀγαθοῦ δ', ἐν τῷ τὸ καλόν· 16. ἂν δὲ ἄπιστον ᾖ, τότε τὴν αἰτίαν ἐπιλέγειν· ὥσπερ Σοφοκλῆς ποιεῖ παράδειγμα τὸ ἐκ τῆς Ἀντιγόνης, "ὅτι 'μᾶλλον τοῦ ἀδελφοῦ ἐκή-'δετο, ἢ ἀνδρὸς, ἢ τέ-'κνων· τὰ μὲν γὰρ ἂν γενέσθαι ἀπολόμενα·

"Μητρὸς δ' ἐν ᾅδου καὶ πατρὸς βεβηκότων,
"Οὐκ ἔστ' ἀδελφὸς, ὅστις ἂν βλάστοι ποτέ.

17. ἐὰν δὲ μὴ ἔχῃς αἰτίαν, ἀλλ' "ὅτι οὐκ ἀγνοεῖς ἄ-'πιστα λέγων, ἀλλὰ φύσει 'τοιοῦτος εἶ· ἀπιστοῦσι γὰρ ἄλλο τι πράττειν ἑκόντα, πλὴν τὸ συμφέρον· 18. ἔτι, ἐκ τῶν παθητικῶν λέγειν, διηγούμενον καὶ τὰ ἑπόμενα, καὶ ἃ ἴσασι, καὶ τὰ ἴδια ἢ αὐτῷ, ἢ ἐκείνῳ προσόντα· "Ὁ δ' ᾤχετό με ὑπο-'βλέψας. καὶ ὡς περὶ Κρατύλου Αἰσχίνης, "ὅτι 'διασίζων καὶ τοῖν χεροῖν διασείων· πιθανὰ γάρ· διότι σύμβολα γίνεται ταῦτα ἃ ἴσασιν ἐκείνων ὧν οὐκ ἴσασι. πλεῖστα δὲ τοιαῦτα λαβεῖν ἐξ Ὁμήρου ἐστίν·

"Ὣς ἄρ' ἔφη, γρηῢς δὲ κατέχετο χερσὶ πρόσωπα·

οἱ γὰρ δακρύειν ἀρχόμενοι, ἐπιλαμβάνονται τῶν ὀφθαλμῶν· 19. καὶ εὐθὺς εἰσάγαγε σεαυτὸν ποιόν τινα, ἵνα ὡς τοιοῦτον θεωρῶσι καὶ τὸν ἀντίδικον· λανθάνων δὲ ποίει. ὅτι δ' ῥᾴδιον, ὁρᾶν δεῖ ἐκ τῶν ἀπαγγελλόντων· περὶ ὧν γὰρ μηδὲν ἴσμεν, ὅμως λαμ-

plici loqui) *eſt viri* probi: Prudentis enim *eſt*, vt vtile perſequatur; Probi verò, vt honeſtum. 16. [h] Si verò id, *quod praelegiſſe te ais*, fide careat, tunc cauſam *eius* ſubiungere *oportet*; [i] vt Sophocles facit exemplum ex Antigona; *vbi ipſa dicit*; "Se magis ſolli-'citam fuiſſe de fratre, quàm de viro 'aut liberis: Nam eos refici poſſe, *eti-'amſi* periierint;

"Sed cùm mater & pater in Plutonis *domum* deſcenderint,
Non erit vndè frater *vllo pacto* exoriri poſſit.

17. [k] Si verò non habeas cauſam, *dices* tamen, "Quòd non ignoras, te 'res *vulgò* incredibiles dicere; ſed *te* 'naturâ talem eſſe, *vt licèt vtilitatis* '*ratio id poſceret, ad hæc tamen propen-*'*ſior fueris*: Haud *facilè* enim credunt *homines*, aliud agere *ſuâ* ſponte *quenquam*, præter *id*, quod vtile *eſt*. 18.[3] Præterea, *mores efficit*, ex *ijs*, quæ ad motum *animorum pertinent*, dicere, narrando *ſc.* [l] cùm *ea* quæ *affectibus ſunt* conſequentia, & quæ *auditores* ſciunt; [m] tùm ea, quæ priuatìm vel ipſi, vel aduerſario inſunt: "[1] Ille ve-'rò abijt, me *limis oculis* toruè ſubaſpi-'ciens: Et, vt de Cratylo Æſchines, "[2] Quòd exibilans & manibus ex-'plodens *adſtaret*: Appoſita enim ad perſuadendum, *hæc ſunt*; quoniam cõſequentia ea, quæ *auditores* ſciunt, indicia fiunt illorum *affectuum*, quos neſciunt: [n] Plurima autem talia aſſumere ex Homero licet; *veluti*,

"Sic igitur ait: Anus verò *Euryclêa* compreſſit manibus vultum:

Qui enim lachrymare occipiunt, attrectant *manibus* oculos. 19. [o] Et ſtatìm *ante Narrationem occœptam*, teipſum cuiuſdammodi introducas, vt quaſi talem *te*, & Aduerſarium tuum, *quàm primùm* intueantur *auditores*, *qualem cupis*. Latens verò *hoc* facias. [p] Quòd autem, *hoc tibi* facile *ſit*, perſpicere licet ex ijs, qui *res in Tragœdijs* nunciant: De quibus enim nihil *adhuc* ſcimus, *ſimulatquè* tamen *prodeunt*, *de*

[h] Sin illud, *quod lubens aſſeruiſti, incredibile* ſit: *rationem adiunges ſententiæ* iudicijque *tui, quò fiat* id *veriſimile*.

[i] Exempl. ex Antigona Sophocl. vbi illa incredibilem ſuam tuetur vocem; Quòd pro fratre defuncto ea fecerat, quæ pro coniuge liberiſque noller.

[k] Quòd *ſi ratio in promptu non ſit*: dicas, "*hominum iudicijs ad-*'*uerſari propenſionem naturæ tuæ*; '*vt, quæ recta ſentias, ſublatâ om-*'*ni ſpe fructus, gerere malis*.

3 *Alia Conſequentia* (quibus exprimantur mores) *ad Affectus animorum ſpectans*:
Narranda enim ſunt,
[l] Tùm *Conſequentia communia, quæ cuique nota* ſunt:
[m] Tùm *propriæ affectuum notæ, Dicentis & Aduerſarij*; quas Iudices anteà nõ perſpexerant.
Exempla *communium Conſequentium*:
1[m], Quo ſignificatur *animus iratus, maleq́ erga* ſe *affectus*.
2[m], Quod notat *animum petulantiæ ſuperbiaq́ plenum*.

[n] Similia exempla apud Homer. plurima: vt, Odyſſ. 19[a], de Eurycleâ nutrice, quæ pedes heri Vlyſſis lauatura, &c. lachrymas tenere non potuit.

[o] *Præcept. Mores tui* ipſius ab initio, *antequàm* vnum *verbum narres, exprimendi* ſunt: viz. *vt voce geſtuq́ &c. te conformatum inſinues*: quò, vt *bonis te imbutum moribus* auditores excipiant, *aduerſarium* reſpuant, vt *contrarijs*:

[p] Hoc quàm procliue, docet exemplum *nunciantium*; quos etiamdùm *tacentes*, vel *frugi* eſſe *auguramur*, vel *malos*.

q Precept. alterum: Tametſi Mores anteſignani eſſe debeant, *Narratio* tamen *ipſa cuilibet parti interpolanda, & interdùm ab initio miſſa facienda* eſt.

r In Deliberativas, *Narratio* propriè *non cadit*: (Siquidē *illa de præteritis* eſt; *Deliberatio, de futuris*:)

ſ Siquandò autem incidat, de præteritis quidem ita fiet, vt

t Vel *ijs memoriâ repetitis, expeditiùs de futuris conſulas*:

u Vel *vt inſimulando laudandòuè earum rerum authores, tueâre ſententiam tuam*:

x Quanquam hoc cùm fit, *Aſſumpta* eſt *Narratio* talis, *ex alijs generibus, non Deliberantis Propria.*

y Hic quoque, *Narrationib.* attexendi ſunt *Mores*, vt ſi quandò *incredibilia* narres, *polliceri* debeas *te totam rem* auditoribus *probaturum, & ſtare velle iudicio eorum, quorum ipſis viſum fuerit.*

Exempla: 1m, ex Oedipode Carcini.

2m, Ex Antigonâ Sophoclis: vbi Æmon ſponſam, illam, ſuam tuetur contra Edictū Creontis.

de ijs concipimus exiſtimationem aliquam. 20. *q* Multis autem in locis *orationis* narrare *oportet*, & quandoquè non in principio. ¶ 21. *r* In Deliberatione verò, Narratio minimè locum habet; quià de futuris nemo narrat. 22. *ſ* Verùm ſi *in eâ* Narratio fuerit, *t* Præteritorum *ſanè* erit; vt *Dicentes*, cùm *illa* in memoriam reuocauerint, meliùs conſultare poterint de futuris: *u* Vel criminantes *eos, qui illa geſſerint*, aut laudantes. *x* Verùm eo tempore nequaquàm Deliberantis *proprium* obit munus. 23. *y* Si verò *id* fide careat, *quod dicitur, Oportebit* & polliceri *te* etiam cauſam *rei dubiæ* ſtatìm eſſe dicturum, & *rem* illorū arbitrio commiſſurum quibus *comitti Auditores ipſi* velint: *z* Veluti, Iocaſta *Poëtæ* Carcini, in *Fabulâ* Oedipode, ſempèr pollicetur, percunctante eo, qui quærebat filium. *a* Et Æmon Sophoclis *ità Antigonæ factum apud patrem Creontem narrat, vt ſe tamen in eius poteſtate futurum ſpondeat.*

βανόμεν ὑπόληψίν τινα· 20. πολλαχοῦ δὲ δεῖ διηγεῖσθαι, καὶ ἐνίοτε οὐκ ἐν ἀρχῇ. ¶ 21. Ἐν δὲ δημηγορίᾳ ἥκιστα διήγησίς ἐστιν, ὅτι περὶ τῶν μελλόντων οὐδεὶς διηγεῖται. 22. ἀλλ᾽ ἐὰν περ διήγησις ᾖ, τῶν γενομένων ἔσται, ἵν᾽ ἀναμνησθέντες ἐκείνων, βέλτιον βουλεύσωνται περὶ τῶν ὕστερον, ἢ διαβάλλοντες, ἢ ἐπαινοῦντες. ἀλλὰ τότε, οὐ τὸ τοῦ συμβούλου ποιεῖ ἔργον· 23. ἂν δ᾽ ᾖ ἄπιστον, ὑπισχνεῖσθαί τε καὶ αἰτίαν λέγειν εὐθὺς [b], καὶ διατάττειν οἷς βούλονται· οἷον, ἡ Ἰοκάστη ἡ Καρκίνου ἐν τῷ Οἰδίποδι, ἀεὶ ὑπισχνεῖται, πυνθανομένου τοῦ ζητοῦντος τὸν υἱόν. καὶ ὁ Αἵμων ὁ Σοφοκλέους.

b Coniun. ſupr. par. 17.

De Fide, ſeu de Confirmatione & Refutatione.

Cap. XVII.

Primùm, de Quæſtionibus probandis, à Par. 1. Dein de Probationibus ipſis, cùm ijs, quæ ad demonſtrandum valent, à par. 6. Tùm ijs, quibus aduerſarij argumenta eleuamus, i. de Solutionibus, à Par. 19.

a Ad *Quæſtiones demonſtrandas, comparata eſt Fides*, ſeu ea ex quibus Fides fit.

b *Eæ, 4r ſunt* in ſingulis orationum generibus:

* In *Iudiciali*, *Defendenti* quidem, *demonſtranda hæ 4r*: 1 *Quòd non fecerit*, 2 *Quòd non nocuit*, 3 *Quòd non tantoperè*, 4 *Quòd non iniuſtè.*

c Accuſanti verò, hæ: *Quòd fecerit. &c.*

d Not. Cùm *in ſolâ Quæſt. de Facto, neceſſariū* ſit, *alterutrum*, vel *Actorē improbū* eſſe, (*ſi ob-*

a Fidem verò oportet idoneam eſſe ad demonſtrandum: Demonſtrare autem opus eſt, (*b* Quoniam Controuerſia ferè *eſt* de quatuor) de re Controuersâ afferendo Demonſtrationem; Veluti, * in Iudicio, ſi *Reus* non factum eſſe *controuerſetur*, oportet huius *quæſtionis* maximè demonſtrationem afferre; 2 Si verò non nocuiſſe, huius; aut 3 ſi non tantoperè; aut 4 ſi iuſtè. *c* Non alitèr faciundum erit, ſi, an factum ſuit hoc, *ſit* controuerſia. 2. *d* Neque verò lateat, neceſſarium eſſe, in hâc con-

Τὰς δὲ πίστεις δεῖ ἀποδεικτικὰς εἶναι· ἀποδεικνύναι δὲ χρή, ἐπεὶ περὶ τεττάρων ἡ ἀμφισβήτησις, περὶ τοῦ ἀμφισβητουμένου φέροντα τὴν ἀπόδειξιν· οἷον, εἰ ὅτι οὐ γέγονεν, ἀμφισβητεῖ, ἐν τῇ κρίσει δεῖ τούτου μάλιστα τὴν ἀπόδειξιν φέρειν· εἰ δ᾽ ὅτι οὐκ ἔβλαψε, τούτου, καὶ ὅτι οὐ τοσόνδε, ἢ ὅτι δικαίως. ὡσαύτως καὶ εἰ περὶ τοῦ γενέσθαι τοῦτο ἡ ἀμφισβήτησις· 2. μὴ λανθανέτω δ᾽, ὅτι ἀναγκαῖον ἐν ταύτῃ τῇ

τῇ ἀμφισβητήσει μόνῃ τὸν ἕτερον εἶναι πονηρόν· οὐ γάρ ἐστιν ἄγνοια αἰτία, ὥσπερ ἂν εἴ τινες περὶ τοῦ δικαίου ἀμφισβητοῖεν. ὥστ᾽ ἐν τούτῳ χρονιστέον· ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις, οὔ· 3. ἐν δὲ τοῖς ἐπιδεικτικοῖς, τὸ πολύ, "ὅτι καλὰ καὶ ὠφέλιμα, ἡ αὔξησις ἔσται· τὰ γὰρ πράγματα δεῖ πιστεύεσθαι· ὀλιγάκις γὰρ καὶ τούτων ἀποδείξεις φέρουσιν, ἐὰν ἄπιστα ᾖ, ἢ ἂν ἄλλος αἰτίαν ἔχῃ· 4. ἐν δὲ τοῖς δημηγορικοῖς, ἢ ὡς οὐκ ἔσται, ἀμφισβητήσειεν ἄν τις· ἢ ὡς ἔσται μὲν ἃ κελεύει, ἀλλ᾽ οὐ δίκαια· ἢ οὐκ ὠφέλιμα, ἢ οὐ τηλικαῦτα· 5. δεῖ δὲ καὶ ὁρᾶν εἴ τι ψεύδεται ἐκτὸς τοῦ πράγματος [a]· τεκμήρια γὰρ ταῦτα φαίνεται καὶ τῶν ἄλλων ὅτι ψεύδεται. ¶ 6. ἔστι δέ, τὰ μὲν παραδείγματα, δημηγορικώτατα [b]· τὰ δ᾽ ἐνθυμήματα, δικανικώτερα [c]· ἡ μὲν γὰρ περὶ τὸ μέλλον· ὥστ᾽ ἐκ τῶν γενομένων ἀνάγκη παραδείγματα λέγειν· ἡ δὲ περὶ ὄντων ἢ μὴ ὄντων, οὗ μᾶλλον ἀπόδειξίς ἐστι καὶ ἀνάγκη· ἔχει γὰρ τὸ γεγονὸς, ἀνάγκην· 7. οὐ δεῖ δὲ ἐφεξῆς λέγειν τὰ ἐνθυμήματα, ἀλλ᾽ ἀναμιγνύναι· εἰ δὲ μή, καταβλάπτει ἄλληλα· ἔστι γὰρ καὶ τοῦ ποσοῦ ὅρος·

"Ὦ φίλ᾽, ἐπεὶ τόσα εἶπες, ὅσ᾽ ἂν πεπνυμένος ἀνήρ.

ἀλλ᾽ οὐ τοιαῦτα· 8. καὶ μὴ περὶ πάντων ἐνθυμήματα ζητεῖν· εἰ δὲ μή, ποιήσεις ὅπερ ἔνιοι ποιοῦσι τῶν φιλο-

a Coniun. Rhetor. ad Alex. c. 9. p. 1 &c.

b Coniun. lib. 1. ca 9. p. 51.

c Ibid. p. 53.

trouerſiâ *de Facto* ſolâ, alterum *litigatorum* eſſe improbum: Non enim excuſationem *ibi* habet ignoratio: quemadmodùm, ſi qui de Iuſto controuerſarentur: [e] Quare in hâc *diſceptatione de facto* diù inſiſtendum *eſt*; in alijs verò, ſecùs. 3. [f] In Demonſtratiuis autem, plærunquè, Amplificatio adhibenda eſt, "Quòd honeſta, & vtilia *ſint*, *quæ fecerit*: Nam Facta *ipſa abſque probatione* oportet credi: [g] Raro enim etiam horum demonſtrationes *ibi* adducunt; *& tunc ſolùm*, cùm illa fide *prorsùs* careant, aut alius *quis potiùs* eâ laude (*quæ huic tribuitur*,) videatur dignus. 4. [h] At in Deliberationibꝰ contenderit quis, aut non futura eſſe, *quæ cenſet is, qui anteà ſententiam dixit*; aut futura quidem, quæ cenſet, ſed non iuſta; aut non vtilia; aut non quanta *fore contendit*. 5. [i] Oportet verò etiam obſeruare, nunquid falſi attulerit *Aduerſarius* extra cauſam *principalē*: Tecmeria enim, hæc eſſe *ſpecie tenùs* apparent, quòd etiam in alijs, *quæ ad Quæſtionē pertinent*, mentitus fuerit. ¶ 6. [k] Sunt autem [l] Exempla quidem, maximè accommodata Deliberationi; [m] Enthymemata autem Iudicio: Illa enim (*Deliberatio*,) circa futurum *eſt*; vt ex præteritis, neceſſe *ſit* exempla ducere: Hoc verò (*Iudicium*) de ijs quæ ſunt, vel non ſunt; cuius rei magis eſt demonſtratio & neceſſitas: Quod enim factum eſt, *id* neceſſitatem habet, *vt confirmari enthymemate queat*. 7. Non oportet autem continentèr *& perpetuâ ſerie*, dicere Enthymemata, ſed *cum alijs Fidei generibus vbiquè* permiſcere: [o] Alioqui, illident *illa*, *atque impedient ſe* mutuò. [p] Eſt enim etiam quantitatis modus *in accumulandis ipſis*: [q] *Vndè illud*,

"*O chare* adoleſcens, *quoniā tot dixiſti*,
quot vtiq; diceret cordatus vir.

Sed non *ait*, "*Quoniā* talia *dixiſti*, *&c.* 8. [r] Et, non de *rebus* omnibus Enthymemata quærere: Sin minùs *hoc ſerues*, facies, quod nonnulli ſolent ex ijs,

ijciat ſc. quod *exploratū ipſi non* ſit:) vel Reum, *ſi manifeſta neget*: (vt præter litis damnum, iactura quoquè exiſtimationis accedat:)

[e] Huic *Quæſtioni imprimis immorandum eſt*, quò facti crimen aut probes aut eleues, &c.

[f] In genere *Demonſtratiuo*: Quæſtiones *poſteriores tres*, plærunquè *probandæ* occurrent: i. *Amplificatio* afferenda eſt, *quòd valdè honeſta* aut *vtilia* fecerit:

[g] *Prima autem* [*Quòd fecerit*,] *rarò admittitur*; tunc ſc. cùm *facta*, videantur *incredibilia*, vel *alius* quis, *eorum auctor* exiſtimetur.

[h] In *Deliberatiuo* deniquè, *Auctori ſententiæ*, *firmandæ* ſunt *Quæſtiones* omnes 4r, vt antè in Iudiciali.

[i] Præcept. *de Quæſtionibus à causâ alienis. In ijs ſi falſus* deprehendatur *Aduerſarius*, *fidem* eius *in causâ principali*, *irritam* facies, *aut ſuſpectam*.

[k] De *Probationibus quæ ad demonſtrandum valent*. GENERATÌM, notat, *Earum alias alijs* orationum *generibus*, promptius *inſeruire*: v.g.

[l] *Exempla*, *Deliberatiuū*:

[m] *Enthymemata*, *Iudicialibus*, &c.

[n] SPECIATÌM; 1°, [*Quomodò Probationes dictæ, ſi adſint, conformari debeant?*] Præcept. *vnū*, *de Enthymematū*, bimembre: Ne *abſque modo* in oratione *continuentur*. &c.

[o] *Non continuentur*:] Ne *poſteriora priorum infringant vim*:

[p] *Non abſque modo*:] Quià rationum *terminus* datur *certus*, quem *tranſcendere non decet*:

[q] Quod prob. teſtimon. Menelai Odyſſ. 4 a, vbi ad Piſiſtratum Neſtoris filium ait, *ſeruandum eſſe modum*, *etiam in optimis ſententijs* proferendis

[r] Nec *ſtudeas*, *res omnes firmare Enthymematis*: Quæ enim abſque illorum lumine *ſuâ vi ſatis lucent*, ijs *non niſi ex obſcurioribus*

lumen addes : quod quàm cæcũ ſit, quis non videt?

f Alteram Præc. *de Affectib. & Moribus.* Neque enim *cùm* Auditori *Affectum accendere* velis, *eũ Enthymemate interturbari* ſines:

t Aut enim *exturbabis* animo *inceptum πάθος*, aut *argumenti*, quod ſuo loco poſitum, multùm prodeſſet, *iacturam facies*, &c.

u Neque etiam, *cùm Mores exprimis*, *iiſdem Enthymema* importunè *permiſceas.*

x Veruntamen *Sententia*, *cum his* omnibus *conſpirat amiciſſimè*, quùm *& Narrationi* (quæ Moribus Affectibuſque repletur) *& Fidei accommodata ſit.*

y Exempl. Sententiæ ab eo editæ qui pecuniã, quam alteri concredidit, ab eodem fraudatus eſt. Connectitur autem illa, *cum Narratione Moratã*:

z Vel *Affectã.*

2°, [*Quomodò Fidem Demonſtratiuam augeas, vel, ſi deſit, ſuppleas?*] Modis ſc. 2 b°:

1°, *Per aliorum Enthymematum Aſſumptionem.*

In *deliberatiuis* enim, quià *durior prouincia obeunda* eſt, quàm in Iudicijs : idque rat. 3 e i.

1 *Rat. rei probandæ*; quæ *in Deliberationibus*, eſt *Futurum* contingens, *quod ſciri nequit*; in *Iudicijs* vero, *Præteritum.*

2 *Rat. principij argumentationis* omnium *certiſſimi* : quod *in Iudicijs* eſt *ipſa lex* ; in *Deliberationibus*, omninò *nullum eſt.*

3 *Rat. Subſidiorum* ; quibus *firmatur oratio Iudicialis* : Talia ſunt, *Digreſſiones*, ad *offenſionem Aduerſarij* factæ, vel ad *commendationem noſtri*; vel *ad Auditores permouendos*, &c. Quibus ſanè *omnibus nudata* eſt *Deliberatio.*

a Idcircò, *deficientibus* præſidijs *alijs*, ad Conſultationes, *arripienda* erunt *ſubſidia ex genere Iudiciali*; ne videâre nugas dicere:

b Exempl. Iſocrat. qui inter

ijs, qui philoſophiæ incumbunt, qui Syllogiſmo concludunt notiora & certiora, quàm *ſunt propoſitiones ipſæ*, ex quibus *ea* colligunt. 9. f Et quandò affectum *aliquem* concitare velis, ne proferas *eo tempore* Enthymema : t Etenim aut eijciet affectum, aut fruſtrà (*cum affectu*) proferetur Enthymema : Motiones enim, quæ ſimùl *adhibentur*, eijciunt *ſe* inuicem, & vel *ipſæ* ſe tollunt, vt nullæ *prorſus* appareant, vel imbecillas efficiunt. 10. u Nec, cùm Moratam *adhibes* orationem, oportet Enthymema aliquod ſimùl quærere : Non enim habet Mores, nec Prælectionem demonſtratio. 11. x Sententijs autem vtendum *eſt*, & in Narratione, & in Fide : Nam *hoc quidem* Moratum eſt, *ſi narres*; y "Ego equidem 'permiſi *ei iuramentum*, quamuis ſci'rem, nemini, ſi illi, credendum eſſe : z Si verò affectè *narrare velis ſic dices* : "Et non pœnitet, me permiſiſſe, eti'amſi ego ſim qui iniuriã acceperim : 'Huic enim *ex eâ re* ſupereſt lucrum ; 'mihi verò iuſtum. 12. a *Verſari* verò in Deliberatiuo *genere*, 1 difficilius *eſt*, quàm in Iudiciali ; Nec iniuriâ : quià *Deliberatio* circa Futurum *eſt* ; Ibì verò (*in Iudiciali*,) *verſamur* circa præteritũ; cuius ſanè ſcientia comprehendi poteſt etiam ab *ipſis* vatibus, vtì dixit Epimenides Cres: Ille enim vaticinabatur non de rebus futuris, ſed de præteritis, illis tamen, quæ obſcura eſſent. 13. 2 Et lex *eſt Actionis* fundamentum, *ſeu principium* in Iudicialibus : Qui verò habet principium, ei facilius *eſt* demonſtrationem aſſequi. 14. 3 Et *Deliberatio* non habet multa diuerticula ; velut *illa ſunt in Iudicijs*, quæ Aduerſarij Obiectiones diſſoluunt, vel quæ de ſeipſo *dicuntur*, vel quæ Affectam *orationem* faciunt : verùm *hæc* minimè omnium *admittit Deliberatio*, niſi *è munere ſuo*, ſeque *ipſâ* diſceſſerit. 15. a Oportet igitur *eum*, cùm inopiâ *argumentorum* laborat, hoc facere ; quod quidem Athenienſes Oratores faciunt ; b & *ipſe etiam*

σοφούντων, οἳ συλλογίζονται τὰ γνωριμώτερα καὶ πιστότερα, ἢ ἐξ ὧν λέγουσι· 9. καὶ ὅταν πάθος ποιῇς, μὴ λέγε ἐνθύμημα· ἢ γὰρ ἐκκρούσει τὸ πάθος, ἢ μάτην εἰρημένον ἔσται τὸ ἐνθύμημα· ἐκκρούουσι γὰρ αἱ κινήσεις ἀλλήλας αἱ ἅμα· καὶ ἢ ἀφανίζουσιν, ἢ ἀσθενεῖς ποιοῦσιν· 10. οὐδ' ὅταν ἠθικὸν τὸν λόγον, οὐ δεῖ ἐνθύμημά τι ζητεῖν ἅμα· οὐ γὰρ ἔχει οὔτε ἦθος, οὔτε προαίρεσιν ἡ ἀπόδειξις· 11. γνώμαις δὲ χρηστέον καὶ ἐν διηγήσει [d], καὶ ἐν πίστει· ἠθικὸν γάρ· "Καὶ 'ἐγὼ δέδωκα, καὶ ταῦτ' 'εἰδὼς, ὡς οὐ δεῖ πιστεύ'ειν. ἐὰν δὲ παθητικῶς, "Καὶ οὐ μεταμέλει μοι, 'καίπερ ἠδικημένῳ· τούτῳ 'γὰρ περίεστι τὸ κέρδος· 'ἐμοὶ δὲ τὸ δίκαιον· 12. τὸ δὲ δημηγορεῖν χαλεπώτερον τοῦ δικάζεσθαι, εἰκότως· διότι περὶ τὸ μέλλον· ἐκεῖ δὲ περὶ τὸ γεγονὸς, ὃ ἐπιστητὸν ἤδη καὶ τοῖς μάντεσιν, ὡς ἔφη Ἐπιμενίδης ὁ Κρής· ἐκεῖνος γὰρ περὶ τῶν ἐσομένων οὐκ ἐμαντεύετο, ἀλλὰ περὶ τῶν γεγονότων μὲν, ἀδήλων δέ· 13. καὶ ὁ νόμος, ὑπόθεσις ἐν τοῖς δικανικοῖς. ἔχοντα δὲ ἀρχὴν, ῥᾷον εὑρεῖν ἀπόδειξιν· 14. καὶ οὐκ ἔχει πολλὰς διατριβάς· οἷον, πρὸς ἀντίδικον, ἢ περὶ αὑτοῦ, ἢ παθητικὸν ποιεῖν· ἀλλ' ἥκιστα πάντων, ἂν μὴ ἐξίστηται· 15. δεῖ οὖν ἀπορούντα, τοῦτο ποιεῖν, ὅπερ οἱ Ἀθήνησι ῥήτορες ποιοῦσι· καὶ Ἰσοκράτης·

d Coniun. l.2.c.22. p.21.

κράτης· καὶ γὰρ συμβουλεύων κατηγορεῖ, οἷον Λακεδαιμονίων μὲν, ἐν τῷ πανηγυρικῷ· Χάρητος δὲ, ἐν τῷ συμμαχικῷ· 16. ἐν δὲ τοῖς ἐπιδεικτικοῖς, δεῖ τὸν λόγον ἐπεισοδιοῦν ἐπαίνοις, οἷον Ἰσοκράτης ποιεῖ· ἀεὶ γάρ τινα εἰσάγει. καὶ ὃ ἔλεγε Γοργίας, ‟ ὅτι οὐχ ὑπολείπει αὐτὸν ὁ λόγος, τοῦτό ἐστι· εἰ γὰρ Ἀχιλλέα λέγει, Πηλέα ἐπαινεῖ, εἶτα Αἰακόν, εἶτα τὸν θεόν. ὁμοίως δὲ καὶ ἀνδρίαν, ἣ τὰ καὶ τὰ ποιεῖ· ἢ τοιόνδε ἐστίν· 17. ἔχοντα μὲν οὖν ἀποδείξεις, καὶ ἠθικῶς λεκτέον, καὶ ἀποδεικτικῶς. ἐὰν δὲ μὴ ἔχῃς ἐνθυμήματα, ἠθικῶς· καὶ μᾶλλον τῷ ἐπιεικεῖ ἁρμόττει χρηστὸν φαίνεσθαι, ἢ τὸν λόγον ἀκριβῆ· 18. τῶν δὲ ἐνθυμημάτων τὰ ἐλεγκτικὰ μᾶλλον εὐδοκιμεῖ τῶν δεικτικῶν [e]· ὅτι ὅσα ἔλεγχον ποιεῖ, μᾶλλον δῆλον ὅτι συλλελόγισται· παράλληλα γὰρ μᾶλλον τἀναντία γνωρίζεται. ¶ 19. Τὰ δὲ πρὸς τὸν ἀντίδικον, οὐχ ἕτερόν τι εἶδος, ἀλλὰ τῶν πίστεών ἐστι, τὰ μὲν λῦσαι ἐνστάσει [f]· τὰ δὲ, συλλογισμῷ· 20. δεῖ δὲ καὶ ἐν συμβουλῇ, καὶ ἐν δίκῃ, ἀρχόμενον μὲν λέγειν τὰς ἑαυτοῦ πίστεις πρότερον· ὕστερον δὲ, πρὸς τἀναντία ἀπαντᾶν λύοντα καὶ προδιασύροντα· 21. ἂν δὲ πολύχους ᾖ ἡ ἐναντίωσις, πρότερον τὰ ἐναντία· οἷον ἐποίησε Καλλίστρατος ἐν τῇ Μεσσηνιακῇ ἐκκλησίᾳ·

[e] Coniun. l. 2. ca. 25. pa. 11.

[f] Coniun. l. 2. c. 27. pa. 1.

Iſocrates: Etenim Deliberans accuſat; veluti Lacedæmonios quidem, in *ſuâ* Panegyricâ; *quæ deliberatiua eſt:* Charetem verò *Imperatorem*, in Sociali, *ſeu de Pace.* 16. [c] In Demonſtratiuis autem, *vbi Propria pauciſſima habent, quæ dicant*, oportet orationem alienis Laudationibus, tanquàm Epiſodijs *quibuſdam*, refercire: [d] velut Iſocrates facit: Semper enim, *dùm vnum laudat*, aliquem *alium* virum *ad laudandum* introducit: [e] Et *illud* quod *glorioſè* Gorgias dicebat, ‟ Nunquam ‟ ſibi orationem deeſſe, *hoc idem* eſt: Si enim de Achille loquatur, Peleum *patrem* laudat, deindè Æacum *auum*, deindè *& proauum* Deum, *Iouem*: [f] Similitèr verò etiam Fortitudinem *laudat*: [g] Et hæc, atque hæc *in quâuis oratione per gradus* facit; quod huiuſmodi quiddam eſt. 17. [a] Ac habenti quidem Demonſtrationes, & Moratè dicendum *erit*, & Demonſtratiuè: Si verò non habeas Enthymemata, Moratè *dices*: Et quidem magis, probo *viro* conuenit, vt *ipſe* bonus appareat, quàm vt oratio *eius* exquiſita *ſit*. 18. [h] Ex Enthymematibus verò, quæ *valent* ad refutandum, magis probantur *& arrident*, quàm quæ ad demonſtrandum; quià quæcunque refutandi obeunt munus, ea magis ſyllogiſmo concluſa ſunt: Contraria enim iuxta ſe *poſita*, magis nota fiunt. ¶ 19. [i] Quę verò *afferuntur* contra Aduerſarium, *ſeu Diſſolutiones*, non altera aliqua ſpecies *ſunt*, ſed ad Fidem *Enthymematicā* pertinent; *ità* ſc. vt alia quidem, *hæ* ſoluant per obiectionem; alia, per Ratiocinationem. 20. [k] Oportet autem cùm in Conſultatione, tùm in Iudicio, [l] cum quidem qui priori loco dicit, ſuam primùm ipſius facere fidem; poſteriùs verò *ijs*, quæ *ipſi* aduerſantur, *rationibus* occurrere, ſoluendo eas, & priuſquàm obijciuntur, eleuando. 21. [m] Sin autem contrariarū *rationum* pugna, *multiplex & varij* generis fuerit, priùs contraria *ſoluere oportet:* veluti fecit Calliſtratus in Meſ-

hortandum, in alios etiam inuehi ſolet.

[c] In *Demonſtratiuis* autem, quià *ſumma* eſt *argumentorum penuria*; *Aſſumendæ* erunt *aliorum* hominum rerumuè *laudes, ad orationem augendam*;

[d] Pæque vel *Diuerſæ à re propoſitâ*: (vt Iſocrat. in laudand. Buſiride, digreditur in laudem Ægypti, vbi is regnauit, &c.)

[e] Vel *cum eo, quem laudas, ex conſecutione cohærentes*; Siuè *cum ipſius genere*: (vt Gorgias fecit:)

[f] Siuè *cum virtutibus eius*; ſeu *alio modo.*

[g] *Similes* etiam *conſecutionum gradus ſeruauit Gorgias in accuſando, vituperando*, &c.

2°, *Fides* etiam *augetur per Morum amabilium Aſſumptionem*; *vel ſaltèm* (ſi Enthymema deſit:) *ſuppletur per eorundem ſubſtitutionem.*

[h] *Collatio Enthymematum*: *Elenchicū plus ſalis* adſperſum eſt, *quàm Demonſtratiuis. Maiore enim vi* & euidentiā *concluſionē* dant; cùm *conficiantur ex oppoſitis* iuxta ſe inuicem collocatis.

[i] DISSOLVTIONES (quibus aduerſantia argumenta eleues) *reducere* oportet *ad Enthymematicam Fidem*; ità vt *harum cum illis amica ſit cognatio.*

[k] De *iſtarum ordine in Deliberatiuis* & *in Iudicijs*, illud *præcipitur*, vt

[l] Qui PRIORI *loco* dicit, PRIMÙM *rationes ſuas* explicet: *Mox illis quæ* ipſi *aduerſantur, occurſum eat.*

[m] Except. Si *multa variaq;* tuæ cauſæ *offecerint, imprimis* tibi *diſturbanda illa*: ne *tanti ſint* ponderis, *vt auertant eorum animos, qui te audiunt.*

n Contrà, Qui POSTERIORE *loco* dixent, ei PRIMVM *argumenta Aduerſarij diſcutienda* occurrunt;

o *Potiſſimùm* quidem, *ſi Iudicū viſa* ſint *animis inſediſſe.*

p Vt enim *hominem*, qui *flagrat infamiâ, repudiare* conſueuimus; ità *nec Orationem* benignè *excipimus* eam, *cui oratio Aduerſarij præponderâſſe* viſa eſt.

q *Priùs* ergo *præparabis* tibi *ſedem in* animo *audientis, exturbatis* (quæ totum illum occupârant) *Aduerſarij dictis.*

r *Mox* igitur, *poſtquàm contra* aduerſarij *rationes omnes*, aut *firmiſſimas*, &c. acritèr *præliatus* fueris; *tua* demùm *argumentis firmare* par eſt, *quò ad perſuadendū* illa *valdè valeant.*

ſ Exemp ex Eurip. Troad. Loquitur Hecuba apud Menelaū, contra Helenam, quæ deorum imperio, ſe Paridem ſecutam eſſe dixerat.

t De *Moribus*, (qui ad *Demonſtrationes* & ad *Diſſolutiones* valent) *præcept.*

u Quoniam enim *illi*, abſque *inuidiæ metu*, aut *exiſtimationis diſpendio* interdùm *exprimi* nequeunt: Siue *mores tuos* ipſius *prædices*;

x Siue *Aduerſariorū depraues*:

y Idcirco, ad *hæc declinanda, tutiſſimum* erit, eos κ$^{\tau}$ προσωποποιΐαν, i. *per aliam perſonam fictā*, μιμητικῶς exponere: vt

z In *Deliberatiuis*: Exempl. ex Iſocrate.

a In *Demonſtratiuis*: Exempl. ex Archilocho Poeta Iambico, 1m:

2m.

b In *Iudicialib.* Exempl. ex Sophocl. Antigonâ.

ſeniacâ concione: Quæ enim dicturi erant *Aduerſarij*, cùm is primùm ſuſtuliſſet; Sic *deindè ipſe, quod cauſæ ſuæ prodeſſet*, protulit. 22. n Eum verò, qui poſteriori loco dicit, priùs dicere oportet ea, quæ Aduerſarij rationi *obſiſtunt*, ſoluendo eam, & Contrariam Ratiocinationem opponendo; o & maximè, ſi *Aduerſarij* argumenta *auditoribus* probata fuerint: p Vt enim hominem antè in crimen vocatum non recipit animus *Iudicis*: eodem modo, ne orationem quidem *attentè audimus*, ſi Aduerſarius benè dixiſſe viſus fuerit. q Oportet igitur locum in Auditore parare, ad orationem ſequentem: *Id* autem fiet, ſi *impedimenta* ſuſtuleris. 23. r Quamobrem *oratorē*, cùm vel aduersùs omnia *argumenta Aduerſarij*, vel aduersùs *ea, quæ* maxima, aut quæ probata *ſunt*, aut quæ facilè poſſunt redargui, pugnauerit, ità *demùm* oportet ſuas *ipſius rationes* fide dignas reddere: ſ *velut Hecuba,*

" Dearum primùm patrocinium ſuſcipiam:

" Ego enim Iunonem *defendam.* — In his attigit *primùm Hecuba*, quod *in oratione Helenæ erat* inſulſiſſimum. Ac de Fide quidem *Enthymematicâ*, hęc *dicta ſunto.* 24. t Quod *attinet* ad *declarandos* Mores: u Quoniam nonnulla de ſeipſo prædicare, aut inuidioſum eſt, aut importunitatem dicendi, vel alterius obtrectationem *paratam* habet; x Et de alio *quædam dicere*, aut conuicium *præ ſe fert*, aut ruſticitatem *morum*; y Idcircò oportet, alium, *ea exponentem*, introducere: z Quod quidem Iſocrates facit *in oratione* ad Philippum, *vbi fingit alios in Philippum ea dicere*, & in Antidoſi: a Et 1 vt Archilochus vituperat: Inducit enim patrē *Lycamben* dicentē de filiâ, in Iambo,

" Pecuniâ nihil eſt quod deſperari, nihil quod non iurari futurū queat.

2 Et Charonem fabrū *inducit* in Iambo, cuius initium *eſt*;

" Non mihi Gygis *diuitiæ tanti ſunt.*

b Et vt Sophocles Æmonem, pro

ἃ γὰρ ἐρεῖ, προανελὼν οὕτως τότε αὐτὸς εἶπεν· 22. ὕστερον δὲ λέγοντα, πρῶτον τὰ πρὸς τὸν ἐναντίον λόγον λεκτέον, λύοντα καὶ ἀντισυλλογιζόμενον, καὶ μάλιστα ἂν δεδοκιμηκότα ᾖ· ὥσπερ γὰρ ἄνθρωπον προδιαβεβλημένον οὐ δέχεται ἡ ψυχή, τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδὲ λόγον, ἐὰν ὁ ἐναντίος εὖ δοκῇ εἰρηκέναι. δεῖ οὖν χώραν ποιεῖν ἐν τῷ ἀκροατῇ τῷ μέλλοντι λόγῳ. ἔσται δέ, ἂν ἀνέλῃς· 23. διὸ ἢ πρὸς πάντα, ἢ τὰ μέγιστα, ἢ τὰ εὐδοκιμοῦντα, ἢ τὰ εὐέλεγκτα μαχεσάμενον, οὕτω τὰ αὐτοῦ πιστὰ ποιητέον.

" Ταῖς θεαῖσι πρῶτα σύμμαχος γενήσομαι·

" Ἐγὼ γὰρ Ἥραν. — ἐν τούτοις ἥψατο πρῶτον τοῦ εὐηθεστάτου. περὶ μὲν οὖν πίστεων ταῦτα· 24. εἰς δὲ τὸ ἦθος, ἐπειδὴ ἔνια περὶ αὑτοῦ λέγειν, ἢ ἐπίφθονον, ἢ μακρολογίαν ἢ ἀντιλογίαν ἔχει· καὶ περὶ ἄλλου, ἢ λοιδορίαν, ἢ ἀγροικίαν· ἕτερον χρὴ λέγοντα ποιεῖν, ὅπερ Ἰσοκράτης ποιεῖ ἐν τῷ Φιλίππῳ, καὶ ἐν τῇ ἀντιδόσει· καὶ ὡς ὁ Ἀρχίλοχος ψέγει· ποιεῖ γὰρ τὸν πατέρα λέγοντα περὶ τῆς θυγατρὸς ἐν τῷ ἰάμβῳ,

" Χρημάτων δ' ἄελπτον οὐθέν ἐστιν, οὐδ' ἀπώμοτον. καὶ τὸν Χάρωνα τὸν τέκτονα ἐν τῷ ἰάμβῳ, οὗ ἡ ἀρχή,

" Οὔ μοι τὰ Γύγεω. — καὶ ὡς Σοφοκλῆς τὸν Αἵμονα t ὑπὲρ

t *Coniun. supr. cap. 16. vlt.*

περὶ τῆς Ἀντιγόνης πρὸς τὸν πατέρα, ὡς λεγόντων ἑτέρων· 25. δεῖ δὲ καὶ μεταβάλλειν τὰ ἐνθυμήματα, καὶ γνώμας ποιεῖν ἐνίοτε· οἷον, "χρὴ δὲ τὰς διαλλαγὰς ποιεῖν τοὺς νοῦν ἔχοντας εὐτυχοῦντας· οὕτω γὰρ ἂν μέγιστα πλεονεκτοῖεν. ἐνθυμηματικῶς δέ· "εἰ γὰρ δεῖ, ὅταν ὠφελιμώταται ὦσι καὶ πλεονεκτικώταται αἱ καταλλαγαί, τότε καταλλάττεσθαι, εὐτυχοῦντας δεῖ καταλλάττεσθαι.

Antigonâ *verba facientem*, apud patrẽ *Creontem*, quaſi *de illius laude, non ipſe, ſed* alij loquantur. 25. [c] Oportet verò etiam immutare Enthymemata, & Sententias facere aliquandò: [d] velut, "Oportet eos, qui ſanâ mente ſunt, 'tunc reconciliationes *cum hoſtibus* 'facere, cùm proſperâ fortunâ vtun'tur: Sic enim optimis *conditionibus* 'rem gerent: Enthymematicè autem *idem ſic*, "Si enim reconciliationem 'tunc facere oportet, quandò recon'ciliationes & vtiliſſimę ſint, & com'modiſſimarum conditionum plenę, '*profectò* tunc *homines* facere oportet, 'cùm proſperâ fortunâ vtuntur.

c *Præcept. generale de Enthymematib. & moribus*: Quià enim *illis exprimendis, Enthymemata parùm* aptè *quadrant*; *commutanda* ſanè hæc erunt *in Sententias* Moratas.

d Exempl. *Sententiæ Enthymematicæ*, ſeu *ex diſſoluto enthymemate confectæ*: (de qualibus, vide lib. 2. cap. 22. p. 7.) Sumptum fortè ex Iſocr. orat. ad Archidamũ Spartanum; à quo hanc fingit pronunciatam, in rebus Laconum afflictis.

De Contentione Iudiciali, ſiue de Interrogatione, & de Ridiculis.

Cap. XVIII.

De Interrogatione, quæ ad captandum aduerſarium prodeſt, à Par. 1. Et de Reſponſione, à Par. 7. De Ridiculis, quibus Aduerſarium ſugillando, argumenta eius eludas, à Par. 11.

Περὶ δὲ ἐρωτήσεως, εὔκαιρόν ἐστι ποιεῖσθαι, μάλιστα μὲν, ὅταν τὸ ἕτερον εἰρηκὼς ᾖ, ὥστε ἑνὸς προσερωτηθέντος, συμβαίνει τὸ ἄτοπον· οἷον Περικλῆς Λάμπωνα ἐπήρετο περὶ τῆς τελετῆς τῶν τῆς σωτείρας ἱερῶν· εἰπόντος δὲ, "ὅτι οὐχ οἷόν τε ἀτέλεστον ἀκούειν, ἤρετο, "εἰ οἶδεν αὐτός· φάσκοντος δὲ, "καὶ 'πῶς ἀτέλεστος ὤν; 2. δεύτερον δὲ, ὅταν τὸ μὲν, φανερὸν ᾖ· τὸ δὲ ἐρωτήσαντι δῆλον ᾖ, ὅτι δώσει· πυθόμενον γὰρ δεῖ τὴν μίαν πρότασιν, μὴ προσερωτᾶν τὸ φανε-

[a] Quod ad Interrogationem autem; *hanc* fieri opportunum eſt, [1] præcipuè quidem, quandò *aduerſarius* alteram *propoſitionis partem, quæ concludi contra illum debet, iam ſponte ſuâ* affirmauerit; ità vt, ſi vnum *aliud* prætereà interrogaueris, *ſtatim* contingat abſurdum: [b] veluti Pericles Lamponem *vatem primùm* interrogauit de ceræmonijs Sacrorum Deæ *Soſpitæ*: Cùm autem reſponderet *is*, "Nefas eſſe *hominem* non-initiatum, '*hæc* audire; *ampliùs* interrogabat, "An ipſe *hæc* noſſet? Aiente *illo*; "At quomodò (*intulit Pericles*) *hæc noſti*, qui non es initiatus? 2. [a] Secundo *loco* autem, quandò *ſententiarum, quæ hîc ſpectantur*, vna quidem, ſit *omnibus* manifeſta, altera verò *ei*, qui *illam* interrogaturus *eſt, aduerſarium* concedere velle perſpicuum ſit: Eum enim qui vnam propoſitionem perconctatus eſt, non oportet *prætereà* interrogare *ſententiam eam, quæ omni-*

a *Interrogationis tempora opportuna* 4 r. *Præcipuum* eſt, *cùm, vnâ parte* contradictionis *ab Aduerſario* iam *pronunciatâ* & conceſsâ, *ſi alteram* tantùm *interrogaueris*, è veſtigio *perducere illũ* poſſis *ad Abſurdum*; i. ad contradictorium eius, quod primùm affirmauerat.

b Exempl. de Pericle, qui Lamponem augurem de Ceræmonijs deæ Seruatricis (ſiuè Cereris, ſiuè Dianæ) interrogabat, &c.

2m Temp. *Cùm contradictionis vna pars, omnibus perſpicua ſit; alteram*, ſi cum *interrogaueris*, *haud dubiè conceſſurus ſit* Aduerſarius: *Ex hâc* enim interrogatâ, *deduces* eum *ad Falſum*, i. ad contradictionem eius, quod omnib' notum eſt.

[c] Exempl. ex Platon. in Apologiâ Socratis; vbi is Melitum accuſatorem interrogauit; *Num Dæmonia eſſent Deorum filij?* Aiente igitur illo, concluſit, *putare aliquem poſſe, deorum filios eſſe, & tamen Deos non eſſe.*

3m Temp. Cùm *aduerſarius duci eò videtur poſſe,* vt *vel contraria dicat,* vel id quod *inopinabile* eſt.

4m, Cùm Aduerſarius facultatē *reſpondendi non* habeat, *niſi per ſpinoſas ſophiſticaſque diſtinctiones,* quas *vulgus* hominum ſemper *ſuſpectas* habent: *Eas* enim cùm *Iudices audiunt,* mente commouentur; vt qui, tanquàm *in ſalebrâ hærentes,* neſciant quid *ſequi,* aut *probare* debeant in *tam ſubtilibus,* minutiſque *argutijs.*

[d] Præcept. *Nullis alijs,* præter iam dicta, *temporibus, interrogationem tentandam: Periculum* n. eſſe, *ne aduerſarius* inſtantiam apertè ferens, *cauſam tuam* in iudicio *eleuet.*

[e] Prolepſ. *Neque* enim eſt, quòd *Inſtantiam* (ſiquam attulit) *aliâ interrogatione aggredi* licere putes: ſiquidem *cumulatas* Interrogationes *auditoris infirmitas haud ferat.*

[f] Responsio, *pro varietate Interrogationum,* (ne te irretiant) *variè formanda:*

1o, Ad *Ambigua (de quib par. 4)* fit, *diſtinguendo prolixè,* non *conciſè.*

2o, Ad *Contraria (de quib.* par. 3. 2. & 1.) danda eſt; interìm *vt Solutione* ſtatìm *præuenias, priuſquàm aduerſarius* propoſitiones *ſequentes interroget,* aut *ex ijſdem concluſionem* inferat.

[g] Sin *Aduerſarius* interrogando *ad concluſionem peruenerit;* eludenda erit *illa* concluſio *allatâ causâ,* vt è laqueo, quo pænè ir-

bus manifeſta *eſt;* ſed ipſam concluſionem afferre: [c] velut Socrates, cùm Melitus *accuſator* obijceret, " [illegible] ſum 'non putare Deos eſſe, quæſiuit ex eo, " An *is* Dæmonium *eſſe* aliquod [illegible]ceret? Confitente *illo,* interrogauit; " An non Dæmones, aut Deorum filij eſſent, aut Diuinum aliquid? Affirmante *illo;* "Eſt igitur, inquit, qui 'Deorum filios arbitratur eſſe, Deos 'autē *non eſſe.* 3. [3] Præterea, quandò *Orator* demonſtraturus eſt *Aduerſariū,* aut contraria dicere, aut *ea* quæ *ſunt* præter opinionē *cōmunem.* 4. [4] Quarto loco, quandò *Aduerſarius* non habet, niſi Sophiſticâ Reſponſione *tuam rationem* diſſoluere: Si enim *Aduerſarius conciſis diſtinctionibus* reſponderit ſic; " *Hoc* partìm eſſe, partìm non *eſſe;* vel, " Partìm *eſſe* hæc, partìm verò illa; vel, " Aliquo quidem modo *eſſe,* aliquo verò non; conturbantur *Auditores, vt, quid ſibi hæc velint,* hæſitantes. 5. [d] Aliàs verò, *niſi vno horum quatuor temporum, interrogationem* aggredi non *oportet:* Nam ſi *aduerſarius interrogationi commodè* inſtantiam ferat, victus videtur *hic, qui interrogauit.* 6. [e] Neque enim *huic licet* multa interrogare, propter infirmitatem Auditoris, *qui plurimas ſimul argutias ſubſequi neſcit.* Quamobrem & Enthymemata quàm maximè cōtrahere oportebit, *ne longitudine audientem fatigent.* ¶ 7. [f] Reſpondere verò oportet, [1] ad Ambigua quidem, *ea* diſtinguendo *prolixiori* oratione, & non *dictione* conciſâ. 8. [2] Ad ea verò, quæ videntur Contraria, Solutionem afferendo *ſtatìm* cum Reſponſione ipſâ, priuſquàm, quod *abſurdi* reliquum *eſt,* interrogauerit, aut Syllogiſmo *id, quod vult,* concluſerit: Non enim difficile *eſt* proſpicere, in quo *manet aduerſarij* ratio, *cui obſiſtere debemus:* Manifeſta autem ſit nobis ex Topicis, etiam hæc proſpectio, atque *argumentorum etiam & obiectionū* Solutiones. 9. [g] Et vnâ concludendo, ſi *Aduerſarij* Interrogatio Concluſionem efficiat, *oportet.*

ῥητὸν, ἀλλὰ τὸ συμπέρασμα εἰπεῖν· οἷον Σωκράτης Μελίτου οὐ φάσκοντος " αὐτὸν θεοὺς νομίζειν, εἴρηκεν, " εἰ δαιμόνιόν τι λέγοι. ὁμολογήσαντος δὲ, ἤρετο, " εἰ οὐχ οἱ δαίμονες, ἤτοι ' θεῶν παῖδες εἶεν, ἢ θεῖόν τι [a]. φήσαντος δὲ, " ἔστιν οὖν ἔφη, ὅστις ' θεῶν μὲν παῖδας οἴεται ' εἶναι, θεοὺς δὲ οὔ. 3. ἔτι, ὅταν μέλλῃ ἢ ἐναντία λέγοντα δείξειν, ἢ παράδοξον· 4. τέταρτον δὲ, ὅταν μὴ ἐνῇ, ἀλλ' ἢ σοφιστικῶς, ἀποκρινάμενον λῦσαι· ἐὰν γὰρ οὕτως ἀποκρίνηται, " ὅτι ἔστι μὲν, ἔστι δ' οὔ· ἢ, " τὰ μὲν, τὰ δ' οὔ· ἢ, " πῇ μὲν, πῇ δ' οὔ· θορυβοῦσιν ὡς ἀποροῦντες· 5. ἄλλως δὲ, μὴ ἐγχειρεῖν· ἐὰν γὰρ ἐνστῇ, κεκρατῆσθαι δοκεῖ· 6. οὐ γὰρ οἷόν τε πολλὰ ἐρωτᾶν, διὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ ἀκροατοῦ. διὸ καὶ τὰ ἐνθυμήματα, ὅτι μάλιστα συστρέφειν δεῖ. ¶ 7. Ἀποκρίνασθαι δὲ δεῖ, πρὸς μὲν τὰ ἀμφίβολα, διαιροῦντα λόγῳ, καὶ μὴ συντόμως· 8. πρὸς δὲ τὰ δοκοῦντα ἐναντία, τὴν λύσιν φέροντα εὐθὺς τῇ ἀποκρίσει, πρὶν ἐπερωτῆσαι τὸ ἑπιὸν, ἢ συλλογίσασθαι· οὐ γὰρ χαλεπὸν προορᾶν ἐν τίνι ὁ λόγος. φανερὸν δ' ἡμῖν ἔστω ἐκ τῶν τοπικῶν [b] καὶ τοῦτο, καὶ αἱ λύσεις· 9. καὶ συμπεραινομένου, ἐὰν ἐρώτημα ποιῇ τὸ συμπέρασμα, τὴν αἰτί-

αν

[a] Conian. lib. 2. ca. 24. p. 19.

[b] Conian. Top. 8.

ἂν εἰπεῖν· οἷον Σοφοκλῆς ἐρωτώμενος ὑπὸ Πεισάνδρου, " εἰ ἔδοξεν αὐτῷ ὥσπερ καὶ ‘τοῖς ἄλλοις προβούλοις, ‘καταστῆσαι τοὺς τετρακοσίους, ἔφη, τί δέ, οὐ ‘πονηρά σοι ταῦτα ἐδόκει ‘εἶναι; ἔφη, " οὐκοῦν σὺ ‘ταῦτα ἔπραξας τὰ πονηρά; ναὶ ἔφη· οὐ γὰρ ἦν ‘ἄλλα βελτίω. καὶ ὡς ὁ Λάκων εὐθυνόμενος τῆς ἐφορείας, ἐρωτώμενος " εἰ ‘δοκοῦσιν αὐτῷ δικαίως ἀ‘πολωλέναι ἅτεροι, ἔφη· ὁ δέ, " οὐκοῦν σὺ τού‘τοις ταὐτὰ ἔθου· καὶ ὃς ἔφη· " οὐκοῦν δικαίως ἂν ἔφη καὶ σὺ ἀπόλοιο· οὐ δῆ‘τα ἔφη· οἱ μὲν γὰρ χρή‘ματα λαβόντες, ταῦτα ‘ἔπραξαν· ἐγὼ δέ, οὔ ‘ἀλλὰ γνώμῃ· 10. διὸ οὔτε ἐπερωτᾶν δεῖ μετὰ τὸ συμπέρασμα, οὔτε τὸ συμπέρασμα ἐπερωτᾶν [c], ἐὰν μὴ τὸ πολὺ περιῇ τοῦ ἀληθοῦς. ¶ 11. Περὶ δὲ τῶν γελοίων, ἐπειδή τινα δοκεῖ χρῆσιν ἔχειν ἐν τοῖς ἀγῶσι, καὶ δεῖν ‘ἔφη Γοργίας, τὴν μὲν σπου‘δὴν διαφθείρειν τῶν ἐναντίων ‘γέλωτι, τὸν δὲ γέλωτα σπου‘δῇ, ὀρθῶς λέγων, εἴρηται πόσα εἴδη γελοίων ἐστὶν ἐν τοῖς περὶ ποιητικῆς· 12. ὧν τὸ μέν, ἁρμόττει ἐλευθέρῳ· τὸ δέ, οὔ. ὅπως οὖν τὸ ἁρμόττον αὐτῷ, λήψεται· 13. ἔστι δ’ ἡ εἰρωνεία τῆς βωμολοχίας ἐλευθεριώτερον· ὁ μὲν γὰρ αὐτοῦ ἕνεκα ποιεῖ τὸ γελοῖον [d]· ὁ δὲ βωμολόχος, ἑτέρου.

[c] Coniun. 8. Top. c. 2. p. 10.

[d] Coniun. 4. Ethic. ca. 14.

ſubitò rei cauſam adijcere: [g] veluti Sophocles interrogatꝰ à Piſandro, " An ‘ viſum eſſet ipſi, vt & alijs Senatori‘bus, de conſtituendis quadringentis ‘ *Tyrannis*? Affirmauit: Quid verò, ‘ *inquit Piſander*? Nonnè praua hæc ‘tibi videbantur eſſe? Affirmauit: " Nonnè igitur tu commiſiſti mala ‘hæc? ſanè affirmauit: Non n. erant ‘alia *his* meliora. [a] Et, vt Lacon *quidam*, cùm poſceretur *ratio* Ephoratus *à ſe geſti*, interrogatus *à quodam*, " An ‘ ipſi, iuſto *ſupplicio* periſſe viderentur ‘ *Ephori* alij, *ipſius collegæ*? Affirmauit: ‘ Ille verò, " Nonnè igitur tu hæc *in*‘*iuſta* cum illis decreuiſti? Et is affir‘mauit: " Nonnè igitur iuſtè, inquit, ‘& tu peribis? Minimè, inquit; Illi ‘enim, cùm pecunias accepiſſent, ‘hæc egerunt: Ego verò, nequaquàm, ‘ſed ex *animi* ſententiâ. 10. [h] Quamobrem neque *ampliùs* interrogare oportet poſt concluſionem *prolatam*, [i] neque concluſionem *ipſam* interrogare, niſi adhuc multum veritatis *in diſceptatione* ſuperſit. ¶ 11. [k] De Ridiculis autem (Quoniam aliquem *ea* videntur vſum habere in Contentionibus: Et Gorgias *Leontinus* dicebat " Seria dicta, contrariorum riſu *& io*‘*cis* diſcutienda eſſe, riſum verò ſerijs; *id* rectè monens:) [l] dictum eſt in lib. de Poetica; [1] *nempè*, Quot ſint Ridiculorũ genera: 12. [2] Quorum vnum quidem, conuenit *homini* libero; alterum verò, nequaquàm: [m] *Qui* igitur *dicit*, quatenùs ipſi *Ridiculum* conueniens *ſit*, aſſumere *debebit*. 13. [n] Eſt autem *Diſſimulatio*, *quæ &* Ironia, liberalior, quàm Scurrilitas, *quæ βωμολοχία dicitur*. Ille enim *diſſimulator*, ſui gratiâ, *vt ſe oblectet*, fingit Ridiculum; Scurra verò, alterius, *vt riſum* moueat.

retitus es, te integrum expedias. *Exempla*: 1m, *Sophoclis viri* Politici & *principis*, qui vnus è 400. tyrannis fuit;

2m, *Spartiatæ* cuiuſdam, *qui Ephorus* fuiſſet, rerumque in eo magiſtratu rationẽ reddebat.

[h] Ex hâc Reg[a] *Præcept. bimembre. Ne Interroges poſt Concluſionem*:

[i] *Neuè* ipſam *Concluſionem Interroges*; præterquàm cùm *cauſa aperta*, adeóque *firma* ſit, vt labefactari nequeat.

[k] De Ridicvlis & Iocis: Quoniàm illa *valent in Contentionibus*; idque tunc, *cùm ijs vtendũ* eſſe *præcepit Gorgias*.

[l] Propterea, [1] *Quot ſint eorum genera*, petijſſes ex 2o Poëtic. libro, niſi is iniuriâ temporum perijſſet.

2 *Qualia vſurpanda*, patet *Diſtinctione*: Cùm enim non *omnes ioci eandem perſonam*, ſed *alij* ingenuum hominem *magis* deceant; *alij minùs*:

[m] Videndum, vt ſibi *conuenientibus ſe exornet quiſque*.

[n] Ex iocis autem, quæ minùs decent, *Diſſimulatio ſcurrilitati* præponenda eſt: Illa enim voluptatem ſuperbè captat *ex inſcitiâ alterius*: Hæc *voluptati alienæ* turpiter *inſeruit*.

De Epilogo ſeu Peroratione. Cap. XIX.

[a] PEroratio verò componitur ex quatuor *partibus*; Tùm ex eo, vt *Orator* [1] Auditorem erga ſe benè *affectum* comparet, & in Aduerſarium malè; [2] Tùm ex eo, vt amplificet & deprimat; [3] Tùm ex eo, vt ad affectus, quos velit, Auditorem impellat; [4] Tùm ex memoriæ Renouatione. 2. [1] Naturâ enim comparatum eſt, vt Orator, poſtquàm *in Fide* demonſtrauerit, ſe quidem vera, aduerſarium autem, falſa *dicere*; ità *demùm ſuas partes* laudet, atque *aduerſarium* vituperet, & *antedicta* quaſi expoliat. 3. [b] Ex duobus autem alterum eſt *oratori* ſpectandum *ſemper*, vt demonſtret, vel "Quòd *ipſe* his (*auditoribus*) ſit bonus *atque vtilis*, vel "Quòd ſimplicitèr *& in vniuerſum vir bonus*: [c] De illo verò (*Aduerſario,*) *ſimilitèr*, *vel* "Quòd ſit his malus, vel quòd ſimplicitèr. [d] Iam verò ea, ex quibus tales comparare oporteat, *i.* loci & *formæ*, expoſiti ſunt; Vndè *ſc. ſumptis rationibus*, *oratorem* oportet efficere *homines* bonos & malos. 4. [2] Deinceps autem, cùm res *anteà* demonſtratæ fuerint, ſecundum ordinem naturæ *id ſequitur*, vt *eas* Amplifices vel Extenues: [e] Oportet enim, ea quæ facta ſunt, *priùs* confeſſa eſſe, ſi *orator ipſorum* magnitudinem explicare volet: [f] Etenim *&* corporum *naturalium* incrementum, eſt ex ijs *ſubſtantijs*, quæ priùs extiterunt. [g] Vndè verò oporteat augere & extenuare, expoſiti ſuperiùs ſunt loci. 5. [3] Poſthæc autem cùm perſpicua ſint, & qualia, & quanta *agantur in cauſa*; *Sequitur tùm quidem*, vt ad Affectus auditorem ducas: Sunt autem hi, Miſericordia & Indignatio; & Ira & Odium; & Inuidia & Æmulatio, & Contentio. [h] Dicti verò etiam ſunt horum loci

Ὁ δ' ἐπίλογος σύγκειται ἐκ τεττάρων, ἔκ τε τοῦ πρὸς ἑαυτὸν κατασκευάζειν εὖ τὸν ἀκροατὴν, καὶ τὸν ἐναντίον φαύλως· καὶ ἐκ τοῦ αὐξῆσαι, καὶ ταπεινῶσαι· καὶ ἐκ τοῦ εἰς τὰ πάθη τὸν ἀκροατὴν καταστῆσαι· καὶ ἐξ ἀναμνήσεως· 2. πέφυκε γὰρ μετὰ τὸ ἀποδεῖξαι, αὐτὸν μὲν, ἀληθῆ· τὸν δὲ ἐναντίον, ψευδῆ· οὕτω τὸ ἐπαινεῖν, καὶ ψέγειν, καὶ ἐπιχαλκεύειν· 3. δυοῖν δὲ θατέρου δεῖ στοχάζεσθαι, ἢ "ὅτι τούτοις ἀγαθὸς, ἢ "ὅτι ἁπλῶς· ὁ δ', "ὅτι κακὸς τούτοις, ἢ "ὅτι ἁπλῶς. ἐξ ὧν δὲ δὴ τοιούτους κατασκευάζειν δεῖ, εἴρηνται οἱ τόποι, πόθεν σπουδαίους δεῖ κατασκευάζειν καὶ φαύλους· 4. τὸ δὲ μετὰ τοῦτο δεδειγμένον ἤδη, αὔξειν ἐστὶ κατὰ φύσιν, ἢ ταπεινοῦν· δεῖ γὰρ τὰ πεπραγμένα ὁμολογεῖσθαι, εἰ μέλλει τὸ ποσὸν ἐρεῖν· καὶ γὰρ ἡ τῶν σωμάτων αὔξησις, ἐκ προϋπαρχόντων ἐστίν. ὅθεν δὲ δεῖ αὔξειν καὶ ταπεινοῦν, ἔκκεινται οἱ τόποι πρότερον· 5. μετὰ δὲ ταῦτα δήλων ὄντων καὶ οἷα καὶ ἡλίκα, εἰς τὰ πάθη ἄγειν τὸν ἀκροατήν. ταῦτα δ' ἐστὶν, ἔλεος, καὶ δείνωσις, καὶ ὀργὴ, καὶ μῖσος, καὶ φθόνος, καὶ ζῆλος, καὶ ἔρις. εἴρηνται δὲ καὶ τούτων οἱ τόποι πρότερον·

a *Perorationis munera* 4[r], cum ordinem ſeruant,
1°, Vt ſit *Beneuolentia Auditoris*:
2°, *Amplificatio Dictorum*:
3°, *Animorum Commotio*:
4°, *Enumeratio probatorum*.
1[m] Enim, naturæ ductu, FIDEM *ſequitur* BENEVOLENTIA: Cùm enim *ſuas res firmâris, aduerſarij refelleris*; tempus erit, vt *teipſum commendes, aduerſarium inſimules* apud eos qui audiunt.

b *Commendes te*] vt *bonum illis*, atque vtilem:
Aut vt *abſolutè bonum*.

c *Inſimules aduerſar.*] vt *malum his*:
Vel vt *omninò malum*.

d *Locos formaſque ad hanc rem deſtinatas*, pete ex lib. 1. c. 9.

2 Deinceps eſt, vt *res* ſuperiùs *in Confirmatione demonſtratas Amplifices* vel *extenues*:

e Res enim *illas* iam *certas indubiaſq;* eſſe par eſt, ſi *rectè de earũ Amplitudine* diſputare vis.

f Prob. à Simili: Neque enim *in corporibus naturalibus Auctio vlla* fit, niſi & *id cui aliud adponendum* eſt, & *id quod adiungi debet*, priùs maneat.

g *Formas Amplific.* petas ex lib. 1 cap. 7. &c.

3 *Poſt demonſtrationes* atque *amplificationes*, ordo poſtulat, vt *excitentur Affectus*, accommodati cauſæ.

h *Form. Affect.* repetend. ex lib. 2.

πρότερον· 6. ὥστε λοιπὸν, ἀναμνῆσαι τὰ προειρημένα. τοῦτο δὲ ἁρμόττει ποιεῖν οὕτως, ὥσπερ φασὶν ἐν τοῖς προοιμίοις, οὐκ ὀρθῶς λέγοντες· ἵνα γὰρ εὐμαθὲς ᾖ, κελεύουσι πολλάκις εἰπεῖν. ἐκεῖ μὲν οὖν δεῖ τὸ πρᾶγμα εἰπεῖν, ἵνα μὴ λανθάνῃ περὶ οὗ ἡ κρίσις· ἐνταῦθα δὲ δι' ὧν δέδεικται κεφαλαιωδῶς· 7. ἀρχὴ δὲ, "διότι ἃ ὑπέσχετο ἀπέ-'δωκεν· 8. ὥστε ἅ, τε, καὶ δι' ὅ, λεκτέον· 9. λέγεται δὲ ἐξ ἀντιπαραβολῆς [a] τοῦ ἐναντίου. παραβάλλειν δὲ, ἢ ὅσα περὶ τὸ αὐτὸ ἄμφω εἶπον· 10. ἢ μὴ κατ' ἀντικρύ. "ἀλλ' οὗτος μὲν 'τάδε περὶ τούτου· ἐγὼ δὲ, 'τάδε, καὶ διὰ ταῦτα· 11. ἢ ἐξ εἰρωνείας· οἷον, "οὗτος γὰρ τάδ' εἶπεν, ἐ-'γὼ δὲ τάδε. καὶ, "τί 'ἂν ἐποίει, εἰ τάδε ἔ-'δειξεν, ἀλλὰ μὴ τάδε· 12. ἢ ἐξ ἐρωτήσεως· "τί οὐ δέδεικται· ἢ οὕτως· "τί ἔδειξεν; 13. ἢ δὴ οὕτως, ἢ ἐκ παραβολῆς· ἢ κατὰ φύσιν, ὡς ἐλέχθη, οὕτω, τὰ αὑτοῦ· καὶ πάλιν, ἐὰν βούλῃ, χωρὶς τὰ τοῦ ἐναντίου λόγου· 14. τελευτῇ δὲ τῆς λέξεως ἁρμόττει ἡ ἀσύνδετος, ὅπως ἐπίλογος, ἀλλὰ μὴ λόγος ᾖ· "εἴρηκα, ἀ-'κηκόατε, ἔχετε, κρί-'νατε.

[a] *Coniun. ſupr c 13 p.7. & lib. 1. c.9. p. 51.*

ſuperiùs. 6. [4] Quare reliquum *eſt poſtremo loco*, vt *Orator ea*, quæ antè dicta *ſunt*, in Memoriam-reuocet: [i] Id autem conuenit ità facere, quemadmodùm *quidam magiſtri faciundum eſſe* aiunt in Prooemijs; non rectè præcipientes: Quò enim benè percipiantur *ea, quæ dicenda ſunt*, iubent *eadem* ſæpè dicere. [k] Ac ibi quidem, (*in Prooemijs*,) oportet rem *auditori* exponere, vt ne lateat, de Quo iudicatio *inſtituitur*; [l] Hìc verò (*in Peroratione*,) *oportet argumentorum* capita, per quæ demonſtratū fuit, reponere. 7. [m] Initium autem *Repetitionis ſit*; [1] "Quòd 'ipſe iam ea, quæ pollicitus erat, *Au-*'*ditori* perſoluit. 8. [2] Quare *breuitèr debet* tùm Quæ *fuerint illa*, tùm Quarum rationum vi, *illa confecerit*, oſtendere. 9. [n] Ducuntur verò, *quæ repetuntur*, [1] ex Aduersâ-Collatione aduerſarij: Conferre autem oportet, vel *è regione*, ea quæcunque ambo *Litigatores* de eâdem re dixerunt; [o] vel non è regione: *veluti*, "At iſte qui-'dem, de hac re hæc *argumenta attu-*'*lit*; Ergo verò, res *huiuſmodi*, & ob 'rationes has. 11. [p] Vel ex Diſſimulatione; velut, "Iſte enim illas *ratio-*'*nes* dixit; Ego verò, has: Et, "Quid 'feciſſet, ſi illas res oſtendiſſet, non au-'tem has? [q] vel ex Interrogatione, "Quid non *à me* oſtenſum'eſt? vel ſic; "Quid *tot â Oratione* confirmauit *ad-*'*uerſarius*? 13. [2] Aut igitur ſic, ſeu ex Collatione, *repetenda illa ſunt*; aut ſecundùm naturæ *ordinem*, *oratorem argumenta oportebit* ſua eodem pacto *repetere*, quo *in oratione* dicta ſunt; Et rursùs, ſi velit, contrariæ orationis argumenta ſeorsìm *ponere*. 14. [3] Finis verò *Enumerationis* conueniens eſt *eiuſmodi* locutio, quæ *Membris* Diſſoluta *eſt*; [r] vt non Oratio ſit, ſed Peroratio: *Velut*, "Dixi; Audiſtis, Habetis, Iudicate.

4 Reſtat, vt *antè expoſitorum redintegretur Memoria*:

[i] Quod commodiſſimè fiet *per Repetitiones & Diſſoluta*: quæ *veteres* inſcitè *præceperunt adhibenda* eſſe *in Prooemijs* (quò res tota faciliùs poſſet percipi.)

[k] Verùm (vt ſcientior ſis) *In Prooemijs, res* ideò *euoluitur*, ne *incertus* maneas, *de Quo Iudiciū facere* oporteat:

[l] *In Epilogis* autem, *argumenta* ſingula *repetenda*, *ſummatim* ſc. eorumque *capitib. tantùm explicatis*.

[m] *Repetitionis* autem *partes tres*, *hoc* prodeunt *ordine*: 1° eſt *Aditus ipſe*: "Fidem ſe auditoribus ſoluiſſe, &c. Dein, *Repetitio breuis*: quâ, *Quæ attulerit*, & *Quib° argumentis*, exponat:

[n] Fit autem illa 2r: 1°, Per *Collationem rationum*, idque vel *è regione*, vt quaſi pede collato *committas tua cum argumentis aduerſarij*.

[o] Vel *non è regione, ſed ſeorsìm*: Atque ita collatio Alia *Simplex & nuda* eſt.

[p] Alia *Figurata*: eaque Aut *per Ironiam*, & *Contemptum* quendam.

[q] Aut *per Interrogationem*.

2°, Per *Coordinationem abſque Collatione*: ità vt *ordine*, quem expoſueris, *nihil mutato*, *primùm* rationes *tuas proprias*; *ſubindè ſeorsìm* (ſi tibi commodum) *aduerſarij contrarias* recites.

3 Poſtremò, *Finis Enumerationis* id poſtulat *Elocutionis genus*, quod *Diſſolutum* dicitur.

[r] [*Quò Paranomaſia alludit illa*] Non vt *Oratio* ſit ſc. copulis nexa; ſed *Peroratio*, i. Orationem complectens clauſula.

FINIS.

Tabula generalis ſeu ἀνακεφαλαιώσεως Librorum trium.

Rhetoricæ partes tres:

1ª pars, *de Fide*: vbi [*Præmiſſis* quibuſdā de Rhetoricâ, c. 1°; & *definitâ ipſâ*, ac *diuiſâ Fide in* ſuas *ſpecies*, ca. 2°;] pertractat *Fidem Enthymematicam*,

- Tùm *Propriā generum* orationis. Præmiſſo itaquè, [*genera* illa *eſſe* 3ª: eorumq; *Fidem Propriam*, aliā eſſe de *quæſtionib. ſingulorum generū Proprijs*; aliam de *quæſtionibus ipſorum Communibus*, ca. 3°:] Exponit

Lib. 1.

  - 1 *Fidē de Proprijs quæſtionib⁹* ſingulorum *generum*: ſc.
    - *Deliberatiui*: [An ſit *vtile*:] à cap. 4 ad 8.
    - *Demonſtratiui*: [An *honeſtum*:] Cap. 9
    - *Iudicialis*: [An *iuſtum*:] à cap. 10. ad 15.
  - De Fide Artis-experte.] Cap. 16.

Lib. 2.

  - Ad Fidē Propriam de quæſtionibus Proprijs pertinet, Tùm
    - *Morata Fides*, quæ mores *dicentis* exprimit:] Cap. 1.
    - *Affecta Fides*, quæ affectus *audientium* commouet:] à cap. 2. ad 13.
  - Iuxtaq; *Mores* etiā *audientium* ſpectandi; qui conſequuntur illorum
    - Affectus animi:
    - Habitus morales:
    - Ætates varias:] à cap. 14. ad 16.
    - Fortunas:] à cap. 17. ad 19.
  - 2 *Fidem de quæſtionibus trium generum Communibus*: vt, An *poſſibile* ſit; An *factum*, &c.] Cap. 20.

- Tùm *Communem*: ſiuè ea communitèr ſit *de quæſtionibus ſingulorum generum Proprijs* vel Communibus; ſiuè *de quæſtionibus quarumcunque rerum Indefinitis*:] à cap. 21. ad finē libri.

Lib. 3.

2ª pars, *de Elocutione* & *Actione*: vbi [præmiſsâ hiſtoriâ vtriuſque,] proponit dicendū eſſe de Elocutione Oratoriâ: cap. 1. Ac

- 1, *De ipſius Conſtitutione*, tùm
  - 1 *Quid ſit*, & *ex Quibus* nominibus conſtet:] à cap. 2. ad 4.
  - 2 *Quæ ſint* eius *Ideæ*, *ſeu formæ*:] à cap. 5. ad 9.
- De Vrbanitate Elocutionis, ſeu Facetijs:] Cap. 10. & 11.
- 2, De *ipſius Differentijs*, ſeu *ſpecialibus modis*:] Cap. 12.

3ª pars, *de Diſpoſitione partium* orationis: Ac

- 1 Quòd *partes* ad ſummum ſint 4r: *Proœmium*, *Propoſitio*, *Fides*, & *Peroratio*:] Cap. 13.
- 2 De *Conſtitutione ſingularum partium*: &
  - 1 De *Proœmio*:] Cap. 14.
  - Iuxtaque de *Criminatione*:] Cap. 15.
  - 2 De *Propoſitione*, ſeu *Narratione*:] Cap. 16.
  - 3 De *Fide*:] Cap. 17.
  - Iuxtaque de *Contentione*:] Cap. 18.
  - 4 De *Epilogo*:] Cap. 19.

LOCI AVCTORVM
Veterum in hoc Opere ab *Ariſtotele* citati.

A

AGathonis. pag.138.169
Æſionis. 206
Æſopi in fabulis. 141
De Samio. 142
Alcæi. 46
Alcidamantis in Meſſeniacâ. 70
Eiuſd. 152.157.185.187
Anaxandridæ. 205.211.214
Androclis Pitthei. 162
Androtionis in Hydrica. 187
Antimachi. 192
Antiphontis in Meleagr. 91.& 161
Eiuſdem. 110
Antiſthenis. 188
Archilochi. 234
Archytæ. 208
[*Ariſtippi dictum in Platon.* 157
Ariſtophanis in Babylonijs. 184
Autoclis. 157

B

[*Biantis dictum.* 129. 147
[*Bryſonis opinio.* 183

C

[*Callippi factum.* 68
[*Callippi ars.* 158. 161
Calliſtrati. 74
Carcini in Medeâ. 163
Oedipode. 230
Cephiſodoti. 205.206
Chæremonis. 164.214
Chilonis dictum. 128. 147
Chœrili. 219
[*Cononis ſententia.* 164
[*Coracis Rhetoris ars.* 169
Cydiæ. 110

D

Demadis in Demoſthenem. 168
Democratis Chij. 200
Democratis. 188
[*Demoſthenis dictum.* 188
Diogenis Cynici. 206
[*Diomedonis Publicani dictũ.* 153
Dionyſij χαλκοῦ. 182

E

Empedoclis. 70
Epicharmi. 39.127.202
[*Epigramma Deliac.* 30
[*Eubuli.* 78
Eueni. 57
Euripid. 58
In Oreſte. 61. 63. 184
In Medea. 144 145. 158
In Sthenobœa. 144

Ii 2 In

In Hecuba. 144
In Troadibus. 145. 164. 234
In Hippolyto. 149
In Heraclidis. 149
Iphigeniâ in Aulide. 168. 208
in Tauris. 192. 222
In Telepho. 182
In Meleagro. 199
In Oedipode. 220
In Oeneo. 228
Ad ſyracuſios. 109
Contra Hygiænontem. 225
[*Euthydemi ars.* 166

F

[*Fabula Libyca.* 141

G

Gorgiæ. 178. 185. 186. 187. 195. 233
In Olympic. 219
In laudat. Eleenſium. 223
[*Glauco Teius.* 176

H

Heracliti Epheſ. 191
Herodici medici. 164
Heroditi in Clio. 198. & 149
In Euterpe. 227
149
Heſiodi lib. 1°. 98. 122
Homeri, Iliad.
lib. 1°. 220. 31. 88. 89
2. 31. 77. 89. 184. 215
4. 208
9. 38. 89. 202. 213
11. 128. 208
12. 146
13. 208, bis
15. 208
18. 58. 87. 146
20. 187
21. 208
23. 59
24. 95

Odyſſeæ
lib. 1°. 220
4. 209. 231
9. 95
10. 222
11. 208
13. 203
14. 222
15. 58
19. 229
22. 39
24. 228. 62
Ex Hymnis Apollinis. 197
Deorum. 164

I

Iaſonis Theſſali. 68
Iphicratis. 39. 48. 155. 156. 159. 182. 205. 206. 224
Iſocratis de Euagora. 49. 158
In Panegyric. 50. 149. 195. 200. & 201. 207. 219. 233
De Euthyno. 138
In Apolog. Socratis. 155
De Helena. 158. 219. 233
De Pace. 204. 233
Ad Philippum. 206. 207. 209. 210. 234
In Antidoſi. 234
Ad Archidamum. 235
De Diuiſione partium. 217
De Narratione. 217
[*Indiciũ Locrenſe.* 40

L

Leodamantis. 35. 163
Leptinis. 205
Lycimnij Sophiſtæ. 183. 214. 218
Lycoleonis. 206
Lycophronis. 184. & 185
Lyſiæ de Athenienſib. 160
In Epitaphio. 206

Mæroclis.

M

Mæroclis. 205

O

[*Olympionicæ dictum.* 39.& 48
[*Oraculum de Crœſo.* 190

P

[*Pamphiliars.* 161
[*Periandri vox.* 77
Ex Peparethiâ. 156
Periclis in Epitaph. 39.& 205
In Samios, &c. 188
Eiuſd. 205
In Lamponem. 235
Phaylli. 228
Philocratis. 94
Pindari. 36.166
Pitholai. 205
[*Pittaci vox.* 127
Platonis in Menexemo. 47.222
In Philebo. 58
In Archibium. 78
Lib.de Rep. 5.6.& 10. 188
8. 150
In Sympoſ. 167
In Phædro. 169.195
In Timæo. 207
In Protagora. Ibid.
In Cratylo. 222
In Apolog.Socratis. 236
Polycratis Sophiſt. 166.167
Polyeucti Sphettij. 106
Protagoræ. 170.190

S

Sapphûs. 46.157
Simonidis de Corinthijs. 32
In Archedicen. 48
De diuitib. 233
In mulas. 184
Solonis. 77
[*Socraticæ ſimilitudines.* 141
Sophoclis in Antigonâ. 69.76.164
222.229.230.234
In Συνδείπν. 168
In Oedipode. 120
Eiuſd. 199.224
[*Sophoclis viri Politici vox.* 74.& 237
Staſini Poetæ. 78.146

T

Theodamantis. 188
Theodectis in Alcmæone. 153
De Socrate. 158.160
In lege. 160
In Aiace. 161.163.226
In Oreſte. 167
[*Theodori Rhetoris quædam.* 164
209.218
Theodori in Niconem. 210
Theognidis Poëtæ. 192
Thraſymachi &c. 177.197
Thucydidis. 78.149

X

Xenophanis. 81
Contra Theogeniam. 160
De Leucotheâ. 163
Xenophontis. 47.158

Præter hos quàm plurimi alij citantur incertorum Auctorum loci.

His adde etiam prouerbia nonnulla. pag.31.62.66.67.78. 106.108.146.159.212.

Deo TriVni Gloria.

Errata grauiora Typothetæ corrige, cæteris veniam da.

In Textu Latino.

PAg 47.num.29.lege *magnificum.*
68.num.14.lege *Callippus.*
97.num.37.lege *peccatorum.*

In Annotationibus.

PAg.49.num.18. lege *Sententiæ.*
57.num.11. lege *Eueni.*
77.num.17.lege *ſuperſedendum.*
80.num.27.lege *ipſa.*

tie of obiects, vntill the parched earth reflecting …
me heate, enforced vs to houſe our ſelues in an Inne ſome fifteene miles diſtant
om *Rome*: vnto which we rid in the coole of the euening. Hauing ſtayed here
ure dayes (as long as I durſt) ſecured by the faith and care of Maſter *Nicolas*
Fitz-Herbert, who accompanied me in the ſurueying of all the antiquities
and glories of that City, I departed to *Siena*; and hauing ſeene *Flo-*
rence, *Bolonia*, and *Ferrara*, imbarqued on the *Po*, and ſo
returned vnto *Venice*.

Finis lib. 4.

a Chriſtian Poet ſcoffingly :

Sum Deus, aduenio fugiens: præbere latebras,
Occultare ſenem, nati feritate tyranni
Deiectum ſolio: placet hic fugitiuus & exul
Vt lateam, genti atque loco Latium dabo nomen. *Prudent.*

Hither, a God, I flie. The aged hide,
Depriu'd of rule by ſonnes outragious pride.
Here let me lurke exil'd; and to your fame,
The land I'le Latium, people Latines name.

But rather ſo called, for that no Country of *Italy* lies ſo broad and open view, as doth this betweene the ſea and the mountaines. We croſſed the *Formiæ*; in the bottome whereof now ſtandeth a Caſtle, with a towne callec where erſt *Formiæ* built by the *Laconians* ſtood; the recreation and deligh *Romanes*, as appeareth by many notable ruines. A little aboue, *Cicero* had ſlaine by *Herennius*, as his ſeruants bore him from thence towards the ſea ter: whom he had formerly defended, when accuſed for the murther of his Of *Formiæ* I cannot chooſe but inſert this (though long) commendation c *tial*, ſince it alſo toucheth the places ſpoken, and to be ſpoken of :

O temperatæ dulce Formiæ littus,
Vos, cum ſeueri fugit oppidum Martis,
Et inquietas feſſus exuit curas,
Apollinaris omnibus locis præfert.
Non ille ſanctæ dulce Tybur vxoris,
Nec Tuſculanos Algidoſque receſſus,
Præneſte nec ſic, Antiumve miratur,
Non blanda Circe Dardaniſve Caieta
Deſiderantur, nec Marica, nec Liris,
Nec in lucrina lota Salmacis vena.
Hic ſumma leni ſtringitur Thetis vento:
Nec languet æquor: viua ſed quies ponti,
Pictam Phaſelon adiuuante fert aura,
Sicut puellæ non amantis æſtatem
Mulla ſalubre purpura venit frigus:
Nec ſeta longo quærit in mari prædam,
Sed à cubiculo, lectuloq; iactam,
Spectatus alte lineam trahit piſcis.
Si quando Nereus ſentit Æoli regnum,

O temperate Formiæ, ô ſweete ſhore!
Set by Apollinar before
All ſeates; when tierd with graue affaires,
At once he quits both Rome and Cares.
Thy chaſte wiues Tybur, Tuſculum,
The pleaſant vacant Algidum,
Præneſte, Antium, leſſe priz'd are:
Dardan Caieta, Circe faire,
Marica, Lyris, Salmacis
In Lucrine bath'd, not lik't like this.
Here milde winds breathe on Thetis face,
Not dull, but liuely ſmooth; quicke pace
The actiue aire to ſwolne ſales lends:
Such, Ladies, when faint heate offends,
(So coole) with purple plumes do raiſe,
Nor for finn'd prey the line farre ſtraies;
But fiſh it tug, from window hie
Throwne; whom cleere waues betray to th'eie.
When Æolus rage Nereus feeles,

ɔ to cure the colicke,ſaith
ɔathe in Sinueſſan Bath:
r thou,who when thou goeſt to do
:eds,Paula,tell'ſt thy husband true.

Dicet & hiſtericam ſe forſitan altera Mœcha
In Sinueſſano velle ſedare lacu.
Quanto tu melius,&c. *Mart.l.11.ep.8.*

d, the riuer *Liris* hath his waters diſſeaſoned with the Sea: who
ı from the *Apennine*, and giueth a limit to the Weſt of *Campania*:
ın vmpire of many bloudy conflicts, and oft inſidious to the tra-
us reports that he left his courſe (as that of *Vulturnus*) and ranne
ıntaine, at ſuch time as *Ariſtodemus* was tyrant of *Cuma*. There
at the mouth of the riuer bearing this inſcription:

e ſpoild by Saracens, that paſt
g riuer: to reſiſt like waſte,
that heroicke Prince did raiſe
which ſtill renownes the builders praiſe.

Hanc quondam terram vaſtauit gens Agarena
Scandens hunc fluuium: fieri ne poſtea poſſit,
Princeps hanc turrim Pandulphus condidit Heros,
Vt ſit ſtructori decus, & memorabile nomen.

of Pope *Iohn* the eight. The lobſtars of this riuer are commended
ereof when *Apicius* had taſted (who liued in the daies of *Tiberius*)
bſtance, and deuoted wholly to luxury and his belly; he ſeated
urnum (a City which ſtood a little vp the ſtreame) that he might
nore liberally feed on them. And hauing heard that farre greater
ı the coaſts of *Africa*, he failed thither of purpoſe to make proofe.
ıerwiſe, (for the *African* fiſhermen fore-knowing of his com-
:t a ſhip-boord, had preſented him with the greateſt) without ſo
ſhore, hee returned into *Italy*. This was that *Apicius* that wrote
of cookery: whoſe luxury and end are expreſſed in this Epigram:

and pounds vpon his belly ſpent
ft fiue hundred, to preuent
l thirſt (a feare that neare thee went.)
hat, thou didſt in poiſon put:
icius, the great greedy-gut.

Dederis Apici bis tricenties ventri,
Sed adhuc ſupererat centies tibi laxum.
Hoc tu grauatus, ne famem & ſitim ferres,
Summa venenum potione duxiſti.
Nil eſt Apici, tibi guloſius factum.
Mar.l.3.Ep.22.

f this riuer, thus ſpeakes the ſame Author: